

**POLITICI NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE
DE ASIGURARE A ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE
ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT GENERAL**

Chișinău, 2020

Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
Institutul de Științe ale Educației

**POLITICI NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE
DE ASIGURARE A ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE
ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT GENERAL**

Monografie colectivă

Chișinău, 2020

Aprobată spre editare

de *Consiliul Științifico-Didactic* al Institutului de Științe ale Educației

Lucrarea este elaborată în cadrul Proiectului 20.80009.1606.10:
„*Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice
în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*”

Coordonatori științifici:

NICOLAE BUCUN, *doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, consultant științific*
OXANA PALADI, *doctor în psihologie, conferențiar universitar, director de Proiect*

AUTORI:

Nicolae Bucun, *dr. hab., prof. univ., consultant științific*
Aglaida Bolboceanu, *dr. hab., prof. cerc., cercetător științific principal*
Oxana Paladi, *dr., conf. univ., cercetător științific coordonator*
Angela Cucer, *dr., conf. cerc., cercetător științific coordonator*
Virginia Rusnac, *dr., cercetător științific superior*
Angela Potâng, *dr., conf. univ., cercetător științific superior*
Natalia Cojocaru, *dr., conf. univ., cercetător științific superior*
Raisa Cerlat, *dr., cercetător științific superior*
Ana Tarnovschi, *dr., cercetător științific*
Viorica Marț, *cercetător științific*
Emilia Furdui, *cercetător științific*
Mariana Batog, *cercetător științific*
Tatiana Lungu, *cercetător științific stagiar*
Mariana Cuconașu, *cercetător științific stagiar*
Cristina Dolinschi, *cercetător științific stagiar*
Olga Guțu, *cercetător științific stagiar*

Recenzenți:

Raisa Tereșciuc, *doctor în psihologie, conferențiar universitar,*
ФГБОУ ВО „Вятский государственный университет”, or. Kirov, Federația Rusă
Tatiana Vasian, *doctor în psihologie, AO „LUMOS Foundation Moldova”*
Ludmila Franțuzan, *doctor în pedagogie, conferențiar cercetător, cercetător științific*
coordonator, IȘE
Elena Puzur, *doctor în psihologie, lector universitar, IȘE*
Violeta Vrabii, *doctor în psihologie, lector universitar, IȘE*

Redactor-șef:

Stela Luca

Redactor:

Oxana Uzun-Negrescu

Redactor tehnic:

Maria Bondari

**RESPONSABILITATEA PENTRU CONȚINUTUL MATERIALELOR
LE REVINE ÎN EXCLUSIVITATE AUTORILOR**

CUPRINS

PRELIMINARII	5
---------------------------	---

I. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL: *POLITICI INTERNAȚIONALE*

1.1. Asigurarea activității psihologice în Belgia <i>OLGA GUȚU</i>	8
1.2. Asigurarea activității psihologice în Belorusia <i>ANGELA CUCER</i>	21
1.3. Asigurarea activității psihologice în Bulgaria <i>VIORICA MART</i>	31
1.4. Asigurarea activității psihologice în Canada <i>ANGELA POTÂNG</i>	37
1.5. Asigurarea activității psihologice în Cehia și Slovacia <i>NATALIA COJOCARU</i>	44
1.6. Asigurarea activității psihologice în Coreea de Sud <i>TATIANA LUNGU</i>	55
1.7. Asigurarea activității psihologice în Elveția <i>MARIANA BATOG</i>	64
1.8. Asigurarea activității psihologice în Estonia, Letonia, Lituania <i>VIRGINIA RUSNAC</i>	80
1.9. Asigurarea activității psihologice în Federația Rusă <i>NICOLAE BUCUN</i>	99
1.10. Asigurarea activității psihologice în Finlanda <i>OXANA PALADI</i>	117
1.11. Asigurarea activității psihologice în Franța <i>EMILIA FURDUI</i>	176
1.12. Asigurarea activității psihologice în Germania <i>NICOLAE BUCUN</i>	184
1.13. Asigurarea activității psihologice în Israel <i>AGLAIDA BOLBOCEANU</i>	205
1.14. Asigurarea activității psihologice în Italia <i>EMILIA FURDUI</i>	214
1.15. Asigurarea activității psihologice în Japonia <i>MARIANA CUCONAȘU</i>	221
1.16. Asigurarea activității psihologice în Marea Britanie <i>ANA TARNOVSCHI</i>	231
1.17. Asigurarea activității psihologice în Olanda <i>MARIANA BATOG</i>	241
1.18. Asigurarea activității psihologice în România <i>OXANA PALADI</i>	263
1.19. Asigurarea activității psihologice în Singapore <i>RAISA CERLAT</i>	328

1.20. Asigurarea activității psihologice în Spania <i>CRISTINA DOLINSCHI</i>	339
1.21. Asigurarea activității psihologice în Ucraina <i>ANGELA CUCER</i>	346
1.21. Asigurarea activității psihologice în Ungaria <i>AGLAIDA BOLBOCEANU</i>	362
1.23. Asigurarea activității psihologice în sistemul educațional prin prisma politicilor internaționale: dimensiuni generale <i>OXANA PALADI</i>	368

II. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT GENERAL: POLITICI NAȚIONALE

2.1. Asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general din Republica Moldova prin prisma provocărilor societale <i>NICOLAE BUCUN, OXANA PALADI</i>	382
2.2. Structurile de asistență psihopedagogică – elemente-cheie în asigurarea activității psihologice în învățământul general din Republica Moldova <i>VIRGINIA RUSNAC, TATIANA LUNGU</i>	395
2.3. Asigurarea activității psihologice în învățământul general din Republica Moldova: provocări și oportunități <i>NICOLAE BUCUN, OXANA PALADI, VIRGINIA RUSNAC, TATIANA LUNGU</i>	406

ANEXE

Anexa 1. Reperete metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general /Ordinul MECC nr. 02 din 02 ianuarie 2018/.....	421
Anexa 2. Reperete metodologice privind activitatea psihopedagogului în instituțiile de învățământ general /Ordinul MECC nr. 212 din 27 februarie 2018/.....	442
Anexa 3. Reperete metodologice privind activitatea cadrului didactic de sprijin în instituțiile de învățământ general /Ordinul MECC nr. 209 din 27 februarie 2018/.....	460
Anexa 4. Reperete metodologice privind activitatea logopedului în instituțiile de învățământ /Ordinul MECC nr. 01 din 02 ianuarie 2018/.....	475
Anexa 5. Planul educațional individualizat pentru copii cu cerințe educaționale speciale din instituțiile de educație timpurie /Ordinul MECC nr. 1780 din 03 decembrie 2018/.....	494
DESPRE AUTORI	509

PRELIMINARII

Actualmente, provocările societale indică la necesitatea stringentă de valorificare a activității psihologului în toate sistemele din țara noastră, dar, în mod special, în sistemul educațional. Cercetările din ultimii ani denotă numărul în creștere a problemelor cu care se confruntă actorii educaționali, respectiv fiind tot mai necesare studiile analitice cu privire la subiectul dat.

Monografia **Politici naționale și internaționale de asigurare a activității psihologice în sistemul de învățământ general** este realizată în cadrul Proiectului de cercetare „*Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*”. De altfel, proiectul vizează definirea bazelor teoretice și praxiologice ale asigurării activității psihologice în învățământul general din perspectiva abordărilor societale contemporane, iar pentru a răspunde acestora trebuie promovate investigații cu referire la asigurarea condițiilor psihologice optime în desfășurarea procesului de învățământ general. Menționăm că cercetarea propune, la o primă etapă de realizare, analiza politicilor naționale și internaționale cu referire la asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general, ceea ce reliefăm în lucrarea de față. Din această perspectivă conceptul de *activitate psihologică* este considerat drept ansamblu de servicii psihologice oferite în baza principiilor psihologice, cunoștințelor, modelelor și metodelor psihologice aplicate într-un mod etic și științific, pentru a promova dezvoltarea, bunăstarea și eficiența indivizilor, grupurilor, organizațiilor și societății, inclusiv totalitatea demersurilor desfășurate în vederea asigurării capacității optime de funcționare a individului, familiei sau grupului social din punct de vedere al factorilor psihologici, sociali și comportamentali.

Analiza politicilor internaționale scoate în evidență experiențele valorificate în diferite țări pentru asigurarea activității psihologice în sistemul educațional, în general, și pentru asigurarea activității psihologice în sistemul educațional cu referire la învățământul general, în special. Astfel, *prima secvență a lucrării* include experiențele internaționale cu privire la asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ din: Belgia, Belarusia, Bulgaria, Canada, Cehia, Slovacia, Coreea de Sud, Elveția, Estonia, Letonia, Lituania, Federația Rusă, Finlanda, Franța, Germania, Israel, Italia, Japonia, Marea Britanie, Olanda, România, Singapore, Spania, Ucraina, Ungaria. Dimensiunile studiate, prezentate în această lucrare, oferă oportunitatea de a elabora o viziune amplă cu referire la dezvoltarea activității psihologice în sistemul de învățământ general din Republica Moldova.

A doua componentă a studiului științific include dimensiuni cu privire la asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general din Republica Moldova prin prisma provocărilor societale; structurile de asis-

tență psihopedagogică – elemente-cheie în asigurarea activității psihologice în învățământul general din Republica Moldova; asigurarea activității psihologice în învățământul general din Republica Moldova: provocări și oportunități.

Lucrarea este destinată psihologilor din sistemul educațional, cercetătorilor din domeniul psihologiei, cadrelor didactice și de conducere din sistemul de învățământ general, părinților, doctoranzilor, masteranzilor, studenților de la specialitățile de psihologie, precum și tuturor persoanelor interesate de acest subiect.

**I. ASIGURAREA
ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE
ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL:
*POLITICI INTERNAȚIONALE***

1.1. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN BELGIA

Despre domeniul psihologiei și psihologii din Belgia

În Belgia, cercetarea și formarea profesională a psihologilor se realizează în cadrul a șapte universități, iar domeniile specifice în care se solicită și se aplică cunoașterea psihologică sunt: medicină, afaceri, traficul rutier, educație, justiție ș.a. Psihologii belgieni trebuie să fie licențiați în psihologie și să aibă un master în psihologie. De la introducerea Legii din 8 noiembrie 1993 privind protecția titlului de psiholog și până la sfârșitul anului 2012, „FBP” (*Federația Belgiană a Psihologilor*) a fost singura organizație recunoscută ca reprezentant al psihologilor și singura capabilă să propună membri pentru Comisia Psihologilor – autoritatea competentă pentru toți psihologii din Belgia. Cu toate acestea, Comisia Psihologilor nu trebuie confundată cu comisiile FBP, deoarece este o structură oficială care face parte din guvernul federal și, prin urmare, nu din FBP, care este o organizație fără scop lucrativ. Federația Belgiană a Psihologilor este cea mai mare asociație de psihologi și include, de asemenea, studenți și masteranzi. Majoritatea membrilor federației sunt aleși prin intermediul uneia dintre asociațiile membre.

Misiunea FBP poate fi rezumată la trei aspecte:

- Să promoveze practica psihologiei în mod responsabil și bazat științific;
- Să stimuleze interesele profesionale ale psihologilor și drepturile clienților lor;
- Să organizeze un forum pentru membri în vederea schimbului de cunoștințe și experiență.

Printre cele mai importante realizări ale PBF putem numi, elaborarea codului deontologic care trebuie respectat de către membri și include prescripțiile legale și protecția legală a profesiei de psiholog.

Comisia Psihologilor reunește experți din diferite grupuri lingvistice și asociații care sunt membri ai federației (de ex., Comisia de etică și deontologie, Comisia de psihodiagnostic, Comisia de psihologie clinică ș.a.).

FBP este singura federație belgiană recunoscută de *Federația Europeană a Asociațiilor Psihologilor* (organizație-umbrelă a societăților naționale din domeniul psihologiei care se află în Spațiul Economic European, înființată în 1981, cu sediul la Bruxelles, Belgia) și este una dintre cele mai active asociații din cadrul EFPA. FBP și asociațiile sale membre oferă o gamă de instruire suplimentară. Faptul de a fi membru al federației asigură și posibilitatea participării în programe de formare continuă.

Înainte ca cineva să obțină titlul de psiholog, Comisia Psihologilor verifică dacă persoana are diplomele și experiența profesională necesare. În cadrul Comisiei Psihologilor, putem distinge patru structuri:

- Adunarea Plenară, prezidată de Președinte,
- Biroul Permanent,
- Personalul și
- Consiliile de disciplină.

Comisia Psihologilor se întrunește în fiecare trimestru în ședința plenară. Acesta este prezidat de un avocat, numit președinte de ministrul de resort. În cadrul acestei întâlniri, se iau decizii cu privire la funcționarea psihologilor și întrebările legate de înregistrarea și etica unui psiholog. Pe lângă președinte și adjunctul său, Adunarea Plenară include cei 45 de reprezentanți ai federațiilor profesionale aprobate:

- Federația Belgiană a Psihologilor (FBP),
- Asociația Psihiatrilor și Psihanaliștilor practicieni (APPPSY) și
- Uniunea Profesională a Psihologilor (UPPSY).

Acești reprezentanți sunt selectați din diferite sectoare profesionale:

- Psihologia muncii și organizațiilor,
- Psihologie clinică,
- Psihologie educațională,
- Cercetare și predare.

Fiecare sector profesional este reprezentat în Comisia Psihologilor vorbitori de limbă franceză și olandeză. Există membri cu drepturi depline, membri consultanți și membri supleanți (în cazul demisiei sau decesului unui membru efectiv, un membru supleant îl va înlocui până la sfârșitul mandatului). Comisia Psihologilor are două organe disciplinare, un Consiliu de disciplină și un Consiliu de recurs, care au o poziție independentă în cadrul comisiei (*Figura 1*). Aceste organizații se pronunță asupra unor posibile încălcări ale codului deontologic al psihologului. Membrii consiliului de administrație sunt aleși dintre psihologii de pe listă. Președinții, avocați cu experiență, sunt numiți de ministrul de resort.

Fig. 1. Compoziția Comisiei Psihologilor

În principiu, psiholog poate fi persoana ce a finalizat cu succes studiile universitare care durează cinci ani. În anumite cazuri foarte specifice, Comi-

sia Psihologilor poate recunoaște persoanele cu o educație universitară de patru ani (diplome străine sau obținute înainte de publicarea legii) sau o pregătire în liceu finalizată de o practică profesională considerată suficientă (măsura de tranziție acum învechită). În Belgia, pentru a fi certificat ca psiholog, trebuie ca persoana să dețină cel puțin gradul de master. În funcție de universitate, studenților li se poate oferi o pregătire semnificativ diferită. În general, studenții de la licență vor avea fie o cale clară către **un licențiat general în științe psihologice (ULB)**, fie alegerea dintre un **licențiat în psihologie și educație generală a educației** și un **licențiat în psihologie și științe generale, logopedie orientată spre educație (ULg, Universitatea din Mons, UCL)**. Apoi, pot merge la master în timpul căruia va trebui să aleagă o specializare:

- neuropsihologie și dezvoltare cognitivă;
- psihologia clinică și psihopatologie;
- psihologia socială și interculturală;
- psihologia muncii, psihologia organizațională;
- cercetare științifică.

Toate aceste cursuri includ **stagii** și studii de absolvire (TFE).

Formarea continuă a psihologilor belgieni

Majoritatea psihologilor se implică în activități de formare și instruire continuă prin: seminarii profesionale, schimb de bune practici cu colegii, participare la grupuri de discuții etc. Modul în care fiecare alege să se antreneze în formarea continuă diferă mult de la o persoană la alta, deoarece nu există nicio obligație la acest nivel. Facultățile de psihologie oferă adesea diferite **programe de instruire continuă** pentru profesioniștii din domeniu. Acestea pot fi **masterate complementare, AESS** (agregarea învățământului secundar superior în psihologie și educație), **CAPAES** (certificat de aptitudine didactică adecvat pentru învățământul superior) sau **certIFICATE academice**. Astfel, psihologii își pot diversifica domeniile de activitate pentru a răspunde nevoilor societății, indiferent dacă programele de instruire sunt la nivel personal sau profesional. De exemplu, un master suplimentar în managementul riscului și **bunăstarea la locul de muncă** (oferit la UCL) va forma abilități necesare pentru redirecționarea către un loc de muncă în cadrul unei companii. Un AESS sau un CAPAES poate deschide calea către studii ulterioare. Un certificat universitar autorizează profesioniștii din domeniul sănătății mintale să fie recunoscuți ca sexologi, antrenori de sănătate sau antrenori sportivi.

A fi membru al FBP poate fi considerat și ca un fel „**de indicator de calitate**”, deoarece membrii FBP sunt în mare parte membri ai asociațiilor care oferă posibilități suplimentare de formare. Absolvenții de psihologie

pot beneficia de o punte care le permite să continue studiile de psihologie la universitate, și astfel să obțină (după încă trei ani) titlul de „psiholog”. Dar, de fapt, pregătirea lor este orientată mai mult în sensul obținerii de experiență suplimentară pentru activitatea practică, iar sarcinile de care se ocupă adesea diferă în conținut de cele ale psihologilor. Psihologul poate avea activitate independentă sau poate lucra în cadrul unei clinici private, în calitate de angajat al unor asociații, companii, în spitale, creșe, unități de îngrijire, reședințe pentru persoane în vârstă, servicii de ajutor pentru copii, instituții pentru persoanele cu handicap etc. Oricare ar fi statutul său, psihologul se află în cadrul unei rețele profesionale și se poate adresa cu anumite solicitări la ceilalți colegi. Este în contact regulat cu alte părți interesate din sectorul medico-social (medici, asistente, profesori, educatori, asistenți sociali etc.). În funcție de specializarea sa, psihologul lucrează cu diferite categorii de beneficiari din diverse sectoare publice: tineri, familii, cupluri ș.a. Activitatea se desfășoară, de obicei, într-un birou, dar uneori necesită deplasări. Programul depinde de contextul de lucru, variind de la un program regulat de zi (ore de birou) până la servicii de seară sau weekend. În mod ideal, psihologul dedică două treimi din timpul său de lucru practicii sale profesionale și o treime din timpul său pentru a-și actualiza cunoștințele teoretice și practice prin activități de instruire, cercetare și informare.

Drepturi și obligații

În Belgia titlul de psiholog este apărut de lege. Legea din 8 noiembrie 1993 (MB 31-05-1994) reglementează titlul și activitatea psihologului. De asemenea, numește Comisia Psihologilor, pentru a menține lista oficială a psihologilor din Belgia (art. 2-8). Pentru ca o persoană să dețină titlul de psiholog în Belgia, legea îi cere să îndeplinească două condiții:

- Să dețină o diplomă care oferă acces la acest titlu: în general, diploma necesară este un master/licență în psihologie, dar legea prevede, de asemenea, unele excepții de la acest principiu general [7, art. 1].
- Să figureze pe listă ca psiholog. Aceasta implică obligația de a fi înregistrat în fiecare an pe lista oficială de psihologi emisă de Comisia Psihologilor [7, art. 2]. Legiuitorul a stabilit aceste două condiții imperative pentru a proteja mai bine clienții psihologilor. Criteriile de înregistrare împiedică în mod eficient persoanele care nu au diploma necesară și, prin urmare, nu au abilitățile profesionale necesare să se prezinte ca psihologi.
- Psihologul practică o profesie liberală, ceea ce înseamnă că este supus unui cod de etică. Prin urmare, psihologul are obligații. Acestea sunt foarte bine evidențiate în Codul deontologic al Belgiei, care a fost publicat în Monitorul Oficial al Belgiei în anul 2014, pe 16 mai, și a

intrat în vigoare pe data de 26 mai 2014. Codul deontologic al psihologilor trebuie să fie respectat de membrii FBP. Aceasta specifică în ce context și în ce condiții funcționează psihologul. Niciodată nu trebuie ca un client să se simtă constrâns sau restricționat de ceea ce spune psihologul, care îi datorează respect.

Codul deontologic este construit din patru părți [7]:

I. Secretul profesional

Psihologul este legat legal de secretul profesional.

- Datoria de discreție începe atunci când un psiholog începe activitatea de cercetare, examinare, sprijin sau tratament.
- Psihologului îi este interzis să comunice că un client a folosit serviciile sale. Dovada consultării poate fi emisă doar la cererea clientului.
- Dacă un raport trebuie furnizat unui terț autorizat (de exemplu, părinții), psihologul se limitează la întrebarea pusă.
- Obligația de discreție a psihologului nu este ridicată de sfârșitul relației profesionale sau de decesul clientului.
- Autorizația clientului nu eliberează psihologul de obligația de discreție.

Excepție de la secretul profesional

Legea a stabilit o serie de excepții care permit psihologului să rupă secretul profesional. În cazuri excepționale, chiar se întâmplă că legiuitorul îl obligă să încalce secretul profesional.

- Dacă legislația permite psihologului renunțarea la secretul profesional, psihologul este în continuare obligat de îndatorirea discreției.
- Psihologul este obligat să încalce secretul profesional atunci când vine vorba de obligația de raportare descrisă la articolele 422 bis și 458 bis din Codul penal sau când este chemat ca martor de către o instanță sau o comisie parlamentară.

Secretul profesional și practica profesională

În practică, există ceea ce se numește „secret împărtășit”. Aceasta înseamnă că psihologul poate transmite informații altora pentru a spori eficiența muncii sale. Totuși, acest lucru este legat de o serie de condiții.

- Psihologul trebuie să afle despre situații potențial conflictuale pentru care i se cere aviz. În contextul divorțului, el trebuie să respecte legea privind exercitarea autorității parentale comune. În Flandra, psihologul trebuie să țină cont și de decretul privind poziția juridică a minorului.
- Când părinții solicită examinarea unui copil, concluziile pot fi date doar părinților.
- Psihologului nu îi este permis să efectueze o opinie de expertiză judiciară asupra persoanelor cu care a fost într-o relație apropiată anterior. Psihologul care efectuează o expertiză criminalistică este obligat

să informeze oamenii de la început despre cadrul în care acesta își îndeplinește misiunea și le semnaleză că trebuie să transmită clientului său toate informațiile relevante.

- Psihologul didactic este, de asemenea, legat de datoria de discreție și secretul profesional. Acest lucru se aplică în special pentru prezentarea și utilizarea cazurilor. Afișarea clienților sau a subiecților în persoană este interzisă în orice caz. Pentru orice altă formă (de exemplu, prezentarea videoclipurilor), psihologul trebuie să păstreze anonimatul.
- Clientul trebuie să dea întotdeauna consimțământul informat pentru înregistrarea și partajarea datelor. Pentru înregistrarea și împărtășirea datelor despre copii, trebuie acordată o atenție deosebită vârstei copilului. Dacă între timp a devenit adult, trebuie obținut și consimțământul său informat.
- În timpul ședințelor de grup, psihologul semnaleză caracterul confidențial al interviurilor tuturor și obligația pentru toată lumea de a respecta această confidențialitate.

II. Respectul demnității și drepturilor omului. Libertatea și relațiile profesionale impuse.

Respect pentru demnitate

- Psihologul nu poate discrimina pe baza religiei, politicii sau a oricărei credințe sau pe baza naționalității sau a originii sociale. Psihologul recunoaște că toată lumea are dreptul la sănătate și bunăstare.
- Psihologul respectă voința clientului său de a trăi conform convingerilor sale. Recunoaște dreptul la autodeterminare (liberul arbitru).
- Psihologului îi este interzis, pe baza diferențelor și valorilor, să *intervină în viața privată* a clientului sau să afecteze reputația sau onoarea clientului, indiferent în timpul sau după relația profesională.
- Psihologul informează clar clientul despre metoda pe care intenționează să o utilizeze. Ori de câte ori clientul o solicită, este obligat să furnizeze rezultatele analizelor. Psihologul trebuie să acționeze astfel încât clientul să beneficieze.
- Psihologul poate *evalua* doar oamenii pe care i-a avut grijă personal.

Libertatea și relațiile impuse

- Psihologul nu ia pe nimeni pentru analiză, sprijin sau tratament, *împotriva voinței sale*. El recunoaște dreptul clientului de a încheia relația în orice moment.
- Atunci când misiunea de analiză, asistență sau procesare provine de la o *autoritate juridică competentă*, acordul clientului nu este necesar. Pe de altă parte, psihologul este obligat să întrebe dacă persoanele în cauză au aceleași informații privind obiectivul, mijloacele și transferul de date despre misiune.

- Atunci când *relația profesională este impusă*, psihologul este obligat să informeze clientul despre consecințele misiunii.
- Psihologul poate interveni în cazul *minorilor în vârstă*, în continuare trebuie să țină cont de capacitatea de discernământ, capacitățile, situația, poziția juridică a nevoilor terapeutice și dispozițiile legale referitoare la minor.
- Când un părinte solicită să vadă consultările, psihologul va încerca să *obțină consimțământul minorului*, ținând cont de abilitățile acestuia. De asemenea, asigură informația și acordul tuturor părinților.
- Atunci când un client, din motive medicale sau psihologice *nu mai are liberul său arbitru*, psihologul va ține cont de orice dorințe exprimate de acesta înainte de a nu mai avea liberul său arbitru.

III. Responsabilitățile psihologului

Această secțiune abordează aspecte ale responsabilității psihologului.

- Responsabilitatea personală: Psihologul este responsabil pentru alegerea, aplicarea și consecințele metodelor și tehnicilor pe care le aplică. Același lucru este valabil și pentru sfaturile sale profesionale. Cu toate acestea, este legat de angajamentul mijloacelor, dar nu de rezultat.
- Colaboratori: Psihologul este, de asemenea, responsabil pentru respectarea regulilor etice de către colaboratorii săi care nu sunt psihologi.
- Asigurare: Psihologul trebuie să se asigure pentru toate pagubele care ar rezulta din exercitarea profesiei sale.
- Stare: Nici statutul (independent sau nu), nici parametrii de lucru (privati sau publici) nu au nicio influență asupra obligațiilor etice ale psihologului. Psihologia se referă la Codul deontologic în fiecare contract.
- Continuitate: În orice moment, psihologul trebuie să garanteze continuitatea serviciilor sale către clienții săi.

IV. Aptitudinile psihologului

Psihologul este obligat să-și mențină abilitățile la zi!

Pregătire continuă: Psihologul trebuie să-și mențină abilitățile și calificările profesionale la un nivel înalt, printr-o pregătire interdisciplinară permanentă, ținând cont de cele mai recente evoluții în psihologie

Evaluare permanentă: Psihologul trebuie să-și evalueze activitățile prin metode de evaluare adecvate. El va lua deciziile necesare pentru a depăși consecințele dezavantajoase și previzibile în timp.

Referință obligatorie

- Psihologul practică profesia în limitele competențelor sale și nu întreprinde nicio cercetare fără a avea abilitățile specifice. Operează în cadrul psihologiei științifice și este pe deplin conștient de criticile, precum și de evoluția permanentă a acestor teorii și metode.

- Psihologul este conștient de limitele metodelor și procedurilor pe care le practică. El ia în considerare aceste limite și se angajează să transfere clientul către un alt profesionist competent în materie.
- În caz de boală, conflict de interese sau incapacitate morală care ar putea duce la lipsa de obiectivitate, psihologul solicită clientului să contacteze un coleg.

Secția de etică

FBP a organizat ani de zile o secțiune de etică, care, pe de o parte, să supravegheze etica membrilor FBP, dar pe de altă parte i-a ajutat și pe acești membri în întrebări etice. Odată cu punerea în aplicare a legislației disciplinare, secțiunea de etică se poate concentra în întregime pe sprijinirea membrilor.

Sectoarele de activism: Psihologii sunt activi în diferite sectoare ale societății. Tot ceea ce privește oamenii îi provoacă și îi ajută să-și confirme abilitățile.

Cadrul de activitate: Pentru a structura tipurile de intervenție, FBP își grupează membrii în sectoare. Aceste sectoare sunt organizate în funcție de principalele domenii de intervenție ale psihologilor.

1. *Muncă și organizații.* Această categorie de psihologie reunește profesioniști care sunt implicați în activități de recrutare (atracție, evaluare, selecție, integrare ș.a.), performanță; patologii la locul de muncă, grupuri de lucru (standarde, conflicte ș.a.), adaptarea muncii la oameni (ergonomie), managementul personalului (motivație, implicare, atitudini, management), dar și integrare profesională și reintegrare, instruire, îndrumare și bunăstare la locul de muncă. Un aspect mai recent al acestui domeniu se referă la comunicare și marketing (în special, pentru sondaje).
2. *Cercetare și educație.* Știința și cunoștințele psihologice dezvoltate în principal în cadrul universităților. Acolo, se folosesc o gamă largă de metode în cercetare: mergând de la observații din viața reală, folosind chestionare, până la experimente și imagini cerebrale pentru cercetări neuropsihologice. În principal, putem diferenția două abordări de cercetare diferite.

În cadrul universităților, cunoștințele învățate din aceste metode de cercetare sunt transmise psihologiei studenților. Mulți oameni par să uite că fiecare psiholog este practic instruit ca om de știință. Cercetarea și educația din sector este formată de *Asociația belgiană pentru științe psihologice* (BAPS).

Psihologie școlară

Intervenția privind diverse forme de dificultăți educaționale este scopul specific al profesiei de psiholog educațional. Violență, eșec academic, tulburări de limbaj, tulburări de personalitate sunt situații tipice pe care psihologul școlar trebuie să le identifice cât mai repede în încercarea de a implementa strategii destinate să rezolve problemele și să le permită elevilor să fie binedispuși să învețe și să meargă la școală. FBP își propune să fie organizația reprezentativă a sectoarelor profesionale recunoscute de autoritățile belgiene. Cu toate acestea, în ceea ce privește psihologia în școli, partea de limbă franceză nu cunoaște încă o asociere, spre deosebire de partea de limbă olandeză, grupată în cadrul „VVSP” (*Vlaamse Vereniging voor Schoolpsychologen*, în traducere „Asociația flamandă pentru psihologi școlari”). În unele țări (Belgia, Olanda, Franța, Iugoslavia), serviciul psihologic al școlii îndeplinește în primul rând sarcini de îndrumare în carieră [6, p. 14].

Scurt istoric despre dezvoltarea psihologiei școlare

Psihologia școlară este încă, în sistemul educațional belgian public, în etapa inițiativelor nesistemice. Primul, până în prezent, este Laboratorul Educațional din Angleur [6]. În 1928, René Jadot, profesor devenit ministru al învățământului public într-o suburbie industrială din Liège, a propus consiliului crearea a unui laborator educațional care deservește cele 5 școli primare locale. Regulamentele adoptate de consiliu definesc, astfel, puterile noii instituții:

- sondaje permanente și statistici privind situația școlii locale (starea fizică și psihică a elevilor, proceduri) material didactic;
- teste metodologice și, în special, gestionarea și supravegherea claselor experimentale;
- dezvoltare progresivă a metodelor de predare utilizate în mod obișnuit;
- toate măsurile pentru a asigura dezvoltarea fizică normală a copiilor de școală, în conformitate cu inspecția medicală a școlilor noastre.

Activitatea de bază a laboratorului Angleur consta în observarea copiilor, iar pentru fiecare dintre ei, era alcătuit un fișier/dosar, care reunește datele din examinările de laborator și ale serviciului medical, precum și informațiile furnizate de părinți, profesori și chiar de cei responsabili de mișcările de tineret. La începutul anului școlar, copiii care sosesc în primul an și cei care provin dintr-o altă localitate fac obiectul unei examinări colective prin teste mentale și pedagogice, apoi ale unei examinări individuale la Terman. Cele mai multe particularități observate sunt comunicate părinților și apoi, pe dosare, personalului didactic care, pe parcursul anului, va adăuga propriile lor note.

Când un profesor prezintă cazul special al unui școlar dificil sau cu anumite deficiențe, Laboratorul efectuează o examinare complementară a copilului, prin teste/analize de inteligență, teste comportamentale și, eventual, abilități motorii.

După cel de-al doilea război mondial, câteva localități mai importante, ca Forest-lez-Biruxelles (1947) – au creat un serviciu de supraveghere care acoperă învățământul secundar, precum și învățământul primar. Munca acestor centre, care acoperă câteva mii de studenți, are obiective mai limitate decât cele ale Angleurului: ele includ examene colective la intrarea în unități și la sfârșitul studiilor, de asemenea și la cererea părinților, examene individuale aprofundate în vederea orientării educaționale/vocaționale fie chiar a adaptării educaționale/sociale a copiilor aflați în dificultate. Serviciul social școlar al Școlii cu profil normal Charles-Buis, din Bruxelles, acoperă 5 școli cu 800 de elevi unite sub un singur management. Acesta a fost creat în 1945 la inițiativa directorului și a profesorilor; cu misiunea „de a asigura echilibrul personalității lor pentru toți elevii prin eliminarea, pe de o parte, a celor inadecvate și a celor insuficiente, fundamentale și prin continuarea reajustării constante a celorlalți la mediul școlar” [2].

Treptat, serviciul a fost împărțit, după cum urmează: în 1945 are loc constituirea unei secții medico-sociale; 1947 – crearea unui departament de gimnastică medicală; în 1947, Departamentul de Educație Publică a înființat, pe bază de experiment, câteva servicii de orientare educațională în școlile secundare; de atunci inițiativa s-a răspândit și în prezent 15 centre psiho-medico-sociale sunt în funcțiune pentru diverse sectoare, a căror misiune este în principal geografică [4]. În pofida acestei diversități, între aceste centre s-a stabilit o anumită unitate. În ceea ce privește documentația, informațiile sunt colectate la două niveluri:

1. Pentru fiecare clasă, următoarele informații sunt grupate într-un tabel sinoptic: date din examenul medical anual; rezultatele aplicării testelor de dezvoltare colectivă mentală; date despre performanța academică.
2. Un dosar individual este strâns prin aceste documente, completate în cazuri speciale de date rezultate din examene medicale sau psihologice aprofundate sau de informații furnizate în timpul anchetelor de către asistentul social. În ceea ce privește căutarea cauzelor de adaptare necorespunzătoare, este obiectul lucrului în echipă; în funcție de situație, rezultatele sunt transmise părinților, studenților sau profesorilor, dar responsabilitatea pentru divizie nu revine unui centru.

De asemenea, în a. 1948 are loc crearea unui centru de tineret în mediul rural, accesibil elevilor în perioada sărbătorilor; în a. 1949 – înființarea unui serviciu de cercetare obiectiv psihogeneza în relația sa cu predarea; în

a. 1950 are loc organizarea unui serviciu de tutelă psihologică; iar în a. 1951 – crearea unui serviciu educațional, în special atașat la activitatea școlară a elevilor cu dizabilități. În La Louvière, un oraș de 20.000 de locuitori, dispensarul de igienă mintală și-a integrat activitatea în sistemul școlar municipal, realizând într-o formă originală, o strânsă cooperare între autoritățile administrative, psihologii și personalul didactic. În principiu, repetările de clasă sunt abolite în școlile primare. Examenele colective de sfârșit de an sunt standardizate; după aceste teste sunt examinați subiecții cei mai slabi psihologic și, în funcție de nivelul lor mental versat în clasele B sau C organizate astfel încât să remedieze, pe cât posibil, slăbiciunile elevilor păstrându-i în clase de vârsta lor.

Funcția psihologului școlar

Ajutarea fiecărui elev să aibă succes în școală – aceasta este misiunea generală a psihologului școlar. Pentru a face acest lucru, el se bazează pe o rețea de specialiști cu diverse abilități, de la echipa de predare la managerii unităților, inclusiv asistenții medicali. Acest suport rezultă mai ales din:

- observarea elevilor în dificultate,
- implementarea acțiunilor necesare pentru sprijinul specific pentru fiecare.

Totul este realizat pentru a stabili cu părinții o relație pozitivă, având tendința de a optimiza succesul a fiecărui elev:

- identificarea situației de handicap,
- re-școlarizarea elevilor pe punctul de a „părăsi”.

Rolul său este de a ajuta elevii aflați în dificultate, în colaborare cu alți actori-cheie.

Analiza unei situații date permite studenților și familiilor lor să fie direcționați către cele mai adecvate ajutoare: în afara școlii (psihoterapie, sprijin pentru învățare etc.) și/sau în interiorul școlii, în colaborare cu echipa educativă și didactică (îndrumare sau alte forme de asistență). În acest scop, uneori este chemat să se întâlnească cu elevii și/sau părinții lor, fie la cererea colegilor, părinților și/sau elevului.

Psihologul școlar intervine în sprijinul oferit studenților prin munca desfășurată cu echipa *CARE* (*Componenta echipei CARE: consilieri în educației CPE, asistente medicale, psiholog școlar, coordonatori de cicluri, coordonator de asistență, director adjunct*): analiza situației – înțelegerea globală a problemei – propuneri de măsuri de ajutor – dezvoltare. Cu ajutorul echipei și datorită informațiilor oferite de profesori și familii, formarea sa îi permite să evalueze gravitatea unei situații. Astfel, propunerile adresate familiilor sunt declarate în interesul superior al elevului, în ceea ce privește comportamentele afișate și ținând cont de prognosticul și rezultatele posibile.

Psihologul școlar este, de asemenea, o legătură între școală și echipele lucrătorilor externi (terapeuți, echipa spitalului, psihiatri etc.). Nu efectuează „evaluări psihologice”, dar poate informa familiile cu privire la adresele utile în acest scop, pentru ca evaluările să fie efectuate în diferite limbi ale comunității europene. În cele din urmă, psihologul școlar nu oferă consiliere psihologică sau psihoterapie în școală.

Calificările necesare a unui profesionist în psihologie școlară:

- Capacitatea de a asculta, atât a cadrelor didactice, dar, de asemenea, și mai ales, copilul afectat și familia sa, este cea mai mare calitate necesară pentru orice psihologie școală profesională. La această condiție este adăugată capacitatea de adaptare a psihologului școlar în mod constant, pentru a satisface și consilia profesorii, elevii și părinții lor. Fiecare situație este unică, iar psihologul școlar trebuie să arate rapid capacitate de reacție și flexibilitate în capacitatea sa de a propune noi soluții, acest lucru pentru a permite elevului să găsească împlinirea personală de care are nevoie în cadrul școlii.
- Fiecare psiholog școlar este mai presus de orice profesor. De fapt, fiecărui profesionist i se cere să fi fost profesor de școală primară cel puțin trei ani înainte de a se orienta către această profesie.
- Viitorul psiholog școlar trebuie să aibă o licență în psihologie. Abia atunci poate pretinde că urmează anul de pregătire pentru diploma de stat de psiholog școlar (DEPS). Această pregătire combină cursuri teoretice și muncă practică, precum și ore de cercetare și stagiu.
- Un alt punct important: la sfârșitul pregătirii sale, tânărul psiholog școlar se obligă să exercite funcțiile de psiholog școlar timp de trei ani consecutivi.

Psihologul școlar este integrat într-o rețea de profesioniști în serviciul elevilor: a *RASED* („Réseau d'aides spécialisées aux élèves en difficulté” – Rețeaua de ajutor specializat pentru elevi în dificultate). Această rețea este formată din kinetoterapeuți, profesori specializați, psihologi educaționali și reabilitatori. Psihologul merge de la clasă la clasă, de la unități la unități pentru a observa un număr de studenți și pentru a-i identifica pe cei care ar putea avea nevoie de sprijin: pedagogic, psihologic, psihomotor. El este în contact cu copiii, cărora le poate face teste pentru a-i confirma sau respinge pre-diagnosticul. De asemenea, el întâlnește familiile pentru a pune în aplicare o strategie reală bazată pe succesul elevilor. Nu oferă o monitorizare psihologică, dar poate direcționa către o terapie specifică.

În rezumat, concluzionăm următoarele: există o mare varietate de opinii cu privire la extinderea competențelor serviciilor de psihologie școlară și gradul lor de autonomie. Centrele de stat sunt independente de școli și nu sunt, în general, responsabile pentru îndatoririle didactice; laboratorul

d'Angleur își combină activitatea mai strâns cu cea a profesorilor; în sfârșit, integrarea este completă la École Normale Charles-Buls, unde serviciul psiho-medical-social este una dintre părțile esențiale ale unei organizații educaționale progresive. Autoritățile publice sunt preocupate să ofere un statut stabil psihologiei școlare și să aducă o oarecare unitate între această înflorire a instituțiilor multifacetice [5]. Federația, care tocmai a recunoscut profesia de psiholog clinic și practica psihoterapiei, este atentă la orice inițiativă care ar permite crearea unei asociații sectoriale pentru profesia de psiholog în școlile de limbă franceză.

Rolul psihologului școlar crește de la an la an. Tot mai mulți manageri școlari, cadre didactice, părinți înțeleg în ce constă acest rol și care este locul psihologului școlar în asigurarea succesului școlar al elevilor și al climatului psihologic favorabil în instituția școlară. În concluzie, putem afirma că experiența asistenței psihologice din Belgia este de apreciat, aceasta având la bază acte normative și legi, în baza cărora psihologii pot să își desfășoare activitatea, iar clienții lor dispun de protecția împotriva unui tratament neadecvat. Este de mare valoare activitatea Comisiei Psihologilor care gestionează sistemul la un nivel național, cât și a altor organizații, FBP, APPPSY, UPPSY ș.a., care au drept scop coordonarea și monitorizarea activității psihologice. Util pentru Republica Moldova ar fi adoptarea de legi cu privire la protecția profesiei de psiholog în general, și cel de psiholog școlar în special, pentru o coordonare a acțiunilor concrete ce vor corespunde cu funcția dată.

Referințe bibliografice:

1. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. *Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale*. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.
2. Code de deontologie. Arrêté royal fixant les règles de déontologie du psychologue. In: *Moniteur Belge*, le 16 mai 2014.
3. COSTER, S. *Le Développement du Service social scolaire*, dans le Service Social, 1952.
4. DERIVIERE, R. *Un Centre psycho-médico-social de renseignement moyen*. Revisité Belge de Psychologie et de Pédagogie; cahier XII, Bruxelles, 1951.
5. NOTYAT, F. La psychologie scolaire en Belgique. In: *Enfance*, 1955, tome 8, No. 1.
6. JADOULLE, A. *Le Laboratoire pédagogique au travail*. Paris: Ed. en Scarabée, 1951.
7. УЛЬБЕ, К.; РАУДИК, В.В. *Психологическая служба в школе*. Москва: Изд-во „Знание”, 1986.
8. <https://www.bfp-fbp.be/fr/psychologie-en-belgique>

1.2. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN BELORUSIA

În cadrul sectorului *Psihologie*, Institutul de Științe ale Educației, au fost inițiate studii privind asigurarea activității psihologice în sistemul educațional ale diferitor țări. Una din țările care au prezentat interes pentru cercetători este Belarusia.

S-a constatat că fondatorul serviciului psihologic din Belarusia poate fi numit – pe bună dreptate – L.S. Vîgotski, care, în perioada activității sale în cadrul Colegiului Pedagogic din or. Gomeli a creat, primul cabinet de psihologie (actualmente Colegiul Pedagogic „L.S. Vygotsky”, care mai apoi a fost transformat un laborator-muzeu „L.S. Vygotsky”). Ideile sale au devenit bază metodologică pentru dezvoltarea serviciilor psihologice din sistemul educațional din Belarusia.

Grație interesului sporit al savanților din Belarusia, față de serviciului psihologic au fost realizate cercetări în diferite domenii ale psihologiei: precum psihologia de criză (Л.А. Пергаменщик, И.А. Погодин); psihologia familiei (А.А. Аладьин, Т.Ф. Велента, В.И. Слепкова); probleme de sănătate psihologică (Г.И. Малейчук, А.Н. Сизанов, Ю.Г. Фролова); psihologia conștiinței de sine (О.В. Белановская, С.И. Коптева); consiliere psihologică (Г.С. Абрамова, Л.Г. Лысюк, Н.И. Олифинович); psihoterapie de grup (И.А. Фурманов, С.С. Харин); psihologia comportamentului agresiv (И.А. Фурманов); psihologia crizei (Л.А. Пергаменщик) și alții [1]

Pentru a satisface cerințele populației în asistență psihologică, în 1974, și-a început activitatea agenția matrimonială „Sputnik”, unde activau psihologi coordonați de Я.Л. Коломинский. În martie 1986, în or. Minsk, și-a început activitatea consultația „Брак и семья”, în cadrul căreia consilierea psihologică era acordată de către А.Н. Сизанов. De asemenea, în or. Minsk și-a început activitatea serviciul „Телефон де încredere”, care mai târziu s-a transformat în „Сервициул psihologic de urgență” (246-11-11).

Din 1983 în școlile generale și instituțiile pedagogice de învățământ superior a fost introdus cursul „Etica vieții de familie”. Mai mulți savanți au contribuit la crearea lucrărilor metodologice pentru asigurarea acestui curs ce avea un aspect psihologic practic (Я.Л. Коломинский, Д.И. Водзинский, А.В. Васильева, М.А. Григорович, А.А. Логинов, Е.Н. Сизанов, А.И. Кочетов, В.И. Писаренко et al.).

Crearea serviciului psihologic în instituțiile din învățământ general a început abia în 1988, când s-a început pregătirea psihologilor practicieni pentru instituțiile de învățământ. Institutul Pedagogic de Stat „M. Gorkii” din or. Minsk, este unul dintre primele instituții din fosta URSS, care a recrutat 23 de cadre didactice din școala-internat pentru a studia o specialitate nouă – „psiholog practicant al instituțiilor educaționale”.

În 1993, în Universitatea de Stat „Ф. Скорина” din or. Gomel a fost deschisă o facultate specială pentru recalificarea psihologilor practicieni din instituțiile de învățământ, iar din a. 1997 – la facultatea de psihologie fost deschisă specialitatea „Psihologie” cu specializarea „*Psihologie pedagogică*”. Absolvenților li se acorda calificarea „Psiholog, profesor de psihologie”. La catedra de psihologie (șeful catedrei A.A. Lytko) au fost elaborate planul și programele de activitate, au fost determinate disciplinele de bază, tipurile de practică psihologică.

Dezvoltarea științifico-aplicativă a serviciului psihologic din Belorusia se bazează pe cercetările teoretico-metodice care s-au dezvoltat în ultimii ani. Sunt testate diverse modele de servicii psihologice, în cadrul cărora principalul conținut și orientarea activității psihologului sunt semnificativ diferite. În mod convențional, aceste modele pot fi descrise ca „serviciul de asistență pentru educație”, „serviciul de asistență psihologică”, „serviciul de susținere/asistență”, „serviciul de asistență pentru asigurarea procesului educațional” și „serviciul de sănătate psihologică”. O direcție fundamentală nouă a fost crearea serviciilor sociologice, psihologice, pedagogice și socio-psihologice în instituțiile de învățământ superior.

Începând cu anii '90, în Belorusia a fost creată baza normativ-legislativă privind activitatea psihologului în instituțiile educaționale. Activitatea serviciului psihologic a fost reglementată de o serie de legi, acte normative, regulamente, reglementări privind problemele tineretului modern și necesitatea organizării asistenței psihologice în instituțiile de învățământ, care vizează socializarea studenților, integrarea lor în societate, formarea diverselor aspecte ale identității lor sociale (*profesionale, sex, civile, naționale* etc.).

Documentația normativ-legislativă privind activitatea psihologului în sistemul educațional include documente care determină standardele și normele de activitate profesională ale unui profesor-psiholog. Lista documentelor legale de reglementare a activității psihologului include:

- Codul Republicii Belarus cu referire la educație.
- Regulamentul privind serviciul socio-pedagogic și psihologic din instituțiile de învățământ, aprobat la 27 aprilie 2006 prin Rezoluția nr. 42 a Ministerului Educației din Republica Belarus, care a stat la baza dezvoltării științifice și metodologice asistenței psihologice din universități.
- Legea Republicii Belarus din 01.07.2010 „Cu privire la acordarea asistenței psihologice” (a intrat în vigoare pe 6 ianuarie 2011);
- Hotărârea Ministerului Educației al Republicii Belarus din 25 iulie 2011 Nr. 116 cu referire la aprobarea dispoziției privind serviciul social, pedagogic și psihologic din instituția de învățământ (o altă organi-

zație, antreprenor individual, cărora în conformitate cu legea li se acordă dreptul de a desfășura activități educaționale) și invalidarea anumitor decizii ale Ministerului Educației.

- Programul de educare și protecție a drepturilor și intereselor legitime ale copiilor în situații de risc din punct de vedere social.
- Decretul președintelui Republicii Belarus din data de 24.11.2006 Nr. 18 „Privind măsurile suplimentare pentru protecția de stat a copiilor din familii vulnerabile”.
- Decretul președintelui Republicii Belarus din 05.05.2009 nr. 5 „Cu privire la unele modificări și completări... (la Decretul nr. 18)”.
- Hotărârea Ministerului Muncii și Protecției Sociale al Republicii Belarus din 21 octombrie 2011 nr. 105, privind caracteristicile calificative a pedagogului psiholog din instituțiile de învățământ.
- Hotărârea Ministerului Educației al Republicii Belarus din 16 februarie 2009 nr. 6 cu privire la aprobarea Regulamentului privind Consiliul instituției de învățământ pentru prevenirea neglijării copilului și a delincvenței juvenile”.
- Ordinul Ministerului Educației din 17 mai 2010 Nr. 317 „Cu privire la măsuri cuprinzătoare pentru controlul situației copiilor și studenților, protejarea vieții și sănătății acestora.
- Ordinul Ministerului Educației din 17 mai 2010 Nr. 317 „Cu privire la măsurile complexe de control al situației copiilor și tinerilor care învață, de protejare a vieții și sănătății acestora și de prevenire a aflării acestora în situații social periculoase” și altele.
- Hotărârea Consiliului de Miniștri al Republicii Belarus din 24 octombrie 2001 nr. 1533, despre „Aprobarea Regulamentului privind procedura de implicare a pedagogului, psihologului în procesul penal” (Registrul național de acte juridice din Republica Belarus, 05 noiembrie 2001, nr. 102; precum și revista „Сацыяльна-педагагічная работа”, 2003, nr. 2).
- Ordinul Ministerului Educației al Republicii Belarus din data de 08.05.2007 nr. 270 cu referire la „Îmbunătățirea lucrului cu copiii aflați în situații de risc din punct de vedere social, care au nevoie de protecția statului” (Culegere de documente normative ale Ministerului Educației din Republica Belarus, 2007, nr. 13).

În corespundere cu ordinul Ministerului Muncii și a Ministerului Educației din 1996 în școlile primare, gimnaziale și liceale în statele de personal a fost introdusă unitatea de psiholog (din 1998 pedagog – psiholog), în corespundere cu un anumit număr de clase primare, gimnaziale. Astfel în școlile profesionale tehnice o unitate de psiholog a fost introdusă la un număr de 400 de elevi, în instituțiile de învățământ secundar specializate – la 500 de elevi.

Din 1998 unitatea de pedagog-psiholog a fost introdusă în departamentele de activitate educațională pentru tineret din instituțiile de învățământ superior: pentru fiecare 1.500 de studenți o unitate de psiholog, dar nu mai puțin de o unitate pentru o universitate. Din 2000 unitatea de pedagog psiholog a fost introdusă în toate instituțiile preșcolare: o unitate la 7 grupe de copii. În prezent pedagogul psiholog activează și în instituțiile extrașcolare de educație, școli sportive, sanatorii pentru copii. În afară de aceasta în sistemul educațional asistența psihologică este acordată în 112 centre de reabilitare, 31 centre social-pedagogice, 94 case de copii, 3 centre social-pedagogice de reabilitare pentru persoanele ce au pățimit în urma avariei de la centrala atomo-electrică de la Cernobil.

Dezvoltarea rețelei acestor instituții a permis acordarea asistenței psihologice specializate copiilor cu nevoi speciale și familiilor lor la locul de reședință. Activitatea specialiștilor din instituțiile social-pedagogice a făcut posibilă prevenirea apariției copiilor vagabonzi și crearea familiilor parental profesioniste. În instituțiile de toate tipurile activau circa 4013 pedagogi psihologi sau 71%. Aproape jumătate activau în școlile generale și școlile internat. Doar în școlile mici din localitățile sătești nu sunt pedagogi psihologi.

În ceea ce privește pregătirea cadrelor în domeniul psihologiei, în prezent în Belorusia activează 26 facultăți în 22 instituții superioare de învățământ de stat și private, 12 instituții de formare și recalificare a cadrelor. Universitatea de vârf din Belorusia pentru pregătirea psihologilor de diferite specializări este considerată pe bună dreptate Universitatea Pedagogică de Stat din Belorusia „Maxim Tank”. În cadrul acestei universități la 6 facultăți învață circa 2000 de viitori psihologi. Pentru pregătirea acestor specialiști sunt implicați profesori din cadrul a 30 catedre de psihologie din instituțiile superioare de învățământ.

În prezent în instituțiile de învățământ din țară activează circa 37% pedagogi psihologi cu studii superioare în psihologie, ceilalți specialiști sunt cu studii pedagogice de bază și calificare suplimentară în psihologie.

În conformitate cu Decretul președintelui Republicii Belarus „Cu privire la măsurile pentru sprijinul social al angajaților instituțiilor de învățământ din contul fondurilor bugetare” din 1 octombrie 1997 nr. 494, psihologii și profesorii au dreptul să primească plăți suplimentare pentru achiziționarea de literatură metodică, reviste de specialitate, ce ar contribui la creșterea lor profesională. Cercetările științifice aplicative în domeniul psihologiei sunt publicate în următoarele reviste „Психалогія”, „Белорусский психологический журнал”, „Психологическая служба”.

Din 2004 și-a început activitatea Societatea Psihologilor, ce a contribuit la creșterea profesională a psihologilor prin organizarea meselor rotunde, seminare, conferințe etc. Totodată Societatea Psihologilor acordă suport

metodologic psihologilor din diferite instituții; elaborează metodologii de evaluare și asistență a copiilor pentru psihologii instituțiilor de învățământ preșcolar, primar și secundar general, precum și pentru alți specialiști implicați în proces; elaborează recomandări metodologice; administrează baza de date și monitorizare a activității psihologului, la nivel național, a situației tuturor copiilor beneficiari ai serviciilor de asistență psihopedagogică; organizează și realizează programe de informare educare comunicare și sensibilizare publică în domeniul psihologiei. Documentația metodologică a psihologului include recomandări metodice privind activitatea serviciilor sociale pedagogice și psihologice din instituțiile de învățământ, indicațiile metodologice, scrisorile autorităților publice ierarhic superioare cu caracter metodologic etc.

În etapa actuală, sunt relevante următoarele documente:

- Recomandările metodice privind principalele direcții a activității profesorului psiholog din instituția rezidențială (internat) (culegere de acte normative a Ministerului Educației din Republica Belarus nr. 10, 2009).
- Recomandări metodice privind orientarea profesională a elevilor din instituțiile de învățământ, care participă la lecții facultative de orientare juridică (culegerea de documente normative ale Ministerului Educației din Republica Belarus nr. 16, 2009).
- Recomandări metodice privind organizarea activității educativ profilactice a Consiliului instituției de învățământ pentru prevenirea neglijării copilului și a delincvenței juvenile (culegerea de acte normative a Ministerului Educației din Republica Belarus nr. 22, 2009).
- Scrisoarea Ministerului Educației din Republica Belarus din 9 septembrie 2009 nr. 12-02-12 / 4114 / ds cu referire la „Măsurile de prevenire a suicidului în rândul copiilor și adolescenților” etc.
- Recomandări metodice ale Ministerului Educației din Republica Belarus „Aspecte reale ale organizării procesului de învățământ în instituțiile de învățământ în anul universitar 2009/2010.” (Culegerea acte normative ale Ministerului Educației din Republica Belarus, 2009, nr. 18) [6].

Caracteristicile specifice ale asistenței psihologice a procesului educațional din Belarusia la diferite etape educaționale sunt reflectate în *Figura 1*.

Principalele direcții de activitate ale pedagogului psiholog includ:

a. **Diagnosticul psihologo-pedagogic** ce include studierea psihologo-pedagogică a particularităților individuale a persoanei elevului, pentru a depista cauzele ce provoacă probleme în învățare și dezvoltare, a determina punctele forte ale personalității, capacitățile sale de rezervă, pe care se pot baza psihologii în procesul activităților de intervenție; identificarea timpurie a intereselor profesionale și cognitive; identificarea stilului individual de activitate cognitivă etc.

Fig. 1. Caracteristici ale asistenței psihologice la diferite etape educaționale

Drept Bază pentru petrecerea măsurilor psihodiagnostice este planul de activitate al școlii. Diagnosticul psihologo-pedagogic derulează în trei etape:

Prima etapă de psihodiagnostic se realizează în perioada inițială de școlarizare, și decurge în două ture. Scopul primului tur este de a depista elevii al căror proces de adaptare este mai complicat. În al doilea tur, se face un studiu al caracteristicilor personale, individuale ale elevilor pentru a identifica copii ce se află în situații de risc din punct de vedere social, elevi cu abilități intelectuale mărite, elevi cu cerințe educaționale speciale ce au nevoie de sprijin psihologic și pedagogic pentru a determina un traseu educațional individual.

A doua etapă de psihodiagnostic se realizează la fel în două ture – în clasele a patra și a cincea. Principalul scop al psihodiagnosticului în clasa a IV-a este monitorizarea procesului de învățare și a nivelului de învățare al elevilor pentru organizarea activităților de profilaxie, de dezvoltare și de

pregătire a recomandărilor psihologice pentru profesorii din gimnaziu. Scopul psihodiagnosticului în clasa a V-a este de a contribui la crearea condițiilor sociale și psihologice favorabile pentru elevi în perioada tranziției de la școala primară la gimnaziu.

A **treia etapă** de psihodiagnostic se realizează în perioada pregătirii pre profesionale cu scopul de a determina abilitățile și înclinațiile elevilor. Rezultatele obținute servesc drept bază pentru organizarea activității ulterioare de orientare profesională și carieră.

Alte măsuri de diagnostic pot fi efectuate în conformitate cu planul de activitate al instituției pentru a asigura îndeplinirea sarcinilor principale, precum și în cazurile în care este necesar să se elaboreze caracteristici psihologice și pedagogice pentru anumiți elevi. Toate măsurile de diagnostic cu elevii pot fi efectuate numai cu acordul părinților sau al persoanelor care îi înlocuiesc. Instituția de învățământ stabilește forma de obținere a consimțământului acestora.

Unele măsuri de diagnostic, cum ar fi diagnosticul climatului socioal clasei, anchetarea elevilor și a părinților cu privire la unele probleme, se realizează împreună cu profesorii de clasă și educatorii sociali.

b. **Asistență privind menținerea sănătății.** Scopul este formarea atitudinii pozitive față de un stil de viață sănătos în rândul participanților la procesul educațional.

Formele de implementare a asistenței pentru menținerea sănătății sunt: monitorizarea stării psihofiziologice și emoționale a elevilor în procesul educațional; frecventarea lecțiilor pentru monitorizarea corespunderii regimului de instruire, metodelor de predare, structurii lecției, condițiilor mediului cu particularitățile de vârstă ale elevilor; informarea diriginților, cadrelor didactice privitor la sănătatea, capacitatea de muncă, tipul de activitate nervoasă superioară a elevilor.

În baza acestor date psihologul identifică grupele de elevi pentru activitățile psihologice ulterioare. Psihologul le formează elevilor abilități de evaluare și autoreglare a activității motorii, a stării emoționale, managementul stresului.

c) **Intervenția psihologică** are drept scop crearea condițiilor pentru asistența psihologică a elevilor prin furnizare de servicii sau trimitere către alți specialiști. Pedagogul psiholog în baza rezultatelor diagnostice și a observărilor sale, a dirigintelui, părinților a altor pedagogi depistează elevii ce au nevoie de asistență psihologică. Pedagogul psiholog motivează elevii și părinții lor pentru a frecventa activitățile psihologice. Includerea elevilor în activități se realizează doar cu acordul părinților sau persoanelor ce îi înlocuiesc. Dacă este necesar pedagogul psiholog direcționează minorii spre instituțiile medicale, asistență socială, psihoterapeutice sau le recomandă consultarea specialiștilor din centrele raionale, republicane de asistență psi-

hologică. Menține legătura cu aceste instituții, stochează informația necesară, creează baza de date. Programul psihologic de intervenție în școală este orientat spre corecția relațiilor interpersonale în clasele de copii, asistență în depășirea perioadelor de criză din viața elevilor (de exemplu: trecerea la gimnaziu, la liceu, la clase de specialitate, perioada adolescență, pregătirea examenelor etc.) prin jocuri psihologice, traininguri, discuții etc. O direcție semnificativă în activitatea de dezvoltare a unui profesor-psiholog este de a ajuta elevii din liceu să se autodetermine profesional și personal.

Consiliere psihologică și pedagogică. Scopul: acordarea asistenței elevilor și părinților acestora, pedagogilor privind dezvoltarea, socializarea elevilor, problemele de învățare și de relaționare.

Consilierea are loc individual sau în grup. Funcționează forme de consiliere ca: „Telefonul de încredere”, consiliere prin tipografia școlară, consiliere în cadrul orelor de clasă, asistență psihologică în situații excepționale. Consilierea *părinților are la bază* problemele specifice ale elevilor (de exemplu: informarea părinților privind problemele elevilor, explicarea particularităților de dezvoltare ale elevilor, informarea privind particularitățile de comunicare a acestora etc.). Consilierea *cadrelor didactice are la bază problemele specifice elevilor cu referire la adaptarea și dezadaptarea acestora la mediul educațional*. Prin consiliere individuală sunt rezolvate problemele ce apar în diferite situații stringente. În unele cazuri psihologul recomandă părinților și cadrelor didactice consultația altor specialiști.

Psihoprofilaxia și informarea. Scopul: dezvoltarea competenței psihologice și pedagogice (cultura psihologică) a elevilor, profesorilor, părinților. Psihoprofilaxia și informarea beneficiarilor se realizează în conformitate cu planurile de activitate ale instituției de învățământ, se coordonează cu adjunctul directorului pe activitatea educativă, se desfășoară într-o formă interactivă la consiliile pedagogice și asociațiile metodologice, adunările de părinți, profesori, orele de clasă etc.

Activitatea metodică are scopul de a acumula materiale metodologice, psihologice pentru organizarea procesului educațional și oferirea posibilității de a le utiliza de către profesori, diriginți, conducători ai asociațiilor metodologice și administrația școlară. Psihologul participă la elaborarea planului de activitate a instituției de învățământ, realizează studii de monitorizare a climatului socio-psihologic în colectivul de profesori, monitorizează eficiența comunicării manageriale: manager-profesori, manager-profesori-elevi, profesori-elevi, manager-părinți.

În instituția de învățământ psihologul prezintă raport managerului (directorului), își coordonează activitatea cu șeful adjunct (director) pentru activitatea educativă. Coordonarea metodică a psihologilor din instituțiile de învățământ este realizată de specialiștii din Centrul Social-Pedagogic Regional. Coordonarea activității psihologilor a instituțiilor de învățământ

din raioane și orașe este realizată de șeful subdiviziunii privind activitatea social-educative, care dispune de o bază de date privind numărul de psihologi, serviciile psihologice și sociale din raion, orașe, instituții medicale, coordonează cu formarea cadrelor psihologice, îi direcționează la studii de formare conform planului aprobat, la instituții regionale și republicane.

În baza Decretului Președintelui Republicii Belarus de la 24.11.2006, nr. 18 „Despre măsurile suplimentare privind protecția de stat a copiilor din familii vulnerabile „planificarea și conținutul activității psihologului se realizează luând în considerare datele monitoringului activității elevilor, particularitățile de vârstă a elevilor, specificul instituției de învățământ. O atenție deosebită se acordă depistării timpurii a problemelor de familie, a elevului, folosirea alcoolului și a substanțelor nootrope, a elevilor cu risc de suicid, cu comportament deviant. Activitatea de organizare, coordonare și control a educatorilor pedagogilor, psihologilor din instituția de învățământ o îndeplinește adjunctul directorului pe activitatea educativă și socială.

În baza Decretului Nr. 18, atribuțiile pedagogului-psiholog sunt următoarele (Figura 2).

Fig. 2. Atribuțiile pedagogului psiholog

Privind activitatea cu minorii cu comportament deviant, pedagogul psiholog studiază particularitățile psihologice a personalității acestora și elaborează recomandări pentru pedagogi și părinți, elaborează caracteristica psihologo-pedagogică a minorului, elaborează recomandări pentru părinți, diriginți; elaborează programul de intervenție psihologică; fixează activitatea sa în registre; urmărește în dinamică rezultatele activității cu minorul.

Cu toate că în toate instituțiile de învățământ domeniile de activitate ale unui profesor-psiholog sunt aceleași, activitatea acestuia în învățământul superior are specificul său:

În primul rând, universitatea nu necesită psiholog pentru copii, ci un specialist psiholog cu abilități pentru a lucra cu diverse categorii de adulți, a căror vârstă variază între 17 și 60 de ani.

În al doilea rând, într-o instituție de învățământ superior există anumite caracteristici ale activității psihologice și pedagogice, datorită orientării principale a acestui proces către profesionalizarea tinerilor.

În al treilea rând, studenții sunt una dintre cele mai vulnerabile categorii ale populației societății noastre. Marginalitatea statutului (nu mai sunt școlari, nu sunt încă adulți), instabilitatea materială, faza de criză a vieții, ce afectează din punct de vedere psihologic studenții.

În al patrulea rând, o direcție prioritară ale activității serviciului psihologic în instituțiile superioare de învățământ sunt serviciul „indirect”, în care psihologul lucrează cu curatorii, profesorii și alți angajați, prin intermediul acestora exercitând influență asupra studenților.

Scopul principal al funcționării serviciului psihologic din instituțiile universitare este de a sprijini din punct de vedere psihologic și pedagogic studenții în procesul de obținere a studiilor superioare, a-i pregăti din punct de vedere psihologic pentru a se autodetermina în viață, a dobândi identitatea personală și socială [1].

În încheiere, accentuăm că experiența promovată în Belorusia privind asigurarea activității psihologice în sistemul educațional poate fi preluată și de alte state. Experiența acestei țări servește drept o sursă importantă pentru perfecționarea și dezvoltarea sistemului de asistență psihologică în educație din Republica Moldova.

Referințe bibliografice:

1. *В системе образования Беларуси.* [Accesat 11.09.2020]. Disponibil: <https://hel-piks.org/6-75455.html>
2. *В помощь педагогу-психологу.* [Accesat 11.09.2020]. Disponibil: <https://chashniki-spc.schools.by/pages/v-pomosch-pedagogu-psihologu>; <https://docplayer.ru/78453921-V-pomoshch-pedagogu-psihologu.html>
3. Декрет Президента Республики Беларусь от 05.05.2009 г. № 5 „О внесении

дополнений и изменений в Декрет Президента Республики Беларусь от 24.11.2006г. №18". [Accesat 11.09.2020]. Disponibil: <https://ddu7ogrodno.schools.by/pages/dekret-no-5-ot-5-maja-2009-g-o-vnesenii-dopolnenij-i-izmenenij-v-dekret-prezidenta-respubliki-belarus-ot-24-nojabrja-2006-g-po-18>

4. КОВАЛЕВА, Т.Н. Состояние и перспективы развития психологической службы в системе образования Беларуси. In: *Психология*, 2004, № 2, с. 4-8.
5. НЕДБАЕВА, С.В. Психологическая служба вуза. In: *Психология в вузе*, 2003, № 3, pp. 49-63.
6. ОЛИФИРОВИЧ, Н.И.; КОПТЕВА, С.И. *Психологическая служба вуза в Беларуси на современном этапе*. [Accesat 26.08.2020]. Disponibil: <https://core.ac.uk/download/pdf/74331195.pdf>
7. Письмо Министерства образования Республики Беларусь от 09.09.2009 г. № 12-02-12/4114/дс „О мерах по профилактике суицидов среди детей и подростков”. [Accesat 03.09.2020]. Disponibil: <https://boiro.by/files/00110/obj/110/14443/doc/%D0%09%D0%A0%20%D0%BF%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B5%20%D1%81%D1%83%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%B4-%D0%BE%D0%B2.pdf>
8. Постановление Министерства образования Республики Беларусь от 16.02.2009 г. № 6 „Об утверждении Положения о Совете учреждения образования по профилактике безнадзорности и правонарушений несовершеннолетних”. [Accesat 06.09.2020]. Disponibil: https://pravo.by/upload/docs/op/W21732617_1513285200.pdf

1.3. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN BULGARIA

Actualmente, activitatea psihologului din instituțiile de învățământ general este orientată în special pe incluziunea educațională a copiilor/elevilor și constituie, în contextul incluziunii educaționale, o activitate de suport complexă și sistematică, orientată spre asigurarea dezvoltării psihice și personalității progresive a copiilor.

Psihologul este un specialist în psihologia educațională care analizează/examinează problemele specifice mediului școlar; explică și promovează înțelegerea procesului de dezvoltare a copilului și a relațiilor dintre acest proces, comportament și învățare; selectează, administrează și interpretează instrumente de evaluare psihologică; elaborează și implementează programe individualizate / de grup cu caracter preventiv și/sau de intervenție; oferă consiliere psihologică specializată în domeniul educațional.

La general, în procesul de studiere a mai multor practici internaționale în domeniul asistenței psihologice, activitatea de suport a psihologului constă în prevenirea, identificarea și intervenția psihologică în vederea dezvoltării

personalității armonioase a copilului, oferind asistență specializată copiilor, cadrelor didactice și cadrelor de conducere, părinților/reprezentanților legali, altor actori implicați în procesul educațional.

Referitor la cercetarea politicilor internaționale, în special politicile naționale ale Bulgariei cu referire la asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general, am studiat Liniile directoare pentru activitățile psihologului și consilierii pedagogice pentru a sprijini dezvoltarea personală a copiilor și studenților în Bulgaria, inclusiv și Ordonanța nr. 4 din 20 aprilie 2017 a Ministerului Educației și Științei din Bulgaria cu referire la normarea și remunerarea muncii cadrelor didactice, inclusiv a psihologilor în învățământul general.

Dacă să ne referim la activitățile psihologului în Bulgaria, acestea includ:

- a) furnizarea de consiliere pentru un copil/student, grup și/sau clasă în domeniile sănătății mintale, dezvoltării sociale, dezvoltării emoționale și antrenamentului; prevenirea dizabilităților de învățare prin implementarea de programe pentru dezvoltarea copiilor/studenților; identificarea copiilor/studenților cu cerințe educaționale și direcționarea acestora către programe adecvate; îndrumarea în carieră a studenților;
- b) consilierea conducerii instituției de învățământ, a cadrelor didactice, a părinților sau a reprezentanților acestora, a consiliului public în formularea și punerea în aplicare a politicilor instituționale și prevenirea renunțării la educație, a abordării bullying-ului și violenței, a muncii în echipă și a altor planuri și schimbări în nivel instituțional;
- c) dezvoltarea și implementarea de programe pentru lucrul în grup cu copiii și studenții pentru dezvoltarea abilităților sociale și de comunicare, pentru prevenirea dependențelor și a diferitelor tipuri de riscuri;
- d) mediere în soluționarea conflictelor care apar în mediul instituțional;
- e) efectuarea de instruiți cu copii și studenți și cu alte cadre didactice.

În învățământul preșcolar psihologii din Bulgaria sunt implicați în sprijinul psihologic și consilierea copiilor și a părinților lor. La cerere, prestează servicii pentru cadrele didactice din grădinițe sau părinți din afara mediului școlar. Acest tip de sprijin vizează mai mult problemelor grave în dezvoltarea mentală a copiilor decât prevenirea și asistența. Cadrele didactice cu pregătire pedagogică sunt implicate în problemele de consultanță, legate de educație și dezvoltarea socială generală a copiilor. Ei sunt cei care comunică direct cu părinții cu privire la dezvoltarea copiilor lor.

Ca și în țara noastră, în Bulgaria unul dintre obiectivele principale este – copiii cu cerințe educaționale speciale să fie integrați în grădinițe și școli, astfel încât să poată fi complet socializați într-un mediu educațional real.

În Bulgaria există (ca și în Republica Moldova) Centrele de resurse care

sunt create pentru a sprijini educația integrată a copiilor cu cerințe educaționale speciale în toate instituțiile din sistemul de învățământ. Centrele de resurse funcționează în toate cele 28 de regiuni din Republica Bulgară.

Centrul de resurse desfășoară activități în conformitate cu politica de stat în domeniul educației integrate prin sprijinirea integrării și socializării cu succes a copiilor și elevilor cu cerințe educaționale speciale în mediul educațional.

Centrul de resurse pentru specialiști sprijină incluziunea deplină a copiilor și elevilor cu cerințe educaționale speciale în mediul educațional și social prin implementarea de activități terapeutice corective cu aceștia, consultarea cu părinții și cadrele didactice în consultare cu echipele didactice (în Republica Moldova – Comisiile multidisciplinare intrașcolare), implementarea activităților pentru a sprijini incluziunea deplină a acestor copii și elevi. În Bulgaria Centrele de resurse sunt finanțate atât de la bugetul de stat, cât și din venituri proprii.

Educația incluzivă în Republica Bulgară are drept obiectiv general oferirea unui mediu de susținere pentru accesul egal la educație și sistemul de educație deschis, cu scopul educației incluzive. Iar ca obiectiv specific – identificarea timpurie a copiilor cu risc de dificultăți de învățare și includerea lor cu succes în educația preșcolară și școlară, socializarea și integrarea cu succes.

În Bulgaria, psihologul realizează un șir de activități pentru sprijin suplimentar, care includ: a) evaluarea nevoilor individuale ale copiilor/elevilor prin utilizarea metodelor și procedurilor de testare formală și informală de diagnostic standardizate pentru a determina necesitățile copilului/elevului, cu orientare către sprijin și incluziune; b) realizarea de interviuri, observații, chestionare, proceduri de diagnostic cu teste și metodologii adecvate pentru înțelegerea și gestionarea proceselor de grup, norme sociale, aspecte culturale, interacțiuni între copii/studenti în scopul construirii unui climat psihologic pozitiv; participarea la analize în legătură cu crearea de politici instituționale, planuri, proiecte; c) determinarea metodelor și instrumentelor adecvate pentru elaborarea evaluărilor la nivel regional și național; d) intervenții pentru sprijin suplimentar pentru munca individuală și/sau de grup în cazul copiilor/studentilor cu cerințe educaționale speciale, cu risc, cu boli cronice, cu daruri remarcabile; coordonarea sprijinului pentru dezvoltarea personală la grădiniță/școală; e) intervenții pentru a sprijini și consilia părinții, profesorii etc.

Ca și în țara noastră, psihologul în învățământul general din Bulgaria realizează și activități de consiliere pedagogică de suport general, care includ:

- a) consiliere pentru copil/elev, grup și/sau clasă în domeniul dezvoltării sociale și emoționale a copilului/elevului, socializare și relații de

grup/clasă, activități de interes, rezolvarea conflictelor și îmbunătățirea motivației, orientare în carieră, prevenire a unor dependențe, igienă, sănătate sexuală etc.;

- b) consilierea conducerii instituției de învățământ, a profesorilor, a părinților sau a reprezentanților legali cu privire la politicile instituționale pentru tratarea părinților, cooperarea interinstituțională cu sistemul de protecție a copilului și alte instituții și servicii responsabile din comunitate;
- c) dezvoltarea și implementarea de programe pentru lucrul în grup cu copiii/elevii pentru dezvoltarea abilităților sociale și de comunicare, prevenirea dependențelor și diferite tipuri de riscuri;
- d) mediere în soluționarea conflictelor care apar în mediul instituțional.

Activitățile de consiliere pedagogică pentru sprijin suplimentar includ:

- a) participarea la organizarea de resurse pentru pregătirea evaluării nevoilor individuale ale copiilor, elevilor și a planurilor de sprijin prin contactarea specialiștilor din unitățile de servicii specializate – centre regionale pentru susținerea procesului de educație incluzivă și în vizarea copiilor/studentilor și părinții lor la resurse adecvate;
- b) realizarea de interviuri, observații, chestionare etc., pentru a înțelege procesele de grup, normele sociale, aspectele culturale, interacțiunile dintre copii/studenti în scopul construirii unui climat psihologic pozitiv;
- c) participarea la crearea de politici instituționale, planuri, proiecte;
- d) intervenții pentru sprijin suplimentar pentru munca individuală și/sau de grup în cazul copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale, cu risc, cu boli cronice;
- e) coordonarea sprijinului pentru dezvoltarea personală la grădiniță/școală.

Intervențiile psihologului, în Bulgaria, pentru a sprijini și consilia părinții, profesorii sunt: participarea la activități pentru îmbunătățirea sprijinului în dezvoltarea personală și accesul la activități și servicii de sănătate socială la nivel instituțional, regional și național.

Dacă să ne referim la locul și spațiul psihologului, acesta trebuie să fie dotat cu:

- 1) secțiunea cu rafturi și dulapuri pentru literatura de specialitate, broșuri informative, manuale metodologice și ajutoare utilizate în procesul de lucru cu copiii/studentii și în sprijinul metodologic al profesorilor și părinților;
- 2) dulap cu blocare pentru evidența activității lor;
- 3) un birou echipat cu o configurație de computer cu o suită de birou instalată și un dispozitiv multifuncțional și/sau un laptop;
- 4) acces la internet furnizat;
- 5) echipamente pentru muncă individuală cu copii/studenti – mobilier adecvat, inclusiv mobilier tapițat;

- 6) echipamente pentru desfășurarea ședințelor de consultare de grup în cadrul cabinetului – mobilier, module, mobilier tapițat etc.;
- 7) tehnici de diagnostic și joc pentru lucrul cu copiii, elevi;
- 8) fișier informativ;
- 9) tablă și markere;
- 10) papetărie și consumabile.

În mod excepțional, este permis ca psihologul să folosească un birou comun cu un alt psiholog sau cu un cadru didactic din aceeași instituție, dacă lucrează în schimburi diferite. Este inacceptabil ca un birou să fie utilizat de profesioniștii din școli diferite care utilizează aceeași clădire, din cauza nevoii de confidențialitate în ceea ce privește stocarea informațiilor pentru copiii/elevii care frecventează serviciul.

Normarea timpului de muncă a psihologului în Bulgaria, pentru o normă întreagă este de 8 ore/zi. Psihologul lucrează 30 de ore astronomice pe săptămână în activități legate de activitatea lor directă în mediul instituțional pentru a oferi sprijin general și suplimentar pentru dezvoltarea personală (consiliere, individuală și munca de grup cu copiii, părinți și cadrele didactice, intervenție de criză, documentație obligatorie, reuniuni și interacțiuni de echipă, lucru în comisii etc.) și 10 ore astronomice pe săptămână în muncă indirectă, care include participarea la echipe multidisciplinare de caz, comitete regionale și naționale, precum și auto-pregătirea pe care specialistul o poate efectua în afara instituției. Distribuția celor 30 de ore de muncă depinde de nevoile copiilor/elevilor, de cererile de muncă și de regimul de schimb al instituției de învățământ.

Am constatat, analizând și programul de lucru al psihologului în Bulgaria că, natura muncii psihologului necesită atât colaborarea cu copilul/elevul care are nevoie de sprijin cât și munca directă cu mediul său social – părinți, cadre didactice, colegi sau alte persoane implicate în relația cu copilul/elevul. Datorită faptului că interacționează cu diferite cazuri cu dinamică imprezvizibilă, este perfect acceptabil să aibă programul de lucru la fel de dinamic și să sufere modificări periodice după cum este necesar și după cum se solicită.

Psihologul poate să aibă o planificare săptămânală, cât și anuală, în conformitate cu logica activităților pe care le desfășoară: de exemplu, evaluarea pregătirii școlare a elevilor noi poate fi făcută la aproximativ 3 săptămâni de la începutul anului școlar, în vederea adaptării inițiale și/sau imediat după înscrierea copiilor de clasa I în scopul distribuirii per clase, lucrul prealabil cu elevii, identificarea copiilor/elevilor care au nevoie de sprijin etc. Conform judecății lor profesionale, psihologul elaborează un program de lucru, alocând ore de consiliere, muncă în grup și expertiză pe cele două niveluri de sprijin – general și suplimentar.

Datorită naturii muncii, numărul de activități efectuate poate să nu corespundă cu numărul de ore lucrate. O activitate din programul psihologului poate acoperi timpul a două sau mai multe ore de studiu sau se poate desfășura în mai puțin de o oră de studiu, după caz.

Programarea și structurarea programului de lucru al psihologului se face pe baza negocierii cu solicitanții și beneficiarii sprijinului relevant, iar acest lucru este reflectat în *Jurnalul pentru activități de asistență personală*. Orarul pentru orele de angajare ale psihologului și ale consilierului pedagogic este afișat în mod prioritar.

Ca și psihologul din Republica Moldova, psihologul din Bulgaria are și acesta instrucțiuni pentru întreținerea documentației obligatorii. Psihologul completează un *Jurnal de activități pentru a sprijini dezvoltarea personală*. Înregistrează numai tipul de activități desfășurate zilnic, fără a include informații confidențiale despre copil/elev.

O altă parte a documentației psihologului este: 1) documente privind evaluarea necesităților copiilor și elevilor cu cerințe educaționale speciale; 2) documente din evaluarea nevoilor pentru copiii în situație de risc; 3) planuri de susținere a copiilor/elevilor din partea relevantă; 4) documente de evaluare a problemelor și plan de acțiune – ca membru al echipei de prevenire a intimidării și violenței în cadrul mecanismului de combatere a hărțurii și violenței în instituții din sistemul de învățământ preșcolar și școlar.

În concluzie menționăm că atât în Bulgaria cât și în alte țări, psihologul școlar este implicat mai mult în oferirea sprijinului psihologic și a consilierii problemelor grave, decât în prevenirea acestora.

Referințe bibliografice:

1. *Education Staff Responsible for Guidance in Early Childhood and School Education* – Eurydice – European Commission. [Accesat 19.03.2020]. Disponibil: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/education-staff-responsible-guidance-early-childhood-and-school-education-27_en
2. *НАРЕДБА № 4 от 20.04.2017 г. за нормиране и заплащане на труда* Обн. – ДВ, бр. 34 от 28.04.2017 г., в сила от 01.01.2017 г.; изм. и доп., бр. 76 от 19.09.2017 г., в сила от 01.09.2017 г. Издадена от министъра на образованието и науката. [Accesat 19.03.2020]. Disponibil: https://www.nus-bg.org/docs/nrdb4_zaplash-tane_190917.pdf
3. *Насоки за дейностите на психолозите и на педагогическите съветници за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците*. [Accesat 19.03.2020]. Disponibil: <https://www.mon.bg/upload/15958/nasoki-psiholoji-podkrepa.pdf>

1.4. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN CANADA

Scurt istoric

În Canada – ca și în restul lumii – domeniile filozofiei și psihologiei au fost cândva dificil de diferențiat unele de altele. Conform lui Wright și Myers (1982), departamentele de psihologie au început să se dezvolte în universitățile din Canada în prima jumătate a secolului al XX-lea; până atunci, nu a existat o distincție clară între departamentele de psihologie și cele de filozofie. Primele universități care au înființat departamente de psihologie au fost Universitatea McGill în 1924 și Universitatea din Toronto în 1926 [15]. În anii 1920-1930, cercetătorii din aceste centre universitare s-au concentrat în mare măsură pe studierea diverselor aspecte ale responsabilității sociale, precum și asupra dezvoltării psihologiei aplicate [3]. **Asociația canadiană de psihologie (CPA)** a fost fondată până în 1938 grație apropierii Canadei de Statele Unite. **American Psychological Association (APA)** a avut influență considerabilă asupra dezvoltării asociației canadiene. Așa dar, modelul canadian a fost puternic influențat de cel american, cu unele modificări datorate diferențelor culturale, mixului lingvistic, alcătuirii etno-culturale și a modelelor de practică profesională, precum și a diferențelor de sănătate, educație, judiciară și politică ale celor două națiuni [6].

Dezvoltarea psihologiei ca profesie

Nevoia de servicii psihologice aplicate în diverse domenii, inclusiv în educație, a devenit evidentă în primul război mondial. Cererile psihologice în timpul războiului (bunăoară, selecția și instruirea personalului; dizabilitatea psihologică și reabilitarea militarilor) au oferit stimulente pentru dezvoltarea și extinderea serviciilor psihologice [6]. După al doilea război mondial, psihologia americană, în special psihologia clinică, s-a dezvoltat și mai mult ca domeniu, datorită cererii de a răspunde nevoilor veteranilor de război. Mai exact, mulți veterani au prezentat simptome ale ceea ce este cunoscut acum ca tulburare de stres posttraumatic (PTSD), datorată expunerii continuă la violență, moarte și distrugere. Din cauza muncii psihiatrilor militari, conceptul de *stres ca factor care afectează sănătatea psihică* a devenit popular în și psihologie și în rândul publicului [12]. Domeniul psihologiei din Canada a fost influențat de reformele care au avut loc în acea perioadă în Statele Unite ale Americii. Astfel, odată cu începerea programului spațial în 1957, fondurile federale au devenit disponibile în Statele Unite atât pentru a sprijini cercetarea comportamentală, cât și pentru a permite formarea absolvenților în psihologie. Pornind de la acest eveniment, psihologia a devenit

o profesie a practicienilor și o disciplină științifică care a investigat toate aspectele comportamentului social uman, dezvoltării copilului și diferențelor individuale, precum și alte domenii ale psihologiei.

Asociația Canadiană de Psihologie (CPA)

Asociația Canadiană de Psihologie a fost fondată în cadrul laboratorului de psihologie al Universității din Ottawa în 1938, dar din punct de vedere legal activează din 1939. Inițial, scopul CPA a fost să contribuie la elaborarea testelor pentru Departamentul Apărării Naționale din Canada. Actualmente, Asociația Canadiană de Psihologie are trei direcții de activitate: știință, practică și educație.

Misiunea Direcției de Știință este să elaboreze proiecte pentru guvern în vederea obținerii finanțării pentru cercetarea psihologică, să promoveze și să sprijine activitatea cercetătorilor canadieni în psihologie și să informeze publicul despre descoperirile importante din știința psihologică. Misiunea Direcției de Practică este să sprijine și să faciliteze oportunitățile pentru practicarea psihologiei în Canada. Misiunea Direcției Educație este să supravegheze acreditarea programelor de doctorat și formarea continuă în psihologie.

Consiliul de administrație stabilește politicile care ghidează Asociația Canadiană de Psihologie, elaborează politici și emite standarde etice privind activitatea psihologului, aceste standarde sunt revizuite regulat, cel mai recent în ianuarie 2017. Standardele etice se referă la patru principii de bază, care constituie orientări fundamentale pentru luarea deciziilor etice. Aceste principii sunt: respectul demnității persoanelor și popoarelor, grijă responsabilă, integritate în relații, responsabilitatea față de societate.

Dezvoltarea psihologiei școlare în Canada

În prezent, asistența psihologică școlară constituie un serviciu esențial în Canada, iar dezvoltarea domeniului ține de o perioadă de peste 100 de ani. Similar cu mișcarea din Statele Unite, acest domeniu a început să se dezvolte în Canada la începutul secolului al XX-lea [7]. Chiar dacă majoritatea psihologilor canadieni din prima parte a secolului trecut nu erau angajați în școli, mulți îndeplineau sarcinile care sunt acum asociate cu psihologii școlari. De exemplu, Departamentul de Sănătate Publică a fost fondat în Toronto în 1919 și a fost implicat în identificarea copiilor cu dizabilități intelectuale. La începutul anilor 1920, districtul școlar din Manitoba a angajat specialiști în testare și măsurare educațională și, până în 1930, psihologii școlari au lucrat în colaborare cu districtul școlar din Manitoba pentru a răspunde nevoilor elevilor. În 1941, un aranjament de colaborare între Departamentul de

Sănătate al Winnipeg, consiliul școlar și centrul de orientare pentru copii a dus la coordonarea muncii între psihologii din școli, asistenții sociali și alți specialiști în sănătate mintală [11].

În anii '70, psihologia școlară a început să fie recunoscută ca o zonă de practică specializată, iar prezența psihologilor școlari a devenit mai evidentă în sistemele școlare canadiene [8]. Ca urmare a nevoii crescânde de psihologi, special instruiți pentru a lucra în mediul școlar, au fost instituite programe de formare la nivel de doctorat la Institutul pentru Studii în Educație din Ontario (OISE) și la nivel de masterat, în domeniul psihologiei educației, în cadrul mai multor instituții: Universitatea din Manitoba, Universitatea Alberta, Universitatea din Calgary, Universitatea Mount Saint Vincent, Universitatea McGill, Universitatea Britanică Columbia și Western University.

În anii '80, psihologii școlari canadieni aveau un statut profesional apreciat înalt atât la nivel provincial, cât și național [8; 11]. În 1982, a fost adoptată *Carta canadiană a drepturilor și libertăților*, ceea ce a dus la un sistem școlar canadian mai incluziv [14]. În consecință, a existat o nevoie mai mare de sprijin al cadrelor didactice în învățarea elevilor cu dificultăți emoționale, comportamentale și de învățare, care acum au fost incluse în clasele cu copii cu dezvoltare tipică [10].

În anii '90, domeniul psihologiei educaționale din Canada s-a dezvoltat exponențial în mai multe direcții, oferind servicii de consultare și intervenție terapeutică, de diagnostic și prevenție psihologică [4]. Rolul psihologului școlar a devenit mai divers, deoarece specialiștii în domeniu s-au implicat în intervențiile de criză, elaborarea și evaluarea programelor de formare a părinților [9]. În plus, psihologii școlari și-au extins domeniul de aplicare și au început să ofere servicii atât copiilor preșcolari, cât și adulților tineri [13].

La nivel provincial, dezvoltarea psihologiei școlare a urmat un model similar, dar a evoluat diferit. De exemplu, din 1950 până în 1970, psihologii școlari din *Alberta* au avut sediul în birourile centrale și au fost priviți ca o resursă itinerant, adică care se deplasează din loc în loc pentru a desfășura o anumită activitate. Rolul și responsabilitățile psihologilor școlari au fost deseori împărțite cu alți profesioniști, cum ar fi consilierii și profesorii. Acest lucru s-a datorat faptului că programele de pregătire pentru psihologii școlari nu erau încă definitive [13].

Thompson în anul 1983 a afirmat că, în *Nova Scotia*, activitățile psihologilor erau mai puțin „concentrate pe testare” și că erau mai mult implicați în activități de consultare și intervenție. În 1983, în *Nova Scotia*, erau doar 19 psihologi școlari angajați în consiliul școlar. Și, în 2007, dintr-un total de 44 de psihologi școlari din *Nova Scotia*, 14% au deținut studii universitare în psihologie școlară, majoritatea deținând diplome de absolvire în psihologie clinică, experimentală și/sau consiliere (8 diplome universitare, 35 de master și 1 doctorat) [5]. Hann (2001) a remarcat faptul că psihologii școlari din

Nova Scotia erau priviți în mod tradițional ca evaluatori educaționali. La fel ca în Ontario, Hann (2001) a raportat despre cazurile excesive, raporturile ridicate dintre elevi și psihologi și amenințarea reducerilor guvernamentale, ca unele dintre obstacolele în calea extinderii rolului pentru psihologii școlari. Dorey împreună cu alți colaboratori, în anul 2007, au anchetat psihologii școlari privind activitatea practică a psihologilor școlari din Nova Scotie. În ceea ce privește responsabilitățile de serviciu, psihologii au remarcat o creștere a cererii de evaluări psihoeducaționale, precum și o diversificare a rolurilor lor pentru a include mai multe servicii de intervenție, prevenire și consultare. Participanții la acest studiu au indicat, de asemenea, că au dorit să crească cantitatea de timp petrecută în furnizarea de servicii preventive, dar au menționat sarcini grele de muncă și stres ca factori care afectează capacitatea lor de a furniza servicii complete [5].

Psihologii școlari din Canada activează conform modelului de furnizare a serviciilor descrise în *Ghidurile de practică profesională pentru psihologii școlari din Canada* (2007), aprobate de Asociația Canadiană de Psihologie (CPA). Acest regulament descrie 5 niveluri de prestare a serviciilor de asistență psihologică în școală:

- a. intervenție indirectă centrată pe elev;
- b. intervenție directă orientată către elev;
- c. intervenție la nivelul școlii;
- d. intervenție la nivel de sistem;
- e. intervenție cu scop de cercetare.

În fiecare dintre aceste domenii, formarea profesională continuă și responsabilitatea etică a psihologilor sunt esențiale.

Atribuțiile de bază sau principalele tipuri de activități ale psihologului școlar din Canada sunt:

- Evaluarea și identificarea elevilor cu excepționalități/dizabilități;
- Identificarea și remediarea elevilor cu dificultățile de învățare;
- Identificarea și terapia problemelor de adaptare socială;
- Managementul comportamentului elevilor în clasă;
- Psihoterapie;
- Orientare profesională;
- Oferirea recomandărilor elevilor, familiilor, profesorilor și altor profesioniști implicați în educația copiilor;
- Planificarea, implementarea și furnizarea programelor de prevenire a problemelor de sănătate mintală care afectează de obicei elevii de vârstă școlară;
- Prevenirea violenței la elevi;
- Colaborarea cu profesorii și alți profesioniști din domeniul sănătății mintale pentru a oferi asistență psihologică de calitate elevilor;

- Realizarea activității de psihodiagnostic (administrarea și interpretarea testelor psihologice);
- Consilierea psihologică individuală și de grup;
- Consilierea părinților în vederea formării abilităților parentale;
- Colaborarea cu consiliile școlare/regionale privind dezvoltarea și evaluarea noilor programe educaționale;
- Colaborarea cu părțile din comunitate interesate în educație;
- Realizarea programelor de prevenție primară;
- Realizarea intervențiilor sistemice.

Această largă practică este o dovadă a diversității activităților pe care psihologul școlar le oferă sistemului educațional. Domeniul psihologiei școlare din Canada se îndreaptă încet spre o profesie mai reglementată la nivel național, cu identitate națională bine conturată și standarde naționale similare cu modelul utilizat în Statele Unite [9].

Posibilitățile de angajare a psihologilor școlari în Canada

Majoritatea psihologilor școlari sunt angajați în instituții de învățământ publice, dar unii lucrează în școli private sau școli bazate pe credință/biserică, centre de servicii pentru persoane cu handicap, centre de sănătate mintală pentru copii/comunități, cabinete private de asistență psihologică.

Studiile obligatorii pentru ocuparea unui post de psiholog în instituțiile de învățământ în Canada

Pentru a deveni psiholog școlar în Canada, cerințele minime presupune: diplomă de licență în psihologie și formare specializată în psihologie școlară (fie la nivel de master (MA, M.Ed, MSc), fie de doctorat (PhD, EdD, PsyD) în cadrul unei facultăți de Psihologie sau Științe ale Educației la o universitate canadiană sau de la o universitate din alte țări). Deși diploma de master este suficientă pentru postul de psiholog (unele provincii folosesc termenul de *înregistrare sau certificare*), majoritatea instituțiilor solicită și studii de doctorat. Există și instituții școlare care angajează, de asemenea, psihologi autorizați clinicieni sau consilieri în departamentele lor de psihologie școlară sau alte servicii speciale privind asistența psihopedagogică a copiilor și adolescenților.

Programele de master, de obicei, durează între doi și trei ani și pregătesc studenții pentru intrarea în profesie sau în programe de pregătire doctorală. Programele de master în psihologie școlară includ de obicei următoarele cursuri: evaluarea psihologică/educațională, intervenția psihologică, dezvoltarea copilului, principiile și baza comportamentului, metode de cercetare, psihodiagnostic, psihopatologie, tulburări de învățare, etica și standarde privind activitatea în școli.

Asociația Națională a Psihologilor Școlari (NASP) din Canada

Tabelul 1. *NASP reglementează cerințele standard pentru posturile de psiholog*

	Cerințe-standard
Nivel de studii	Masterat în psihologie și/sau Certificat în Educație (<i>Ed.S. certificate</i>). Diplomă de doctorat este necesară pentru posturi în cercetare și mediul academic.
Domeniul	Psihologie școlară
Licență și certificare	Licența (<i>certificarea</i>) de stat este obligatorie și certificarea națională (<i>The Nationally Certified School Psychologist, NCSP</i>) este opțională.
Experiență	Pentru licență sunt necesare 1.200 de ore de stagii supravegheate, cu cel puțin 600 din aceste ore într-un cadru școlar.
Aptitudini principale	Abilități de comunicare. Pentru posturile universitare sunt necesare competențe științifice.

Programele de studii la *Psihologie școlară* aprobate de *Asociația Națională a Psihologilor Școlari (NASP) din Canada* sunt pentru trei ani de studiu. În primul an, studenții iau cursuri de bază ce țin de activitățile de bază ale psihologilor școlari. Disciplinile universitare sunt: psihologie cognitivă, statistici și metode de cercetare, tehnici de consiliere și psihopatologie. Al doilea an pretinde ca studenții să finalizeze una sau mai multe practici în timp ce iau cursuri privind tehnici avansate de intervenție și consiliere. Al treilea an este dedicat unui stagiului cu normă întreagă, care necesită de obicei 1.200 de ore, dintre care 600 trebuie să se afle într-un cadru școlar. La absolvirea acestor programe de studii se obține *Certificatul național de psiholog școlar (The Nationally Certified School Psychologist, NCSP)* acreditat de NASP. Pentru a obține această acreditare, psihologii școlari trebuie să absolvească un program de masterat și un stagiul în psihologie școlară, de preferință de la o școală aprobată de NASP și să obțină un punctaj de trecere la examenul de psihologie școlară *Praxis II*.

Deși domeniul psihologiei în Canada are o istorie de mai bine de un secol, totuși Canada, se confruntă cu insuficiența de psihologi școlari, neavând cadre necesare pentru fiecare școală din țară. Domeniul psihologiei școlare din Canada trebuie să își continue eforturile pentru a ajunge la un consens la nivel național pentru dezvoltarea calificărilor uniforme pentru toți psihologii. Acest lucru va permite profesioniștilor calificați să migreze dintr-o provincie în alta pentru a stabili chiar nevoia de servicii psihologice în toată țara.

Referințe bibliografice:

1. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. *Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale*. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.

2. PLATON, C. *Serviciul psihologic școlar*. Chișinău: Editura „Epigraf”, 2001.
3. CONWAY, J.B. Clinical psychology training in Canada: Its development, current status, and the prospects for accreditation. In: *Canadian Psychology*, 1984, No. 25(3), pp. 177-191.
4. COLE, E.; SIEGEL, J.A. *Effective consultation in school psychology* (2nd ed.). Toronto, Ontario, Canada: Hogrefe & Huber, 2003.
5. CORKUM, P.; FRENCH, F.; DOREY, H. School psychology in Nova Scotia: A survey of current practices and preferred future roles. In: *Canadian Journal of School Psychology*, No. 22(1), 2007, pp. 108-120.
6. DOBSON, K.S.; DOBSON, D.J.G.; RITCHIE, P.L.-J. Professional psychology in Canada: Present status and future promises. In: K.S. Dobson, D.J.G. Dobson (Eds.) *Professional psychology in Canada*. Hogrefe & Huber Publishers.1993, pp. 433-454.
7. FARRELL, P.; JIMERSON, S.; KALAMBOUKA, A.; BENOI T. Teachers's perceptions of school psychologists in different countries. In: *School Psychology International*, 2005, No. 26(5), pp. 525-544.
8. JIMERSON, S.R.; OAKLAND, T.D.; FARRELL, P.T. *The handbook of international school psychology*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc., 2007.
9. JORDAN, J.J.; HINDES, Y.L.; SAKLOFSKE, D.H. School Psychology in Canada A Survey of Roles and Functions, Challenges and Aspirations. In: *Canadian Journal of School Psychology*, 24(3), 2009, pp. 245-264.
10. LUPART, J.L. Setting right the delusion of inclusion: Implications for Canadian schools In: *Canadian Journal of Education/Revue canadienne de l'éducation*, 1998, pp. 251-264.
11. OAKLAND, T.; FAULKNER, M.; ANNAN, J. School psychology in four English-speaking countries: Australia, Canada, New Zealand and the United States. In: *The Comprehensive Handbook of Multicultural School Psychology*, 2005, pp. 1081-1106.
12. POLS, H., OAK, S. War & military mental health: The US psychiatric response in the 20th century. In: *American Journal of Public Health*, 2007.
13. SAKLOFSKE, D.H.; SCHWEAN, V.L.; BARTELL, R. et al. School psychology in Canada: Past, present and future perspectives. In: T.K. Fagan, P.S. Wise (Eds.) *School psychology: Past, present and future*. Bethesda, MD: NASP, 2007, pp. 297-338.
14. ZINGA, D.; BENNETT S.; GOOD, D.; KUMPF, J. Policy and Practice: Acquired Brain Injury in Canadian Educational Systems. In: *Canadian Journal of Educational Administration and Polic*, 2005.
15. WRIGHT, M.J.; MYERS C.R. *History of academic psychology in Canada*. C.J. Hogrefe, 1982.
16. <http://ec.msvu.ca:8080/xmlui/bitstream/handle/10587/1912/Master%20of%20Arts%20in%20School%20Psychology%20AdrianaTudorMASPThesis2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
17. <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/psychology>

1.5. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN CEHIA ȘI SLOVACIA

Preambul

Noile transformări sociale și educaționale din Cehia și Slovacia din ultimele decenii (politicile europene privind drepturile și sănătatea mentală a copiilor, reforme în legislația școlară, creșterea fenomenelor patologice în școală ș.a.) au determinat schimbări și în activitatea psihologului școlar, implicit în sistemul de formare a specialiștilor din acest domeniu. Dezvoltarea domeniului psihologiei școlare în aceste țări s-a produs mai cu seamă după 1990, până la această dată asistența psihologică fiind coordonată prin actele normative elaborate de guvernul socialist din Cehoslovacia.

În 1980, în Cehoslovacia a fost elaborat un act normativ cu referire la activitățile de consiliere psihologică în mediul educațional [1]. Conform acestui document, activitatea de bază a psihologului este cea de psihodiagnoză, în urma căreia se elaborează concluzii și recomandări privind nivelul de dezvoltare intelectuală, admiterea copilului la studii în școli obișnuite sau școli speciale, transferul în clase cu învățământ diferențiat sau ghidarea în carieră ș.a. [*ibidem*]. În Slovacia, începând cu anii '60 ai secolului trecut, asistența psihologică era asigurată de un *educator-consilier*, care avea o pregătire suplimentară în domeniul psihologiei [1; 14].

După 1990, atât în Cehia, cât și în Slovacia, sunt elaborate acte și regulamente specifice cu referire la activitatea psihologului. Totuși, chiar și după separare, cooperarea între psihologii din cele două țări este destul de intensă și productivă (evenimente științifice comune, proiecte de cercetare în colaborare ș.a.), chiar și una dintre principalele reviste științifice în domeniu, „*Československá Psychologie*” („*Psihologia cehoslovacă*”), fondată în 1957, și-a păstrat aceeași denumire până în prezent [9]. În acest context, propunem o analiză a experienței cehe și slovace privind cele mai esențiale reforme și politici care au contribuit la dezvoltarea domeniului psihologiei educaționale, inclusiv provocările cu care se confruntă sistemul universitar din aceste țări în formarea profesională a psihologilor școlari.

Câteva repere din perioada de până la 1990

Psihologia în Cehoslovacia, ca și în toate țările ex-socialiste, mult timp a fost considerată o „disciplină dușmănoasă” [4]. Totuși, după cum remarcă Furman [4], prin anii '60 ai secolului trecut au fost fondate *Centre Psihopedagogice de Ghidare în Carieră*, care ofereau servicii de consiliere și testare, uneori chiar de psihoterapie și intervenție. În afară de aceste centre, psi-

hologii mai puteau activa în școli speciale sau vocaționale, care permiteau angajarea și a altor specialiști, nu doar a cadrelor didactice. Prin urmare, la acea vreme, psihologia era în afara școlii (vezi Tabelul 1).

Tabelul 1. Etapele constituirii psihologiei școlare în Cehia și Slovacia (până în 1990) [apud 3; 4; 7; 8, 12; 15]

Perioadă	Slovacia	Cehia
Începutul anilor '50	Știința psihologică nu era binevenită, fiind considerată o „pseudștiință burgheză”, respectiv, o „știință dușmănoasă”.	
1958	Se creează Societatea de Psihologie din Cehoslovacia, care funcționează până în 1990.	
Sfârșitul anilor '50	Se creează primele centre (clinici) psihologice în câteva mari orașe (Bratislava, Kosice).	
Mijlocul anilor '60	Specialiști din cadrul acestor centre realizează primele studii experimentale în școli.	
1968	„Primăvara de la Praga”	
Anii '70	Represiuni, ocuparea Cehoslovaciei de către trupele sovietice. Societatea Psihologilor Slovaci întreprinde încercări de a introduce funcția de „psiholog școlar” în instituțiile educaționale.	
Sfârșitul anilor '70	Discuții privind faptul dacă psihologii școlari trebuie să ofere doar servicii psihologice sau și activități de predare. Centrele (clinicile) psihologice sunt redenumite în Centre Psihopedagogice de Ghidare.	În Cehia, nu era conturată o idee foarte clară printre psihologii cehi privind domeniul psihologiei școlare.
Anii '70 –'80	Sunt deschise centre psihopedagogice de ghidare în majoritatea orașelor din Cehoslovacia. În Cehia și Slovacia, servicii de ghidare în carieră au apărut încă de la sfârșitul anului 1920, fiind foarte populare în anii 1930-1940, în special pentru tineri. Bazele sistemului actual de ghidare în carieră au fost puse în anul 1957, fiind dezvoltat continuu până în prezent. Actualmente, centrele de ghidare, în care activează și psihologi școlari, oferă servicii de ghidare în carieră pentru elevi, studenți și adulți.	
1986	Apare lucrarea lui J. Hvozdk „Fundamentele psihologiei școlare” – prima monografie de acest gen din Europa Centrală.	
Mijlocul anilor '80	La Universitatea din Bratislava se formează psihologi școlari (5 sau 4 ani de formare universitară), fără a avea calificarea de profesor de psihologie – cu specializarea „psihologie și consiliere educațională”.	
Sfârșitul anilor '80 – începutul anilor '90	Ministerul Educației din Slovacia face noi demersuri de a introduce funcția de psiholog școlar în școlile care au mai mult de 500 de elevi.	

În Slovacia, deși psihologii ofereau servicii și pentru mediul educațional și chiar dacă mai mulți psihologi importanți din acea perioadă (Jurco, Dvoric, Hvodzic et al.) au făcut de demersuri pentru a oficializa statutul psihologiei educaționale, aceste demersuri nu s-au soldat cu succes [4]. Abia în anul 1965, la Universitatea Comenius din Bratislava, se creează primul Departament de Psihologie Educațională. Misiunea acestui departament era de a pregăti psihologi pentru instituțiile educaționale, iar primii studenți care doreau să devină psihologi școlari au fost înmatriculați în cadrul Facultății de Arte de la această universitate în anii 1967-1968 [13]. Tot în același an, în cadrul Universității Comenius, a fost deschis și un centru metodic de psihologie educațională, care avea scopul de a coordona activitatea psihologilor școlari [ibidem]. În Bratislava, mai funcționa și un *Institut de Psihologie și Psihopatologie a Copilului*, supraviețuind cu dificultate în condițiile regimului socialist, și care se ocupa de studii factorilor ce determină comportamentul prosocial, psihopatologiile la copii și adolescenți, ocupațiile tinerilor în societatea de atunci ș.a. [3]. În anul 1990, Ministerul Educației din Slovacia întreprinde o serie de acțiuni menite să reglementeze poziția de „psiholog școlar” în instituțiile educaționale din țară.

În Cehia, psihologia se studia în cadrul facultăților de filosofie sau științe ale educației, la universitățile cu tradiție în domeniu – Universitatea Carolină din Praga, Universitatea Masaryk din Brno, Universitatea Palacky din Olomouc ș.a. [4]. Printre cei mai importanți psihologi cu preocupări în domeniul psihologiei educaționale erau V. Prihoda (1889-1979), Z. Helus ș.a. Deși psihologia în Cehia cunoscuse o perioadă extrem de înfloritoare în perioada interbelică (în 1911, Mihajlo Rostohar deschide un Laborator de Psihologie, după modelul laboratorului creat de W. Wundt, apoi un Institut de Psihologie la Universitatea Masaryk din Brno, în anii '20 se creează un Departament de Psihologie în cadrul Universității Caroline din Praga ș.a.), ulterior, în timpul regimului comunist, ca și în alte țări din fostul bloc socialist, psihologia a fost marginalizată [15]. Doar câteva domenii ale psihologiei erau oarecum tolerate: psihologia muncii, psihologia educațională și tratamentul alcoolismului după metode psihoterapeutice sovietice [11]. În prezent, activitatea psihologului în instituțiile educaționale constă în: activități de consiliere psihologică, consiliere vocațională și consiliere pentru persoanele cu cerințe speciale și este reglementată de *Educational Act* (2004) și *Legea privind Protecția Legală și Socială a Copilului* [17].

Dezvoltarea domeniului după 1990

Odată cu schimbările din 1989, apar noi oportunități pentru dezvoltarea psihologiei, inclusiv a domeniului psihologiei educaționale. Astfel, după 1990, s-au produs câteva evenimente importante care au contribuit la acest fapt (v. *Tabelul 2*):

Tabelul 2. Dezvoltarea domeniului psihologiei școlare în Cehia și Slovacia
(după în 1990) [apud 2; 5; 9; 12; 13, 15]

Perioada	Slovacia	Cehia
1990		<p>Se relansează activitatea Societății de Psihologie Ceho-Moravă (fondată în 1927, își întrerupe activitatea în 1952 din motive politice).</p> <p>În acea perioadă, întrunea apr. 1700 membri. Una din sarcinile propuse era de a clarifica tipurile de activități și competențe specifice pentru psihologi din diferite arii ale psihologiei aplicate (inclusiv, în mediul educațional). În prezent, asociația are 9 diviziuni (după numărul de membri, diviziunea psihologie educațională se află pe locul 5).</p>
	Se creează Asociația de Psihologie Școlară care aderă la ISPA (<i>International School Psychology Association</i>). Asociația întrunește 220 de membri (cei mai mulți sunt din Slovacia – 171 și 49 din Cehia).	
1991	<p>Psihologia școlară începe să fie predată ca disciplină separată în cadrul studiilor universitare. Programul de studii la specialitatea psihologie din toate universitățile din Slovacia include un curs de Psihologie educațională. Cursul este obligatoriu atât pentru studiile de licență, cât și pentru cele de master. Studenții care obțin calificarea de „psiholog școlar” au posibilitatea să aleagă o serie de cursuri opționale: Metode psihodiagnostice în școală, Programul PROFTEENS, Program pentru dezvoltarea inteligenței emoționale la elevi, Trainingul psihosocial în psihologia educațională. Mai târziu, psihologia educațională este introdusă și în cadrul studiilor doctorale.</p>	<p>Crește interesul psihologilor cehi pentru domeniul psihologiei educaționale ca ramură a psihologiei aplicate, se atestă o implicare activă a psihologilor în școli.</p>
1993	<p>Are loc conferința ISPA (<i>International School Psychology Association</i>), la care au participat 800 de psihologi, iar ceva mai târziu, Anton Furman, un reputat psiholog școlar din Slovacia, este ales președinte al ISPA.</p>	

1995		Toate asociațiile de psihologi din Cehia (printre care și Asociația Psihologilor Școlari) se unesc și formează Uniunea Asociațiilor Psihologice din Cehia.
1996	Este adoptat statutul legal al psihologului școlar.	Nu există documente care să se refere în mod explicit exclusiv doar la activitatea psihologului școlar, totuși în iulie, 1996, se creează un grup de lucru pentru a stabili competențele psihologului școlar. Sarcina acestui grup de lucru era și de a identifica în cadrul facultăților din țară una care să fie suficient de pregătită (să aibă resurse umane și informaționale) pentru a forma psihologi cu specializarea „psihologie educațională”.
1999		Uniunea Asociațiilor Psihologice din Cehia devine membru al EFPA. Se aprobă un Program național de studiere a problemelor psihologice cu care se confruntă instituțiile educaționale „ <i>Healthy school</i> ” (școala sănătoasă), coordonat de Havlinová și Schneidrová (studii despre stres și climat la locul de muncă, strategiile educaționale ș.a.).
2007		În Praga are loc Congresul European de Psihologie.
2008	Este aprobat Programul național pentru protecția drepturilor copiilor și tinerilor (2008-2015) (aprobat la 21 martie 2008), care conține o componentă importantă pentru psihologii școlari – Dezvoltarea Psihosocială – ce prevede a asigura condițiile necesare pentru protejarea sănătății mentale a copiilor și tinerilor.	

Acte legislative care reglementează activitatea psihologului în Cehia [15]:

- Legea nr. 455 din 1991 și nr. 286 din 1996, cu referire la consilierea și diagnoza psihologică stipulează că, psihologul poate obține licența pentru activitatea practică după trei ani de experiență în domeniu;

- Alte legi normative, în funcție de tipul de servicii prestate, emise de ministerele de resort (Ministerul Educației, Ministerul Sănătății și Ministerul Transporturilor) sau de asociațiile profesionale.

Activitatea psihologului școlar în Cehia se referă în special la activități de diagnostic, consiliere și intervenție. Psihologii pot activa în cadrul unor *Centre de Consiliere Psihoeducațională*, fondate la inițiativa Ministerului Educației, cu scopul de a oferi asistență pedagogilor sau părinților în cazul copiilor care se confruntă cu probleme școlare sau servicii de ghidare și orientare profesională [8; 11]. În 2008, activau peste 140 de asemenea centre [17]. În afară de aceste centre, psihologii școlari își desfășoară activitatea și în cadrul unor *Centre de Consiliere pentru Copii cu CES* (în 2008, existau peste 120 de centre de acest tip), care oferă servicii de consiliere pentru copii cu CES, inclusiv pentru părinții/tutorii acestora și cadre didactice și *Centre de Suport Educational* (în 2008, funcționau aproximativ 40 de centre) pentru copii cu tulburări comportamentale sau aflați în situații de risc [17].

În fond, conform *Czech Educational Act*, orice absolvent cu specializarea psihologie poate fi angajat ca psiholog școlar, fie că are sau nu activitate practică în domeniu [11]. Acest fapt, constată Kavenská et al. [11], ar putea avea efecte asupra nivelului de calificare al psihologilor școlari: unii absolvenți pot să nu aibă suficientă pregătire teoretică și practică, mai cu seamă și urmare a faptului că disciplina psihologie școlară sau pedagogică are mai un statut marginal în instituțiile universitare, fiind o disciplină opțională și nu una fundamentală. Astfel, subliniază autorii, e necesar de a fi creat un program special de formare a specialiștilor în acest domeniu.

Legea nr. 29 din 1993, adoptată de Consiliul Național Slovak, stipulează că „psihologul școlar se implică activ în activitățile școlii sau a diverse instituții de educație specială și prestează servicii de consiliere psihologică pentru elevi, părinți și cadre didactice în soluționarea problemelor de ordin educațional” [5]. Începând cu această prevedere legislativă, psihologii școlari pot fi angajați full-time în cadrul instituțiilor educaționale sau în diverse centre ce prestează servicii de consiliere pentru mediul educațional [*ibidem*].

Alte legi cu referire la activitatea psihologului școlar în Slovacia [*apud* 6]:

- Conceptul privind activitatea de consiliere pedagogică și psihologică în școală (aprobat la 21 martie 2007);
- Actul Consiliului Național Slovak privind procesul educațional (aprobat la 22 mai 2008), care stipulează că psihologul școlar „va contribui la colaborarea eficientă dintre familie, școală, profesori, administrație publică și asociații civile”;
- Actul 317/2009 cu referire la angajații din instituțiile școlare (aprobat la 24 iunie 2009) – documentul explică diferențele dintre psiholog, psiholog școlar, logoped, pedagog special, pedagog social;

- Drepturile psihologilor școlari sunt protejate de Asociația Slovacă de Psihologie Școlară.

În Slovacia, psihologi care prestează servicii pentru mediul educațional pot deveni absolvenții cu specialitatea: psihologie, psihopedagogie sau psihologie școlară [13]. Principalele tipuri de activități realizate de psihologul școlar se referă la oferirea de consiliere psihologică pentru elevi, cadre didactice, manageri și părinți pentru a asigura dezvoltarea personală, eficiența și starea de bine (sănătatea mentală), utilizând în acest sens metode moderne de diagnostic, consiliere și acțiuni de prevenție, cu scopul de a asigura un mediu educațional adecvat (prevenind posibile situații de violență, agresiune, *bullying*, intoleranță, delincvență, adicție de droguri, stres și epuizare profesională, demotivare, tensiuni și conflicte etc.) [apud 5]. Accentul trebuie pus, crede Gajdosova [6], pe programe longitudinale de prevenție, bazate pe principiile psihologiei pozitive.

În Cehia, conform datelor prezentate de Kavenská et al. [11], numărul psihologilor care activează în instituțiile educaționale este de aproximativ 350. Conform unei legi adoptate în 2005, școlile cu un număr de elevi mai mare de 500 au dreptul să angajeze psiholog școlar [16]. În Slovacia, conform datelor prezentate de Gajdosova [13], în prezent se atestă un număr de apr. 450 de psihologi școlari care sunt angajați în școli, în centre de prevenire sau consiliere psihologică sau în centre de consiliere psihopedagogică (psihopedagogie specială).

Servicii de asistență psihologică la etapa actuală

În prezent, psihologii școlari în Cehia și Slovacia prestează următoarele tipuri de servicii de asistență psihologică [5; 12]:

Servicii oferite elevilor

- Consilierea elevilor în deciziile pe care le iau privind viitorul profesional;
- Suport psihologic pentru elevii talentați sau supradotați;
- Suport psihologic pentru elevii cu dificultăți în învățare sau comportamentale;
- Suport psihologic pentru elevii care nu sunt integrați în grupul școlar și celor cu dizabilități;

Servicii oferite profesorilor

- Consiliere privind sănătatea mentală;
- Dezvoltare personală;
- Relații interpersonale și rezolvare de conflicte;
- Consiliere pentru situații de stres sau ardere profesională;

Servicii pentru părinți sau tutori

- Consiliere în privința celor mai bune metode educaționale în relația cu copiii;

- Psihologul este cel care asigură o bună relaționare dintre familie și școală.

Provocări actuale pentru formarea psihologilor școlari

Una dintre provocările actuale cu referire la domeniul psihologiei școlare în Cehia și Slovacia este reformarea sistemului de învățământ universitar în corespundere cu noile schimbări sociale de după 1990 și crearea unui program de formare profesională continuă a specialiștilor din domeniu. În prezent, departamente de psihologie există în majoritatea universităților din cele două țări.

În această direcție, sunt propuse elaborarea unor principii privind instruirea și formarea profesională în următoarele tipuri de activități [5; 6; 11]:

- Programe de intervenție (pentru asigurarea sănătății mentale, pentru rezolvare de conflicte, dezvoltarea inteligenței emoționale și sociale, toleranță interculturală, metode eficiente de învățare, consiliere vocațională);
- Consiliere pentru cadre didactice, părinți și elevi;
- Consiliere pentru alte categorii implicate în procesul educațional sau în relație cu instituțiile educaționale (asistenți sociali, pedagogi speciali, consilieri etc.);
- Intervenția și managementul situațiilor de criză în școală;
- Forme eficiente de cooperare școală-părinți. Gajdosova [6] vorbește de o criză actuală a familiei în Slovacia, care se răsfrânge și asupra relației părinților cu școala: dezinteresul și slaba implicare a părinților în ceea ce privește educația copiilor, cooperare precară dintre părinți și profesori, cazuri de violență a părinților în raport cu profesorii etc.;
- Activități de grup (evaluare, testare și intervenție);
- Activitatea echipelor multidisciplinare (psiholog școlar, pedagog special, asistent social, psiholog clinician, psihiatru etc.);
- Noi fenomene patologice (intoleranța, mobing, suicidul și depresia printre tineri, adicția de computer ș.a.);
- Integrarea copiilor din familiile de migranți sau refugiați;
- Strategii eficiente de predare și învățare;
- Management personal.

Pe lângă studiile universitare, psihologii școlari din Cehia și Slovacia trebuie să parcurgă un program de supervizare și activitate practică. În Cehia, activitatea de supervizare este reglementată de legi emise de ministerele de resort, în funcție de tipul de activitate (de ex., consiliere educațională sau consiliere clinică), dar nu este obligatoriu de a avea un stagiul de activitate practică la angajare, acest stagiul poate fi urmat pe parcurs [15]. Importanța

supervizării pentru psihologii școlari este evidențiată de un studiu realizat de Kavenská et al. [11], care a avut drept scop identificarea condițiilor de lucru a psihologilor în instituțiile educaționale din Cehia. Autorii au utilizat un chestionar cu 71 de întrebări la care au răspuns 68 de persoane. Chestionarul viza următoarele aspecte: organizarea activității de muncă, tipuri de sarcini, nivel de calificare și experiență de muncă, prevederi legale ce reglementează activitatea, suport și supervizare ș.a. În ceea ce privește tipurile de sarcini, 34 dintre respondenți menționează că-și determină singuri activitățile, 19 selectează sarcinile în colaborare cu un coleg, iar 9 dintre aceștia au o descriere a jobului, conform unor indicații din partea direcției instituției. În ceea ce privește reglementarea activității, autorii studiului au indicat 3 acte normative, unul dintre care era o prevedere legislativă falsă. Chiar dacă respectiva lege nu există în realitate, 24 persoane au menționat că ei cunosc legea și țin cont de ea în activitatea lor. În acest sens, autorii cred că aspectul legal este mai puțin important pentru psihologii practicieni. Studiul mai evidențiază nevoia de supervizare și formare profesională suplimentară. Cei mai mulți dintre psihologi beneficiază de supervizare, costurile fiind achitate de angajatori.

În Slovacia activitatea de supervizare și practică este obligatorie și poate avea următoarele forme [6]:

- Un an de activitate practică independentă *full-time* după absolvirea studiilor universitare;
- O perioadă 6 luni de activitate practică *full-time* cu supervizare în timpul studiilor universitare și alte 6 luni de activitate practică independentă *full-time* după absolvirea studiilor universitare;
- Sesiuni de scurtă durată de practică și formare profesională (pe parcursul studiilor universitare și după) care în final vor cumula cele 12 luni necesare.

Gajdosova [6] prezintă exemplul Universității Pan-Europene din Slovacia, care a introdus în anii 2012-2013 un program de studii „Psihologie școlară și a muncii” (*School and Work Psychology*), programul fiind acreditat de ministerul de resort din Slovacia, în cadrul căruia se pregătesc specialiști în domeniul psihologiei educaționale, inclusiv se oferă servicii de training și supervizare. În Cehia, servicii de formare postuniversitară sunt oferite de *Institutul de Consiliere Psihoeducațională*, fondat cu suportul Ministerului Educației [16].

Probleme cu care se confruntă domeniul psihologiei școlare

La etapa actuală, psihologia școlară în Cehia și Slovacia este considerată un domeniu extrem de promițător, care derivă din conexiunea psihologiei cu științele educației, având drept scop studiul factorilor psihologici care

influențează diverse procese din mediul școlar (interacțiune, comunicare, climat școlar, activitatea de învățare și evaluare ș.a.).

Probleme cu care se confruntă domeniul psihologiei școlare din Cehia și Slovacia la etapa actuală ar fi [6; 10; 17]:

- Lipsa de specialiști calificați (psihologi școlari, psihopedagogi sau cadre didactice aflate la vârsta pensionării care nu întotdeauna au pregătirea necesară pentru a face față problemelor psihologice ale copiilor;
- Suprasolicitarea și arderea profesională printre cadrele didactice din școli (presiuni birocratice legate de elaborarea documentelor școlare, programul extrem de încărcat, nevoia unei formări profesionale continue...), precum și lipsa de prestigiu a profesiei de cadru didactic;
- Modificările produse în activitățile didactice și sociale legate de procesul de incluziunea socială;
- Psihologul școlar trebuie să lucreze cu toate subsistemele și actorii instituției școlare în ansamblu, nu doar cu elevii (activități de diagnostic și prevenție), dar și cu părinții, cadrele didactice;
- Sunt necesare campanii sociale de informare a populației privind serviciile psihologului școlar (lipsa de suport și apreciere din partea beneficiarilor de servicii);
- Cooperarea internațională rămâne o prioritate (de ex., SECOND STEP – *Program de prevenire a violenței în școală*, desfășurat în colaborare cu psihologi școlari din SUA, Danemarca, Suedia, Norvegia, Finlanda, Lituania, Germania și Japonia; invitarea unor profesori din străinătate – de ex., prof. P. Farrel din Olanda a ținut un șir de prelegeri despre poziția și formarea profesională a psihologului școlar în țările UE ș.a.).

Concluzii

Dezvoltarea domeniului psihologiei școlare în Cehia și Slovacia s-a intensificat mai cu seamă după 1990, totuși și până la această dată, datorită eforturilor și entuziasmului unor psihologi locali, domeniul a cunoscut evoluții esențiale care au constituit baza inițiativelor și reformelor de după 1990. Până în prezent, psihologii din ambele țării cooperează activ la dezvoltarea domeniului. Începând cu 1990, au fost adoptate o serie de legi care clarifică poziția și tipurile de activități prestate de psihologul școlar, inclusiv o serie de prevederi privind formarea universitară și continuă a specialiștilor din domeniu. Tot în această perioadă sunt create și asociații profesionale.

Conform prevederilor legale, psihologul școlar desfășoară acțiuni de consiliere psihologică pentru elevi, cadre didactice, manageri și părinți pentru a contribui la dezvoltarea personală, sporirea eficienței academice și fortifi-

carea sănătății mentale, utilizând în acest sens metode de diagnostic, consiliere și acțiuni de prevenție. Psihologul școlar trebuie să aibă pregătirea necesară pentru a lucra cu toate subsistemele și actorii instituției școlare în ansamblu.

În prezent, se atestă o slabă informare a populației privind serviciile oferite de psihologul școlar, de aceea sunt necesare organizarea de evenimente prin care să se asigure informarea corectă privind serviciile oferite de specialiștii din domeniu. O altă provocare actuală este reformarea sistemului de învățământ universitar și crearea unui program de supervizare și formare profesională continuă a psihologilor școlari în corespundere cu noile provocări sociale de după 1990. La fel, se subliniază necesitatea dezvoltării domeniului prin stimularea colaborării locale și internaționale (proiecte comune, profesori invitați, inițiative editoriale etc.), racordarea la prevederile UE privind calitatea serviciilor oferite de psihologul școlar și mobilitatea academică pentru schimb de experiență în domeniu.

Referințe bibliografice:

1. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. *Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale*. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.
2. BROŽEK, J.; HOSCOVEC, J. Contributions to the history of Psychology: Psychology in the Czech Republic, 1993-1994. In: *Psychological Reports*, 1995, No. 77, pp. 531-539.
3. BROŽEK, J.; HOSCOVEC, J. Contributions to the history of Psychology: Psychology in communist and postcommunist Czechoslovakia: toward a synthesis. In: *Psychological Reports*, 1993, No. 73, pp. 239-248.
4. FURMAN, A. School psychologists and school reform: challenges and opportunities. In: *Psicologia Escolar e Educacional*, vol. 3, 1999, No. 1, pp. 21-32.
5. GAJDOŠOVÁ, E. Current issues of psychology and psychologists in the educational system in Slovak Republic. In: V. Kunova and M. Dollinsky (Eds.). *Current Issues of Science and Research in the Global World. Proceedings of the International Conference Current Issues of Science and Research in the Global World, Vienna, Austria, 27-28 May 2014*. London: Taylor & Francis Group, 2014, pp. 353-357.
6. GAJDOŠOVÁ, E. New challenges for school psychologists in the Slovak Republic. In: *Psychology Research*, 2017, vol. 7, No. 12, pp. 620-626.
7. *Guidance System in Slovakia*. [Accesat: 15.03.2020]. Disponibil: <https://www.euroguidance.eu/guidance-system-in-slovakia>.
8. *Guidance System in the Czech Republic*. [Accesat: 01.10.2020]. Disponibil: <http://www.euroguidance.cz/en/poradenstvi-v-cr.html>
9. HOSCOVEC, Y. Psychology in the Czech Republic – Changes since 1993. In: *Psychology Science*, 2004, vol. 46, pp. 22-29.
10. JURIŠEVIČ, M.; LAZAROVÁ, B.; GAJDOŠOVÁ, E. Evidence-based practice for psychologists in Education: a comparative analysis from Czech Republic, Slo-

- vakia, and Slovenia. In: *Psychology in Russia: State of Art*, 2019, vol. 12, No. 4, pp. 79-100.
11. KAVENSKÁ, V.; SMĚKALOVÁ, E.; ŠMAHAJ, J. School psychology in the Czech Republic: Development, status and practice. In: *School Psychology International*, 2013, pp. 1-10.
 12. KLICPEROVÁ-BAKER, M.; HOSKOVCOVA, S.; HELLER, D. Psychology in the Czech lands: Bohemia, Czechoslovakia and the Czech Republic. In: *International Journal of Psychology*, 2020, vol. 52, No. 2, pp. 133-143.
 13. *Legal status of school psychologists in the Slovak Republic*, 2010. [Accesat 15.03.2020]. Disponibil: <https://psychology-resources.org/explore-psychology/association-organisation-information/country-information/slovakia/legal-status-of-school-psychologists-in-the-slovak-republic-2010/>
 14. PLATON, C. *Serviciul psihologic școlar*. Chișinău: Editura „Epigraf”, 2001.
 15. Psychology in the Czech Republic. In: *Bulletin of the Union of Psychological Associations of the Czech Republic*, 2017 (november). [Accesat 01.10.2020]. Disponibil: www.efpa.eu
 16. SIMONS, J.D.; HUTCHISON, B.; BAŠTECKÁ, Z. Counseling in the Czech Republic: History, Status, and Future. In: *Journal of Counseling & Development*, 2012, vol. 90, pp. 233-237.
 17. SMĚKALOVÁ, E. Do schools need psychology or psychologists? Looking for a good model of psychological counselling for the school practice. In: *Psychologické dny: Já & my a Oni. K 80. výročí založení Psychologické společnosti (80th anniversary of founding Psychological Society)*. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: <https://cmpsy.cz/?page=psychologicke-dny>

1.6. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN COREEA DE SUD

Scurt istoric privind consilierea școlară și necesitatea dezvoltării serviciului psihologic

Sistemul educațional din Coreea de Sud este considerat drept unul din cel mai eficient din lume și cel mai de succes, dar totodată și cel mai dur. Presiunile asupra elevilor sunt multidimensionale (psihologică, emoțională, intelectuală și fizică) și se manifestă în diferite moduri. Potrivit unor estimări, circa 26 % dintre elevii coreeni atestă probleme de comportament și socioafective (*deficit de atenție (ADD)/hiperactivitate și deficit de atenție (ADHD), bullying, depresie, anxietate, dependența de internet și calculator*), totodată, circa 90% dintre elevi se confruntă cu fenomenul agresivității în instituțiile de învățământ (Lee, 2001) [1; 3]. Și totuși, cele mai accentuate problemele sunt condiționate de rigorile școlare suprasolicitate, dar și de așteptările exagerate din partea părinților, dictate de competitivitatea la

nivel național. Totodată, Coreea de Sud are cea mai mare rată de sinucidere din lume, în special înregistrată în rândul elevilor cu vârsta între 10-19 ani, aceasta fiind una din cauzele principale ale mortalității. Violența în spațiul școlii a devenit o preocupare predominantă pentru autorități (Kim et al., 2005; Lee & Yang, 2008) [1; 2].

Astfel, complexitatea problemelor cu care se confruntă elevii și problemele de sănătate mintală reprezintă un obstacol major în realizarea misiunii educaționale, deoarece nu numai că deteriorează calitatea vieții elevilor, ci afectează în mod direct și performanța lor academică. Datorită modernizării, globalizării și internetului, comunitatea coreeană de azi este deschisă mai mult ca niciodată spre serviciile de sănătate mintală și cele de suport specializat pentru depășirea problemelor cu care se confruntă, inclusiv servicii de consiliere școlară.

În anul 1963, Ministerul Educației a recunoscut necesitatea de a avea „profesori diriginți de orientare” în gimnazii și licee. Iar în acest sens, a fost promulgată Legea Educației din 1963, care prevedea că „școlile secundare și liceele trebuie să dețină profesori diriginți și de orientare”. Această situație a creat un aflus de consilieri în școli, dar și programe de formare în cadrul inspectoratelor (*school districts*) (Lee & Yang, 2008) [1; 8]. Totodată, după anii '90 au început să se răspândească mai multe Centre de consiliere pentru copii, în jurul capitalei Seoul, servicii care au fost dezvoltate la cerința părinților care erau menite să prevină și să amelioreze problemele emoționale, cognitive și de comportament cu care se confruntau elevii, identificând soluții potrivite pentru depășirea acestora. Din cauza unor mecanisme și roluri neclar definite pentru consilieri, profesia de consiliere nu a fost integrată în mod adecvat în sistemul de învățământ sud-coreean (Lee et al., 2007). Pentru a remedia situația în anul 1990, a fost substituită titlatura din profesor diriginți și de orientare în profesor de consiliere carierei (*Career Counseling Teachers*), iar departamentele de consiliere a carierei au devenit parte din structura Consiliului de administrație (Lee & Yang, 2008) [4; 5]. Fără o pregătire adecvată, dar și existența unor programe bine definite de Consiliere și orientare, consilierii au ajuns în cele din urmă să exercite sarcini pur administrative (Lee & Ahn, 2003; Lee & Yang, 2008). Ulterior, titlatura s-a modificat din nou în 1997, în profesori de consiliere școlară (*Professional School Counseling Teachers*) prin legea Educației pentru ciclul elementar și primar (Lee et al., 2007), care a stabilit și un sistem acreditat de formare a profesorilor de consiliere școlară [1; 12; 13].

Cu toate acestea, spre deosebire de profesioniștii în consiliere și psihologie clinică, statutul consilierului școlar nu este protejat, iar natura serviciilor nu este clar definită. Deși rolul acestora nu este bine definit, consilierii au un rol important în facilitarea dezvoltării socio-emoționale la elevi, centrân-

du-se pe remedierea problemelor și dificultăților de adaptare școlară și mai puțin pe o abordare proactivă și de substanță pe termen lung în ce privește sprijinul în domeniul academic, al carierei, dezvoltării personale și sociale. Astfel, situația dată reprezintă o provocare pentru sistemul educațional contribuind la scăderea calității serviciilor și limitarea posibilităților de muncă pentru profesioniști. Un progres semnificativ al profesiei de consilier s-a realizat prin Noua lege a educației pentru ciclurile elementar și secundar din 2004, prin alocarea de fonduri de la bugetul național pentru organizarea serviciilor și formarea practicienilor. Totodată, conștientizarea societății cu privire la problemele emoționale și de comportament în cadrul școlilor este urmată de efortul intens de a asigura prezența consilierilor școlari în fiecare instituție de învățământ

Începând din anul 2008, pentru a obține calificarea de consilier școlar este necesară obținerea unei licențe în programe din domeniul corelate *Consilierii și orientării* (de ex., psihologie, educație, asistență socială) sau a unei diplome de master de consiliere, programele de master fiind organizate de Școala superioară de educație (*Graduate School of Education*) sau de către Departamentul de educație (*Department of Education*). Programele de formare a consilierilor școlari includ cursuri de testare psihologică, psihologia personalității, consilierea elevilor cu dizabilități, consiliere de grup, consiliere familială, consilierea carierei [1; 4; 5].

Mecanismul de furnizare a serviciilor de consiliere și orientare școlară vizează domeniile: *dezvoltarea academică care se axează pe asistarea elevilor în formarea unor atitudini și abilități academice pozitive necesare pentru succesul școlar; dezvoltarea carierei care se referă la facilitarea cunoașterii și competențelor elevilor de planificare a carierei (de ex: înțelegerea de sine, cunoștințe despre ocupații/meserii și abilitățile de luare a deciziilor cu privire la carieră); dezvoltarea personală și socială care presupune cunoașterea de sine a elevilor și relaționarea interpersonală* [1; 4; 8].

Consilierii școlari utilizează metodologii complexe incluzând interviuri, sesiuni individuale și de grup, teste de identificare a intereselor și a aptitudinilor, cât și alte metode de evaluare și îndrumare/orientare a elevilor. Totodată, consilierii oferă programe de remediere și prevenire pentru facilitarea dezvoltării multiple a elevilor (Lee et al., 2007) [1; 4; 10].

Deși se observă o prevalență a consilierilor școlari, este foarte important să înțelegem diferențele și asemănările dintre consilierii școlari și psihologii școlari. Practic, atât consilierii, cât și psihologii școlari oferă servicii care sprijină elevii și încurajează dezvoltarea sănătoasă. Cu toate acestea, în general, aceștia adoptă abordări diferite pentru atingerea acestor obiective. Diferența este că consilierii oferă un serviciu mai general, în timp ce psihologii sunt mai specializați.

Sistemul de calificare a psihologului școlar și sarcinile profesionale

Rolul psihologului școlar este să analizeze/examineze problemele specifice mediului școlar; să explice și promoveze înțelegerea procesului de dezvoltare a copilului și a relațiilor dintre acest proces, comportament și învățare; să selecteze, adapteze și aplice instrumente de evaluare pentru determinarea necesităților elevilor; să elaboreze și să implementeze programe individualizate / de grup cu caracter preventiv și/sau de intervenție și să ofere consiliere psihologică în domeniul educațional. Specialistul psiholog desfășoară activități cu elevii individual și în grup și aplică diferite strategii de lucru pentru a răspunde nevoilor elevilor și pentru a îmbunătăți sistemul de servicii la nivel școlar [9; 11; 13].

Totodată, psihologul prestează serviciile psihologice nediscriminatoriu, indiferent de situația socio-economică, religioasă, etnică, sexuală, culturală, de vârstă sau de altă natură, în interesul superior al elevului, acestea fiind benefice în procesul de dezvoltare psihică.

Competențele psihologului școlar diferă pentru diferite trepte/niveluri de specializare, după cum urmează. Psihologul școlar de nivelul I, este un specialist care a obținut o diplomă de master sau doctorat în psihologia școlară sau domenii conexe și a finalizat cursul de pregătire sub supravegherea unui supervisor de formare recunoscut și a dobândit expertiză în domeniul psihologiei școlare. Această categorie de personal se referă la specialistul care a finalizat pregătirea de calificare prescrisă și a trecut procesul de examinare a calificării și a primit un certificat [9; 11].

Psihologul școlar de nivelul I, desfășoară activități/sarcini profesionale în următoarele domenii/direcții de activitate:

- a. **Evaluarea psihologică școlară** – presupune determinarea abilităților academice ale elevilor, aptitudinile pentru învățare și mediile de învățare, inteligența, dezvoltarea socio-emoțională și comportamentală, adaptarea școlară. Totodată, psihologul evaluează nevoile serviciilor psihologice ce urmează să fie prestate beneficiarilor. Psihologii au obligația să se asigure că metodele și tehnicile de evaluare standardizate sunt avizate de Asociație, astfel încât să nu pună în pericol viața, și nici integritatea fizică și psihică a elevilor.
- b. **Intervenția psihologică** – acordarea consilierii psihologice elevilor în vederea soluționării problemelor emoționale, cognitive, de comportament, interpersonale și/sau familiale care interferează cu adaptarea și performanțele școlare. Psihologul implementează diverse programe educaționale care vizează dezvoltarea abilităților psihosociale și de gestionare a furiei și a situațiilor de criză.

- c. **Prevenția/psihoprofilaxia** – reprezintă demersul de prevenire a dificultăților în dezvoltarea elevilor prin identificarea factorilor de risc care ar favoriza apariția problemelor în procesul de dezvoltare și crearea condițiilor favorabile pentru această dezvoltare; asigurarea suportului necesar cadrelor didactice și administrației în dezvoltarea relațiilor constructive cu elevii, părinții, alți actori educaționali. În acest sens, psihologul, culege informații despre mediul înconjurător care contribuie la dezvoltarea copiilor și adolescenților, cum ar fi părinții, familia, cadrele didactice, școala și comunitatea și evaluează mediul de dezvoltare; implementează programe de prevenire primară, secundară și terțiară pentru a se asigura că școala are un mediu de învățare mai sigur și mai eficient ca sistem și strategii de management la clasă; colaborează cu cadrele didactice și administrația instituției de învățământ și agențiile comunitare pentru a oferi servicii orientate spre îmbunătățirea sănătății psihice și fizice a elevilor; dezvoltă parteneriatul cu părinții și cadrele didactice pentru a promova mediul școlar sănătos.
- d. **Activitatea de consultanță** – presupune colaborarea psihologului cu cadrele didactice, administrația instituției de învățământ și părinții pentru a identifica soluții cât mai eficiente la problemele de învățare și de comportament pe care le prezintă elevii; implementarea programelor de educare și formare a abilităților parentale și a cadrelor didactice privind problemele specifice ale elevilor; informarea cadrelor didactice, administrației și părinților privind dezvoltarea copilului și cum afectează învățarea și comportamentul asupra acestuia; consolidarea relațiilor între cadre didactice, părinți și prestatorii de servicii din comunitate.
- e. **Activitatea de cercetare** – psihologul are rolul să dezvolte instrumente de evaluare psihologică școlară și să efectueze cercetări pentru a evalua eficacitatea programelor de intervenție, prevenție și consultanță, pentru a dezvolta metode practice bazate pe dovezi.
- f. **Monitorizare și supervizare** – psihologul monitorizează și supervizează procesul de instruire a psihologilor de nivelul II.
- g. **Educație și coaching** – se referă la educația și instruirea psihologilor școlari, de nivelul II.

Psihologul școlar de nivelul II, este specialistul care a obținut o diplomă de licență în psihologie sau domenii conexe și a finalizat cursul de pregătire sub supravegherea unui supervisor de formare în domeniul psihologiei școlare, recunoscut. Această categorie de personal se referă la un specialist care a parcurs procesul de examinare a calificării și a primit un certificat [11; 12].

Un psiholog școlar de nivelul II, îndeplinește sarcini de bază în următoarele domenii/direcții de activitate:

- a. **Evaluarea psihologică școlară** – evaluează abilitățile academice ale elevilor, aptitudinea de învățare, mediul de învățare, inteligența, dezvoltarea socio-emoțională și comportamentală, adaptarea școlară și sunt evaluate nevoile diferitelor servicii educaționale și psihologice.
- b. **Intervenția psihologică** – psihologul oferă consiliere psihologică elevilor, părinților și profesorilor pentru a soluționa probleme de ordin cognitiv, emoționale și de comportament, probleme interpersonale și familiale care interferează cu adaptarea școlară și performanța academică a elevilor. Astfel, psihologul aplică diverse programe de intervenție educațională psihologică adecvate, de gestionare a situațiilor de criză la elevi.
- c. **Prevenția/psihoprofilaxie** – presupune promovarea adaptării și dezvoltării tuturor elevilor, precum și a celor aflați în diferite situații de crize psihologice și educaționale, și implementează programe de prevenire primară, secundară și terțiară pentru a se asigura că școala are un mediu de învățare mai sigur și mai eficient ca sistem. Pentru aceasta, se lucrează intens cu părinții, profesorii și administrația instituției, precum și cu elevii.
- d. **Consultanță** – pentru a soluționa eficient problemele de învățare și comportament ale elevilor, psihologul oferă consultanță, suport profesorilor, administrației instituției și părinților. Iar în cazul în care este necesar, psihologii de nivel II primesc îndrumări, asistență metodică de la psihologii școlari de nivelul I.
- e. **Cercetare** – utilizarea cunoștințelor de bază ale metodelor de cercetare pentru a opera cu datele, pentru a ajuta la cercetările realizate de psihologii de nivelul I.

Pentru a menține calificarea ca psiholog școlar, aceasta trebuie reînnoită la fiecare trei ani. Certificatele care nu au fost reînnoite nu sunt eficiente de la sfârșitul perioadei de întreținere, iar cerințele pentru reînnoirea, menținerea calificărilor și reapariția valabilității urmează reglementările de aplicare.

Ca membru al Asociației, psihologul școlar acționează întotdeauna pentru soluționarea problemelor cu care se confruntă elevii, intervenind în limita posibilităților și competențelor sale, precum și a condițiilor în care acestea se manifestă, în vederea soluționării sau ameliorării lor. În toate deciziile profesionale, psihologul trebuie să se asigure că interesul și binele elevilor prevalează interesul societății ori al științei [11].

Accesul la serviciile psihologului școlar este liber, însă condițiile, scopul, durata, procedurile și metodele utilizate, riscurile, beneficiile, limitele confidențialității actului psihologic, precum și dreptul beneficiarului de a se retrage oricând din asistență trebuie să fie cunoscute de către beneficiari înainte de prestarea serviciilor.

Asociația Psihologică din Coreea de Sud

Asociația Psihologică din Coreea a fost înființată în anul 1946 și are peste 70 de ani de activitate. În cadrul Asociației, există circa 15 subdiviziuni, printre care psihologie clinică; consiliere psihologică; psihologia industrială și organizațională; psihologia socială și a personalității; psihologia dezvoltării; experimentală; psihologia consumatorilor și a publicității; psihologia sănătății, inclusiv psihologia școlară etc.

Asociația Psihologică Școlară a fost înființată în anul 2002 și este formată dintr-un grup mic de profesioniști ca subdiviziune a Asociației de Psihologie Coreeană, care are rolul de a defini și promova rolurile și funcțiile specialiștilor psihologi, stabilind standarde pentru competențele profesionale.

Asistența psihologică școlară este asigurată de o persoană deținătoare a unei diplome de studii superioare, licență în Psihologie, oferită de Departamentul de Psihologie și are experiență/expertiză în domeniul psihologiei școlare. Totodată, Asociația Coreeană de Psihologie a recunoscut calificările și se referă la cei care au finalizat cursuri de formare și instruire și au promovat examenul de calificare, drept pentru care li s-a acordat un certificat eliberat de Asociația Psihologică din Coreea și sunt cel puțin un membru al Asociației Psihologice din Coreea și al Asociației Psihologice Școlare [11; 14].

Odată cu dezvoltarea serviciului psihologic școlar, rolul acestuia este să ajute copiii și adolescenții să reușească în plan academic, social și emoțional, oferindu-le sprijin în depășirea dificultăților și dezvoltarea armonioasă a personalității acestora. În vederea realizării acestui obiectiv, psihologul colaborează cu cadrele didactice, administrația instituției, părinții și alți profesioniști care interacționează cu elevii, pentru a crea medii de învățare sigure și protective, sănătoase din punct de vedere fizic și mintal, de susținere pentru toți elevii și de consolidare a conexiunii dintre familie și școală.

Pentru a oferi servicii psihologice de calitate, nu este suficient doar ca psihologul să dețină cunoștințe și abilități de intervenție pentru diverse probleme pe care le întâmpină elevii, ci și să fie eficiente în contextul sistemului educațional, pentru soluționarea acestora.

În vederea realizării misiunii sale, psihologul școlar are menirea să acționeze în corespundere cu principiile deontologice/norme etice, care reprezintă prevederi obligatorii privind exigențele morale, comportamentul și atitudinea acestuia în exercitarea actului profesional. În acest sens, psihologul nu are dreptul să abuzeze de cunoștințele și abilitățile sale profesionale. Iar în cazul în care psihologul acționează contrar Codului deontologic/Codului de Etică, acesta poate fi supus suspendării calității de membru, sau pierderea calificării (licență) în conformitate cu procedurile prevăzute în statutul Asociației Psihologice din Coreea.

Scopul Asociației de Psihologie Școlară din Coreea este de a contribui la bunăstarea socială a Coreei, prin furnizarea de servicii psihologice în sistemul educațional și oferirea de servicii psihologice diversificate pentru a ajuta copiii și adolescenții din școala elementară, gimnazială și liceală să se dezvolte într-un mediu favorabil și să se adapteze armonios la viața școlară și socială.

Totodată, Asociația Coreeană de Psihologie Școlară a elaborat prevederi clare privind calificările pentru psihologii școlari, în vederea formării unor profesioniști care să ofere servicii de calitate beneficiarilor săi, dar și standarde de instruire pentru psihologii școlari. Odată cu aprobarea Asociației Psihologice din Coreea, a fost operat și sistemul de calificare a psihologului școlar (nivelul I și II) [11; 15].

Cu referire la pregătirea și formarea profesională a psihologilor, Asociația Psihologică din Coreea de sud a dezvoltat un sistem de formare continuă pentru dezvoltarea și consolidarea competențelor profesionale a specialiștilor. Educația continuă are un rol important în a ajuta psihologii să prevină și să facă față provocărilor cu care se confruntă specialiștii, pentru a contribui la bunăstarea elevilor, dar și a societății în general.

În concluzie, menționăm, că din perspectiva experiențelor analizate privind asistența psihologică școlară din Coreea de Sud, deși este un domeniu recent dezvoltat, rolul psihologului nu este bine definit și fundamentat, acesta prezentând neclarități atât la nivel de reglementare a activității specialiștilor, cât și la nivel de coordonare, monitorizare și asigurarea calității serviciilor prestate. Cu toate acestea, psihologii școlari din Coreea de sud au creată o asociație care reglementează calificările specialiștilor, condițiile de prestare a serviciului, direcțiile de activitate per nivele de specializare. Totuși, principalul obiectiv al psihologului școlar este crearea unui mediu de învățare prietenos, sănătos, sigur, pozitiv și eficient pentru toți elevii. În acest sens, specialiștii psihologi din domeniul educațional se angajează să asigure că nevoile și bunăstarea elevilor să fie întotdeauna o prioritate. Totodată, calitatea serviciilor prestate depinde în mare parte de resursele umane care oferă asistența psihologică, de formarea inițială și continuă a acestora și resursele necesare de care dispun în realizarea acestui demers.

Referințe bibliografice:

1. ANDREI, A.; GOIA, D.; BOTNARIUC, P. et al. *Consilierea și orientarea în curriculumul școlar gimnazial*. Studiu comparativ. Institutul de Științe ale Educației. București: Editura „Trei”, 2018.
2. *Cu ce „preț” se obține performanța? Analiza sistemelor educaționale din Japonia și Coreea de Sud*. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: http://www.fin.ase.ro/ABC/fisiere/ABC6_2018/lucrari/14.pdf

3. Current Status and Prospects of Korean Counseling Psychology: Research, Clinical Training, and Job Placement. In: *Applied Psychology*, 2007, No. 56(1), pp. 107-118.
4. JU, Y.A.; HAN, Y.J.; LEE, H.; LEE, D.G. Counselling psychology in South Korea. In: *Counselling Psychology Quarterly*, 2016. [Accesat 01.10.2020]. Disponibil: <http://dx.doi.org/10.1080/09515070.2015.1127209>
5. Korea University Department of Psychology. [Accesat 19.10.2020]. Disponibil: https://psy.korea.edu/psy_en/about/history.do#none
6. Korean Psychological Association. [Accesat 01.10.2020]. Disponibil: <https://www.koreanpsychology.or.kr/eng/KPA-Regulation/sub-02.asp>
7. *Learning support. School Psychologist*. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: <https://www.seoulforeign.org/about/support-services/>
8. LEE, J.W. *Problem behavior of adolescents in South Korea*. Seoul, Korea: Korean Youth Research Development, 2001.
9. LEE, S.M.; SUH, S.; YANG, E.; JANG, Y. History, current status, and future prospects of counseling in South Korea. In: *Journal of Counseling and Development*, 2012, vol. 90, pp. 494-499.
10. LEE, S.M.; YANG, E. School Counseling in South Korea: Historical Development, Current Status, and Prospects. In: *Asian Journal of Counselling*, 2008, Vol. 15, No. 2, pp. 157-181. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/239587075_
11. *Schol Psychologist International*. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: https://watonchula.files.wordpress.com/2015/06/2556-ktn2013_02.pdf
12. *School Psychologist Qualification Regulations*. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: http://www.schoolpsych.or.kr/user/subo4_3.asp
13. SEO, Y.S.; KIM, D.M.; KIM, D. Current status and prospects of Korean counseling psychology: Research, clinical training, and job placement. In: *Applied Psychology: An International Review*, 2007, No. 56, pp. 107-118.
14. SOO-KYOUNG, L., Ph.D. Candidate Ewha Womans University Seoul, South Korea. *Counseling in South Korea*. [Accesat 05.10.2020]. Disponibil: https://cdn.ymaws.com/www.csinet.org/resource/resmgr/Research,_Essay,_Papers,_Articles/Counseling_in_South_Korea.pdf
15. *Thai and Korean Students' perceptions about the roles and functions of school psychologists*. 2013. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/275440215_Thai_and_Korean_Students'_perceptions_about_the_roles_and_functions_of_school_psychologists
16. Young Seok Seo; Dong Min Kim; Dong-il Kim. Current status and Prsopsects of Korean Counseling Psychology: Research, Clinical Training, and Job Placement. 2007. In: *Applied Psychology*, 2007, No. 56(1), pp. 107-118. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: <https://iaap-journals.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1464-0597.2007.00279.x>

1.7. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN ELVEȚIA

În Elveția (sau, oficial, Confederația Elvețiană) – o țară situată la confluența Europei de Vest, Centrale și de Sud, au existat cele mai vechi tradiții ale psihologiei școlare, pe lângă cele din alte state, cum ar fi Franța, Anglia, SUA. La începutul secolului XX, au debutat lucrările psihologiei aplicative în domeniul educațional [10]. În deceniul al doilea al secolului trecut, și-au început activitatea serviciile psihologice școlare și au apărut primii psihologi școlari. Printre primii psihologi practicieni din domeniul educațional au fost profesorii. În acest context, unitățile funcționale ale psihologilor practicieni în diferite tipuri de instituții educaționale, au început să fie introduse treptat.

Psihologii din întreaga Europă, la fel ca și cei din Elveția, se implică actualmente în soluționarea multiplelor probleme generate de societate în ultima perioadă. Psihologii din domeniul educațional din mai multe state ale lumii [24], realizează mai frecvent varii tipuri de activități, care sunt prezentate în formă grafică în *Figura 1*.

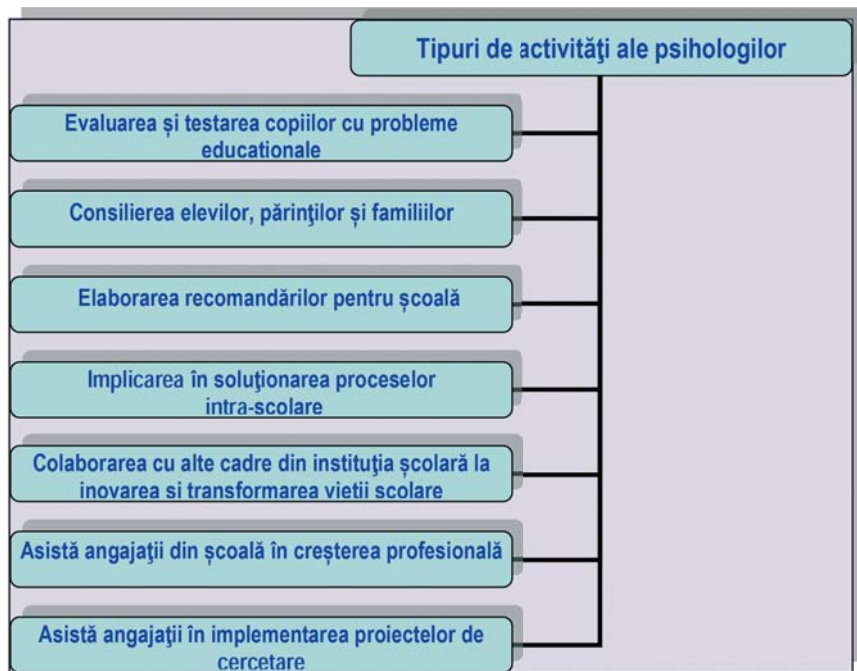

Fig. 1. Tipuri de activități ale psihologilor din domeniul educațional din Europa

Sistemul educațional din Confederația Elvețiană este foarte divers, fiind unul dintre cele mai prestigioase și exclusiviste din lume. Elveția este o republică federală compusă din 26 cantoane cu autorități federale și cu sediul în Berna. În Elveția există 4 limbi de stat: germană, franceză, italiană, retro romană (romansh) [21].

Unus Pro omnibus, omnes pro Uno! – este o expresie latină ce ar însemna *Unul pentru toți. Toți pentru unul!* Este motto-ul neoficial al Elveției. Acest motto are o conotație psihologică. O versiune franceză, *Un pour tous, tous pour un* – această frază a fost făcută faimoasă de Alexandre Dumas în romanul *Cei trei muschetari* [ibidem].

Sistemul de învățământ din Confederația Elvețiană este unul descentralizat și autonom. Constituția Elveției delegă autoritatea pentru sistemul școlar în principal cantoanelor. Constituția Elvețiană stipulează că școala primară este obligatorie pentru fiecare copil și este gratuită în școlile publice. Vârsta minimă pentru școala primară în Elveția este de aproximativ șase ani în toate cantoanele, dar în Obwalden este de cinci ani și trei luni. După școlile primare, elevii se divizează în funcție de abilitățile sale și intențiile sale de carieră.

Aproximativ 25% dintre toți elevii frecventează școlile secundare inferioare și superioare care orientează, după 12 ani de școală în total, la un bacalaureat academic, ce acordă acces la toate universitățile.

Ceialți elevi se împart în două sau mai multe tipuri de școli, cu diferențe în prevalarea educației teoretice și celei practice, în funcție de canton. De asemenea, este obligatoriu ca toți copiii să frecventeze școala timp de cel puțin 9 ani [21].

În această țară, există trei tipuri de școli: private, școli de zi/stat și școli internat. Programele școlare variază de la un canton la altul. Grădinița și învățământul obligatoriu sunt finanțate și organizate de cantoane, în colaborare cu comunitățile locale [9; 15].

În cantoanele Confederației Elvețiene, sistemele școlare variază în funcție de autonomia și independența cantoanelor. Autonomia de care se bucură cele 26 de cantoane ale Confederației Elvețiene a generat independența sistemelor școlare, și în consecință, variația concepțiilor psihologiei școlare în diferite cantoane [18, p. 18].

Printre primele implicații și realizări în cadrul dezvoltării psihologiei școlare în Elveția, încep în anul 1904, an în care E. Claparede, autorul conceptului de „**psihologie școlară**”, publică o serie de articole vizând psihologia copilului și pedagogia experimentală. Mai târziu la Berna în 1920, a fost deschis un **Centru de consultare** vizând problemele psihologiei pedagogice și ale copilului. În următorii 10-15 ani, în mai multe state europene au apărut și s-au dezvoltat servicii psihologice și pedagogice [10].

Activitatea psihologilor școlari în Confederația Elvețiană este reglementată de **Standardele Profesionale**. Standardele actuale ale psihologiei școlare servesc drept cadru de referință și îndrumare pentru toate serviciile de psihologie școlară din Elveția [14]. Acestea au fost aprobate și adoptate de către l’AIR-SPS – **Asociația intercantonală responsabilă de serviciile de psihologie școlară cantonală** (*l’Association intercantonale des responsables des services cantonaux de psychologie scolaire*).

Principalele competențe ale psihologilor școlari în Elveția se centrează pe următoarele direcții de activitate, reflectate în *Figura 2*.

Fig. 2. Direcțiile de activitate vizând competențele psihologilor școlari în Elveția

Conform standardelor profesionale ale psihologilor din Elveția, activitățile ce vizează psihologia școlară sunt numeroase și variate. Este important să se țină cont, în mod echitabil de diferitele sfere de activitate ale specialistului [14, p. 3], pe care le punctăm în cele ce urmează:

- Consiliere, coaching, monitorizare.
- Management cu privire la evoluția și progresul măsurilor întreprinse, observarea, analiza și evaluarea situației.
- Diagnostic.
- Clarificarea nevoilor de motivație.
- Recomandări și propuneri privind modalitățile de susținere și tipurile de școală.

- Rapoarte, activitatea în calitate de expert.
- Colaborarea cu serviciile specializate, autorități și instituții publice.
- Relații de colaborare în grupuri specializate și comisii.
- Instruirea și formarea profesorilor, administrației, părinților și copiilor.
- Intervenția în situații de criză și a situațiilor de urgență.
- Activitatea în sala de clasă, activități cu echipa didactică.
- Dezvoltarea școlii și organizației.
- Prevenirea.
- Tratatamentul.

Specialiștii psihologi utilizează metode psihologice fundamentate științific și validate practic din ramuri conexe ale psihologiei. Psihologii școlari colaborează și cu alte instituții și servicii specializate, coordonează măsurile adoptate. De asemenea, ei sunt specializați în comunicarea cu copiii aflați în situații complicate și cu nevoi speciale.

Psihologii școlari e necesar să posede cunoștințe și abilități în următoarele ramuri ale psihologiei, reflectate în *Figura 3*.

Fig. 3. Cunoștințele și abilitățile psihologului școlar în Elveția, în funcție de ramurile științei psihologice [14]

Activitatea psihologilor și dezvoltarea lor profesională este susținută de **Federația Psihologilor din Elveția (FSP)**. Serviciul psihologic școlar este orientat în conformitate cu regulile de etică ale **Federației Psihologilor din Elveția (FSP)** și **Asociației Elvețiene de Psihologie a copiilor și adolescenților (ASPEA)** (*Association Suisse pour la Psychologie de l'Enfance et de l'Adolescence*) și în conformitate cu cerințele titlului postuniversitar federal, cu specializare în psihologia copilului și adolescentului. Psihologii elvețieni sunt înregistrați în **Registrul Federației Psihologilor din Elveția**. Se recomandă verificarea înregistrării unui psiholog pe site-ul www.psychologie.ch în *Registrul Federației Psihologilor din Elveția*. Așa cum, FSP însăși a raportat actualmente, începând cu 15 februarie 2016, este posibilă monitorizarea fiecărui psiholog care s-a înregistrat oficial online [26].

Pentru asigurarea calității serviciilor de asistență psihologică școlară psihologul se implică frecvent în următoarele activități:

- supraveghere,
- formare continuă,
- cercetare practică,
- feedback cu beneficiarii.

Se consideră că psihologia școlară este un domeniu generalist de activitate. Deci, echipa de profesioniști, poate împărți sarcinile între ei și a obține pentru unii membrii o specializare suplimentară [14].

Ca urmare a independenței și autonomiei cantoanelor, în Confederația Elvețiană funcționează modelele de acordare a asistenței psihologice elevilor foarte diferite.

În **cantonul Geneva**, spre exemplu, nu există servicii de psihologie școlară la nivelul școlii primare [18]. Beneficiarii serviciilor de asistență psihologică se adresează la **serviciile medico-pedagogice**, ce nu se atribuie instituțiilor școlare. Serviciile date își asumă responsabilitățile pentru copii din acest ciclu, la solicitarea părinților, cadrelor didactice, instituțiilor sociale.

Asistența psihologică școlară este instituită în anul 1962 la nivelul **ciclu-lui de orientare** și reprezintă o verigă școlară intermediară între școala primară și învățământul secundar superior, care include copiii între 12-15 ani. Psihologii ciclului de orientare au același statut ca și cadrele didactice și depind în plan administrativ de director și de decanul școlii care este, de asemenea, psiholog.

Activitatea psihologului școlar în acest ciclu presupune exercitarea a două roluri importante [*apud* 3; 18]: *rolul de expert tehnician* și *rolul de consultant clinic*.

1. Rolul de expert-tehnician – prevede activitatea la solicitările formulate de profesori și de autoritățile administrative. Psihologul în acest rol exercită mai multe activități:

- *Examenul psihologic al elevului* care prezintă o tulburare specifică de învățare.
- *Orientarea elevilor* spre diverse secții în funcție de capacitățile lor intelectuale, de motivații și de caracteristicile psihologice.
- *Examenul elevilor străini* (migrați), pentru a contribui la o adaptare mai favorabilă și a le asigura orientarea ținând cont de posibilitățile lor intelectuale și de cunoștințele sale.

2. Rolul de consultant clinic – prevede acordarea consultațiilor părinților, adolescenților și tutelării psihologice a adolescenților, care prezintă dificultăți minore de adaptare. La nivelul instituției, **psihologul ciclului de orientare** participă la adunările de clasă și poate la solicitările profesorilor, să i se atribuie rolul de consultant în problemele unui elev sau a unei clase.

Orientarea școlară în Elveția – ca și în Belgia – se realizează în școală, iar orientarea profesională în afara școlii, prin serviciile de plasare. Orientarea școlară în Elveția este obligatorie, orientarea profesională se realizează prin intermediul serviciilor specializate și este facultativă. Personalul specializat în acest domeniu implică: director, profesori, psiholog școlar cu stagiu în „Orientare școlară și profesională” [18, p. 51].

Psihologii din domeniul educațional din Confederația Elvețiană, acordă atenție deosebită soluționării **problemelor de cruzime și consum de droguri**, ce se află în creștere în rândul școlărilor în ultima perioadă. Toate acestea afectează în mod direct atribuțiile profesionale, a căror implementare vizează psihologii din sfera educației [2; 20].

O altă problemă importantă a psihologilor elvețieni, ce necesită de a fi soluționată, este **problema perspectivelor de angajare a psihologilor** din sfera educației. În unele țări europene nu există probleme la acest capitol, pe când Elveția se confruntă cu o situație similară celei din Belgia, Finlanda, Germania, Olanda, Malta, Spania, unde situația ocupării forței de muncă este redusă sau foarte incertă. În Elveția la fel ca și în Spania, Finlanda există mulți psihologi în domeniul educațional cu statut de șomeri [11].

Formarea profesională a psihologilor.

În majoritatea țărilor lumii, există în prezent trei tipuri principale de formare psihologică profesională, printre care specificăm: *formarea continuă de cinci ani specializată*; *formarea continuă generală de cinci ani*; *formarea intermitentă specializată* [25]. Prezentăm tipurile de formare a psihologilor europeni în *Figura 4*.

Formarea și specializarea postuniversitară a unui psiholog specialist în *psihologia copilului și adolescenților* în Elveția este susținută în mod activ de către responsabilii serviciilor de psihologie școlară – **Federația Psihologilor din Elveția (FSP)**. Dobândirea prealabilă a acestui titlu constituie

un avantaj pentru angajarea candidatului. Alte specializări în psihoterapie, neuropsihologie, psihologie organizațională sunt binevenite.

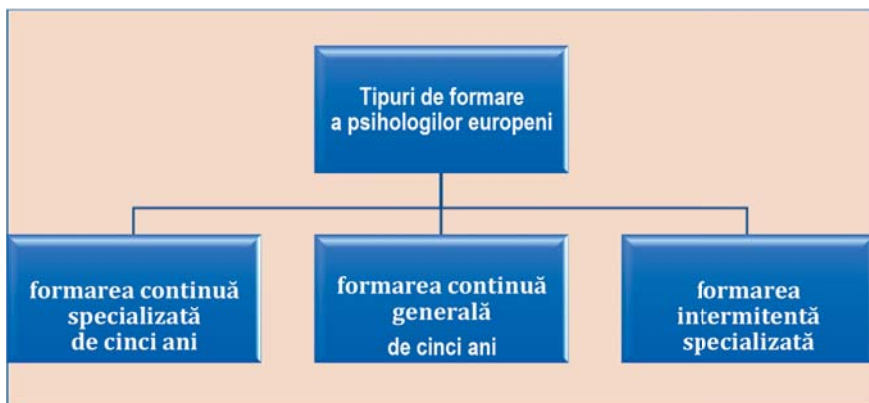

Fig. 4. Tipologia de bază în formarea psihologilor europeni

Pentru o formare generală continuă de cinci ani, studenții încep studiile cu o formare psihologică generalistă și se specializează doar în ultimele cursuri sau, în unele cazuri, chiar după absolvire. Un astfel de sistem există în Elveția, dar și în Portugalia, Finlanda, Norvegia, Olanda, Austria, Spania, Ungaria, Italia, Germania, Rusia și Danemarca [25].

Psihologul este deținător al unei licențe în psihologie (4 ani) și cel puțin al unei diplome post licențiate (1 an) de specializare în: psihologia consilierii infantile, psihologia educației, orientarea profesională. Mulți psihologi posedă și experiență pedagogică [18, p. 19].

Psihologii școlari urmează în mod regulat o formare continuă în conformitate cu cerințele Federației Psihologilor din Elveția, referitoare la domeniul lor profesional, în scopul de a menține calitatea serviciilor și extinderea abilităților sale de specialitate. Ei se angajează, de asemenea, să fie supuși unei supravegheri profesionale regulate. Formării permanente i se consacră circa o cincime sau opt ore pe săptămână. Acest timp este rezervat seminarelor, conferințelor, cercetărilor, schimburilor interdisciplinare, „zilelor de studii” [18, p. 19].

Angajarea în calitate de titulari, necesită de la specialist o perioadă de încercare de doi ani, perioadă consacrată în mare parte formării. Jumătate din această perioadă este rezervată serviciilor de sprijin oferite copiilor și adolescenților, studiilor de caz etc. În același timp, cu ajutorul pedagogilor, psihologul tutelează mici grupuri de elevi care prezintă dificultăți de limbă sau matematică.

Federații, asociații și societăți profesionale ale psihologilor în Elveția

Psihologii din Elveția pot adera în scopul dezvoltării profesionale și conectării cu alți specialiști din domeniul psihologiei și pentru schimb experiențial la federații, asociații, societăți sau grupuri profesionale regionale, naționale sau internaționale. În *Anuarul organizațiilor și asociațiilor internaționale* au fost prezentate peste 250 de asociații psihologice regionale, naționale, internaționale și mondiale [apud 27], ce sunt înregistrate în diferite state. O astfel de dezvoltare rapidă a diverselor asociații psihologice profesionale indică o tendință majoră a psihologilor din întreaga lume de a interacționa, de a coopera reciproc, de a studia și a se forma.

De-a lungul istoriei, în Confederația Elvețiană au fost instituite, și-au desfășurat activitatea varii asociații și societăți profesionale ale psihologilor, printre care enumerăm:

- *Federația Psihologilor din Elveția (FSP) fondată în 1987, cuprinde astăzi peste 7000 membri.*
- *Societatea elvețiană pentru psihologie și domenii conexe.*
- *Societatea elvețiană de Psihologie / SGP-SSP, cu sediul la Berna, în Institutul de Psihologie.*
- *Asociația intercantonală responsabilă de serviciile de psihologie școlară cantonală.*
- *Asociația elvețiană de Psihologie a copiilor și adolescenților (ASPEA).*
- *Societatea internațională de psihologie analitică.*
- *Asociația internațională de Psihologie aplicată (International Association of Applied Psychology — IAAP).*
- *Asociația Internațională Snoezelen.*
- *Societatea Internațională Szondi (S.I.S.) etc.*

În cele ce urmează, vom contura unele aspecte semnificative din activitatea asociațiilor profesionale cu impact deosebit în formarea profesională și dezvoltarea personală a psihologilor elvețieni.

Federația Psihologilor din Elveția (FSP). Diferitele discipline ale psihologiei, precum și organizațiile partenere regionale și naționale din Elveția sunt conectate prin FSP. În Elveția, de exemplu, e necesar să se acorde atenție mărcii „FSP”, „Psycholog FSP”. Indicele de FSP atestă dacă studiile specialistului psiholog sunt verificate de *Federația Psihologilor din Elveția*, iar titlul unui astfel de psiholog este protejat [26].

Practicarea psihoterapiei în Europa este exclusiv pentru psihologii certificați, membrii federației psihologilor. O atenție deosebită e necesar de a fi acordată celor trei litere „FSP” – se referă la titlul de psiholog în Elveția. Toți psihologii FSP parcurg o procedură riguroasă de înregistrare, iar cei care desfășoară practică privată intră și în asigurare obligatorie (BHV). De ase-

menea, este important să menționăm despre drepturile clientului – clientul are oportunitatea să dea în judecată psihologul FSP și să fie recompensat „pentru daune”.

Tarifele oficiale din Confederația Elvețiană pentru o consultație a unui psiholog sunt propuse de **Federația Psihologilor din Elveția** și variază între 130-150 de franci pentru 45 de minute de activitate sau 200 de franci pentru 60 de minute de activitate. Un psiholog ce activează în Elveția achită asigurarea obligatorie, taxele, chiria unui birou, cursuri de perfecționare obligatorii permanente și participarea la congrese internaționale și alte evenimente profesionale [26].

Asociația internațională de Psihologie aplicată (International Association of Applied Psychology — IAAP) – este una din cele mai vechi asociații internaționale și cuprinde profesioniști psihologi din mai mult de 80 de țări ale lumii [27].

Creatorul IAAP a fost Edouard Claparede, psiholog elvețian, care a organizat și condus Congresul Internațional de la Geneva, în cadrul căreia a proclamat crearea unei noi asociații de psihologie aplicativă. Inițial s-au adunat doar 17 participanți, reprezentând 8 țări. Cel de-al patrulea congres al Asociației Internaționale de Psihologie Aplicată a avut loc la Paris, având mai mult de 340 de participanți din 14 țări. În următorii 15 ani, în perioada dezastrului legate de intervenția fascistă Congresul nu a avut loc.

Primul congres după cel de al Doilea Război Mondial a avut loc la Berna și a fost condus de H. Pieron. Mai mult de 380 de participanți, din 30 de state ale lumii s-au adunat în Elveția. Numărul participanților la congresele din Copenhaga, Ljubljana și Amsterdam a crescut la 1500 de participanți. Astăzi Congresul asociației se desfășoară la fiecare patru ani, numărul participanților ajunge uneori la 4 mii de persoane, iar numărul țărilor reprezentate a trecut peste 90 [27].

Actualmente, asociația de psihologie aplicată tinde să acopere aspecte importante ale acestui domeniu psihologic. Acum aceasta include 16 ramuri psihologice, ce reprezintă componente structurale ale *psihologiei aplicate moderne*. La ele se referă: psihologia organizațională; evaluarea psihologică; psihologia clinică, psihologia interculturală; psihologia dezvoltării naționale; psihologia interacțiunii cu mediul; psihologia educațională și psihologia școlară; psihologia politică; psihologia transportului; gerontologia aplicată; psihologia sănătății; psihologia economică; psihologia juridică; psihologie sportivă; psihologie aplicată cognitivă; psihologia consilierii; secțiunea studentescă. Asociația lansează revista trimestrială de *Psihologie Aplicată* (*Applied psychology: An International Review*) și o scrisoare informativă *News Letter*, care este livrată gratuit membrilor asociației.

Societatea Internațională Szondi (S.I.S.) cu sediul la Zurich – este o altă organizație profesională a psihologilor. S.I.S. organizează la nivel mondial colocvii internaționale din 3 în 3 ani, iar ultimele șapte evenimente au avut și participare românească: al XIV-lea Cracovia (Polonia, 1996), al XV-lea Louvain la Neuve (Belgia, 1999), al XVI-lea Zurich (Elveția, 2002), al XVII-lea Pecs (Ungaria, 2005), al XVIII-lea Lisabona (Portugalia, 2008), al XIX-lea Nisa (Franța, 2011) și al XX-lea Bruxelles (Belgia, 2014) [12; 13].

Activitatea psihologilor celebri în Confederația Elvețiană

În Elveția și-au desfășurat activitatea personalități notorii din cadrul științei psihologice, fiind implicați în diverse domenii ale psihologiei, prin varii tipuri de activități: ca profesori universitari, cercetători, psihologi în domeniul educațional, angajați ai centrelor psihologice sau de sănătate etc. Profesiuniști psihologi și persoanele de valoare vizate în continuare, au contribuit enorm la dezvoltarea psihologiei științifice și aplicative elaborând lucrări teoretice și metodologice importante în felurite sfere ale psihologiei și prin elaborarea instrumentelor psihologice reprezentative pentru activitățile practice a specialiștilor psihologi.

În cele ce urmează, menționăm aspecte importante din activitatea acestor personalități valoroase pentru știința și practica psihologilor din Elveția, dar și pentru dezvoltarea acestei științe în plan mondial. Viața și activitatea profesională prodigioasă a acestor personalități marcante ține de Confederația Elvețiană:

• **Jean-Jack Rousseau** (1712–1778) – filozof, pedagog și psiholog elvețian [19, p. 12]. Aduce contribuții importante în *psihologia dezvoltării*. Concepția lui J.-J. Rousseau se referă la dezvoltarea stadială a psihicului copilului. Printre cele mai semnificative lucrări ale sale enumerăm:

- *Discurs asupra originii inegalității dintre oameni (Discours sur l'origine et les fondaments de l'inégalité parmi les homes)* apare în anul 1750;
- *Contractul social (Le contract social)* apare în anul 1762;
- *Emil sau despre educație (Emile ou De l'éducation)* apare în anul 1762 etc.

• **Édouard Claparède** (1873–1940) – remarcabil psiholog elvețian, neurolog, pedagog, profesor universitar în Geneva. În 1906, E. Claparede inaugurează **Seminarul de psihologie pedagogică**, consacrat problemelor esențiale ale psihologiei elevului [18, p. 9]. În a. 1912 fondează la Geneva **Școala științelor educaționale** (actuala Facultate de Psihologie și Științe ale Educației), devenită celebră grație lui J. Piaget și echipei sale. E. Claparede este și fondator al Institutului *J.J. Rousseau* din Geneva, în tandem cu Th. Flournoy devine co-autor al *Arhivelor de psihologie* [7].

• **Jean Piaget** (1896–1980) – profesor la *Facultatea de științe* din Geneva, mare psiholog al lumii. Studiază și descoperă structurile evolutive ale intelectului infantil. Cele mai importante lucrări în acest sens sunt „Psihologia inteligenței” și „Epistemologia genetică”. J. Piaget elaborează modele de investigație, ce pun în evidență evoluția moralității infantile, precum și a conștientizării acestora – aspecte descrise în cartea sa „Judecata morală la copii”. Este fondatorul și conducătorul școlii psihologiei genetice din Geneva [19, p. 15]. Elaborează *teoria stadială a intelectului* (1955) – care începe să se răspândească și în țările din răsăritul Europei. În 1955, a creat și a condus *Centru Internațional din Epistemologie genetică din Geneva* [19, p. 73]. Jean Piaget este una dintre cele mai marcante personalități în psihologia secolului XX.

• **Carl Gustav Jung** (1875–1961) – psiholog și psihiatru elvețian, fondatorul psihologiei analitice [4; 5]. În 1935 este ales președinte al „*Societății elvețiene pentru psihologie și domeniile conexe*”. Până în 1946, activează la catedra de psihologie medicală din Bale. Fondează la Zürich în 1948, *Institutul C.G. Jung*, pe care l-a condus până la moartea sa. În 1958 a fost fondată de către C. Jung *Societatea internațională de psihologie analitică*, având drept teme teoriile jungiene. Astăzi, societatea regroupează practicienii metodei lui C. Jung.

• **Leopold Szondi** (1893–1986) – psihoterapeut, psihiatru, profesor de psihologie. A activat în calitate de profesor la „Institutul de Psihologie aplicată” din Zurich. În 1970, sub conducerea lui L. Szondi, a fost deschis un *Institut de instruire și cercetare în psihologia destinului* și în psihologia generală de profunzime (Institutul analizei destinului) [12; 13]. Este autor al *Tes-tului proiectiv de personalitate Szondi*.

Confederația Elvețiană reprezintă un loc deosebit pentru activitatea psihologilor celebri – o țară ce îi inspiră să creeze valori psihologice semnificative și temeinice necesare în evoluția și prosperarea științei psihologice.

Asigurarea psihologică a copiilor cu cerințe educaționale speciale în Elveția

Agenția Europeană pentru Nevoi Speciale și Educație Incluzivă este o organizație independentă care acționează ca o platformă de colaborare pentru ministerele educației, susținută de 31 de țări europene și de instituțiile europene (Comisia și Parlamentul). Scopul său principal este de a le ajuta să-și îmbunătățească politică și practica educațională prin combinarea perspectivelor de politică, practică și cercetare pentru a oferi țărilor membre și părților interesate la nivel european informații și îndrumări bazate pe dovezi privind implementarea educației incluzive [1, p. 16].

În Elveția sistemul special este unul bine dezvoltat, la fel ca și în Belgia. În Confederația Elvețiană există două sisteme educaționale distincte, inclusiv și special, fiecare dintre acestea fiind reglementate de legi separate. Copiii cu dizabilități sunt plasați de obicei fie în școli speciale, fie în clase speciale din școli de masă [23, p. 11]. Pentru copiii cu nevoi speciale, cei care au o întârziere în procesul de învățare, sunt recomandate clasele sau școlile speciale. În cazul în care copilul a recuperat, el este reintegrat într-o clasă obișnuită [15].

În Confederația Elvețiană, instruirea obligatorie a copiilor cu dizabilități durează de la 7 până la 17 ani. La începutul instruirii, psihopedagogul special îi ajută în vederea orientării în carieră. Ultimii 2 ani de instruire cuprind perioade de pregătire către muncă și practica de producere în afara instituției [6]. Instruirea neobligatorie (clasele a XI-a – a XIV-a), include 3 forme, în funcție de capacitățile intelectuale ale copilului:

- „Pregătirea către activitate” pentru persoanele cu dizabilități, apoi elevii sunt orientați la *Centre de zi*.
- „Școli de orientare profesională” – asigură calificări pentru a lucra în ateliere specializate.
- „Școli profesionale” pentru copii cu retard mintal ușor, asigurându-se însușirea unei profesii.

Majoritatea copiilor ce abandonează școala din cauza dizabilității, se înscriu la cursuri de orientare profesională. Printre persoanele cu dizabilități mai puțin de 10% finisează instruirea la 17 ani, 25% – pleacă la școli profesionale, 65% – capătă pregătire profesională, mai puțin de 50% dintre persoanele cu retard mental au absolvit studii profesionale [16].

În Confederația Elvețiană 90% dintre absolvenți își continuă instruirea în sistemul pregătirii profesionale sau în instituții ce-i pregătesc pentru studierea în universități. Tinerii au posibilitatea să-și continue studiile în 25 direcții, cu termenele de 2-4 ani, în funcție de specialitate [6, p. 52].

În cadrul Confederației Elvețiene sunt inițiate și susținute diverse parteneriate internaționale prin implementarea unor proiecte valoroase, în scopul protecției și asistenței psihologice și sociale a copiilor cu dizabilități. În România, *Asociația Tottoro*, în parteneriat cu *Asociația P.A.V.E.L.* și *Asociația Internațională Snoezelen* din Elveția au implementat proiectul „*Snoezelen, o abordare inovatoare*”, prin *Programul de cooperare româno-elvețian*. Instruirea specialiștilor fiind furnizată de partenerul elvețian *David Grupa*, președintele Asociației, lector certificat în terapia *Snoezelen*.

Proiectul a asigurat amenajarea a trei spații *Snoezelen*, pentru 100 de copii cu dizabilități din București incluși în proiect (*Asociația Tottoro*, 2012-2013). O altă cameră de stimulare *Snoezelen* a fost deschisă în România, de către *Asociația Down Art* pentru copii cu deficiențe senzoriale și psiho-emotionale [8, p. 8].

Un parteneriat de schimb experiențial important s-a creat în cadrul **Programului C.I.F.-P.E.P. Elveția**, susținut de FICE Elveția – programul s-a desfășurat în perioada 3-19 mai 2017, în instituțiile de ocrotire a copilului cu dizabilități și de protecție a copiilor din Elveția, urmând un schimb de experiență cu specialiștii din domeniul educațional din România [22]. Beneficiarii *Programului C.I.F.-P.E.P.* au fost psihologi, manageri, asistenți sociali. În cadrul acestui program au demarat o serie de activități, inclusiv seminarii, grupuri de lucru pentru specialiști. Un astfel de seminar național cu tema „**Realități româno-elvețiene – studiu comparativ între modalități de lucru în asistența socială a copilului, tânărului și familiei**” a fost organizat în Județul Călărași, România.

În acest context, au fost prezentate informații și imagini cu referire la următoarele subiecte:

- Programul C.I.F. – P.E.P. Elveția;
- Generalități despre Elveția și cantoanele sale;
- Sistemul de organizare statală;
- Sistemul de asistență socială;
- Sistemul de asigurări sociale, protecție socială;
- Sistemul de învățământ;
- Sistemul economic, politic și medical;
- Activitățile pe care le-a desfășurat în cadrul programului său individual de schimb profesional în instituțiile de ocrotire a copilului cu dizabilități din Elveția.

De asemenea, în cadrul seminariilor au fost prezentate informații semnificative referitor la:

- numărul specialiștilor care se implică în soluționarea unor astfel de cazuri;
- documentația privind accesul în sistemul rezidențial pentru această categorie de copii;
- serviciile terapeutice, de îngrijire;
- serviciile de recuperare asigurate în funcție de nevoile copiilor.

În viziunea participanților la acest program, acesta este foarte util pentru dezvoltarea profesională și personală, dat fiind faptul că se realizează, alături de vizitele în instituțiile de asistență socială și de întâlnirile cu specialiștii din alte țări, un real schimb cultural și implicare în activitățile cotidiene ale familiilor gazdă [22].

Au fost puse în evidență **trei tipuri de intervenții** remarcate în Confederația Elvețiană, în domeniul protecției copilului, ce presupun existența a trei elemente esențiale prevăzute în **Strategia serviciilor elvețiene de protecție a copilului, tânărului și familiei: participare, suport și protecție**. Aceste trei tipuri de intervenții sunt punctate în *Figura 5*.

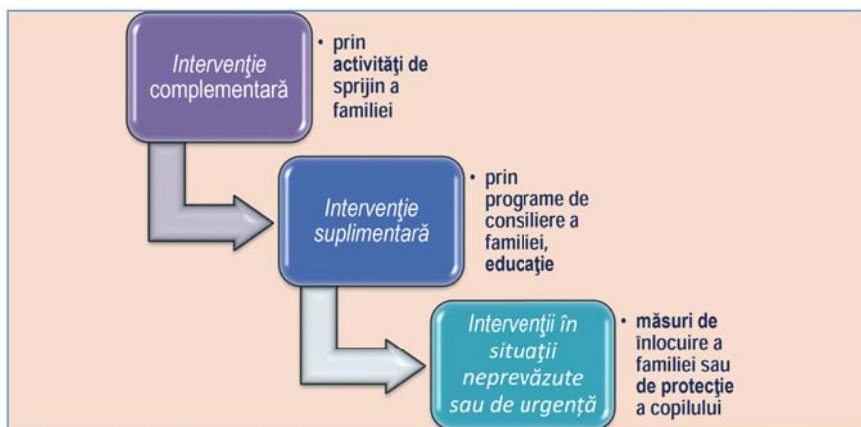

Fig. 5. Tipuri de intervenție în domeniul protecției copilului în Elveția

Este de apreciat, existența multiplelor **Programe de susținere a minorilor delincvenți** din Confederația Elvețiană. Activitățile promovate în cadrul acestor programe constituie:

- programe de mediere pentru minori delincvenți;
- cursuri de competențe sociale;
- cursuri de Competență Media;
- cursuri privind legea traficului rutier;
- organizarea de mese rotunde despre consumul de droguri și riscurile sale;
- includerea minorilor în programe speciale în funcție de fapta penală comisă;
- șederea în centre deschise sau în centre închise pentru minori delincvenți;
- implicarea în programe de ucenicie;
- implicarea în muncă de caritate;
- programe de prevenire și consiliere atât pentru copii, cât și pentru părinți [22] etc.

În Elveția se acordă o importanță deosebită serviciilor de prevenire, de consiliere a familiei și copiilor, a tinerilor – servicii ce sunt deschise către oameni și sunt oferite în mod gratuit.

Este de remarcat importanța Memorandumului semnat de către **Agencia de Dezvoltare și Cooperare Elvețiană**, cu sprijinul **Guvernului Confederației Elvețiene și Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției sociale din Republica Moldova**, în cadrul Proiectului „**Suport pentru reforma serviciilor de sănătate mintală în Republica Moldova**”, care a fost semnat în două faze de cooperare (2014; 2018). Acordul implică crearea centrelor comunitare de sănătate mentală, instruirea personalului care activează cu

persoane cu probleme de sănătate mintală, susține servicii de promovare a sănătății mentale, prevenire a tulburărilor mintale etc.

Astfel e necesară valorificarea cunoștințelor și experiențelor obținute în cadrul proiectului, încât să producă schimbări ireversibile în serviciile, politicile și actele normative din Republica Moldova, elaborarea unor politici și a unui cadru legislativ mai favorabile în țară, care ar favoriza crearea unui sistem de sănătate mintală mai progresiv, mai receptiv, mai ușor de accesat, bazat pe drepturile beneficiarilor. Intervenția dată, sprijină în mod direct reforma sănătății mintale desfășurată la nivel național în Republica Moldova, menită să prevină problemele de sănătate mintală și să îmbunătățească calitatea vieții a persoanelor cu dizabilități mintale [17]. Parteneriatele viabile dintre Republica Moldova și *Agenția de Dezvoltare și Cooperare Elvețiană* în scopul protecției și menținerii sănătății mintale și psihologice a populației continuă și astăzi.

În concluzie, intenționăm să menționăm următoarele:

Sistemul educațional, or și de suport și protecție a copilului și familiei în Confederația Elvețiană este foarte bine dezvoltat, iar activitățile sunt orientate în direcția prevenirii problemelor de sănătate psihologică, de comportament sau de alt ordin ale copiilor și adolescenților. Serviciile psihologice sunt foarte variate și oferă o gamă largă de activități de sprijin copiilor și familiei, atât în cadrul școlilor publice, în mod gratuit – fiind subsidiate de stat, cât și în afara lor, prin centre și cabinete psihologice particulare. Serviciile psihologice școlare sunt protejate și reglementate de standarde profesionale ale psihologilor și monitorizate de Federația Psihologilor din Elveția, care exercită multiple funcții, inclusiv cele de certificare, evidență, formare, dezvoltare profesională a psihologilor. Studiarea mai aprofundată a activității serviciilor de asistență psihologică școlară din Elveția, preluarea și dezvoltarea unor modele de bune practici în domeniu educațional, precum și schimburile experiențiale dintre specialiștii psihologi prin parteneriate eficiente în cadrul a varii proiecte derulate în comun sunt binevenite.

Referințe bibliografice:

1. AST, F. *Studiu privind educația incluzivă în Europa și în Republica Moldova: acomodarea rezonabilă, accesul la educație și nediscriminarea*. Proiectul comun al Uniunii Europene și Consiliului Europei „Susținerea eforturilor naționale în prevenirea și combaterea discriminării în Republica Moldova”, parte a programului Parteneriat pentru Buna Guvernare. Chișinău, 2018. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Studiu-privind-educatia-incluziva_Ro
2. BATOG, M. *Serviciile de asistență psihologică în Confederația Elvețiană*. 2020. [Accesat 16.10.2020]. Disponibil: https://www.academia.edu/44149128/Serviciile_de_asisten%C5%A3%C4

3. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. *Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale*. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.
4. Carl Gustav Jung. [Accesat 19.10.2020]. Disponibil: <http://www.scrigroup.com/istorie-politica/personalitati/Carl-Gustav-Jung63415.php>
5. Carl Gustav Jung. [Accesat 20.09.2020]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Carl_Gustav_Jung#Ediții_românești_ale_cărilor_lui_C._G._Jung
6. CUCER, A. Tendințe internaționale în asistența psihologică a persoanelor cu dizabilități din perspectiva învățării permanente. In: *Revista Univers Pedagogic*, 2015, Nr. 4 (48), pp. 47-56.
7. *Dicționar de nume din istoria psihologiei*. [Accesat 27.09.2020]. Disponibil: https://www.psihanaliza.org/freud/dictionar_num.html
8. FURDUI, E. *Aplicarea terapiei Snoezelen în reabilitarea psihologică a copiilor cu deficiențe de auz: Suport metodologic*. Coord. șt.: A. Bolboceanu. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Cavaioli”), 2015.
9. *Învățământul din Elveția – unul dintre cele mai exclusiviste din lume. Cum poate fi experimentat pe bani mai puțini*. 2018. [Accesat 28.05.2020]. Disponibil: <http://www.integraledu.ro/ro/articles/webpr---invatamantul-din-elvetia---unul-dintre-cele-mai-excl>
10. KARANDASHEV, V.N. Istoria psihologiei pedagogice practice. In: *Psihologie: Introducere în profesie*, 2000. [Accesat 30.09.2020]. Disponibil: http://ro.medicine-guidebook.com/professiyu-psiholog-vvedenie_istoriya-prakticheskoy-p~1.html
11. KARANDASHEV, V.N. *Organizarea serviciului de educație psihologică*. 2000. [Accesat 12.09.2020]. Disponibil: http://ro.medicine-guidebook.com/professiyu-psiholog-vvedenie_organizatsiya-psihologic~1.html
12. *Leopold Szondi*. [Accesat 18.10.2020]. Disponibil: <http://www.leopoldszondi.ro/>
13. *Leopold Szondi*. [Accesat 19.10.2020]. Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/L%C3%A9opold_Szondi
14. *Lignes directrices pour l'aménagement de la psychologie scolaire en Suisse (standards de la psychologie scolaire)*. 2014. [Accesat 19.10.2020]. Disponibil: <http://www.schulpsychologie.ch/wordpress/wp-content/uploads/2011/01/Lignes-directrices-pour-l-am%C3%A9nagement-de-la-psychologie-scolaire.pdf>
15. MARINESCU, M. *Învățământul în lume, episodul 21. Școala în Elveția*. 2017. [Accesat 20.09.2020]. Disponibil: <https://piscapesarma.ro/invatamantul-lume-scoala-in-elvetia/>
16. MCCONKEY, R.; SOWNEY, M.; MILLIGAN, V.; BARR, O. Views of people with intellectual disabilities of their present and future living arrangements. In: *Journal of Policy and practice in intellectual disabilities*, 2004, Vol. 1, № 3-4, pp. 115-125.
17. *Memorandum de înțelegere între Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova și Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare*. 2018. [Accesat 20.09.2020]. Disponibil: http://lex.justice.md/UserFiles/File/2019/mo38-47md/memorandum.ro_19-b-18.pdf
18. PLATON, C. *Serviciul psihologic școlar*. Chișinău: USM, Editura „Epigraf” S.R.L., 2001.
19. *Psihologia dezvoltării 1. Texte de prelegeri*. Universitatea de Studii Europene din Moldova. Chișinău, 2018. [Accesat 16.10.2020]. Disponibil: <https://docplayer.ro/176856479-Psihologia-dezvolt%C4%83rii-1.html>

20. *Sarcinile psihologilor practice în educație*. [Accesat 28.09.2020]. Disponibil: http://ro.medicine-guidebook.com/professiyu-psiholog-vvedenie_zadachi-prakticheskikh-ps~1.html
21. *Switzerland*. [Accesat 17.10.2020]. Disponibil: <https://en.wikipedia.org/wiki/Switzerland>
22. ULMEANU, E. *Realități româno-elvețiene – studiu comparativ între modalități de lucru în asistența socială a copilului, tânărului și familiei*. 2017. [Accesat 23.09.2020]. Disponibil: <https://tribunainvatamantului.ro/realitati-romano-elvetiene-studiu-comparativ-intre-modalitati-de-lucru-in-asistenta-sociala-a-copilului-tanarului-si-familiei/>
23. VOICU, N.; BABĂ, L. et al. *Raport cu privire la situația educației incluzive în România*. Centrul Educația 2000+, Fundația de Abilitare Speranța, România. București: Educația 2000+, 2009.
24. ZANKOVSKY, A.N. Psiholog în educație. In: *Introducere în profesie*. 2009. [Accesat 17.09.2020]. Disponibil: http://ro.medicine-guidebook.com/professiyu-psiholog-vvedenie_psiholog-obrazovani
25. ZANKOVSKY, A.N. *Specificul pregătirii educaționale și profesionale a psihologilor*. 2009. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: http://ro.medicine-guidebook.com/professiyu-psiholog-vvedenie_spetsifika-uchebnoy-prof~1.html
26. БУРПЕИ, Ю. *Осторожно, „психолог в Швейцарии”!* 2016. [Accesat 26.09.2020]. Disponibil: <https://business-swiss.ch/2016/02/psiholog-v-shveysarii/#>
27. ВОЛГУШЕВА, А.А. *Профессиональные психологические ассоциации*. [Accesat 18.10.2020]. Disponibil: <https://center-yf.ru/data/stat/professionalnye-psihologicheskie-associacii.php>

1.8. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN ESTONIA, LETONIA, LITUANIA

Lituania, Letonia și Estonia – cele trei țări baltice (cunoscute și sub numele de statele baltice) – sunt situate pe coasta opusă a Mării Baltice din Suedia și Finlanda, la marginea de nord-est a Uniunii Europene (UE), între Rusia și alte țări ale UE. Cu o populație de aproximativ 6 milioane de locuitori, regiunea a suferit schimbări sociale semnificative în ultimele decenii. Istoria comună a țărilor baltice a început în 1918 după primul război mondial, când noile țări, inclusiv Lituania, Letonia și Estonia, au apărut pe harta Europei.

Federația Europeană a Asociațiilor Psihologilor (EFPA) poate fi menționată în calitate de cadru de referință privind realizarea unui nivel de competență profesională și reglementarea în domeniu psihologiei pentru Țările Baltice. Astfel, standardul propus presupune o educație universitară de cinci ani în psihologie cu un curriculum recunoscut, plus cel puțin un an de prac-

tică supervizată. De asemenea contextul implică și angajamentul specialiștilor de a respecta Codul de etică și de a întreprinde acțiuni de dezvoltare profesională continuă. EFPA cuprinde circa 39 de asociații în domeniul psihologiei membre, care promovează și unifică recunoașterea legală a titlului de psiholog, iar majoritatea țărilor prevăd, de asemenea, protecție juridică a profesiei de psiholog. Acest proces presupune că autoritatea legală din fiecare țară membră definește cerințe care îi permit persoanei să folosească titlul de psiholog. Persoana juridică cu puterile de a defini și legisla asupra titlului și a dreptului de a lucra ca psiholog este numită „autoritatea competentă”. Aceasta este de obicei fie un minister guvernamental, fie o organizație profesională cu puteri și responsabilități legale. Autoritățile competente sunt responsabile să ia o decizie atunci când un profesionist dintr-un alt stat membru dorește să practice această profesie reglementată. În cazul intenției unui specialist de a presta servicii de psihologie, declarația trebuie trimisă acestei autorități înainte de a presta servicii.

Mai jos este informația despre cele 3 țări de interes: Estonia, Letonia și Lituania, certificarea europeană și situația juridică pentru psihologi.

Tabelul 1. Certificarea europeană și situația juridică a profesiei de psiholog: Estonia, Letonia, Lituania

Țara	Recunoașterea titlului	Autoritatea competentă
Estonia	„Psiholog” este un titlu recunoscut legal pentru unele domenii de practică. Titlurile „Psiholog clinic” și „Psiholog școlar” sunt recunoscute legal conform specificațiilor din Legea profesiilor, dar nu sunt protejate. Aceasta înseamnă că nu este necesar un certificat profesional ca condiție prealabilă a angajării, cu excepția cazului în care legislația specifică impune acest lucru.	Consiliul pentru asistență medicală și asistență socială al Camerei de profesii din Estonia
Letonia	„Psiholog” nu este un titlu legal recunoscut și protejat.	-
Lituania	„Psiholog” este un titlu legal recunoscut și protejat pentru unele domenii de practică. Psihologii care lucrează în sistemul de sănătate sunt autorizați de Ministerul Sănătății	Ministerul Educației și Științei din Republica Lituania

Republica Estonia

Formarea profesională în domeniul psihologiei în Estonia se realizează printr-un ciclu de cinci ani care urmează formatul clasic de 3 ani BA + 2 ani MA.

Tabelul 2. Universități acreditate în domeniul psihologiei, Estonia

Numele universității	Oraș	Programe MA / MSc
Universitatea din Tartu	Tartu	Master în Arte și Științe Sociale (<i>psihologie</i>)
Universitatea din Talin	Talin	Master în Arte și Științe Sociale (<i>psihologie</i>)

Utilizarea titlului „*Psiholog*” nu este reglementată în Estonia. Deși titlurile „*Psiholog clinician*” și „*Psiholog școlar*” sunt recunoscute legal, acestea nu sunt protejate. Deținerea unui certificat profesional nu este în toate cazurile o condiție prealabilă a muncii, decât dacă legislația prevede cerința unui certificat profesional pentru a lucra într-un anumit post. De menționat, că nu este necesară licență pentru a practica psihologia în Estonia, cu excepția cazului în care legislația prevede cerința unui certificat profesional pentru a lucra într-un anumit post.

Totodată, există cerințe pentru dezvoltarea profesională continuă. Pentru toți psihologii clinici și școlari este obligatorie formarea profesională continuă, iar revalidarea certificatului profesional este necesară după 7 ani.

Supervizarea în psihologie este un aspect important în sistemul de calificare profesională în Estonia. Procesul cuprinde examinarea de către comitele de certificare a unui pachet de documente: un raport oficial al angajatorului despre angajare, o imagine de ansamblu asupra practicii și o evaluare de la supervizori. Supervizarea este, totuși, responsabilitatea solicitanților. Psihologii începători pot găsi un supervizor eligibil (un psiholog certificat) în Registrul național al profesiilor din Estonia, care include toți psihologii clinicieni și școlari. Acesta este disponibil pe pagina principală a Autorității Estoniene pentru Calificări (Kutsekoda).

Formarea supervizorilor nu prevede un context formal, deși în ultimii ani au existat câteva seminarii/cursuri dedicate supervizării, care au fost organizate de Asociația națională a psihologilor, de Asociația estonă pentru terapia cognitivă a comportamentului sau de universități. Supervizorii trebuie să dețină calificare înaltă de nivelul cinci și cel puțin doi ani de practică independentă cu normă întreagă (sau echivalentul acesteia). Cei doi ani trebuie să fie realizați într-un domeniu specific (de exemplu, sănătate și clinică, educație, muncă și organizare).

De menționat că în Estonia există Asociația Estoniană a Psihologilor. Aceasta este o asociație non-profit înființată la 31 mai 1988, al cărei scop este să dezvolte știință și practică psihologică la nivel înalt în Estonia. În plus, sindicatul își propune să protejeze psihologii și să atingă bunăstarea mentală a locuitorilor Republicii Estonia.

În îndeplinirea obiectivelor sale, Asociația Estoniană a Psihologilor participă la formarea psihologilor profesioniști, susține drepturile psihologilor și contribuie la o mai bună implementare a realizărilor membrilor săi, dezvoltă și monitorizează etica profesională a psihologilor.

Uniunea Psihologilor Estonieni este organismul de licențiere pentru psihologii școlari și clinici. Uniunea Psihologilor Școlari din Estonia a început cu 30 de membri în anul 1992, având acum 133 de membri. Uniunea Psihologilor din Estonia are un buletin informativ, un jurnal lunar, un ziar profesorilor săptămânal.

De când Estonia a obținut independența în 1991, cele două universități acreditate au acordat aproximativ 150 de diplome de licență în psihologie, aproximativ 40 de masterate și mai puțin de 20 de doctorate.

Primă instituție de psihologie școlară – Departamentul de psihologie școlară – a fost constituită în Universitatea din Tartu, 1968. Psihologia școlară a fost introdusă de Kalju Toim, Universitatea din Tartu, Heino Liimets și Juhan Soerd, Institutul Pedagogic din Tallinn. Prima psihologă școlară a fost Lia Hanso (1975) a pus bazele formării profesionale și planificării carierei în domeniu. Centrele de formare profesională au început să se dezvolte în anii '70. În 1988, majoritatea centrelor au fost închise, cu excepția a două în Tallinn și Tartu. Înainte de 1991, existau 66 de psihologi școlari. La momentul actual majoritatea din cei peste 150 de psihologi sunt angajați instituții de învățământ și răspund nevoilor copiilor și cadrelor didactice. Perspectivele profesionale și stabilitatea locurilor de muncă sunt bune în orașele mari.

Consiliul școlar național a emis o descriere a postului de psiholog școlar în 1995. Conform standardelor de calificare emise în 2005, un psiholog școlar trebuie să aibă un nivel de licență în psihologie.

În Estonia, Legea privind școlile primare și gimnaziile (adoptată în 2010) reflectă aspecte despre sprijinirea dezvoltării elevilor în școală. Astfel, profesorii vor monitoriza dezvoltarea și gestionarea elevilor la școală și, dacă este necesar, vor ajusta învățarea în funcție de nevoile și abilitățile individuale ale acestora. Dacă este necesar, serviciile cel puțin ale unui pedagog special, logoped, psiholog și pedagog social vor fi prestate gratuit la școală. Managementul de organizare a școlii prevede crearea de oportunități pentru implementarea serviciului de asistență specializată, iar directorul organizează implementarea serviciului de sprijin, inclusiv cel psihologic.

Serviciul de asistență specializată este *serviciul* prestat de logoped, pedagog special, psiholog școlar sau pedagog social care susține dezvoltarea elevului, învățând în funcție de abilități și abilități sociale în procesul de studiu. În acest context, specialistul (psihologul):

- 1) cooperează cu profesorii și alți specialiști pentru a determina nevoia de ajutor și sprijin a elevului și evaluează dezvoltarea și abordarea elevului în mediul de învățare pe baza competenței specialității;
- 2) asistă și sprijină profesorul în planificarea și desfășurarea activităților de studiu și dezvoltare ale elevului, în găsirea unei metodologii de studiu și a unei forme adecvate pentru elev, în selectarea și adaptarea materialelor și ajutoarelor de studiu adecvate și în pregătirea unui plan de studiu sau curriculum individual;
- 3) sprijină și îndrumă elevul în rezolvarea problemelor care au apărut și planifică și desfășoară intervenții și activități care susțin dezvoltarea studentului, abordarea și funcționarea socială individual sau în grup datorită nevoilor speciale ale elevului și evaluează eficacitatea măsurilor implementate;
- 4) în cooperare cu alți specialiști de sprijin, asistă metodologic conducerea școlii, profesorii și personalul școlii în organizarea învățării elevilor cu nevoi speciale, în dezvoltarea unui mediu de dezvoltare și învățare care să țină seama de nevoile elevului și în alegerea măsurilor adecvate pentru a sprijini elevul;
- 5) în limitele competenței profesionale, asistă părinții și familia cu privire la chestiuni legate de susținerea dezvoltării și copiilor;
- 6) dacă este necesar, cooperează cu specialiști medicali, de reabilitare, sociali și alți specialiști pentru a oferi sprijinul necesar elevului.

Conform competenței profesionale: sarcina psihologului școlar este de a evalua factorii care influențează dezvoltarea psihologică a elevului și potențialului de a face față procesului de învățare (procese mentale, trăsături de personalitate, stare emoțională, probleme de sănătate mintală, abilități de comunicare și comportamentale); consilierea elevului pentru a face față problemelor legate de viața personală, studiile și sănătatea mintală, dezvoltarea proceselor cognitive, abilităților mentale, abilităților comportamentale și de comunicare și a face alegeri de studiu și carieră; sprijinirea elevului și consilierea părinților și a personalului școlii cu privire la modul de ieșire dintr-o situație de criză.

Implementarea unui serviciu de sprijin, volumul și durata acestuia se hotărăsc în cooperare cu specialiști, diriginții și profesori de la discipline.

O școală poate implica specialiști din alte domenii din afara școlii în evaluarea necesității serviciului și selectarea sprijinului pentru elev, informând părintele sau reprezentantul legal al acestuia. Directorul trebuie să angajeze specialiștii, inclusive psihologi, necesari pentru furnizarea serviciului la școală sau să organizeze disponibilitatea serviciului în alt mod, ținând seama de nevoile elevilor.

La selectarea unui serviciu, vârsta, nevoile, condițiile prealabile și abilitățile individuale ale elevului, precum și natura problemei care trebuie rezol-

vată vor fi luate în considerare, iar opiniile elevului sau a reprezentantului său legal sunt importante.

La cererea elevului sau a reprezentantului legal al acestuia, școala va organiza ca elevul să aibă posibilitatea de a avea un interviu personal cu psihologul nu mai târziu de o săptămână de la momentul solicitării suportului. În cazul unui accident sau a unei situații în care viața sau sănătatea elevului sau a altor elevi este în pericol, suportul psihologic se oferă elevului cât mai curând posibil, dar nu mai târziu de următoarea zi lucrătoare.

Serviciile sunt furnizate la școală sau într-o altă locație cu acordul părintelui sau al reprezentantului legal al acestuia. Atunci când furnizează un serviciu în altă locație, psihologul cooperează cu școala și oferă școlii informațiile necesare cu privire la conținutul, volumul și eficacitatea serviciului prestat.

Normele de divulgare a informațiilor și principiile prelucrării datelor cu caracter personal se respect în fiecare caz. Persoanele implicate în organizarea serviciilor psihologice au dreptul de a-și dezvălui reciproc datele personale necesare organizării asistenței și serviciului, inclusiv datele personale sensibile, dar numai în măsura și măsura necesară organizării asistenței și serviciului.

Concluziile evaluărilor, testelor și studiilor efectuate de psiholog asupra elevului cu privire la intervențiile necesare, recomandările date, serviciile și măsurile implementate și evaluarea eficacității acestora se înscriu în ordine cronologică pe fișa de monitorizare a dezvoltării individuale a elevului. De asemenea, informațiile referitoare la serviciul oferit unui elev vor fi înscrise în sub-registrul elevilor al Sistemului de informații educaționale din Estonia.

Scopul activității unui psiholog școlar în Estonia este de a sprijini dezvoltarea copiilor care studiază în instituții de învățământ în cooperare cu părinții și educatori, implicând profesioniști din alte discipline, după caz. Un psiholog școlar evaluează dezvoltarea copiilor, factorii, planifică și gestionează intervențiile, lucrează într-o rețea de cooperare cu specialiști din alte discipline. Astfel un psiholog va realiza:

- a) Evaluarea factorilor care influențează dezvoltarea copilului: efectuarea testelor și interpretarea rezultatelor; realizarea unei observații și interpretarea rezultatelor; realizarea unui interviu și interpretarea rezultatelor; analiza rezultatelor evaluării și conceptualizarea problemei.
- b) Realizarea intervenției: planificarea intervenției; consiliere, inclusiv consiliere de grup în psihologia școlară; consultarea în psihologia școlară; analiza rezultatelor intervenției și, dacă este necesar, ajustarea planului de intervenție
- c) Cooperare și dezvoltare profesională: cooperarea cu rețeaua de sprijin pentru copii și alți specialiști; cooperarea cu specialiștii; reflectarea și îmbunătățirea activităților profesionale

- d) Informare, instruire și instruire în psihologia școlară: informare psihologică școlară (informare profesională intracomunitară – proiecte, grupuri de sprijin, zile tematice, grupuri de discuții); organizarea de cursuri de formare (în funcție de calificarea existentă și de nevoile grupului-țintă); instrucțiuni în psihologia școlară (de exemplu, pentru elevi sau psihologi din școala inferioară; dezvoltarea de materiale de instruire sau de instruire).

În Estonia programul de lucru al unui psiholog școlar este flexibil. Psihologul școlar își împarte timpul de lucru în activități directe cu clienții, cooperarea cu alți specialiști, lucrul cu documentația (de exemplu, analizând și rezumând rezultatele evaluării, intervenție și monitorizare etc.) și auto-perfecționare. Psihologul școlar își dedică jumătate din timpul său de muncă pentru activități directe cu clienții.

Instrumentele psihologului școlar sunt instrumente de evaluare psihologică (teste, chestionare etc.), profesionale lucrări și manuale de referință, ajutoare de evaluare și intervenție (consumabile de artă, jucării etc.), instrumente moderne de tehnologie a informației și comunicațiilor (de exemplu, computer, telefon etc.).

Fiabilitatea, empatia, toleranța, toleranța la stres, independența și independența flexibilitate în luarea deciziilor și creativitate sunt importante în activitatea unui psiholog școlar. Pe măsură ce sedesfășoară activitatea în situații diverse, schimbătoare și adesea imprevizibile, cu oameni foarte diferiți, munca psihologului necesită creativitate și disponibilitate pentru munca în echipă.

Psihologul școlar se bazează în munca sa pe etica profesională, inclusiv pe Codul de etică al Asociației Estoniene a Psihologilor Școlari, pregătirea profesională și abilitățile profesionale și aplică abilitățile și cunoștințele într-un mod adecvat pentru fiecare individ și grup, asigurând fiabilitatea și confidențialitatea informațiilor personale și acceptând confidențialitatea clientului.

Psihologul școlar susține interesul superior și bunăstarea copiilor, sprijinind înțelegerea copiilor și reducând pedeapsa și condamnarea. Dacă consilierea elevului este inevitabilă în timpul lecției, psihologul școlii va colabora cu profesorul la absența elevului.

Psihologul școlar are o cameră de lucru separată suficient de mare și, pe cât posibil, izolată fonic, special echipată pentru a asigura siguranța, confidențialitatea și confidențialitatea participanților la procesul de consiliere. Camera de lucru are dulapuri, mese, scaune, mobilier tapițat, instrumente moderne de tehnologie a informației și comunicațiilor etc. necesare lucrării: lucrări și manuale profesionale de referință, ajutoare pentru susținerea evaluării și intervenției (rechizite de birou, jucării, jocuri de societate etc.).

Republica Lituania

Formarea profesională în domeniul psihologiei în Lituania se realizează printr-un cicluclasic de 3,5-4 ani BA + 2 ani MA.

Ministerul al educației din Lituania a legiferat formarea psihologilor pe baza unui model european deja din 27 august 2015 (Decretul nr. V-923). În paragraful 2 al acestui document este specificat în mod explicit că formarea psihologilor trebuie să respecte standardele EuroPsy. Acest document este documentul oficial utilizat pentru acreditarea programelor de formare în psihologie la universități. Structura programelor de licență și masterat este identică cu reglementările EuroPsy. Comitetul Național de Acordare (NAC) al Asociației psihologice lituaniene este responsabil de instalarea procedurilor de certificare în Lituania.

Tabelul 3. Universități acreditate în domeniul psihologiei, Lituania

Numele Universității	Oraș	Programe MA / MSc
Universitatea din Klaipeda	Klaipeda	MA Psihologie educațională
Universitatea Lituaniană de Științe ale Educației	Vilnius	MA Psihologie educațională
Universitatea <i>Mykolas Romeris</i>	Vilnius	MA Psihologie educațională MA Psihologie în afaceri
Universitatea din Vilnius	Vilnius	MA Psihologie clinică MA Psihologie educațională MA Psihologie a sănătății MA Psihologie juridică MA Psihologie organizațională
Universitatea <i>Vytautas Magnus</i>	Kaunas	MA Psihologie educațională MA Psihologie a sănătății MA Psihologie organizațională
Universitatea Lituaniană de Științe Medicale	Kaunas	MA Psihologie a sănătății

Implementarea practicii supervizare în Lituania este în proces de dezvoltare. Structurile locale autorizate, în colaborare cu Asociația psihologică lituaniană, a pregătit descrieri detaliate ale competențelor în domeniile psihologiei clinice, organizaționale, educaționale și juridice. Aceste urmează a fi utilizate în timpul instruirii supervisorilor și pentru evaluarea psihologului practician.

Există câteva programe de formare pentru abilitățile generale de supervisor, organizate în cadrul universităților (de exemplu, Universitatea Vilnius, Universitatea Vytautas Magnus). Există un număr de psihologi care au pregătire formală în supervizare.

Titlul de „psiholog” este un titlu legal recunoscut și protejat pentru unele domenii de practică. De asemenea este nevoie de o licență sau o înregistrare

într-un registru specializat pentru a practica în unele domenii. Psihologii care lucrează în sistemul medical de sănătate au licențele organizate de Ministerul Sănătății. Există un progres substanțial în ceea ce privește reglementările legale ale psihologilor din Lituania. Dacă versiunea actuală a proiectului de lege va fi aprobată de parlament.

Legea de modificare a legii privind educația (17 martie 2011 nr. XI-1281) prevede un articol separat referitor la asistența psihologică. Astfel, scopul asistenței psihologice este de a consolida forța psihologică și sănătatea mintală a elevilor, de a încuraja prin măsuri preventive crearea unui mediu sigur favorabil educației, de a ajuta cursanții să recâștige armonia emoțională, capacitatea de a trăi și de a învăța, prin cooperând activ cu părinții lor (tutorii/ curatorii). De asemenea, asistența psihologică pentru un elev care întâmpină probleme personale și de învățare va fi oferită universal de prestatori de asistență psihologică care cooperează și oferă consultări părinților copilului (tutori, curatorii) și profesorilor. Prevenirea supervisor problemelor psihologice va fi asigurată de către psihologii serviciilor psihologice pedagogice școlare, care dețin diplomele de licență și master în psihologie sau diplomele de master în psihologie după finalizarea studiilor integrate sau care au o calificare de învățământ superior echivalentă în conformitate cu procedura stabilită de Ministrul educației și științei sau o calificare dobândită în străinătate care este recunoscută ca echivalentă în conformitate cu procedura prevăzută de acte juridice. Procedura de acordare a asistenței psihologice este stabilită de Ministrul educației și științei.

Agenției Naționale pentru Educație din Lituania este structura care cuprinde Departamentul de psihologie școlară. Acest departament coordonează implementarea măsurilor preventive pentru crearea unui mediu educațional sigur; participă la pregătirea proiectelor de acte și programe juridice în domeniul acordării asistenței educaționale, creând un mediu sigur la școală; organizează implementarea, evaluarea și organizarea punerii în aplicare a măsurilor și programelor de prevenire finanțate de Ministerul Educației, Științei și Sportului și/sau Fondurilor Structurale ale Uniunii Europene.

Totodată acest departament oferă asistență de consultanță metodologică școlilor, instituțiilor de sprijin educațional (psihologic pedagogic, servicii de sprijin educațional) în ceea ce privește acordarea asistenței educaționale, implementarea măsurilor preventive; dacă este necesar, inițiază recomandări, publicații metodologice și alte materiale de informare relevante pentru psihologi, pedagogi sociali, administrația școlii, membrii comisiilor de protecție a copilului, elevi, părinți cu privire la prevenirea dificultăților psihologice, asistența copiilor cu dificultăți în educație, serviciile pedagogice municipale psihologice sau educaționale și instituțiile de învățământ, crea-

rea unui mediu sigur la școală, dezvoltarea competențelor sociale și emoționale ale copiilor și participă la pregătirea acestor măsuri.

Inițierea, organizarea și desfășurarea lucrărilor metodologice în domeniul evaluării psihologice pedagogice: caută metodologii de evaluare psihologică a copilului și material metodologic (pe internet, în biblioteci, menținerea contactelor cu cercetătorii din universități interne și străine și lucrări practice), pregătește și testează, adaptează, standardizează metodologii psihologice este un alt aspect important de interes și intervenție.

Tot aici se oferă asistență metodologică și de consultanță executanților de îngrijire minimă și medie a copilului în chestiuni de punere în aplicare a prevederilor Legii privind îngrijirea minimă și medie a copilului din Republica Lituania și pentru punerea în aplicare a altor funcții prevăzute în prezenta lege și delegate de Ministrul educației, științei și sportului; inițiază, organizează și implementează servicii de sprijin pedagogic psihologic sau educațional, specialiști școlari (psihologi, pedagogi sociali), administrația școlii, membri ai comisiilor pentru protecția copilului etc. îmbunătățirea calificării profesionale – organizează instruirii privind utilizarea metodelor de evaluare pedagogică și psihologică pentru copii, furnizarea de asistență pedagogică psihologică și socială, implementarea măsurilor și programele preventive, crearea unui mediu sigur la școală, gestionarea crizelor și alte aspecte legate de bunăstarea copilului la școală; participă la certificarea psihologilor care oferă asistență elevilor și pedagogilor sociali ai serviciilor pedagogice de sprijin psihologic sau educațional.

Evaluarea competenței și activităților practice ale psihologilor care lucrează în sistemul educațional și procedura de acordare a categoriilor de calificare sunt reglementate de Regulamentul privind atestarea psihologilor care acordă asistență elevilor. Atestarea psihologilor este efectuată de Comisia pentru Atestarea Psihologilor care funcționează la Agenția Națională pentru Educație.

Activitatea practică a unui psiholog este evaluată în conformitate cu domeniile și criteriile pentru evaluarea activității practice a unui psiholog. Procesul de evaluare este realizat de un evaluator al activităților practice al unui psiholog. Lista evaluatorilor activităților practice ale psihologului a fost aprobată printr-un ordin al directorului Agenției Naționale pentru Educație.

Prestarea asistenței psihologice este organizată și coordonată de instituțiile de învățământ ale administrațiilor municipale. Asistența psihologică se acordă în instituțiile preșcolare, instituțiile de învățământ general, instituțiile de formare profesională, serviciile psihologo-pedagogice și alte instituții de sprijin educațional sau de către furnizorul de asistență psihologică relevant cu care este în colaborare organul executiv municipal (a încheiat un Acord privind furnizarea de asistență).

Asistența psihologică este asigurată de psihologi a căror calificare respectă cerințele de calificare stabilite în Legea educației din Republica Lituania.

Beneficiarii asistenței psihologice în educație sunt:

- a) În instituția de învățământ: elevii și/sau părinții lor (tutori, îngrijitori);
- b) În serviciul psihologopedagogic: elevii care frecventează școala și copiii care locuiesc în municipiu, dar care nu frecventează școala (în acest caz, asistența este oferită de birou); profesori sau alți angajați ai instituției de învățământ.

Asistența psihologică este acordată în limba în care elevul este educat la școală sau, dacă este posibil, în limba maternă a elevului (copilului), a profesorului sau a altui angajat al instituției de învățământ.

Informațiile despre beneficiari, conținutul problemei lor și asistența oferită vor fi tratate ca fiind confidențiale. În conformitate cu procedura prevăzută de acte juridice, aceasta poate fi furnizată specialiștilor în sprijin educațional și (sau) altor persoane implicate în rezolvarea problemelor de personalitate și educație ale elevului (copilului) (fără a încălca cerințele eticii profesionale a psihologului). Psihologii sunt responsabili pentru calitatea asistenței oferite, utilizarea corectă a informațiilor despre beneficiari.

Scopul asistenței psihologice este de a consolida rezistența psihologică și sănătatea mintală a elevilor (copiilor) prin măsuri preventive, de a promova crearea unui mediu educațional și sigur la Școală, de a ajuta elevii (copiii), profesorii și alți angajați să recâștige armonia spirituală, capacitatea de a trăi și de a învăța cu părinții lor (tutori, îngrijitori). Totodată, prin asistența psihologică școlară se realizează sarcinile:

- să identifice problemele psihologice, de personalitate și educaționale ale elevului (copilului) și să ajute la rezolvarea acestora;
- să consolideze capacitatea cadrelor didactice, a altor angajați ai instituției de învățământ, a părinților (tutori, îngrijitori) de a comunica cu elevii (copiii) care au probleme psihologice;
- să acorde suport în garantarea condițiilor psihologice favorabile în procesul de educație a elevului (copilului).

În Lituania domeniile de activitate ale unui psiholog care lucrează în instituție de învățământ cuprind:

- a) evaluare: identificarea personalității și problemelor educaționale ale elevului (copilului), puterilor și dificultăților, evaluarea psihologică a elevului în timpul evaluării inițiale a nevoilor educaționale speciale;
- b) consiliere: anticiparea modalităților de influențare directă a unui elev cu probleme de personalitate și educație (inclusiv o persoană care a experimentat sau a comis violențe) și aplicarea tehnicilor de consiliere psihologică, cooperarea cu părinții (tutori, îngrijitori), profesori,

alți angajați ai instituției de învățământ și alte persoane implicate în educația elevului, oferindu-le recomandări, consultarea acestora;

- c) educație: educația elevilor, a părinților (tutori, îngrijitori), a cadrelor didactice în problemele psihologiei dezvoltării copilului, a psihologiei pedagogice și sociale;
- d) prevenirea problemelor psihologice: evaluarea necesității de prevenire a problemelor psihologice (ancheta grupurilor comunitare școlare), dezvoltarea și implementarea măsurilor și programelor preventive, prevenirea crizelor psihologice, intervenția și post-intervenția.

Domeniile de activitate ale unui psiholog care lucrează în Serviciul psihologo-pedagogic cuprind:

- a) evaluare: evaluare psihologică a unui elev (copil) pentru a-și determina puterile și dificultățile, particularitățile de dezvoltare, personalitatea și problemele educaționale, nevoile educaționale speciale, în cooperare cu alți specialiști ai Biroului;
- b) consultanta: identificarea problemelor de personalitate și educație ale elevului (copilului), anticiparea expunerii directe și aplicarea tehnicilor de consiliere psihologică individual și/sau în grup, lucrul cu elevii (copiii) cu probleme de comunicare, comportamentale, emoționale, interpersonale, de învățare, dependențe, traume (supraviețuitori, divorțuri parentale și alte cazuri), victime ale violenței sau făptașii (nu mai târziu de 5 zile lucrătoare de la momentul raportării faptului violenței), cooperare cu părinții (tutori, îngrijitori), profesori sau alți educatori; consiliere psihologică a profesorilor sau a altor angajați ai instituției de învățământ care au fost violenți sau au suferit violență la școală;
- c) educație: Educația comunităților școlare cu privire la problemele psihologiei dezvoltării copilului, a psihologiei pedagogice și sociale, prevenirea problemelor psihologice;
- d) prevenirea problemelor psihologice: identificarea necesității de prevenire a problemelor psihologice ale școlilor, grupurilor de copii (copii) din orfelinate din municipiu, pregătirea, organizarea și implementarea măsurilor și programelor preventive, asistență comisiei de bunăstare a copilului școlar (în continuare – comisie) în timpul crizei școlare intervenție și post-intervenție (în caz de sinucidere, violență etc.).

Domeniul de activitate al furnizorului, cooptat de organul municipal este preponderant consilierea: consiliere psihologică a profesorilor sau a altor angajați ai unei instituții de învățământ care au fost violenți la școală.

Pentru a asigura universalitatea și accesibilitatea asistenței psihologice, un psiholog care lucrează la școală oferă asistență unui număr maxim de

400 de elevi (dacă este posibil – și unui număr mai mic de elevi); pe când un psiholog care lucrează în Serviciul psihologo-pedagogic oferă asistență unui număr maxim de 2000 de studenți (copii) (dacă este posibil – și unui număr mai mic de elevi).

În școlile fără psiholog, Serviciul psihologo-pedagogic și/sau serviciul contractat vor asigura prestarea de asistență psihologică.

Totodată pentru a presta o muncă de calitate pentru psihologul școlar sunt prevăzute anumite condiții de muncă adecvate: psihologului i se alocă o cameră de lucru separată, adaptată activității principale – evaluare psihologică și consiliere; psihologului i se oferă metodologii adaptate de evaluare psihologică a copilului, protocoale de evaluare și alte instrumente necesare adecvate profilului de muncă.

Asistența psihologică în școală este oferită elevului atunci când solicită: elevul (la propria inițiativă); părinții elevului (tutorii, îngrijitorii); profesorii care au primit acordul părinților elevului (tutori, îngrijitori); serviciul de protecție a drepturilor copilului.

Asistența în Serviciul psihologo-pedagogic este oferită unui elev (copil) atunci când solicită: elevul (la propria inițiativă); părinții (tutorii, îngrijitorii) elevului (copilului); persoana executive din serviciu, atunci când elevul este trimis de comisia școlară, cu acordul părinților (tutori, îngrijitori)) pentru consiliere psihologică; Serviciul de protecție a drepturilor copilului, în absența unui psiholog la școală.

Important este că asistența psihologică în cadrul Serviciului psihologo-pedagogic sau a altui furnizor autorizat pentru cadrele didactice sau alți angajați ai unei instituții de învățământ care au fost violente sau au experimentat violență la școală este acordată cel târziu în termen de 5 zile lucrătoare de la momentul notificării faptului de violență.

Evaluarea psihologică poate fi efectuată acasă pentru elevii (copiii) care, din cauza bolii sau a stării patologice, au o mobilitate semnificativ limitată (sub rezerva deciziei relevante a Comisiei consultative a medicilor de sănătate personală) și, prin urmare, nu pot participa la birou.

Asistența psihologică acordată poate fi combinată cu asistență socială pedagogică, pedagogică specială și specială.

Republica Letonă

Legea psihologilor din Letonia a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2018. Ca urmare, psihologul a devenit o profesie reglementată. Scopul Legii psihologilor este „de a reglementa activitatea profesională a psihologilor pentru a asigura servicii calificate ale activității profesionale a psihologilor”. De asemenea, în conformitate cu Legea psihologilor, au fost adoptate Regulamentul psihologilor (Regulamentele cabinetului nr. 301/2018) și Regula-

tul Consiliului de certificare al psihologilor (Regulamentele cabinetului nr. 302/2018). Prin Legea psihologilor, Registrul psihologilor este gestionat de Serviciul de Stat al Calității Educației, care asigură înregistrarea, certificarea și recertificarea psihologilor, precum și supervizarea (<https://ikvd.gov.lv/en/>). Cerințele de formare profesională sunt reglementate de standardul profesiei. De asemenea, este dezvoltat Codul de etică al psihologilor, care este în conformitate cu Meta Codul de etică al Federației Europene a Asociațiilor de Psihologi.

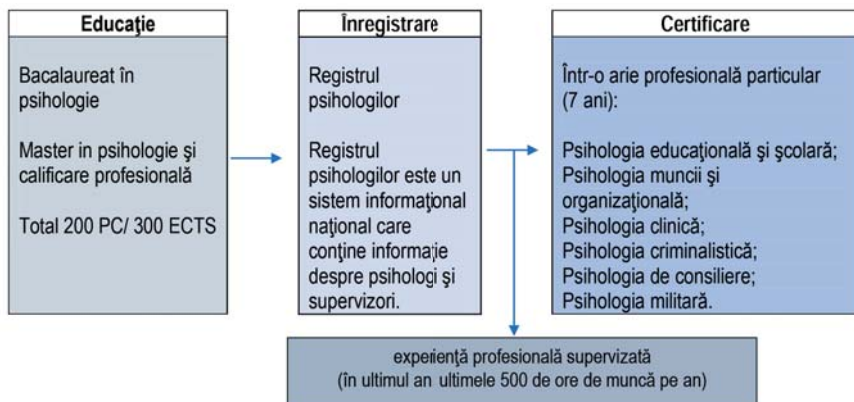

Fig. 1. Forma de obținere a certificării în domeniul psihologiei în Letonia

În Letonia dreptul unei persoane de a desfășura o activitate profesională independentă ca psiholog este atestat de o diplomă de învățământ superior în programul de licență acreditat și un program de master acreditat în psihologie de cel puțin 200 de puncte de credit (300 ECTS). Cel puțin unul dintre aceste programe este un program de studiu profesional. Dacă candidatul are educația adecvată, el / ea trebuie să fie înregistrat în Registrul psihologilor deținut de Serviciul de calitate al educației de stat. Psihologii înregistrați își desfășoară activitatea profesională sub supraveghere timp de cel puțin un an, cu cel puțin 500 de ore. În decembrie 2019, erau înregistrați 1268 de psihologi.

Condiții pentru obținerea unui certificat de psiholog și recertificare. Pentru evaluarea și supervizarea activității profesionale a psihologilor, de către ministrul educației și științei a fost înființat Consiliul de certificare a psihologilor care include cinci reprezentanți ai instituțiilor statului și doi reprezentanți atât din Asociației letone a psihologilor, cât și din Federația letonă a asociațiilor psihologilor. Un candidat trebuie să treacă examenul pentru a obține certificatul unui psiholog în domeniul ales de activitate profesională în care a fost sub supervizare de cel puțin un an. Legea prevede că psihologii

își pot desfășura activitatea în șase domenii de activitate profesională: psihologia clinică și a sănătății; psihologia educațională și școlară; psihologia muncii și organizațională; psihologia criminalistică; psihologie de consiliere; psihologia militară.

Psihologia educațională și școlară, munca psihologilor din educație și școală este axată pe dezvoltare și reducerea dificultăților în procesul de învățare, emoționale, cognitive, comportamentale sau de comunicare și promovarea auto-creșterii pozitive pentru copiii, tineri și elevi.

Psihologii educaționali ajută la abordarea dificultăților de învățare ale cursanților, sociale și probleme emoționale. Pentru a rezolva aceste probleme, psihologii educaționali cooperează cu părinții, alți reprezentanți legali, profesori și alți profesioniști implicați în rezolvarea problemei elevului.

Tipuri de activitate ale psihologului educațional sunt cercetare psihologică (evaluare) individual și grup, pregătire a raportului cu privire la cercetarea psihologică (evaluare), cooperare pregătirea rapoartelor; elaborarea recomandărilor; consiliere individuală sau în grup în raport cu rezolvarea problemelor copilului/tânărului, aspect de prevenire și management educațional; susține cooperarea cu alți specialiști în mediul educațional, munca în echipă, predarea și educarea copiilor/tinerilor.

Psihologii educaționali și școlari efectuează cercetări psihologice individuale ale elevilor (evaluare). Cel mai adesea se face în cazurile în care elevul este observant cu dificultăți de învățare, probleme comportamentale sau emoționale, care creează dificultăți în procesul de învățare și în mediul de învățare. Dacă este necesar, se efectuează cercetarea (evaluarea) climatului psihologic în clasa sau grupul de elevi.

Psihologul educațional efectuează cercetări psihologice (evaluare) și oferă o opinie privind rezultatele cercetării psihologice (evaluare), dacă cercetarea psihologică propus de părinții cursantului, de reprezentanții legali ai cursantului sau de el însuși cel care învață, dacă este adult. În cazul unui elev minor cercetarea psihologică este sugerată să fie efectuată de profesori sau specialiști implicați rezolvarea problemelor elevului. Psihologul educațional efectuează cercetări psihologice (evaluare) și furnizează o opinie cu privire la rezultatele cercetării psihologice (evaluare) doar cu permisiunea părintelui elevului sau a altui reprezentantului legal.

Psihologul educațional consultă individual elevii, părinții lor sau alții reprezentanți legali, educatori, alți profesioniști pe probleme legate despre poate provoca copilului dificultăți în procesul de predare și creștere, predare reușită în achiziționarea competențelor, în comunicarea cu colegii, profesorii, alte instituții de învățământ angajații, părinții cursantului. Elevii minori cu vârsta sub 14 ani, cu excepția consilierii inițiale, dacă elevul însuși se adresează unui psiholog, psihologul educațional îl consultă numai cu permisiunea părintelui copilului sau a reprezentantului legal.

În cazurile care activitatea psihologului implică rezolvarea problemelor într-un mediu de învățare sau în legătură cu procesul de învățare, psihologul educațional se implică în grupurile de elevi numai cu permisiunea fiecărui părinte sau a reprezentanților lor legali, cu excepția cazurilor situațiilor de criză.

Psihologii educaționali oferă recomandări pentru un plan individual de sprijin în cooperare cu alți specialiști care lucrează în instituția de învățământ, în procesul de consiliere pentru profesori, părinți ai elevilor, elevilor, grupurilor de elevi.

Având în vedere că psihologii care lucrează în instituțiile de învățământ sunt în calitate de cadre didactice, aceștia pot preda cursuri și evenimente de psihoeducație elevilor, părinților sau reprezentanților legali, profesorilor și altor angajații ai instituției de învățământ.

Psihologii educaționali pot fi angajați în instituții de învățământ, în instituții guvernamentale/municipale, de exemplu, centrele de sprijin ale instituțiilor de învățământ, comisiile pedagogico-medicale etc. Psihologii educaționali pot lucra și în practica privată.

Psihologii educaționali sunt cei mai apropiați prin responsabilitățile lor de serviciul de cooperare cu părinții elevilor, alți specialiști ai instituției de învățământ – educatori, logopezi, educatori speciali, educatori sociali și administrația instituției de învățământ, precum și specialiștii municipali.

Concluzii

Cercetarea experiențelor Țărilor Baltice (Estonia, Lituania, Letonia) în contextul de dezvoltare a serviciului psihologic a scos în evidența experiențe comune legate de contextual istoric (parte a sistemului sovietic pe parcursul a câtorva decenii), dar și cu oportunități de dezvoltare după obținerea independenței. Astfel, anii '90 ai secolului trecut s-au remarcat în domeniul psihologic prin experiențe vaste de schimb de practici cu sistemul european, dar și american, implementare de proiecte. În acest sens psihologii au beneficiat de numeroase formări și schimb de experiență. Aceste experiențe au condiționat schimbări rapide în sistemul educațional, inclusive de suport psihologic în educație.

Schimbările au atins și domeniul de formare a specialiștilor psihologi. Psihologii care activează în educație prestează un număr de servicii pentru copii, părinți și personalul școlar, având scopul de asigura sănătatea mentală și a facilita educația. Domeniile prioritare de activitate a psihologilor școlari sunt: consultanța, evaluarea, educarea, prevenția, supervizarea. Numărul psihologilor în sistemul educațional este în continuă creștere. Iar, organizarea unei Asociații psihologilor din Lituania, de exemplu, care este

parte a Federației Europene a Psihologilor a condiționat dezvoltarea actelor legislative și normative în domeniu și racordarea la standard de calitate corespunzătoare. Problemă rămâne a fi procesul de evaluare și instrumentele utilizate, numărul mic sau insuficiența specialiștilor psihologi în instituțiile educaționale din mediul rural. Necesitățile actuale ale școlii, dar și a beneficiarilor necesită o abordare interdisciplinară, interpersonală, dar și intersectorială.

Toate țările au avansat în demersul de a avea o Lege privind practicarea profesiei de psiholog, stabilirea unei rețele de specialiști la nivel național, racordarea la structurile psihologice europene și conjugarea într-o rețea de formare inițială și continuă, supervizarea care ar determina calitate în exercitarea profesiei de psiholog.

În toate cele trei țări psihologueducațional/școlar îndeplinește următoarele atribuții în funcție:

- a) Se ocupă de sănătatea mintală a unei copilului/elevului prin crearea unui mediu educațional de dezvoltare confortabil psihologic.
- b) Ajută copilul să se înțeleagă mai bine pe sine, să îmbunătățească abilitățile de comunicare, să se pregătească psihologic viață independentă, mențin stima de sine și speranța chiar și în momentele dificile din viața personală.
- c) Realizează activitateade psihoeducație între copii, tineri, părinți, profesori. Planifică și organizează cercetări de orientare profesională și consultări profesionale. Identifică persoanele din zona de risc psihologic.
- d) Realizează o monitorizare regulată pentru a evalua progresul dezvoltării psihologice.
- e) Identifică copiii, persoanele care au nevoie de asistență psihologică.
- f) Efectuează lucrări legate de dezvoltarea abilităților copiilor, formarea unei culturi psihologice a personalității, instruire interpersonală, rezolvarea conflictelor interpersonale, asistență în situații extreme.
- g) Efectuează cercetările psihologico-pedagogice necesare, prelucrarea rezultatelor, psihologie pregătirea concluziilor și recomandărilor.
- h) Desfășoară lucrări de psihodiagnostic, participă la evaluări aprofundate ale copiilor, adolescenților și tinerilor, implicând psihopedagogi, medici, juriști și alți specialiști.

Pentru a – și menține calificarea, un psiholog are nevoie de educație psihologică suplimentară (inclusive participarea la seminarii practice și profesionale, cursuri, prelegeri și precum și participare supravegheri), schimb permanent de experiență.

Tabelul 4. Tipuri de sarcini de lucru ale psihologilor educaționali/școlari, Țările Baltice

Cercetări psihologice și evaluare (<i>individual, în grup</i>)	Determinarea obiectivului cercetării. Alegerea metodologiei de cercetare adecvate, compilați cercetarea plan. Colectarea, procesarea, analiza și interpretarea datelor. Prezentarea rezultatelor și concluziilor cercetării obținute. Discutarea și explicarea lecțiile învățate într-un mod care este înțeles de client.
Consilierea psihologică (<i>individuală, în grup</i>)	Colectarea informației despre problemă. Stabilirea unui obiectiv pentru consiliere și dezvoltare uni plan de consiliere. Alegerea metodelor adecvate de consiliere. Gestionarea procesul de consiliere. Discutarea și explicarea procesul de consiliere.
Promovarea adaptărilor psihologice și dezvoltare	Clarificarea informațiilor e despre problemă (<i>evaluarea motivelor de inadaptarea</i>). Definirea scopul și planificarea programului de adaptare sau dezvoltare. Cooperarea altor profesioniști la program. Implementarea programul. Evaluarea modificărilor.
Creștere profesională	Participare la conferințe științifice și științifico-practice, -seminarii, cursuri, instruiți. Urmărirea noutăților din literatura profesională. Participarea la cursuri de supervizare și de psihoterapie-personal.
Realizarea cercetărilor științifice în psihologie	Identificați problemei și obiectivul cercetării. Formularea subiectului și analiza literatura științifice. Formularea ipotezelor e cercetare sau o problemă de cercetare. Alegerea metodelor de cercetare, scheme (<i>modele</i>), eșantioane și elaborarea unui plan. Colectarea datelor. Prelucrarea, analiza și interpretarea datelor. Trasarea concluziilor cercetării și prezentarea acestora.
Instituirea bazelor de date de cercetare psihologică	Stocarea și sistematizarea materialelor de cercetare psihologică. Standardizarea testelor, altor instrumente de evaluare/cercetare.

Serviciile psihologice școlare se dezvoltă cu succes în toate cele trei Țări Baltice. Studiul problemelor legate de raționamentul științific și metodele de organizare practică a serviciilor psihologice în școli a arătat că în fiecare țară acestea sunt rezolvate în felul său. Serviciul psihologic, pe de o parte, este determinat de acele concepte psihologice științifice care există într-o societate dată, pe de altă parte, de nevoile educației publice, de obiectivele educației și de formare a personalității, care depind de caracteristicile politice, economice și de altă natură ale unei anumite țări.

Referințe bibliografice:

1. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. *Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale*. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.
2. CARPENTER, S. Estonia: Our uniqueness is that we are almost a normal psychology. In: *Monitor Staff*, January 2002, Vol. 33, No. 1. [Accesat: 02.09.2020]. Disponibil: <https://www.apa.org/monitor/janoz/estonia>
3. KIKAS, E. The National Status of the Preparation of School Psychologists in Estonia. In: *International Journal of School & Educational Psychology*, 2014, No. 2:3, pp. 172-178.
4. MÎRLEANU, A.; IURCU, A.; BELINSCHI, A. Reprezentarea socială a profesiei de psiholog: de la intervenții „clasice” la intervenții organizaționale. In: *Studia Universitatis*, 2013, Nr. 9 (69), pp. 117-126.
5. PALADI, O. Provocările societale cercetate prin prisma bazelor teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general. In: *Revista Univers Pedagogic*, 2020, Nr. 2 (66), pp. 87-92.
6. RENGE, V.; DRAGUNS, J.G. Psychology in Latvia: Its origins, development, and current state. In: *European Psychologist*, 2012, No. 17(3), pp. 246-252.
7. *Certification Council Regulation of Psychologists*. [Accesat: 02.09.2020]. Disponibil: <https://likumi.lv/ta/id/299323-psihologu-sertifikacijaspadomes-nolikums>
8. *Code of Ethics of Psychologists*. [Accesat: 02.09.2020]. Disponibil: https://ikvd.gov.lv/wp-content/uploads/2019/10/Psihologu_etikas_kodekss.pdf
9. *EHPs annual-report-latvia2019.pdf*. [Accesat: 02.09.2020]. Disponibil: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/>
10. *Law on Psychologists*. [Accesat: 02.09.2020]. Disponibil: <https://likumi.lv/doc.php?id=290115>
11. *Law on regulated professions and recognition of professional qualifications*. [Accesat: 02.09.2020]. Disponibil: <https://likumi.lv/doc.php?id=26021>
12. *Meta Code of Ethics* (see: <http://ethics.efpa.eu/metaand-model-code/meta-code/>). *Regulations of Psychologists* (Cabinet Regulations No. 301, 29 May, 2018). [Accesat: 02.09.2020]. Disponibil: <https://likumi.lv/ta/id/299322psihologu-no-teikumi>
13. *Professional Standard for Psychologists*. [Accesat: 02.09.2020]. Disponibil: <https://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/2017/PS-108.pdf>
14. <https://www.europsy.eu/mobility/competent-authorities-inside-europe>
15. <https://www.europsy.eu/national-requirements-estonia>
16. <https://www.europsy.eu/national-requirements-lithuania>
17. <http://www.epl.org.ee/wb/pages/ajalugu.php>
18. <https://docplayer.net/6268686-School-psychology-in-estonia.html>
19. <https://www.researchgate.net/publication/284309089>
20. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.407836>
21. <http://vilniausppt.lt/strateginis-planas/>
22. <https://www.nsa.smm.lt/svietimo-pagalbos-departamentas/psichologijos-skyrius/psichologijos-skyrius/>

1.9. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN FEDERAȚIA RUSĂ

Apariția serviciilor psihologice

Una dintre sarcinile fundamentale ale învățământului în Republica Moldova este dezvoltarea personalității, crearea condițiilor optime de valorificare a potențialului intelectual și creativ al fiecărui elev. Realizarea acestor obiective sunt de neconceput în afara aplicării eficiente a recomandărilor de ordin psihologic în procesul de instruire și educație. Asistența psihologică în câmpul educativ se impune prin diversitatea domeniilor de intervenție, prin multitudinea instrumentelor aplicate, prin contribuirea la menținerea sănătății psihice și intereselor educaționale ale copiilor și tineretului, prin pluralitatea rolurilor care îi revin psihologului întru soluționarea problemelor cu care se confruntă elevul în procesul de învățământ [1].

Acest tip de asistență, comparativ cu altele, în dezvoltarea sa este încă tânăr. Diverse forme de servicii psihologice în școală încep intens să se dezvolte abia în jumătatea a doua a secolului XX în cele mai dezvoltate țări ale lumii, precum Marea Britanie, Franța, SUA, Canada, Japonia.

Căutarea activă a modalităților de participare practică a psihologilor în lucrul școlii devine un imperativ al timpului și pentru Rusia. Atenția noastră pentru această țară este motivată prin faptul că practicile acestei țări includ o experiență variată și mai îndelungată, diverse modele, practici pozitive, utile și pentru Republica Moldova.

La începutul anilor '80 în sistemul de învățământ din Rusia apar servicii psihologice. Acest lucru s-a datorat nevoilor societății, dezvoltării sociale rapide, creșterii cererii potențialului creativ și moral al individului. A crescut varietatea tipurilor de instituții de învățământ, au apărut o mulțime de școli private, care au propus programele sale de dezvoltare și instruire, ceea ce a dus la scăderea statutului școlii de masă etc.

Un pas esențial în dezvoltarea serviciilor psihologice școlare a devenit experimentul de lungă durată (1981-1988) cu privire la elaborarea unui model și crearea unei structuri pentru asistența psihologică școlară cu aplicarea ulterioară în sistemului de învățământ public. Sub termenul „model” se subînțelege forma posibilă de organizare a activității psihologului școlar [2]. În psihologia mondială s-au remarcat două modele: activitatea psihologului în școală și în afara ei (în centre). Respectiv, s-a hotărât de experimentat ambele modele. Primul model consta în introducerea unității de psiholog în Centre la nivel raional/ orășenesc. Unul din cele mai relevante rezultate ale acestui model l-a constituit *activitatea de consultanță*. Deși s-a dovedit utilitatea acestui model, au fost depistate și anumite limite, spre

exemplu, soluționarea nemijlocită a problemelor actuale. Al doilea model consta în introducerea în școlile din Moscova a funcției de psiholog practician. Această formă a reușit să răspundă și problemelor actuale, și celor de perspectivă. Suportul științific și metodologic al experimentului a fost proiectat și realizat în baza laboratorului științific al Institutului de Psihologie al Academiei de Științe din Rusia. Rezultatele experimentului dovedesc că eficiența serviciilor psihologice școlare depinde de conlucrarea acestor două modele împreună.

În a. 1988 a fost elaborată Rezoluția Comitetului de Stat pentru Educație URSS cu privire la introducerea unității de psiholog în toate instituțiile de învățământ din țară, care a devenit temeiul juridic al activității psihologului școlar. Acest fapt, la rândul său, a determinat statutul social al psihologului, drepturile și responsabilitățile lui. Respectiv, din acest timp și începe înființarea asistenței psihologice școlare în Rusia. Astfel, s-a ajutat trecerea învățământului unificat la cel variativ, de la pedagogia cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor la cea de dezvoltare, la centrarea pe copil etc. La începutul sec. XX nu numai că s-a pus baza legislativă a existenței asistenței psihologice, dar și a sistemului de pregătire a specialiștilor în domeniu. Cu sprijinul activ al Institutului de Psihologie s-a început o dezvoltare rapidă și intensivă a specialiștilor. În toate regiunile țării au apărut centre de formare și de sprijin științific al cadrelor. Nu mai puțin important este acel fapt, că a început să se formeze un anumit stereotip social al psihologului școlar. Adică, rolul și importanța lui în unele reprezentări și atitudini sociale au devenit o parte a conștiinței naționale.

În practica instituțiilor de învățământ din Rusia au fost create mai multe modele de servicii psihologice după conținut și scopuri, unele din ele nu se limitează numai la ajutorul acordat copiilor și profesorilor, ci tind ca psihologii să devină ideologi ai procesului educațional școlar.

Accentul în asistența psihologică școlară la moment revine conștientizării importanței scopurilor sociale, față de cele educaționale: stabilirea reală a posibilităților fiecăruia în baza capacităților, intereselor, stării sociale și economice a familiei; educarea la copii a susținerii, ajutorului reciproc, toleranței, responsabilității, încrederii în sine; crearea condițiilor favorabile pentru creșterea personalității orientate spre pozitiv, interacțiune socială etc.

Asistența psihologică nu poate substitui activitatea educațională într-o instituție de învățământ. În prezent ea a devenit un component al sistemului de învățământ. Acest lucru a fost confirmat în raportul anual pentru 2010, referitor la dezvoltarea asistenței psihologice în Rusia, unde s-a menționat: prezența bazei legislative a existenței și formării diferitor servicii psihologice; capacitatea psihologiei de asigurare a practicii școlare cu instrumentariu psihologic și lucrări teoretice necesare; cadrul potențial puternic (în Rusia în sistemul de învățământ activează aproximativ 60 mii de psiho-

logi), un sistem bine pus de formare și recalificare a psihologilor practicieni pentru instituțiile de învățământ; o rețea solidă de centre de consiliere (mai mult de 700 de centre) [7].

Asistența psihologică: organizare și dezvoltare

În septembrie-octombrie anul 2010, B.B. Рыбов, cu sprijinul Ministerului Educației și Științei al Federației Ruse și Federației psihologilor școlari au fost desfășurate mai multe seminare. Specialiști din 50 de regiuni ale Rusiei au încercat să determine ce este un sistem de servicii psihologice școlare în condițiile actuale, care este rolul lui și perspectivele de dezvoltare. Rezultatul acestor seminare a devenit crearea unui nou *Model al asistenței psihologice*, bazat pe două principii:

1. Asistența psihologică este parte a sistemului de învățământ, sarcinile și funcțiile căruia vin să asigure caracterul dezvoltativ al educației, și anume crearea de condiții psihologice și pedagogice în dezvoltarea cu succes a generațiilor viitoare.

2. Asistența psihologică școlară ca o structură organizatorică complexă nu va putea să funcționeze eficient în cazul că lipsește legătura între nivelele construite separat. Autorii modelului au menționat că psihologul este un angajat al sistemului, care rezolvă problemele profesionale la locul de muncă, ținând seama de resursele disponibile, precum și instituția de învățământ specifică. Sistemul de servicii psihologice are mult mai variate mijloace pentru a obține rezultatul dorit comparativ cu profesorul sau psihologul instituției de învățământ luați aparte. Respectiv, eficacitatea serviciilor psihologice ca sistem de organizare depinde în mare măsură de un management profesionist.

În afara acestor două principii au fost discutate și alte componente ale asistenței psihologice: *scopul, obiectivele, direcțiile, factorii de dezvoltare, structura* etc.

Scopul principal al asistenței psihologice școlare este de a asigura *sănătatea psihică și psihologică* a copiilor de vârstă preșcolară și școlară. Grija față de sănătatea psihologică presupune atenție spre lumea internă a copilului: față de trăirile și emoțiile lui, capacitățile și cunoștințele, atitudinea față de sine, semenii, adulții, lumea înconjurătoare etc. Respectiv, sănătatea psihologică a copilului mai întâi de toate este legată de orientarea de perspectivă a activității, de dezvoltarea personalității fiecărui copil.

Obiectivele generale ale asistenței psihologice:

- 1) realizarea posibilităților fiecărui copil, a rezervelor de dezvoltare pentru fiecare vârstă;
- 2) dezvoltarea trăsăturilor individuale – a intereselor, capacităților, predispozițiilor, emoțiilor, atitudinilor, preferințelor, planurilor în viață etc.

- 3) crearea climatului psihologic favorabil pentru dezvoltarea fiecărui copil (în grădinița de copii, internat, școală).
- 4) acordarea ajutorului psihologic la timp și susținerea atât a copiilor, cât și a părinților, educatorilor, profesorilor.

Factorii de dezvoltare ai asistenței psihologice:

1. Este necesară prezența psihologilor de specialități diferite.
2. Psihologul trebuie să dea dovadă de o pregătire profesională bună și metodic bine echipat.
3. Serviciul se va baza pe ultimele date obținute în știință și practică.

Direcțiile de dezvoltare ale asistenței psihologice

Direcțiile de activitate ale asistenței psihologice în Rusia sunt îndreptate spre:

1. asigurarea psihologică a componentelor învățământului (monitorizarea, proiectarea și expertiza componentelor psihologice ale învățământului);
2. acordarea suportului psihologic elevilor și altor actori ai procesului educațional.
3. dezvoltarea în continuare a asistenței psihologice. Eficientizarea serviciilor ca sistem organizațional și creșterea profesională a specialiștilor.

În acest context se desprind două feluri de direcții: actuale și de perspectivă.

Direcțiile actuale sunt axate pe probleme de urgență asociate cu anumite dificultăți în educația copiilor cu dizabilități, în comportamentul lor, în comunicare, în dezvoltarea personalității. În prezent, grădinițele, școlile, liceele, școlile-internat și alte instituții de învățământ se confruntă cu multe dintre aceste probleme, de aceea ajutorul acordat copiilor, educatorilor, profesorilor, părinților este o sarcină esențială a serviciilor de astăzi.

Direcția de perspectivă vizează dezvoltarea individualității fiecărui copil. Această direcție realizează partea teoretică despre varietatea posibilităților pentru dezvoltarea personalității fiecărui copil. Scopul principal al asistenței psihologice școlare – *sănătatea psihologică a copiilor* – este asociat în esență cu direcția de perspectivă a sistemului de servicii, orientat la dezvoltarea integrală a personalității fiecărui copil. Acest obiectiv poate fi realizat numai în cazul în care asistența psihologică asigură continuitatea observării psihologice a copiilor la diferite etape de vârstă.

În Federația Rusă asistența psihologică școlară este creată ca un sistem unic în orașe, municipii, regiuni din întreaga țară. Fiecare element al acestui sistem are propriile funcții clar definite, structurate în următoarele nivele (*Figura 1*).

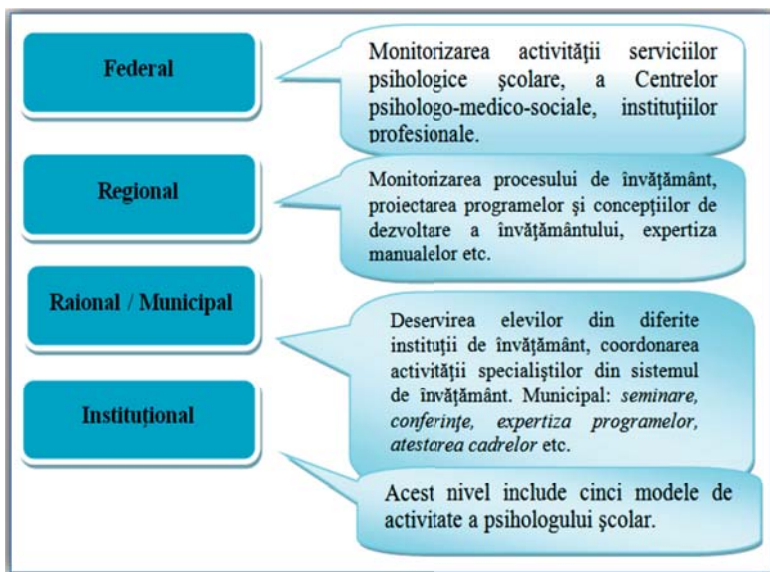

Fig. 2. Nivelele de realizare a direcțiilor asistenței psihologice școlare

Modelele de activitate ale psihologului școlar sunt alese după nevoile instituției de învățământ și nivelul de pregătire al psihologului. Respectiv, se încheie un contract între administrația școlii și specialist și se determină numărul de ore necesare, în baza cărora va fi salarizat ultimul.

Modelul 1. Psihologul în școală are cabinetul său, însă stă pe poziția specialistului din afară: oferă consultații la solicitarea elevilor, părinților și profesorilor.

Modelul 2. La modelul de mai sus se adaugă diagnosticarea copiilor de diferite vârste, frecventarea lecțiilor la solicitarea profesorilor și administrației.

Modelul 3. Intervine un element necesar în activitatea psihologului – desfășurarea seminarelor și training-urilor cu elevii și profesorii în scopul schimbării stereotipurilor de comportament; formelor de organizare ale comunicării *profesor-elev*.

Modelul 4. Psihologul lucrează asupra conținutului și modalităților de activitate ale profesorilor. Scopul acestei activități este orientat spre schimbarea atitudinii profesionale a pedagogului din instituția de învățământ în direcția formării unei poziții unice (*scopuri, valori, sarcini* etc.) și asigurarea psihologică a proceselor de instruire.

Modelul 5. De regulă, acest model include diverse cercetări practice și este o parte al modelului patru, însă poate exista și independent. Obiectul de cer-

cetare devine procesul instructiv-educativ și viața copilului în acest proces.

Specialiștii în domeniu [2; 3; 4; 5] au definit activitățile prioritare ale psihologului școlar:

- *Informarea psihologică*: familiarizarea adulților, copiilor cu situația în prezent a dezvoltării psihologiei ca știință, formarea imaginii, reprezentărilor despre importanța practică a acestor cunoștințe și a ajutorului psihologic acordat personalității în creștere.
- *Psihoprofilaxia, care se desfășoară în trei etape*: prima etapă este orientată asupra copiilor ce dovedesc lipsa problemelor semnificative de învățare, de comportament sau emoționale; a doua etapă include profilaxia secundară, lucrul cu copiii din grupul de risc, la care au fost observate problemele mai sus enumerate și la a 3-a etapă – copiii cu problemele enumerate pronunțate sau delăsate. La acest nivel, paralel cu profilaxia, se realizează și corecția.

În funcție de tipul de instituție de învățământ psihoprofilaxia include:

1. recomandări părinților sau persoanelor care îi înlocuiesc în problemele de adaptare a copiilor la grădiniță;
 2. examinarea gradului de pregătire a copiilor în timpul tranziției de la grupa mare la cea pregătitoare, instruirea părinților sau tutorilor și persoanelor care îi îngrijesc în lichidarea întârzierilor și posibilelor lacune în pregătirea pentru școală;
 3. determinarea pregătirii psihologice pentru școală, alegerea optimă a școlii, clarificarea timpurie a capacităților, dizabilităților de dezvoltare și corectarea lor;
 4. elaborarea în colaborare cu profesorul a unui program individual de muncă cu acei copii care au nevoie de el;
 5. realizarea unui studiu psihologic asupra copiilor la primirea în instituția de tip rezidențial în scopul de a crea cele mai favorabile condiții pentru dezvoltarea copilului și reabilitarea socială și psihologică;
 6. prevenirea la copii a suprasolicitării psihologice și a crizelor neurotice cauzate de condițiile de viață, educație și instruire;
 7. crearea unui climat psihologic favorabil în instituția de învățământ prin optimizarea formelor de comunicare cu profesorii, colegii și părinții, consilierea pe o gamă largă de aspecte a angajaților instituției.
- *Psihodiagnostica*: studiu psihologic și pedagogic al copiilor în perioada preșcolară și școlară, identificarea caracteristicilor individuale ale dezvoltării lor, de stabilire a cauzelor de tulburări ale personalității și de inteligență.
 - *Psihocorecția*.
 - *Activități de consultanță și dezvoltare*.

În continuare va fi prezentat *modelul asistenței psihologice din Moscova*. Acest sistem de servicii asigură spațiul educațional structurat în mai multe nivele:

1. *Centru metodic de psihologie practică pe lângă Ministerul învățământului la nivel federal.*

2. *Centre de asistență psihologică și orientare profesională* (regional, raional, orașenesc) de pe lângă Secții, POHO-uri, primării: ele conduc cu activitatea psihologilor școlari și specialiștilor regionali, în cabinetele de asistență psihologică. La fel, ele răspund de asigurarea metodică-științifică, de nivelul profesional al psihologilor. Aici se pot adresa părinți, pedagogi și alți specialiști. Astfel de centre lucrează în două direcții: acordarea ajutorului individual și asigurarea psihologică a instituțiilor de învățământ.

3. *Cabinete de asistență psihologică raionale* (orașenești, regionale) în secții corespunzătoare ale învățământului public. Se lucrează direct cu psihologii școlari, care sunt susținuți metodic și profesional. Aici este verificată și organizată activitatea lor, se acordă susținere metodică și profesională, se propagă cunoștințe în domeniu etc. În astfel de cabinete lucrează în afară de psihologi, asistenți sociali, medici-neurologi.

4. *Psihologul practician din instituția de învățământ*. Activitatea psihologului școlar constă în depistarea precoce, abordarea individuală a copiilor pe parcursul perioadei de formare, asigurarea deplină a dezvoltării fiecărui copil, prevenirea și depășirea eșecului școlar, în dependență de adresați – lucrul cu clasa la anumite teme, consilieri. Totodată, specialistul oferă ajutor în pregătirea consiliilor pedagogice, a seminarelor cu părinții, în formarea activului psihologic din numărul profesorilor raionului, elaborează recomandări educatorilor, profesorilor și managerilor instituțiilor de învățământ, părinților referitor la educația și formarea profesională, contribuie la acumularea cunoștințelor în plan psihologic etc.

Specialiștii menționează din cele expuse două elemente structurale principale: *centrele psihologo-medico-sociale pentru copii și tineri* (CPMS) și *unitățile de psihologi*, care lucrează direct în instituțiile de învățământ de diferite tipuri. În fruntea sistemului de servicii psihologice școlare se află *Consiliul științifico-metodic*, care dirijează lucrul acestor două componente.

În prezent în Moscova activează 35 de centre, ultimele 12 au apărut în anii 2000, care oferă următoarele servicii:

- *Ajutor timpuriu*. Serviciul include depistarea defectelor timpurii, acordarea ajutorului în lichidarea lor.
- *Serviciul pentru copiii bolnavi și copiii invalizi*, care se realizează la domiciliu.
- *Ajutor psihologic urgent*. Exemplul: pe lângă Universitatea psihologo-pedagogică orașenească din Moscova, activează *Centrul de ajutor*

psihologic urgent în situații excepționale, care a acordat ajutor la mai mult de 1000 de persoane în actele teroriste din Dubrovca în octombrie 2002. În prezent, li se asigură consultanță 31 de copii în cazurile de suicid, comportament agresiv, conflicte în familie. Paralel funcționează telefonul de încredere, ajutorul psihologic mobil etc. În Moscova activează mai mult de 2000 de psihologi care lucrează cu aproximativ 2 mln. de copii. Astfel, unui psiholog în mediu îi revine 1000 de copii.

➤ *Colaborarea cu tipul de școli deschise.*

Cercetările dovedesc că în aceste centre 29,7% din copii sunt recomandați de școală; 32,6% din copii se adresează la inițiativa părinților; 26,1% din copii solicită ajutor din inițiativa proprie; 11,6% din copii vin la centre prin cunoscuți, prieteni.

Timpul de lucru al psihologului școlar este repartizat în felul următor: diagnosticarea -16%; corecția - 15%; activități dezvoltative - 15%; consilierea - 15%; informarea - 14%; profilaxia - 13%; lucrul științifico-metodic - 12%.

Colaborarea cu: C P M S - 67%; specialiștii din instituțiile medicale - 64%
La baza sistemului de servicii psihologice stau următoarele:

Principii generale:

- Principiul abordării individuale orientat spre determinarea trăsăturilor individuale ale personalității, căutarea metodelor individuale de dezvoltare și corecție.
- Principiul de colaborare între psiholog și pedagog, între psiholog și părinte.
- Principiul de respectare a drepturilor și responsabilităților psihologului, reglementat documentar.

Principii organizaționale:

- Principiul diversității de forme și metode de lucru.
- Principiul eticii.
- Principiul de autoactualizare, de căutare a unor surse interioare de rezistență la arderea profesională.
- Principiul de realizare a comunității profesionale.

Caracteristic activității psihologului școlar este că cel mai mult se lucrează cu elevii claselor primare și medii: 7-12 ani, apoi cu elevii de 12-18 ani și cu părinții, și în ultimul rând, cu profesorii. Cel mai puțin se lucrează cu copiii de 3-7 ani, cu studenții și copiii de vârstă timpurie (0-3 ani).

Un alt exemplu de dezvoltare a asistenței psihologice prezintă *experiența Bibliotecii de Stat din Rusia*, de altfel unică în felul ei. Aici se practică orientarea profesională a tinerilor cititori, consultația psihologilor, telefonul încrederii. În baza Bibliotecii de Stat este creată o secție de orientare profesională numită *Secția de susținere psihologică a activității tinerilor cititori*. Activitatea ei este organizată în trei nivele: experimental-practic, cercetare

științifică, metodico-științifică. Mai întâi – ieșire directă la cititor, apoi – determinarea obiectivelor pentru cercetare și trei, descrierea și generalizarea experienței de lucru sub formă de recomandări metodice și articole științifice pentru bibliotecari, metodiști, psihologi bibliotecari.

Direcțiile în care se activează în această secție:

- psihocorecția și psihodiagnostica, ajutor în adaptarea socioculturală, inclusiv, orientarea profesională cu utilizarea tehnologiilor computerizate, training psihologic pentru tinerii cititori;
- includerea metodelor psihologo-pedagogice eficiente în vederea posibilităților reale și specificului activității bibliotecare, determinarea conținutului și direcțiilor activității psihologului bibliotecar;
- prelucrarea și evaluarea experimentală a noilor forme de ajutor psihologic cititorilor în procesul de cunoaștere cu literatura de diferite genuri;
- ridicarea nivelului pregătirii psihologice, pedagogice a colaboratorilor bibliotecilor, ce deserveșc copiii.

În cadrul activității *Secției* primul pas îi revine organizării individuale a consultațiilor profesionale, al doilea – concretizării și integrării rezultatelor testării. Și în final, se fac recomandări adolescentului nu numai referitor la o profesie concretă, dar și a unei activități largi, care ar include o gamă întreagă de profesii sau a unei variante de rezervă în realizarea profesională. La fel se procedează și în cazul alegerii instituțiilor de învățământ.

În cadrul bibliotecii funcționează *cartoteca electronică* ce include lista literaturii cu referire la profesii. În aspect psihologic, sunt utilizate forme de interacțiune cu cititorii în grup. Aici sunt incluse jocuri de rol în orientarea profesională pentru elevi; training-uri de comunicare cu cititorii (cl. 9-11), activități de dezvoltare și corecție cu copiii și adolescenții prin intermediul creației artistice. Scopurile principale ale serviciului – asistența formării generației în creștere, a formării atitudinii individuale și creative față de viață la toate etapele copilăriei, dezvoltarea calităților și capacităților copiilor, studiul trăsăturilor dezvoltării psihice, determinarea cauzelor psihologice ale defectelor de intelect și ale personalității, profilaxia lor.

Medierea școlară este o nouă abordare spre rezolvarea și preîntâmpinarea situațiilor de conflict și de dispută la toate nivelele sistemii de învățământ rus, unde întotdeauna se apreciau cunoștințele fundamentale (de bază). Experiența Rusiei în acest domeniu prezintă interes deosebit. Încă de pe timpul lui Petru întâi în limba rusă s-a înrădăcinat expresia „se simte școala”. În acest context, cuvântul „școală” presupune existența unei sistemii care întrunește cunoștințele teoretice cu experiența practică. O astfel de sistemă este deosebit de importantă pentru a învăța conlucrarea reciprocă în situațiile conflictuale și preîntâmpinarea conflictelor.

Pe data de 27 iulie 2010 în Federația Rusă se aprobă Legea № 193 „Privind procedura alternativă de soluționare a disputelor cu participarea unui intermediar (procedura de mediere)”, care intră în vigoare la 01 ianuarie 2011 [8]. Procedura de mediere permite părților de a ajunge la o soluție reciproc avantajoasă cu ajutorul unei persoane terțe (mediator). Această persoană trebuie să fie de vârsta minimă 25 de ani, să posede studii superioare de specialitate și să parcurgă un curs special de instruire. Programul de instruire a mediatorilor se aprobă de către Ministerul Învățământului și Științei al Federației Ruse la data de 14 februarie 2011 [6]. Structura programului constă în 3 module: „Medierea. Curs de bază”, „Medierea. Particularitățile de aplicare a medierii” și „Medierea. Cursul de pregătire a trainerilor mediatori”. În total, programul de pregătire a mediatorilor prevede 567 de ore academice. După finalizarea fiecăruia se susține examen și se acordă documentul de obținere a calificării. Persoanele ce s-au instruit la cursul de bază pot desfășura activitate practică în calitate de mediator, fără dreptul de a preda medierea. Pentru menținerea și perfecționarea nivelului său profesional, mediatorul trebuie să posede și particularitățile de aplicare a medierii în diferite sfere de activitate (al doilea curs). După finisarea sa, se obține specializarea de mediator generalist. Persoanele care au însușit cursul de pregătire a trainerilor au dreptul de a preda cursul de bază în mediere în instituții de învățământ și să desfășoare pe deplin activitatea de mediere. În general, programul trebuie să fie însușit în timp de 5 ani, din momentul finisării cu succes al cursului de bază. Pe baza acestui program, instituțiile ce pregătesc mediatorii, elaborează programe speciale de instruire.

Peste puțin timp de la aprobarea Legii „Privind procedura alternativă de soluționare a disputelor cu participarea unui intermediar (procedura de mediere)”, la data de 26 aprilie 2011 se fondează un parteneriat nonprofit „Organizația Națională a Mediatorilor”, în cadrul căreia a avut loc un prezidiu unde s-a aprobat Codul Mediatorilor din Rusia. Acest Cod determină normele etico-morale de activitate a mediatorilor și organizațiilor ce sunt implicate în desfășurarea procesului de mediere. Codul va sta la baza normelor stabilite, ce vor fi aplicate în activitatea mediatorilor. Până atunci mediatorii ruși se conduceau de Codul European.

Medierea școlară, ca sistem, este necesară Rusiei, deoarece până în timpul de față lipsea un mecanism prielnic de soluționare a conflictelor, ce au tangență într-un fel sau altul, cu copiii și tinerii. Afară de aceasta, implementarea medierii școlare conduce spre o ameliorare generală a atmosferei din colectiv, unde fiecare – copil, pedagog, părinte – începe să se simtă mult mai protejat.

Conceptia Serviciul Școlar de împăcare, o formă de mediere care valorifică potențialul de soluționare a problemelor de relaționare a copiilor și adolescenților fără implicarea adulților, se bazează pe trei poziții:

1. Conflictul trebuie să fie soluționat nemijlocit de către participanții implicați în el, întrucât doar ei vor putea găsi cea mai prielnică soluție și dacă ei își asumă răspunderea asupra deciziei luate, atunci cu siguranță o vor îndeplini ajungând la un numitor comun.
2. În calitate de conducători ai întâlnirii de împăcare (intermediar neutru) lucrează adolescenții, deoarece ei stabilesc cele mai strânse legături cu semenii săi (deseori adolescenții nu au încredere în maturi sau le este frică să fie numiți „pârători”).
3. Deprinderile, primite de conducători pe parcursul derulării întâlnirii de împăcare, din punct de vedere al calității, întrec orice situație artificială creată la training și le va prinde bine adolescenților pe parcursul vieții.

Coordonatorul serviciului organizează: selectarea candidaților, instruirea acestora, conferințe, răspândirea informației despre conflicte în cantități suficiente, supraveghează, discută cu elevii aspectele etice ale lucrului mediatorilor de programe, întocmește dări de seamă, organizează ședințe cu conducătorii de programe, colaborează la nivel extrașcolar.

Echipa de lucru a serviciului dispune de literatură și filme tematice. În medie, fiecare pereche lucrează cu un caz în lună și nu este neapărat ca acestea să fie situații complicate. Acestea pot fi și cazuri simple, la care cei maturi nici nu atrag atenție.

În perioada de constituire a serviciului școlar se organizează instruirea elevilor din clasele mai mari la programele de împăcare a părților implicate în conflict (programul de instruire „grupuri egale”).

Pe parcursul anului de studii, conform programului de instruire „grupuri egale” se organizează un curs de lecții facultative o dată în săptămână a câte o oră. Lecțiile pot fi conduse fie de către specialiști, fie de către persoanele care au trecut anterior instruirea (profesori, pedagogi sociali, psihologi școlari, administratori etc.). Pentru a menține stabilă activitatea Serviciului Școlar de împăcare, este necesar ca astfel de instruire să se desfășoare în fiecare an. Acesta se justifică prin faptul că elevii instruiți – mediatorii părăsesc treptat sistemul (finisează studiile, își schimbă locul de trai etc.).

Aplicând experiența pozitivă de realizare a unui astfel de program, se poate vorbi despre succesiunea activităților la etapa actuală de lucru cu elevii:

- a) Etapa de instruire (prima jumătate a anului de studii) – un curs teoretic privind metodele eficiente de interacțiune și soluționare a conflictelor, cât și tehnicile de lucru a intermediarilor. Formele de lucru de bază sunt lecțiile de conflictologie cu adăugarea informației despre intermediere și jocuri în vederea consolidării abilităților de soluționare a conflictelor.

- b) Etapa de training (a doua jumătate a anului de studii) – include acumularea experienței în activitatea de mediator conform realizării etapelor de desfășurare a programului de împăcare (sarcini de training în desfășurarea programului de împăcare între victimă și insultător).
- c) Etapa practică constă în realizarea programului de împăcare. Elevii – mediatori (în perechi) ajută colegilor din clasele mai mici în soluționarea unei situații de conflict. Ei, de sine stătător, se familiarizează cu cazul, află de la pedagogul social o scurtă informație despre cele întâmplate și informație generală despre părțile implicate în conflict. Apoi are loc întâlnirea cu copiii la care li se propune să participe la procesul de împăcare, după care au loc și alte întâlniri preventive.

Antrenorul de program împreună cu elevii mediatori discută și analizează fiecare întâlnire, ajută la planificarea activităților de împăcare și împreună organizează întâlnirea de împăcare. Treptat, adolescenții sunt lăsați în mare măsură să acționeze de sine stătător. Astfel, elevii –mediatori activează sub conducerea unui coordonator adult, care monitorizează activitatea și acordă ajutor în situațiile complicate.

Modelul procesului de mediere, în acest caz, se deosebește de cel de peste hotare prin faptul că Serviciul Școlar de împăcare își fixează atenția sa nu atât asupra „tregerii de la poziții la interese” clasică, cât asupra sentimentelor părților, stabilirea dialogului, încrederea între membrii conflictului și impulsivitatea spiritului de inițiativă a acestora, ceea ce este mai aproape de ideile medierii transformatoare. După părerea colegilor din Rusia, această fixare corespunde mai mult cu mentalitatea rusă și este deosebit de importantă în familie, școli, grupuri, unde părțile conflictului continuă să comunice unele cu altele.

O altă formă de mediere este *Serviciul Școlar de Comun Acord (SȘCA)* sau *Serviciul Școlar de Soluționare a Conflictelor (SȘSC)* – reprezintă o echipă pregătită de intermediari – elevi din clasele mari (mediatori), care îi ajută pe semenii săi să soluționeze conflictele pe cale pașnică, utilizând în lucrul cu ei practici de restabilire – medierea semenilor, cercul de luare a deciziilor – și lucrul asupra creării unei atmosfere inofensive în instituția de învățământ. Lucrul SȘCA este organizat de către un coordonator, de obicei psihologul sau pedagogul social, care a trecut pregătirea și posedă cunoștințe și abilități de organizare și administrare al SȘCA.

Activitatea SȘCA se bazează pe principiile de restabilirea a atitudinii:

Conflictul – este un potențial de creștere personală și dezvoltare a relațiilor.

Respect față de persoană, încrederea în capacitatea ei de a soluționa conflictul într-un mod cel mai prielnic pentru sine – participanții conflictului se implică activ în procesul de discuție și iau decizii de sine stătător pentru

acțiunile sale următoare. Procesul convorbirilor este astfel organizat încât membrii conflictului să aibă posibilitatea de a se înțelege reciproc, de a conștientiza propria răspundere. Atmosfera de încredere și respect favorizează faptul că participanții își asumă cu mai mult entuziasm, responsabilitatea în soluționarea situației sau în restabilirea relațiilor.

Încrederea în fiecare persoană și în capacitatea sa de a se schimba – soluționarea conflictului prin implicarea mediatorului este construită ca un proces de convorbire între parteneri, dar nu între rivali, ce favorizează asimilarea de către elevi a unui alt tip de model de soluționare constructivă a conflictelor, pe care ei îl pot aplica pe viitor.

Principiile de restabilire a atitudinii se materializează în metode concrete de soluționare a conflictelor, care au căpătat denumirea de practici de restabilire. La ele se referă medierea semenilor și cercul de luare a deciziilor, care se utilizează în activitatea SȘCA.

Una din particularitățile activității SȘCA constituie utilizarea în lucrul său a medierii reprezentanțelor aceleiași categorii de vârstă – elevii – mediatori organizează întâlniri cu semenii săi, între care a izbucnit conflict și îi ajută pe ei să scape de neînțelegere, cu luarea în considerație a intereselor ambelor părți. Astfel, rolul principal în soluționarea conflictelor din instituțiile de învățământ, le revine nu maturilor, ci însuși elevilor (care de obicei primesc un anumit ajutor și înțelegere de la colegii săi mai mari), în așa mod, medierea semenilor săi, stabilește răspunderea pentru soluționarea conflictelor asupra elevilor însuși. Elevii au multe priorități asupra specialiștilor experimentați în rezolvarea conflictelor care izbucnesc între aceleași categorii de vârstă. În primul rând, când elevii au posibilitatea de a acorda ajutor în soluționarea conflictelor dintre semenii săi, se reduce riscul de a apărea confuzii între generații, întrucât întotdeauna există problema că cei maturi vor impune celor minori punctele sale de vedere și modalitățile de rezolvare a anumitor situații problematice. La rândul său, elevii – mediatori permanent discută cu semenii săi și cunosc ce poate servi motiv pentru conflict. În afară de aceasta atmosfera relațiilor de încredere și înțelegere reciprocă între reprezentanții unei generații se stabilește cu mult mai rapid în comparație cu reprezentanții altor categorii de vârstă.

În al doilea rând, toți oamenii, indiferent de vârstă, au diferite puncte de vedere și atitudini față de rezolvarea conflictelor. În cazurile când asupra soluționării conflictelor vor lucra semenii, cu atenție se va examina părerea fiecăruia. Cu părere de rău, când în soluționarea conflictelor se implică reprezentanți ai diferitor categorii de vârstă, de cele mai dese ori cei mai mari neglijează părerea celor mai mici, considerând că lor nu le ajunge experiență.

În al treilea rând, semenii mai mult au încredere unii în alții, în primul

rând pentru că nu simt autoritate în cercul său. În timpul medierii, controlul asupra situației în mod egal aparține atât părților conflictului, cât și mediatorului. Ei lucrează după principiul „egal – pentru egal”, care e foarte efectiv datorită faptului că relațiile se formează ca subiectivo-subiective.

A patra prioritate, semenii în calitate de mediatori se bucură de respect din partea părților conflictuale. Urmărind comportamentul echilibrat și încrederea în sine a mediatorului, părțile conflictuale se predispun spre o percepție pozitivă a situației și spre o abordare serioasă în soluționarea ei.

A cincea prioritate constă în ceea ce elevii în rezolvarea situației conflictuale nu întâlnesc autoritatea celor maturi, dar primesc ajutor de la semenii săi, ceea ce îi face să accepte asemenea servicii și devin predispuși spre colaborare. Foarte pozitiv se percepe și faptul că în timpul, s-ar părea, unei simple discuții cu semenii săi, conflictul deseori găsește soluționare.

În așa mod, argumentele date mărturisesc în favoarea introducerii medierii semenilor în instituțiile de învățământ. Fără îndoială, aceasta va influența pozitiv asupra atmosferei generale a relațiilor în instituția de învățământ.

Probleme în domeniul asistenței psihologice în educație.

Parcurgând o cale anevoioasă, cunoscând urcușuri și coborâri sistemul de servicii psihologice în Rusia s-a fundamentat. Însă schimbările economice au scos la iveală multe alte probleme, care pot fi condițional divizate în două grupe:

➤ *interne*

- lipsa bazei metodologice unice a asistenței psihologice care ar permite să compare rezultatele obținute în diferite regiuni;
- lipsa variantelor de modele ale asistenței psihologice la diferite nivele;
- pregătirea profesională insuficientă;
- lipsa susținerii social-economice de stat.

➤ *externe*

- neînțelegerea de către unele cadre didactice și administrative a rolului și importanței psihologului școlar: transpunerea pe umerii psihologului a funcțiilor metodice, responsabilitatea pentru lacunele pedagogice, refuzul de a colabora cu psihologii la nivel instituțional, a întregului sistem (plata joasă, reglarea volumului de lucru etc.);
- nu sunt clarificate principiile care ar ajuta la construirea atitudinilor între psihologi și administrația școlii, psihologi și pedagogi, părinți și elevi. Spre exemplu, ce caracter pot purta recomandările făcute profesorilor: ca recomandare sau cerință; cum pot fi stabilite zilele și timpul pentru observarea copiilor – în „ochiurile libere” ale orarului lecțiilor sau după un plan deja stabilit; impor-

tantă este și întrebarea cum se alcătuieste un plan de lucru al psihologului – spontan, în corespundere cu cerințele cotidiene ale profesorilor și părinților sau ca o strategie a activității gândite din timp etc.;

- fluctuația cadrelor profesionale;
- lipsa legăturii cu alte servicii psihologice, medicale;
- criza ce se manifestă în încercările de a crea noi profesii: pedagogi sociali, pedagogi-psihologi, pedagogi-psihologi sociali.

Acestea și încă multe alte provocări influențează modificările în conținutul modelelor existente.

Practici în asistență psihologică a copiilor cu dizabilități

Sistemul de servicii în domeniul psihologiei practice în *Federația Rusă* este destul de avansat. Acesta funcționează în baza Decretului Guvernului Federației Ruse № 867 din 31 iulie 1998 prin care a fost aprobat Regulamentul model al instituției de învățământ pentru copiii care au nevoie de asistență psihologică, educațională, medicală și socială. Acest document descrie activitatea unei game largi de instituții: centrelor de diagnostică și consiliere, centrelor de asistență psihologo-pedagogică și medico-sociale, centrelor de reabilitare psihologică și educațională; centrelor de adaptare socială și muncă, centrelor de pedagogie curativă, centrelor de instruire diferențiată etc. În această listă sunt enumerate toate formele de activitate și toate formele de sprijin ce sunt acordate tuturor copiilor inclusiv și celor cu dizabilități în diverse instituții de învățământ.

Structura serviciilor psihologice din sistemul educației din Federația Rusă poate fi segregată pe următoarele nivele:

1. *Centrul Științific și metodologic pentru Psihologie Aplicată* – la nivelul Ministerului Educației.
2. *Centre de consiliere* (centre de consiliere și orientare) – la nivelul regional de administrare (departamentul) a sistemului de învățământ sau la nivelul de administrație publică locală.
3. *Servicii Districtuale* (municipale, provinciale), birouri de servicii psihologice – la nivelul relevant de departament al educației.
4. *Servicii psihologice practice* – la nivel de instituție de învățământ.

În același timp copiii cu dizabilități beneficiază de asistență psihologică în următoarele instituții:

- 1) în instituții preșcolare de stat și private, în instituții de tipul „Școală-grădiniță” de trei tipuri:
 - de tip compensatoriu, destinate pentru educarea copiilor cu diverse deficiențe de dezvoltare (școli și grădinițe speciale);
 - de tip combinat, ce au grupe/clase pentru copii cu dezvoltare normală și pentru copii cu dizabilități;

- de tip general unde copii cu dizabilități sunt incluși în grupul de copii sănătoși, dar cu condiția de a le acorda asistență psihologică specializată;
- 2) la domiciliu;
 - 3) în centrele de diagnosticare și consultare medico-psiho-pedagogică;
 - 4) în *instituțiile alternative educației: centre de reabilitare*;
 - 5) în *casele pentru copiii orfani și semiorfani*;
 - 6) în școli de tip internat.

Decizia despre referirea copilului cu dizabilități într-un anumit tip de instituție se adoptă de Comisiile medico-psiho-pedagogice.

Obiectivele principale de activitate ale instituțiilor în care sunt educați copiii cu dizabilități pot fi ierarhizate după cum urmează: *în primul rând* – acordarea asistenței copiilor cu dificultăți în însușirea programelor de învățare; *pe locul al doilea* – acordarea asistenței psihologice, medicale, pedagogice, juridice, sociale; *pe locul al treilea* – oferirea asistenței instituțiilor de învățământ pentru crearea condițiilor adecvate dezvoltării copilului.

Direcțiile principale de activitate ale serviciilor de asistență psihologică se axează pe: organizarea activităților educaționale individualizate pentru însușirea programelor de studii; diagnostic; elaborarea programelor corecționale de dezvoltare; promovarea politicilor și activităților corecționale; diseminarea informației; consiliere etc.

În afară de instituțiile nominalizate mai sus, copii cu dizabilități beneficiază de asistență psihologică în *primul rând* în cadrul *centrelor medico-sociale de asistență a copiilor*. *Al doilea tip* de centre realizează doar diagnostic. La ele se referă *comisiile psiho-pedagogice, consultațiile medico-sociale, comisiile ce determină traseul și domeniul de instruire din sistemul educațional*. *Al treilea tip* de centre care activează intensiv – *oferă servicii de corecție/reabilitare*. Acestea sunt centre de logopedie, precum și instituțiile care pun în aplicare programe suplimentare de remediere. *Al patrulea tip* – *oferă servicii de asistență psihologică timpurie la domiciliu*. Specialiștii din domeniul sănătății, asistenței sociale, educației lucrează cu copilul cu dizabilități de la vârsta precoce. Psihologul acordă asistență nu numai copiilor, dar și părinților acestora.

Există centre mixte care combină în sine *centrul psihologico-educational, centru medico-social și instituția de învățământ*. Astfel de centre sunt sprijinite activ din partea statului, deoarece acestea își asumă responsabilitatea de a crea pentru copilul cu dizabilități programe individuale de dezvoltare, contribuind prin aceasta la integrarea lui în societate. Trebuie de accentuat, ca există centre ce acordă asistență psihologică nu numai copiilor cu dizabilități, ci și cadrelor didactice, pentru a le susține. Acest lucru este foarte important, deoarece în situația stresogenă a contemporaneității sunt cel mai mult

solicitate programele psihologice, ce orientează pedagogul spre auto-determinare și acceptare a oricărui copil inclusiv și celui cu dizabilități.

În prezent unele centre de reabilitare sunt create în cadrul instituțiilor educaționale, ca parte componentă ale acestora (de ex.: serviciul social-psihologic școlar, în statele de personal al căruia sunt incluși următorii specialiști: *psiholog, defectolog, pedagog social*); precum și în Direcțiile municipale de învățământ (orașe, districte), unde pe lângă funcția de sprijin acordată pentru copii, lucrează în bază de contract cu instituțiile de învățământ, participând la proiectarea programelor de învățământ.

Totodată, pe lângă centrele de reabilitare de stat ce acordă asistență psihologică copiilor cu dizabilități sunt și centre de reabilitare private. Statul susține și aceste centre, deoarece ca și cele de stat ele au un rol important în acordarea asistenței psihopedagogice și medico-sociale.

În afară de centre de reabilitare, copiii cu dizabilități de vârstă preșcolară primesc asistență psihologică în grădinițe de copii, unde de rând cu copiii sănătoși sunt și copii cu dizabilități. Scopul asistenței psihologice acordate copiilor cu dizabilități din grădinițe este crearea condițiilor psihologice adecvate pentru dezvoltarea și educarea acestora, obiectivele de bază fiind: crearea unui climat psihologic favorabil în grupul de copii; luarea în considerație a caracteristicilor individuale a copiilor, dezvoltarea lor intelectuală, domeniile de manifestare. Acordarea ajutorului psihologic copiilor ce au nevoie de programe de reabilitare, de forme speciale de organizare a activității. Creșterea competenței psihologice a educatorilor pedagogilor, părinților în problemele de educație și dezvoltare a copilului.

Sarcinile asistenței psihologice sunt rezolvate în cadrul activităților individuale și în grup cu copiii; Training-uri, seminare-practice, lecții cu părinții acestora și cadrele didactice; activități privind pregătirea psihologică a copiilor pentru școală; activități tematice cu părinții, consilierea părinților. În acest sens, asistența psihologică cuprinde mai multe direcții: educație psihologică și profilaxie; diagnostic psihologic; corecție psihologică; consiliere psihologică. Ședințele de asistență psihologică individuale și de grup sunt organizate sistematic 1-2 ori pe săptămână. Durata acestor ședințe: în grupa mare (5-6ani) 20 de min., în grupa pregătitoare (6-7 ani) – 30 de min.

Asistența psihologică școlară în Rusia are un anumit parcurs deja, comparativ cu Republica Moldova, unde aceste servicii sunt încă fraged. Analizând atât succesele, precum și dificultățile cu care s-au confruntat colegii noștri, menționăm multe exemple demne de preluat în practica acestei țări.

Astfel, sistemul de servicii psihologice din Republicii Moldova ar deveni mai eficient, dacă:

- ar exista o structură a asistenței psihologice bine determinată, unică pe țară, care ar include toate nivelele procesului de învățământ (de la cel

- preșcolar până la învățământul profesional și superior);
- ar fi *fortificat elementul praxiologic* în cadrul formării psihologilor practicieni;
 - instituția educațională ar avea dreptul să angajeze specialistul conform nevoilor sale concrete;
 - salarizarea ar fi efectuată în dependență de volumul de muncă realizat de psiholog;
 - ar fi dezvoltate serviciile psihologice și în *cadrul bibliotecilor raionale, municipale* referitor la orientarea profesională a adolescenților;
 - *ar fi create centre de asistență psihologică în acordarea ajutorului psihologic.*

Referințe bibliografice:

1. PALIUC, T. Actualitatea și perspectivele dezvoltării serviciului psihologic în instituțiile preșcolare. In: *Aspecte psiho-sociale ale procesului educațional: Materialele conferinței internaționale, 28-29 octombrie 2005, IȘE. Chișinău, 2006.*
2. БИТЯНОВА, М.Р. *Организация психологической работы в школе.* Москва: Изд-во „Совершенство”, 1997.
3. ДУБРОВИНА, И.В. *Практическая психология образования.* Москва, 1998.
4. ДУБРОВИНА, И.В. *Руководство практического психолога.* Москва, 1995.
5. ДУБРОВИНА, И.В. *Школьная психологическая служба: вопросы теории и практики.* Москва: Изд-во „Педагогика”, 1991.
6. Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации (Минобрнауки России) от 14 февраля 2011 г. № 187 „Об утверждении программы подготовки медиаторов”. [Accesat 18.07.2020]. Disponibil: <https://rg.ru/2011/03/23/mediacia-dok.html>
7. РУБЦОВ В.В. Служба практической психологии образования: современное состояние и перспективы развития. In: *Вопросы психологии, 2003, №6.*
8. Федеральный закон от 27 июля 2010 г. № 193-ФЗ „Об альтернативной процедуре урегулирования споров с участием посредника (процедуре медиации)”. [Accesat 18.07.2020]. Disponibil: <https://rg.ru/2010/07/30/mediacia-dok.html>

Introducere

În conformitate cu obiectivele proiectului *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, au fost inițiate studii cu referire la analiza politicilor internaționale privind asigurarea activității psihologice în sistemul educațional. Printre țările care au prezentat interes pentru cercetători se regăsește și Finlanda [1].

Finlanda este o țară din nordul Europei care se învecinează cu Suedia și Rusia, cu o populație de 5,52 milioane de locuitori (iulie, 2019) dintre care peste 1,4 milioane de oameni trăiesc în zona metropolitană Helsinki. Limbile oficiale ale Finlandei sunt finlandeză și suedeză [5; 21].

Finlanda cuprinde 19 regiuni (sau maakunta) și Åland – o regiune autonomă, subdivizate în continuare în 70 de unități subregionale și apoi din nou în 317 de municipalități (începând cu 2015) care furnizează servicii de bază cetățenilor (bunăstare socială, sănătate, educație etc.) și a cărui autonomie este protejată în Constituția Finlandei [21].

P. Sahlberg în prefața lucrării *Să predăm ca în Finlanda: 33 de strategii simple pentru lecții pline de bună dispoziție*, scrisă de către T. Walker, menționează că foarte puțini ar fi considerat că Finlanda are ceva de oferit în materie de învățământ, dar totul s-a schimbat în decembrie 2001, atunci când Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) a făcut cunoscute rezultatele primului său studiu internațional [3].

Deci, Finlanda a devenit celebră în lume pentru că elevii obținuseră cele mai bune rezultate la comunicare, matematică și științe la testele PISA (*Programme for International Student Assessment – Programul pentru Evaluarea Internațională a Elevilor*, care este o evaluare standardizată internațional) și pentru că are cel mai echitabil sistem de învățământ din toate țările OCDE (55 țări – 2006) urmată de Canada, Japonia, Noua Zeelandă și Australia [2].

Referindu-se la schimbările în educație, P. Sahlberg consideră valoroase lecțiile învățate din sistemele educaționale de succes clădite pe analiza comparativă, la nivel internațional, sisteme educaționale care au obținut scoruri înalte la patru criterii de măsurare a succesului: calitatea rezultatelor elevilor, echitatea, participarea și rezultatele la diferite niveluri educaționale și eficiența economică a sistemului. Aici se menționează în mod special experiența Finlandei atenționându-se asupra faptului că cele mai performante sisteme educaționale sunt cele care combină calitatea cu echitatea. Această afirmație exprimă ideea că rezultatele elevilor (calitatea) și echitatea (forța relației dintre performanțele școlare și mediul familial al elevilor) sunt core-

late. Este importantă ghidarea activităților școlilor pentru întreg sistemul educațional. Un aspect esențial al transformării managementului educației finlandeze, a fost faptul că programa este acum creată de profesorii fiecărei școli în parte.

În Finlanda, care este privită ca sursă-cheie pentru împrumuturi de politici educaționale, un element central în monitorizarea activității unei școli este o echipă care se ocupă de starea de bine a elevilor, echipă formată din cadre didactice, medici, psihologi și membri ai conducerii școlii. Aceste echipe țin ședințe regulate, de obicei săptămânale, în cadrul cărora vorbesc despre anumiți elevi și discută informațiile culese de la profesori legate de starea de bine, comportamentul și rezultatele elevilor respectivi. Echitatea în educație nu este sinonimă cu egalitatea, ci înseamnă corectitudine și incluziune. Corectitudinea presupune că diferențele personale sau sociale, adică genul, originea etnică sau mediul familial, nu reprezintă obstacole în calea realizării potențialului educațional. Incluziunea, la rândul ei presupune ca toți copiii din școală să atingă cel puțin un nivel minim de cunoștințe și aptitudini.

De-a lungul deceniilor, au existat două strategii care au dus la o mai bună echitate în școlile finlandeze: autonomia școlilor de a-și întocmi propria programă și accesul continuu la perfecționare profesională pentru cadrele didactice și directorii de școală. În sistemul educațional politicile pun accent pe formarea inițială a cadrelor didactice, pe susținerea și aprecierea acestora, pe încrederea acordată cadrelor didactice de a-și exercita profesia și pe accesul sistematic la formare și dezvoltare profesională continuă [2].

T. Walker, în lucrarea menționată anterior, oferă câteva sfaturi practice privind creșterea nivelului de fericire și bună dispoziție în școli. Autorul afirmă că există cinci factori ai fericirii: starea de bine (considerată fundamentală pentru dezvoltarea celorlalte componente ale fericirii); sentimentul de apartenență, autonomia, măiestria și mentalitatea [3].

În acest context, luând în considerație succesul educațional din Finlanda, dar și premisele care stau la baza acestuia, am considerat oportună studierea amplă a activității psihologice în țara respectivă.

Relevanța cunoștințelor psihologice pentru educație și învățare a fost recunoscută de mult timp. Psihologia educațională a fost astfel una dintre primele subdisciplinele psihologiei aplicate care a apărut pe scena academică, iar majoritatea cărturarilor din zonă – la nivel internațional, precum și în țările nordice – au avut o bază fermă în psihologie. Timp de câteva decenii sau mai mult, în a doua jumătate a acestui secol, psihologia educației a deținut o poziție centrală în cadrul educației în majoritatea țărilor nordice. Cercetările din acest domeniu au fost variate și viguroase. Cu toate acestea, deși teoriile psihologice ar trebui privite ca resurse intelectuale impor-

tante, trebuie recunoscut faptul că relația dintre o disciplină generală, cum ar fi psihologia și un anumit domeniu, cum ar fi educația, este complexă. Se susține că încercările recente de a dezvolta o psihologie culturală, recunoscând în mod explicit natura socio-culturală a învățării și a altor procese psihologice, promit să deschidă calea pentru concepțiile activităților umane care sunt relevante pentru preocupările umane în general. Orientarea spre dezvoltare a fost foarte puternică în psihologia educației finlandeze în toată perioada postbelică. Cercetările timpurii au fost puternic influențate de o abordare a psihologiei diferențiale, în timp ce cercetările ulterioare au adoptat cadre sociale, motivaționale și cognitive. Acest articol discută tendințele și evoluțiile teoretice influente [57].

Pentru a înțelege mai bine tradițiile și tipicul cercetării educaționale finlandeze în general și al cercetării psihologice educaționale în special, autori precum E. Olkinuora, E. Lehtinen et al. au revizuit istoria originii și dezvoltării unităților de cercetare educațională din universități. Astfel se menționează că primele dimensiuni care au accentuat importanța profesorului în educație au fost înființate încă din 1852 la Universitatea din Helsinki. Statutele care definesc rolul profesorului în educație subliniază natura aplicată, normativă și practică a pedagogiei științifice: îndatoririle de a oferi sfaturi și îndrumări potențialilor profesori secundari. Fondarea unei școli de formare în anul 1869 pentru practicarea abilităților de predare indică, conform lui R. Rinne (1988), legătura strânsă dintre pedagogia universitară cu predarea practică și dezvoltarea educației profesorilor [16].

În general, este acceptat faptul că profesorii de înaltă calitate sunt o condiție prealabilă pentru creșterea standardelor de educație și a rezultatelor pentru copii și tineri. Nici o societate nu ar ignora importanța educației și a investițiilor în viitorul lor, dar, în multe țări, forța de muncă didactică este sub presiune ca niciodată: salariu relativ scăzut; reducerea resurselor; dimensiuni crescute ale clasei; mai multe responsabilități; provocarea comportamentului elevilor; o mai mare diversitate a elevilor. Profesiunea didactică din multe țări se confruntă acum cu un grad ridicat de concurență în atragerea absolvenților de calitate. Nu este cazul Finlandei, unde profesorii lucrează într-una dintre cele mai căutate și respectate profesii din țară. *Kantar Public*, o agenție independentă de cercetare socială, a fost comandată să exploreze factorii care stau la baza statutului înalt de profesor în Finlanda și să identifice în mod specific ce învățare ar putea fi aplicată în alte țări. În acest context, un specialist din Grupul de politici pentru educația publică Kantar a efectuat o vizită în Finlanda în martie 2016, în cadrul căreia au fost realizate interviuri, pentru a determina factorii prioritari pentru statutul profesorului, cu diverse părțile interesate din această țară și anume: Ministerul Educației; Consiliul Național al Educației din Finlanda; Kuntaliitto –

Asociația autorităților locale și regionale finlandeze; OAJ – Sindicatul Educației; Școala de formare a cadrelor didactice din Oulu; Universitatea din Helsinki; Jokirannan koulu (școală completă din Kiiminki); Ressun peruskoulu (școală cuprinzătoare în Helsinki); Rantakylän yhtenäiskoulu (școală cuprinzătoare în Mikkeli); Hauhon yhtenäiskoulu (școală cuprinzătoare în Hauho) [21].

Asociația de Responsabilitate Socială a Psihologilor din Finlanda (Psykologien Sosiaalinen Vastuu ry – PSV)

Asociația de Responsabilitate Socială a Psihologilor din Finlanda este o asociație fondată în 1982 ca un grup profesional de pace care monitorizează modul în care se realizează dreptul fiecărei persoane la bunăstare mentală și socială. *Asociația de Responsabilitate Socială a Psihologilor din Finlanda* face apel la toți psihologii și studenții să utilizeze în mod activ abilitățile psihologice pentru a promova realizarea egală a acestor drepturi. Această asociație operează atât pe plan internațional, cât și pe plan intern. Membrii Asociației de Responsabilitate Socială a Psihologilor din Finlanda sunt:

- Asociația Psihologilor din Finlanda (Suomen Psykologiliitto) [60];
- Societatea Psihologilor din Finlanda (Suomen Psykologisen Seuran) [61];
- Asociația Studenților Psihologi din Finlanda (SPOL – Suomen Psykologian Opiskelijoiden Liitto) [49].

Alte asociații din Finlanda importante pentru domeniul psihologiei sunt:

- Asociația Profesorilor de Psihologie (Psykologianopettajat ry) [45];
- Psykologien Kustannus Oy [46];
- Rețea de expertiză a psihologilor (Psykologien osaamisverkosto) [48];
- PsykoNet [53];
- Asociația neuropsihologică finlandeză (Suomen neuropsykologinen yhdistys) [59];
- Asociația finlandeză a editorilor științifici (Suomen tiedekustantajien liitto ry) [62];
- Delegația societăților științifice (Tieteellisten seurain valtuuskunta) [63].

Alte asociații internaționale cu care Finlanda colaborează referitor la domeniul psihologiei:

- Asociația Psihologilor din America (APA – American Psychological Association) [7];
- Societatea psihologică britanică (The British Psychological Society) [10];
- Federația Europeană a Asociațiilor Profesionale de Psihologi (EFPPA – European Federation of Professional Psychologists' Associations) [11];

- Uniunea Internațională a Științelor Psihologice (IUPsyS – International Union of Psychological Science) [14];
- Asociația Internațională de Psihologie Aplicată (IAAP – International Association of Applied Psychology) [13];
- Asociația consiliilor de psihologie de stat și provinciale (ASPPB – Association of State and Provincial Psychology Boards) [9] etc.

Într-un sondaj finanțat de Comisia Europeană a fost evidențiat rolul psihologilor școlari în programul european de învățare continuă, precum și impactul acestui program (ESPIL: EUROPEAN SCHOOL PSYCHOLOGISTS IMPROVE LIFELONG LEARNING – psihologii școlari europeni îmbunătățesc învățarea pe tot parcursul vieții) asupra profesiei lor. Acesta a fost distribuit ministerelor educației și asociațiilor profesionale prin reprezentanții naționali (Germania, Austria, Bulgaria, Croația, Danemarca, Spania, Franța, Finlanda, Marea Britanie, Ungaria, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Norvegia, Olanda, Slovacia, Cehia, România, Slovenia, Suedia, Elveția) ai NEPES (*Network of European Psychologists in the Educational System* – Rețea europeană de psihologi care lucrează în sistemul de învățământ), comisia EFPA (*European Federation of Psychologists Associations* – Federația Europeană a Asociațiilor Psihologice) și a durat un an între noiembrie 2009 și noiembrie 2010. Un document, în urma acestui sondaj, descrie situația psihologilor din educație și modul în care ajutorul este organizat pentru elevii cu dificultăți și nevoi speciale în diferitele sisteme de învățământ europene. De asemenea, specifică cine sunt ceilalți profesioniști în cauză. Numeroase exemple de practică ilustrează contribuția psihologilor educaționali în diferite situații și la diferite niveluri cu partenerii din comunitatea educațională. În plus, multe referințe europene și internaționale (program de învățare continuă, cercetare, recomandări, carta drepturilor copilului și ale cetățeanului) sunt reamintite și oferă argumente și căi pentru îmbunătățirea, eficacitatea și consistența ajutorului pentru elevii cu dificultăți și nevoi speciale [15; 23].

Acest document care reliefează rolul psihologilor școlari în programul european de învățare continuă a fost editat în vederea transmiterii informației către cei responsabili de sistemele educaționale europene. Din această perspectivă, în componenta A. *Programul european de învățare continuă* se indică faptul că: Ar trebui să permită îmbunătățirea „capitalului mental al Uniunii Europene”. Aceasta este definită ca *totalitatea resurselor cognitive, aspectele emoționale ale indivizilor, inclusiv abilitățile lor cognitive, flexibilitatea și abilitățile de învățare, inteligența emoțională (empatia și cunoștințele sociale) și rezistența la stres. Măsurarea resurselor unui individ reflectă potențialul său de bază (genetică și programare biologică), precum și experiențele și pregătirea sa dobândite în timpul vieții sale* [24].

Opt competențe-cheie fundamentale în educație și formare au fost definite în conformitate cu două obiective:

- Promovarea dimensiunii calitative a politicii de învățare pe tot parcursul vieții, inclusiv cele 8 abilități-cheie și abilități transversale, cum ar fi dezvoltarea personală, cetățenia activă, coeziunea socială și accesul la ocuparea forței de muncă.
- Promovarea dimensiunii egalității de șanse pentru toți elevii: „abandon”, migranți, nevoi speciale etc. și calificarea profesională a personalului didactic și a conducerii școlii.

Componenta *B. Situația psihologilor educaționali europeni* denotă că: Psihologii din sistemul de învățământ sunt preponderent profesioniști cu un masterat în psihologie și cu experiență în domeniul educației. Cei mai mulți dintre ei sunt numiți **psihologi școlari**, iar în Europa alți termeni folosiți sunt: *psiholog educațional*, *psihopedagog*, *psihopedagog orientator* și *consilier de orientare psihologică* etc. Acești specialiști lucrează în instituțiile preșcolare, școli primare și gimnaziale, precum și în unități legate de școală; lucrează cu o gamă largă de copii/elevi cu vârste cuprinse între 2 și 20 de ani.

Întâlnindu-se cu copiii din primii ani de dezvoltare, în mediul cotidian al școlii, acești psihologi se află într-o poziție privilegiată de a ajuta copiii de la o vârstă fragedă, împreună cu membrii comunității educaționale. Activitățile lor principale constau în următoarele:

- ajută copiii să se adapteze la mediul școlar în timpul diferitelor etape ale dezvoltării lor;
- ajută la formarea unor atitudini pozitive față de școală și educație; care oferă o bază esențială pentru învățare;
- ajută elevii să dezvolte un stil de viață echilibrat;
- identifică dificultățile de învățare, ajută la proiectarea unor programe educaționale adecvate și ajută copiii să facă față acestor dificultăți de la o vârstă fragedă pentru a le permite să-și atingă potențialul maxim;
- ajută la prevenirea și identificarea dificultăților comportamentale și de sănătate mintală;
- identifică deficiențele abilităților sociale și intervin pentru a ajuta elevul și membrii comunității educaționale să-i dezvolte în cadrul școlii;
- identifică dificultățile sociale, discriminatorii sau familiale și ajută copilul atunci când unii factori le împiedică progresul.

Munca psihologilor din sistemul de învățământ nu se limitează la copii, ci se extinde la echipa educațională. Aceasta este împărțită în 3 tipuri de activități: prevenire, evaluare și intervenție la fiecare dintre aceste trei niveluri: copilul sau elevul individual, instituția de învățământ și societatea.

Totodată, conform rezultatelor sondajului realizat în Europa există o mare diversitate între țări atunci când vine vorba de psihologii din sistemul de învățământ cu privire la:

- organizarea serviciilor de psihologie școlară;
- condiții de lucru;
- roluri și practici;
- statut juridic;
- numărul de elevi și profesori pentru un psiholog;
- modalități și metode de evaluare;
- antrenament inițial;
- oportunități pentru educație continuă și supraveghere etc.

În Norvegia, Austria și Suedia, psihologii au posibilitatea de a colabora cu mulți alți profesioniști: profesori specialiști, medici școlari, asistenți școlari, consilieri educaționali, specialiști (logopezi, fizioterapeuți), asistenți sociali etc. Profesia de psiholog școlar este reglementată conform legilor în vigoare, misiunile sale sunt definite și activitățile sale profesionale fiind specificate. Danemarca pare să ofere psihologilor școlari cele mai favorabile condiții de muncă din Europa, cu cel mai mic număr de elevi (773) și profesori (60) pentru un psiholog școlar, un salariu atractiv și beneficii atunci când participă la instruire continuă și supraveghere continuă.

Conform chestionarului ESPIL (2010), pentru 73% din țările europene există un statut recunoscut legal pentru psihologi în sistemul de învățământ. Calificarea profesională necesară în 67% dintre țări este cel puțin nivelul masteratului în psihologie. Astfel, pentru a accesa profesia de psiholog educațional, șase din cincisprezece țări necesită o specializare (Franța, Letonia, Olanda, România, Republica Slovacă, Marea Britanie).

Cu privire la durata formării universitare se menționa că majoritatea țărilor europene necesită număr diferit de ani pentru formare: 5 ani de studii universitare în psihologie (Austria, Bulgaria, Danemarca, Germania, Croația, Spania, Republica Slovacă, Suedia: nivel de masterat); Letonia, Olanda și Luxemburg: 4 ani la nivel de masterat; Marea Britanie: nivel de doctorat (8 ani); România: doar 3 ani.

Cu privire la instruirea specializată în psihologie școlară se indică faptul că trei țări organizează un curs de formare specializată: Franța în sistemul public; Austria necesită 5 ani în psihologie și pregătire practică într-un serviciu de psihologie de 4 ani finalizat printr-un examen oral și scris; în Luxemburg, este necesar un stagiu de 2 ani după 4 ani academici în psihologie (ciclu complet de 6 ani), inclusiv îndrumare, supraveghere, educație continuă, management administrativ și cursuri de drept, pregătirea tezei și un examen final. În ceea ce privește dezvoltarea masteranzilor profesioniști, câteva universități au introdus din anul 2010 programe pentru psihologii educaționali: Universitatea Comenius din Bratislava; Universitățile belgiene din Louvain și Liège.

La începutul carierei doar 57% dintre țări oferă sprijin profesional psihologilor la începutul carierei. Austria, Croația, Luxemburg și Marea Britanie par să aibă cea mai structurată metodă. În mai multe țări (Bulgaria, Letonia, Lituania, Olanda, Spania), psihologii nu au suficientă experiență practică și nici sprijin specific la începutul carierei. În Olanda, a fost creat un post master de 2 ani într-o universitate: psihologii lucrează 4 zile pe săptămână în domeniu și participă o zi pe săptămână la acest training. În Malta, stagiarii după absolvirea unui curs de licență și a experienței profesionale, urmează un curs de masterat specializat în Psihologie: fie în *psihologia educației*, fie în *psihologia de orientare*, apoi psihologii educaționali beneficiază de o practică supravegheată de 2 ani.

Aproape toate țările europene oferă acces regulat la educație continuă pentru psihologii educaționali organizată preponderent de ministere ale educației, asociații naționale de psihologie și universități.

Recomandări *pentru psihologii educaționali*, inspirate de rezultatele sondajului, bazate pe cele mai bune practici observate și cu scopul de a dezvolta o mai bună organizare a ajutorului pentru elevii cu dificultăți și nevoi speciale, echivalent și de calitate în cadrul comunității europene:

- Standardizarea formării inițiale și continue, precum și supravegherea, sprijinul pentru începători în conformitate cu standardele „EuroPsy”;
- Standardizarea condițiilor de practică și a instrumentelor de evaluare;
- Stabiliirea numărului de studenți per psiholog (1/1000) conform recomandărilor internaționale;
- Crearea unui centru european de educație continuă pentru psihologii educaționali în scopul de a sprijini colaborarea dintre colegii europeni, pentru a împărtăși cele mai bune exemple de formare și a-și îmbunătăți nivelul de competențe în conformitate cu nevoile profesionale;
- Inițierea de proiecte pentru a ajuta psihologii din sistemul educațional din Europa să faciliteze învățarea de la egal la egal, monitorizarea colegilor europeni pe teren și vizite de studiu;
- Crearea unui grup de studiu european pentru a face un inventar al instrumentelor de evaluare adaptate sistemului educațional, să le traducă și să le adapteze și să dezvolte noi instrumente de evaluare;
- Crearea unui grup independent de experți europeni (Eurydice) pentru evaluarea și îmbunătățirea cunoștințelor privind datele și serviciile psihologice în sistemele de învățământ.

Recomandări pentru toți profesioniștii implicați în educație, formare și ajutarea copiilor/elevilor cu dificultăți și/sau nevoi speciale:

- Integrarea serviciilor din sectoarele educației, sănătății și socialului într-o singură structură de sprijin școlar pentru o mai mare consecvență și eficiență: dezvoltarea unor echipe comparabile de profesioniști responsabili cu acordarea de sprijin școlilor și copiilor, inclusiv servicii de psihologie școlară;
- Inițierea unui proiect-pilot *Rețeaua UE* de sprijin pentru școli – de promovare a soluțiilor inovatoare, sprijin eficient pentru școli;
- Promovarea cercetării privind activitatea echipelor multidisciplinare, practicile acestora și cooperarea între serviciile de sprijin pentru tineri la nivel local, național și european.

În acest context se menționează că trebuie să se regândească și să se armonizeze organizarea asistenței pentru elevii aflați în dificultate și pentru școli [24].

Politica educațională finlandeză

Obiectivul principal al politicii educaționale finlandeze este de a oferi tuturor cetățenilor oportunități egale de a primi educație. Conform Constituției Finlandei [22] există un angajament pentru echitate în accesul la educație: *Orice persoană are dreptul la o educație de bază gratuită. Autoritățile publice garantează tuturor oportunități egale de a primi alte servicii educaționale în conformitate cu capacitatea și nevoile lor speciale, precum și posibilitatea de a se dezvolta fără a fi împiedicate de dificultăți economice.*

Principiul echității și egalității în accesarea educației de înaltă calitate este evident în toate fațetele sistemului de învățământ finlandez. Educația este gratuită la toate nivelurile, de la învățământul preșcolar la universitate. Mesele școlare, manualele și transportul către și de la școli sunt gratuite în învățământul preșcolar și de bază. Copiii cu nevoi educaționale suplimentare sau speciale sunt susținuți în primul rând în cadrul setărilor generale. Orientarea și consilierea – contabilizarea bunăstării mai largi a copiilor – este o parte esențială a rolului profesorului. Este, de asemenea, ancorat în pedagogia cadrelor didactice și în cadrul valorilor în cadrul curriculumului național de bază și al curriculumului local.

Curriculumul național de bază este dezvoltat de Consiliul Național al Educației din Finlanda și actualizat aproximativ la fiecare 10 ani. Cea mai recentă iterație a curriculumului național de bază este introdusă în august 2016. Acesta include obiectivele și conținutul de bază al diferitelor domenii, precum și principiile evaluării elevilor, educației cu nevoi speciale și bunăstării elevilor. Deși Consiliul Național pentru Educație din Finlanda deține responsabilitatea pentru emiterea curriculumului național de bază, acesta este dezvoltat în mod deschis și în colaborare cu o gamă largă de părți inte-

resate, inclusiv experți academici, organisme reprezentative precum OAJ, reprezentanți ai municipalităților, profesori, părinți și elevi. Acest curriculum național de bază este apoi utilizat ca un cadru din care municipalitățile vor elabora programe curriculare locale adaptate pentru a satisface nevoile și interesele comunităților lor [21].

Sistemul educațional în Finlanda

Există două niveluri ale administrației naționale pentru educație în Finlanda:

1. Ministerul Educației și Culturii este responsabil de politica educațională, de pregătirea legislației și de luarea deciziilor privind finanțarea de stat a educației.

2. Consiliul Național al Educației din Finlanda este agenția națională de dezvoltare care lucrează în cadrul Ministerului și deține responsabilitatea pentru curriculumul național de bază, calificările și dezvoltarea profesorilor.

Consiliul Național al Educației din Finlanda stabilește prioritățile sistemului educațional și stabilește curriculumul național de bază. Cu toate acestea, guvernarea educației s-a bazat pe principiul descentralizării și creșterii guvernantei publice de la începutul anilor '90. Municipalitățile sunt responsabile pentru determinarea priorităților educației locale, pentru interpretarea curriculumului național de bază pentru elaborarea unui curriculum local, pentru alocarea subvențiilor pentru educație, pentru recrutarea personalului și pentru asigurarea calității ofertei de educație. În cadrul fiecărei municipalități, un director sau șef de educație este responsabil pentru educația oferită în cadrul municipalității respective. Municipalitățile și sectorul guvernamental local sunt susținute de Asociația autorităților locale și regionale finlandeze care pledează pentru interesele lor, oferind servicii pentru dezvoltarea și consolidarea autonomiei locale.

Cealaltă parte interesată în educația strategică din Finlanda este OAJ (Sindicatul Educației), care numără peste 95% din profesorii finlandezi ca membri ai acesteia. OAJ contribuie la politica educațională prin participarea la grupuri de lucru, prin lobby și pledoarie în favoarea condițiilor de muncă ale profesorilor.

Structura educației în Finlanda

În Finlanda există în general trei etape ale învățământului terțiar: educația pre-primară pentru copiii sub 7 ani; educație de bază pentru copii cu vârste cuprinse între 7 și 16 ani; și învățământul secundar superior cu căi generale (academice) sau profesionale pentru cei care au finalizat cu succes învățământul obligatoriu. Aceste etape sunt ilustrate în *Figura 1*.

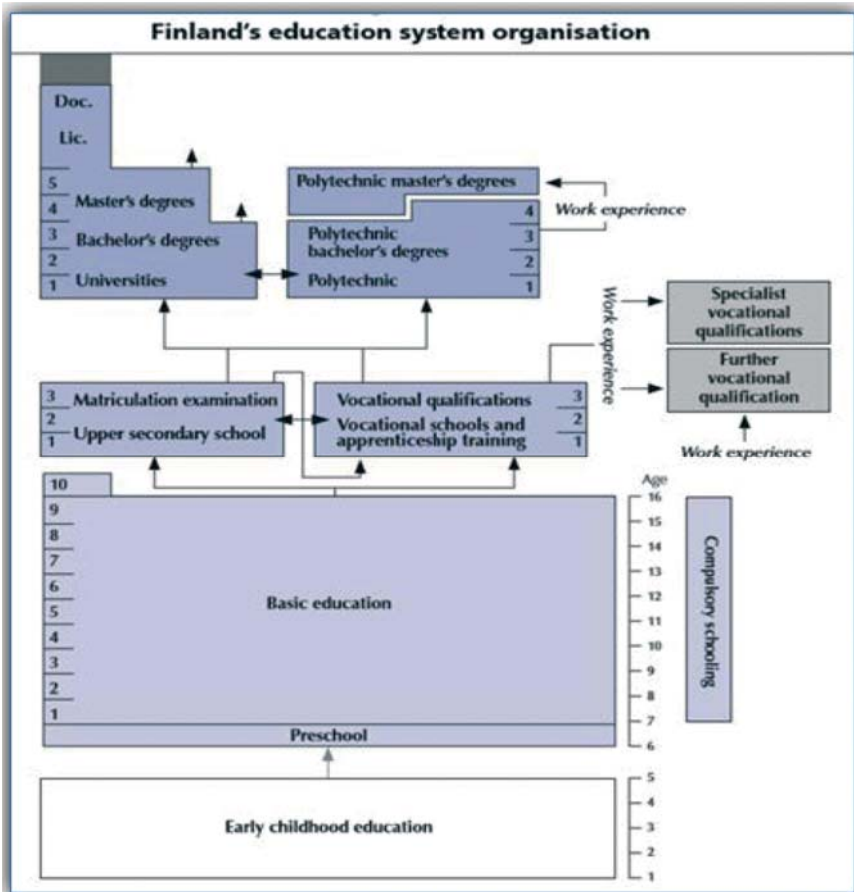

Fig. 1. Structura sistemului educațional în Finlanda [12]

Educație timpurie și învățământ preșcolar

Educația și îngrijirea timpurie a copiilor (pentru copiii cu vârsta sub 5 ani) este oferită prin intermediul centrelor de zi și al îngrijirii de zi a familiei, urmând o versiune localizată a liniilor directoare naționale privind educația și îngrijirea copiilor. Deși această dispoziție „educare” nu este gratuită, este subvenționată puternic, iar taxa variază în funcție de mărimea și venitul familiei [20].

Educație pregătitoare (esiopet)

Această educație durează un an, educația pregătitoare este gratuită, începe când copilul împlinește 6 ani și este organizată pe baza grădinițelor sau a școlilor. În eskari (numele prescurtat esiopetus), copiii încep să

se pregătească pentru școală, învață cum să se comporte la școală, stau la un birou, au un manual care vizează învățarea alfabetului, numerelor și numărării primare. Toate materialele de studiu sunt gratuite. Ca și în multe alte țări, accentul este pus aici pe dezvoltarea abilităților și cunoștințelor de bază prin joc. Din 2015, această formare a devenit obligatorie. Durata unei zile școlare la eskari este de aproximativ 4 ore. La sfârșitul anului școlar, se efectuează teste pentru a determina disponibilitatea copilului la școală. Adesea, pentru copiii care nu vorbesc fluent limba finlandeză, aceștia repetă programul eskari sau îi transferă la o clasă specială cu învățare îmbunătățită a limbii finlandeze (valmistava luokka). Astfel de cursuri nu sunt disponibile peste tot.

Învățământ secundar de bază (perusopet)

Aceasta este o etapă obligatorie a educației pentru toți copiii care trăiesc permanent în Finlanda [4]. Cu vârsta cuprinsă între 7 și 16 ani, copiii participă la educația de bază în școli complete, care este oferită gratuit [20]. Educația începe în anul în care copilul împlinește șapte ani și se termină la finalizarea întregii educații secundare de bază. Clasele 1-6 formează etapa inferioară a învățământului secundar de bază (ala-aste), iar clasele 7-9 formează etapa superioară (yläaste). Astfel, instruirea de bază este împărțită în două părți:

- școală de învățământ general pentru juniori de la 1 la 6 clase (alakoulu);
- școală generală de învățământ general din clasele 7-9 (yläkoulu).

La sfârșitul celor nouă ani de învățământ de bază, elevul este eligibil pentru educație suplimentară, care durează un an – aceasta este clasa „a zecea” (kymppiluokka) [4]. Elevii își pot îmbunătăți notele și se pot gândi la domeniul de formare care i-ar putea interesa în viitor [26].

Se efectuează formare suplimentară pentru a spori pregătirea absolvenților pentru studii ulterioare, adică aceasta este o clasă pentru cei care nu au reușit la unele discipline și nu au putut finaliza educația de bază cu toți ceilalți. În clasele inferioare, predarea tuturor materiilor este responsabilitatea unui profesor (cu excepția unor materii speciale, de exemplu, muzică, limbi), de obicei în același birou, în timp ce în clasele superioare, orele sunt predate de profesori diferiți. Adesea, școlile de învățământ general pentru juniori și seniori sunt două clădiri complet diferite [4].

Școlile lucrează la un curriculum localizat, care este elaborat în consultare cu municipalitatea și se încadrează în cadrul curriculumului național de bază. Programa școlară va detalia valorile și principiile predării și învățării în cadrul școlii, precum și obiectivele educaționale și didactice.

Nu există teste naționale pentru elevii din învățământul de bază; în schimb, profesorii sunt responsabili de evaluarea continuă a acestora și de evaluarea finală în anul 9. Notele primite de elevi la finalizarea învăță-

mântului de bază sunt date de profesori – aceste clase determină traseele de învățământ post-obligatoriu deschise elevilor. De asemenea, nu există inspectorat școlar; în schimb, școlile sunt încurajate să se autoevalueze, iar Centrul finlandez de evaluare a educației coordonează evaluările naționale la disciplinele de bază o dată pe an, cu un eșantion aleatoriu de școli. Nu există comparații între școli pe baza rezultatelor elevilor.

Municipalitățile vor atribui locuri școlare elevilor în funcție de apropiere, atât de mult încât elevii au frecventat de obicei școli care sunt cele mai apropiate de domiciliul lor [20].

Pe lângă școlile publice, există și cele private. Un fapt interesant este că li se interzice perceperea taxelor de școlarizare. Înființarea unei școli private în Finlanda necesită o decizie a Consiliului de stat. Școlile private, precum școlile publice, sunt finanțate în mod egal de guvern, dar pentru aceasta li se cere să ofere același pachet de servicii: alimente, îngrijiri medicale, materiale didactice gratuite și transport școlar.

Învățământul secundar

Include instruire la un liceu (lukio) sau la o școală profesională (ammattioppilaitos). După absolvirea unei școli de învățământ general, mulți absolvenți decid să-și continue studiile într-o școală secundară (gimnaziu). Aici sunt lipsiți de mesele și manualele gratuite, deși taxele de școlarizare încă nu sunt percepute.

Gimnaziile în sine selectează elevii în funcție de performanța lor în școala principală. Educația se desfășoară în conformitate cu sistemul de curs, deci nu există o diviziune clasică pe clase. Studierea la liceu (lukio) durează de obicei trei ani. Pentru a vă înscrie la liceu, aveți nevoie de un certificat de învățământ secundar de bază, la sfârșitul liceului, studenții susțin examene de stat pentru învățământul secundar complet (ylioppilastutkinto). Educația într-un gimnaziu se încheie cu promovarea examenelor scrise de stat, care dau dreptul de a intra în orice instituție de învățământ superior.

Învățământul secundar specializat (toisen asteen ammatillinen koulu) durează de obicei aproximativ trei ani. După învățământul profesional secundar, studiile pot fi continuate la o universitate sau institut profesional. Înscrierea nu are loc automat, dar necesită depunerea documentelor, iar uneori este oferit un examen de admitere.

Educație înaltă

Sistemul de învățământ superior din Finlanda este reprezentat de două domenii independente:

- Universități;
- Școli profesionale superioare.

Educația la universități și institute durează de obicei cinci ani sau mai mult, persoanele studiază pentru o diplomă de studii superioare incomplete

sau complete. Documentele către multe instituții de învățământ trebuie depuse cu mult înainte de începerea anului universitar următor. Pentru solicitanții străini, poate fi prevăzut un termen special pentru depunerea documentelor [4].

Învățământul secundar superior

Nouă din zece tineri care finalizează învățământul de bază obligatoriu merg la studii generale sau vocaționale secundare superioare imediat după învățământul de bază. Învățământul secundar general superior își propune să ofere în continuare studenților cunoștințe pe scară largă prin combinarea cursurilor obligatorii care acoperă materii de bază cu un număr mic de studii electivă. Aproximativ 55% dintre tineri iau tractul secundar superior general. Educația și formarea profesională acoperă opt domenii de învățare (cele mai populare fiind tehnologia și transportul), ducând la mai mult de cincizeci de calificări profesionale care includ peste o sută de programe de studiu diferite. Educația vocațională inițială în Finlanda este populară, aproape 40% dintre tineri optând pentru acest tip. Ambele trasee secundare superioare sunt furnizate gratuit.

Finalizarea examenului de înmatriculare finlandez (desfășurat în sistemul de învățământ secundar general superior) sau a unei calificări profesionale de nivel postliceal asigură eligibilitatea generală pentru învățământul superior (care este, de asemenea, gratuit, deși extrem de competitiv) [20].

Caracteristicile antrenamentului

Universitățile sunt mai orientate spre cercetare. În ele, puteți obține atât o diplomă de licență inițială (3 ani), cât și o diplomă de master superior (5-6 ani) cu susținerea ulterioară a unei teze și atribuirea de diplome. Școlile profesionale superioare își bazează munca pe legătura dintre viața economică și de afaceri a unei anumite regiuni. Programele de studiu includ practica în firme și întreprinderi, iar la finalizarea unui studiu de patru ani, absolvenții primesc o diplomă de licență în domeniul de cunoștințe ales.

Oricine poate studia la universități. Până în 2017, școlarizarea la instituțiile de învățământ superior nu a fost taxată. Cu toate acestea, din 2017, au fost introduse taxe de școlarizare obligatorii pentru unele categorii de studenți străini.

Studenții finlandezi sunt eligibili pentru burse, precum și împrumuturi bancare la o rată a dobânzii scăzută [4].

Deci, toți copiii care locuiesc permanent în Finlanda trebuie să urmeze școala, ceea ce înseamnă că trebuie să primească educație de bază. Elevii din învățământul de bază beneficiază de sprijin academic. Consilierii de orientare discută diverse moduri de a studia, precum și de formare după școală. Ei oferă, de asemenea, îndrumare profesională. Psihologii școlari și asistenții sociali ajută la rezolvarea situațiilor problematice. Profesorul poate oferi

copilului sprijin educațional pe termen scurt. Profesorii păstrează legătura cu părinții. Aceștia organizează întâlniri cu părinții și îi țin la curent cu studiile copilului. Mai multe școli păstrează legătura cu părinții prin intermediul serviciilor online [26].

P. Robert, în lucrarea „*L'education en Finlande: les secrets d'une etonnante reussite „Chaque élève est important”*” [27], menționează despre o vizită făcută în Finlanda în 2006 în cadrul unui program european și despre descoperirea profunde originalități a sistemului finlandez, indicând admirație și dorința de a importa unele dintre secretele sale. Autorul menționează și despre faptul că, finlandezii au întreprins de mai bine de 30 de ani reforme de anvergură ale sistemului lor de învățământ.

Referindu-se la **cheile succesului** autorul menționează câteva dimensiuni importante pentru sistemul educațional din Finlanda:

I. „Fiecare elev este important”. Se indică faptul că în timpul „Marii dezbateri despre viitorul școlii” organizată la sfârșitul anului 2003 pentru a pregăti noua lege de orientare, formula care figurează în raportul anexat la legea din 1989, concentrase o mare parte a controversei: ce ar trebui pus în centrul sistemului, studentul sau cunoștințele? Finlanda a ales, fără îndoială, prima soluție. Finlanda respectă profund cunoștințele, dar respectă și mai mult persoanele cărora dorește să le transmită.

a) *Un mediu cald și primitiv.* Elevii ar trebui să se simtă la școală „acasă”. Orice decalaj între școală și casă ar trebui să fie redus cât mai mult posibil. Mediul de viață este conceput pentru a promova această continuitate: școala este un loc de viață în care spațiile de lucru sunt vaste și unde sunt oferite locuri confortabile pentru odihnă.

Această atmosferă de familie este și mai evidentă la grădiniță. Există suficienți adulți acolo pentru a asigura o relație strânsă cu fiecare copil. Trei îngrijitori de copii plus un ajutor de uz casnic pentru fiecare grup de 12 copii cu vârsta cuprinsă între 1 și 3 ani; 2 profesori calificați, un asistent pentru creșe și un ajutor de uz casnic pentru un grup de 21 de copii cu vârste între 3 și 6 ani. Mai mult, totul se face în alegerea mobilierului și în ritmul activităților, astfel încât să nu se impună niciun stres inutil copiilor. Deci, acestea din urmă par surprinzător de calme, relaxate și disponibile.

b) *Ritmuri de învățare prietenoase copiilor.* Abia de la vârsta de 7 ani copiii încep în mod normal să învețe să citească. Anterior, grădinița (1-6 ani) și învățământul preșcolar (6-7 ani) au căutat mai ales să trezească aptitudinile copiilor, curiozitatea și priceperea lor. Fiecare zi este dedicată unei discipline (muzică, sport, activități manuale sau artistice, limba maternă, matematică), dar numai dimineața copiii învață despre aceasta, întotdeauna într-un mod foarte atractiv. După-amiaza este rezervată jocului. Astfel, învățarea inițială are loc fără violență, fără stres și fără greutăți nejustificate, cu preocuparea

constantă de a stimula, a motiva, a fi atent. Dacă un copil prezintă dispoziții speciale, i se va oferi ocazia să învețe să citească mai devreme (6 ani). Pe de altă parte, de comun acord cu părinții, profesorii pot îngriji un copil de până la 8 ani la grădiniță dacă se pare că nu este pregătit pentru lectură. Pe de altă parte, grupurile de sprijin sunt organizate în mod sistematic pentru elevii care au dificultăți la un anumit subiect și un asistent trimis la clasă pentru a-i sprijini. În ceea ce privește ziua de lucru, este organizată cu preocuparea de a respecta ritmurile biologice ale copilului și de a evita orice oboseală inutilă: până la 16 ani – sfârșitul școlii obligatorii – secvențele de curs sunt limitate la 45 de minute și intercalate cu perioade de odihnă de 15 minute în care elevii pot merge liber pe coridoare, pot discuta în liniște în camerele de odihnă, se pot juca sau se pot conecta la computerele de care dispun.

c) *Detectarea timpurie a dizabilităților și a problemelor de învățare și a ajutoarelor țintite.* Pentru a se putea adapta cât mai bine la nevoile fiecărui copil, finlandezii au implementat detectarea timpurie și sistematică a dificultăților de învățare. De la grădiniță, elevii susțin serii de teste. Copiii cu dizabilități vor merge de la începutul școlii primare la cursuri de specialitate unde vor fi îngrijiți cu o rată de 5 elevi pe clasă de către profesori instruiți în acest scop. Cursurile pentru copii cu „nevoi speciale” sunt situate în școlile tradiționale, ceea ce permite acestor elevi să fie integrați în clase obișnuite în discipline acolo unde este posibil (muncă manuală, muzică, sport – când nu este posibil). Atunci când problemele sunt mai puțin profunde, este favorizată integrarea deplină, cu toate mijloacele tehnice necesare pentru promovarea acestora.

d) *O rată ridicată de prezență.* În primii ani de școală obligatorie („învățământ de bază” de la 7 la 13 ani), numărul elevilor nu trebuie să depășească 25 de elevi pe clasă. De fapt, norma pare a fi în jur de 20 de elevi, dar pot exista excepții. În liceu, grupurile se formează în funcție de înregistrările elevilor: dimensiunile sunt, prin urmare, foarte variabile, dar nu este neobișnuit să se vadă grupuri practice de lucru de 6 sau 7 elevi. În cele din urmă, de la școala primară și din nou la facultate, asistenții educaționali vin să-l ajute pe profesor în propria sa clasă, unde poate prelua sarcina grupurilor mici de studenți care au nevoie de ajutor special. Școlile gimnaziale au, de asemenea, personal cu consilieri, care sunt prezenți cu normă întregă într-o singură unitate la o rată de „un consilier pentru 200 de elevi, care le permite să fie disponibili pentru toți elevii care pot veni și să-i consulte la cerere pentru a fi îndrumați în studiile lor și, de asemenea, să beneficieze de ascultare atentă și expertă dacă este necesar”. Chiar dacă elevul nu simte urgența, ar trebui să-și vadă consilierul cel puțin de două ori pe an.

În Finlanda profesorul este ca o resursă printre altele; la clasa finlandeză pereții sunt acoperiți cu cărți; nu există o cameră care să nu aibă retropro-

lector, computer, videoproiector, TV și DVD player. Toate mijloacele pentru a pune elevii în contact cu cunoștințele sunt bune și elevul este chemat în mod constant să construiască un sens pe măsura lui din toate acestea. Există, de asemenea, o atmosferă de cooperare sănătoasă în clasele în care fiecare își are locul său și joacă un rol în construcția colectivă a cunoașterii. Finlanda dorește ca elevii să acceseze cunoștințele cu entuziasm și acest lucru se poate face numai prin implicarea lor deplină în învățarea lor.

f) *O libertate de alegere supravegheată.* Una dintre cele mai cunoscute caracteristici ale sistemului finlandez este marea libertate de alegere lăsată elevilor în organizarea cursului lor. În realitate, această libertate este foarte progresivă, în raport cu gradul de maturitate al elevilor.

g) *O evaluare motivantă.* Ce se întâmplă cu notele în Finlanda? Studenții până la vârsta de 9 ani nu sunt deloc notați. Dobândirea cunoștințelor fundamentale se poate face astfel fără stresul notelor și testelor și fără stigmatizarea elevilor. Fiecare va putea progresa în ritmul său fără a interioriza, dacă nu urmează în ritmul dorit de standardul academic. Finlanda a făcut alegerea de a avea încredere în curiozitatea și setea naturală de învățare a copiilor. Evaluările în acest moment ar fi doar un obstacol. Acest lucru, desigur, nu exclude informarea regulată a familiilor cu privire la progresul copiilor lor: la școala Kanenvala buletinele informative sunt trimise de două ori (de Crăciun și mai); dar numerele nu apar decât în clasa a VI-a când copiii împlinesc 13 ani. După 13 ani, aceeași rată de evaluare se păstrează în facultate cu note numerice cuprinse între 4 și 10. Această scară de note, este de a evalua elevul: știe sau nu știe; dacă nu știe, obține un 4, un semn care implică nevoia de a începe de la capăt. Pentru a nu construi o scară a ignoranței notele foarte scăzute au fost scoase în afara legii. Pe de altă parte, putem distinge niveluri de perfectibilitate: o cunoaștere ar putea fi dobândită fără a fi împinsă la perfecțiunea sa: asta înseamnă semnele între 5 și 9. În liceu se păstrează aceeași scară. Pe de altă parte, ritmul evaluărilor este mult mai susținut: fiecare sesiune de 6 săptămâni se încheie cu o săptămână în care elevii sunt supuși testelor în fiecare zi, între orele 9:00 și 12:00. Pentru a compensa acest stres, sunt eliberați în acea săptămână în fiecare după-amiază. Elevii trebuie să valideze două treimi din cursurile din fiecare disciplină urmată. Prin urmare, își pot continua progresul în ciuda unuia sau a două eșecuri. Cu toate acestea, sunt încurajați să repete un curs care nu a fost validat.

II. Profesori experți

a) *O profesie apreciată.* Profesiunea didactică din Finlanda se bucură încă de un real prestigiu în societate. Nu este vorba atât despre compensație – care este medie pentru țările OECD – cât despre importanța educației și sentimentul larg împărtășit că profesorii sunt experți în domeniul lor și

se dedică din toată inima sarcinii lor. La întrebarea: „De ce ai ales această profesie? „Răspunsul care apare cel mai adesea în sondajele motivaționale efectuate în rândul tinerilor profesori este: „Pentru că iubesc copiii”. Astfel, de la bun început profesorii finlandezi sunt mai orientați spre înțelegerea copilului și a nevoilor sale.

b) *O recrutare solicitantă.* Recrutarea cadrelor didactice contribuie în orice caz la selectarea candidaților încă de la începutul studiilor, nu numai în ceea ce privește abilitățile disciplinare și teoretice, ci și ideea pe care o au despre profesia lor și despre concepția și cunoașterea copilului. „Profesorii de clasă”, sunt chemați să predea nivelurile 1-6 ale învățământului de bază. Candidații trebuie să aibă „examenul de înmatriculare” și să dobândească deja experiență lucrând cu copii ca „asistenți” într-o școală sau colegiu timp de trei ani. Abia atunci pot solicita admiterea la facultatea de învățământ la alegerea lor (de obicei se aplică la trei universități diferite). La Facultatea de Educație Joensuu, din 1.200 de dosare – inclusiv scrisoare de intenție și CV – 300 sunt păstrate în fiecare an. Candidații trebuie să treacă apoi o serie de teste și interviuri timp de două zile întregi. Unul dintre aceste teste este un „test de grup” în care candidații, în grupuri de câte 6 persoane, trebuie să discute în fața observatorilor un subiect dat despre educație. De asemenea, este necesar un interviu personal. La finalul acestor teste, doar 80 de candidați își vor putea începe studiile la Facultatea de Educație. În ceea ce privește „profesorii de materie”, sau profesori specializați într-o disciplină, care vor putea preda la nivelurile 7-9 ale învățământului de bază și în licee, trebuie să fi obținut mai întâi o diplomă de master în disciplina lor, după care va trebui să studieze pedagogie timp de unul sau doi ani. Pentru a intra, vor trebui să treacă aproximativ aceleași teste ca și „profesorii de clasă”. După absolvire, profesorii trebuie să caute un post. Nu există „mișcare națională” în Finlanda, nici măcar regională sau departamentală. Primăria, cu puteri educaționale foarte largi, este responsabilă de recrutare. Îl împărtășesc cu unitățile, ai căror directori participă la comitete și pot influența deciziile în funcție de nevoile și așteptările lor. Profesorii sunt apoi plătiți direct de către unități, ale căror bugete, potrivite de municipalități, includ salariile personalului.

c) *Formare inițială extinsă.* Toți profesorii trebuie să dețină un master: master în științe ale educației pentru „profesori de clasă”, master obținut la disciplina lor pentru „profesori de materie”. Astfel, de la grădiniță până la liceu vor avea în față profesori extrem de calificați. „Consilierii” și „profesorii specialiști” urmează o educație specifică Legătura dintre instituția de aplicare și universitate este extrem de strânsă.

d) *Timp de lucru moderat, dar o definiție largă a serviciilor.* Deci, profesorii finlandezi nu sunt mai mult plătiți decât majoritatea colegilor lor din țările Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE). La

jumătatea carierei, salariul este de aproximativ 2000 de euro pentru o sarcină de lucru de 20 de secvențe de curs (de 20 de ori 45 de minute), la care se adaugă diverse obligații precum monitorizarea coridoarelor sau a curții (1 de două ori pe zi la interclase), sfaturi de clasă și participare la grupuri de lucru disciplinare sau transdisciplinare. Acest program poate fi ușurat (18 secvențe pentru profesorii de limbi finlandeze și străine) sau mai lungi (23 de secvențe pentru profesorii de sport sau arte plastice). Profesorii consideră, de asemenea, o parte firească a slujbei lor să aibă relații cu familiile din afara școlii: nu este neobișnuit ca un profesor să vină la casele elevilor săi pentru a afla condițiile ei de viață, sarcină care în alte țări este considerată a fi responsabilitatea asistentului social.

e) *Condiții materiale optime.* Profesorii finlandezi se bucură de condiții materiale de lucru deosebit de favorabile. Dimensiunile orelor, așa cum am menționat deja, rareori depășesc 25 de studenți. Clasele sunt spațioase și echipate cu toate cele mai moderne echipamente.

f) *Libertate pedagogică totală.* Gradul de satisfacție cu munca profesorilor este impresionantă. Nu există profesori amari și dezamăgiți acolo, ci dimpotrivă profesori fericiți și mândri de activitatea lor educațională. Odată ce au trecut cursul de formare și recrutare, cadru didactic se bucură de libertate pedagogică totală și de o mare marjă de autonomie și inițiativă și aceasta este cu siguranță o componentă esențială a motivației lor. Prin urmare, sistemul finlandez economisește inspecțiile (și inspectorii...).

g) *Profesori experți asociați cu Universitatea.* După studii, profesorii păstrează un contact strâns cu universitatea. Nivelul lor de pregătire și expertiza pedagogică îi face să fie membri asociați. Aceștia participă la formarea colegilor lor, primindu-i cursurile și pot participa la sesiunile de curs la facultate. De asemenea, aceștia sunt consultați în mod regulat cu privire la conținutul programului la care pot face aranjamentele pe care le consideră relevante, de comun acord cu șeful instituției lor și cu oficialii locali din domeniul educațional.

h) *Educație continuă orientată.* Foarte dornici să fie în pas cu schimbări din societate și profesia lor, participă în mod regulat la inițiativa de educație continuă. Directorii îi pot încuraja să facă acest lucru, atunci când apare nevoia; acest lucru nu se face prin constrângere, ci dimpotrivă prin negocieri și dialog. Rolul profesorilor în succesul sistemului finlandez este, așadar, de cea mai mare importanță. Înzestrați cu o pregătire inițială la nivel înalt în care pedagogia joacă un rol fundamental, se bucură de o mare încredere și de o mare apreciere nu numai din partea instituțională lor, aici și din partea societății în ansamblu. Investesc profund într-o profesie pe care o iubesc și care îi motivează pentru că se simt foarte liberi să-și dezvolte propriul mod de predare.

III. Evaluarea – pârghie pentru schimbare

a) *Un sistem în continuă evoluție.* Este remarcabil faptul că finlandezii au reușit să facă sistemul lor să evolueze într-un mod progresiv și coerent, fără zguduituri, fără a se întoarce, dar urmând o linie de progres coerentă și conștientă, independent de schimbările majorității politice. „Legea educației de bază”, stabilește principiile și regulile care guvernează învățământul de bază.

b) *Evaluare: o obligație legală.* Unul dintre punctele importante ale acestui document legislativ este obligația impusă tuturor unităților de învățământ de a efectua evaluări periodice ale funcționării și rezultatelor acestora și de a le face publice. Aceste evaluări trebuie organizate chiar de către unitate. Dar sunt necesare și evaluări externe. Ele sunt cel mai adesea efectuate de municipalități.

Liceele sunt supuse aceleiași obligații. Fiecare unitate trebuie să aibă un plan de evaluare prezentat autorității locale. Fiecare student se poate conecta fie la fața locului, fie de acasă prin internet, în rețea și poate răspunde liber la întrebări. Rata de participare este de 70%. Această practică relevă concepția finlandeză a serviciului de educație publică: toți actorii se consideră a fi în serviciul utilizatorilor, și anume al familiilor și al elevilor [25; 27; 28].

Alți autori care au analizat cercetările realizate cu scopul de a explora factorii care influențează statutul profesorului în Finlanda, evidențiază că aceștia sunt:

1. *Respectul* acordat profesorilor datorită poziției lor istorice în cadrul culturii finlandeze, dar și procesului de selecție și formării riguroase întreprinse, precum și modului în care profesorii se comportă în și în afara clasei.
2. *Autonomia* pe care profesorii trebuie să o predea în moduri care se încadrează în programa de bază, dar care se joacă la punctele forte ale elevilor și la nevoile contextului lor local. Această autonomie rezultă din încrederea acordată educatorilor, ea însăși influențată de calitatea și poziția profesorilor.
3. *Un curriculum național de bază* care se axează pe principiile egalității, cetățeniei și patriotismului și care încurajează un grad de încredere în sine, creativitate și conduită morală – toate calitățile-cheie ale unui profesor.

Respectul și autonomia au fost ambele cercetate în detaliu în cercetările anterioare privind statutul profesorului în Finlanda, dar este interesant faptul că niciun studiu nu a explorat influența curriculumului (sau a cadrului pedagogic) în sine.

Având în vedere influența contextului geopolitic asupra statutului cadrelor didactice din Finlanda, este imposibil să se separe acest lucru de alte

evoluții mai recente atunci când se caută să înțeleagă statutul profesorului. Totuși, ceea ce se poate presupune este că statutul de profesor poate fi consolidat prin măsuri care se află sub controlul factorilor de decizie politică. În special, acestea includ:

1. Creșterea cerințelor de calificare pentru cadrele didactice, care ar trebui să mărească statutul cadrelor didactice, întrucât școlile nu vor putea recruta cadre didactice mai puțin educate și, probabil, mai puțin eficiente. Punând o valoare mai mare calificărilor, factorii de decizie politică ar face o declarație despre valoarea educației și despre calitățile de care au nevoie la profesori.

2. Investițiile în formarea inițială a profesorilor de înaltă calitate și dezvoltarea profesională continuă pentru a oferi profesorilor o bază solidă în practici pedagogice eficiente. Această formare ar trebui să încurajeze înțelegerea practicilor bazate pe dovezi pentru a sprijini profesorii să devină mai eficienți în creșterea independentă a standardelor de predare.

3. Împuternicirea școlilor (aliat măsurilor de mai sus, cu o forță de muncă mai capabilă) să aibă mai multă autonomie față de modul în care este oferit curriculum. În timp ce mențin cerințele referitoare la rezultatele fundamentale ale învățării, cadrele didactice li s-ar putea da puterea și sprijinul pentru a obține aceste rezultate folosind abordări și instrumente adaptate contextelor locale.

4. Asigurarea faptului că curriculumul de bază pe care funcționează școlile pune accentul pe valori și principii care susțin un sentiment de datorie civică, precum și munca în echipă, comunicare și abilități interpersonale. Un curriculum care generează un sentiment de respect față de cei care îndeplinesc o funcție publică și un sentiment de responsabilitate pentru sprijinirea altora, are potențialul de a crește atractivitatea profesiei.

5. Dezvoltarea și promovarea unei imagini de marcă pozitive a profesiei didactice care este întărită (mai degrabă decât subminată) prin mediatizare.

Aceste măsuri sugerate sunt cele pe care dovezile cercetării le sugerează că ar consolida statutul de profesor și nu neapărat rezultatele elevilor [21].

Cu privire la sistemul educațional din Finlanda, autorii evidențiază că deși este important de menționat reperele legislative cheie care au creat cadrul politic în care școlile finlandeze au devenit de clasă mondială în ultimul deceniu, acestea nu oferă o explicație completă pentru povestea remarcabilă de succes a Finlandei. O modalitate de a explora această dimensiune este de a contura unele dintre cele mai importante caracteristici ale școlilor cuprinzătoare din Finlanda, așa cum au fost descrise de informatorii finlandezi pentru unele studii. Un sistem care implică mai mult decât educație, primul lucru de remarcat este că aceste școli oferă mai mult decât educație, acestea sunt școli cu servicii complete, oferă o masă caldă zilnică pentru

fiecare elev, oferă servicii de sănătate și stomatologie, oferă îndrumare și consiliere psihologică și acces la o gamă mai largă de sănătate mintală și alte servicii pentru elevi și familiile care au nevoie, disponibilitatea acestor servicii pentru toți reflectă un angajament social profund pentru bunăstarea tuturor copiilor.

Sprijinul pentru copiii cu nevoi speciale a doua caracteristică legată de acesta este rolul „profesorului special”. Finlanda se mândrește cu angajamentul său față de incluziune. În timp ce 8% dintre copiii finlandezi sunt considerați ca având nevoie de educație specială, doar jumătate dintre aceștia sunt plasați în școli speciale; cealaltă jumătate este integrată. Educatorii finlandezi cred că, dacă școlile se concentrează pe diagnosticarea și intervenția timpurie, majoritatea elevilor pot fi ajutați să obțină succes în sălile de clasă obișnuite. Mecanismul său principal pentru susținerea în timp util a elevilor care se luptă este „profesorul special”, un profesor special instruit repartizat fiecărei școli care lucrează îndeaproape cu profesorii clasei pentru a identifica elevii care au nevoie de ajutor suplimentar și să lucreze individual sau în grupuri mici cu acești elevi pentru a oferi ajutorul și sprijinul suplimentar de care au nevoie pentru a ține pasul cu colegii lor.

În plus, nu este lăsat exclusiv la latitudinea profesorului obișnuit să identifice o problemă și să alerteze profesorul special, fiecare școală are un „grup de îngrijire multi-profesională a elevilor”. Grupul se întrunește cel puțin de două ori pe lună timp de două ore. Acest grup este format din director, profesorul de educație specială, asistenta școlară, psihologul școlii, un asistent social și profesorii ai căror elevi sunt discutați. Respectiv, părinții oricărui copil discutat sunt contactați înainte de întâlnire și uneori li se cere să fie prezenți. Pentru activitățile în cadrul acestor grupuri este important ca în fiecare întâlnire să se ofere suficient timp pentru a discuta două clase de elevi cu profesorul lor de clasă (homeroom), plus orice „cazuri acute”; să se vorbească în primul rând, despre clasă și despre cum merg lucrurile în general. Dacă există orice preocupări – învățare, predare, climat social – sau unele probleme cu unii elevi se încearcă să se decidă ce fel de sprijin poate fi oferit. Dacă se consideră că un elev are nevoie de ajutor profesional, dincolo de ceea ce poate oferi școală, se ajută familia să primească acest tip de ajutor, fie el medical, psihologic sau social. Aceste măsuri sunt disponibile pentru toți elevii – mediul social nu face nicio diferență – deoarece asistența medicală, precum educația, este gratuită în Finlanda. Acest sistem funcțional de sprijin este o parte foarte importantă a acestui sistem de educație.

Este de apreciat responsabilitatea semnificativă pentru profesori și elevi. Atât profesorii obișnuiți de clasă (clasele 1-6), cât și profesorii de materie (7-9) exercită un grad enorm de discreție profesională și independență. În timp ce există un curriculum național de bază în Finlanda, în ultimii ani a

devenit mult mai puțin detaliat și prescriptive, acesta funcționează mai mult ca un cadru, lăsând libertatea furnizorilor de educație și a cadrelor didactice să decidă ce vor preda și cum, iar profesorii își selectează propriile manuale și alte materiale de instruire. Evaluarea în școlile finlandeze este o responsabilitate a clasei, este de așteptat ca profesorii să își evalueze proprii elevi în mod continuu, folosind liniile directoare de evaluare din programa de bază națională și manualele. Cu toate acestea, un accent major în sălile de clasă finlandeze este, de asemenea, de a ajuta elevii să învețe cum să își evalueze propria învățare, acest accent începe încă din clasa întâi.

Se așteaptă ca elevii să lucreze în echipă în colaborare la proiecte și se concentrează substanțial pe proiecte care se întind pe linii tradiționale de disciplină sau subiect. În momentul în care elevii se înscriu la școala secundară superioară (clasele 10-12), se așteaptă ca aceștia să poată să-și asume suficientă învățătură pentru a-și putea concepe propriul program individual. Școlile secundare superioare se bazează acum în principal pe planuri individuale de studio, nu mai există o structură de grade; fiecare elev continuă în ritmul său în cadrul structurii modulare; fiecare student își construiește propriul său plan de studiu, care constă din cursuri diferite la diferite discipline, în funcție de alegerile individuale ale fiecărui student. Concentrarea pe ajutarea elevilor să își asume o responsabilitate crescândă pentru propria lor învățare nu este întâmplătoare; reflectă o valoare-cheie care stă la baza curriculumului național pentru școala cuprinzătoare, respectiv mediul de învățare trebuie să sprijine creșterea și învățarea elevului, să fie sigură din punct de vedere fizic, psihologic și social și trebuie să susțină sănătatea elevului. Obiectivul este de a spori curiozitatea și motivația elevilor de a învăța și de a promova activitatea, autodirecția și creativitatea acestora, oferind provocări și probleme interesante. Mediul de învățare trebuie să ghideze elevii în stabilirea propriilor obiective și evaluarea propriilor acțiuni, elevii trebuie să aibă șansa de a participa la crearea și dezvoltarea propriului mediu de învățare [12].

Asociația Psihologilor din Finlanda (Suomen Psykologiliitto)

Cu privire la activitatea psihologică în Finlanda este important să menționăm că ea este reglementată de către Asociația Psihologilor din Finlanda, care a fost înființată în anul 1957. Oficiul Asociației se află în orașul Helsinki. Această organizație dispune de o pagină web oficială în care pot fi găsite informații despre asociație, precum și informații despre formarea psihologilor și activitatea pe care o realizează acești profesioniști în Finlanda. Biroul Asociației este situat, respectiv, în centrul orașului Helsinki, cu un personal format din angajați cu normă întreagă și angajați cu normă parțială.

În general, în Finlanda există aproximativ 8 000 de psihologi autorizați. Peste 90% dintre ei sunt membri ai Asociației. Deci, numărul total al membrilor Asociației Psihologilor din Finlanda este în prezent de 7 500, inclusiv 1500 de studenți de psihologie.

Important este și faptul că Asociația Psihologilor din Finlanda este considerată un avocat pentru beneficiile profesionale, financiare și sociale pentru psihologi. Scopul său este, de asemenea, de a informa societatea despre psihologie și de a crește utilizarea/valorificarea psihologiei ca știință.

Consiliul Federal al Asociației Psihologilor este cel mai înalt organ decizional al Asociației Psihologice. Asociațiile membre ale sindicatului, asociațiile regionale de psihologi, aleg membrii consiliului federal, 1 delegat și 2 subcomisari pentru 200 de membri începători. Asociația finlandeză a studenților de la psihologie (SPOL) își poate desemna reprezentantul general și doi reprezentanți adjuncți în Consiliul Federal. Societatea psihologică finlandeză este membru al comunității Asociației. Consiliul Federal se întrunește pentru ședințe regulate de două ori pe an. Atribuțiile Consiliului Federal sunt definite în regulile/regulamentele Asociației, iar cele mai importante dintre acestea sunt alegerea președintelui consiliului de administrație al asociației, a vicepreședintelui și a 5-9 membri cu drepturi depline cu supleanți personali [6].

Chiar dacă Asociația este destul de mică, funcționează productiv într-o varietate de moduri. Se menționează că Asociația Psihologilor din Finlanda:

- Încearcă să influențeze autoritățile, cum ar fi Parlamentul finlandez și ministerele, pentru a promova statutul și oportunitățile de angajare pentru psihologi.
- Lucrează la îmbunătățirea salariilor psihologilor. Este un membru activ al Organizației Centrale a Asociațiilor Academice.
- Promovează cooperarea între psihologi prin, de exemplu, organizarea instruirilor suplimentare și diferite tipuri de evenimente.
- Face tot ce îi stă în putere pentru a ajuta la menținerea unui nivel ridicat de etică profesională în psihologie. Asociația a aprobat reglementările nordice privind etica profesională. Are un consiliu de etică profesională și operează, de asemenea, o linie telefonică de asistență pentru etică profesională.
- Publică revista profesională a psihologilor „Psyкологи” care apare de patru ori pe an, în plus, Asociația elaborează anual diverse publicații profesionale.
- Deține o companie editorială care vinde și dezvoltă teste psihologice și organizează activități de instruire.
- Participă la cooperarea internațională a psihologilor, atât în țările nordice, cât și în Europa. În perioada anilor 1999-2007 președin-

tele Federației Europene a Asociațiilor Psihologilor (The European Federation of Professional Psychologists Associations – EFPA), a fost Tuomo Tikkanen din Finlanda [60].

În 1999, la Adunarea Generală de la Roma, Ingrid Lunt – președinta Federației Europene a Asociațiilor Psihologilor (European Federation of Psychologists' Associations) a fost înlocuită cu Tuomo Tikkanen din Finlanda. La aceeași ședință, Republica Cehă și Lituania s-au alăturat EFPPA. Pentru Tuomo Tikkanen una dintre cele mai mari provocări ale mandatului său a fost faptul că a avut loc schimbarea numelui Federației din EFPPA (European Federation of Professional Psychologists Associations) în EFPA (renunțând la „primul P” – Professional, la Adunarea Generală din Londra din 2001). Această schimbare a indicat intenția Federației de a reprezenta atât știința, cât și profesia de psihologie în Europa. EFPA a înființat, de asemenea, un Comitet permanent pentru afaceri științifice și, la scurt timp după aceea, a adoptat revista Psihologul European (European Psychologist). La această întâlnire, Letonia a devenit prima țară care s-a alăturat EFPA [11].

Asociații membre ale Asociației Psihologilor din Finlanda (Jäsenyhdistykset alueittain)

Membrii Asociației Psihologilor din Finlanda sunt Asociațiile Psihologice Regionale. Astfel, psihologii nu sunt afiliați direct la Asociația Psihologilor din Finlanda, ci la Asociația Psihologilor conform locului de reședință sau de muncă. Există 18 asociații psihologice.

Asociațiile membre pe regiuni în Finlanda sunt următoarele:

1. Asociația Psihologilor din Karelia de Sud (*Etelä-Karjalan Psykologiyhdistys*);
2. Asociația Psihologilor din Etelä-Savo (*Etelä-Savon Psykologiyhdistys*);
3. Asociația Psihologilor din Helsinki (*Helsingin Psykologiyhdistys*);
4. Asociația Psihologilor din Kainuu (*Kainuun Psykologiyhdistys*);
5. Asociația Psihologilor din Kanta-Häme (*Kanta-Hämeen Psykologiyhdistys*);
6. Asociația Psihologilor din Finlanda Centrale (*Keski-Suomen Psykologiyhdistys*);
7. Asociația Psihologilor din Kymenlaakso (*Kymenlaakson Psykologiyhdistys*);
8. Asociația Psihologilor din Lapland (*Lapin Psykologiyhdistys*);
9. Asociația Psihologilor din regiunea Oulu (*Oulun Seudun Psykologiyhdistys*);
10. Asociația Psihologilor din Pirkanmaa (*Pirkanmaan Psykologiyhdistys*);

11. Asociația Psihologilor din Ostrobothnia (*Pohjanmaan Psykologiyhdistys*);
12. Asociația Psihologilor din Karelia de Nord (*Pohjois-Karjalan Psykologiyhdistys*);
13. Asociația Psihologilor din Pohjois-Savo (*Pohjois-Savon Psykologiyhdistys*);
14. Asociația Psihologilor din Päijät-Häme (*Päijät-Hämeen Psykologiyhdistys*);
15. Asociația Psihologilor din Satakunta (*Satakunnan Psykologiyhdistys*);
16. Asociația Psihologilor din regiunea Turku (*Turun Seudun Psykologiyhdistys*);
17. Asociația Psihologilor din Uusimaa (*Uudenmaan Psykologiyhdistys*);
18. Asociația Psihologilor din Ålands (*Ålands Psykologförening*) [32].

În Finlanda există grupuri profesionale de lucru (*Ammatilliset työryhmät*)

pentru mai multe domenii:

1. protecția copilului;
2. criză și psihologie traumatică;
3. psihoterapie;
4. dezvoltarea timpurie a copilului și relațiile de familie;
5. sănătatea muncii;
6. psihologia muncii și organizațională;
7. orientarea sexuală și diversitatea de gen;
8. antrenamentul mental (sport și arte);
9. relația profesională cu profesorii psihologi;
10. sănătatea primară;
11. învățare/studii;
12. psihologia juridică/criminalistică;
13. neuropsihologie;
14. psihologia traficului;
15. psihologia copiilor și adolescenților;
16. psihologia școlară;
17. sănătate mintală pentru adulți.

1. *Grup de lucru profesional al psihologilor în protecția copilului* (Lastensuojelopsykologien ammatillinen työryhmä)

Scopul grupului profesional de lucru al psihologilor din domeniul protecției copilului este de a crea și menține o rețea de psihologi care lucrează în domeniul protecției copilului și de a clarifica și prezenta fișa postului unui psiholog din domeniul protecției copilului, atât pentru psihologi, cât și pentru alte grupuri profesionale. Scopul grupului de lucru este, de asemenea, de a sprijini activitățile profesionale ale psihologilor din domeniul protec-

ției copilului și de a elabora recomandări cu privire la aspecte referitoare la activitatea psihologilor din domeniul protecției copilului. Grupul de lucru poate fi contactat cu privire la problemele profesionale legate de activitatea în domeniul protecției copilului. Deoarece câmpul de lucru al psihologilor în protecția copilului este foarte divers, grupul de lucru include psihologi care lucrează în ambulatoriu, supleant și îngrijire ulterioară. Psihologii care lucrează în ambulatoriu au experiență în implementarea unui model de operare sistemică de protecție a copilului, precum și în munca evaluativă (evaluări ale nevoilor de serviciu, evaluări ale părinților) și servicii ambulatorii (muncă în familie, reabilitare familială). Psihologii care lucrează cu suplimente și îngrijiri ulterioare au experiență de lucru cu diverse unități de primire, îngrijire familială și locuri de îngrijire suplinoare. Unii dintre psihologii grupului acționează și ca supraveghetori de muncă [37].

2. *Grupul de lucru profesional psihologia crizei și traumei* (Kriisi-ja traumapsykologian ammatillinen työryhmä)

Grupul de lucru profesional pentru psihologia crizei și traumei monitorizează dezvoltarea psihologiei crizei și traumei în Finlanda și la nivel internațional. Grupul de lucru va lua o poziție cu privire la problemele care necesită expertiză psihologică în materie de criză și traume și va lua, de asemenea, inițiative cu privire la acestea. Dacă este necesar, grupul de lucru realizează sondaje cu privire la practicile și sfera activității de criză în organizațiile de îngrijire a sănătății și face propuneri de evaluare și dezvoltare pentru formarea psihologilor în situații de criză. Grupul de lucru participă la planificarea și implementarea Conferinței naționale de criză și traume la fiecare doi ani, organizată de *Asociația Psihologică* în cooperare cu *Centrul de terapie pentru traume*. Grupul de lucru a înființat o rețea de psihologi în criză și traume în legătură cu *Asociația Psihologică*, care poate fi utilizată ca suport și resurse suplimentare pentru autorități, de exemplu în situații de accidente majore. Grupul de lucru va continua să lucreze bine cu mass-media, în special în situații acute de criză și traume. Experiența de lucru a membrilor grupului este de ex. psihoterapeut traumatism, supraveghetor de muncă, psiholog criminalist, psihoterapeut psihoterapie cognitiv-analitică, psihoterapie cognitivă, cercetător specialist, psiholog sanitar, psiholog de criză, psiholog în sănătatea muncii, terapeut EMDR (*eye movement desensitisation and reprocessing* – terapia de desensibilizare și reprocesare prin mișcărilor oculare), instructor MF (medic primar). Grupul cooperează de ex. cu Grupul de pregătire a psihologilor SPR și Comitetul permanent al EFPA pentru dezastru, criză și psihologie traumatică al Federației Europene a Asociațiilor de Psihologi, prin membrul său al *Asociației Psihologice* [35].

3. *Grupul de lucru profesional pentru psihoterapie* (Psykoterapian ammatillinen työryhmä)

Grupul de lucru pentru psihoterapie monitorizează și comentează problemele actuale și întrebările legate de domeniul psihoterapiei și colaborează cu diverși actori din domeniul psihoterapiei. Membrii grupului de lucru sunt psihologi-psihoterapeuți instruiți în diverse curente de psihoterapie, care lucrează în domeniul psihoterapiei pentru copii, tineri și adulți, iar unii dintre aceștia lucrează și în calitate de educatori de psihoterapie. Partenerii includ în activități de ex. comunități educaționale, asociații de psihologi și psihoterapeuți, universități, cercetători în psihoterapie și alte părți implicate în psihoterapie [54].

4. *Grupul de lucru profesional pentru dezvoltarea timpurie a copilăriei și relațiile de familie* (Varhaisen kehityksen ja perhesuhteiden ammatillinen työryhmä)

Grupul de lucru profesional pentru dezvoltarea timpurie a copilăriei și relațiile de familie își propune să construiască rețele de colaborare și să sporească cunoștințele psihologice în asistență medicală și luarea deciziilor în ceea ce privește creșterea copilului, avortul spontan sau decesul uterin, femeile însărcinate și familiile cu sugari. Scopul grupului de lucru este de a crește sfera informațiilor de cercetare actualizate despre importanța dezvoltării timpurii, deja în timpul sarcinii și a intervenției timpurii; de a promova cooperarea și discuțiile profesionale între psihologi și cercetători care lucrează în domeniu, de exemplu prin zile de instruire și publicații media. Grupul de lucru caută să fie implicat în dezbaterile societății privind copiii mici și familiile care doresc să aibă un copil și încearcă să aducă o perspectivă psihologică la luarea deciziilor cu privire la mediul de creștere timpurie al unui copil (de exemplu, îngrijire de zi, concediu parental, servicii de sprijin familial). Grupul este format din psihologi care lucrează în calitate de psihologi clinicieni, psihoterapeuți, cercetători sau educatori în domeniul sarcinii, bunăstării copiilor mici și a familiilor acestora. Grupul lucrează în strânsă cooperare cu grupurile de cercetare în psihologia dezvoltării din universitățile finlandeze și cu actori-cheie din domeniul clinic. În cadrul Asociației Psihologice, se cooperează cu grupuri de lucru formate din psihologi pentru copii și tineri, protecția copilului și psihologi din domeniul sănătății primare [69].

5. *Grupul de lucru profesional al psihologilor din domeniul sănătății muncii* (Työterveyspsykologien ammatillinen työryhmä)

Grupul de lucru al psihologilor din acest domeniu promovează rolul psihologilor din sănătatea muncii. Grupul de lucru își propune să monitorizeze punerea în aplicare a *Legii privind îngrijirea sănătății în muncă în practică*. Pentru a realiza o pregătire uniformă continuă pentru psihologii din domeniul sănătății muncii, se stabilește cooperarea cu universitățile, Ministerul Educației și Științei și Institutul Național de Sănătate a Muncii. Dacă este

necesar, grupul de lucru organizează zile de consultare pentru psihologii din domeniul sănătății muncii și informează mass-media despre punctele de vedere ale psihologilor din domeniul muncii. Unul dintre obiectivele principale ale grupului de lucru este de a fi implicat în influențarea mijloacelor de prelungire a carierelor de lucru și dezvoltarea activităților care susțin capacitatea de muncă. Se angajează în discuții și, acolo unde este posibil, adoptă o poziție cu privire la legile, reglementările, liniile directoare, precum și practicile de rambursare și impozitare care plasează cel mai bine îngrijirea sănătății la locul de muncă pentru a oferi o bună capacitate de muncă / sănătate și avansare în carieră. Aici mijloacele sunt de ex. cooperarea cu secțiunea de monitorizare și dezvoltare a Comitetului consultativ pentru sănătatea în muncă. În 2018, în Finlanda erau 646 de psihologi în domeniul sănătății muncii (sursă: *Îngrijirea sănătății muncii în Finlanda 2018*) și, conform registrului membrilor asociației, în februarie 2017 erau 349 de persoane care lucrau în domeniul sănătății muncii [65].

6. *Grupul de lucru profesional pentru psihologia muncii și organizațională* (Työ-ja organisaatiopsykologian yhdyshenkilö)

În cadrul acestui domeniu este o persoană de contact numit – ofițerul de legătură profesionist pentru psihologii muncii și organizaționali aarcina căruia este de a promova poziția psihologilor muncii și organizației ca experți în viața profesională. Ofițerul de legătură ia o poziție cu privire la problemele legate de promovarea psihologiei muncii și organizaționale și participă la discuții de actualitate, după caz. Ofițerul de legătură promovează dezvoltarea profesională prin sprijinirea organizării întâlnirilor de rețea și a instruirii. Viața profesională finlandeză are nevoie de psihologi de muncă și organizaționali [64].

7. *Grupul de lucru profesional – orientarea sexuală și diversitatea de gen* (Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuuden ammatillinen työryhmä)

Orientarea sexuală și diversitatea de gen este un grup de lucru profesional care funcționează în cadrul grupului de experți. Acest grup își propune să sporească cunoștințele și abilitățile psihologilor în legătură cu temele despre orientarea sexuală și diversitatea de gen SSM. În plus, grupul de lucru își propune să influențeze și să ia atitudine în ceea ce privește orientarea sexuală și problemele legate de gen psihologi și reprezentanții psihologiei științei.

Grupul de lucru: sporește înțelegerea psihologilor și cunoașterea generală a temelor cu privire la orientarea sexuală și diversitatea de gen; crește înțelegerea problemelor specifice legate de temele respective și a importanței acestora; sporește înțelegerea psihologilor asupra efectelor normativității asupra vieții minorităților sexuale și de gen și a membrilor majorității; crește

capacitatea psihologilor de a răspunde sensibil la reprezentanții minorităților sexuale și de gen în activitatea clienților; oferă oportunități de rețea și consultanță cu privire la problemele de orientare sexuală și diversitatea de gen; are un impact mai larg asupra prezentării temelor la orientarea sexuală și diversitatea de gen în societate pe baza cunoașterii psihologice [58].

8. *Grupul de lucru profesionist privind antrenamentul mental* (Psyykkisen valmennuksen ammatillinen työryhmä)

Grupul de lucru monitorizează evenimentele din lumea sportului și a artelor și încearcă să promoveze coachingul psihologic în conformitate cu conceptul holistic de coaching și utilizarea cunoștințelor științifice în psihologia sportului în sport și arte. Grupul de lucru este responsabil pentru problemele legate de pregătirea mentală în domeniul sportului și a artelor din asociație. În plus, se oferă informații cu privire la chestiuni legate de coachingul mental celor interesați de domeniu și se organizează zile de consultare pentru experți în domeniu. Grupul de lucru cooperează activ cu *Asociația psihologică sportivă finlandeză* [55].

9. *Grupul de lucru profesionist privind relațiile dintre profesorii psihologi* (Psykologien opettajien ammatillinen yhdyshenkilö)

Misiunea acestui grup este de a promova rolul profesorilor de psihologie la toate nivelurile educației; de a promova colaborarea între profesorii de psihologie precum și dezvoltarea profesională prin întâlniri și formare în rețea. În plus, informează atât psihologii, cât și studenții de la specialitatea psihologie despre munca lor ca profesori. În această privință, se stabilește o cooperare strânsă cu Asociația Profesorilor de Psihologie. Cooperarea internațională se desfășoară în cadrul Federației Europene a Asociațiilor Profesorilor de Psihologie [47].

10. *Grupul de lucru profesional al psihologilor din domeniul sănătății primare* (Perusterveydenhuollon psykologien ammatillinen työryhmä)

Grupul de lucru al psihologilor din domeniul asistenței medicale primare acționează ca un organism pregătit în cadrul Consiliului Asociației Psihologice în domeniul său de aplicare. Acest grup monitorizează evoluțiile în domeniul asistenței sociale și de sănătate și efectele sale asupra muncii psihologice de bază, răspunde la întrebările psihologilor cu privire la domeniul de aplicare și comunică apartenența asociației. Este esențial ca activitatea grupului de lucru să activeze calitatea de membru pentru o discuție comună asupra stării actuale și a tendințelor de dezvoltare în domeniul aplicațiilor. Grupul de lucru încearcă să influențeze dezvoltarea sistemului de servicii sociale și de îngrijire a sănătății, astfel încât accentul să fie deplasat din ce în ce mai mult către munca preventivă și rolul serviciilor psihologice în aceasta să fie consolidat în continuare. Aceasta înseamnă, de asemenea – și poate mai presus de toate – creșterea conștientizării psihologilor cu privire la dife-

ritele niveluri, forme și eficacitate a muncii preventive de bază și consolidarea identității profesionale a psihologilor de bază.

Obiectivele generale pe termen lung ale grupului de lucru sunt:

- să monitorizeze dezvoltarea sectorului aplicațiilor și problemele actuale, dezvoltarea legislației, progresul schimbării sistemului de servicii militare și reflectarea acestor probleme în lucrări concrete;
- să promoveze furnizarea cuprinzătoare de servicii psihologice de bază, atât necesare, cât și adecvate, ca parte a asistenței sociale și de sănătate finlandeze;
- să promoveze implementarea unei munci psihologice de înaltă calitate și de reglementare în serviciile de bază;
- să contribuie la întărirea managementului muncii de psihologie preventivă de bază;
- să promoveze o înțelegere comună a psihologilor de bază cu privire la nivelurile, formele și eficacitatea muncii preventive;
- să promoveze o conștientizare mai largă a importanței și eficacității activității de psihologie preventivă de bază;
- să se implice în dezvoltarea conceptualizării muncii psihologice și, în acest sens, să ne aducem propria contribuție la crearea unei nomenclaturi funcționale și adecvate și la producerea practicilor de înregistrare structurate;
- să consolideze identitatea profesională a psihologilor de bază;
- să crească capacitatea psihologilor de a influența structurile de servicii
- să crească capacitatea psihologilor de a influența conținutul fișelor posturilor lor [43].

11. *Grupul profesional de lucru al psihologilor responsabili pentru învățare/studii* (Opintopsykologien ammatillinen työryhmä)

Grupul profesional de lucru al psihologilor responsabili pentru învățare/studii promovează psihologia educației/învățării/studierii.

Sarcina *grupului profesional de lucru al psihologilor școlari* este de a promova și dezvolta munca psihologică în școli; de a susține rețelele și colaborările dintre psihologi; de a lua atitudine cu privire la activitatea legislativă, activități de pregătire, planificare și dezvoltare ale municipalităților la nivel național.

Rolul ofițerului profesional de legătură pentru profesorii de psihologie este de a promova profesorii de psihologie la toate nivelurile educației. În această privință, se stabilește o cooperare strânsă cu *Asociația Profesorilor de Psihologie*. Un psiholog *responsabil pentru învățare/studii* este un psiholog autorizat care lucrează la o universitate (tehnică, științifică, de artă sau politehnică) ca psiholog educațional / de studiu. Sarcina acestui grup este: sprijinirea dezvoltării domeniului psihologiei educației; promovarea psi-

hologiei învățării; confirmarea și clarificarea titlului de psiholog de studiu; sprijinirea activităților profesionale ale psihologilor de studiu și advocacy.

Grupul de lucru conduce o rețea la nivel național de psihologi educaționali. Întreaga rețea este, de asemenea, implicată în îndeplinirea sarcinilor grupului de lucru.

Există reuniuni comune și evenimente de instruire ale acestei rețele de psihologi de studiu de 3-4 ori pe an. Rețeaua oferă psihologilor posibilitatea de a discuta orientări comune. Rețeaua acționează ca un forum pentru cercetare și dezvoltare, planifică și implementează instruirea și evenimentele de discuții necesare pentru psihologii din acest domeniu.

Noii actori se alătură constant rețelei, iar echipa îi sprijină la începutul carierei. Rețeaua oferă, de asemenea, asistență profesională *de la egal la egal*, care este deosebit de importantă pentru psihologii responsabili pentru învățare/studii care lucrează singuri ca reprezentanți ai profesiei lor în organizație.

Grupul poate fi contactat pe probleme legate de domeniul special al psihologiei educației. Echipa dată ajută, de asemenea, rețeaua de psihologi educaționali cu probleme profesionale [42].

12. *Grupul de lucru profesional pentru psihologia criminalistică* (Oikeuspsykologian ammatillinen työryhmä)

Grupul de lucru pentru psihologia juridică monitorizează dezvoltarea psihologiei juridice în Finlanda și la nivel internațional. Grupul de lucru organizează zile de instruire și consultare și ia poziție cu privire la problemele care necesită expertiză psihologică criminalistică.

Acest grup poate fi contactat pentru următoarele probleme:

- Examinarea și evaluarea psihologică în procesul preliminar și în justiție (de exemplu, examinări de sănătate mentală, evaluări ale amenințărilor și riscurilor, examinări pentru deținuți, evaluări ale prejudiciului);
- Aplicarea științelor comportamentale în investigația prealabilă procesului (de exemplu, investigarea abuzurilor și agresiunilor sexuale asupra copiilor, probleme legate de psihologia martorilor, întrebări legate de metodele de interogare și evaluarea fiabilității);
- Probleme legate de sancțiuni penale (efectuarea de studii și evaluări, probleme de tratament și reabilitare, evaluări de risc);
- Experiența de lucru a membrilor grupului este de ex. psiholog criminalist, profesor universitar, lector, cercetător, psiholog în penitenciar, psiholog clinic, inspector superior, psihoterapeut și manager de proiect. Cooperează de ex. echipa de la Psihologie juridică, Universitatea Åbo Akademi cu o comunitate de cercetători și experți [41].

13. *Grupul de lucru profesional al neuropsihologilor* (Neuropsykologien ammatillinen työryhmä)

Grupul de lucru sprijină activitățile profesionale și susținerea neuropsihologilor și încearcă să promoveze disponibilitatea serviciilor neuropsihologice. În calitate de expert al Asociației Psihologice, grupul de lucru ia o poziție cu privire la problemele care necesită expertiză clinică, neuropsihologică în domeniul asistenței medicale și în alte domenii de aplicare. Grupul de lucru cooperează activ cu alte grupuri de lucru ale asociației și Asociația neuropsihologică finlandeză. Acest grup are reprezentanți experți membri în grupul de management și monitorizare a formării de specializare în neuropsihologie organizat de Psykonet. Grupul de lucru organizează de obicei consultare la probleme de actualitate legate de domeniul neuropsihologiei [39].

14. *Grupul de lucru profesional al psihologiei transporturilor/traficului* (Liikennepsykologian ammatillinen työryhmä)

Grupul de lucru profesional pentru psihologia traficului se ocupă de probleme psihologice legate de siguranța traficului din multe perspective. Acestea includ de ex. educația rutieră, informații despre accidentele rutiere, factorii de risc umani în trafic și evaluarea capacității de conducere. Membrii grupului de lucru includ în comitetele de investigare a accidentelor rutiere, grupurile de lucru provinciale și municipale privind siguranța rutieră, organizațiile internaționale de investigare a accidentelor și rețelele de psihologie a traficului. Grupul de lucru oferă feedback și opinii cu privire la proiectele de legi legate de siguranța rutieră; organizează zile de instruire.

Grupul de lucru pentru psihologia transporturilor poate fi abordat pe subiecte precum:

- comportamentul uman în trafic;
- evaluarea și influențarea capacității de conducere;
- factorii umani în investigația accidentelor rutiere și a terenurilor accidentate.

Membrii grupului de lucru lucrează într-o mare varietate de domenii de aplicare (neuropsihologie, psihologia muncii și organizației, investigarea accidentelor rutiere și terenurilor accidentate, cercetare și formare în domeniul psihologiei traficului) și, astfel, perspectiva asupra subiectelor de transport este largă [38].

15. *Grupul de lucru profesional al psihologilor copiilor și adolescenților* (Lapsi-ja nuorisopsykologien ammatillinen työryhmä)

Scopul grupului de lucru profesional este de a dezvolta munca psihologilor care lucrează cu copiii, tinerii și familiile lor, de exemplu în consiliere familială, asistență medicală specializată și sectorul privat, pentru a promova comunicarea colegială și pentru a spori vizibilitatea socială. Grupul poate fi contactat, de exemplu, în probleme de practică profesională, cum ar fi utilizarea instrumentelor de cercetare sau cooperarea în rețea și confidențialitate, sau în problem legate de organizarea sarcinilor de lucru ale psiho-

logului (de exemplu, volumul de muncă al clienților). Grupul de lucru asistă Asociația Psihologică în pregătirea declarațiilor în domeniul său. Acest grup lucrează împreună cu grupul profesional de lucru al psihologilor din domeniul protecției copilului (de ex. sfaturi profesionale privind evaluarea părinților); colaborează cu alte grupuri profesionale de lucru, în special psihologi școlari, dezvoltarea timpurie a copilăriei și grupuri de lucru pentru îngrijirea sănătății primare [36].

16. *Grupul de lucru profesional al psihologilor școlari* (Koulupsykologien ammatillinen työryhmä)

Sarcina grupului profesional de lucru al psihologilor școlari este de a promova și dezvolta munca psihologică în școli și în instituțiile de învățământ prin susținerea rețelelor și colaborării dintre psihologi și prin luarea unei poziții cu privire la activitatea legislativă și la alte activități de pregătire, planificare și dezvoltare ale municipalităților la nivel național. În perioada 2020–2022, obiectivul activităților grupului de lucru este de a consolida conștientizarea activității psihologilor din domeniul îngrijirii de studiu și de a reflecta asupra dimensionării și rolului îngrijirilor de studiu în cooperare cu alți actori. Grupul de lucru poate fi contactat cu privire la aspecte legate de furnizarea de studii.

Membrii grupului de lucru lucrează diferit în învățământul preșcolar, primar și secundar pe partea finlandeză. Grupul de lucru va coopera, după caz, cu diferitele grupuri de lucru profesionale și face parte din rețeaua nordică de psihologi școlari, care se întâlnește în fiecare an și jumătate [34].

17. *Grup de lucru profesional al psihologilor în sănătate mentală pentru adulți* (Aikuisten mielenterveystyön psykologien ammatillinen työryhmä)

Grupul de lucru profesional al psihologilor pentru sănătatea mentală a adulților monitorizează problemele de sănătate mentală și realizează inițiative și studii conexe. Scopul grupului de lucru pentru perioada 2020–2021 este de a monitoriza schimbările în cererea și producția de servicii în domeniul muncii de sănătate mentală provocate de pandemia de coroană și de a participa la dezbaterile sociale cu privire la aceasta. Scopul este, de asemenea, de a crește profilul expertizei speciale a psihologului în identificarea, tratarea, reabilitarea și prevenirea problemelor de sănătate mintală [29].

Grupuri de advocacy ale Asociației Psihologice (Psykologiliiton edunvalvontaryhmät)

În cadrul Asociației Psihologilor din Finlanda există cinci grupuri de lucru de guvernare:

1. Grupul municipal (Kunnan edunvalvontaryhmä);
2. Grupul universitar (Yliopistojen edunvalvontaryhmä);
3. Grupul de stat (Valtion edunvalvontaryhmä);

4. Grupul pentru sectorul privat (Yksityissektorin edunvalvontaryhmä);
 5. Grupul pentru antreprenori (Yrittäjien edunvalvontaryhmä).
- Grupurile de lucru menționate sunt numite de la un consiliu la altul [52].

1. *Grupul municipal*

Sarcina *grupului de lobby municipal* este de a aborda o gamă largă de probleme legate de remunerarea și alte activități de lobby ale membrilor care activează în sectorul municipal: pregătește propuneri către Consiliu legate de controlul salariilor, pentru a aborda problemele legate de remunerarea sectorului municipal și dezvoltarea sistemelor de remunerare; stabilește obiective de negociere pentru psihologi în legătură cu convențiile colective și colective municipale; aprobă acordurile municipale și de negociere colectivă pentru psihologi, dacă este necesar, face propuneri Consiliului Director pentru aprobarea unui acord oficial sau colectiv; monitorizează dezvoltarea capacității organizaționale a JUKO în sectorul municipal și coordonează capacitatea organizațională a psihologilor care lucrează în diferite sectoare municipale. să acționeze în calitate de comitet central de grevă al sectorului municipal al sindicatului în caz de acțiune industrial.

2. *Grupul de Advocacy Universitar*

Sarcina Grupului de Advocacy Universitar este de a trata problemele legate de remunerarea și protecția muncii membrilor care lucrează în universități: să pregătească propuneri către consiliul de administrație referitoare la controlul remunerării și intereselor de muncă; să acționeze ca grup de sprijin al secretarului general pe probleme legate de advocacy pentru sectorul universitar; abordează problemele legate de dezvoltarea sistemelor de remunerare; dezvoltă obiective de negociere pentru convențiile colective universitare pentru psihologi; aprobă convențiile colective universitare pentru psihologi; dacă este necesar, face propuneri guvernului de a respinge convenția colectivă; monitorizează dezvoltarea pregătirii industriale a sectorului universitar JUKO și coordonează disponibilitatea industrială a psihologilor care lucrează în diferite universități.

3. *Grupul de Advocacy de Stat*

Sarcina Grupului de Advocacy de Stat este de a trata problemele legate de supravegherea salariilor și a intereselor de angajare ale membrilor care activează în sectorul public: să pregătească propuneri către consiliul de administrație referitoare la controlul remunerației și intereselor de muncă; să acționeze ca un grup de sprijin al secretarului general pe probleme legate de protecția intereselor statului; abordează problemele legate de dezvoltarea sistemelor de remunerare; stabilește obiective de negociere pentru psihologi în legătură cu convențiile colective și colective de stat; aprobă serviciile de stat și convențiile colective pentru psihologi, dacă este necesar, face propuneri Consiliului de administrație cu privire la respingerea contractului de

muncă sau a contractului colectiv; să monitorizeze dezvoltarea capacității de acțiune industrială a sectorului public JUKO și să coordoneze pregătirea pentru acțiunea industrială a psihologilor care lucrează în diferite sectoare administrative.

4. *Grupul de Advocacy pentru Sectorul Privat*

Sarcina Grupului de Advocacy pentru Sectorul Privat este de a trata problemele legate de remunerarea și relațiile de muncă ale membrilor care lucrează în sectorul privat – companii, organizații, fundații, politehnici: să pregătească propuneri către consiliul de administrație referitoare la controlul remunerării și intereselor de muncă; să acționeze în calitate de grup de sprijin al secretarului general pe probleme de advocacy din sectorul privat; abordarea problemelor legate de dezvoltarea salarială; dezvoltă obiective de negociere colectivă pentru psihologi; aprobă convențiile colective pentru psihologi; dacă este necesar, faceți propunere guvernului de a respinge convenția colectivă; monitorizează dezvoltarea capacității industriale a sectorului industrial și coordonează capacitatea industrială a psihologilor care lucrează în diferite locuri de muncă.

5. *Grupul de Advocacy pentru antreprenori*

Peste 600 de membri ai sindicatelor lucrează cu normă întreagă ca lucrători independenți. Majoritatea se concentrează pe serviciile de sănătate și pe formarea și supravegherea aferente. Aproximativ 800 de membri ai sindicatului au un stagiu privat cu jumătate de normă. Antreprenoriatul crește și în alte industrii decât serviciile de sănătate.

Sarcinile Grupului de advocacy pentru antreprenori sunt: promovarea și monitorizarea nivelurilor de angajare și de câștiguri ale psihologilor și profesioniștilor; pregătirea lobby-ului pentru practicarea psihologiei; promovarea rambursării asigurărilor de sănătate pentru tratamentul oferit de psihologi; promovarea psihoterapiilor de reabilitare rambursate de instituția de asigurări sociale din Finlanda; promovarea serviciilor de achiziție a municipalităților și asociațiilor de municipalități din domeniul psihologiei [52].

Societatea Psihologilor din Finlanda (Suomen psykologien seura)

Societatea Psihologilor din Finlanda a fost aprobată la ședința organizației din 26 septembrie 1991. Scopul *Societății Psihologilor din Finlanda* este de a sprijini și dezvolta activități de cercetare și publicare psihologică, de a dezvolta activități practice în domeniul psihologiei și de a acționa ca o legătură între reprezentanții cercetării de bază în psihologie și psihologia aplicată în Finlanda.

De asemenea, societatea își sprijină membrii în activități de cercetare și publicare și organizează un congres național în domeniul psihologiei la

fiecare doi ani, împreună cu Asociația psihologică finlandeză și Uniunea studenților din psihologia finlandeză. În plus, societatea menține relații cu activități similare în străinătate și este membru activ al organizației sale internaționale umbrelă, Uniunea Internațională a Științelor Psihologice.

Societatea are în total aproximativ 1.600 de membri cu drepturi depline, membri studenți și membri de onoare. Membrii nu se limitează la cetățenii finlandezi. În afară de președinte, consiliul de administrație ales anual are 12 membri. Societatea are secțiuni din istoria neuroștiinței comportamentale, psihologia socială, psihologia sănătății, tinerii cercetători, cercetarea emoțiilor și psihologia. Societatea publică revista **Psykiologia**, care este publicată de șase ori pe an, precum și seria de monografii A și B Acta Psychologica Fennica. Societatea are reprezentanți în comitetele de redacție ale *Scandinavian Journal of Psychology* și *International Journal of Psychology*.

La fiecare doi ani, Societatea distribuie Premiul de disertație Tapio Nummenmaa pentru lucrări de disertație de înaltă calitate metodologică. Premiul de master Kirsti Lagerspetz pentru cea mai bună teză de master în psihologie a anului și o bursă pentru un masterat meritoriu legat de dezvoltarea psihologiei testelor și a metodelor de psihologie sunt acordate anual [61].

Organizația promovează utilizarea informațiilor psihologice și transmiterea acestor informații în societatea finlandeză și de acțiunea ca un organism de cooperare al organizațiilor psihologice. Pentru a-și atinge scopul, organizația organizează congrese internaționale și naționale, simpozioane și alte evenimente de instruire, promovează coeziunea asociațiilor sale membre și a membrilor acestora, organizează întâlniri și alte evenimente comune și desfășoară activități de informare și publicare.

Membrii organizației pot fi asociații naționale înregistrate în domeniul psihologiei, care acceptă aceste reguli și se angajează să respecte deciziile luate pe baza acestor reguli. O cerere scrisă pentru a deveni membru al organizației trebuie adresată consiliului, care decide asupra acceptării ca membru. O asociație membră poate demisiona din organizație notificând în scris demisia consiliului asociației sau președintelui acesteia sau notificând demisia acesteia pe cale verbală sau scrisă la ședința asociației pentru înscrierea în procesul-verbal. Asociațiile membre trebuie să acționeze în conformitate cu regulile și scopurile organizației și să respecte deciziile organelor organizației pe baza acestor reguli. În cazul în care o asociație membru nu își îndeplinește obligațiile față de organizație sau acționează contrar scopurilor organizației, consiliul de administrație poate să o expulze din organizație. Cu toate acestea, dacă o asociație membră demisionează sau este expulzată din organizație, este obligată să își achite cotizația de membru până la sfârșitul anului calendaristic în care a fost făcută notificarea demisiei sau decizia de expulzare.

Pentru a-și sprijini activitățile, organizația poate colecta taxe de membru. Cuantumul taxei de membru se decide întotdeauna pentru exercițiul financiar următor întâlnirii propriu-zise a organizației. La o ședință a Societății psihologilor din Finlanda, fiecare asociație membru are un vot. O asociație membră poate desemna doi reprezentanți la o reuniune a organizației. Instituțiile organizației sunt reuniunea organizației și a consiliului.

Reuniunea anuală a Societății psihologilor din Finlanda are loc anual în mai-iunie. O ședință extraordinară a Societății va fi convocată atunci când ședința ordinară decide acest lucru sau se consideră necesar de către Consiliul de administrație al acesteia sau când una dintre asociațiile membre o solicită în scris Consiliului Director pentru examinarea problemei. Consiliul va convoca o ședință a organizației în scris la Adunarea Generală Anuală cu cel puțin 14 zile în avans și la o Adunare Extraordinară cu cel puțin 5 zile înainte de ședință.

Sarcinile reuniunii anuale a Societății sunt: • să ia în considerare raportul anual și planul de acțiune; • alege președintele, vicepreședintele și membrii consiliului; • alege doi auditori principali și doi auditori adjuncți; • decide cu privire la alte chestiuni menționate în avizul de convocare a ședinței.

Consiliul Societății este format dintr-un președinte, un vicepreședinte și maximum doi membri. Durata mandatului membrilor consiliului este perioada dintre ședințele efective ale organizației. Consiliul de administrație are cvorum dacă cel puțin doi membri sunt prezenți la ședința sa pe lângă președinte. Consiliul poate înființa comitete și grupuri de lucru pentru a-i asista și raporta. Anul financiar al organizației este anul calendaristic. Situațiile financiare trebuie să fie gata să fie transmise auditorilor până la sfârșitul lunii martie. Auditorii trebuie să își dea avizul scris cu privire la aprobarea situațiilor financiare și descărcarea de gestiune a Consiliului de administrație înainte de sfârșitul lunii aprilie [50].

Organizația de cooperare în domeniul psihologiei – Pyry ry

Pyry este o organizație de cooperare al cărei scop este de a promova producția și utilizarea informațiilor psihologice și transmiterea acestor informații în societate. *Pyry* servește și ca organism de colaborare pentru organizațiile de psihologie. Membrii *Pyry* sunt *Asociația psihologică finlandeză*, *Societatea psihologică finlandeză* și *Asociația studenților psihologi finlandezi*. *Pyry* poate participa la organizarea de congrese internaționale și naționale, simpozioane și alte evenimente de instruire. De asemenea, poate acorda granturi pentru congres și călătorii de studiu în străinătate. În plus, *Pyry* promovează coeziunea asociațiilor sale membre și a membrilor acestora, organizează întâlniri și alte evenimente comune și se angajează în activități de informare și publicare. Membrii *Pyry* pot fi asociații naționale înregistrate în domeniul psihologiei, instituțiile sale sunt reuniunea organizației și a consiliului de administrație [56].

Regulile Asociației Psihologice din Finlanda și ale asociațiilor membre

Asociația Psihologică este o asociație înregistrată guvernată de reguli și de Legea Asociației. Membrii Asociației Psihologice sunt asociații psihologice regionale. Sunt asociații înregistrate independente și au propriile reguli. Activitățile asociației și ale asociațiilor membre sunt legate de reguli de procedură. Atât regulile asociației, cât și regulile model ale asociațiilor membre sunt stabilite de Consiliul Federal al Asociației Psihologice.

Scopul Asociației care este ca o organizație umbrelă profesională a Asociației psihologice finlandeze:

1. să supravegheze aspectele sociale, juridice, remunerate, profesionale și beneficiile educaționale;
2. să promoveze dezvoltarea cunoștințelor și abilităților profesionale ale psihologilor;
3. să promoveze condițiile generale pentru aplicarea psihologiei precum și aplicarea psihologiei și validitatea serviciilor și măsurilor psihologice;
4. să promoveze cercetarea psihologică în țara noastră;
5. să promoveze utilizarea cunoștințelor psihologice și a abilităților profesionale în politica socială a țării noastre;
6. să ia măsuri pentru a îmbunătăți și menține starea mentală și fizică a psihologilor.

Pentru a-și atinge scopul, Asociația:

1. dobândește informații cu privire la dezvoltarea câștigurilor și condițiile de muncă ale psihologilor și factorii importanți care îi afectează;
2. supraveghează și gestionează remunerarea, numirea sau angajarea psihologilor în activități contractuale, interese oficiale sau de altă natură profesională;
3. face propuneri, inițiative și emite opinii;
4. ține legătura cu organizațiile conexe, organizațiile profesionale, ale pieței muncii și organizațiile psihologice, cu utilizatorii serviciilor și furnizorii de servicii;
5. menține o interacțiune strânsă cu membrii săi, dirijând activitățile acestora;
6. desfășoară activități de instruire, informare și publicare;
7. supraveghează etica și bunele practici profesionale cu instrucțiuni și sancțiuni aprobate de Consiliul Federal al Asociației Psihologice;
8. colaborează cu universități, institute de cercetare și organizații străine din domeniu;
9. atrage atenția autorităților, a factorilor de decizie și a publicului asupra informațiilor psihologice, a impactului furnizării și distribuției de servicii dacă este necesar, face propuneri de reformă și corectare;

10. în alte moduri similare, se iau în considerare interesele, eforturile comune ale psihologilor și măsurile de promovare.

Cuantumul taxei de membru depinde de situația de muncă și viață a psihologilor. Taxa de membru pentru membrii salariați ai Asociației Psihologice este de 1,25 la sută din salariul brut al membrului. Taxa include taxa de membru a Fondului de asigurări de șomaj pentru angajați. Asociația are un plafon al taxei de membru. În prezent, plafonul taxei de membru este de 500 de euro pe an. Aceasta corespunde unui câștig lunar de aproximativ 3.200 euro (și salariu de vacanță) pentru muncă permanentă. Cel mai simplu mod de a achita această contribuție este ca angajatorul să perceapă o cotă de membru direct din salariu.

Persoanele care desfășoară activități independente/autonome plătesc o cotă de membru de 1,2% din venitul lor impozabil, mai puțin toate cheltuielile generatoare de venituri. Antreprenorii sunt, de asemenea, supuși unui plafon anual al taxei de membru de 500 euro. Taxa de membru student este de 15 euro pe an. Taxa de membru pentru un membru dublu este de 96 de euro pe an. Pentru șomeri, persoane în concediu familial, concediu de rotație, concediu pentru studii și alte concedii fără plată – taxa de membru este de 8 euro pe lună, fiind plătită de patru ori pe an prin transferuri bancare furnizate de asociație. Persoanele aflate în concediu de maternitate plătesc o cotă de membru de 1,25% pentru perioada plătită și de 8 euro pe lună pentru restul perioadei. Pentru pensionari taxa de membru este de 7 euro pe lună și 84 de euro pe an. Dacă un pensionar are o afacere care necesită asigurare de sănătate, taxa de membru este aceeași ca pentru un antreprenor: 1,2% din venitul impozabil [51].

Studiile psihologilor din Finlanda

În Finlanda există un decret separat privind diplomele cu referire la pregătirea psihologilor. Decretul a fost actualizat în 1996. Acesta a fost acum integrat în *Decretul privind toate Decretele Universităților*.

Pentru a deveni un psiholog autorizat este nevoie de un master în psihologie, care durează de obicei 5 – 6 ani și necesită o acumulare de 330 Euro-Credite (ECTS – *European Credit Transfer and Accumulation System*). Studiile includ și o perioadă de pregătire practică obligatorie de aproximativ 5 luni.

Studentii pot aplica la universități pentru a studia psihologia după absolvirea liceului și promovarea examenului de admitere. Examenele de intrare sunt obligatorii, iar admiterea este foarte dificilă, deoarece psihologia este un domeniu popular de studiu.

Alte informații importante cu privire la statutul psihologilor relevă că în Finlanda este obligatorie obținerea masteratului în psihologie înainte de a

lucra ca psiholog. După obținerea diplomei, psihologul trebuie să solicite și să primească permisiunea de a lucra în calitate de psiholog autorizat de la Autoritatea Națională de Supraveghere pentru Asistență Socială și Sănătate (Valvira – agenția administrativă centrală a Ministerului Sănătății și Afacerilor Sociale), care este în subordinea Ministerului Sănătății și Afacerilor Sociale.

Sunt șase universități finlandeze care oferă instruire în domeniul psihologiei:

1. Universitatea din Helsinki (University of Helsinki);
2. Universitatea din Jyväskylä (University of Jyväskylä);
3. Universitatea din Finlanda de Est (University of Eastern Finland);
4. Universitatea din Tampere (Tampere University);
5. Universitatea din Turku (University of Turku);
6. Academia Åbo (cu instruire în limba suedeză) (Åbo Akademi).

Sectiile sau școlile de psihologie din aceste universități lucrează împreună ca *Rețea Universitatea de Psihologie din Finlanda* numită „**Psykonet**”. Rețeaua cooperează atât la nivel de licență, cât și la nivel postuniversitar. Este unică, deoarece nu există alte rețele universitare în Finlanda la această specialitate. Respectiv, rețeaua este o organizație umbrelă din domeniul educației din 1989.

Educația de specialitate în psihologie este organizată în cinci domenii de specializare (coordonarea universității este indicată în paranteze):

- Psihologia clinică a sănătății (Universitatea Finlandei de Est);
- Psihologia copilului și adolescentului (Universitatea din Turku și Universitatea Åbo Akademi);
- Neuropsihologie (Universitatea din Helsinki);
- Psihoterapie (Universitatea din Jyväskylä);
- Psihologia muncii și organizațională (Universitatea din Tampere).

Pregătirea de specialitate în neuropsihologie, coordonată de Universitatea din Helsinki, oferă absolvenților calificările necesare pentru a lucra ca neuropsihologi clinici în sistemul de sănătate [44].

În plus, departamentele de psihologie socială, psihologia dezvoltării și educației, psihologia muncii și organizaționale la alte universități, precum și Societatea psihologică finlandeză, Asociația psihologică finlandeză și Asociația studenților la psihologie cooperează cu rețeaua Psykonet. Înființarea rețelei se bazează pe un acord de cooperare semnat de cele șase universități membre.

Psykonet este o rețea universitară de psihologie formată din toate cele șase departamente de psihologie din Finlanda care acordă o diplomă legal certificată necesară pentru a lucra ca psiholog practicant sau academic în țară. Rețeaua a fost înființată la sfârșitul anilor 1980 ca rezultat al sugestiei

unui grup de psihologi academici către Ministerul Educației că, în loc să reducă numărul de departamente de psihologie, noile provocări ar putea fi abordate de o rețea formată din toate acestea.

De la începutul rețelei, trei obiective clare pentru acțiunea comună au fost esențiale în activitățile rețelei Psykonet: predarea psihologiei, formarea doctorală și formarea continuă a psihologilor practicanți. Misiunea rețelei Psykonet astăzi este de a educa psihologi și cercetători de înaltă clasă cu cunoștințe profesionale și științifice cuprinzătoare, precum și de a se asigura că cerințele educaționale din domeniul psihologiei sunt îndeplinite la toate nivelurile educației (de bază, continuă și doctorală). Ambiția operațională a rețelei este de a combina cercetarea psihologică de înaltă calitate și aplicarea acesteia în activitatea psihologică de zi cu zi.

Ambiția operațională a rețelei este de a combina cercetarea psihologică de înaltă calitate și aplicarea acesteia în munca psihologică de zi cu zi. Una dintre sarcinile principale ale Psykonet este de a oferi instruire de specializare, în cele cinci domenii menționate anterior, care să conducă la calificarea unui psiholog special.

Organizația Psykonet este formată dintr-un director, un consiliu, diverse grupuri de lucru operaționale, personal didactic și administrativ. Psykonet are profesori cu fracțiune de normă (11), și membri ai personalului administrative (7) (doi cu normă întreagă, cinci cu jumătate de normă). Psykonet este un actor important în domeniul psihologiei finlandeze – servește ca o voce comună a departamentelor de psihologie în chestiuni legate de evoluțiile în domeniu; furnizarea de informații de ex. către ministere, analizând nevoile din domeniul psihologiei etc.; îmbunătățește cooperarea, sinergia și construirea de profile distincte între departamentele de psihologie [53].

În Finlanda sunt bine delimitate activitățile realizate de către psihologii cu diferite specializări.

Antrenament psiho-terapeutic. Formarea în psihoterapie este o educație continuă comparabilă ca natură cu educația continuă organizată pentru profesioniștii din domeniul sănătății și necesită o experiență prealabilă în domeniul sănătății mintale sau domenii echivalente, precum și o educație de bază aplicabilă în domeniul sănătății sau serviciilor sociale. După finalizarea și promovarea cursului, studenții vor primi titlul profesional de psihoterapeut de către Valvira, Autoritatea Națională de Supraveghere pentru bunăstare și sănătate.

Educație de cercetare post-universitară. La Facultatea de Medicină, titlul de doctor în filosofie (psihologie) poate fi finalizat de studenții postuniversitari specializați în psihologie, cu condiția ca aceștia să fi finalizat studiile avansate și stagiile incluse în masteratul de Arte (psihologie), precum și o diplomă de ciclu într-o universitate finlandeză (sau o diplomă echivalentă

într-o universitate din străinătate). Dacă nu urmează să se finalizeze nicio pregătire clinică, studenții specializați în psihologie pot absolvi un doctorat în filosofie. Un număr tot mai mare de doctoranzi în psihologie își urmează diploma la Școala Doctorală în Științe ale Sănătății.

Dimensiunii **cercetare în domeniul psihologiei** se acordă o mare atenție în Finlanda. Astfel cercetătorii din această țară se referă la următoarele direcții:

Rețele de atenție și memorie ale creierului uman (Attention and Memory Networks of the Human Brain). Grupul investighează activitatea creierului legată de percepție, memorie și atenție folosind imagistica prin rezonanță magnetică funcțională (fMRI – functional magnetic resonance imaging), precum și electroencefalografia (EEG – electroencephalography) și magne-toencefalografia (MEG – magnetoencephalography).

Grupul de cercetare clinică în neuropsihologie (Clinical Neuropsychology Research Group). Grupul investighează atât tulburările cognitive dobândite, cât și de dezvoltare la copii și adulți, dezvoltarea cunoașterii din copilărie până la maturitate, metodele neuropsihologice de evaluare a cunoașterii, precum și metodele de reabilitare multidisciplinară și multi-profesională.

Unitatea de cercetare a dimensiunii cognitive a creierului (CBRU – Cognitive Brain Research Unit). Grupul investighează procesele perceptiv și cognitive la om și dezvoltarea, tulburările și plasticitatea acestora, în special în funcțiile legate de limbaj și muzică.

Grupul de cercetare în psihologia dezvoltării (DEPSY – Developmental Psychology Research Group). Grupul investighează teme legate de dezvoltarea psihicului uman de-a lungul întregii vieți. Interesele sale includ programarea fetală, sănătatea mamei și bunăstarea în timpul sarcinii, sănătatea mintală, dezvoltarea neurocognitivă, factorii de risc cardiovascular, somnul și îmbătrânirea. Grupul lucrează cu diferite seturi de date de urmărire, desfășoară o cooperare pe scară largă în Finlanda și în străinătate și utilizează mai multe metode diferite pentru a studia dezvoltarea minții umane.

Mintea și creierul în contextul sistematic (Mind and Brain in the Systemic Context). Grupul caracterizează modul în care interacționează fenomenele mentale și fiziologia corpului uman și își dorește să descopere noi modalități de a modula interacțiunile observate. Obiectivele grupului sunt de a identifica mecanismele sistemice pentru tulburările mentale comune, cum ar fi depresia și de a utiliza cunoștințele generate pentru a dezvolta sau optimiza noi aplicații de tratament; căută să-și atingă obiectivele lucrând cu diferite populații, de la voluntari sănătoși la persoane afectate de tulburări mentale.

Percepție, acțiune și cunoaștere (PAC – Perception, Action and Cognition). Grupul investighează percepția, controlul motor, învățarea și memorarea legate de prelucrarea datelor. Metodele utilizate includ psihofizica, imagis-

tica creierului și modelarea calculațională. Subiectele cercetării includ percepția structurilor suprafeței, culorilor și formelor, coordonarea și controlul motor al mișcărilor mâinilor, învățarea perceptivă și memoria de lucru, percepția vorbirii, integrarea senzorială, precum și percepția și amintirea feței.

Cercetări privind gândirea cotidiană (Research on Everyday Thinking). Grupul investighează gândirea de zi cu zi, în special cunoașterea intuitivă, analitică, mentalistă și mecanicistă, precum și credințele cotidiene și părținirea cognitivă (de exemplu, credințele supranaturale și credințele legate de alimentație și sănătate). Metodele de cercetare includ chestionare (în principal cu scale și sarcini cognitive), cercetări experimentale și cercetări pe creier.

Grupul de cercetare a somnului și sănătatea mintală (Sleep, Mind Research Group). Grupul investighează somnul, cunoașterea, învățarea și sănătatea mintală într-un mod multidisciplinar prin combinarea metodelor și abordărilor din psihologie, medicină și cercetarea creierului. Grupul desfășoară atât studii longitudinale de urmărire, cât și studii experimentale cu copii și adolescenți ca cel mai frecvent grup țintă. O atenție specială este acordată reglării ritmului circadian și microstructurilor somnului.

Grupul de cercetare a factorilor psihosociali și sănătate (The Psychosocial Factors, Health Research Group). Grupul investighează procesele mentale, sociale, comportamentale și biologice care stau la baza sănătății mentale și fizice care pot fi legate, printre altele, de mediul copilăriei timpurii, de muncă, de relațiile sociale la bătrânețe sau de factorii intergeneraționali.

Grupul de cercetare a cunoașterii vizuale (Visual Cognition Research Group). Grupul investighează cunoașterea vizuală din perspectivele cercetării de bază și tehnologice [18].

Școala de Științe ale Educației și Psihologie din Finlanda

Școala de Științe ale Educației și Psihologie combină competențele educației adulților, educație, pedagogie specială, psihologie și consiliere. Fiecare dintre programele de studiu oferă abilități pentru a face lucrări centrate pe persoană, importante și valoroase. Această școală este un important expert social, operator și dezvoltator la nivel regional, național și internațional.

Studiu. Școala de Științe ale Educației și Psihologie oferă programe de licență în următoarele discipline: psihologie, educație, educație pentru adulți, pedagogie specială și consiliere. În plus, se organizează instruire care să conducă la calificarea profesorilor de educație specială, a consilierilor în carieră și a psihologilor. Școala oferă, de asemenea, studii de subiecte minore în aceste discipline și studii separate de calificare sau specializare care urmează să fie finalizate după studii de licență, cum ar fi *Programul de certificat pentru profesorii de educație specială* (Educație și îngrijire timpurie), *Programul de certificat pentru profesori de educație specială, Formare de*

specializare în tehnologie clinică de sănătate și studii de calificare pentru consilierii de carieră. Mediile acestei școli moderne de învățare, seminariile, grupurile și mediile online permit flexibilitatea în studiu. În plus, majoritatea programelor de studiu includ perioade de pregătire practică sau de învățare la locul de muncă. Alegerea subiectului major afectează oportunitățile de angajare, care includ școli, predare, consiliere și managementul resurselor umane, precum și devenirea unui psiholog sau formator.

Cercetare. Se realizează cercetări în educație, medii de învățare, învățare, bunăstare, nevoie de sprijin special, soluții tehnologice, evaluare, consiliere, curs de viață și psihologie legată de sănătate. Cercetarea este multidisciplinară și are o puternică legătură și impact asupra societății din jur și a fenomenelor actuale. Obiectivele de cercetare, în cadrul acestei școli, sunt strâns legate de dezvoltarea și susținerea învățării, educației și îngrijirii copiilor, educației și vieții profesionale [19].

Rețeaua Tinerilor Psihologi din Finlanda

În sistemul din Finlanda există și *Rețeaua Tinerilor Psihologi (Nuorten psykologien verkosto NPV)*. Din acest grup fac parte psihologi care își încep cariera (sau pur și simplu experimentează în calitate tineri specialiști). Calitatea de membru al asociației din acest grup este verificată de Asociația Psihologilor. Scopul rețelei este de a reuni tineri psihologi, de a oferi o rețea de sprijin social atât pentru activități de agrement, cât și pentru activități profesionale. Rețeaua organizează activități pentru psihologii începători la nivel național, în cooperare cu asociațiile membre regionale. Evenimentul principal, Zilele Tinerilor Psihologi, are loc la fiecare doi ani. De altfel, rețeaua tinerilor psihologi face parte din Comitetul de etică profesională, iar echipa de conducere acționează ca un grup de lucru în cadrul Consiliului. Asociația Psihologilor sprijină activitățile tinerilor psihologi, printre altele, financiar și din punct de vedere informațional. Rețeaua are o echipă de management care organizează activitățile [40].

Cu privire la oportunitățile de angajare pentru psihologi se menționează că în Finlanda, în fiecare an, absolvesc studiile aproximativ 220 de psihologi. Situația ocupării forței de muncă este bună, respectiv, puțini psihologi finlandezi sunt șomeri. Psihologii străini pot solicita licențe pentru exercitarea profesiei. Licența nu poate fi acordată decât dacă pregătirea psihologului îndeplinește cerințele de pregătire finlandeză.

În Finlanda există și *Senior Management Group* care este un grup de lucru aflat sub consiliul de administrație al Asociației Psihologice. Membrii echipei de conducere sunt numiți de consiliul de administrație al asociației. Activitățile pentru seniori se referă la activitățile recreative ale membrilor asociațiilor membre ale Asociației Psihologice care se pensionează cu normă

întreagă. Membrii echipei de conducere sunt membri ai Asociației Psihologice care s-au retras din funcția principală. Scopul activităților pentru seniori este de a menține interacțiunea, hobby-urile culturale și dinamismul membrilor sindicali pensionari. Sarcina echipei de conducere este de a planifica și implementa activități destinate persoanelor în vârstă din asociație. Activitățile pentru seniori sunt organizate în principal în cooperare cu asociațiile membre regionale.

Asociația Psihologilor din Finlanda include Comitetul de etică profesională, Comitetul de certificare și evaluare a personalului, Comitetul de certificare a psihologiei sportului.

Statutul comitetului de certificare

Sarcina comitetului de certificare / a consiliului este de a elibera certificate ale Asociației Psihologice pentru profesioniștii în evaluarea personală. Certificatul poate fi acordat pe baza unei cereri motivate de către un psiholog sau altă persoană cu pregătire academică de bază adecvată.

În plus față de formarea de bază adecvată, acordarea certificatului necesită cel puțin un an de experiență de lucru supravegheată în domeniu, precum și o cantitate suficientă de formare în evaluarea personală și un angajament față de *Manualul de bună evaluare personală al psihologilor și Codul de etică al psihologilor*. Experiența profesională trebuie să fie legată de evaluarea personală și/sau de utilizarea metodelor de recrutare.

Consiliul decide, de la caz la caz, cui i se poate elibera certificatul. În general, o cantitate suficientă de formare continuă în domeniu este o condiție prealabilă pentru obținerea unui certificat. Consiliul poate, dacă dorește, să specifice ce pregătire sau experiență suplimentară trebuie să dobândească solicitantul. Un profesionist calificat și cu experiență în evaluarea personală poate primi un certificat fără a participa la formare continuă. În acest caz, el trebuie să treacă un test de screening. Consiliul va defini motive mai detaliate pentru respingerea sau aprobarea cererilor. În activitatea sa, Consiliul se străduiește să se asigure că criteriile de certificare sunt cât mai deschise și transparente. Consiliul poate, de asemenea, revoca un certificat deja acordat dacă o persoană nu respectă etica profesională a unui psiholog și/sau principiile stabilite în *Manualul de bună evaluare personală*.

Consiliul este ales de consiliul de administrație al Asociației psihologice finlandeze, pentru un mandat de trei ani la rând. Componența consiliului are maximum șapte membri, dintre care unul reprezintă Asociația Psihologică. Alți șase reprezentanți sunt profesioniști în evaluarea personală. Se ajunge la un cvorum atunci când cel puțin doi membri sunt prezenți pe lângă președinte. Consiliul alege un președinte și un secretar dintre membrii săi; este convocat de președintele sau secretarul acestuia. Întâlnirile au

loc la nevoie. În plus, față de sau în loc de reuniuni tradiționale, Consiliul poate organiza întâlniri telefonice sau prin internet, se vor lua procese-verbale ale reuniunilor. Procesele-verbale sunt păstrate în incinta Asociației Psihologice. Consiliul va lua o decizie cu privire la cazul solicitantului nu mai târziu de trei luni de la înregistrarea cererii; poate solicita, de asemenea, clarificări suplimentare. Noua perioadă de trei luni începe de la data la care sunt primite clarificările suplimentare.

Consiliul decide anual cu privire la valoarea taxei. În prezent, taxa este de 100 de euro pentru un nou certificat sau reînnoirea acestuia. Certificarea este valabilă pentru maximum cinci ani, după care trebuie solicitată o prelungire. Reînnoirea este automată dacă persoana a ocupat o funcție în domeniu timp de cel puțin doi ani de la perioada de certificare de cinci ani. Membrii consiliului primesc indemnizații de călătorie și o taxă de ședință, a cărei quantum este stabilit anual de Asociația Psihologică. Asociația respectiv încasează taxe de certificare. Pe baza deciziilor Consiliului, va fi întocmită o listă actualizată a persoanelor certificate. Consiliul se asigură că informațiile existente în registru se află la Biroul responsabilului cu protecția datelor.

Consiliul de certificare decide dacă instruirea de certificare oferită de fiecare formator este suficient de extinsă și de înaltă calitate. Organismul de instruire poate solicita în prealabil avizul Comitetului cu privire la adecvarea instruirii sale pentru eliberarea certificatului. Deciziile consiliului pot fi atacate la consiliul Asociației psihologice finlandeze în termen de o lună de la primirea deciziei. Dacă este necesar, consiliul de administrație al asociației poate consulta comitetul psihologilor de lucru și organizaționali ai asociației. Consiliul Asociației Psihologice decide asupra statutelor și modificarea acestora.

Consiliul de certificare a psihologiei sportive

Comitetul de certificare a psihologiei sportului și exercițiului (Urheilupszkologian sertifiointilautakunta) este un organism independent al Asociației psihologice finlandeze și membrii săi reprezintă expertiza psihologiei sportului și a exercițiilor fizice de la Departamentul de educație fizică al Universității Jyväskylä, Kihu (Centrul de cercetare pentru curse și sporturi de top) și Asociația finlandeză de psihologie sportivă.

Sarcina consiliului este să elibereze certificate pentru psihologi sportivi și de exerciții fizice și certificate pentru promovarea antrenamentului mental și a activității fizice în sport. Certificatul poate fi acordat pe baza unei cereri motivate către un psiholog sau altă persoană cu pregătire academică de bază adecvată.

Consiliul definește criteriile de certificare și ia în considerare de la caz la caz cui i se poate acorda certificatul; va acorda certificarea sau va informa

solicitantul de ce cererea sa a fost respinsă. În activitatea sa, Consiliul se străduiește să se asigure că criteriile de certificare sunt cât mai deschise și transparente posibil. Consiliul poate revoca, de asemenea, un certificat deja acordat dacă o persoană nu respectă regulile de etică profesională menționate în criteriile de certificare.

Cu privire la componența și funcționarea comitetului de certificare se evidențiază că membrii consiliului sunt numiți de consiliul de administrație al Asociației psihologice finlandeze, pentru un mandat de trei ani la rând. Consiliul are maximum 6 membri. Membrii sunt profesioniști în psihologia sportului și coachingul mental. Se ajunge la un cvorum atunci când cel puțin doi membri sunt prezenți pe lângă președinte. Consiliul alege un președinte și un secretar dintre membrii săi. Membrii consiliului sunt plătiți cu cheltuielile de călătorie și cu orice alte cheltuieli. Asociația Psihologică încasează taxe de certificare. Pe baza deciziilor Consiliului, se menține o listă actualizată a persoanelor certificate. Consiliul se asigură că informațiile existența registrului se află la Biroul responsabilului cu protecția datelor. Consiliul Asociației Psihologice decide asupra statutelor și modificarea acestora [66].

Comisia de testare (Finlands Psykiologförbunds kommitté för Psykiologisk utvärdering)

În Finlanda există și Comisia responsabilă pentru teste (*Testilautakunta*) – grup înființat de Asociația Psihologilor din Finlanda și Societatea Psihologilor din Finlanda, a cărei sarcină este de a culege informații despre metodele de cercetare utilizate de psihologi, de a planifica dezvoltarea testelor și de a acționa în calitate de experți în probleme legate de teste și utilizarea acestora. În comisia de testare sunt aleși cel mult doisprezece membri la fiecare trei ani.

Statutul comisiei de testare

Numele comitetului de testare este „The Finnish Committee on Psychological Assessment” în engleză și „Finlands Psykiologförbunds kommitté för Psykiologisk utvärdering” în suedeză.

Sarcina *comitetului de testare* este de a acționa ca un organism expert în probleme legate de metodele de evaluare psihologică și utilizarea acestora. În acest scop, consiliul de administrație face recomandări și emite avize. Consiliul poate fi contactat de psihologi și organizații individuale sub formă de inițiative, întrebări și cereri de opinii. Rolul consiliului este de a oferi informații despre utilizarea corectă a testelor psihologice ca parte a abilităților profesionale ale psihologului. În plus, urmărește să promoveze accesul psihologilor la informații eficiente bazate pe dovezi de cercetare și bune practici profesionale. Consiliul promovează dezvoltarea testelor și utilizarea acestora, precum și cercetarea. Sprijinul consiliului se referă în special la

coordonarea cercetării, valorificarea diferitelor domenii prioritare, căutarea oportunităților de finanțare și intensificarea formării metodologice. Consiliul va colabora cu instituții naționale și internaționale pentru a promova utilizarea corectă a testelor și cercetării.

Consiliul comisiei de testare are minimum patru și maximum doisprezece membri. *Asociația psihologică finlandeză* și *Societatea psihologică finlandeză* aleg membrii și dintre aceștia președintele, vicepreședintele și secretarul. Mandatul consiliului este de trei ani calendaristici. Cu privire la metoda de funcționare a Consiliului comisiei de testare se menționează că acesta este convocat de președintele, secretarul sau vicepreședintele său. Se ajunge la un cvorum când sunt prezenți cel puțin jumătate din membri. Consiliul poate, dacă dorește, să invite experți externi la reuniunile sale și să valorifice experți externi în documentele scrise pe care le produce. Procesele-verbale ale ședințelor se întocmesc și se semnează de către președinte și secretar. Procesul verbal va fi transmis consiliilor de administrație ale *Asociației psihologice finlandeze* și ale *Societății psihologice finlandeze* pentru informare.

Costurile de funcționare sunt suportate în comun de *Asociația psihologică finlandeză* și *Societatea psihologică finlandeză*. Partajarea costurilor este convenită separat. Statutul comitetului de testare intră în vigoare după ce au fost aprobate de consiliile de administrație ale *Asociației psihologice finlandeze* și ale *Asociației psihologice finlandeze*. Acesta poate fi modificat prin trimiterea unei propuneri de modificare ambelor organizații, care trebuie să confirme modificarea [31].

Deci, Asociația Psihologilor din Finlanda dezvoltă domeniul și gestionează interesele psihologilor în cooperare cu diverși actori și experți. Totodată pentru Asociația Psihologilor din Finlanda sunt importante: VALVIRA; AKAVA; JUKO; VAKAVA.

VALVIRA este ramura administrativă centrală a Ministerului Sănătății și Asistenței Sociale. Monitorizează adecvarea îngrijirilor sociale și de sănătate, educația timpurie, industria alcoolică și îngrijirea sănătății mediului. Eliberează permise în sectorul asistenței sociale și de sănătate și îndrumă agențiile guvernamentale regionale cu scopul uniformizării practicilor de licențiere, îndrumare și supraveghere în toată țara [68].

AKAVA este o organizație a pieței muncii pentru persoanele cu înaltă educație. Akava, syndicatele sale membre și organizațiile de negociere lucrează împreună pentru a se asigura că oamenii din Akava au succes și prosperă în cariera lor. Deci, Asociația Psihologilor din Finlanda face parte din organizația centrală înalt educată Akava [30].

JUKO este o echipă publică (JUCO: J = lider U = reformare K = consolidare O = corect), principala organizație contractantă pentru municipalități,

stat, biserică și universități, care gestionează interesele a peste 200.000 de angajați și supraveghetori cu înaltă educație [33].

Este echipă unică care se ocupă de îngrijiri sociale și de sănătate, educație, cercetare, bibliotecă, securitate, guvernare, cultură și multe alte domenii-cheie ale societății, printre altele. Așadar, JUKO este implicată în călătoria finlandezilor de la pântece până la mormânt: de la moașe și doctori la ofițeri de poliție și preoți. Toți oamenii pe care îi reprezintă sunt experți în domeniul lor și suntem mândri de asta. Au dorința de a inova și de a ne reforma – de a conduce schimbarea în direcția corectă. JUKO nu are membri personali, dar suntem o asociație de asociații. JUKO ry a fost fondată în 1995 din cauza dorinței sindicatelor absolvenților din sectorul public de a-și uni forțele în negocierea colectivă. JUKO poate include o organizație sau o asociație care să reprezinte persoane cu studii academice, cu studii superioare sau special educate. În prezent, JUKO ry are 11 asociații membre și există un total de 36 de sindicate membre. JUKO monitorizează interesele juridice, ale pieței muncii, economice și sociale ale membrilor săi.

Cel mai înalt organ decizional al JUKO este Adunarea Federală, care se întrunește de două ori pe an. Activitățile practice sunt gestionate de Consiliul de administrație al JUKO, care pe lângă președinte are zece membri. Consiliul alege trei vicepreședinți dintre membrii săi. Pe lângă biserică, municipalitate, stat și universități, JUKO negociază și convine asupra condițiilor de angajare ale asociațiilor sale membre și ale membrilor acestor asociații în alte câteva domenii contractuale. Există mai multe contracte colective la nivel central în numele JUKO ry. Pe lângă acestea, există numeroase acorduri locale sau specifice agențiilor și instituțiilor [33].

VAKAVA este o rețea națională de cooperare în domeniul educației. Elaborează și organizează examenul scris VAKAVA, care permite studenților potențiali să aplice la toate programele de studii care participă la rețea. Rețeaua cuprinde Universitatea din Helsinki, Universitatea din Finlanda de Est, Universitatea din Jyväskylä, Universitatea din Lapland, Universitatea din Oulu, Universitatea din Tampere și Universitatea din Turku. Examenul de admitere VAKAVA permite studenților potențiali să aplice simultan la șapte universități și la 35 de programe de studii în educație. Solicitanții pot aplica la maximum șase programe de diplomă la nivel național [67].

Provocările actuale ale psihologiei școlare din Finlanda

A. Ahtola, P. Niemi, în lucrarea *Does it work in Finland? School psychological services within a successful system of basic education*, vorbind despre sistemul educațional finlandez devenit subiect de mare interes în anii 2000, datorită succesului țării în sondajele PISA ale OCDE, evidențiază și faptul că s-ar putea aștepta ca provocările psihologiei școlare să fi fost, de asemenea,

rezolvate cu succes. În articolul menționat sunt delimitați factorii critici care au împiedicat utilizarea mai adecvată și eficientă a expertizei psihologice în sistemul educațional finlandez și sunt prezentate acțiunile necesare pentru dezvoltarea viitoare. De altfel A. Ahtola, P. Niemi relevă date, conform cărora de câteva decenii, un obiectiv principal al psihologiei școlare a fost nu numai concentrarea pe activități individuale, ci și utilizarea expertizei la nivel de sistem, dar, cu toate acestea, realitatea practicii psihologice școlare a fost și rămâne o problemă diferită.

În comparație internațională, prezența psihologiei școlare în Finlanda este puternică. Cu toate acestea, psihologia școlii finlandeze întâmpină probleme similare cu cele din alte țări; există un număr insuficient de psihologi școlari și aceștia își dedică, în medie, 59% din timpul lor pentru a lucra direct cu clienții. Referindu-se la provocările psihologiei școlare occidentale autorii subliniază că au fost oferite mai multe explicații complementare cu privire la motivele pentru care *Psihologia școlară* nu și-a câștigat întregul potențial în diferite țări dezvoltate. În literatura de specialitate se remarcă cel puțin cinci factori: istorie, instruire și cercetare în psihologia școlară; așteptările altor profesioniști ai școlii; relația dintre Psihologia școlară și administrația școlară; responsabilitate nedefinită; și problemele de măsurare privind bunăstarea elevilor.

Pentru a înțelege situația actuală a psihologiei școlare din Finlanda este necesar să se reflecteze asupra punctului de plecare semnificativ și comun pentru toți psihologii școlari din lumea occidentală la începutul secolului al XX-lea. Sistemul școlar obligatoriu a generat necesitatea unei educații speciale segregate și a unor teste psihologice, deoarece diferențele individuale ale copiilor au devenit mai vizibile și chiar mai deranjante. În Finlanda, mai mult de jumătate dintre psihologii școlari sunt interesați să mărească timpul dedicat muncii indirecte, dar proporția ideală medie a muncii cu clienții, așa cum se vede de psihologii școlari înșiși, este încă la fel de mare ca 50%. Într-adevăr, modalități alternative de utilizare a expertizei psihologilor în sistemul educațional au fost discutate continuu, atât în Finlanda, cât și la nivel internațional.

O tendință actuală din Finlanda subliniază expertiza pedagogică în probleme de învățare și educație specială. Bazându-se pe evaluările pedagogice și pe participarea activă a profesorilor este, desigur, valoros, dar să nu conducă la cealaltă extremă, cu prețul că expertiza psihologilor pe probleme de învățare este abandonată. Consolidarea expertizei profesionale a cadrelor didactice nu ar trebui să ducă la implicarea diminuată a altor experți, deoarece evaluarea și intervenția cu succes necesită de obicei eforturi multiprofesionale.

A fost evidențiată necesitatea reformei în formare și cercetare cu referire la psihologia școlară. Orientarea de bază a psihologilor se concentrează pe

indivizi, grupuri, evaluare și intervenții, dar nu îi pregătește pentru munca proactivă și preventivă în echipe multiprofesionale și pentru urmărirea schimbării în comunități. Din fericire, mai multe exemple interesante de programe de pregătire a psihologilor școlari mai adecvate, atât în funcțiune, cât și pe cele de bază, sunt acum disponibile în literatura de specialitate.

În Finlanda, nu există studii specifice de masterat și nici de doctorat în psihologia școlară. Studiile de masterat necesare tuturor psihologilor îi fac eligibili pentru a lucra în orice domeniu al psihologiei, inclusiv în psihologia școlară. Este remarcabil, totuși, că abilitățile necesare în activitatea indirectă a psihologilor școlari sunt aplicabile și în alte condiții. În general, modelul scientist-practicant pentru psihologii școlari ar trebui consolidat. Instruirea și cercetarea merg mână în mână, eforturile de cercetare privind consultarea și colaborarea în medii educaționale sunt rare. De fapt, eforturile de cercetare sistematică, literatura și terminologia privind bunăstarea și promovarea sănătății în școli în general lipsesc încă și în Finlanda. Chiar dacă există o tradiție puternică de cercetare cu privire la dificultățile de învățare, în special dislexia, iar publicațiile recente din mai multe domenii au discutat despre temele bunăstării școlare, în general Finlanda nu a împărtășit interesul internațional pentru posibilitățile și responsabilitățile comunităților școlare de a avansa bunăstarea copiilor și a tinerilor.

Pentru a reforma rolul psihologilor școlari, este important să se ia în considerare nu numai psihologii înșiși, ci și contextul munca lor – școala. Pentru profesori, abordarea bunăstării elevilor a însemnat conținut și responsabilități noi, nu întotdeauna binevenite sau ușor îndeplinite. Pe lângă predarea diverselor abilități și discipline, profesorii sunt așteptați să acorde atenție și dezvoltării socio-emoționale și nevoilor elevilor și trebuie să fie pregătiți pentru cooperarea multiprofesională. S-ar părea, de asemenea, că profesioniștii din învățământ percep în continuare psihologii ca testeri și terapeuți care reacționează doar la probleme. Evident, instruirea pentru profesori și directori ar trebui, de asemenea, să fie dezvoltată în continuare, acest lucru este valabil chiar și în Finlanda, unde formarea profesorilor este deja de înaltă calitate.

Cu toate acestea, începând cu anii '70, interpretarea posibilităților și responsabilităților școlii s-a schimbat. Școlile trebuiau să se concentreze asupra predării și învățării, în timp ce serviciile sociale și de sănătate urmau să fie responsabile pentru sănătate și bunăstare. Cea mai dăunătoare manifestare a acestei situații a fost procesul prelungit de reformă a legislației și a programelor de învățământ în ceea ce privește bunăstarea elevilor. Mai mult, atunci când activitatea psihologilor școlari și a asistenților sociali școlari a fost în cele din urmă specificată în legislație ca serviciu opțional, acest lucru a fost făcut în cadrul Legii privind bunăstarea copilului din 1990, nu în Legea

educației de bază, care ar fi fost cea mai potrivită decizie. Când în anii '90 au fost abolite toate posturile de coordonatori naționali de asistență socială a elevilor în timpul recesiunii, dezvoltarea serviciilor în municipalități a devenit foarte inegală. Toate acestea au lăsat psihologii școlari fără sprijin național în majoritatea municipalităților, iar rolul psihologului școlar nedefinit.

În anii 2000, activitățile de asistență socială și profesioniștii elevilor au fost recunoscuți în mod oficial în Finlanda în documentele privind educația de bază (revizuirea în a. 2003 a Legii educației de bază; revizuirea în a. 2010 a curriculumului de bază). În plus, din 2007, serviciile de psihologie școlară sunt acum definite ca fiind obligatorii în învățământul preșcolar și de bază. Chiar dacă legislația actuală privind bunăstarea elevilor reflectă în continuare împărțirea responsabilităților între școală și sănătate și servicii sociale, majoritatea psihologilor școlari și asistenților sociali școlari sunt o parte integrantă a comunităților școlare, atât fizic, cât și organizațional. Cu toate acestea, eforturile celor 300 de psihologi școlari și 300 de asistenți sociali școlari sunt insuficiente; doar 600 de psihologi și 600 de asistenți sociali sunt necesari doar în învățământul preșcolar și de bază. În psihologia școlară, cantitatea este strâns legată de calitate. Un psiholog școlar cu o sarcină de lucru greu de gestionat nu poate forma relații de încredere cu profesioniștii școlii, deoarece este rar disponibil. Evaluările la nivel individual și contactele terapeutice domină de obicei. Acest lucru este adevărat chiar dacă, în principiu, metodele indirecte, cum ar fi consultarea, sunt utile mai ales atunci când volumul de muncă este nerezonabil. Deciziile locale privind bunăstarea elevilor variază, deoarece volumul de muncă recomandat pentru asistenții sociali școlari și psihologii școlari nu este definit cantitativ de către autoritățile statului. Municipalitățile periferice nu dispun în special de fonduri și de profesioniști calificați pentru serviciile de asistență socială a elevilor, iar situația nu devine mai ușoară, deoarece populația finlandeză continuă să migreze către orașele mai mari și municipalitățile din sudul Finlandei. Dar, o provocare viitoare în Finlanda este consolidarea valorii intrinseci a abilităților inter- și intrapersonale în educație.

A. Ahtola, P. Niemi (2016) menționează în concluzie faptul că, din diverse motive, psihologia școlară nu și-a atins încă potențialul maxim. Acest lucru este valabil pentru țările nordice, unde serviciile publice sunt de înaltă calitate, inclusiv Finlanda, cu un sistem educațional care este excelent cel puțin în ceea ce privește performanța academică. Este nevoie de o muncă grea pentru a reforma ipotezele de bază învechite ale dezvoltării copilului, educației și metodelor de psihologie. Finlandezii cred cu tărie în puterea educației de a rezolva problemele societale, inclusiv cele ale psihologiei școlare. Cooperarea multiprofesională, precum și perspectivele de promovare și prevenire trebuie să facă parte din formarea profesioniștilor care lucrează în

școli, cu copiii și familii. Este necesară formarea continuă, dar, în conformitate cu cele mai bune principii de promovare și prevenire, această problemă trebuie abordată înainte ca profesioniștii să înceapă să adopte proceduri și metode de lucru necorespunzătoare în școli [6].

Asociația profesorilor de psihologie din Finlanda (PSOP)

Asociația profesorilor de psihologie din Finlanda (*PSOP – Association for the Teaching of Psychology, Finland*) a fost înființată în aprilie în 1971. Este o asociație pedagogică al cărei scop principal este să asigure școlariizarea psihologiei în învățământul secundar superior și să apere interesele profesorilor de psihologie, adoptând poziții cu privire la problemele politice legate de predarea psihologiei. Un alt obiectiv important este îmbunătățirea și promovarea predării psihologiei la nivel secundar superior. Pentru a realiza acest lucru, este necesară o cooperare pedagogică constantă între asociație și universități.

Asociația a stabilit contacte strânse cu mai multe asociații de profesori din Finlanda, cum ar fi asociația pentru științe umaniste și naturale. PSOP aparține și Sindicatului Educației din Finlanda (OAJ). În ultimii ani, PSOP a început cooperarea cu mai multe organizații surori din diferite țări europene, de exemplu cu Marea Britanie, Scoția, Irlanda de Nord, Estonia, Spania, Olanda, Islanda, Italia, Germania, Danemarca și Slovacia. Asociația finlandeză este, de asemenea, un membru activ al Federației Europene a Asociațiilor Profesorilor de Psihologie (EFPTA), care a fost fondată pe 28 martie, în 2004.

Asociația Psihologică din Finlanda a ajutat foarte mult *Asociația finlandeză pentru profesorii de psihologie*. În primul rând, a fost inițiativa lor de a începe colaborarea cu examinatorii de psihologie ai Comitetului Național de Examinare a Înmatriculării. În plus, cu ajutorul acestora s-a reușit începerea recompensării studenților cu rezultate remarcabile în psihologie la examenele naționale. PSOP a stabilit, de asemenea, contactul cu societatea științifică finlandeză care susține și dezvoltă cercetarea psihologică și publicarea în Finlanda (*Suomen Psykologinen Seura*). Societatea publică un jurnal care a fost acordat ca premiu pentru câțiva studenți cu mari merite în studiile lor de psihologie la nivel secundar superior. Asociația încearcă să răspundă nevoilor tuturor membrilor organizând conferințe despre predarea psihologiei și alte probleme relevante. Consiliul PSOP este ales în octombrie în legătură cu unul dintre cele mai importante evenimente anuale; publică de două ori pe an un buletin informativ care oferă informații actualizate despre psihologie. Buletinul informativ oferă, de asemenea, profesorilor posibilitatea de a face schimb de bune practici.

Asociația finlandeză pentru profesorii de psihologie a cooperat mult cu Asociația psihologică finlandeză atât în materie de advocacy, cât și în materie pedagogică. Majoritatea membrilor asociației sunt profesori de psihologie de liceu. Există, de asemenea, profesori din domeniul sănătății și sănătății și profesori de psihologie din alte școli profesionale. De asemenea, consiliul de asociere este una dintre laturile profesionale ale profesorului. Asociația organizează formare suplimentară pentru membrii săi singuri sau împreună cu diferite organisme de formare. Zilele tradiționale de antrenament de toamnă și o întâlnire anuală vor avea loc spre sfârșitul anului. Revista de membru al profesorilor de psihologie este publicată de două ori pe an pe cale electronică. Revista tratează subiecte legate de predarea psihologiei [8].

Autoritatea Națională de Supraveghere pentru Asistență Socială și Sănătate supraveghează practicile psihologice din Finlanda. Dacă există probleme, Centrul poate impune sancțiuni psihologilor. În cazuri mai grave, unui psiholog i se poate refuza dreptul de a exercita profesia.

În concluzie evidențiem că pentru asigurarea activității psihologice din Finlanda sunt deosebit de importante mai multe structuri organizaționale naționale precum: Asociația Psihologilor din Finlanda; Societatea Psihologilor din Finlanda; Asociația Studenților Psihologi din Finlanda; Asociația Profesorilor de Psihologie; Rețeaua de expertiză a psihologilor; PsykoNet; Asociația neuropsihologică finlandeză; Asociația finlandeză a editorilor științifici etc.

Finlanda colaborează cu alte asociații internaționale referitor la domeniul psihologiei și anume cu: Asociația Psihologilor din America; Societatea psihologică britanică; Federația Europeană a Asociațiilor Profesionale de Psihologi; Uniunea Internațională a Științelor Psihologice; Asociația Internațională de Psihologie Aplicată etc. Aceste structuri care ghidează activitatea psihologică au repercusiuni asupra sistemului educațional. Valoroase sunt pentru acest sistem și grupurile profesionale de lucru din cadrul Asociației Psihologilor din Finlanda, acestea fiind respectiv pentru mai multe domenii: • relația profesională cu profesorii psihologi; • învățare/studii; • psihologia școlară. Astfel, în mod special, considerăm important grupul de lucru responsabil pentru relația profesională cu profesorii psihologi, misiunea căruia este de a promova rolul profesorilor de psihologie la toate nivelurile educației; de a promova colaborarea între profesorii de psihologie precum și dezvoltarea profesională prin întâlniri și formare în rețea; informează atât psihologii, cât și studenții de la specialitatea psihologie despre munca lor ca profesori. În această privință, se stabilește o cooperare strânsă cu Asociația Profesorilor de Psihologie. Grupul de lucru profesional al psihologilor responsabili pentru învățare/studii promovează psihologia educațională. În cadrul acestuia există reuniuni comune și evenimente de instruire ale rețelei

acestor psihologi educaționali. Importantă este și sarcina grupului de lucru profesional al psihologilor școlari – de a promova și dezvolta munca psihologică în școli; de a susține rețelele și colaborările dintre psihologi; de a lua atitudine cu privire la activitatea legislativă, activități de pregătire, planificare și dezvoltare ale municipalităților la nivel național.

Este apreciabilă experiența promovată în Finlanda atât cea vizând sistemul educațional, precum și cea vizând asigurarea activității psihologice în cadrul acestuia. Performanțele educaționale net superioare ale școlilor finlandeze pot fi explicate, în viziunea noastră, și prin existența activității psihologice bine dezvoltate în această țară care este pentru noi o veritabilă provocare.

Referințe bibliografice:

1. PALADI, O. Provocările societale cercetate prin prisma bazelor teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general. In: Revista *Univers Pedagogic*, 2020, Nr. 2 (66), pp. 87-92.
2. SAHLBERG, P. *Leadership educațional: modelul finlandez: patru idei însemnate și necostisitoare pentru îmbunătățirea învățământului*. Trad. V. Tomescu. București: Editura Trei, 2019.
3. WALKER, T. *Să predăm ca în Finlanda: 33 de strategii simple pentru lecții pline de bună dispoziție*. Trad. C. Firoiu. București: Editura Trei, 2018.
4. Система образования в Финляндии. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://infofinland.ru/система-образования-в-финляндии>
5. Финляндия – Finland. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://ru.qaz.wiki/wiki/Finland>
6. AHTOLA, A.; NIEMI, P. Does it work in Finland? School psychological services within a successful system of basic education. In: *School Psychology International*, 2013. [Accesat 18.10.20]. Disponibil: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.909.5471&rep=rep1&type=pdf>
7. *American Psychological Association – Center for Psychology in Schools and Education*. [Accesat 16.05.20]. Disponibil: <http://www.apa.org/ed/schools/cpse/index.aspx>
8. *Association for the Teaching of Psychology, Finland*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://psop.fi/yhdistsys/suomeksi/>
9. *Association of State and Provincial Psychology Boards*. [Accesat 23.03.20]. Disponibil: <http://www.asppb.net>
10. *British Psychological Society*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <http://www.bps.org.uk/>
11. *European Federation of Professional Psychologists' Associations*. [Accesat 05.08.20]. Disponibil: <http://www.efpa.eu/>
12. *Finland: Slow and Steady Reform for Consistently High Results*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46581035.pdf>
13. *International Association of Applied Psychology*. [Accesat 05.08.20]. Disponibil: <http://www.iaapsy.org/>
14. *International Union of Psychological Science*. [Accesat 05.08.20]. Disponibil: <https://www.iupsys.net/>

15. *Network of European Psychologists in the Educational System*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://www.nepes.eu/>
16. OLKINUORA, E.; LEHTINEN, E. *Forty Years of Research in Educational Psychology in Finland: a selective overview*. [Accesat 19.09.20]. Disponibil: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0031383970410308>
17. *Psykonet – the Finnish University Network of Psychology*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <http://www.psykonet.fi/english>
18. *Research*. [Accesat 19.09.20]. Disponibil: <https://www.helsinki.fi/en/faculty-of-medicine/psychology>
19. *School of Educational Sciences and Psychology*. [Accesat 30.09.20]. Disponibil: <https://www.uef.fi/en/unit/school-of-educational-sciences-and-psychology>
20. *Structure of education in Finland*. [Accesat 18.05.20]. Disponibil: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/?lang=en
21. *Teacher status in Finland*. [Accesat 21.09.20]. Disponibil: <https://static.googleusercontent.com/media/edu.google.com/ru//pdfs/google-for-education-teacher-status-in-finland-final-report-november-2016.pdf>
22. *The Constitution of Finland 11 June 1999*. (731/1999, amendments up to 817/2018 included) [Accesat 12.08.20]. Disponibil: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>
23. *Association Française des Psychologues de l'Education Nationale*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.afpen.fr/>
24. CORMAN, F. *Les psychologues scolaires europeens ameliorent l'apprentissage tout au long de la vie*. [Accesat 21.09.20]. Disponibil: https://www.afpen.fr/IMG/sites/www/IMG/pdf_resume_doc_ESPIL3.pdf
25. *Finlande: le bon élève des systemes educatifs occidentaux peut-il etre un bon modele?* [Accesat 11.06.20]. Disponibil: https://www.senat.fr/rap/ro9-399/ro9-399_mono.html
26. *La psychologie scolaire en Finland*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.infofinland.fi/fr/vie-en-finlande/-ducation/-ducation-des-enfants/enseignement-fondamental>
27. ROBERT, P. *L'éducation en Finlande: les secrets d'une étonnante réussite. Chaque élève est important*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.meirieu.com/ECHANGES/robertfinlande.pdf>
28. *Stage Erasmus – Mobilité des personnels. Chaque élève est important*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: https://clg-hugo-narbonne.ac-montpellier.fr/sites/clg-hugo-narbonne/files/finland_erasmus_kai_every_pupil_is_important_report_by_f_perucho.pdf
29. *Aikuisten mielenterveystyön psykologien ammatillinen työryhmä* [Accesat 11.03.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/aikuisten-mielenterveystyon-psykologien-ammattillinen-tyoryhma/>
30. *Akava*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://akava.poutapilvi.fi/>
31. *Finlands Psykologförbunds kommitté för Psykologisk utvärdering*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/testilautakunta/testilautakunnan-ohjesaanto/>
32. *Jäsenyhdistykset alueittain*. [Accesat 18.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/>

33. *JUKO*. [Accesat 05.10.20]. Disponibil: <https://www.juko.fi/tata-on-juko/>
34. *Koulupsykologien ammatillinen työryhmä*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/koulupsykologien-ammattillinen-tyoryhma/>
35. *Kriisi-ja traumapsykologian ammatillinen työryhmä*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/kriisi-ja-traumapsykologian-ammattillinen-tyoryhma/>
36. *Lapsi-ja nuorisopsykologien ammatillinen työryhmä*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/lapsi-ja-nuorisopsykologien-ammattillinen-tyoryhma/>
37. *Lastensuojelupsykologien ammatillinen työryhmä*. [Accesat 18.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/lastensuojelupsykologien-ammattillinen-tyoryhma/>
38. *Liikennepsykologian ammatillinen työryhmä*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/liikennepsykologian-ammattillinen-tyoryhma/>
39. *Neuropsykologien ammatillinen työryhmä*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/neuropsykologien-ammattillinen-tyoryhma/>
40. *Nuorten psykologien verkosto*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/nuorten-psykologien-verkosto-npv/>
41. *Oikeuspsykologian ammatillinen työryhmä*. [Accesat 07.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/oikeuspsykologian-ammattillinen-tyoryhma/>
42. *Opintopsykologien ammatillinen työryhmä*. [Accesat 19.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/opintopsykologien-ammattillinen-tyoryhma/>
43. *Perusterveydenhuollon psykologien ammatillinen työryhmä*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/perusterveydenhuollon-psykologien-ammattillinen-tyoryhma/>
44. *Postgraduate professional education*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.helsinki.fi/en/faculty-of-medicine/psychology>
45. *Psykologianopettajat ry*. [Accesat 21.03.20]. Disponibil: <https://psop.fi/>
46. *Psykologien Kustannus Oy*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.hogrefe.fi/>
47. *Psykologien opettajien ammatillinen yhdyshenkilö*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/psykologien-opettajien-ammattillinen-yhdyshenkilo/>
48. *Psykologien osaamisverkosto*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <http://psyli.eyhdistsy.fi/osaamisverkosto/>
49. *Psykologien Sosiaalinen Vastuu ry*. [Accesat 12.06.20]. Disponibil: <https://vastuu.fi/>
50. *Psykologien Yhteistyöjärjestö RY*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: https://www.psyli.fi/wp-content/uploads/2020/08/Pyryn_sa_a_nno_t.pdf
51. *Psykologiliito*. [Accesat 21.03.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/wp-content/uploads/2020/06/Psykologiliiton-sa%CC%88a%CC%88nno%CC%88t.pdf>

52. *Psykologiliiton edunvalvontaryhmät*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/psykologiliiton-edunvalvontaryhmat/>
53. *PsykoNet*. [Accesat 21.03.20]. Disponibil: <http://www.psykonet.fi/>
54. *Psykoterapian ammatillinen työryhmä*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/psykoterapian-ammattillinen-tyoryhma/>
55. *Psyykkisen valmennuksen ammatillinen työryhmä*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/psyykkisen-valmennuksen-ammattillinen-tyoryhma/>
56. *Pyry ry*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/pyry/>
57. SÄLJÖ, R. *Educational Psychology: some thoughts on the transformation of learning in social practices and its consequences for a field of research*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0031383970410307>
58. *Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuuden ammatillinen työryhmä*. [Accesat 17.03.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/seksuaalisen-suuntautumisen-ja-sukupuolen-moninaisuuden-ammattillinen-tyoryhma/>
59. *Suomen neuropsykologinen yhdistys*. [Accesat 17.03.20]. Disponibil: <http://www.neuropsykologia.fi/fi>
60. *Suomen Psykologiliitto*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/>
61. *Suomen Psykologisen Seuran*. [Accesat 19.08.20]. Disponibil: <http://www.psykologia.fi/etusivu-sps>
62. *Suomen tiedekustantajien liitto ry*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://tiedekustantajat.fi/>
63. *Tieteellisten seurain valtuuskunta*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.tsv.fi/>
64. *Työ- ja organisaatiopsykologian yhdyshenkilö*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/tyo-ja-organisaatiopsykologian-yhdyshenkilo/>
65. *Työterveyspsykologien ammatillinen työryhmä*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/tyoterveyspsykologien-ammattillinen-tyoryhma/>
66. *Urheilupsykologian sertifiointilautakunta*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/psykologin-tyo-ja-koulutus/patevyudet-ja-sertifikaatit/urheilupsykologian-sertifikaatti/urheilupsykologian-sertifiointilautakunta/>
67. *VAKAVA*. [Accesat 19.06.20]. Disponibil: <https://www.helsinki.fi/en/networks/national-selection-cooperation-network-in-the-field-of-education/about-vakava>
68. *Valvira*, 18.05.2020. <https://www.valvira.fi/valvira>
69. *Varhaisen kehityksen ja perhesuhteiden ammatillinen työryhmä*. [Accesat 28.09.20]. Disponibil: <https://www.psyli.fi/me/organisaatio/tyoryhmat-ja-lautakunnat-uusi/ammattilliset-tyoryhmat/varhaisen-kehityksen-ja-perhesuhteiden-ammattillinen-tyoryhma/>

1.11. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN FRANȚA

Transformările fundamentale pe plan mondial din ultima vreme, impun psihologia socială în fața necesității de a-și consolida pozițiile, revedea sfera de preocupări, redimensiona aria de cercetare, de a avea un nou registru metodologic, o nouă platformă interpretativă și un alt *statusquo*.

Paradigma ontologic-umanistă a asistenței psihosociale reliefează aspectul că, cu cât o societate este mai conștientă din punct de vedere compatetic (cognitiv, afectiv, comportamental și etnic), cu atât mai puțin membrii ei sunt influențați de vulnerabilități și riscuri de a intra în dificultate. Asistența psihosocială umanistă promovează conceptul unei *dezvoltări societale* în care rolul învățământului general este determinant, iar relația cu mediul social și cu factorii implicați în acest proces îl completează pe elev ca personalitate.

Interesele și preocupările de fond ale psihologilor contemporani decurg din expresia: „*pentru o dezvoltare de calitate a activității psihologice, instituția de învățământ trebuie să asigure un echilibru corespunzător al educației și instruirii elevului, axat pe factorii ce stimulează activitatea acestuia prin învățare, comportare, socializare, relaționare, comunicare, promovare*” etc. Privite în ansamblu – „*rețelele de idei, imagini și factori*” capătă o importanță deosebită de *dezvoltare societală* marcată de schimbări atât la nivel național, precum și la nivel european.

În ultimii ani Uniunea Europeană se confruntă cu anumite provocări societale (*societal challenge*) în diverse domenii, a căror importanță constă în stimularea și dezvoltarea bazei inovative la nivel mondial.

Promovarea cercetărilor ce atestă direct prioritățile de politici și provocările societale identificate de Strategia Europa 2020 sunt reflectate în cel mai amplu Program de cercetare și inovare din cadrul Uniunii Europene – „*Orizont 2020*”. Principiul de bază al programului nominalizat, constă în generarea mai multe inovații științifice, descoperiri și premiere mondiale cu impact asupra calității vieții, siguranței psihosociale, aspectelor de integrare socială etc. [6].

Este oportun de a accentua drept *obiectiv* în cadrul principiului privind globalizarea comunității științifice, abordarea *provocărilor societale* care stau la baza deschiderii științei și cercetării, denumită „*Știință Deschisă*” (Open Science), identificată în „*Apelul de la Amsterdam pentru acțiune în Știință Deschisă*” („Open Science – From Vision to Action”) din aprilie 2016 [7].

Științele sociale și psihologice formează parte integrantă a activităților destinate să facă față tuturor provocărilor, fiind marcate ca prioritate și în cadrul programului „*Societăți favorabile incluziunii, inovatoare și reflexive*”, pentru anii 2018-2020, pe domeniul *Europa într-o lume în schimbare*.

Reușita asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general este marcată de un șir de probleme sociale, cu caracter global, care se mențin în topul cercetărilor contemporane.

Secolul XX-lea a cunoscut o adevărată explozie de idei în toate domeniile existente, dar una din cele mai puternice s-a manifestat cu exclusivitate în psihologie.

Prin urmare, *Serviciul psihologic școlar* nu este o achiziție recentă. În decursul deceniilor el a existat și s-a dezvoltat cu succes în mai multe state europene.

Spectrul tematic al studiului nostru cuprinde doar cele mai importante aspecte ale domeniului vizat, cu un evident impact practic. Pentru a înțelege mai bine mecanismele și aspectele metodologice ale activității psihologilor în instituțiile educaționale, vom analiza cele mai esențiale reforme și politici, inclusiv provocări societale, prin prisma experienței franceze.

Franța este un stat situat în vestul Europei, membru al Consiliului de Securitate al ONU, cu capitala în Paris. Țară, cu o istorie bogată și arhitectură minunată. Nivelul demografic constituie circa 66,9 mln. Limba franceză este unica limbă oficială a țării. Sistemul educațional francez este centralizat și reglementat de Departamentul for National, Higher Education AND Research. Acesta guvernează în cadrul definit de Parlament, care stabilește principiile fundamentale ale educației. Conform, PISA, numărul total de elevi ajunge la 12 milioane, adică o cincime din populația țării. Învățământul francez este compus din patru nivele de educație, și anume: grădinița (*École Maternelle*), școala primară/elementară (*École primaire / École élémentaire*), școala generală (*Collège*) și liceu (*Lycée*). Mijloacele financiare alocate pentru învățământ, în Franța, constituie 5,5% din PIB (media europeană).

Codul Educației prevede, că învățământul este obligatoriu pentru toți copiii cu vârste cuprinse între 6-16 ani iar rolul prioritar al școlii este de a educa, cultiva și transmite elevilor esența valorilor, exprimate de personalitatea și importanța omului în societate. În practică acest lucru este realizat în școlile elementare de la 6 la 11 ani și în colegii după împlinirea vârstei de 16 ani [Wikipedia].

Concomitent cu aceste prevederi, vom reflecta practicile de organizare a serviciului de asistență psihologică școlară în realizarea proceselor de dezvoltare ale sistemului de învățământ general, influențat de reformele care au avut loc în diferite perioade istorice.

Inițial, fondatorul psihologiei școlare în Franța, este considerat Alfred Binet, care începe cercetările în domeniu prin crearea „*Societății libere pentru studiul psihologic al copilului*”. În scopul studierii problemelor psihologice din școala primară în 1905, A. Binet a elaborat primul test de inteligență *Binet – Simon*, al cărui obiective constau în:

- determinarea nivelului de dezvoltare a inteligenței și evaluarea psihologică a capacităților cognitive ale elevilor;
- identificarea copiilor cu deficiențe mentale (retard mental) și orientarea lor către un învățământ specializat.

Mai apoi, în urma apariției unui flux continuu de opinii, idei, propuneri discutate și experimentate, au fost fondate primele clase speciale pentru acești copii. Un alt reprezentant al psihologiei franceze R. Zazzo și colaboratorii, continuatori al cercetărilor realizate de Binet și Simon, publică în 1966 *Noua Scală Metrică a Inteligenței* (ediție revizuită) numită N.E.M.I. (*Nouvelle Échelle Métrique de l'Intelligence*).

Un aport considerabil în dezvoltarea serviciului de asistență psihologică îi revine Școlii de Psihologie Genetică din Paris, fondată în 1944 de către psihologul francez H. Wallon. În opinia lui pentru promovarea serviciului psihologic școlar se impune reforma învățământului public, susținerea căreia se concentrează pe anumite direcții de intervenție:

- investigarea psihologică a elevilor prin studierea sferei intelectuale, afective, psihosociale;
- abordarea metodologică fundamentală în raport cu anumite particularități de dezvoltare psihologică a elevului;
- monitorizarea modificărilor psihologice în rezultatul aplicării tehnicilor educaționale; pregătirea specialiștilor în psihologie școlară, cu deținerea diplomelor în psihologie, eliberate de instituții superioare de stat etc.(proiectul reformei nu a fost implementat).

Ulterior, realizarea acestor sarcini a fost atribuită lui R. Zazzo, coordonat fiind de H. Wallon. Astfel, în anul 1947, în școlile din Paris își începe activitatea primul grup (74 persoane) de psihologi școlari.

Mai târziu, la *Colocviu Internațional* dedicat psihologiei școlare, organizat de UNESCO în *Gamburg* (anii 1952-1954) se pune în discuție un document propus de către Ministerul Învățământului francez, în care sunt descrise funcțiile psihologului școlar. În consecință, documentul a fost modificat, iar psihologii școlari transferați în învățători la clasele primare.

Anii următori se caracterizează printr-o renaștere a psihologului școlar, crearea *Centrelor Psihologice la Paris, Bordó, Grenoble și Besancon*, unde activează *Comisii medico-psiho-pedagogice* – punctul de pornire, fiind depistarea elevilor aflați în dificultate și constituirea claselor corecționale (de adaptare).

Totodată, Franța este una dintre primele țări unde își încep activitatea Grupurile de asistență psihopedagogică – CAAP (*Les Groupes d'Aide Psycho-Pedagogique et la prevention, 1970, 1976*). Fiecare grup era alcătuit din trei specialiști: un psiholog școlar, un specialist în domeniul psihologiei instruirii, un specialist în domeniul dezvoltării psihomotrice și avea responsabilitatea să acorde asistență psihologică la un număr de la 800-1000 elevi.

Grupurile de asistență psihopedagogică din Franța din acea perioadă administrativă se subordonau Departamentului învățământului special.

Pentru a intensifica procesul dezvoltării serviciului psihologic, mai târziu a fost creat un alt grup de lucru în componența căruia intrau reprezentanții a cinci organizații – membrii Asociației Naționale a Psihologilor (în fr. ANOP), obiectivul major fiind determinarea funcțiilor psihologului școlar în Franța.

Astfel, se pune problema reorganizării practicii de lucru a psihologilor școlari și crearea unui sistem unic al serviciului de asistență psihologică, orientat spre acordarea ajutorului psihologic individual și de grup. Pentru ca acest proces să fie viabil și să funcționeze în condiții reale, la începutul anilor 1990, *Grupurile de asistență psihopedagogică* au fost înlocuite de *Rețelele de asistență specializată* pentru copiii aflați în dificultate școlară – RASED. Acțiunile de bază ale psihologului constau în examinarea și observarea psihologică a elevului în parteneriat cu profesorii și școala; asigurarea parteneriatelor cu instituții medico-pedagogice, medico-educative, spitale; participarea la acțiunile de studiu și cercetare etc. [1; 9].

Un rol important în formarea psihologilor școlari îl are *Asociația Franceză a Psihologilor Școlari*, care este orientată spre crearea condițiilor psihopedagogice și asigurarea pregătirii și dezvoltării profesionale prin organizarea congreselor, conferințelor, seminarelor, școlilor de vară, zilelor de studii etc.

Printre studiile importante, care au vizat nemijlocit specificul reprezentărilor sociale cu referire la profesia de psiholog în Franța, putem menționa studiul lui S. Moscovici despre imaginea psihanalizei și cercetarea realizată de V. Pomini și N. Durez. Acestea, au descris subiectul dat la nivelul a două grupuri profesionale distincte, dar aflate în raporturi directe cu psihologii. Astfel, s-a ajuns la concluzia că diferențele observate în reprezentările despre psiholog țin mai degrabă de diferențele dintre contextele profesionale și procesele identitare decât de informațiile disponibile sau de strategiile comunicaționale reale adoptate [8].

Remarcăm și contribuția psihologului francez J.M. Dutrénit, care a descris importanța serviciului psihologic în dezvoltarea competenței psihosociale, definită drept capacitate a individului de a stabili relații pozitive reciproce cu partenerii în diverse domenii ale vieții cotidiene. De asemenea, el demonstrează și rolul acestora în proiectarea Planurilor Educaționale Individualizate, fapt util și în lucrul cu elevii cu cerințe educaționale speciale.

Problemele societale existente în majoritatea țărilor reflectă și deficitul de asistență psihologică oferită elevilor cu dizabilități în condițiile optime pentru învățare. Comisia Europeană în „*Supportul pentru copiii cu cerințe*

educaționale speciale” (2013), constată că există, la nivel european, un consens politic general privind importanța asigurării asistenței psihologice copiilor nominalizați în sistemul de învățământ general pentru participarea lor activă la evoluția societății în devenire. Principiul de bază, care guvernează procesele respective, este necesitatea imperativă de creare și dezvoltare a unor sisteme de învățământ flexibile, receptive la nevoile diferite și complexe ale copiilor.

În ceea ce privește organizarea serviciului psihologic pentru copii cu dizabilități în Franța, există Asociații psihologice bine structurate, cu o experiență solidă în domeniu. Acestea sunt reprezentate la nivel național și primesc subvenții de la Ministerul Afacerilor Sociale.

Se bucură de succes și existența unităților de servicii psihologice și socio-educative speciale structurate după modelul sistemului Centrelor de zi, care cuprind unități de învățământ (*școlile de șes și cele autonome*), precum și unități de îngrijire a sănătății (*unități medico-psihologice, medico-pedagogice, spitale de zi ș.a.*).

Asigurarea identificării, prevenirea deficiențelor, asistența psihologică și intervenția terapeutică precoce ale copiilor este exercitată de servicii psihologice speciale cum ar fi: Serviciile de Educație Specializată Mobile (*SES-SAD*), Centrul de Acțiune Medico-Socială Precoce (*CAMPS*), care la rândul lor sunt asigurate de Serviciile de Securitate Socială. Unitățile de asistență psihologică menționate, sunt înscrise într-un Ansamblu al acestor structuri (*FINESS*), rolul căruia este de informare a familiilor copiilor cu dizabilități asupra serviciilor psihologice și instituțiilor de care aceștea au nevoie.

În sistemul de învățământ general din Franța funcționează secții psihologice numite clase-anexă speciale pentru copii cu deficiențe din ciclul primar, care beneficiază de un efectiv redus de copii (6-10 copii), de echipamente tehnice speciale și de personal calificat. Asistența psihologică le este asigurată de doi psihologi specializați în domeniu. Programul de lucru al unui psiholog nu depășește 20 ore pe săptămână. În ciclul secundar, pentru adolescenții cu dizabilități este organizată secția psihologică specială care oferă un program personalizat de activitate; funcționează *Centre de ajuto-rare prin muncă* – un mediu care favorizează dezvoltarea lor profesională și integrarea psihosocială (Deschamps, 1981).

În ce privește educația la domiciliu pentru elevii cu deficiențe fizice, asistența psihologică se acordă la solicitarea părinților și se realizează la distanță cu sprijinul Centrului Național de învățământ deschis la distanță. În cazul crizelor parentale, sau dificultăților întâlnite în educarea copiilor cu dizabilități se propune *consilierea părinților*. Aici psihologul, într-o manieră principală orientează părintele către soluții ce ajută la formarea deprinderilor psihosociale în situații de problemă [1; 9].

Din 2002, în Franța există *Centrul academic pentru școlarizarea elevilor proaspăt sosiți și a copiilor nomazi* (Centre Académique pour la Scolarisation des élèves Nouveaux Arrivants et des enfants du Voyage) – CASNAV, misiunea cărora este să contribuie la integrarea progresivă și cât mai rapidă a acestora în sistemul școlar tradițional. Pentru școlarizarea elevilor nominalizați au fost deschise clase de inițiere – CLIN. Respectiv, ei sunt evaluați de către membrii comisiei *Centrului de Informare și Orientare (CIO)*. Responsabili pentru această evaluare sunt psihologul școlar și învățătorul clasei de inițiere cu ajutorul CASNAV.

Scopul evaluării constă în deteminarea:

- nivelului de cunoaștere a limbii franceze (vorbite sau scrise), competențele școlare, cunoștințele din diferite domenii;
- dezvoltării personalității elevului;
- nivelului de adaptare a copiilor la condițiile socio-psihologice noi, în scopul prevenirii dezadaptării școlare;
- nivelului dezvoltării cognitive, emoțional-volitive și comportamentale a elevului;
- diagnosticarea sferei relaționale și comunicative în vederea prevenirii dezadaptării sociale a elevilor [5].

Un interes deosebit în procesul de adaptare și dezvoltare psihosocială a individului uman, îl are astăzi trecerea de la deontologia monoprofesională la cea interpersonală, fenomen generat de creșterea mobilității profesionale. De exemplu, un psiholog, un asistent social, dat fiind că practică profesia de pedagog, ei pot activa și în sfera educațională ca profesori, educatori, formatori etc. În acest sens, T. Sîrbu menționează, că unele coduri deontologice, precum, Codul deontologic al psihologilor din Franța (semnat de AEPU, ANOP, SFP, martie 1966), încearcă să stipuleze drepturi și obligațiuni aplicabile în ambele profesii: psiholog și asistent social, realizându-se astfel, sub acest aspect, o intercomunicare profesională. Principiile generale ale acestui Cod (respectarea drepturilor persoanei, competența, responsabilitatea, probitatea, calitatea științifică etc.), se regăsesc atât în asistența psihologică, cât și socială, integrand – totodată – elemente etice și axiologice.

Același lucru se poate spune și cu referire la Codul deontologic al asistenței sociale – NASW, care, prin mai multe compartimente stipulează obligații pentru asistenții sociali care activează în calitate de educatori, instructori, formatori, cercetători, administratori etc. În opinia mai multor autori, în perioada contemporană se produce un fenomen de trecere de la deontologia monoprofesională la cea interprofesională, adică soluționarea problemelor prin participarea specialiștilor din diverse domenii (psihologie, sociologie, pedagogie, medicină etc.), întruniți în „echipele pluridisciplinare/interdisciplinare”. Acest fenomen este actual și unul dintre cel mai frecvent model

utilizat pentru asigurarea activității psihologice în sistemul educațional cu referire și la învățământul general din Franța [2].

Reformele în legislația sistemului educațional francez au determinat schimbări și în domeniul de formare profesională a specialiștilor din sfera psihologică. Astfel, în 2017, au fost reunite profesiile de psiholog școlar și cel de consilier-psiholog și s-a inițiat o specialitate nouă de psiholog al Educației Naționale, care oferă asistență atât elevilor cu dezvoltare tipică, elevilor cu dizabilități, cât și părinților, cadrelor didactice, activând totodată și în Centrele de Informare și Orientare (CIO). Pe parcursul unui an școlar psihologul educațional urmează un curs de formare ca funcționar public în școlile superioare ESPE. Rata de avansare a psihologilor educaționali este constituită din trei clase: normală (11 trepte), hors (6 trepte) și excepțională (4 trepte). Referitor la ciclurile de activitate a psihologilor educației naționale (24 ore săptămânale în școli, 27 ore în Centre și 4 ore săptămânale dedicate menținerii documentației profesionale) este reglementat în Decretul ministerial din mai 2017 [3].

În același timp, toți psihologii francezi își exercită atribuțiile în conformitate cu principiile deontologice reglementate în Codul deontologic al psihologilor școlari din Franța din 2012 (*modificat*). Se subordonează aceștia administrației municipale și Ministerului Educației Naționale.

În prezent, în Franța, psihologul școlar activează în școli și în circumscripțiile departamentale ale învățământului primar. În dependență de numărul de elevi, psihologul școlar deservește una sau mai multe școli și poate avea un asistent, ale cărui sarcini includ, testarea elevilor, menținerea contactelor cu diverse servicii specializate – medicale, psihologice, sociale asociate cu copiii sau părinții lor.

Sarcinile profesionale vizează:

- anticiparea eșecului școlar;
- adaptarea și socializarea copilului;
- integrarea elevilor cu deficiențe în colectivul clasei, orientarea școlară și ghidarea în carieră;
- contribuirea la creșterea nivelului de competență a corpului didactic din cadrul sistemului de învățământ etc. [4].

De asemenea, pentru a contribui la diminuarea problemelor psihosociale cu care se confruntă sistemul educațional, psihologii utilizează metode de diagnostic, acțiuni de prevenție și consiliere psihologică pentru elevi, cadre didactice, părinți.

În ultimul timp, în Franța s-a remarcat o creștere a cererii de evaluare psihoeducațională, prin includerea mai multor servicii de intervenție, prevenție, consultare. În acest sens, există o diversificare a rolurilor actorilor educaționali: pe de o parte evaluarea rezultatelor școlare efectuată de către

profesorii școlari prin intermediul a trei categorii principale de evaluare – *diagnosticul* (depistarea factorilor cu impact negativ asupra învățării, lacunele elevului și înlăturarea lor), *prognosticul* (evidențierea performanțelor școlare, în vederea integrării elevului într-un nou ciclu de studii) și evaluarea *sumativă* (compararea rezultatelor obținute la finisarea programului de instruire, prin evidențiere progresului elevilor); pe de altă parte, evaluarea psihologică, axată pe psihoprofilaxie – activitate intenționată și sistematică a psihologului școlar ce ține de posibilitatea apariției problemelor de ordin cognitiv, afectiv, relațional, familial etc. În paralel cu activitatea de diagnosticare și cea terapeutică, psihologul asigură și *un control / o evaluare psihologică* a elevilor, prevăzut de lege, justificat prin necesitatea de a cunoaște particularitățile individuale ale copilului și evoluția sa psihologică. Acest control contribuie la: anticiparea eșecului școlar; adaptarea și socializarea copilului; integrarea în colectivul școlar inclusiv și a persoanelor cu deficiențe; orientarea școlară și ghidarea în carieră.

Prin urmare, în așa mod, metodele de evaluare favorizează o bună organizare și desfășurare a asistenței psihologice în instituțiile de învățământ general prin includerea unor direcții comune din partea psihologului educațional și profesorului școlar.

Psihologii școlari din Franța, activează în baza Diplomei de Stat în Psihologie Școlară, asigurată de facultățile de științe umane din Paris și din alte orașe ale țării, precedată de licența în masterat (3 ani), precum și un an de stagiu profesional validat în psihologia școlară.

Concluzii

În linii generale, viziunea strategică privind asigurarea activității psihologului școlar în Franța, constă în, promovarea condițiilor psihologice optime întru desfășurarea procesului de învățământ general, oportunitatea de soluționare a problemelor, optimizarea și consolidarea eforturilor actorilor educațivi, dezvoltarea și educarea personalității elevului în spirit democratic și modern pentru a răspunde adecvat imperativelor contemporaneității.

Referințe bibliografice:

1. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. *Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale*. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.
2. BULGARU, M. Deontologia asistenței sociale. In: *Studia Universitatis* (Seria „Științe sociale”), 2013, Nr. 8 (68), pp. 3-15.
3. *Être psychologue de l'Éducation nationale (PsyEN)*. [Accesat 20.10.2020]. Disponibil: | Ministère...www.education.gouv.fr > etre-...

4. GOLOVEI, L. *Preîntâmpinarea problemelor comportamentale ale elevilor în cadrul orelor de psihoprofilaxie*. [Accesat 03.02.2020]. Disponibil: <http://carte.psihologie.md/preintampinarea-problemelor-comportamentale-ale-elevilor-in-cadrul-orelor-de-psihoprofilaxie/>
5. *Ghid practic – Romeurope*. [Accesat 20.10.2020]. Disponibil: https://www.romeurope.org/IMG/pdf/guide_roumain-scolarisation_des_enfants_nouvellement_arrives_en_france.pdf
6. *Horizon 2020 eastern partnership (eap)*. [Accesat 30.01.2020]. Disponibil: https://www.eap-plus.eu/object/news/137/attach/Gh_Curocichin_Health_WP_2018-2020.pdf
7. COJOCARU, I.; COJOCARU, I. *Spațiul european de cercetare și Știința Deschisă – prioritățile științei europene*. [Accesat 11.09.2020]. Disponibil: https://idsi.md/files/Colocviu_Evrika_Ig_Cojocaru-I_Cojocaru_2016.pdf
8. MÎRLEANU, A.; IURCU, A.; COJOCARU, N., Reprezentarea socială a profesiei de psiholog: de la intervenții „clasice” la intervenții organizaționale. In: *Studia Universitatis* (Seria „Științe ale educației”), 2013, Nr. 9 (69), pp. 117-126.
9. PLATON, C. *Serviciul psihologic școlar*. Chișinău: Editura „Epigraf”, 2001.

1.12. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN GERMANIA

Introducere

Psihologia școlară din Germania are un profil profesional dezvoltat în mod uniform, dincolo de toate diferențele structurale și din state federale.

De la începuturile dezvoltării acestui domeniu – de la Mannheim, în 1922, până la înființarea primelor centre de consiliere psihologică școlară, în anii '50 – la Hamburg, Heidelberg, Fürth, Stuttgart, München, Berlin, Köln și Düsseldorf și la extinderea masivă a acestor unități specializate, în cursul reformei educaționale din anii '70. De ani de zile, psihologia școlară germană, ca știință aplicată, a fost testată constant în practică într-un sistem școlar în schimbare. Punctul culminant al acestei evoluții a fost recomandarea Comisiei Federale de Stat din 1974 de a extinde serviciile psihologice școlare pentru circa 5.000 de elevi, cu câte un psiholog școlar, care, însă, nu a fost aplicată în multe state federale. Dimpotrivă, în ultimii 15 ani, funcțiile nu au fost ocupate și sistemul de sprijin psihologic școlar din multe state federale a fost redus din motive financiare. Aceasta înseamnă că elevilor, școlilor și profesorilor li se refuză sprijinul important.

Profilul profesional actual al psihologilor școlari din Germania conține sarcinile și standardele de calitate, cerințele privind viitorul psihologiei școlare din Germania și starea actuală de dezvoltare [7].

Asociația Germană a Psihologilor

Asociația Germană a Psihologilor are următoarele obiective esențiale:

- reprezentarea și responsabilitatea pentru toate problemele psihologiei profesionale, inclusiv formarea și educarea psihologilor, precum și definirea criteriilor de bune practici ale disciplinei (standarde etice și ocupaționale);
- exercitarea de presiuni asupra organelor guvernamentale, autorităților și grupurilor sociale, precum și creșterea gradului de conștientizare a publicului cu privire la problemele legate de psihologie, ca disciplină științifică și practică profesională;
- furnizarea de informații despre îngrijirea și serviciile de sănătate psihologică, condițiile de muncă relevante sub aspect psihologic și aplicarea cunoștințelor științifice actualizate în psihologia profesională [2].

Report Psychologie este publicația de specialitate a Asociației Psihologilor Profesiونيști din Germania (BDP), în care sunt abordate problemele politice și sociale profesionale, unde se publică rezultatele cercetărilor și informațiilor regionale din sfera discutată. Cu un număr de aproximativ 12 000 de exemplare *per ediție*, *Report Psychologie* este revista de psihologie cu cel mai mare tiraj din zona de limbă germană, care apare de zece ori pe an [3].

Activitatea psihologului

Experiența Germaniei privind asigurarea asistenței psihologice în educație are o importanță deosebită pentru statele europene, acumulată pe parcursul multor ani. În acest articol, recomandăm ca exemple de bune practici ale acestei puteri mondiale în sfera discutată să fie analizate și preluate, inclusiv de Republica Moldova.

Psihologia școlară din această țară are un profil profesional uniform, în pofida diferențelor structurale din regiuni și state federale. De la începuturile sale, din anul 1922 – până la înființarea primelor centre de consiliere psihologică școlară, în anii '50, apoi – până la extinderea acestora aproape la nivel național, în contextul reformei educaționale din anii '70-'80, psihologia școlară din Germania s-a dezvoltat într-un sistem modern profesional de consiliere și sprijin. Deși acest domeniu a fost înțeles, inițial, ca reprezentând diagnostic și testare, dar și sfaturi privind selecția școlară pentru copii și adolescenți, psihologia școlară din Germania acoperă, astăzi, o gamă largă de activități. La funcția organizației școlare ca spațiu de învățare socială și de locuit, au fost adăugate noi sarcini legate de psihologie, precum tratarea heterogenității, promovarea interacțiunii sociale în clasele de elevi și climatul educațional, prin măsuri preventive și de intervenție în cazuri de intimidare, mediere, consiliere în situații de criză, măsuri pentru menține-

rea sănătății personalului didactic și a elevilor, de sprijin pentru instituții de învățământ în dezvoltare.

Cunoașterea școlii din punct de vedere psihologic este necesară pentru formarea ulterioară a profesorilor și specialiștilor în pedagogie, în dezvoltarea și gestionarea personalului care activează în educație. Acest lucru este completat de servicii de consultanță individuală, cum ar fi supraveghere și *coaching* pentru cadrele didactice și conducerea școlii. Fapt ce înseamnă că astăzi psihologia școlară este un sistem indispensabil de consultanță și suport pentru managementul și supravegherea școlii, profesori, elevi și părinți. Respectivul profil profesional constituie baza comună a psihologiei școlare în Germania. Datorită sistemului de învățământ federal, psihologia școlară din statele federale va continua să se dezvolte cu priorități diferite. Secțiunea *Psihologie școlară* din cadrul BDP reușește să armonizeze aceste evoluții diferite ale statelor federale într-un singur profil profesional comun de psihologie școlară, și anume:

- Psihologia școlară, ca psihologie aplicată pentru școală;
- Psihologia școlară în Germania;
- Psihologia școlară, ca serviciu psihologic de specialitate al școlii, de sprijin al elevilor, părinților, profesorilor, managerilor școlii, de supraveghere a școlii, de administrație școlară și a organelor legislative.

Psihologii școlari dețin o diplomă universitară în psihologie și sunt experți în domeniul ce vizează comportamentul, gândirea și învățarea oamenilor. Activitatea lor se concentrează pe relațiile dintre oameni din grupuri și organizații. Psihologia școlară utilizează cunoștințe științifice pentru a ajuta școlile și părinții în educația, consilierea și sprijinirea elevilor, precum și dezvoltarea personalității fiecărui copil și tânăr, în vederea obținerii diplomelor de absolvire cu rezultate adecvate și participări active ale acestora la viața socială, conform vârstei. Psihologia școlară se bazează pe psihologia dezvoltării, psihologia clinică, psihologia organizațională, științele sociale, neuroștiințele, teoria învățării și psihologia sănătății. Aceasta include, totodată, prevenirea, intervenția și evaluarea atât în zona individuală, cât și în grup [4].

Psihologia școlară ca psihologie aplicată

Psihologia școlară utilizează cunoștințe psihologice pentru a sprijini școala în mandatul său educațional și elevii în procesul de învățământ, precum și în cariera școlară, în obținerea unor calificări adecvate. Psihologia școlară face parte din sistemul de educație public, în conformitate cu legea fundamentală.

Psihologia științifică are în obiectiv învățarea, gândirea, sentimentele și relațiile interumane (ca indivizi și în grupuri). Învățarea și predarea în școală se bazează, în mare parte, pe procese psihologice, educaționale, soci-

ale și neuro-fiziologice. Prin urmare, cunoașterea psihologiei școlare constituie fundamentul predării și educației în școli.

Descoperirile științifice ale dezvoltării, motivației, învățării, psihologiei sociale, muncii și sănătății, psihologiei industriale și organizaționale, psihologiei educaționale, psihologiei clinice și cercetării creierului sunt combinate în psihologia școlară pentru domeniul practic al instituțiilor educaționale, în mod integrat în sistemul de învățământ public, altfel decât se practica anterior. Psihologia oferă teorii, metode, intervenții și instrumente, încercate și testate, pentru a sprijini, încuraja și solidariza oamenii într-un mod util, pentru a identifica și a evita evoluțiile nefavorabile din comunități. Psihologia școlară se consideră necesară în sensul de a contribui la consolidarea sistemului public de educație și formare.

Psihologia școlară este reprezentată prin serviciul specializat care sprijină pe toți cei implicați în viața școlară: elevii și îngrijitorii acestora, profesorii, conducerea școlii, supraveghetorii, administratorii școlii și organele legislative [5; 7].

Obiectul Psihologiei școlare

Psihologia școlară poate oferi sprijin și recomandări, direcționate spre cunoașterea în profunzime a sistemului școlar dintr-un stat federal sau altul și prin structurile de cooperare cu servicii psihosociale de specialitate și de bunăstare locală a tineretului. Psihologia școlară oferă asistență și susține:

- părinții, elevii, profesorii, personal educațional, conducerea școlii și supravegherea școlară;
- colegii și clase școlare;
- școala, ca organizație socială și ca instituție cu misiune educativă;
- comitetele și cercurile calității.

Psihologia școlară acordă sprijin în contextul consilierii individuale pentru învățare, dezvoltare și probleme de comportament ale elevilor, în special în:

- promovarea talentelor individuale;
- consilierea și asistența pentru diagnostic în cadrul programului *Școala incluzivă*;
- elaborarea de planuri de ajutor și măsuri preventive.

Psihologia școlară sprijină părinții și școlile în eforturile lor de a răspunde cerințelor copiilor și adolescenților pentru educație și formare profesională, pentru dezvoltarea lor personală și pentru participarea viitoare la viața socială. În acest context, include:

- încurajarea și susținerea celor care solicită sfaturi în dezvoltarea abilităților și resurselor lor;
- consolidarea autoeficienței, competenței sociale a elevilor și competenței metodologice a cadrelor didactice;

- dezvoltarea abilităților profesionale și a personalității cadrelor didactice.

Psihologia școlară acordă școlilor consultanță în următoarele direcții:

- dezvoltarea școlii și a calității în educație;
- dezvoltarea școlii incluzive;
- dezvoltarea și implementarea de măsuri pentru interacțiunea socială la lecții;
- prevenirea violenței, formarea echipelor de criză și combaterea crizelor în viața de zi cu zi a școlii;
- măsuri pentru menținerea sănătății profesorilor și a elevilor;
- intervenții, moderare și mediere în conflicte;
- stabilirea de oferte pentru consiliere individuală și în echipă pentru profesori, supraveghere și *coaching*;
- dezvoltarea și implementarea unei formări suplimentare;
- activitatea cercurilor calității și a comitetelor pentru toți [4].

Psihologii școlari susțin drepturile copilului la creștere și educație, la dezvoltarea adecvată a personalității sale și participare activă la viața socială, conform vârstei.

Psihologii școlari sprijină profesorii în activitățile lor profesionale. Aceasta contribuie la formarea continuă, satisfacție la locul de muncă, precum și la igiena mentală, deci, nu în ultimul rând, la sănătatea cadrelor didactice.

Psihologii școlari sunt mediatori și utilizatori ai cunoștințelor în psihologie și pentru școală. Atunci când se lucrează cu profesori și cursanți, abilitățile existente ar trebui extinse, pentru a putea acționa independent și responsabil, în sensul educației adecvate. Drepturile personale și de informare ale celor care solicită asistență sunt respectate.

Psihologia școlară se angajează să evidențieze evoluțiile nedorite, percepute în instituțiile școlare și în sistemul de învățământ, pe baza cunoștințelor științifice și a competențelor sistemice și analitice în domeniu și să sublinieze măsurile de îmbunătățire a situației create.

Principiile de lucru

Psihologii școlari sunt supuși obligațiilor etice profesionale ale psihologilor calificați, având următoarele principii în exercitarea meseriei:

- *Acces liber*. Elevii, părinții, profesorii, conducerea școlii și supraveghetorii acesteia au acces gratuit și direct atunci când le sunt necesare sfaturi psihologice școlare.
- *Voluntariat*. Consilierea psihologică școlară este, în general, voluntară pentru cei care solicită asistența specialiștilor în domeniu.

- *Gratuitate.* Diagnosticul și sfaturile psihologice școlare sunt, în general, gratuite.
- *Independență și neutralitate.* Psihologii școlari își orientează activitatea profesională către preocupările celor care solicită asistență. Pentru aceasta au nevoie de o poziție neutră în sistemul școlar, care va evita conflictele de rol. Opiniile specialiștilor sunt independente (în conformitate cu legile și reglementările existente) și funcționează pe baza principiilor etice profesionale și a standardelor de calitate.
- *Confidențialitate.* Există o datorie de confidențialitate pentru diagnosticul psihologic școlar și consilierea oferită [7; 8].

Calificarea psihologilor școlari în Germania

Psihologii școlari în Germania dețin diplome în psihologie, fiind, de regulă, absolvenți de master în psihologie, având și certificatul european *EuroPsy* sau un grad internațional comparabil. În Bavaria, spre exemplu, psihologii școlari susțin examenul de stat în psihologie. Masteratul în *Psihologie* este vizat ca bază comună pentru psihologii școlari din toate statele federale. Psihologii școlari dobândesc, în general, calificări în domeniile psihologiei educaționale, psihoterapeutice, sistematice sau organizaționale. Cunoașterea aprofundată a psihopatologiei, pregătirea rapoartelor de experți și realizarea interviurilor completează competențele de specialitate. Psihologii școlari au cunoștințe particulare despre:

- sistemul școlar și educațional al statului federal, respectiv al unui anumit *land*, condițiile școlilor locale și infrastructurile psihosociale regionale;
- procesele de învățare și formele de comportament ale copiilor și tinerilor;
- procesele de dezvoltare a copiilor și adolescenților;
- procesele de grup și dinamica în clase și grupuri;
- terapia psihoterapeutică, sistemică și de învățare;
- metode de învățare socială și cooperativă;
- intervenția în criza psihologică școlară, la școală;
- didactica predării, conducerea clasei și școala în dezvoltare;
- metodele de evaluare tehnică a cursurilor și moderare de grupuri;
- metode de *coaching*, supraveghere, mass-media, gestionarea și conflictele [4].

De regulă, studenții dobândesc calificări în domeniile psihologiei educaționale, terapeutice sau organizaționale suplimentare.

Psihologii școlari au cunoștințe specifice despre:

- învățarea și comportamentul copiilor și tinerilor;
- procesele de dezvoltare și creștere a copiilor și tinerilor;

- intervenția în criza psihologică din sistemul școlar;
- metodele de învățare psihoterapeutice, sistemice și terapeutice;
- problematica didacticii psihologiei;
- sistemul școlar din statul federal respectiv;
- școlile specifice de la fața locului;
- infrastructura psihosocială la fața locului;
- gestionarea grupurilor și organizarea evenimentelor de formare avansată.

În domeniul psihologiei școlare, există servicii specializate, cu persoane de contact pentru problemele de învățare și comportament ale elevilor, precum și pentru chestiuni legate de formarea continuă, dezvoltarea personalului și a instituției educaționale.

Specialiștii vizați aplică metode psihologice școlare de diagnostic, intervenție, sprijin și formare, precum și abilitățile lor speciale în școală și în zona psihosocială.

Domenii de activitate

Psihologia școlară susține și consultă persoane și grupuri:

- școala ca sistem și instituție de învățare, predare și educație;
- studenți, părinți, profesori, administratori școlari și inspectori școlari.

Psihologia școlară remediază chestiunile ce apar în predarea și învățarea în școală:

- problemele de studii, dezvoltare și comportament ale elevilor;
- promovarea talentelor individuale;
- elaborarea planurilor și a măsurilor de sprijin;
- gestionarea crizelor;
- dezvoltarea profesionalismului și personalității cadrelor didactice;
- evoluțiile școlii și consilierea organizațională;
- consolidarea competenței și încrederii în sine, a competenței sociale și a competenței metodologice de către profesori și elevi.

Psihologia școlară susține:

- difuzarea de informații și sfaturi pentru public și politicieni cu privire la problemele de educație, dezvoltare școlară în context educațional;
- promovarea de măsuri preventive în școli;
- consolidarea de acțiuni pentru formarea și sănătatea profesorilor.

Promovarea serviciilor de calitate pe următoarele dimensiuni:

- activități profesionale, bazate pe starea actuală a științei psihologice;
- munca în echipă și colaborarea interdisciplinară;
- activități profesionale prin supraveghere periodică;
- activități regulate de sprijin în situații individuale, precum și sistematice.

Psihologii școlari oferă asistență pentru școli și grupuri:

- instruire regulată în domeniile diagnosticului, terapiei, consilierii;
- consultanță legată de managementul sistemic organizațional;
- măsuri pentru evaluarea periodică și asigurarea calității;
- servicii psihologice școlare;
- orientarea către principiile etice profesionale ale asociației profesionale și temeiul legal [5; 7].

Nevoile psihologilor școlari

Activitățile psihologilor școlari necesită condiții, cadru juridic, organizațional și personal pentru munca lor, care, până în prezent, au fost implementate în mod diferit în statele federale. Practic, este nevoie de următoarele:

- ancorarea legală în legile școlare ale statelor federale;
- dotarea conform standardelor internaționale, cu scopul de a furniza servicii de calitate;
- până în anul 2015, un psiholog școlar lucra pentru 1 000 de elevi sau, altfel spus –pentru maximum 5 școli;
- echipamente și materiale moderne, conform cerințelor (de exemplu, cu operațiuni de testare psihologică);
- instruirea unei structuri organizaționale care asigură conformitatea cu principiile enumerate.

Serviciile psihologice în contextul condițiilor sociale

Condițiile sociale actuale modelează situațiile de viață, dar și cele școlare ale copiilor și adolescenților. Prin urmare, și activitatea psihologilor educaționali. În anul 2007, în Germania, erau aproximativ 14 milioane de copii și tineri, cu vârste sub 18 ani, dintre care aproximativ 9,6 milioane erau elevi.

De notat că, în prezent, 668.000 de profesori lucrează în școlile de învățământ general. Pe de altă parte, 26 la sută dintre toate cadrele didactice se pensionează înainte de limita de vârstă, aproximativ jumătate dintre ei – din cauza problemelor psihologice.

Până la 5 la sută dintre elevi sunt repetenți, anual, iar aproximativ 8 la sută dintre tineri nu obțin certificate de absolvire a școlii. Pierderea motivației și lipsa de încredere într-un viitor profesional adesea se dezvăluie în instituțiile de învățământ. Numărul celor care s-au distanțat de școală și care lipsesc mai mult de 40 de zile pe an de la ore este de 2 la sută (adică, circa 192 000 de elevi, anual, la nivel național). Sistemul educațional german produce, astfel, un grup mare de învinși în societate.

Mulți copii și adolescenți din această țară dezvoltată se consideră lipsiți de perspective pentru viitor și, prin urmare, le scade motivația pentru

performanța academică și comportamentul orientat spre învățare. Aceasta are loc în condiții de creștere a cererii pe piața muncii, însă fără a exista suficiente joburi disponibile, dar și destui tineri cu pregătire corespunzătoare pentru angajatori. Costurile pe termen lung pentru sistemele sociale și juridice sunt preprogramate de fiecare eșec școlar.

Originea socială a copiilor nu doar că influențează succesul lor în învățare (fapt cunoscut din studiul PISA), ci are impact și asupra sănătății lor. Potrivit cercetării Institutului „Robert Koch” privind sănătatea copiilor și adolescenților, frecvența manifestării dificultăților psihologice depinde de statutul socioeconomic al fiecăruia. În timp ce 16 la sută dintre copiii din *clasa socială superioară* au fost identificați ca având probleme psihologice, aceeași tendință s-a resimțit cu referire la 31 la sută dintre elevi din *clasa socială inferioară*.

Factorii de protecție pentru sănătatea mintală a copiilor și adolescenților sunt, în special, cei care influențează familia, cum ar fi coeziunea familiei și atmosfera familială pozitivă. Familia, ca loc de socializare și orientare morală, continuă să piardă din pozițiile sale de importanță. Mulți părinți privesc în altă direcție sau nu au puterea de a stabili limite pentru copiii lor.

Prin urmare, profesorii își asumă din ce în ce mai mult sarcina de a oferi elevilor o educație care să o completeze pe cea din familiile lor și să le asigure o îndrumare morală. În multe școli, totuși, volumul de muncă al cadrelor didactice este atât de mare, încât se confruntă cu lipsa de timp și energie pentru a soluționa asemenea gen de chestiuni. Sistemele de sprijin psihologic școlar sunt necesare, în acest context, pentru a susține profesorii în lucrul individual cu elevii, în dezvoltarea abilităților de specialitate ale acestora, printr-o formare continuă și pentru menținerea sau restabilirea sănătății, prin măsuri de psihoigienă. Suportul psihologic școlar orientat sistemic este, de asemenea, o componentă centrală a dezvoltării școlare, a programului școlar educațional și a organizării vieții școlare.

Totodată, influența mass-media asupra copiilor și tinerilor crește semnificativ, de asemenea, filmele și jocurile la computer cu conținut violent *nasc, adesea, monștri*. Educația pentru a învăța cum să folosim mass-media și sursele de informații în mod competent devine, prin urmare, o sarcină din ce în ce mai importantă pentru școli.

Cazurile sângeroase din Erfurt, Emsdetten și din alte școli germane au demonstrat că unii elevi se află în situații care pot avea consecințe foarte grave conducând la un comportament extrem. Amenințările pentru profesori și colegi de clasă, incidentele de violență în instituții de învățământ, procesele de intimidare cu documentarea filmelor pe telefoane mobile și publicarea lor pe internet sunt, adesea, doar unele cazuri ieșite din comun privind pericolul pe care îl declanșează, dar reliefează faptul că unii elevi au

probleme de sănătate psihologică sau mintală, necunoscute anterior, manifestate prin crize de dezvoltare socială.

Prevenirea violenței, intervenția în situații de criză și psihologia de urgență câștigă, astfel, teren de o importanță tot mai mare ca domenii psihologice școlare, alături de alte sarcini. Studiile americane au arătat că furia din școli a fost aproape întotdeauna enunțată în prealabil și, prin urmare, recunoscută. Psihologia școlară poate aduce o contribuție decisivă la evitarea incidentelor violente din instituții de învățământ, prin cunoștințele promovate privind psihologia dezvoltării, a personalității, psihologia clinică și cunoașterea sistemului școlar.

Promovarea elevilor cu talente speciale are o importanță deosebită. Se consideră că între 2-3 la sută dintre elevi au abilități intelectuale speciale, adică, în Germania, este vorba de aproximativ 200 000 de elevi. Rolul sincer de confidenți de încredere ai psihologilor școlari este esențial în activitatea lor de depistare precoce, diagnosticarea suportului diferențiat și sprijinul specializat oferit pentru cei dotați.

Rezultatele studiilor privind nivelul de educație, realizate de PISA, *Trends in International Mathematics and Science Study* (TIMMS), dar și altele, au condus spre creșterea semnificativă a cererii de șanse egale pentru elevii din familiile cu stres psihosocial sau din cele ale migranților. Totuși, acest lucru nu poate fi posibil, fără un sistem structurat de sprijin școlar cu diverse profesii. Stabilirea unui sistem social de avertizare timpurie pentru detectarea abuzului sau neglijării necesită, de asemenea, includerea regulată a cunoștințelor clinice psihologice și sistemice în școală, pe lângă cooperarea cu asistența socială a tinerilor și a școlii.

Datorită fenomenului „*PISA shock*” și necesității de îmbunătățire a calității sistemului de învățământ, statele federale au intervenit la nivel de politici în domeniul educației într-un ritm fără precedent: acestea se referă la înscrierea timpurie la școală, faza de intrare în școală, școlile de toată ziua, munca comparativă, promovarea talentelor, integrarea persoanelor cu dizabilități și elevilor de origine non-germană, arbitrul central, dezvoltarea școlară, programele școlare, inspecțiile și multe altele.

Noile provocări datorate condițiilor de viață ale copiilor și adolescenților, nivelul ridicat de stres al profesorilor și dinamica extremă cauzată de procesele de schimbare din școli, conduc la o nevoie acută de sisteme de sprijin școlar și extracurricular.

Fostul președinte federal, Horst Köhler sublinia următoarele, în discursul său despre politicile în domeniul educației: „În sfârșit, trebuie să luăm în serios necesitatea sprijinului individual pe care trebuie să-l oferim studenților. Pentru aceasta, profesorii au nevoie de mai mult sprijin din partea specialiștilor – de exemplu, a logopezilor, psihologilor școlari și asistenților sociali școlari.”

Asistența psihologică din Germania se confruntă cu noi provocări:

- Condițiile de viață și de învățare modificate ale elevilor din școli conduc la dezvoltarea psihologiei școlare.
- Cooperarea între psihologia școlară și educația specială va continua să evolueze.
- Consolidarea profesionalismului sistemelor de sprijin în școală cu furnizorii independenți, psihologii rezidenți și alții externi.
- Eforturile semnificative ale autorităților publice sunt necesare pentru atingerea standardelor elaborate sau racordarea la cele internaționale.
- Educația și formarea pentru a deveni psiholog școlar vor corespunde cerințelor actuale.
- Dezvoltarea în continuare a unui curriculum comun.

Asociațiile și alți reprezentanți ai psihologiei școlare din Germania urmează să sprijine mai departe dezvoltarea acestui domeniu și să actualizeze continuu profilul profesional în cauză.

Profesorii-consilieri au tendința de a sprijini familiile, prin inițierea unor dialoguri privind carierele școlare și problemele de învățare, în timp ce psihologii școlari oferă sfaturi ce țin de aspecte psihologice. Pe lângă studiile de specialitate ca profesori, aceste persoane au studiat și psihologia. Psihologii școlari sunt supuși legilor referitoare la confidențialitate statutare față de personalul școlii. Prin urmare, părinții se pot orienta spre consultare cu încredere. Sfaturile psihologice școlare sunt, în general, gratuite.

Bazele activității psihologice școlare

Psihologii școlari susțin coexistența și cooperarea tuturor celor implicați în activitățile din instituția de învățământ (elevi, părinți, profesori), prin cunoștințele și metodele psihologice și cele pedagogice. Acestea includ sfaturi și ajutor copiilor cu probleme de învățare și performanță, precum și formarea continuă pentru cadre didactice și directori, susțin colaborarea pentru progresul instituțional. Psihologii au scopul de a contribui la dezvoltarea personală, performanță și bunăstare în școală.

Alături de asistența psihologică în situații stringente și de criză, școlile și administratorii acestora își oferă sprijinul pentru a face față cerințelor actuale și celor care pot să se impună; au o dublă calificare – de psihologi și profesori. Sunt familiarizați cu practica școlară atât din perspectiva cadrelor didactice, cât și din cea a specialiștilor psihologi.

Datorită obligației de confidențialitate, conform articolului 203 StGB (*Criminal Code (StGB) §203 Violation of private secrets*) [6], aceștia sunt parteneri de încredere ai celor care le solicită consiliere.

Principalele domenii de activitate ale psihologilor școlari

Psihologii școlari activează pe mai multe direcții:

- Oferă consiliere privind dificultățile de învățare și de performanță (de exemplu, *tulburări parțiale de performanță, probleme de motivație și de comportament la locul de muncă*).
- Se implică în luarea deciziilor speciale de carieră școlară (de exemplu, *necesități speciale de sprijin și talente*).
- Oferă consultanță în caz de criză acută (spre exemplu, *de scădere bruscă a performanței sau refuz de a merge la școală, în probleme de disciplină, agresivitate, conflicte și violență*).

O mamă îi vorbește psihologului școlar despre fiul ei Hannes (clasa a V-a) care are dificultăți de învățare, uneori este flegmatic, dependent și anxios și speră la ajutorul psihologului școlar.

Într-o discuție inițială cu Hannes, mama și tatăl, sunt relevate problemele și dificultățile actuale. Mama se confruntă cu situația temei ca fiind deosebit de problematică: trebuie să-și sfătuiască în permanență fiul și să-i reproșeze faptul că nu este atât de dependentă. În timpul conversației, se dovedește că ea șterge adesea dificultățile din calea lui, îl ajută și astfel pune capăt situației stresante a temelor mai repede. Evident, acest lucru îi promovează independența și duce la o lipsă de încredere în sine. Familia decide să schimbe asta. Primul pas către o mai mare independență: Hannes ar trebui să fie responsabil pentru activități specifice, gestionabile și pentru a face singur aceste teme, de ex. pentru materia „Matematică”. El primește acest lucru ca „temă”.

Într-o discuție suplimentară (cu acordul părinților), este inclus punctul de vedere al liderului clasei. Liderul clasei confirmă metoda de lucru dependentă a elevului. El este informat despre rezultatele consilierii părinților. Și la școală, independența lui Hannes ar trebui consolidată prin atribuirea unor sarcini mici. În același timp, profesorul de matematică ar trebui să știe că Hannes își face singur temele. Feedbackul va fi trimis pentru moment lui Hannes și nu mamei.

În cea de-a doua conversație cu Hannes și părinții, se verifică „temele” lui Hannes. S-a ținut Hannes la acorduri? A fost capabil să facă calculele singur? Ar putea părinții să rețină? Discutarea succeselor și dificultăților; Acord privind o nouă sarcină cu cerințe sporite, de ex. să facă temele de engleză independent pe lângă temele de matematică.

Într-o conversație cu Hannes și profesorul clasei, accentul se pune pe starea actuală a eforturilor de consiliere și alte modalități de sprijinire a lui Hannes: Ce succese vede profesorul cu Hannes? Ce poate face profesorul în clasă pentru a promova în continuare independența lui Hannes? Acord privind pași suplimentari, de ex. păstrarea unui caiet de exerciții.

Într-o conversație individuală cu Hannes, se discută despre schimbări și dificultăți și se stabilesc noi obiective. Hannes își dorește să fie implicat și mai mult oral în anumite subiecte; ține cont de cât de des raportează și cât de des aduce o contribuție; practică metode care ușurează acest comportament. Încercarea tehnicilor de învățare eficientă.

Aceasta este urmată de o conversație cu Hannes și părinții săi, care se referă la reflectarea succeselor și dificultăților. Și-a atins Hannes obiectivele? Confirmare de la Hannes pentru ceea ce a fost realizat. Stabilirea unor obiective noi, gestionabile.

Liderul clasei oferă feedback despre procesul de schimbare. Ce funcționează unde apar (încă) dificultăți? Cum poate profesorul să construiască respectul de sine al elevului? Unde este posibil un feedback motivant? Cine poate sprijini cum?

O discuție cu părinții, în cadrul căreia se efectuează o revizuire a procesului de consiliere, completează consilierea și sprijinul. Discutarea situației actuale și clarificarea oricăror întrebări. Ce altceva mai este necesar pentru a stabiliza situația sau pentru a o îmbunătăți și mai mult? Cine poate sprijini cum?

Consilierea psihologică școlară, adesea, este un proces îndelungat – cu succese, contracarări și ocoliri – până când cei implicați pot continua să lucreze fără ajutorul psihologului școlar. Ca parte a consultării, există *feedback* constant cu privire la încercările de schimbare în direcția dorită. Exemplul de mai sus arată, de asemenea, că reprezentanți importanți ai mediului social (de ex., profesori) sunt implicați în rezolvarea problemelor elevului.

În contextul consilierii individuale, psihologii școlari sunt persoanele de contact pentru a soluționa o varietate de subiecte, cum ar fi teama de examene, înscrierea la școală, teme, îndrumare, supradotare, hiperactivitate, concentrare, metodologie de învățare, stângăcie, dificultăți în lectură, ortografie și aritmetică, gestionarea situațiilor de criză (comportament autovătămător, probleme educaționale), alegerea carierei școlare etc.

În mod frecvent, se efectuează și teste de diagnosticare pentru a determina abilitățile elevilor. Pornind de la acest deziderat, opțiunile de sprijin sunt discutate, planificate și implementate împreună cu cei afectați și implicați. (*Notă:* Părinții interesați pot obține informații utile, detaliate și sfaturi despre fiecare dintre subiectele de mai sus.)

Psihologii școlari lucrează în cadrul grupurilor de discuții ale elevilor și cu clasele (de exemplu, învățarea și instruirea referitoare la metode, gestionarea constructivă a conflictelor, antrenamentul de relaxare). Specialiștii vizați organizează seminare reprezentative în cadrul claselor, inițiază dialoguri pe teme actuale pentru părinți. Ne referim la realizarea temelor pentru acasă, promovarea concentrării, educația media, gestionarea conflictelor spinoase, precum *educația nu este jocul copiilor*.

Un psiholog școlar, de pildă, organizează o serie de discuții pe teme educaționale, într-o școală primară, destinate părinților, organizate pe parcursul a șase seri. În afară de schimbul de experiență a acestora privind situațiile actuale dificile în relațiile cu copiii, scopul esențial al întrunirilor respective este de a găsi modalități de ajutor în activitatea educațională de zi cu zi.

Psihologul școlar începe prima sesiune cu o discuție principală pe o temă de maximă actualitate pentru părinți, urmată de un schimb de experiență. La următoarele întâlniri, inițiatorul propune spre dezbateri o serie de subiecte de mare interes pentru cei prezenți, precum:

- tratarea tulburărilor de deficit de atenție la copii;
- utilizarea televizorului și internetului, ca temă sensibilă pentru toți;
- tratarea agresivității la copii;
- stabilirea anumitor limite de către părinți;
- educație pentru independență.

În cadrul sesiunilor, se renunță la discuții teoretice și cercetări îndelungate asupra cauzelor problematice, în favoarea unor abordări care se axează pe posibile soluții la probleme. Punctul de plecare este întotdeauna o problemă educațională specifică, care este propusă spre analiză fie de lider, fie de participanți.

Cele mai relevante rezultate ale unei asemenea inițiative sunt achiziția de noi contacte și comunicarea strânsă între părinți. Acestea sunt posibile grație unei atmosfere deschise și de încredere în cadrul grupului, prin moderarea profesionistă a discuțiilor publice de psihologul școlar. Nu este vorba de dialoguri științifice, ci despre ajutor reciproc în mod practic. Abilitățile parentale existente în problemele educaționale ale membrilor grupului sunt puse la dispoziția fiecăruia dintre cei prezenți. Liderul grupului (psihologul școlar) permite părinților să manifeste competență prin prezentarea informațiilor factuale de interes, prin moderarea discuțiilor și prin sugestii de reflecție asupra problemelor de educație. Mulți părinți sunt conștienți de percepțiile copiilor lor în problema dată și de propriul lor comportament.

Psihologii școlari lucrează în sistemul de învățământ ca actori ai proceselor de dezvoltare școlară (de exemplu, profilul școlii, programele școlare, cultura școlii). Participă la conferințe cu varii tematici, precum climatul școlar, violența în școli, evaluarea performanțelor. *Școala noastră pe drumul către o muncă pozitivă și o cultură a dialogului în conflict* – ar fi chintesența unei asemenea reuniuni.

Ca parte a unui proiect de îmbunătățire a climatului social și de lucru la un liceu, psihologul școlar trebuie să se implice în dezvoltarea unor reguli de bază pentru predare (de a lucra împreună) și interacțiune socială (de a trăi împreună).

Psihologul școlar este membru al echipei școlii, elaborează chestionare pentru părinți și elevi, organizează ședințe individuale ale părinților împreună

ună cu directorul, în care se discută despre implementarea regulilor și se evaluează succesul unui proiect sau altul, moderează ședințele grupurilor de proiecte, în care sunt reprezentați și membrii consiliului părinților. Psihologul este persoana de contact pentru promovarea unor idei și dorințe din partea părinților, care să se încredințeze că nevoile lor sunt încorporate în proiecte pe cât este posibil.

Astfel, există garanția participării active a părinților, precum și a viabilității proiectului.

Cooperare și rețele de parteneri

Psihologii școlari au numeroase ocupații, în contextul parteneriatelor interinstituționale:

- Școli și administrația școlii;
- Centre de consiliere școlară;
- Consilierea profesorilor;
- Servicii de educație specială mobilă;
- Asistență socială școlară în școli;
- Centre de consiliere educațională;
- Psihologi practicanți, psihoterapeuți, medici și clinici;
- Asistență socială a tinerilor și servicii sociale;
- Instituții de protecție a copilului și tineretului;
- Birouri de ocupare a forței de muncă;
- Autorități sanitare.

Colaborarea cu partenerii instituționali și din afara școlii este facilitată de contacte personale frecvente. Mulți psihologi școlari lucrează în grupuri interdisciplinare care se ocupă de varii activități legate de abilitățile școlare și înscrierea la școală, „copii agitați”, copii în clase multinaționale, agresiune, asistență socială școlară, refuzul de a merge la școală, consiliere în carieră și alegerea carierei, violență sexuală și abuz sexual, tulburări de alimentație, copii refugiați, cooperare cu serviciul de psihiatrie a copiilor și adolescenților etc. De aceea, acești specialiști pot îndruma adesea părinții către centrele, unde pot obține ajutorul adecvat nevoilor și problemelor lor.

Consilierul direct pentru elevi și părinți este profesorul. Totuși, problemele complexe necesită competențele psihologilor școlari. După ce părinții și elevii epuizează modalitățile de remediere a situațiilor dificile cu ajutorul cadrelor didactice sau profesorilor consultanți, există, desigur, posibilitatea de apelare la psihologul școlii, în mod direct și anonim, dacă este necesar. Adresa psihologului responsabil pentru școala respectivă, cu detalii despre programul său de lucru, pot fi găsite pe avizier, anume pe afișul *Sfaturi școlare* care există în fiecare instituție de educație. Consilierea psihologică școlară este gratuită, precum notam. Trebuie de reținut dezideratul despre

obligativitatea confidențialității absolute asigurate prin lege, în consilierea psihologică școlară din Germania.

Principiile etice ale Societății Germane de Psihologie (DGP) și ale Asociației Psihologilor Profesioniști din Germania (BDP) stau la baza funcționării serviciilor de asistență psihologică școlară din această țară. În ajutorul psihologilor vine și Codul de Conduită al BDP. Aceste documente pot servi ca repere pentru elaborarea unor acte normative și în Republica Moldova.

1. Drepturile și garanțiile în cercetarea psihologică și predarea psihologiei

Principiile etice germane reliefează câteva direcții principale din activitatea psihologului [1].

1. Dreptul de bază care garantează libertatea științei nu este formal, dar este, totuși, limitat în măsura în care consecutivitatea științifică încalcă alte drepturi esențiale. Psihologii care efectuează cercetări ori sunt angajați să predea materia de studiu au obligațiuni și responsabilități etice față de semenii lor (bărbați și femei) și față de mediul natural.
2. Dreptul la libertatea științei și a predării impune responsabilitatea etică psihologilor care lucrează în acest domeniu, pentru a se asigura că cercetarea și predarea nu sunt influențate de interese financiare sau de alte aspecte vitale din exterior. Acest lucru implică faptul că psihologii angajați în cercetare sunt responsabili pentru scopurile care și le-au propus pentru cercetare, proiectarea și principiile cercetării, interpretarea și diseminarea rezultatelor investigației, și nu numai că au dreptul, ci și obligația de a preveni interferențele neconstituționale în acest sens.

Recunoașterea realizărilor științifice ale celor care susțin opinii sau credințe disidente, membrilor altor grupuri de vârstă și de sex opus, altor clase sociale și culturi și tendința de a corecta propriile erori pe baza unor argumente convingătoare – indiferent de sursa unor astfel de argumente – sunt toate reperele-cheie ale etosului profesional al psihologilor angajați în cercetare și predare.

3. Garanția constituțională care protejează libertatea cercetării împotriva influențelor exterioare trebuie înțeleasă, de asemenea, ca impunerea unei responsabilități morale psihologilor angajați în cercetare și predare, pentru promovarea metodelor democratice de lucru în cadrul comunității științifice. Noile agende de cercetare, abordările intelectuale și metodele trebuie să fie supuse revizuirii dezinteresate, indiferent de originea lor.

4. Garanțiile enumerate mai sus sunt asigurate și psihologilor angajați în cercetare care dețin anumite posturi, aceștia fiind supuși instrucțiunii pentru personalul superior și psihologi care efectuează cercetări în numele terților.
5. Indiferent de responsabilitatea pe care o au membrii altor grupuri profesionale pentru măsurile individuale asumate, în contextul unui proiect de cercetare, psihologii-manageri de proiecte poartă responsabilitatea totală pentru munca desfășurată.

II. Principii care ghidează buna practică științifică

1. Practica profesională în cercetare și predare se caracterizează printr-o onestitate fără compromisuri în căutarea și transferul descoperirilor științifice. Pentru a obține descoperiri științifice veritabile, psihologii angajați în cercetare și predare se angajează să respecte principiile menționate.
2. Psihologii se asigură că activitățile lor de cercetare sunt realizate în conformitate cu procedurile metodologice recunoscute în general și că rezultatele acestora pot fi testate și verificate.
3. Psihologii sunt în orice moment dispuși să prezinte, să justifice și să-și supună criticii raționale procedurile științifice, în conformitate cu scopul cercetării urmărite.
4. Dacă proiectele de cercetare sunt realizate independent de structurile personale sau instituționale – de obicei, în contextul sprijinului financiar care protejează bunele practici științifice, acest lucru ține responsabilitatea cercetătorilor înșiși să se asigure că astfel de proiecte sunt elaborate în conformitate cu cele științifice, profesionale și principiilor etice stabilite. Psihologii angajați în cercetare și predare se străduie să țină cont în mod adecvat, în procesul de cercetare, de toate informațiile și contraargumentele disponibile.
5. Psihologii sunt deschiși la critici și dispuși să adopte o atitudine critică față de propriile lor descoperiri. Psihologii angajați în cercetare și predare sunt obligați să-și documenteze rezultatele cercetării. Ei au tendința să facă disponibile pe deplin și necondiționat rezultatele lor științifice și să garanteze posibilitatea ca ele să fi asimilate în cercetare și predare. Această obligație autoimpusă se aplică, de asemenea, în contextul rezultatelor cercetării ce contrazic teoria sau ipotezele cercetătorului, precum și în cazurile în care cercetătorul poate, din alte motive, să considere neoportun necesitatea publicării rezultatelor. Contribuțiile partenerilor, colegilor, studenților și cercetătorilor care au precedat activitatea tematică de investigare a autorului trebuie să fie menționate în mod explicit și clar.

III. Principii de ghidare a cercetării cu persoane participante

1. Cercetarea psihologică depinde de participarea persoanelor, ca subiecți experimentali. În calitate de oameni de știință, psihologii sunt conștienți de relația dintre experimentator și subiectul experimental, de rolul special pe care și-l asumă, drept consecință, și de responsabilitatea care revine experimentatorului. Psihologii se asigură că cercetarea nu amenință demnitatea și integritatea participanților la cercetarea psihologică și iau toate măsurile adecvate pentru a garanta siguranța și bunăstarea subiecților lor experimentali. În același context, ei de asemenea, trebuie să încerce să excludă orice risc de vătămare a celor implicați.
2. Răspunderea asumată de cercetători este deosebit de mare, dacă subiecții experimentali sunt vulnerabili sau dacă aceștia nu sunt în stare să-și asume responsabilitatea pentru propriile acțiuni, sau situația de cercetare poate fi de așa natură ca să amenințe capacitatea subiecților experimentali de a răspunde pentru acțiunile lor.
3. Oamenii trebuie să participe la experimente psihologice în mod voluntar (indiferent de dispozițiile reglementărilor de examinare privind participarea la experimente psihologice). Subiecții experimentali trebuie informați, folosind un limbaj pe înțeles, în mod rezonabil, despre toate obiectivele și detaliile experimentului, precum și despre disconfortul și riscurile asociate cu participarea lor. Toate aceste măsuri pot influența decisiv asupra deciziei de a participa la experiment sau nu. Participanții trebuie informați și despre existența unor observatori ascunși. În cazuri excepționale, când furnizarea unor ample informații înainte de experiment ar fi incompatibilă cu obiectivele experimentului, trebuie luate măsuri speciale pentru a se asigura că subiecții experimentali nu sunt în niciun fel periclitați de participarea lor. În astfel de cazuri, subiecții experimentali trebuie informați în termeni generali cu privire la motivele pentru care nu le vor pune în întregime în imagine. Persoanele pentru testare trebuie să fie prezentate detaliat cu privire la natura experimentului la încheierea lui. Același lucru se aplică în cazurile de observare ascunsă. În cazurile în care oamenii nu pot oferi consimțământul în sine, acesta trebuie să fie obținut de la reprezentanții legali ai acestei persoane.
4. Dacă subiecții experimentali sunt studenți sau alte persoane aflate într-o relație dependentă cu psihologul care gestionează proiectul, acesta din urmă trebuie să se asigure că, în cazul în care acești subiecți refuză sau încetează să participe, nu vor suferi dezavantaje, ca urmare.
5. Psihologii nu trebuie să supună persoanele teste care le pot pune în pericol sănătatea mintală sau fizică. Experimentele trebuie încheiate

imediat, dacă subiecții experimentali răspund într-o manieră neașteptat de adversă experimentului. În cazul în care participarea la un experiment are ca rezultat consecințe nedorite pentru subiectul experimental, psihologul trebuie să rectifice consecințele respective ori să se asigure că acestea vor fi rectificate de alții.

6. Psihologii sunt, de asemenea, responsabili de asigurarea faptului că munca de cercetare, efectuată de persoane sub supravegherea lor sau a altor forme de control și monitorizare este etică. Sarcinile implicate în cercetarea cu participanții umani pot fi atribuite numai persoanelor care au fost instruite corespunzător și pregătite pentru asemenea activități. Experimentele psihologice pot fi efectuate numai în medii instituționale adecvate.

IV. Animale în cercetare și predare

1. Experimentele care implică animale sunt indispensabile în contextul anumitor domenii ale cercetării și predării psihologiei. Totuși, și în acest caz, dar și în toate cazurile, psihologii trebuie să arate respect pentru viață. Experimentele pot fi desfășurate numai de către persoane cu experiență în experimente pe animale și cu cunoștințe reale și juridice ale problemelor implicate în îngrijirea animalelor.
2. Cercetarea și predarea care implică animale necesită un grad neobișnuit de mare de sensibilitate la problemele etice și cunoștințe speciale despre cum se poate preveni, pe cât posibil, disconfortul, suferința și durerea care pot apărea. Psihologii care efectuează experimente pe animale depun eforturi rezonabile pentru a minimiza disconfortul, suferința și durerea subiecților implicați.
3. Atunci când se decide dacă este esențial sau nu să se efectueze experimente pe animale în contextul unui proiect psihologic, trebuie să se acorde o atenție deosebită stării actuale a cunoștințelor științifice și dacă scopul cercetării ar putea fi atins prin utilizarea unor metode alternative.
4. Experimentele pe animale trebuie efectuate numai cu intenția de a crește cunoștințele științifice. Trebuie avut în vedere atenția dacă procedura experimentală selectată este adecvată pentru utilizarea speciilor și numărului de animale utilizate.
5. În cazul experimentelor care fac obiectul sarcinilor de notificare și aprobare prevăzute de legislația privind bunăstarea animalelor – totuși, în cazul experimentelor pe animale care se concentrează exclusiv pe comportament spre excluderea intervențiilor fizice sau impunerea durerii – ultima versiunea Comunicării IV, emisă de Comisia Senatului pentru Cercetarea Animalelor a Societății Germane pentru

Promovarea Cercetării (*Deutsche Forschungsgemeinschaft*) este obligatorie pentru psihologii care efectuează experimente pe animale.

6. Trebuie luate măsuri pentru ca personalul general și auxiliar care efectuează experimente pe animale în contextul cercetării și predării și care sunt sub supravegherea psihologilor, să fie informați în mod corespunzător cu privire la procedura experimentală și îngrijirea și utilizarea animalelor într-un mod proporțional cu sarcinile care le sunt atribuite.

V. Publicarea rezultatelor cercetării investigaționale

1. Rezultatele cercetării psihologice trebuie să fie puse la dispoziția comunității științifice. Rezultatele trebuie prezentate corect, cuprinzător și clar pentru a evita interpretări greșite.
2. Datele care pot fi utilizate pentru identificarea persoanelor, trebuie să fie anonimizate.
3. Discuțiile interne și criticile din cadrul disciplinei sunt favorabile dezvoltării științei și nu pot fi prevenite.
4. Creditul trebuie acordat explicit și clar personalului-cheie din publicațiile comune. Ordinea în care este creditată autoritatea trebuie să facă dreptate cu ponderea reală a contribuției fiecărei persoane la lucrare.
5. Psihologii care depistează, ulterior, erori semnificative în datele lor publicate, trebuie să ia măsuri rezonabile pentru a le corecta printr-o rectificare, erată sau alte mijloace de publicare adecvate.
6. Psihologii cărora li se pun la dispoziție proiecte, rapoarte finale sau alte texte științifice nepublicate, în calitate de evaluatori experți pentru publicații, vor proteja confidențialitatea și drepturile de autor ale acelora, cărora le-au fost trimise astfel de materiale.

VI. Predare, dezvoltare profesională continuă și pregătire, supervizare

Sarcina psihologilor care lucrează ca educatori este de a învăța studenții despre starea actuală a științei psihologiei într-un mod obiectiv și de înțeles. Opiniile personale trebuie să fie declarate în mod explicit ca atare. Este important să vă asigurați că anunțurile pentru cursuri și prelegeri publice și furnizarea acestora nu trezesc așteptări false. Psihologii activi, ca educatori, trebuie să fie conștienți de relația specială care există între profesori și studenți și n-o exploatează în beneficiul lor personal.

Informațiile personale obținute despre studenți, pe parcursul activităților de predare, trebuie să fie tratate cu același grad de confidențialitate,

ca informațiile despre clienți/pacienți și subiecți experimentali. În cazul demonstrațiilor de caz, trebuie acordată o atenție specială pentru a proteja demnitatea și bunăstarea persoanelor prezentate. Aceste reguli se aplică și în relațiile cu pacienții. Studenții care participă la demonstrarea studiilor de caz, trebuie să fie instruiți în sarcina lor de a păstra confidențialitatea cu privire la anonimatul oricăror persoane care pot fi prezentate și de a proteja viețile private ale acestora. Psihologii activi, ca educatori, își îndeamnă elevii să participe la experimente psihologice în măsura în care acestea sunt necesare într-un context de instruire și de cercetare.

În astfel de cazuri, trebuie luată în considerare responsabilitatea specială datorată persoanelor care acționează ca subiecți experimentali. Dacă personalul sau studenții acționează în funcția experimenterilor înșiși – în aplicarea procedurilor de diagnostic, de exemplu – trebuie să se ia măsuri, în pofida responsabilității suportate de experimenterii înșiși, pentru a se asigura că aceștia acționează într-un mod care respectă aceste principii etice. Psihologii nu trebuie să ofere consultanță sau tratament plătit elevilor cărora le predau sau pentru care sunt responsabili la examene academice.

Psihologii implicați în predare sau organizare în cadrul programelor de instruire de orice fel, trebuie să se asigure că informațiile publicate despre astfel de programe sunt corecte. În cadrul predării cursurilor de formare, formare avansată sau perfecționare profesională continuă, ori ca parte a supravegherii, relațiile cu studenții și cu cei care participă la cursuri post-universitare, trebuie să fie organizate astfel, încât acești studenți să poată oferi în mod continuu suficient feedback cu privire la calitatea muncii lor. Psihologii activi ca educatori trebuie să evalueze activitățile desfășurate de cursanți și studenți, pe baza criteriilor relevante specificate în programul de instruire.

Psihologii care supraveghează activitățile practice postuniversitare ale stagiariilor sau colegilor de vârstă trebuie să se asigure că aceștia sunt familiarizați cu principiile etice menționate și le monitorizează respectarea. Psihologii care predau în cadrul dezvoltării profesionale continue cursuri de pregătire avansată sau de specialitate nu trebuie nici direct, nici indirect, să solicite cursanților să dezvăluie informații personale. Dacă dezvăluirea informațiilor personale a fost identificată în mod clar, ca o cerință pentru procedura de instruire, acestea pot fi obținute numai în mod voluntar și cu acordul participanților înainte de exercițiul relevant. Psihologii activi, ca educatori, nu pot furniza tratament psihoterapeutic sau de orice altă formă colegilor de vârstă cu care sunt în relație dependentă. În circumstanțe excepționale, un astfel de tratament poate fi administrat, dacă este acordat explicit candidatului implicat în formare și dacă este inclus în procedura de formare [1].

În concluzie, trebuie să menționăm că asigurarea activității psihologice școlare în Germania este realizată de stat, în baza actelor normative și legislative care, deseori, diferă de la o regiune a țării la alta. Experiența organizării și promovării asistenței psihologice școlare în această țară a UE poate servi ca fundament pentru promovarea multor aspecte ale asistenței psihologice școlare în Republica Moldova. Deosebit de calitativ în Germania este conținutul activității psihologice școlare – managementul asistenței psihologice în ajutorul copilului, drepturile și responsabilitățile părinților în educație și rolul psihologului școlar în adaptarea și includerea tinerilor în viața socială.

Referințe bibliografice:

1. *Ethical Principles of the German Professional Psychologists*. [Accesat 23.09.2020]. Disponibil: <https://www.reseauspsychologues.eu/attachment/48103/>
2. *German Association of Psychologists*. [Accesat 01.10.2020]. Disponibil: <https://www.bdp-verband.de/english>
3. *Report Psychologie*. [Accesat 11.09.2020]. Disponibil: <https://www.bdp-verband.de/publikationen/report-psychologie>
4. *Schulpsychologie in deutschland berufsprofil*. [Accesat 12.08.2020]. Disponibil: <https://www.bdp-schulpsychologie.de/backstage2/sps/documentpool/2015/berufsprofil.pdf>
5. *Staatliche Schulberatung in Bayern*. [Accesat 25.09.2020]. Disponibil: <https://www.km.bayern.de/ministerium/institutionen/schulberatung.html>
6. *Strafgesetzbuch (StGB) § 203 Verletzung von Privatgeheimnissen*. [Accesat 25.08.2020]. Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/__203.html
7. *Ulbricht Helga Was macht eigentlich ein Schulpsychologe bzw. eine Schulpsychologin?* [Accesat 25.08.2020]. Disponibil: <https://www.familienhandbuch.de/kita/schule/probleme/wasmachteigentlicheinschulpsychologe.php>
8. *Was macht ein Schulpsychologe?* [Accesat 25.08.2020]. Disponibil: <https://gedankenwelt.de/was-macht-ein-schulpsychologe/>

1.13. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN ISRAEL

În Israel, legea psihologiei denumită „Actul Psihologic” [10] permite utilizarea titlului de „psiholog” și a dreptului de practică psihologică numai pentru persoanele cu o diplomă calificată (adică cu o diplomă în studii psihologice universitare și mai sus), care au absolvit cu succes o instituție de învățământ superior (recunoscută de Consiliul pentru Învățământul Superior din Israel) în Israel sau în alte țări cu o diplomă în psihologie. Conform acestui document, persoana trebuie să fie înregistrată în Registrul de Psihologie al Ministerului Sănătății și poate avea un permis permanent sau tem-

porar de la Ministerul Sănătății (licență) pentru practica psihologică. Legea israeliană prevede: „O persoană nu are dreptul de a se angaja în psihologie dacă nu este psiholog” [2; 8].

Aceiași lege a psihologiei recunoaște în prezent șase specialități psihologice:

1. **Psiholog clinic:** specializat în tratamentul și diagnosticul pacienților cu diferite tulburări emoționale și mentale, vârste și populații diferite.

2. **Psiholog educațional:** specializat în diagnosticarea și tratamentul copiilor preșcolari, elevilor, precum și în consilierea părinților și cadrelor didactice (profesori, educatori la grădiniță și asistenții acestora, dar și a administratorilor școlii și grădiniței).

3. **Psiholog de dezvoltare:** specializat în diagnosticarea și tratamentul sugarilor, copiilor mici și preșcolari, și oferirea recomandărilor părinților lor.

4. **Psiholog de reabilitare:** specializat în diagnosticarea, tratamentul și reabilitarea persoanelor cu diferite dezabilități fizice și mentale, reabilitarea pacienților după o boală psihică, a persoanelor cu diferite grade de handicap, inclusiv a celor care au suferit de boală sau accident, de exemplu – leziuni cerebrale cauzate de un accident rutier.

5. **Psiholog medical:** specializat în consilierea și tratarea pacienților și a familiilor acestora în timpul și după diverse tratamente, în unități medicale, cum ar fi spitalele, precum și consilierea profesioniștilor din domeniul sănătății (medici, asistente medicale etc.).

6. **Psiholog social-profesional-organizațional:** specializat în consilierea angajaților la întreprinderi, grupurilor și organizațiilor cu privire la integrarea persoanelor fizice în diverse organizații și instituții, evaluarea eficienței organizațiilor și elaborarea aspectelor psihologice planurilor de îmbunătățire a eficienței acestora, precum și diagnosticarea și consilierea oamenilor în domenii profesionale și în cel al alegerii unei profesii.

Psihologii din Israel pot primi titlul de „psiholog specialist” pentru una sau mai multe dintre specializările enumerate mai sus numai după ce au fost instruiți și au avut stagii de practică în instituții sau organizații. Ultimele sunt valabile doar dacă au permisiunea de la Ministerul Sănătății să se specializeze într-un anumit domeniu psihologic. După practică, psihologul este obligat să treacă cu succes examenul. Stagiul durează cel puțin doi sau patru ani cu pauză și este ținut într-un spital de psihiatrie sau într-o clinică de psihiatrie dintr-un spital general (majoritatea cursurilor de specializare).

În ultimii ani, programul de specializare psihologică în Israel a fost puternic criticat pentru dificultățile de a obține un loc pentru stagiul, pentru durată lungă și salariu mic pe parcursul stagiului. Aceste dificultăți duc adesea la refuzul psihologilor stagiați de la specializările propuse și îi obligă să se implice în psihologia generală sau să aleagă alte domenii de cunoaștere

sau formare. Unii psihologi decid să nu ia un program de specializare, ci să se angajeze în cercetare și predare.

Cu toate acestea, în Israel există domenii de activitate psihologică care nu necesită stagii obligatorii, care includ formare specifică, cursuri de specialitate, uneori destul de lungi (până la trei ani) și recrutarea unui anumit număr de ore de muncă supravegheată. Iată câteva dintre ele.

Psiholog-psihoterapeut. La sfârșitul cursului de psihoterapie (doi până la trei ani de educație în instituțiile recunoscute oficial de Ministerul Educației din Israel) psihologul este specializat în psihoterapie (dinamică, cognitivă-comportamentală, integrativă). Are dreptul să lucreze în cabinete spitalicești, institute care oferă servicii psihoterapeutice, clinici private.

Neuropsiholog – specializare în studiul relației dintre anatomia, fiziologia și psihologia omului.

Psiholog cognitiv – specialitate în domeniul funcțiilor cognitive, cum ar fi atenția, memoria, învățarea etc., aplicarea rezultatelor în diverse domenii: inginerie umană, dezvoltarea unui plan de lecție (învățarea de a aplica instrumente psihologice, planificarea lecțiilor pentru profesori) și multe altele.

Psiholog-sexolog – psiholog specializat în tratamentul sexului și a problemelor sexuale, începând cu ajutorul în obținerea orientării sexuale pozitive, a capacității de reglare a hiperactivității sexuale și a tratării infractorilor sexuali, ajutând la detectarea stimulilor sexuali, oferind sprijin psihologic persoanelor transgen în procesul schimbării sexului și multe altele.

Serviciul psihologic în domeniul educației în Israel ocupă unul dintre locurile centrale în sistemul general de servicii psihologice, astfel încât în articolul nostru vom prezenta mai multe detalii [2; 3; 4; 8; 9; 10].

Scopul serviciului psihologic în domeniul educației, pe de o parte, este de a studia procesele educaționale generale în ceea ce privește dezvoltarea personală, educația și educația în cadrul instituțiilor de învățământ existente (grădinițe, școli, internate, școli speciale și grădinițe pentru copii cu diverse dizabilități), pe de altă parte, diagnosticarea, evaluarea, asistența psihologică pentru copii și adolescenți, precum și consilierea părinților și educatorilor [1; 3; 10].

Serviciul de Educație Psihologică din Israel este numit în ebraică „*psihologii hinuch*” ceea ce se traduce în limba rusă ca servicii psihologice în domeniul educației. De fapt, orice consiliu local sau district are propriul serviciu psihologic, care oferă servicii psihologice școlilor, grădinițelor și altor instituții de învățământ situate în interiorul orașului sau al centrului districtului. Municipality orașului sau districtului administrează serviciul de educație psihologică. Cu toate acestea, conducerea profesională și controlul sunt prerogativa departamentului psihologic al Ministerului Israelian al Educației [2; 3; 9; 10].

În prezent, există aproximativ 260 de birouri în întreaga țară care oferă servicii psihologice în sistemul educațional. Conform legislației israeliene, serviciile psihologice sunt oferite copiilor și adolescenților cu vârste cuprinse între 5 și 18 ani, precum și în învățământul specializat (copii și adolescenți cu diferite dizabilități de dezvoltare) cu vârste cuprinse între 3 și 21 de ani.

Psihologul din sistemul de învățământ israelian, se bazează pe obiectivele de mai sus și își desfășoară activitățile profesionale la două niveluri – în grup și individual. El trebuie să aibă cunoștințe fundamentale, atât de psihologia dezvoltării și psihodiagnoză, precum și în cunoașterea proceselor de grup, particularitățile psihologie ale a grupurilor mari și mici. Un act important care este important pentru activitatea psihologului este documentul care cuprinde drepturile clienților – Patient Rights.

Practic, activitatea unui psiholog se desfășoară după cum urmează: în dependență de rata de lucru (100%, 75%, 50%...), se stabilește un anumit număr de copii din instituțiile de învățământ (școli, grădinițe, internate etc.). Volumul de muncă al unui psiholog depinde de zona țării în care lucrează psihologul și de vârsta copilului.

Consultații individuale ale copiilor și părinților, teste psihologice, elaborarea rapoartelor psihologice și a concluziilor pe care psihologul le desfășoară direct în biroul său în sala care a alocat municipalității așa-numita „stație de asistență psihologică în sistemul educațional”. Responsabilitățile unui psiholog includ, de asemenea, munca în școli, grădinițe și alte instituții de învățământ, care i-au fost atribuite. În aceste școli psihologul consultă personalul didactic, discută cu consilierii școlari, administrație, dezvoltă proiecte comune cu aceștia pentru a ajuta copiii, contribuind la dezvoltarea, sănătatea și succesul academic. Psihologul organizează și desfășoară activități psihologice de grup cu copiii, testează în grup, evaluează eficacitatea instituției din punct de vedere psihologic, elaborează și propune optimizări.

Este important de remarcat faptul că un psiholog care lucrează la o stație municipală de ajutor psihologic, independent de administrarea instituției de învățământ (școală, grădiniță) și contribuie la o muncă mai eficientă atât în raport cu conducerea instituției, cât și cu copiii, permite luarea deciziilor, în primul rând în interesul copiilor, nu al administrației.

Psihologii cu o a doua diplomă academică în psihologie (MA) și o licență de psiholog în Israel (întrare în „cartea psihologilor”) au dreptul de a lucra la stația municipală de ajutor psihologic (în conformitate cu legea israeliană „*Legea privind psihologii, 1977*”). În prezent, în Israel există peste 3.200 de psihologi educaționali. Licențele pentru dreptul de a lucra în Israel sunt eliberate de divizia de servicii psihiatrice a Ministerului Sănătății numai psihologilor cu cel puțin un 2 ani grad academic. După ce a primit o licență, psihologul are dreptul de a lucra în serviciul de educație psihologică, dar are

nevoie de formare suplimentară și de supraveghere. Înainte de a obține statutul de „specialist” în psihologia educației, angajatul este obligat să obțină rapoarte de diagnostic, rapoarte și scrisori de la supraveghetorul său, în caz contrar nu are licența nu are forță juridică. Calea de la un psiholog obișnuit la un „specialist” durează de obicei aproximativ 4-5 ani. De-a lungul anilor este necesar ca pretendentul să prezinte rapoarte adecvate cu privire la activitatea de diagnosticare și psihoterapeutică efectuată, să realizeze un anumit număr de ore de supraveghere, să termine cursurile de formare profesională și, în cele din urmă, să treacă cu succes comisia de calificare, susținând un examen destul de complicat.

Statutul de „specialist”, în plus față de creșterea salariilor, oferă unui psiholog care lucrează în sistemul de învățământ, o serie de avantaje. În primul rând, dobândește dreptul de a semna independent scrisori, rapoarte de diagnostic, rapoarte pe toate ariile de activitate. În al doilea rând, el poate deschide practică privată și, în al treilea rând, (după un anumit timp), psihologul care au îndeplinit cerințele relevante, poate deveni el însuși un supraveghetor și consilia psihologi, care nu au statutul de „specialist”. Un alt avantaj al unui psiholog – un specialist în sistemul de învățământ – este dreptul de a se angaja la o școală privată sau internat, precum și în colegii și instituții de învățământ superior pentru activitatea de consultanță și expertizare a testelor psihodidactice (Moldova: teste de evaluare la disciplinele școlare).

Postul de asistență psihologică în sistemul educațional oferă psihologului care lucrează în acest domeniu de oportunitatea de creștere profesională. Pentru aceasta, sunt organizate în mod constant seminarii, cursuri de formare, supraveghetori de grup, discuții de cazuri complexe, familiarizarea cu noi metode de muncă psihocorecțională.

Un psiholog care lucrează în sistemul de învățământ din Israel este obligat să respecte standardele etice și reglementările stabilite de către Comisia de Etică Profesională [9].

Una dintre principalele reguli este de a fi conștient de impactul acțiunilor lor profesionale asupra sănătății și dezvoltării copiilor. Intervenția profesională a unui psiholog are ca scop întotdeauna să acționeze în interesul sănătății și să nu dăuneze copilului, dezvoltării și buneii lui funcționare.

În cazul în care un psiholog decide că un copil are nevoie de ajutor psihologic sau diagnostic, el sau ea este obligat să obțină consimțământul scris al părinților săi. În cazul în care părinții sunt divorțați sau locuiesc separat, ambii părinți trebuie să semneze permisul, indiferent de părintele cu care locuiește copilul. Părinții au dreptul de a primi informații complete despre obiectivele, rezultatele cercetării și intervenția psihoterapeutică.

Este foarte important să se păstreze confidențialitatea informațiilor pe care psihologul le primește de la copil sau părinți. Orice informație despre

copil, obținute prin testare psihologică, diagnostic, detalii și rezultate ale psihoterapiei, specialistul psiholog nu are dreptul să o furnizeze altei persoane sau organizații, nici pe cale orală, nici sau în scris. Prin lege, informația se transmite numai cu acordul scris al ambilor părinți. În cazuri excepționale, psihologul este obligat să transmită informațiile autorităților și organizațiilor relevante, cum ar fi poliția, serviciul social, comisia de recrutare etc. Această regulă se aplică atunci când viața unui copil sau a altei persoane poate fi periculoasă. De exemplu, astfel de situații sunt violența, comisă sau pregătirea infracțiunii, comportamentul suicidal.

Încălcarea de către psiholog a standardelor etice este examinată de Comisia de Etică Profesională. În cazul în care comisia îl găsește vinovat, psihologul este sancționat, până la privarea de licența de psiholog.

Un psiholog care lucrează la o stație de ajutor psihologic din sistemul de învățământ are asigurare profesională obligatorie în cazul în care, de exemplu, părinții copilului sau instituțiile de învățământ este chemat în judecată. Instanța poate constata, dacă acțiunile profesionale ale psihologului au afectat sănătatea mintală a copilului sau a familiei. De obicei, verdictul instanței este de a plăti despăgubirile morale sau de alt gen. În asemenea cazuri, asigurarea ocupațională a persoanei în cauză acoperă suma necesară.

Am menționat mai sus, că activitatea profesională a unui psiholog în sistemul de învățământ Israelian are mai multe direcții.

Unul dintre domeniile importante este activitatea unui psiholog în grădinițe pentru a identifica și oferi asistență copiilor cu așa-numita „dezvoltare mentală întârziată”.

Dezvoltarea mentală întârziată se poate manifesta în următoarele domenii:

- Dezvoltarea cognitivă întârziată;
- Întârziere în dezvoltarea socială, emoțională sau dificultăți în adaptare;
- Întârzierea dezvoltării fizice (inclusiv, probleme de aptitudini motorii);
- Dezvoltare întârziată în comunicare.

Atunci când sunt identificați anumiți copii cu problemele de mai sus, psihologul elaborează recomandări, pentru a ajuta copiilor, diagnosticați cu dezvoltare mentală întârziată. În funcție de conținutul problemei și de severitatea acesteia, psihologul poate recomanda un studiu suplimentar al problemei copilului și poate elabora programe și le aplica pentru a dezvolta zona în care a fost detectată întârzierea. Acestea pot fi clase cu un antrenor sportiv, un defectolog, un profesor, logoped etc. Astfel, un copil cu dezabilități în dezvoltarea fizică sau dezvoltarea mintală întârziată, poate continua să studieze într-o grădiniță regulată sau clasă și să primească ajutor de la specialiștii menționați mai sus.

În cazul tulburărilor de dezvoltare deosebit de severe, un psiholog poate recomanda transferul unui copil la o grădiniță specializată în logopedie sau în alt domeniu, în funcție de problema diagnosticată.

Într-o astfel de grădiniță sau clasă numărul maxim de copii este de 14 persoane. Instruirea este efectuată de un profesor cu studii speciale. În aceste instituții educaționale sunt angajați specialiști pe domenii mai înguste (logopezi, defectologi, psihoterapeuți) care primesc consultații direct de la psihologul, care supraveghează această instituție de învățământ.

Responsabilitatea unui psiholog care lucrează într-o grădiniță include, de asemenea, determinarea gradului de pregătire a copilului pentru școală. În sistemul preșcolar israelian, există o unitate structurală numită „grădiniță obligatorie” care își propune să pregătească copilul pentru școală în anul școlar care anticipează înscrierea la școală. Copiii cu vârsta de până la 5 ani participă la acest grup pregătitor, dar există și excepții [3; 4]. Profesorul informează psihologul despre starea emoțională a copiilor și disponibilitatea lor pentru școlarizare la începutul anului școlar. Împreună identifică copiii, care ar putea avea nevoie de ajutor și teste suplimentare. Fiecare caz particular are nevoie de intervenție psihologică anumită. De exemplu, se poate testa sau observa un copil timp de un an, iar la sfârșitul anului școlar, se va decide, dacă acesta este sau nu pregătit pentru școală. Unora dintre acești copii li se poate recomanda să mai frecventeze un an suplimentar la grădiniță obligatorie sau să-și continue educația în școli specializate pentru copiii cu dezabilități mintale. Este important de remarcat faptul că, recent, în sistemul educațional israelian există proiecte pentru co-educarea copiilor cu dezvoltare normală și a copiilor cu dezabilități de dezvoltare.

Pentru a aproba recomandările psihologului, departamentul de educație municipală creează o comisie psihologică și educațională, care se ocupă cu distribuirea copiilor cu dezabilități de dezvoltare către instituțiile de învățământ specializate. În cazul în care comisia acceptă recomandările psihologului, este încă necesar consimțământul părinților copilului pentru a le pune în aplicare. În cazurile în care părinții nu sunt de acord cu decizia comisiei, problema se decide de un grup de experți independenți.

Al doilea obiectiv principal al activității psihologului în sistemul educațional israelian se referă la activitatea școlii ca unitate educațională [4].

Un psiholog care lucrează în sistemul școlar îndeplinește următoarele sarcini:

1. Dezvoltă programe pentru a ajuta copiii care învață și supraveghează punerea lor în aplicare.
2. Pregătește și desfășoară programe în școală, pentru a preveni violența, fuga de la școală, consumul de droguri și alcool, infracțiunile sexuale etc.

3. Asigură procedurile psihoterapeutice individuale și de grup elevilor nevoiași.
4. Creează un climat psihologic și pedagogic favorabil învățării în școală.
5. Consultă și sprijină personalul didactic al școlii (profesori, consilieri școlari, manageri). Activitatea psihologică de susținere poate fi efectuată atât în cadrul personalului școlii, cât și individual.
6. Promovează consultații de grup și individuale pentru părinți. Unul dintre obiectivele de consiliere este de a ajuta la comunicarea dintre școală și familie, pentru a asigura implicarea personalului didactic în anumite situații care apar în familia copilului.
7. Efectuează lucrări de diagnosticare care vizează:
 - oselectarea celui mai bun program de instruire pentru copil.
 - identificarea copiilor care nu corespund curriculei școlare obișnuite și care au nevoie de o instituție de învățământ specializată.
 - identificarea cauzelor psihologice ale comportamentului deviant al elevilor.
 - identificarea copiilor cu dizabilități de învățare (dificultăți de concentrare, dislexie, disgrafie, lentoare, dificultăți în amintire).

În unele cazuri, părinții pot alege să primească ajutor psihologic sau să efectueze diagnosticul unui copil, care are o problema, în particular, fără intervenția unui psiholog care lucrează la școală.

Testarea psihodidactică se efectuează pentru a identifica problemele de învățare.

După procesarea rezultatelor testelor, psihologul oferă un aviz psihologic și recomandări pentru profesori și examinatori.

De exemplu, pentru educatori, recomandările pot fi:

- Strategii de învățare pentru organizarea materialelor, scris.
- Organizarea schemelor vizuale.
- Reducerea materialului de instruire.
- Trimiterea la un neurolog pediatru pentru a verifica problemele de atenție.

Recomandări pentru examinator:

- A rezerva timp suplimentar la examene.
- Examene reduse la discipline umanitare.
- Posibilitatea de a utiliza dicționarul.
- Neglijarea erorilor de ortografie, atunci când elevii sunt evaluați printr-un examen, a nu lua în considerație erorile de ortografie.
- Înlocuirea examenelor scrise cu răspunsuri orale

Activitățile desfășurate de serviciul psihologic municipal în educație oferă asistență psihologică copiilor din toate categoriile sociale, inclusiv sectoarelor arabe și celor ultra-religioase. Recent, Serviciul Israelian de edu-

cație psihologică a acordat o mare atenție asistenței psihologice copiilor care trăiesc în zone aflate sub tir cu rachete. Copiii care suferă de sindrom posttraumatic, după ce au fost supuși bombardamentelor, au posibilitatea de a primi îngrijire psihologică calificată.

În concluzie, am dori să remarcăm: psihologia educației în Israel este în continuă evoluție. Modele noi și programe de servicii psihologice pentru copiii din școli și instituții pentru copiii de vîrstă preșcolară sunt în curs de dezvoltare și puse în aplicare; sunt perfecționate metodele de diagnosticare și psihocorecție. Oportunitățile psihologice de a ajuta copiii cu dizabilități de dezvoltare și dificultăți de învățare se extind. Psihologii din sistemul educațional în activitatea lor utilizează pe scară largă noile tehnologii, luând în considerare cele mai recente realizări ale științei și informatizării. Cu toate acestea, principalul criteriu pentru funcționarea cu succes a Serviciului israelian de educație psihologică este de a asigura dezvoltarea optimă a copilului, sănătatea sa fizică și mentală, siguranța și autoactualizarea.

Referințe bibliografice:

1. COHEN, A. *Problems of Pupil Education and Communication between Teachers and Parents*. Ministry of Education, Educational Psychology: Special Education Department, 2007. (in Hebrew)
2. *Education Act*, 1988. (in Hebrew)
3. FINN, J.D.; GERBER, S.B.; BOYD-ZAHARIAS, J. Small classes in the early grades, academic achievement and graduating from high school. In: *Journal of Educational Psychology*, 2005, pp. 214-233.
4. GLOVER, J.; RONNING, R. *Historical foundations of educational psychology*. New York, NY: Plenum Pres, 1987.
5. *Grand Dictionnaire de la psychologie*. LAROUSE, 1994.
6. MANONI, M. *The Child and His Problems*. Tel Aviv: Work Publishing House, 1993. (in Hebrew)
7. MANOR-BENJAMIN, A. *Collaboration in a professional team. Theories, research, and their application in practice*. Ministry of Education, Educational Psychology: Special Education Department, 2009. (in Hebrew)
8. *Patient Rights Act*, 1996. (in Hebrew)
9. *Professional Code of Ethics for Psychologists in Israel*, 2017. (in Hebrew)
10. *Psychologists Act in Israel*, 1977. (in Hebrew)

1.14. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN ITALIA

Spectrul tematic al acestui studiu, cuprinde diverse interpretări ale esenței serviciului psihologic școlar și evidențiază unele probleme societale contemporane influente asupra dezvoltării activității psihologice în sistemul de învățământ general din Italia. Stat situat în Europa de Sud, membru al Uniunii Europene, al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) etc.

Educația în Italia este gratuită și obligatorie și constă din cinci etape: grădiniță, școală primară, gimnazială, liceul, studiile universitare. Conform, *The Times*, Universitatea din Bologna este singura din Italia în primele 200 din lume. Totodată, după *Național Science Indicators* – 15,26% dintre lucrările științifice din lume provin din Italia și vizează domeniile științelor sociale, psihologice, pedagogice etc. (*Wikipedia*).

Cercetările în sfera dezvoltării psihologiei în Italia au fost concepute de către unul dintre cei mai influenți și inovativi savanți ai secolului XX – M. Montessori. Abordarea ei psihologică este bazată pe observații științifice și pe încercarea de a crea propriul concept în diagnosticarea și reabilitarea psihologică în cazurile deficiențelor grave or severe. În alternativa *Montessori* se respectă personalitatea și independența copilului și se insistă pe dezvoltarea fenomenelor psihologice rămase neobservate și necunoscute [2; 7].

Albert Elis (1950) dezvoltă *Terapia Rațional-Emoțională* (RET), redefinită mai târziu în *Terapie comportamentală rațional-emoțională* (rational-emotive behavior therapy / REBT), implementată în context școlar ca o strategie, cu scop preventiv al problemelor psihosociale. Punerea în aplicare a acestei terapii în școlile italiene se făcea în diferite moduri:

- prin intermediul abordării informale ce vizează învățarea bunăstării emoționale de către elevi atunci, când se confruntă cu o situație dificilă prin discuții de grup și exerciții;
- prin activități structurate care includ discuții de grup, jocuri de rol, brainstorming. Programul poate viza un subgrup de elevi din mai multe clase sau din întreaga clasă;
- prin introducerea în disciplinele curriculare a conținuturilor educației psihoemoționale inserat în subiectele cele mai potrivite pentru integrare.

La începutul anilor 1990 *Laboratorul de Psihologie* din Italia, a elaborat și implementat Strategia *RULER*, ce constă în integrarea educației psihoemoționale în școală. Aplicarea metodei avea drept scop: înțelegerea mecanismelor psihologice emoționale cu ajutorul principiilor *REBT* (Terapia Rațional Emoțională Comportamentală); dezvoltarea climatului școlar, prin

promovarea sănătății mentale și fizice, construirea relațiilor pozitive între elevi; creșterea motivației și reducerea anxietății, hiperactivității, stresului și agresivității; formarea competenței de autoreglare emoțională etc.

Asociația Educația Rațional-Emoțională (ERE) Italia, fondată în a. 2015, a propus psihologilor, logopezilor, educatorilor, profesorilor și asistenților sociali, un curs numit „Educația rațional-emoțională”, care este un parcurs psihoeducativ care contribuie la promovarea bunăstării emoționale, armonizarea între dezvoltarea cognitivă și afectivă a personalității elevului [1].

Un studiu relevant despre imaginea psihologului în Italia, a fost realizat de A. Palmonari și B. Zani în 1989. Rezultatele obținute relevă existența a patru tipuri de reprezentări: psihologul – militant politic, psihologul – specialist interdisciplinar, psihologul – specialist clinician și psihologul ca și terapeut. Cercetătorii italieni au propus ca aceste patru tipuri de reprezentări, menționate mai sus, să fie organizate în două axe principale: axa vocație/profesionalism și axa socială/individuală. Cel din urmă model, a fost verificat și de B. Bălan, într-un studiu realizat pe populația românească și slovacă, unde s-a ajuns la concluzia, că psihologia este văzută și drept profesie, și ca vocație [6].

Prin conținutul acestor reprezentări, *Organizația Mondială a Sănătății din Italia* (Organizzazione Mondiale della Sanità) a elaborat un document numit *Skills for Life* (1992), în care se stipulează că rolul școlii constă în asigurarea asistenței psihologice a elevilor întru furnizarea competențelor utile pentru interacțiune constructivă și adaptare activă și abilă la condițiile societății în dezvoltare. Cadrul conceptual al acestui document include următoarele competențe socio-afective: rezolvarea problemelor într-un mod constructiv, creativitate prin găsirea unor soluții originale, comunicarea eficientă, competențe pentru relațiile interpersonale pozitive, autocunoașterea, empatia, abilități socio-emoționale prin cunoașterea și controlul eficient al surselor de tensiune.

Sistemul de învățământ general în Italia, este administrat la nivel central de către *Ministerul Educației, Universității și Cercetării* (MIUR), care operează la nivel local prin *Birourile Școlare Regionale* (USR) și asigură:

- monitorizarea respectării normelor privind educația și nivelurile esențiale de performanță;
- punerea în aplicare a sistemelor școlare;
- eficiența acțiunilor de formare și respectarea standardelor programate etc.

În principiu, școala în Italia este o instituție publică cu proprietate de stat, dar există și sistemul privat de toate gradele. Învățământul este obligatoriu pentru toți copiii cu vârste între 6 și 16 ani, are o durată de 10 ani și cuprinde cei opt ani din primul ciclu școlar și primii doi ani din al doilea ciclu.

După încheierea primului ciclu școlar, ultimii doi ani obligatorii (segmentul de vârstă 14-16 ani) pot fi urmați în școlile secundare de competență statală ori în cadrul unităților de formare profesională de competență regională. Tinerii cu vârsta de 15 ani pot parcurge ultimul an de obligativitate școlară într-un context de lucru, pe baza unui contract de ucenicie, cu condiția unei înțelegeri prealabile între Regiune, Ministerul Muncii, Ministerul Educației și părțile sociale.

Promovarea reală a școlii în societate este realizată de către stat în limitele cele mai echitabile și obiective, iar în procesul de instruire a elevului urmează a fi aplicate tehnici și metode moderne de studii eficiente bazate pe dezvoltarea personalității. Respectiv, pentru comoditatea elevilor se organizează activități de tip „*after school*” (activități extrașcolare) indiferent de situația materială a părinților [3; 4].

Conform celui mai recent proiect de lege – „*Stabilirea figurii profesionale a psihologului școlar*”, prezentat în *Senatul italian* (2016) – persoana psihologului școlar este plasată într-o logică sinergică față de experiențele inovatoare înregistrate pe teritoriul italian în școli de toate nivelurile.

Astfel, pentru prestarea serviciilor de calitate în instituția de învățământ, psihologul școlar trebuie:

- să fie înscris în *Ordinul Psihologilor*, cu un master în psihologie și o specializare de patru ani în sectorul specific de dezvoltare;
- să activeze într-un spațiu identificat, la programare, fără a intra în clasă, fără acordul administrației instituției, cadrelor didactice, informarea subiecților implicați în activitate și al familiilor în cazul minorilor;
- monitorizarea comportamentului elevului fără informarea inițială a părinților, poate integra un tip de infracțiune, prevăzută drept violența privată, care în sistemul de reglementare italian protejează libertatea psihică a persoanei.

De menționat, că *Federația Europeană a Asociațiilor Psihologilor* (European Federation of Psychologists' Associations, EFPA) a adoptat un sistem de formare și certificare a psihologilor – *EuroPsy* (Certificatul European în Psihologie). Acesta, vizează faptul, că deținătorii certificatului european sunt considerați calificați într-un domeniu specific de activitate; face distincția între domeniile de competență și practică; se focalizează pe trei domenii relativ separate: psihologia organizațională, personală și a muncii. Una dintre cerințele majore atestate în certificatul *EuroPsy* este că, psihologul trebuie să respecte *Codul etic al psihologilor* din țara în care activează și *Codul etic European* al psihologilor [3; 9]. În prezent, sistemul este pus în aplicare în mai multe state din Europa printre care și Italia.

Problemele psihosociale, politice, economice, culturale etc., existente în Italia în ultimii ani au exercitat o influență semnificativă și în sistemul edu-

cațional și anume asupra proceselor de învățare care sunt în strânsă conexiune cu componentele emoționale, afective și relaționale.

În acest context, se desprind și alte probleme prioritare mai evidente adolescenților, care, se manifestă sub multiple forme: creșterea violenței în școală, comportamente dezadaptative, consum de droguri, debut sexual precoce, fuga de la școală, lipsa valorilor autentice etc.

Având în vedere incidența și prevalența tot mai crescută a problemelor psihologice ale copiilor și adolescenților, se impune o colaborare cât mai strânsă și eficientă între psihologii școlari și psihologii clinicieni. Rolurile fiecăruia dintre cele două categorii de psihologi sunt la fel de importante. Psihologii școlari, prin munca lor individuală, dar și prin colaborarea cu profesorii din ciclul primar și gimnazial, sesizează problemele celor din grupul-țintă și-i îndrumază spre psihologii clinicieni. Împreună, stabilesc un psihodiagnostic corect, după care se inițiază intervenția psihologică adecvată.

În Italia, precum și în alte țări europene, rolul prioritar al școlii este de a educa și a ajuta elevul să-și dezvolte propria personalitate în limitele autentice ale valorilor umane.

Respectiv, figura importanță ce contribuie la îmbunătățirea performanței sistemului de învățământ, rămâne a fi psihologul școlar. În a. 2018, *Grupul de lucru Național de Psihologie Școlară* a efectuat un sondaj pe un eșantion de 440 cadre didactice din mai multe regiuni ale *Italiei*, care activează în instituții de învățământ preșcolar și primar prin administrarea chestionarului „*Psihologul școlar: viziuni ale profesorilor*”. Rezultatele obținute au demonstrat că: 97,3% respondenți consideră psihologul ca cea mai reprezentativă persoană pentru îmbunătățirea întregului mediu școlar; 51,0% percep psihologul școlar ca pe o resursă de interacțiune și influențare asupra elevilor; 21,3% dintre participanți îl consideră ca o necesitate reală în dezvoltarea personalității elevilor. Peste 50,0% dintre cadrele didactice implicate în sondaj evidențiază că, cele mai apreciate aspecte ale intervențiilor psihologice experimentale în timpul activităților școlare sunt: gestionarea conflictelor în clasele de elevi; medierea între profesori și familie; îmbunătățirea stimei de sine și a conștientizării propriilor emoții la elevi; instruirea personalului didactic privind diagnosticarea și recunoașterea precoce a diverselor probleme și modalitățile de abordare a acestora. Doar 12,0% intervievați consideră prevenția drept o activitate importantă confirmând ideea că, prezența psihologului în școală este necesară mai ales în condițiile unui comportament inadaptabil al elevilor [8].

Învățământul incluziv în Italia

Publicațiile *UNESCO* și *OECD* susțin că, începând cu anii '70, în Italia era cea mai înaltă rată de incluziune școlară a copiilor cu dizabilități din Europa (peste 90% copii integrați), pe când majoritatea țărilor au început prin inte-

grarea treptată. Pentru a face o claritate în acest sens, specialiștii italieni afirmă: „*Legea a urmat practica, deoarece practica era eficientă*”.

Astfel, anii 1975-2001 pentru Italia se consideră perioada reformelor: școlile speciale sunt închise, copiii cu dizabilități, fiind integrați în școli de cultură generală. Această perioadă a fost numită „*integrare sălbatică*”.

Spre deosebire de alte țări europene, în Italia – conform legislației – copiii cu deficiențe care întrunesc criteriul vârstei de școlarizare sunt incluși obligatoriu în clase obișnuite. Pentru o integrare eficientă, trebuie respectate câteva reguli:

- nu sunt admiși mai mult de 2 elevi cu deficiență în aceeași clasă;
- efectivul unei clase integrate nu poate depăși 20 de elevi;
- în aceste școli sunt încadrați psihologi specializați (OCDE, 1985).

De exemplu, *Centru psihologic specializat „Rienzo”* a fost inițial o instituție specială dotată cu un centru psihologic de educare. Mai târziu, Centru a fost transformat treptat în școală obișnuită, prin integrarea progresivă a copiilor deficienți în clase cu copii tipici. Evident, părinții copiilor sănătoși au acceptat cu greu situația creată. Treptat, totul a intrat în normal, elevii și părinții considerând în prezent integrarea un lucru cât se poate de firesc.

În timpul activităților psihologice clasa este împărțită în două grupe: unul desfășoară activități libere (fotografie, olărit, pictură etc.), celălalt participă la ore de meditații. Acest aranjament este valabil pentru toate grupele care se schimbă între ele prin rotație.

Un element important este reprezentat de criteriile folosite pentru repartitia pe grupe. Frecvent, grupele sunt formate după principiul extremelor, în care alături de elevii cu dezvoltare tipică sunt repartizați și elevii cu deficiențe. Deoarece elevii capabili înțeleg mai ușor conținutul materiei de studiu, ei pot ajuta și colegii lor aflați în dificultate; în alte cazuri, grupele sunt împărțite după aptitudini, condiții, în care, la disciplinele teoretice, apar diferențe nete între elevi.

Repartitia pe grupe a elevilor cu deficiențe este recomandabilă, mai ales, pentru obiectele principale. Un grup de elevi lucrează conform programei analitice cu profesorul iar celălalt grup lucrează separat cu psihologul. Astfel, elevii pot adresa întrebări și obțin răspunsuri pe înțelesul lor legate de unele probleme și își exprimă propriile interese.

Cooperarea în cadrul activităților presupune prezența în clasă în același timp a profesorului obișnuit și al psihologului. Cei doi specialiști își fixează orarul după cum consideră de cuviință, diferența fiind doar, că, profesorul predă lecția pentru întreaga clasă, iar psihologul asigură asistență elevilor cu anumite probleme [2; 5].

Lecțiile particulare sunt organizate pentru elevii care au cunoștințe rudimentare de citit, scris, socotit.

Totodată, în Italia, a fost dezvoltat un model de integrare școlară, care se realizează în patru faze:

- Raportarea cazului – după stabilirea diagnozei medicale a copilului. Din start acesta este asigurat cu cadru didactic de sprijin;
- Stabilirea diagnozei funcționale prin descrierea patologiei, dizabilității, capacităților, aptitudinilor, deprinderilor copilului;
- În baza diagnozei, se stabilește profilul funcțional-dinamic, care indică caracteristicile fizice, psihologice, sociale și emoționale, dificultățile de învățare și șansele de recuperare a elevului;
- Informația acumulată contribuie la elaborarea Planului Educațional Individualizat.

Activitatea de învățare este adaptată fiecărui elev, creându-se condiții optime pentru dezvoltare. Curriculumul este flexibil și se permite constituirea lui diferențiată în dependență de potențialul elevului. *Evidența și monitorizarea* riguroasă a situației copiilor cu CES se efectuează de către ramura de resort din cadrul Administrației Publice Locale.

Referindu-ne la conținutul Proiectului de lege privind activitatea psihologului școlar (S. 26130), se poate menționa că integrarea psiho-socială complexă presupune:

- organizarea flexibilă a procesului instructiv-educativ cu activitățile psihologice, în așa fel încât să se prevină nevoile fiecărui elev;
- colaborarea permanentă între agenții educației – psiholog, cadre didactice, manageri școlari, elevi pentru asigurarea calității serviciului de asistență psihologică;
- colaborarea părinților copiilor cu dezvoltare tipică cu școala și acor-dul lor cu programul de integrare psihosocială;
- interacțiunea pozitivă dintre elevii tipici și cei deficienți, dintre profesori și psiholog în scopul stabilirii relațiilor constructive.

Procesele de consiliere psihologică și psihoterapie practicate în *Cabinetul Individual de Psihologie* sunt fundamentate de specificul fiecărui caz în parte: abordarea individuală și de grup, utilizarea planurilor multiple de intervenție psihologică prin implicarea intensă și activă a membrilor familiei; abordarea procesului psihoterapeutic de natură experiențialist-unificatoare cu elemente de *Theraplay*.

Concomitent, asistență psihologică școlară este oferită și de „Școala de Psihoterapie Cognitivă Italiană”, centrată pe psihoterapia comportamentală cognitivă bazată pe activități de *mindfulness*. Din așa-numita „a treia generație” este și „Terapia centrată pe compasiune”, propusă de psihologul Paul Gilbert, axată pe reechilibrarea sistemelor emoționale și asigurarea stării de bine la elevi. Există în Italia și *Servicii de psihologie educațională* administrate pe bază contractuală-individuală, unde psihologii pot „licita” pentru

diverse activități psihologice educaționale. Aceasta înseamnă că psihologii educaționali din Italia sunt mai puțin integrați în cadrul școlilor în comparație cu alte țări (Jimerson și colab., 2006).

Pentru o mai bună gestionare a situațiilor dificile au fost înființate *Centrele de informare și consultanță* (CIC), inițial în școlile secundare superioare, Centre multifuncționale, care vizează informarea și planificarea activităților psihologice. Sarcina de „*coordonare și promovare a activităților de educație, pentru sănătate, serviciilor psihologice în școlile de toate nivelurile*” aparține Ministerului Educației și Asociației Italiene de Psihologie (AIP) [3; 8].

Concluzii

Generalizarea experienței italiene, demonstrează că: transformările sociale și educaționale din Italia (*aspecte socio-culturale, economice, politice, valorice, psihologice, reforme în legislația școlară etc.*), au determinat schimbări și în acțiunile de consiliere psihologică pentru elevi; serviciul psihologic în cadrul școlii, paralel cu activitatea de diagnosticare și cea terapeutică, asigură și un *control psihologic* al elevilor, prevăzut de lege, justificat prin necesitatea de a cunoaște particularitățile individuale ale acestuia și evoluția sa psihologică. Acest control contribuie la: anticiparea eșecului școlar; adaptarea și socializarea elevului; integrarea în colectivul școlar inclusiv și a persoanelor cu deficiențe; orientarea școlară și ghidarea în carieră.

Important de menționat, că asigurarea activității psihologului în școlile italiene se bazează pe *criterii de progresivitate, gestionări ordonate, consultării pentru problemele societale existente*.

Totuși, lipsa de claritate la nivel de reglementare dezvăluie o situație cu diverse probleme, deoarece activitățile psihologice în școală nu sunt desfășurate exclusiv de psiholog, așa cum ar fi prevăzut legislația națională, ci de multe alte cadre, adesea necalificate.

De fapt, „*toate instrumentele și tehnicile cognitive și de intervenție legate de procesele psihice (relaționale, emoționale, cognitive, comportamentale) bazate pe aplicarea principiilor psihologice, cunoștințelor, modelelor sau construcțiilor sunt specifice profesiei de psiholog*” (art. 21 al Codului deontologic al psihologilor italieni) [3; 8].

Cu toate acestea, prezentarea numeroaselor proiecte de lege privind activitatea psihologului școlar, cerințele specifice în domeniu demonstrează că, multe dintre modele sunt situate la nivel de politici educaționale a țării, altele se află în derulare nefiind încă aprobate definitiv. Astfel, legislația școlară în sistemul educațional italian, dezvoltarea domeniului psihologiei școlare, în continuare, este în evoluție.

Referințe bibliografice:

1. ANDRONE, S.I. *Constante pedagogice ale evoluției și valorificării paradigmei inteligenței emoționale* (abordare comparativă). Teză de doctor în științe pedagogice. Chișinău, 2019.
2. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. *Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale*. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.
3. BULGARELLI, D.; CHIARUTTINI, P.; GAVELLO, C. et al. *Lo psicologo scolastico. Cenni normativi e buone prassi*. Editore Ordine degli Psicologi del Piemonte, 2019. [Accesat 15.07.2020]. Disponibil: www.dippsicologia.unito.it S...
4. *Care este mai bun – sistemul românesc sau cel italian de învățământ?* [Accesat 10.07.2020]. Disponibil: <https://ro.sputnik.md/education/20180913/21848808/sistem-scoala-romanesc-italian.html>
5. FURDUI, E. Experiența organizării serviciului psihologic în sistemul educațional din Italia. In: *Educația: factor primordial în dezvoltarea societății*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 09 octombrie 2020. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), pp. 238-245.
6. MÎRLEANU, A.; IURCU, A.; COJOCARU, N. Reprezentarea socială a profesiei de psiholog: de la intervenții „clasice” la intervenții organizaționale (studiu explorativ). In: *Studia Universitatis* (seria „Științe ale Educației”), 2013, Nr. 9 (69), pp. 117-126.
7. PLATON, C. *Serviciul psihologic școlar*. Chișinău: Editura „Epigraf”, 2001.
8. *Psicologo scolastico: qual è il suo ruolo e come può...* 2018/09. [Accesat 01.07.2020]. Disponibil: www.stateofmind.it
9. TIKKANEN, T. The Present Status and Future Prospects of the Profession of the Psychologists in Europe. In: *European Psychologist*, 2006, Vol. 11 (1), pp. 2-5.

1.15. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN JAPONIA

Sistemul de învățământ din Japonia este în multe feluri similar cu sistemul de învățământ din alte țări occidentale dezvoltate, însă se apreciază foarte mult baza acestui sistem ce este organizat și dezvoltat pe temeuri teoretice și metodologice bine definite. În comparație cu celelalte țări, în Japonia se pune accent în prim plan pe filozofia educației [5].

Datorită acestui fapt, Japonia are anumite caracteristici ale sistemului de învățământ care fac această țară atractivă pentru mulți oameni, atât pentru cetățenii lor, precum și pentru turiști.

Sistemul de învățământ din Japonia este considerat unul dintre cele mai vechi din lume. Originile dezvoltării stau în secolele VI-VII, când a fost adus pe insulă sistemul de învățământ continental din țările asiatice dezvoltate. Astfel, particularitățile sistemului juridic al țării au condus la utilizarea sistemului de învățământ chinez ca bază, care rămâne (ușor schimbat) în prezent.

Educația în Japonia este un cult susținut de familie, societate și guvern. Se menționează că până la vârsta de 5 ani, japonezii tratează un copil „ca un rege”, de la 5 la 15 ani – „ca un sclav”, iar după 15 ani – „ca un egal”. Se consideră că un adolescent de cincisprezece ani este deja un adult care își cunoaște în mod clar responsabilitățile și se supune impecabil regulilor.

Sistemul de învățământ din Japonia, include:

- Educație preșcolară (creșe, grădinițe și școli speciale cu un program corecțional pentru persoanele cu dizabilități).
- Educația școlară (școli cu trei niveluri – sho: gakko (*elementar*), chu: gakko (*mijloc*) iko: apoi: gakko (*senior*).
- Învățământ superior și specializat (universități, școli tehnice și colegii).

Totuși poporul japonez consideră în educație prioritate dimensiuni precum respectul față de oameni și animale, simpatie și generozitate pentru ceilalți oameni, capacitatea de a simți frumosul și sublimul, de a avea auto-control, de a păstra natura, de a contribui la dezvoltarea societății, de a ajuta pe ceilalți etc.

În Japonia, cum mai este numită și țara Soarelui, o atenție deosebită este acordată educației preșcolare, psihologii confirmă că înainte de vârsta de 7 ani, o persoană primește 70% din cunoștințe, iar celelalte 30% le asimilează pe parcursul întregii vieți. În copilărie învață să comunice cu societatea, iar acest lucru este foarte important pentru societatea japoneză, care se bazează pe capacitatea de a menține o echipă. În mod tradițional, educația preșcolară începe în familie.

Spre deosebire de alte țări, aici, copiii sunt selectați în grupuri mici, așa-numitul „han”. Acestor copii li se oferă „locul de muncă” în grădiniță, ei înșiși aleg numele pentru khanul lor etc. Astfel, încă din copilărie, ei sunt învățați să lucreze în echipă. Există un anumit sistem de formare a acestor grupuri (format până la 8 persoane). Grupurile sunt formate sub influența faptului că fiecare elev al grupului ar trebui să completeze întregul grup. Acest sistem se practică și-n următoarele etape. În gimnaziu, grupurile nu mai sunt permanente, sunt reorganizate la fiecare 5 luni pentru a-i învăța pe copii să se adapteze rapid la noile condiții.

Este de remarcat faptul că, atunci când se discută despre o problemă, se discută adesea nu cu un singur individ, ci cu întregul grup. Potrivit psihologilor japonezi, un astfel de sistem, ajută la păstrarea sănătății individului, deoarece în grupurile armonioase sunt excluse discriminările și stresul asociat cu acesta. Copiii sunt implicați pe larg în managementul clasei. Primele clase sunt alese dintre mentorii studenților (toban), care se schimbă în fiecare zi și astfel fiecare copil este unul. Respectiv se consideră că acest sistem îi învață pe copii să-i controleze pe ceilalți.

Abordarea educației personalității copilului este foarte interesantă. În școlile japoneze există un obiectiv interesant, precum autocritica. Cadrele

didactice considerat de unii nu doar îi învață pe copii în școli, ci îi modelează, aduc exact ceea de ce are nevoie societatea. Profesorilor care nu au copii li se plătește cel mai mare supliment la salariu, acest lucru se face astfel încât profesorul să înceapă să simtă sentimente părintești pentru copii.

Educația școlară în această țară durează 12 ani, din care mai mult de jumătate merg la școala primară din cauza complexității prohibitive a învățării limbii materne. Astfel fiecare individ trebuie să stăpânească cel puțin 1850 hieroglife (acestea fiind conform cerințelor stabilite de Ministerul Educației din Japonia).

Scopul principal al școlii japoneze este de a educa cetățenii siguri de sine ai unei societăți pașnice și democratice, respectând drepturile omului, iubind pacea și adevărul. Legea de bază a educației definește necesitatea dezvoltării perspectivei politice și a toleranței religioase în rândul studenților, dar interzice instituțiilor de învățământ orice legături cu partidele politice și organizațiile religioase.

Se menționează că sfârșitul secolului XIX a marcat epoca reformelor sociale destinate copiilor. Din cauza acestor reforme sociale a apărut nevoia psihologilor școlari. Aceste reforme sociale au inclus educația obligatorie, instanțele de minori, legile privind munca copilului și creșterea instituțiilor care deserveșc copiii.

Societatea începe să „schimbe” prioritățile copiilor de la o sursă economică de muncă la o sursă psihologică de dragoste și afecțiune.

Între anii 1910 și 1914, atunci când școlile din mediul rural și urban au înființat mici clase de educație specială pentru copiii cu dezabilități. Odată cu apariția cursurilor de educație specială, a fost nevoie de „experți” care să ajute în procesul de selecție a copilului pentru educație specială. Școala de psihologie se consideră fondată [4].

În Japonia psihologii școlari sunt experți în psihologie și educație. Acestea oferă o varietate de servicii care includ probleme educaționale, emoționale, sociale și comportamentale pe care mulți copii, tineri și adulți tineri le întâmpină (de obicei între vârsta de naștere și vârsta de 21 de ani). Psihologii din acest sistem lucrează în mod special cu copiii dar și cu profesori, conducători de școli, părinți [7].

Astfel psihologii școlari oferă intervenție cu scopul este de a-i ajuta în crize, ajutându-i să facă față obstacolelor care împiedică succesul. De asemenea, folosesc prevenirea și intervenția timpurie pentru a limita problemele din viața copiilor și din mediul școlar.

Apariția psihologiei ca știință în Japonia a început în principal datorită Statelor Unite: de îndată ce țara și-a deschis granițele, unde tinerii japonezi în universitățile americane, unde, au început să studieze o disciplină – „Psihologia”.

Datorită diferențelor și particularităților culturale evidente, în Japonia ideea principală care a stat la baza teoriei, practicii și științei a fost diferită decât în țările occidentale. Accentul psihologiei din această țară este îndreptat către ideea inimii (minții). După câțiva ani de dezvoltare în psihologia experimentală, tipurile de experimente au devenit mai complexe. Au fost efectuate experimente care s-au concentrat pe relația dintre emoție, tensiunea arterială și respirație folosind pneumograf și pletismograf; privind relația dintre emoție și oboseală folosind un dinamometru.

În ciuda oportunităților care s-au deschis pentru diverse domenii ale vieții datorită psihologiei, majoritatea oamenilor nu au acceptat încă noile științe. Această dezaprobare a devenit evidentă în epoca primelor asociații psihologice care au răspândit idei psihologice în Japonia.

Multe dintre asociațiile psihologice din Japonia s-au confruntat cu diverse probleme, iar unele au încetat să mai existe. Singura asociere care rămâne vizibilă și activă este Asociația Psihologică Japoneză, care s-a format în 1927 sub conducerea lui Matataro Matsumoto, un student al lui Yujiro Motor. Asociația japoneză de psihologie s-a concentrat inițial pe șase domenii: psihologie generală, psihologie educațională, psihologie organizațională, psihologie juridică, psihologie militară și psihologie clinică.

După câțiva ani de la înființarea Asociației Psihologice din Japonia, psihologii au început să dezvolte și să pună în aplicare ideea de consiliere psihologică. Acest lucru s-a întâmplat la începutul anilor '90. De această dată, oamenii de știință japonezi s-au bazat pe experiența Statelor Unite, iar psihologii japonezi s-au confruntat cu problema neînțelegerii și a respingerii.

De-a lungul anilor, psihologia ca practică în Japonia a devenit din ce în ce mai populară, dar continuă să-și caute locul în țară și cultură. De-a lungul secolului trecut, a făcut progrese mari în a deveni o disciplină respectată, dar rămân încă multe provocări. Odată ce această zonă este privită și fundamentată teoretic din punctul de vedere care reflectă cel mai îndeaproape cultura și viziunea japoneză, aceștia recunosc adevărata putere a psihologiei și le va fi mai ușor să o înțeleagă și să o accepte.

Psihologii școlari ajută la construirea de școli egale și pline de speranță, la creșterea gradului de conștientizare a problemelor de sănătate mintală și dezvoltă modalități de a trata problemele în mod individual. În școală fac echipă cu profesorii și părinții pentru a decide comportamente eficiente și pentru a asigura acceptarea și valoarea diversității. Psihologii școlari administrează dificultățile de evaluare și de confruntare cu care se confruntă toți elevii în învățarea psihologică, socială, personală, emoțională și educațională / de dezvoltare. De asemenea, analizează și revizuiesc metodele de soluționare a problemelor pentru studenți și în școli pentru a menține o atitudine bună și sigură.

Psihologii școlari folosesc aceste cunoștințe pentru a ajuta personalul școlii să îmbogățească viața tuturor copiilor. Aceste cunoștințe sunt de asemenea utilizate pentru a identifica și a lucra cu copii cu nevoi speciale. Psihologul școlar trebuie să poată evalua și dezvolta planuri pentru copiii cu CES. Așteptările de la psihologul școlar sunt de asemenea ca să mențină și să îmbunătățească viața tuturor copiilor din școală. Stabilindu-se ca psihologii școlii să fie consultanți în planificarea și implementarea curriculumului școlar.

Este esențial ca psihologii școlari să îndeplinească aceleași calificări și să primească o pregătire corespunzătoare în toată țara. Aceste standarde de bază au fost discutate pentru prima dată în cadrul Conferinței Thayer. În cadrul acestei conferințe Thayer, unii participanți și-au exprimat părerea că, pentru a păstra titlul de psiholog școlar, o persoană trebuie să fi obținut un doctorat. Aceasta este o problemă care este încă dezbătută astăzi și este principala diferență între Asociația Națională a Psihologilor Școlari (NASP) și Asociația Psihologică Americană (APA).

În Japonia sunt discutate actualmente standardele necesare pentru titlul de psiholog școlar.

Psihologia școlară în Japonia este o scenă de educație școlară. Susține teoria și practica serviciilor de sprijin psihologic oferite de psihologii școlari. Este un sistem academic, iar accentul principal al serviciilor psihologilor școlari este asupra învățării și adaptării (Toshinori Ishikuma, 1999 /石熊敏典/). Societatea japoneză pentru psihologia educațională (1996) a adoptat sistemul academic de psihologie școlară, psihologie legată de învățarea și dezvoltarea copiilor, comportament și personalitate. Fundamente științifice obiective și comportamentale (psihologia dezvoltării, psihologia predării/învățării, psihologia cognitivă, psihologia personalității, psihologia socială etc.). Teorii și tehnici ale serviciilor de asistență psihoeducațională pentru profesori, părinți și organizații școlare (evaluare psiho-educativă, consiliere). Teorii și tehnici ale serviciilor precum instruire și consultare). Teorii și metode legate de educația școlară (sociologie educațională, sistem educațional). Cu referire la organizarea școlii, managementul școlii/clasei, educația pentru nevoi speciale, filosofia educațională etc.) – este rezumată în trei piloni.

În comunitatea psihologică japoneză, distincția dintre psihologia clinică, psihologia consilierii și psihologia școlară este ambiguă, dar în Statele Unite, aceste trei sunt clar identificate. În acest sens, psihologia japoneză este încă în curs de dezvoltare. (Toshinori Ishikuma, 1999 /石熊敏典/).

În primul rând, punctele comune dintre psihologia clinică și psihologia școlară sunt: (1) Sprijinirea teoriei și metodei serviciilor de asistență pentru persoanele cu mari nevoi de asistență.

Eru sprijină teoria și metoda serviciilor de asistență de către asistenți profesioniști, Evaluare, consiliere, conservator. Există trei puncte: care are

un cadru de servicii numit rotație. Pe de altă parte, diferențele dintre psihologia școlară și psihologia clinică sunt următoarele: în același timp, văzând copilul ca o singură personalitate, vedeți-l ca pe un copil elev (ținta serviciului de educație școlară). Toți copiii sunt eligibili pentru servicii de sprijin psihoeducațional.

Ce ține de asistența pentru (boala mintală) la japonezi este slabă. De regulă, la ei nu se oferă psihoterapie pe termen lung copiilor la școală și în afara ei. În serviciile de sprijin psihoeducațional, copiii cu probleme grave duc viața școlară obișnuită ca și ceilalți copii.

Japan Counselling Society (2005) a descris consilierea ca fiind „bazată pe știință, cum ar fi psihologia consilierii. Este o activitate de asistență profesională care sprijină îmbunătățirea diverselor abilități, cum ar fi adaptarea și copingul”.

În psihologia școlară, există trei etape ale serviciilor de sprijin psihoeducativ. Prezentat după Onose, 2004 /小野瀬/ și Toshinori Ishikuma, 1999 /石熊敏典/. 1. Serviciul de asistență primară – Servicii de asistență pentru toți copiii pentru ai ajuta să îndeplinească sarcini de dezvoltare și educație, adaptarea la momentul admiterii, abilități de învățare, abilități de gestionare a problemelor, abilități de relaționare interpersonală etc. Principalii actori ai serviciului de asistență primară sunt profesorii care sunt „ajutoare complexe”. 2. Serviciul de asistență secundară – un serviciu de sprijin pentru unii copii care au început să se lupte, consolidând perspectiva preventivă. Mai exact, o scădere a motivației de a învăța, pentru copiii care vor fi în pericol în viitor, cum ar fi cei care nu au urmat școala, s-au transferat la altă școală, s-au întors în Japonia sau au probleme cu mediul familial. Este un serviciu de asistență unde nu sunt implicați doar profesorii de clasă și consilierii educaționali, ci și profesorii de asistență medicală și consilierii școlari. 3. Serviciu de asistență terțiară – este un serviciu individual de asistență pentru anumiți copii cu mari nevoi de ajutor. Specific celor ce au nevoie de servicii de asistență serioase, cum ar fi refuzul școlar, dificultatea de învățare / tulburarea de învățare (LD), agresiunea, refuzul școlar, delincvența, dizabilitatea dezvoltării etc. În ceea ce privește scena serviciului de asistență terțiară, clasa specială de sprijin, sala de consiliere educațională, camera de sănătate, sala de îndrumare pentru adaptare.

Consilierii școlari și psihologii școlari pot formula, de asemenea, planuri individuale de orientare și planuri individuale de sprijin educațional pentru educația cu nevoi speciale.

Cu toate acestea, în calitate de „ajutor profesional”, trebuie o evaluare adecvată și o interpretare corectă. În principiu, serviciile de asistență terțiară oferă „asistență în echipă” din punctul de vedere al psihologiei școlare și răspunsul psihologilor clinici.

Aspectele psihologice și sociale promovează auto-înțelegerea, cum ar fi personalitatea și aptitudinea, și se ocupă, de asemenea, de problemele interpersonale și de stres. Dobândește puterea de a face față. „Consilierea pentru dezvoltare” care încorporează nu numai cunoștințele psihologiei clinice, ci și perspectiva psihologiei dezvoltării Gu” (Yumi Tamase, 2008 /玉瀨由美/) este de asemenea eficient. Acoperă o gamă largă de domenii, inclusiv asistență pentru îndeplinirea sarcinilor de dezvoltare și intervenție pentru crize de dezvoltare.

Pe lângă consilierea educațională terapeutică, consilierea educațională preventivă și dezvoltarea personală este necesar și consilierea educațională.

Consilierea oferită de psihologii școlari acoperă nu numai aspectele psihologice și sociale ale copiilor, ci și aspectele legate de învățare, carieră și sănătate. Desigur că și în Japonia ca și-n toate țările există diverse probleme, cum ar fi creșterea numărului de înscrieri nedorite, abandonul școlar și măsuri împotriva îngrijirii, astfel încât asistența psihologică este necesară din ce în ce mai mult. Psihologilor școlari li se cere, de asemenea, să fie implicați activ în eforturile de educație și în carieră în întreaga școală. Sprijinul pentru sănătate este asigurat în principal de profesori care asistă. Tehnicile serviciilor de sprijin psihoeducațional furnizate de psihologia școlară sunt, aproximativ, împărțite în următoarele: Evaluarea psihologică este „o problemă sau o situație de criză pe care o întâmpină un copil care urmează să fie asistat în abordarea unei probleme. Un proces care oferă materiale pentru formularea politicilor și planurilor pentru serviciile de asistență psihoeducațională prin colectarea și analiza informațiilor despre Sine (Toshinori Ishikuma, 1999). Scopul și tehnica evaluării diferă în funcție de cele trei etape ale serviciilor de asistență. Deoarece psihologia școlară pune accentul pe o abordare ecologică, subiectul evaluării este copilul însuși și mediul copilului. Devine o interacțiune (Toshinori Ishikuma 1999) și este important să înțelegem diferențele individuale și cele colective. Tipurile de evaluare sunt: (1) propria evaluare a ajutorului, (2) evaluarea copilului (= beneficiar) și (3) evaluarea.

Poate fi împărțit în trei categorii: evaluarea mediului copilului. Metodele de evaluare sunt observare, interviu și jocul. De asemenea se poate de clasificat în: examen psihologic și interviu cu ajutorul unui copil.

Evaluarea este o resursă de auto-ajutor pe care fiecare copil o poate rezolva de unul singur și nu o poate gestiona singur. Este necesar să se ia în considerare resursele de asistență care necesită asistența altora separat (Onose, 2004). În acest caz, Ishikuma și Tamura sugerează să se aplice tehnicile „*Foaia de verificare a resurselor ajutorului*” și „*Foaia echipei de ajutor*”.

Japonezii consideră că consultarea este „mai bună atunci când mai multe persoane cu specialități diferite examinează situația problematică a

țintei asistenței, de aceea procesul de discutare a formei ideale de asistență și într-un final psihologul sau persoana competentă pe această problemă încheagă tot într-o concluzie bine formată și revine cu recomandări, soluții, careva sugestii pentru persoana în cauză. Asemenea întruniri comune are două scopuri: îmbunătățirea capacității de ajutor și definirea adeverată a problemei. Ca și-ntr-o consilierea obișnuită dintre psiholog și client se subliniază următoarele obligații: confidențialitatea și raportarea. Se lucrează pe picior de egalitate, nu într-o relație ghid-ghidată, iar însăși ședința de consiliere este luată drept consultare.

În psihologia școlară, echipele de sprijin sunt organizate în funcție de situația problematică a copilului. Definiția unei echipe de ajutor este „marea nevoie de ajutor” De mai mulți experți și părinți care au ca scop rezolvarea problemelor de învățare, psihologice/sociale, cariere și probleme de sănătate ale copiilor mici. Exemple tipice sunt consultațiile educaționale care servesc ca profesori de casă, părinți și coordonatori. Este o echipă mică formată din persoane responsabile, iar o astfel de echipă de asistență este numită „echipă de asistență de bază”. Ideea că părinții sunt incluși în „echipa de asistență de bază” este că sunt „experți ai propriilor copii”, care își cunosc bine copiii.

O astfel de consiliere i se mai zice asistența continuă care satisface atât nevoile de consiliere, cât și nevoile de consultare ale părinților. La fel, rămân „Protejate rezultatele activităților de sprijin pentru copii desfășurate de profesori și consilieri școlari în perioada în care părinții sunt zguduiți psihologic.

În funcție de mărimea asistenței de care are nevoie copilul și de gradul de urgență, o „echipă de asistență extinsă” sau „asistență de tip rețea” deveniți o „echipă”. „Echipa de asistență pentru extindere” este o „echipă de asistență principală”, cu profesori care asistă în asistență medicală, îndrumare pentru indivizi și cooperative de educație specială. Au fost adăugați personalul școlii, cum ar fi un denator, un șef de clasă și un consilier de activitate al clubului. „Echipa de asistență de tip rețea”, are nevoie de asistență pe scară largă prin intermediul rețelei de membri, în plus față de „echipa de asistență de bază” și „echipa de asistență pentru extindere”. Este o cerere și sunt implicate diverse resurse de asistență, precum instituții externe, din afara școlii (instituții medicale, cursuri de orientare pentru adaptare, asociații de părinți, voluntari) – Give (Masahiko Tamura, 2004 /田村正彦/). În acest caz, există mai mulți coordonatori, deoarece aceștia acționează ca coordonatori și legături cu alți asistenți. Coordonarea este importantă în avansarea sprijinului echipei. Ce este coordonarea? „Asistență în interiorul și în afara școlii. Acest proces de formare a unei echipe în timp ce coordonează resursele și coordonează activitățile de ajutor la nivelul echipei de ajutor și la nivel de sistem, ajută la menținerea climatului psihologic și confortului personal fiecărui copil în școală.

În ultimii ani, a existat o trecere de la consilierea educației terapeutice la consilierea educației preventive și de dezvoltare. Kokubun, psiholog de consiliere, a raportat despre consilierea la școală că ar trebui schimbată de la „consilierea vindecătoare” la „consilierea favorabilă”. Se susține că primul este un model de psihologie clinică pentru consultarea educației terapeutice, iar cel de-al doilea este un model de psihologie de consiliere. În concordanță cu consilierea educațională preventivă și de dezvoltare, serviciile de sprijin primar și secundar pentru psihologia școlară sunt preventive ce corespund consultării educației pentru dezvoltare. Hirohito Kondo /近藤博仁/, psiholog clinic, a răspuns, de asemenea, refuzului școlar prin „promovarea asistenței” și „asistenței preventive”. El subliniază importanța „asistenței”. În ultimii ani, accentul a fost pus pe consultarea educației preventive și de dezvoltare în formarea cadrelor didactice la Centrul de educație. Instruirea și instruirea pentru practicarea „asistenței în echipă” din punctul de vedere al psihologiei școlare sunt în creștere. Limita dintre consilierea educației preventive și consilierea educației pentru dezvoltare nu este întotdeauna clară și ambele sunt adesea tratate împreună. Ca consultare de educație preventivă, educație pentru gestionarea stresului, pregătire pentru abilități sociale, abilități de viață se oferă asistență pentru a preveni o situație dezadaptativă. Este nespun de important să se facă o evaluare utilizând lista de verificare SOS sau „QU”.

„QU” (chestionar pentru o viață școlară distractivă) constă dintr-o scală de motivație a vieții școlare și o scală de satisfacție a clasei. În chestionar, scara de motivare a vieții școlare măsoară moralul școlar, iar scara de satisfacție a clasei este scorul de aprobare și scorul încălcat. Copiii/studentii sunt împărțiți în patru grupuri: (1) grupul de satisfacție a vieții școlare, (2) grupul de recunoaștere a încălcărilor, (3) grupul de satisfacție a vieții școlare și (4) grupul neaprobat. Posibilitatea colapsului poate fi prezisă într-o oarecare măsură (Takayoshi Onodera /小野寺隆義/ și Yuta Kawamura /川村裕太/, 2009).

În ultimii ani, numărul copiilor „ascuțiți” a crescut, dar Anger Management este, de asemenea, o predare preventivă și este una dintre consultațiile educaționale. Gestionarea furiei este abilitatea de a controla sentimentele de furie. Antrenamentul de afirmare este strâns legat de gestionarea furiei. În același timp, permite afirmarea corectă a sinelui.

Cu referire la consilierea în carieră este un exemplu tipic de consiliere în educație pentru dezvoltare. Rădăcinile consilierii sunt ocupațiile orientare educațională, mișcare de sănătate mintală și consiliere pentru dezvoltare (Satoshi Kanazawa, 1997 /金沢聡/), autorealizare profesională. Consilierea în carieră este strâns legată de orientarea profesională, care îl face să se gândească la „modul de viață” și „modul de a fi”. Consilierea educațională dintr-o perspectivă de dezvoltare joacă un rol major în educație).

Întâlnire de grup construită care vizează construirea de relații umane și îmbunătățirea abilităților de comunicare interpersonală (întâlnirea de grup) se practică, de asemenea, în școlile din întreaga lume ca consultare în domeniul educației pentru dezvoltare (de exemplu, Katano, 2007). „Jocul de relație interpersonală”, care este una dintre abordările grupului, poate fi, de asemenea, utilizat ca consultare educațională pentru dezvoltare. Orientarea terapeutică a elevilor joacă un rol extrem de important implicarea psihologiei școlare. Acest lucru permite asistență terțiară de bunăstare, poliție, corecție/protecție, justiție și asistență medicală. Tot odată este necesară „asistență de tip echipă de lucru”, ce trebuie să accentueze limitele implicării personalului școlii și a psihologului. În 1989, Societatea Japoneză pentru Psihologia Educației a publicat o inițiativă care vizează formarea psihologilor școlari la școala postuniversitară. Rădăcinile sale constau în faptul că „Comitetul de revizuire a formării în casă” a fost înființat (reorganizat în „Comitetul executiv de psihologie școlară” în anul următor).

În prezent, în Japonia, există aproximativ 3.800 de deținători de calificare a celor mai buni, competenți psihologi, dintre care 90% sunt titulari de licență pentru profesori.

În concluzie, menționăm că în Japonia este înalt apreciată activitatea psihologului școlar în sistemul educațional.

Referințe bibliografice:

1. FUJIOKA, H. *Consilierea educațională și orientarea elevilor din perspectiva psihologiei școlare*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://www.kyokyo-u.ac.jp/Cece/10-20.pdf>
2. *Педагогическая мысль в Японии*. [Accesat 10.04.20]. Disponibil: <http://historic.ru/books/item/fooo/soo/zoooooo6/sto33.shtml>
3. *Психологическая наука и практика в Японии*. [Accesat 18.05.20]. Disponibil: <https://vk.com/@ppksfu-psihologicheskaya-nauka-i-praktika-v-yaponii>
4. ТОШИКИ, И. *Текущий статус и предметы школьных консультантов в японском школьном образовании*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://www.jstage.jst.go.jp/article/kokoronokenkou1986/11/2/11_2_36/_pdf
5. *Школьная психология – School psychology*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://ru.qwe.wiki/wiki/School_psychology
6. ЯНКОВСКИЙ, И.Н. *Образование в Японии: нужен ли нам такой подход в Украине?* [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://yankovsky.com.ua/obrazovanie-v-yaponii-nuzhen-li-nam-takoj-podxod-v-ukraine/>
7. *Японская система образования – психология*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://obuchayka.ru/obshhenie/yaponskaya-sistema-obrazovaniya-psihologiya.html>

1.16. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN MAREA BRITANIE

Analiza datelor din istorie ne atestă că primele societăți și organizații psihologice în Marea Britanie au început să apară la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Astfel, în anul 1884 Galton, fondatorul primului laborator de antropometrie și-a propus să studieze diferențele individuale de natură genetică. Pentru a măsura diferențele psihologice dintre elevi, el a aplicat metode metrice și statistice, care foarte curând au contribuit la formarea metodei testelor mintale. În anul 1899 Sully, profesor de psihologie și logică de la Colegiul Universitar din Londra, a creat primul laborator de psihologie din Marea Britanie. În anul 1883, pornind de la lucrările lui Sully și ale colegilor săi, a fost creată Asociația Britanică de studiere a copilului, având drept obiectiv studierea sferei normalului și a patologicului la elevi. A. Stouns (1984) evidențiază faptul că în multe școli și colegii din Marea Britanie se mai păstrează metode care divizează elevii pe categorii și care formează o atitudine specifică față de aceste persoane. Aplicarea testelor duce după sine categorizarea elevilor pe criterii, în funcție de IQ: elevi cu un nivel înalt al IQ și elevi cu un nivel jos al IQ. Însă, în ultimul timp, menționează Stouns, crește numărul cercetărilor ce se axează pe problemele concrete ale instruirii și pe depistarea cauzelor, naturii apariției lor, și nu pe selectarea și categorizarea elevilor în grupuri după anumite caracteristici asemănătoare [2].

Societatea psihologică britanică a fost înființată de zece cercetători la 24 octombrie 1901 la University College London ca societate psihologică, cu scopul de a promova cercetarea psihologică științifică și de a dezvolta colaborarea între reprezentanții diferitelor ramuri ale psihologiei. În 1906, numele a fost schimbat în Societatea Psihologică Britanică în urma descoperirii unei alte organizații cu un nume similar [7].

Societatea psihologică britanică *British Psychological Society* (BPS) este o organizație publică, profesională a psihologilor britanici. Societatea este înregistrată ca organizație nonguvernamentală. Principalele activități vizează ridicarea standardelor de predare și practică în psihologie, creșterea influenței psihologiei practice în societate și sensibilizarea publicului în psihologie [7; 8; 9].

Biroul principal administrativ al societății este situat în Leicester, există mai multe birouri regionale – în Belfast, Cardiff și Londra. Biroul din Londra este locul principal pentru întâlniri oficiale, cât și organizarea de conferințe și alte activități la nivel de țară [6].

De-a lungul istoriei sale, societatea și-a schimbat în mod repetat structura, creând diverse diviziuni, consilii, comitete și subsisteme. În 1950, numărul membrilor BPS era de 1897 de persoane, în 1960 – 2655, până în 1982 – mai mult de 10.000, în ultimul timp numără mult peste 45.000 [5, p. 26; 8].

În cadrul British Psychological Society (BPS) există o anumită ierarhie de subsisteme precum: secțiuni, diviziuni și ramuri. Ramurile sunt constituite pe criteriul topognozic, fiecare regiune geografică având specificul său. Secțiunea include grupuri de interese, inclusiv membri ai BPS interesați de aspecte specifice psihologiei. Numai psihologii profesioniști și competenți pot deveni membri cu drepturi depline ai unităților de secțiuni. În prezent, societatea este formată din 10 diviziuni și 13 secțiuni [1; 3, p. 114].

Printre direcțiile principale de activitate ale BPS, se numără menținerea valabilității licenței și evidența psihologilor autorizați, aducerea diverselor informații societății, garantarea unor standarde ridicate de predare și practică, organizarea de conferințe, publicare și alte activități specifice domeniului psihologie.

O altă direcție de activitate sau misiune a British Psychological Society este de a publica cărți, reviste (inclusiv, lunar – The Psychologist), un rezumat de cercetare gratuit și alte publicații. Publicarea jurnalelor este o parte esențială a activității Societății Psihologice Britanice. Împreună cu editura „Wiley-Blackwell” BPS publică în jur de 11 reviste.

Astfel, psihologia în Marea Britanie este un domeniu care include o gamă largă de activități și o atenție serioasă este acordată fiecăreia dintre ele. Domenii ce includ următoarele specializări: psihologia clinică, psihologia afacerilor, psihologia criminalistică, psihologia copilului și a educației, neuropsihologia etc.

A fost realizat un clasament al universităților cu specializările în psihologie, având mai multe criterii la bază. Potrivit cercetărilor independente din 2015 [6; 7], pe primele 10 locuri, sunt clasate următoarele universități din Marea Britanie, cu specializarea în psihologie:

- University of Cambridge;
- University of Oxford;
- University of Bath;
- University of Glasgow;
- University of London;
- University of St. Andrews;
- Durham University;
- Birmingham City University;
- University of Bristol;
- University of Edinburgh.

Clasamentul a fost realizat în baza anumitor standarde de evaluare, realizările studenților, baza de cercetare și laboratoare, precum și perspectivele de angajare pentru absolvenți. Cu toate acestea, nu înseamnă că universitățile care nu sunt incluse în primele zece, oferă o instruire de o calitate mai joasă. Dimpotrivă, este foarte posibil să asigure un confort studenților din mai multe considerente. Structura Cursului educațional complet este obținerea titlului de licență și masterat. În primii 3-4 ani, studenții Facultății de Psihologie înțeleg la maximum tot ce este necesar pentru a construi o bază solidă de cunoștințe în domeniu. În universități, programul este conceput astfel, încât studentul să obțină o înțelegere largă a materialului studiat, să se familiarizeze cu toate metodele posibile de cercetare, să se angajeze în statistici și să participe la lucrările de laborator.

În principiu, o diplomă de licență oferă deja oportunitate de a studia psihologia aplicată necesar profesiei. Durata studiilor de masterat este de 1-2 ani, și constă în alegerea unei direcții mai specifice și aprofundarea cunoștințelor dobândite. Masteratul obligatoriu implică activități de cercetare și formare. Aptitudinile necesare unui masterand în domeniul psihologiei sunt:

- Pasiunea pentru domeniul psihologie;
- Sociabilitatea, dorința de a lucra cu oamenii și capacitatea de a găsi un limbaj comun cu ei;
- Perseverență în activități;
- Abilitatea de a lucra independent sau în echipă;
- Capacitatea de a lua decizii rapide;
- Eforturi pentru autoperfecționare.

După cum am menționat, în Marea Britanie, activitățile psihologilor și psihoterapeuților sunt reglementate de următoarele comunități profesionale – British Psychological Society (BPS) și Health and Care Professions Council (HCPC) pentru psihologi; UK Council for Psychotherapy (UKCP) și British Association of Counselling & Psychotherapy (BACP) pentru psihoterapeuți.

Însă pentru a începe a lucra ca psiholog sau psihoterapeut practicant, e nevoie de a obține acreditarea într-una din comunitățile profesionale. Principiul obținerii acreditării este același pentru ambele specialități, în care se obține unul dintre statuturile de membru profesional. Pentru BPS, statusurile unui psiholog sunt următoarele:

- *Chartered Membership (statutul de membru)* – statutul profesioniștilor confirmați, cu practică și supraveghere personală, oferă dreptul la muncă.
- *Graduate Membership (calitatea de membru absolvent)* – statutul pentru cei cu o diplomă în psihologie fără practică și supraveghere personală, nu se califică pentru angajare.

- *Student Membership (calitatea de membru al studenților)* – statutul pentru studenții care studiază în prezent în specialitatea lor, nu dă dreptul la muncă.

De regulă, obținerea unei diplome de licență nu este suficientă pentru a începe propria practică, de aceea e nevoie de acreditare în toate comunitățile profesionale. Există următoarele tipuri de acreditare:

- *Acreditare senior (senior accreditation)* – acordată în cinci domenii diferite (consultant/psihoterapeut, consilier pentru copii/psihoterapeut, consultant medical / psihoterapeut, supraveghetor individual, supraveghetor de grup), conceput pentru profesioniști care au fost acreditați, cel puțin în ultimii trei ani, au numărul necesar de ore supravegheate după acreditarea inițială și și-au aprofundat calificările; acest tip de acreditare permite dreptul la muncă.
- *Acreditare (accreditation)* – acordată membrilor individuali BACP, care au fost în practică de cel puțin trei ani, au cel puțin 450 de ore de muncă realizare, fiind supravegheate și continuă să fie supuși supravegherii periodice (cel puțin 1,5 ore pe lună); la fel acest tip de acreditare oferă dreptul la muncă.
- *Calitatea de membru al studenților (student membership)* – acordat în cursul formării, în cadrul unui program recomandat de BACP, acest tip de acreditare nu se califică pentru angajare.
- *Membru individual (individual membership)* – acordat la finalizarea unui program recomandat, sau a unui examen de calificare; la fel acest tip de acreditare nu permite dreptul la muncă.

Pentru a începe să lucreze ca psiholog practicant, este nevoie de o instruire nu mai mică decât nivelul de masterat, pentru a obține un accent mai restrâns, precum și de practica consilierii în timpul perioadei de formare. De asemenea, trebuie să menționăm că orice viitor psiholog/psihoterapeut ar trebui să aibă un anumit număr de ore de supraveghere personală (dezvoltare personală), adică pentru realizarea cu succes a activității profesionale, este imperativ să fie vizitat, în mod regulat, psihologul personal.

De obicei, calea unui psiholog/psihoterapeut novice arată astfel:

- Obținerea unei diplome de licență, începerea supravegherii personale.
- Obținerea unui masterat/doctorat, în cadrul procesului de instruire studentul începe să consulte clienții, sub îndrumarea profesorilor și a supraveghetorilor special instruiți, colectând astfel o bază de clienți.
- Obținerea acreditării oficiale ca psiholog/psihoterapeut practicant.

Avansarea în carieră este cu greu posibilă fără apartenența la una dintre organizațiile de autoreglare – The British Association for Counselling and Psychotherapy (BACP), The UK Council for Psychotherapy (UKCP) sau The National Counseling Society (NCS).

La etapa actuală în Marea Britanie profesia de psiholog este una reglementată, accesul realizându-se prin intermediul organizației competente, în acest caz *Health and Care Professions Council* împreună cu *The British Psychological Society*. Acestea prevăd calificările minime pentru practicarea profesiei de psiholog din diferite domenii. Cu excepția psihologilor clinicieni și a celor din domeniul consilierii și cel educațional, care trebuie să finalizeze cursurile doctorale pentru a putea practica, pentru celelalte domenii de activitate este impusă absolvirea studiilor masterale.

Health and Care Professions Council (HCPC) este o organizație care reglementează activitatea profesioniștilor din domeniul sănătății, psihologiei și îngrijirii din Regatul Unit. Stabilesc standarde, dețin un registru, asigură calitatea educației și investighează reclamațiile.

The British Psychological Society (BPS) este o organizație reprezentativă pentru psihologi și psihologie din Regatul Unit. Societatea britanică de psihologie este cea mai importantă societate științifică și profesională din Marea Britanie, fiind fondată în 1901, Societatea a primit Carta Regală în 1965. Este a doua ca mărime din întreaga lume, fiind recunoscută la nivel internațional în promovarea științei și practicii psihologice [8; 9].

Domeniul de activitate prioritar constă în a dezvolta, promova și aplica cunoștințele din domeniul psihologiei în interes public, prin stabilirea unor standarde înalte în educație și dezvoltare profesională. Ele acoperă toate domeniile de cercetare și practică psihologică. În prezent organizația înregistrează peste 50.000 membri ai BPS, psihologi din următoarele domenii:

- Cercetătorii științifici și profesorii în instituții de învățământ superior;
- Psihologi clinicieni, psihologi consilieri, psihologi în sănătate și neuropsihologi care lucrează în mediul sanitar și comunitar, în cercetare sau practică privată;
- Psihologii educaționali din școli, școli speciale, colegii și clinici;
- Psihologi ocupaționali în servicii de consiliere în management, personal, instruire, selecție și carieră;
- Psihologii criminaliști care lucrează în instituții penale și spitale speciale;
- Psihologii din domeniul sportului etc.

Sub egida *The British Psychological Society* sunt realizate un șir întreg de activități: stabilirea standardelor educaționale, consultanță și sprijin instituțiilor superioare de învățământ, consultanță și sprijin organizațiilor cu privire la aspecte conexe, precum sănătatea în muncă, ergonomia și satisfacția la locul de muncă. Sinteza activităților realizate fiind publicate în revista *The Psychologist*.

Serviciile psihologice din Anglia au mai multe origini. Dezvoltarea psihologiei educaționale în școlile din Anglia și Țara Galilor ține de crearea

primului serviciu de psihologie școlară, în 1913 la Londra, directorul căruia a devenit Berte. El a elaborat o serie de teste individuale și colective pentru elevi și a întreprins o analiză diferențială a factorilor de importanță majoră privind randamentul școlar (programe, metode), personalitatea elevului. Mai târziu, în Marea Britanie și Scoția apar numeroase servicii de psihologie școlară după un model similar cu cel al lui Berte. În 1913, Sirill Berte, primul psiholog școlar din Marea Britanie, este invitat de autoritățile Londrei pentru consultarea în problemele individuale ale școlărilor și promovarea politicilor cu privire la organizarea învățământului. Activitatea lui Berte includea cercetările, psihometria și colaborarea în cadrul școlilor. După anul 1920, direcții prioritare de cercetare și activitate practică a psihologului școlar devin studierea patologicului. Unele modele pentru dezvoltarea serviciului psihologic din țară au fost preluate din sistemul educațional din SUA. În anul 1935, în țară își desfășurau activitatea 18 clinici, în anul 1945 existau deja 424 de clinici. Serviciile în clinică erau prestate de un grup de specialiști în componența căruia făceau parte: un psiholog școlar; un psihiatru pentru copii; un asistent social. Grupul de specialiști realiza diverse intervenții clinice și corecționale orientate spre ameliorarea problemelor ce țin de comportamentul copiilor, creșterea performanțelor, lucrul cu părinții. O altă sursă ce a contribuit la dezvoltarea asistenței psihologice școlare a fost experiența de învățător, deoarece de regulă, psihologii școlari, la anumite etape ale carierei profesionale au activat în calitate de profesori. Pe lângă faptul că se mărea numărul de psihologi școlari au apărut și alți factori importanți, ce au contribuit la formarea și dezvoltarea asistenței psihologice din țară. Printre aceștia putem enumera: creșterea nemulțumirii față de modelele de educație a copilului existente în țară; promovarea filosofiei „expunerii secretelor psihologice” foarte populară în anul 1970, a impus psihologii școlari să conlucreze cu părinții și profesorii, pentru dezvoltarea aptitudinilor copilului; creșterea numărului psihologilor școlari calificați a contribuit la asigurarea priorității metodelor de instruire specială și influențelor psihologice, față de intervențiile medicale. Totodată, crește rolul consilierului școlar în evaluarea personalității copilului, iar solicitările din partea profesorilor și a părinților, cu privire la problemele copiilor, atât comportamentale, cât și educaționale au scăzut. Un alt factor important a constat în deziluzia, din ce în ce mai mare, vizavi de metodele de diagnostic, în special în testele de inteligență, și o creștere a interesului pentru abordările bazate pe criterii, având drept scop analiza sarcinilor și evaluările reglementate de directivele curriculumului. În cele din urmă, metodele de cercetare a personalității copilului s-au extins datorită faptului că, alături de utilizarea metodelor bazate pe tehnicile psihanalitice, au început să fie utilizate pe scară largă și metodele terapiilor umaniste și comportamentale. În continuare prezentăm

un exemplu, ce ilustrează aspectele activității practice a psihologilor, mai ales în domeniul educațional.

Administrația locală din Sheffield, un oraș industrial din centrul Marii Britanii, cu populația de aproximativ 500 mii de locuitori, are în subordinea sa 200 de școli primare, 35 de școli secundare și 10 școli speciale și totodată oferă servicii speciale pentru copiii cu probleme de instruire. În serviciile psihologice lucrează: 15 psihologi școlari; 1 manager, 5 psihologi superiori și 9 psihologi de bază. Psihologii școlari activează în toate școlile regiunii, evaluează copii care sunt orientați la specialist cu permisiunea părinților, de către asistenți sociali, medici. Activitatea serviciului psihologic include lucrul cu beneficiarii și realizarea consultațiilor în școli. Formele de activitate prioritare în asistența psihologică școlară este diagnosticarea și corecția comportamentului la copii cu diverse probleme de personalitate și cogniție. O altă formă de activitate este asigurarea de către specialiști a instruirii și a cercetării. În prezent există sistemul de certificate pentru diverse specializări în domeniul psihologiei. Acest sistem a fost studiat de Asociația Britanică a Psihologilor. Un grup de specialiști din cadrul asociației, a propus eliberarea certificatelor într-o consecutivitate specială, după înregistrare. Psihologii care dețin o calificare specială au dreptul de a primi aceste certificate. Psihologii școlari sunt instruiți în 13 centre: în Wellis – 1 centru; în Marea Britanie – 11 centre; în cadrul Clinicei Tavistock – 1 centru special [2; 4]. După absolvirea colegiilor și universităților specialiștii primesc titlul de magistr, iar cei ce sunt instruiți în clinici speciale primesc certificate ale acestor clinici. Toate programele de instruire sunt planificate pentru un an de studiu, o excepție sunt programele universitare care constituie 2 ani de studii. Formarea psihologilor școlari include: un nivel de calificare în psihologie, calificarea pedagogică, 2 ani de predare în școală după o instruire de bază și activitatea în cadrul unuia din 13 centre psihologice. Astfel, pentru primirea nivelului de calificare, pregătirea minimă constituie 4 ani. Există și o alternativă, ce prevede obținerea profesiei de psiholog școlar în baza unui an de lucru în calitate de învățător, apoi urmează primirea calificării în psihologie și sporirea calificării în continuare. Activitatea asistenței psihologice în Marea Britanie și Wellis presupune o multitudine de direcții, dintre care cele mai importante sunt copiii și familia. Cu acești beneficiari activează psihologii clinicieni din Serviciul Național de Sănătate, psihologii particulari și psihologii școlari cărora le revine cea mai mare parte din volumul de lucru. Psihologii școlari lucrează în serviciile create pe lângă organele de administrare locală a învățământului. Ei poartă responsabilitate juridică pentru stabilirea diagnosticului la copiii cu probleme de instruire și sunt obligați să anunțe administrația locală despre aceste probleme. Psihologii școlari se ocupă și de cercetarea copiilor cu diverse abateri în dezvoltarea sferei

emoționale și comportamentale. Volumul de lucru ce îi revine școlii este în creștere ascendentă în ultima perioadă și a crescut constant în ultimii 10 ani, variind de la servirea școlii ca client până la ajutorarea profesorilor în crearea de programe, care să implice părinții în educația și creșterea copiilor. Astfel, activitatea psihologului este foarte variată și include: serviciile acordate școlii în calitate de beneficiar și ajutorul acordat profesorilor pentru crearea programelor de includere a părinților în procesul de educație și instruire a copiilor. Psihologii școlari contribuie la crearea unui sistem de ajutorare a copiilor și studiază necesitățile elevilor ce se află în conflict cu legea și sunt luați la evidență de către organele de administrare locală. În asemenea situații rolul principal îi revine asistentului social, iar psihologul școlar își asumă funcția de consultant și se ocupă de depistarea problemelor psihologice și pedagogice a copilului. Psihologii școlari sunt angajați frecvent în instituțiile de sănătate, mai ales în clinicile pediatrie și pedagogice. Actual psihologii școlari se confruntă cu diverse probleme. Majoritatea problemelor urgente cu care se confruntă în prezent psihologii educaționali sunt legate de punerea în aplicare a Legii educației, adoptată în 1981. În ciuda intențiilor pozitive ale legii de a proteja copiii și de a implica părinții în luarea deciziilor mai larg, au existat îngrijorări cu privire la faptul că punerea în aplicare a legii va crește birocrăția și va necesita, de asemenea, o creștere a timpului petrecut de psihologii educaționali la examinările individuale, în detrimentul timpului petrecut pentru prevenire și muncă sistemică.

Există câteva alte probleme potențiale care pot apărea în următorii 5-10 ani. Se simte tot mai mult insuficiența pregătirii specialiștilor – reprezentanți ai minorităților naționale. Deoarece crește numărul tinerilor ce fac parte din diferite etnii, se solicită angajarea psihologilor școlari din grupurile etnice. Structura societății actuale se modifică în legătură cu faptul că se mărește numărul de șomeri, îndeosebi printre absolvenții școlilor. Mica probabilitate că vor obține un loc de muncă, a micșorat motivația tinerilor pentru susținerea în public a examenelor, reduce motivația instructivă și diminuează comportamentul. Prin urmare, se micșorează și natalitatea din țară, cu timpul activează tot mai puține școli și respectiv se reduce și numărul de profesori. Numărul școlilor s-a redus cu 30-40 %, fapt ce s-a reflectat și asupra programelor de studii. Unele școli au fost închise, iar profesorii transferați în alte localități. Este util să menționăm și unele aspecte pozitive ale asistenței psihologice școlare: a crescut simțitor numărul cercetărilor efectuate de psihologii școlari. În activitatea psihologilor școlari s-au produs și unele modificări. În anul 1970 mulți psihologi școlari refuză utilizarea testelor clinice. În presă au apărut diverse articole, care descriu noile direcții de activitate. Analiza rezultatelor obținute în urma acestor modificări vor fi utilizate pentru dezvoltarea în perspectivă a asistenței psihologice din țară [2].

În calitate de psiholog în domeniul educațional poate activa persoana ce a urmat o pregătire de cel puțin șapte ani. Aceasta include licența în psihologie și un studiu postuniversitar fie pentru un master sau doctorat în psihologie educațională, fiind eligibil pentru statutul de psiholog la *The British Psychological Society*. Ca parte a pregătirii lor profesionale, psihologii educaționali studiază dezvoltarea normală a copilului, psihologia învățării, didactica psihologiei, precum și aspectele psihologice ale învățării copiilor cu nevoi educaționale speciale. Ei studiază modalitățile de funcționare a grupurilor, comunicarea interumană, interacțiunile sociale, rezolvarea de probleme și diverse metode de cercetare. Psihologii educaționali se implică în lucrul cu copii și tineri, atunci când aceștea au dificultăți în învățare și dezvoltare în general. Domeniile de activitate a psihologului educațional implica în primul rând copilul, familia acestuia, școala, societatea în general.

Activitatea psihologului educațional este ghidată de patru principii-cheie:

- Prezența abilităților, cunoștințelor și a experienței necesare în lucrul cu copiii și familiile lor.
- Menținerea colaborării și a parteneriatului cu familiile, colegii și alți specialiști în lucrul cu copiii.
- Stabilirea priorităților ținând cont de nevoile, trebuințele persoanei în context familial, educațional și contextele comunitare/sociale.
- Realizarea activității profesionale eficiente și responsabile, contribuind la dezvoltarea armonioasă a copilului și prezența schimbărilor scontate.

În general, activitatea psihologului educațional în Marea Britanie este divizată pe trei direcții:

În activitatea cu autoritățile școlare, părinții se realizează următoarele:

- Oferirea de consiliere autorităților școlare privitor la nevoile copiilor (nevoi severe și complexe);
- Participarea la activitățile de evaluare primară, anuală a copiilor;
- Informarea autorităților școlare și a părinților privitor la evoluția copiilor;
- Oferirea de consultanță și consiliere administrației școlilor și părinților cu privire la modul în care pot fi îndeplinite nevoile complexe ale copiilor;
- Sprijinirea autorității locale în introducerea modificărilor impuse de reformele în domeniul educațional, inclusiv furnizarea de informații în baza cercetărilor realizate în domeniul sănătății și educației etc.

Activitățile prestatute ale psihologului educațional includ următoarele:

- Lucrul cu elevii care au fost exmatriculați de la studii pentru a facilita reîntoarcerea cu succes la școală;
- Rezolvarea problemelor, posibilităților de instruire a celor ce lucrează cu familiile copiilor excluși definitiv din școală;

- Aplicarea cunoștințelor psihologice pentru a contribui la planificarea acțiunilor în cadrul procesului educațional;
- Oferirea consilierii autorităților școlare în implementarea politicilor educaționale la nivel național/local;
- Oferirea consilierii și a suportului psihologic autorităților școlare în urma unui incident, sau alte situații critice.

Activitățile instituționale ale psihologului educațional includ următoarele:

- Activități în cadrul sistemului școlar, inclusiv elaborarea de politici, evaluarea resurselor sau promovarea sistemelor pentru susținerea elevilor;
- Orientări cu privire la sprijinul autorităților școlare – incluzând evaluarea impactului diverselor situații, schimbul de bune practici sau implicarea altor resurse/agenții din comunitate;
- Lucrări individuale cu elevii, inclusiv realizarea și evaluările cognitive;
- Consiliere și consultare cu privire la strategiile de intervenție adecvate și planuri individualizate pentru copiii cu nevoi speciale;
- Planificarea activităților cu părinții și personalul școlar;
- Suport individual pentru copii în: probleme emoționale, sociale, motivaționale sau comportamentale;
- Munca în grup – abilități sociale, mentorat de la egal la egal, abilități de reglare emoțională;
- Pregătirea rapoartelor și a dărilor de seamă;
- Identificarea modalităților de instruire continuă care acoperă o gamă largă de subiecte.

De obicei, atunci când se evaluează un copil în școală, se solicită acordul părinților sau persoanelor tutelare. Evaluarea psihologică a copilului include mai multe etape:

- Discuții cu părinții, profesorii și alte persoane care îi cunosc bine.
- Observația copilului în sala de clasă sau locul de joacă.
- Analiza lucrărilor realizate în clasă.
- Convorbiri și discuții cu copilul.
- Testarea și evaluarea psihologică pentru a determina dezvoltarea psihologică, intelectuală și abilitățile copilului etc.

Ulterior în baza concluziilor obținute se oferă recomandări părinților, cadrelor didactice în a ajuta copilul să depășească dificultățile întâlnite și să înregistreze progrese în învățare și adaptarea socială.

Pentru o mai bună asigurare a calității serviciilor prestate, psihologii educaționali activează ghidați de codurile de practică convenite la nivel local și național. Toți sunt psihologi practicieni înregistrați la Consiliul profesioniștilor din domeniul sănătății, care monitorizează competența nece-

sară pentru practicile care trebuie menținute, prin supervizare periodică și oportunități de dezvoltare profesională continuă. Sunt organizate activități de coaching de la egal la egal, supervizare și feedback, contribuind la îmbunătățirea serviciilor prestate.

Referințe bibliografice:

1. BARDON, J. School psychology's dilemma: A proposal for its resolutions. In: *Professional Psychology*, 1982, Vol. 13, Iss. 6, pp. 955-968.
2. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.
3. JIINERSON, T.; OAKLAND, P.; FARRELL. *The Handbook of International School Psychology*. Ed. by S.R. Thousand Oaks. California: Sage, 2006.
4. PLATON, C. *Serviciul psihologic școlar*. Chișinău: Editura „Epigraf”, 2001.
5. МАЛЫХ, С.Б. (ред.) *Психологические центры: Организация, содержание деятельности, документация*. Под ред. Москва: Изд-во „Генезис”, 2007.
6. <http://MirZnanii.com/a/198407/podgotovka-prakticheskikh-psikhologov-obrazovaniya-anglii-i-uelsa>
7. <https://www.hotcourses.ru/study-in-the-uk/subject-guides/studying-psychology-in-the-uk/>
8. <https://www.bps.org.uk/>
9. <https://www.hcpc-uk.org/>

1.17. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN OLANDA

Serviciul psihologic există în mai multe state ale lumii, acoperind întregul sistemul de învățare și educație, reprezentând o componentă indispensabilă și esențială a sistemului educațional. Conceptualizarea serviciului psihologic în educație implică un caracter multiaspectual și complex, iar unul dintre aceste concepte expune **serviciul psihologic** ca fiind un fenomen integru, unificând patru componente sau aspecte de bază: științifice, empirice, practice și organizaționale [18, p. 79], fiind prezentate în *Figura 1*. Fiecare dintre acestea componente deținând propriile sale sarcini, realizarea cărora necesită de la executanți o formare profesională specială. *Asistența psihologică în câmpul educativ* se impune prin diversitatea domeniilor de intervenție, prin multitudinea instrumentelor aplicate, prin contribuirea la menținerea sănătății psihice și a intereselor educaționale ale copiilor și tineretului, prin pluralitatea rolurilor care îi revin psihologului pentru soluționarea problemelor cu care se confruntă elevul în procesul de învățământ [3, p. 19].

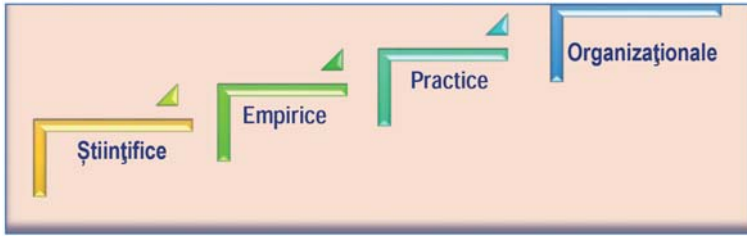

Fig. 1. Componentele de bază ale serviciului psihologic

Principalul dezvoltator al sistemului de formare și certificare a psihologilor din Comunitatea Europeană este **Federația Europeană a Asociațiilor Profesionale a Psihologilor** (*European Federation of Professional Psychologists Associations* (EFPA)) [17, p. 54]. *Comunitatea Europeană* a elaborat un sistem de formare și certificare a psihologilor (*EuroPsy*), care în perspectivă ar fi necesar să fie comun pentru toate țările europene (inclusiv pentru țările care nu sunt incluse astăzi în Comunitatea Europeană). **Certificatul european EuroPsy** atestă conformitatea specialistului cu anumite cerințe față de nivelul de calificare al psihologului pentru practica independentă. Una din cerințe este că, psihologul va semna angajamentul de a respecta normele etice profesionale stipulate în:

- **Codul etic al psihologilor** din țara în care activează.
- **Codul etic al psihologilor european.**

Conform studiilor expuse de T. Tikkanen, psihologii ce activează în sistemul educațional constituie doar 15% din totalitatea psihologilor din varii domenii de activitate, din toată Europa. Potrivit EFPA (2005), distribuția numărului de psihologi din Europa [26], în funcție de domeniile principale de activitate se clasifică în felul următor (*Figura 2*):

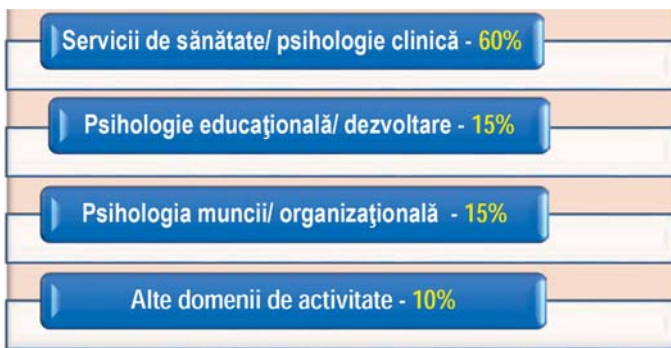

Fig. 2. Distribuția procentuală a numărului de psihologi în Europa, în funcție de domeniile principale de activitate

Psihologii din domeniul educațional din întreaga Europă îndeplinesc funcții multiple, dar scopul principal al activității sale este de a examina copiii cu dificultăți în educație și de comportament și de a face recomandări psihologice școlii și familiei. Un sondaj realizat de **Federația Europeană a Asociațiilor Profesionale a Psihologilor** (EFPA) în 1996-1997 atestă că sarcinile pe care psihologii școlari le realizează în majoritatea țărilor europene sunt în mare parte aceleași [10].

Psihologii din domeniul educațional din Europa participă la realizarea sarcinilor comune conturate în *Figura 3*.

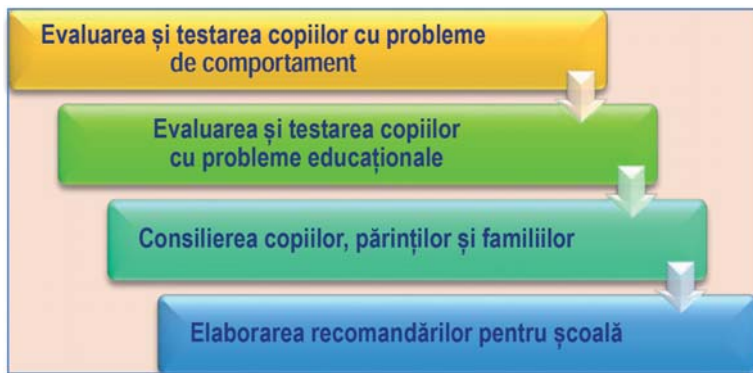

Fig. 3. Sarcinile comune ale activității psihologilor europeni

Majoritatea psihologilor sunt implicați în desfășurarea proceselor intra-școlare și contribuie la inovarea și transformarea vieții școlare. De asemenea, asistă cadrele din școală în proiectele sale de dezvoltare profesională și de cercetare [10]. Psihologii educaționali pot lucra cu administrația școlilor și alte organizații pentru a-i ajuta să dezvolte măsuri organizaționale, să evalueze și să dezvolte strategii de a susține copiii cu probleme. Totodată, psihologii din domeniul educațional lucrează cu familii, cadre didactice, specialiști ai altor profesii, ce sunt asociate cu copiii. E necesar de a garanta cele mai înalte standarde etice posibile, în special în ceea ce privește confidențialitatea și respectarea drepturilor diferitelor grupuri de beneficiari.

Sistemul Educațional din Olanda sau **Regatul Țărilor de Jos** (cum mai este numită Olanda) este cunoscut drept unul de înaltă calitate. *Regatul Țărilor de Jos* este un stat unitar descentralizat, guvernat de către monarh și de Consiliul Miniștrilor, condus de un prim-ministru. Poporul este reprezentat în Statele Generale ale Țărilor de Jos, compuse din *Camera Reprezentanților* și *Camera Senatorilor*. Administrativ, Țările de Jos sunt împărțite în douăsprezece provincii: Brabantul de Nord, Drenthe, Flevoland, Frizia, Gelderland, Groningen, Limburg, Olanda de Nord, Olanda de Sud, Overijssel,

Utrecht și Zeelanda. Limba oficială pentru întregul stat este neerlandeza, iar în unele localități, o a doua limbă oficială este limba frizonă. Capitala Olandei este orașul Amsterdam [14].

Sistemul educațional din Olanda include 8 ani de educație primară, 4, 5 sau 6 ani de educație secundară, în funcție de tipul de școală și de 2 până la 6 ani de învățământ superior, în funcție de tipul de educație și specializare [20, p. 4].

Școlarizarea în Olanda este obligatorie până la vârsta de 18 ani [8]. Învățământul în școlile publice este gratuit. Educația primară, secundară și vocațională este finanțată de statul olandez. Există diverse tipuri de școli: publice, private, internaționale, private internaționale, școli IPAD, numite „școli Steve Jobs”, finanțate de guvernul olandez [8]. Atât instituțiile publice, cât și cele private există la toate nivelurile de învățământ, instituțiile private se bazează, în majoritatea cazurilor, pe principii religioase sau ideologice. Politică educațională olandeză include diverse oportunități bilingve, conectarea educației cu piața muncii și sporirea calității educației.

Ministerul Educației, Culturii și Științei (minister van OCW) are responsabilitatea politică pentru sistemul educațional și este ratat de legislația națională prin: *Legea Învățământului Superior și al Cercetării* (Wet ophet hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, WHW) și *Legea de acordare a burselor studențești 2000* (Umedstudiefinanciering 2000, WSF 2000) [20, p. 4].

Ministerul Educației, Culturii și Științei este responsabil în mare măsură de următoarele acțiuni:

- definește politica generală de educație;
- specifică obiectivele sistemului de învățământ, structura pe linii generale;
- specifică cerințele de admitere,
- finanțarea sistemului de învățământ etc.

De asemenea, colaborează cu *Ministerul Sănătății, Bunăstării și Sportului* (Ministervan VWS) și *Ministerul Afacerilor Economice, Agriculturii și Inovării* (minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie) care sunt implicate în susținerea învățământului.

Ministerul Educației, Culturii și Științei din Olanda este condus de un ministru și doi secretari de stat [15]. Ministerul are în subordine trei directorate generale, prezentate în *Figura 4*.

Pe lângă aceste directorate ale *Ministerului Educației, Culturii și Științei* din Olanda, funcționează 3 consilii consultative și 2 inspectorate [15]. **Inspectoratul învățământului** monitorizează calitatea educației în învățământul primar, secundar, superior, de formare profesională și de educație a adulților. Atribuțiile **Directoratului „Învățământ primar și secundar”** sunt prezentate în *Figura 5*.

Fig. 4. *Directoratele generale ale Ministerului Educației, Culturii și Științei din Olanda*

Fig. 5. *Atribuțiile directoratului „Învățământ primar și secundar”*

La toate nivelurile (învățământ primar, învățământ secundar și superior) există o tendință generală spre mai puține reguli și reglementări, încât instituțiile își pot asuma responsabilitatea pentru punerea în aplicare a politicii guvernamentale [20, p. 4].

Învățământul olandez este descentralizat în două direcții strategice: *funcțional* și *teritorial*. Astfel menționăm:

- în primul caz, este vorba despre transferul puterii de decizie de la guvern la conducerea instituției școlare;
- în al doilea caz, transferul puterii de decizie de la guvern la provincii și primării.

„**Norme mai puține și mai multă libertate pentru școli**”, sunt principii importante ale descentralizării propuse de ministerul de resort. În ultimii 25 de ani, primăriile au câștigat tot mai multă autoritate și totodată, dreptul de a acționa chiar și în învățământul particular. Între timp, primăriile decid asupra lacunelor din educație, îndrumarea școlilor, educația adulților și urmărirea aplicării legislației școlare [15, pp. 1-2].

În învățământul olandez pe lângă transmiterea de cunoștințe, dezvoltarea priceperilor și deprinderilor elevului, se pune accent major pe *dezvoltarea caracteristicilor de personalitate*.

Învățământul obligatoriu în Olanda începe la vârsta de 4-5 ani (educația primară). În funcție de rezultatele testului (test standard de aptitudini) și de opiniile profesorului despre performanțele și abilitățile elevilor, fiecare dintre ei primește recomandare pentru nivelul potrivit de studii secundare [8]. Adolescenții de 16 ani sunt obligați să mai facă 2 ani de învățământ part-time.

Învățământul primar se adresează copiilor între 4 și 12 ani, dar primul an nu este obligatoriu [5]. De la această vârstă și până la 12 ani copiii sunt înscriși în **școala elementară** (8 clase) sau primară. Educația secundară începe de la vârsta 12 ani. La sfârșitul anului 8, ultimul an de învățământ primar, elevii selectează un tip de învățământ secundar pe baza unei recomandări din partea școlii, a preferinței proprii și în multe cazuri un test național.

În *Regatul Țărilor de Jos* există varii tipologii de învățământ primar:

- **învățământul public**, pornind de la o bază universală (finanțat de guvern);
- **învățământul privat**, pornind de la o religie, filozofie/pedagogie (finanțat de o fundație);
- **învățământul privat religios**, pornind de la o bază religioasă sau o ideologie: creștin-protestant, romano-catolic, evreiesc, islamist, hindus, reformat, evanghelic și inter-confesional (ecumenic);
- **învățământul privat general (numit și învățământ special neutru)**, plecând de la o bază pedagogică, dar posibil, în combinație cu o bază filozofică: Montessori, Dalton, Jenaplan, Freinet. Leonardo. Școala liberă/Steiner, Școala pentru experiență (E.G.O.), „Școala pentru dezvoltare”, „Școala democrată”, Sudbury;
- **învățământul cooperativ**, rezultat din asocierea învățământului public cu cel privat [15, pp. 2-3].

Învățământul secundar este un tip de educație, care a fost numit *middelbaar onderwijs* înainte de introducerea *Legii învățământului secundar*

dar (Mammoetwet) din 1968 și este destinat copiilor din grupa de vârstă 12-16 ani, 17-18 ani. Învățământul secundar pregătește elevii pentru învățământul superior, secundar profesional sau pentru o calificare.

Învățământul secundar general durează 5 sau 6 ani și este obligatoriu pentru elevii până la vârsta de 16 ani. Elevii pot alege între două tipuri de educație, ambele începând cu o etapă junior (*onderbouw*). *Onderbouw* durează 2 sau 3 ani școlari, în funcție de tipul de învățământ secundar. La sfârșitul celui de-al doilea an, elevii primesc consiliere despre ce tip de educație este cel mai bine pentru ei să urmeze [20, p. 5]. Elevilor li se oferă două opțiuni:

- învățământul secundar general (*algemeen voortgezet onderwijs*, HAVO sau VWO);
- învățământul profesional secundar pregătitor (*beroepsgericht voortgezet onderwijs*, VMBO).

Toate formele de învățământ secundar încep însă cu o perioadă de bază, care durează 2 sau 3 ani și oferă o gamă largă de materii, în principiu comune tuturor. Elevii primesc în acest ciclu și *orientare educațională și profesională*. La sfârșitul celui de-al doilea an, elevii primesc *consiliere școlară* cu privire la forma de învățământ pe care este cel mai potrivit să o urmeze [5].

Spre deosebire de învățământul primar, cel secundar oferă o varietate de posibilități de alegere a unui învățământ [15], în funcție de interese, capacitățile și competențele elevului:

1. învățământul practic (perioada de formare nu este fixă, 12-20 de ani);
2. învățământul profesional (12-16 ani);
3. învățământul superior general (12-17 ani);
4. învățământul preuniversitar (12-18 ani).

După obținerea examenului final în învățământul secundar, elevii se pot înscrie în învățământul superior: învățământul superior profesional, colegiu; învățământul universitar; învățământul profesional. Elevul poate de asemenea să muncească legal, cu condiția să aibă o calificare.

În funcție de școlile generale urmate și de rezultatul testului Cito [2; 9], susținut la sfârșitul clasei a VIII-a, aceștia sunt îndrumați către unul din următoarele 3 tipuri de programe liceale:

- **VMBO** (*Preparatory middle level applied education*) – este obligatoriu și durează 4 ani. Programul oferă educație vocațională și teoretică. Absolvenții acestui program de ciclu liceal se pot înscrie numai la programe postliceale care în Olanda poartă numele **MBO**.
- **HAVO** (*Higher general continued education*) – programul liceal de acest tip durează 5 ani, este obligatoriu și oferă elevilor posibilitatea de a urma, după absolvire, studii superioare. Elevii care finisează un ciclu liceal HAVO se pot înscrie doar la universități de științe aplicate

(HBO Universities of Applied Sciences) care oferă doar Diplome de Licență și Diplome de Master.

- **VWO** (*Preparatory scientific education*) – durează 6 ani și este obligatoriu; cei care finalizează un ciclu liceal VWO, se pot înscrie la instituțiile de învățământ superior și cercetare WO (Scientific education, higher learning in the arts or sciences).

Prezentăm schematic structura sistemului de învățământ din Olanda, explicitată de I. Dumitriu [5], în *Figura 6*, în cadrul studiului comparativ cu tematica *Procesele de certificare a competențelor și de recunoaștere a calificărilor în Olanda*, dar și în Sursa *Country module – the Netherlands* © Nuffic [20, p. 2].

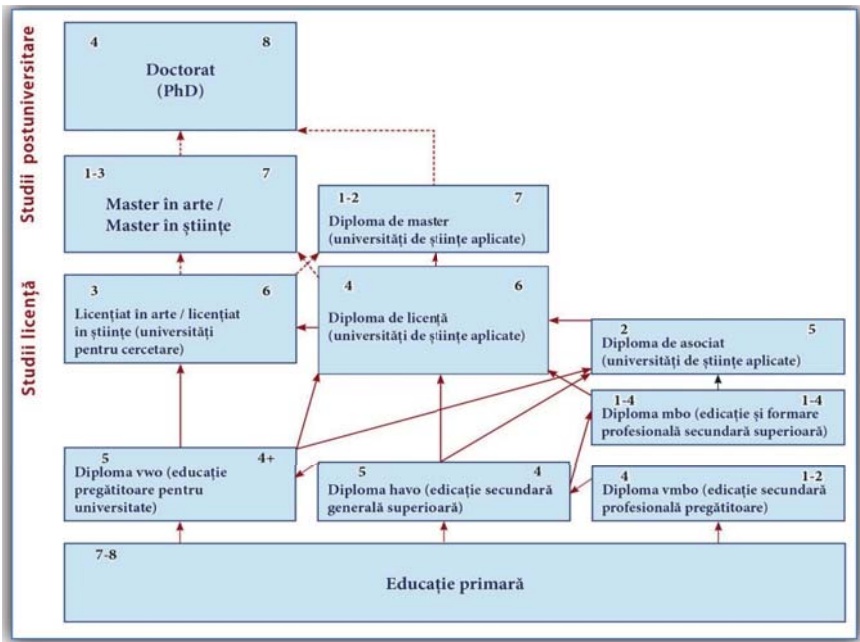

Fig. 6. Structura sistemului de învățământ din Olanda

*Legendă: numărul stânga sus – durata în ani; numărul dreapta sus – nivel CNC; săgețile – transferabilitate; înscrisul în casete – tipul de învățământ și documentul de absolvire/certificare.

Rolul psihologului este foarte important în cadrul sistemului educațional din Olanda, fiind implicat în activitate în mai multe tipuri de școli și nivele de studiu, realizând o gamă largă de activități. În Olanda ca și în alte țări, cum ar fi Belgia, Franța, Iugoslavia, serviciul psihologic școlar îndeplinește în primul rând sarcini de **orientare în carieră** [apud 12].

Titlul de **Psiholog** în Olanda, este restricționat prin lege. **Asociația Profesională a Psihologilor din Olanda (NIP)**, utilizând **Legea privind**

marca comercială, și-a prezentat propriul titlu „**Psiholog NIP**” (*Psycholoog NIP*). Acest titlu este acordat în exclusivitate persoanelor deținătoare a unei diplome de master în psihologie, după un an de experiență postuniversitară. Numele de „psihoterapeut” (*psychotherapeut*) și „psiholog în sănătate” (*GZ psycholoog for gezondheidszorgpsycholoog*) sunt restricționate în conformitate cu *Individual Healthcare Professions Act/Legea despre profesiile în sănătate publică* (wet BIG) pentru cei care au urmat formare postuniversitară (PsyD/DPsych sau nivelul de licență). Utilizarea titlului de „psiholog clinic” (*klinisch psycholoog*) și „neuropsiholog clinic” (*klinisch neuropsycholoog*) sunt rezervate pentru cei care au urmat o formare specializată după studiile de licență [22; 24].

Studentii de psihologie mai puțin interesați de domeniul clinic al psihologiei, au o mulțime de opțiuni pentru care pot să opteze. După finalizarea cursului de licență în psihologie de 3 ani există multe posibilități: se pot specializa în continuare alegând să facă un *Master de cercetare* sau *Master cu alte specializări*, cum ar fi neuropsihologia, psihologia dezvoltării, psihologia organizațională etc. Întregul proces de studiu (licență + master) este de obicei 4-5 ani [25]. După finalizarea studiilor de masterat, absolvenții pot activa în varii domenii. De exemplu, pe lângă faptul că pot activa ca psiholog clinic, pot ajunge să lucreze pentru guvern, marketing, poliție, școli, ca cercetător, consultant etc.

Asociația Profesională a Psihologilor din Olanda deține în componența sa un **Comitet de Teste și Testare** [13, p. 3]. *Comitetul de Teste și Testarea* elaborează sistemul de evaluare a calității testelor și este responsabil de acest domeniu, ce activează conform standardelor europene.

Psihologii olandezi din sistemul educațional, fie din alte domenii de activitate, se confruntă cu felurite dificultăți, printre care elucidăm:

- diminuarea bullying-ului homofob,
- problemele de angajare,
- incertitudinea rolului profesional,
- stresul la locul de muncă,
- exigențele în creștere față de rolul său profesional,
- schimbările rapide din educație etc.

Una dintre problemele importante de soluționat a psihologului în cadrul instituțiilor educaționale în Olanda este diminuarea **bullying-ului homofob** [19, p. 46], constituind o problemă globală. Această problemă face ca instituțiile de învățământ să fie nesigure pentru elevi și le afectează negativ sănătatea și bunăstarea psihologică. Bullying-ul se explicitează ca fiind intimidare, hărțuire, numirea cu porecle ofensatoare, manipulare psihologică, abuz fizic și social de izolare. Homofobia invocă frică, dezgust sau ostilitate față de persoane cu orientare homosexuală și homosexualitatea exprimată

în stigmatizare sau comportament discriminatoriu. Bullying-ul homofob este o formă specifică de intimidare, vizând genul pe baza orientării sexuale reale sau percepute și identității de gen. Intimidarea în școlile din Olanda, constituie o problemă gravă.

Soluționarea problemei bullying-ului homofob este foarte importantă pentru sistemul de învățământ din Olanda. Intimidarea homofobă afectează negativ procesul de învățare, încalcă dreptul la educație și anulează realizările academice. În unele țări s-a reușit să se soluționeze această problemă și au fost elaborate strategii și metode de rezistență la bullying-ul din cadrul școlii, prin intermediul cărora se poate face față intimidării homofobe. În plus, există strategii ce pot fi utilizate oriunde, indiferent de contextul țării [ibidem, p. 9].

În *Regatul Țărilor de Jos* organizația SOS, cu sprijinul Ministerului Educație, Culturii și Științei, derulează activități de informare în cadrul Consiliilor școlare și printr-o privire la problema homofobiei pentru crearea unui mediu educațional sigur pentru elevi. SOS a publicat o carte cu istorii personale ale băieților și fetelor LGBT – în care ei relevă despre viața lor la școală. Fiind influențați de istoriile descrise în această carte, mai multe școli au semnat un memorandum prin care și-au asumat un angajament de a lupta împotriva homofobiei [19, p. 27]. Cu toate acestea, psihologii școlari, precum și profesorii, nu sunt întotdeauna gata liber să discute problemele cu referire la diversitatea sexuală și identitatea de gen și de multe ori nu știu cum mai bine să susțină elevii care sunt expuși bullying-ului de gen și sexual [23].

Organizația EduDivers din Olanda a dedicat un capitol întreg în „*Suportul național pentru psihologii școlari*” (National Toolkit for School Counsellors) vizând asistența psihologică acordată elevilor homosexuali, lesbienele [21], *EduDivers* în mod regulat desfășoară seminarii speciale de instruire și formare pentru psihologii școlari [apud 19].

O altă problemă ce vizează psihologii din domeniul educației și se conturează în Olanda este **problema angajării psihologilor**, ca și în alte state europene, unde situația ocupării forței de muncă foarte incertă [12]. În unele țări europene, sunt posibile modificări ale mecanismului de angajare a psihologilor școlari în următorii ani. Psihologii din sfera educației din Olanda la fel ca și cei din Suedia, Danemarca și Islanda își exprimă îngrijorarea pentru schimbările din sistemul școlar, descentralizarea puterii și impactul pe care îl poate avea asupra activității lor.

Chiar dacă în Olanda lucrurile sunt bine organizate când vine vorba de îngrijirea sănătății mintale, poate fi foarte greu să obții un loc de muncă ca psiholog. În Olanda, este necesar să finalizezi un master în psihologie clinică înainte de a putea găsi un loc de muncă în acest domeniu [25].

Partea bună este că atunci când reușești să obții un loc de muncă ca psiholog în Olanda, există mult spațiu pentru dezvoltare. Există multe moda-

lități de a vă dezvolta în continuare ca terapeut, datorită unei game largi de cursuri suplimentare din care puteți alege. Chiar dacă este destul de ușor să intri în licența de Psihologie și master clinic în Olanda, nu este la fel de ușor să obții un loc de muncă ca psiholog într-un cadru clinic. Cu toate acestea, există o mulțime de moduri de a te dezvolta prin participarea la training-uri suplimentare.

Problema stresului la locul de muncă este o altă problemă a specialiștilor psihologi din cadrul sistemului educațional olandez. Exigențele tot mai mari față de serviciile psihologice școlare sunt destul de evidente în Olanda. Acest lucru contribuie la faptul că, psihologii activează în condiții de stres semnificativ [10]. Problemele comune cu care se confruntă psihologii din domeniul educațional implică:

- problemele asociate cu limitările pe care managerii le impun activității sale;
- incertitudinea rolului activității profesionale;
- interferența dintre activitatea sa și activitatea altor specialiști, poate provoca confuzie; neînțelegeri și resentimente.

Salariul de psiholog depinde de compania sau organizația în care este angajat psihologul. De obicei, pentru un master în psihologie clinică, salariul este oriunde între 2300-3665 euro pe lună pe bază full-time. Ca psiholog licențiat, se poate câștiga între 3665-4915 euro pe lună cu normă întreagă, în funcție de experiență [25].

Psihologii din *Regatul Țărilor de Jos* sunt coordonați și formați în domeniul profesional de diverse asociații, societăți psihologice profesionale, printre care enumerăm:

- Asociația Profesională a Psihologilor din Olanda (NIP) – fondată în 1938, iar astăzi asociația înregistrează peste 13000 de membri.
- Societatea Olandeză de Psihanaliză.
- Asociația de Psihanaliza și Psihoterapie Psihanalitică din Olanda.
- Federația Europeană a Asociațiilor Profesionale a Psihologilor (EFPA).
- Asociația Europeană de Psihoterapie (AEP).
- Asociația Internațională de psihologie aplicată (International Association of Applied Psychology — IAAP) etc.

Atribuții ale psihologului în cadrul sistemului de învățământ special olandez – bune practici.

Incluziunea tuturor elevilor și asigurarea faptului că fiecare persoană are o șansă egală și personalizată în ceea ce privește progresul educațional reprezintă în continuare o provocare majoră pentru toate sistemele de învățământ din întreaga lume și din Europa [1].

Psihologii educaționali din Olanda, ca și cei din Israel extind domeniul de muncă cu copii cu nevoi speciale care sunt integrați în școala principală

[10]. În Olanda există sisteme separate de stat care se ocupă cu integrarea și educația specială. În prezent, în această țară 96% din copiii cu CES urmează cursurile școlilor speciale. Dintre caracteristicile acestei țări amintim:

- clase integrate în „școli primare” pentru copiii cu tulburări de învățare,
- „atelieri sociale” pentru deficienți,
- colaborări intense între școlile speciale și școlile obișnuite.

Aceste activități și colaborări au loc în cadrul Programului național „La școală împreună” [2; 9].

Curricula obligatorii și obiectivele-cadru în învățământ sunt stabilite prin lege. În învățământul special elevii urmează aceleași discipline și obiective cadru însă ele sunt adaptate specificului școlilor și dizabilității elevilor.

Elevii cu nevoi speciale, adică cu probleme cognitive sau de comportament, care au dificultăți în însușirea obiectivelor de învățare primesc într-o primă etapă ajutor suplimentar în clasă. Pentru aceasta, se realizează un plan alternativ, în care sunt propuse noi obiective și strategii de învățare ce sunt adaptate posibilităților reale ale elevului. Profesorul poate primi consiliere și orientare pentru aceste planuri alternative. Dacă rezultatele se lasă așteptate, se recomandă înscrierea în învățământul special. Și în cazul copiilor talentați se planifică activități extra(suplimentare), pe lângă cele obligatorii din clasă [15, p. 3].

Copiii care au probleme de învățare sau de comportament, handicap fizic, senzorial, motor sau mental urmează direct învățământul special [15, p. 4]. Aceste școli se împart în 4 categorii, care mai pot fi numite clustere și sunt reflectate în *Figura 7*.

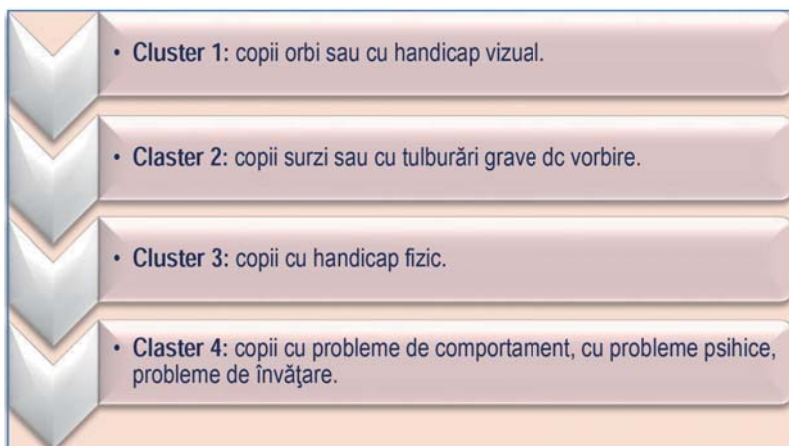

Fig. 7. Categoriile școlilor în învățământul special din Olanda

Încă din 1990 în Olanda, *Ministerul Educației, Culturii și Științei* a început derularea în școlile pentru copii cu dizabilități a unui **Program de orientare profesională**, iar cadrelor didactice să li se prezinte informație referitor la locurile de muncă existente. Persoanele tinere cu dezabilități grave frecventează școala până la 20 ani, primind asistență psihologică permanentă în vederea orientării profesionale și sunt incluse în activități casnice, de auto-deservire [apud 4, p. 52].

„If a child can't learn the way we teach, maybe we should teach the way they learn.” sau în traducere „Dacă un copil nu poate învăța modul în care predăm, poate ar trebui să învățăm modul în care învață.” reprezintă un mod de abordare caracteristic tuturor școlilor speciale în Utrecht, Olanda [9]. În această localitate există trei tipuri de școli speciale, printre care punctăm:

- Herderscheeschool,
- Luc Stevens School,
- Stip Vso.

Este de apreciat experiența cadrelor didactice de la CSEI, din Turnu Roșu, Sibiu, România, care au participat la activități de *job shadowing* la școala parteneră **Herderscheeschool** din Utrecht, Olanda, în cadrul proiectului de mobilitate *Îmbunătățirea competențelor profesionale din învățământul special și special integrat*, cofinanțat de Comisia Europeană prin intermediul programului *Erasmus Plus* [9]. În acest context, cadrele didactice au participat la demersurile recuperatorii și terapeutice la elevii cu CES în școala gazdă, au fost inițiați în aplicarea unor metode, mijloace, tehnici noi etc.

Programul stagiului a cuprins metode și instrumente de lucru, evaluare utilizate în școala gazdă pe diverse dimensiuni profesionale:

- *consiliere școlară,*
- *logopedie,*
- *psihopedagogie specială,*
- *terapie educațională complexă și integrată,*
- *asistență socială,*
- *exemple de bune practici,*
- *modele educaționale,*
- *utilizarea TIC în școală etc.*

Profesorii români și olandezi au împărtășit experiențe ce țin de învățământul special și special integrat, în urma cărora vor implementa în regiunea ca noi practici împrumutate de la partenerii olandezi și vor deveni persoane resursă în formarea și consultanță pentru colegii din școala în care activează.

Școlile speciale Utrecht, Olanda se divizează în două categorii, după gradul de deficiență ale elevilor:

- școli speciale cu elevi cu coeficient de inteligență (QI) mai mic de 67;

- școli speciale cu elevi cu coeficient de inteligență (QI) cuprins între 67-100.

Elevii cu deficiențe sunt selectați din cadrul școlilor obișnuite, în urma evaluării și repartizați în școli și clase. Periodic acești elevi sunt reevaluați și repartizați la alte nivele: mai superioare sau inferioare.

Ministerul Educației, Culturii și Științei are în subordine mai multe **Inspectorate Școlare**. **Inspectoratul zonal** școlar are în subordine maxim 36 școli, având și un număr de 2-3 școli speciale [2; 9]. Structura organizațională a sistemului de învățământ olandez este reflectată în *Figura 8*.

Fig. 8. Structura organizațională a sistemului de învățământ olandez

Cabinetul psihologului este bine amenajat și funcționează în cadrul **Herderscheeschool** – o școală publică din Utrecht, Olanda, în care a fost promovat și adoptat învățământul special primar, pentru elevi cu vârste cuprinse între 6 și 13 de ani, ale căror deficiențe de etiologie variată, necesită practici speciale de predare învățare-evaluare și pregătire pentru viață. Clădirea școlii este formată din șapte săli de clasă, săli de jocuri și cameră de terapie, spațiu pentru terapie fizică și logopedie, birou pentru psiholog, asistent social, alte birouri, cabinet de stimulare senzorială, sală de gimnastică, curți pentru joacă etc.

Domeniile în care se desfășoară activitatea instructiv-educativă din școala sunt: logopedie, fizioterapie, sprijin și asistență la clasă, asistență socială, coordonare autism, consiliere, psihodiagnoză.

Aici își desfășoară activitatea 35 de profesori și cadre specializate în diverse domenii a căror formare le permite să desfășoare cu succes activități cu 60 de elevi cu dezabilități [9]. La nivelul conducerii se utilizează un soft special în care sunt introduse datele fiecărui elev din momentul în care intră în școală și până când o părăsește.

Diferențierea și individualizarea demersului didactic vizează adaptarea procesului instructiv-educativ la: posibilitățile intelectuale, interesele cognitive, ritmul și stilul de învățare al elevului. Atmosfera de lucru și mediul de învățare sunt destinate, permise, de susținere și securizare. Este încurajată acceptarea și respectarea diferențelor între indivizi, interstimularea și comunicarea.

Programul urmat de elevi este personalizat, în funcție de necesitățile acestuia, fiind organizat într-un orar bine structurat, elaborat și pus în practică de persoane cu competențe și abilități în domeniu și cuprinzând activități variate, de la cele specifice vârstei dar și tipului de deficiență, la cele de divertisment, recreere, relaxare. Pentru toate aceste demersuri dar și pentru îmbunătățirea și progresul lor, școala organizează regulat parteneriate cu diverse alte școli, fundații, organizații în interesul major al elevului cu cerințe educative speciale.

Psihologul școlar face parte din *Comisia internă de evaluare* din cadrul școlii care urmărește dezvoltarea armonioasă a copilului. Această comisie internă include următorii specialiști: directorul școlii, directorul adjunct, psihologul școlar, asistentul social și medicul școlar. Sarcinile comisiei sunt discutarea aspectelor importante în procesul de dezvoltare al elevului și aplicarea soluțiilor necesare pentru a asigura progresul elevilor [9]. După consultarea orientărilor școlare emise de comisie, elevii pot primi terapii specifice de recuperare de la logoped, fizioterapeut sau uneori, atunci când elevii au nevoie, de sprijin individual la clasă.

În fiecare an, pentru fiecare elev se stabilește **un plan de dezvoltare al copilului**, împreună cu părinții. Astfel, se pun de acord asupra evoluției elevului iar în următorul an școlar se urmăresc obiectivele care se abat de la *Planul de grup*. Elevii lucrează pe diferite niveluri, pe cât posibil grupuri mici pentru a se urmări îndeplinirea obiectivelor stipulate în *Planul de grup*. Toate informațiile privind elevul inclusiv situația lui școlară sunt cuprinse într-o bază de date care poate fi accesată în orice moment de actorii implicați în procesul instructiv-educativ, inclusiv de părinți.

Activitatea **profesorului psiholog** are în școală un rol foarte important. Profesorul psiholog evaluează copii care intra în școala specială, apoi îi îndreaptă cu un dosar completat cu date despre elev, la Comisia locală ce decide la ce clasă sau nivel e necesar de a încadra elevul. În cadrul școlii *Herderscheeschool* există cabinet psihologic dotat cu teste psihologice etalonate pe populația olandeză [9].

Profesorul psiholog colaborează cu medicul, logopedul, asistentul social, profesorul de la clasă pentru a cunoaște cât mai bine elevul. Evaluarea reprezintă în acest context o etapă importantă a activității de orientare școlară prin care se încearcă o punere de acord a profilului aptitudinal, a aspirațiilor copilului cu acel segment al universului profesiunilor în care el poate avea cel mai mari șanse de succes.

Profesorul psiholog (psihodiagnostician) urmărește optimizarea procesului instructiv-educativ în dublu sens, evaluând disponibilitățile copilului de a se adapta la sarcinile școlare și depistând gradul de adaptare a condițiilor de instruire la caracteristicile elevilor. Rezultă că munca psihologului

implică alegerea celor mai adecvate mijloace de educare și instruire, precum și a unor mijloace de bilanț și de stimulare a dezvoltării capacităților și talențelor, a activităților creative. Un rol special în activitatea școlară o au testele de cunoștințe pe care psihodiagnoza le ameliorează dându-le rigoarea științifică proprie metodelor sale, adică validitate, fidelitate, sensibilitate.

Cunoașterea fiecărui elev este una din cele mai importante provocări. Într-o abordare complexă și atractivă, fiecare elev va fi tratat în mod special, ca o individualitate unică și nu ca parte a unui grup. Responsabilitatea cunoașterii elevilor, pentru a le descoperi și a le dezvolta potențialul, pentru a-i ajuta pe ei să se cunoască, pentru dezvoltarea încrederii în sine este „star-tul” pentru reușita activității educaționale.

Uneori apar situații care sunt greu de gestionat în procesul instructiv educativ sau în comportamentul elevilor, ceea ce ar putea reprezenta un pericol pentru ceilalți elevi. În aceste cazuri, școala recurge la suspendarea/exmatricularea elevului problemă, nu înainte de a exista mai multe întâlniri, consultări cu părinții și/sau tutorii și personalul de specialitate.

Psihologul este implicat în activitate și în cadrul școlii LUC STEVENS SCHOOL – este o școală cu învățământ special, cuprinde elevi cu vârste de la 12 ani, cu IQ între 50-80. Nivelul IQ al elevilor din această școală este mai mare decât în *Hederscheeschool*. Sarcinile de lucru vizează aceleași domenii, dar cu o dificultate crescută, conformă dificultăților acestora. Elevii școlarizați aici beneficiază de serviciul unor cadre didactice competente în educația copiilor cu nevoi speciale: *psihopedagogi, logopezi, fizioterapeuți, psihologi, asistenți sociali*. Este de apreciat colaborarea permanentă între specialiști între ei, dar și managerul instituției, dar și între instituție, elevi și tutori.

STIP VSO – desfășoară **activități de profesionalizare** cu elevii cu CES, activități prin care se urmărește pregătirea pentru viața de adult, compensarea dezabilităților acestora prin stimularea și fructificarea potențialului acestora, dar și detensionare și relaxare. Respectivele activități vizează:

- educarea elevilor în ceea ce privește însușirea corectă a deprinderilor de igienă (personală, spațiilor publice și de locuit);
- transmiterea noțiunilor elementare în ceea ce privește comportamentele de autogospodărire;
- cursuri de formare profesională pentru pregătirea în anumite domenii profesionale;
- ore de grădinarit, pictură, vizionare și interpretare de piese de teatru în scop instructiv-educativ, dar și de relaxare a elevilor;
- se practică metode de relaxare și reducere a oboselii, agitației elevilor: *sportul*, atât în aer liber, cât și la sala de fitness și sala de sport; *muzica*, asociată unei ambianțe calmante menite să restabilească

echilibrul emoțional, camera de relaxare: efecte de lumină, muzică lentă, saltea cu apă, imagini pozitive din natură proiectate pe perete.

În **Hederscheeschool**, psihologul are sarcina de a colabora cu logopedul ce activează în școală. Cabinetul logopedic din această instituție oferă servicii școlii speciale, precum și comunității. Logopedul realizează depistarea elevilor cu probleme împreună cu profesorul și asistentul de la clasă, pe baza unei evaluări logopedice stabilește diagnosticul și realizează planul de intervenție individualizată pe baza căruia se va desfășura terapia logopedică. **Terapia logopedică** a elevilor din școala specială se desfășoară în ședințe de 30 de minute, maximum două ședințe săptămânale pentru un elev. Intervenția se face în funcție de tulburările de limbaj pe care le prezintă elevul și se intervine pe un singur tip de tulburare, într-un interval specific de timp [9]. Logopedul colaborează permanent cu profesorul de la clasă, asistentul, ortopedagogul, medicul școlar și părinții logopatului. **Jocul** este mijlocul cel mai utilizat în terapia logopedică la copiii cu CES în învățământul primar special. Prin acest mijloc se dezvoltă toate funcțiile și procesele psihice, așadar și limbajul. Hederscheeschool și celelalte școli speciale, furnizează serviciile logopedice prin angajarea unui logoped în regim de plată cu ora. Logopedul poate lucra la mai multe școli și poate oferi servicii și comunității, în același spațiu.

Profesorul de psihopedagogie specială este cel care asigură activitatea de predare. În demersul său este secundat de un asistent a cărei misiune este aceea de a ajuta elevul să își îndeplinească sarcinile de lucru dar și acela de a consilia elevul care manifestă irascibilitate, mergând până la izolarea lui de restul grupei [9].

Asistentul la clasă – are un rol foarte important, acestuia revenindu-i misiunea de a ajuta profesorul de la clasă să își desfășoare activitatea în condiții optime. Asistentul de la clasă are atribuții și responsabilități în plus și, de asemenea, conform legislației din această țară, el este obligat să realizeze această perioadă de stagiatură de la clasă de minim 6 luni. În ansamblu, atribuțiile asistentului de la clasă sunt:

- acordă sprijin suplimentar elevilor în realizarea sarcinilor propuse de profesorul calificat;
- urmărește cu atenție comportamentul elevilor în vederea menținerii unui anumit nivel de disciplină;
- colaborează cu profesorul de la clasă în vederea menținerii unei atmosfere armonioase în rândul elevilor;
- oferă suport elevilor și implicit profesorilor în activitățile practice desfășurate în școală sau în afara școlii;
- ajută elevii care, datorită tipului și gradului de deficiență, nu pot desfășura singuri activități de autonomie personală;
- însoțește și supraveghează elevii în timpul recreațiilor.

Activitatea asistenților de la clasă este una complexă și necesită anumite calități dar și eforturi susținute din partea acestora pentru a o realiza cât mai obiectiv și eficient. Colaborarea cu profesorii și ceilalți specialiști este pe cât de necesară pe atât de benefică.

Elevii cu dezabilități din școlile din Olanda sunt antrenați în mai multe activități ce se administrează în complex și contribuie esențial la recuperarea psihologică a copiilor. În cele ce urmează, vom descrie unele din aceste activități.

Terapia educațională complexă și integrată – activitățile de terapie educațională complexă și integrată, desfășurate la Herdersheeschool, urmăresc stimularea cognitivă, formarea autonomiei personale, pregătirea fiecărui elev, în funcție de posibilitățile personale, pentru o cât mai bună integrare.

Terapia prin înot – fiind o țară cu o altitudine medie sub nivelul mării, în Olanda toți copiii învață încă de mici să înoate. Copiii din școala participă în fiecare săptămână la cursuri de înot [9]. Trebuie să remarcăm faptul că transportul copiilor până la bazinul de înot este asigurat de primăria orașului Utrecht. Sub supravegherea asistenților, copiii sunt preluați de instructori specializați și învață să înoate.

Terapie prin joc – clasele sunt dotate cu jocuri variate, având grade de complexitate diferite, în funcție de vârsta și particularitățile elevilor. Dimineața, înainte de începerea activității, copiii își aleg singuri un joc și se joacă 20-30 de minute. În pauze, se organizează jocuri în curtea școlii, în special în pauza mare. Deși totul este planificat și cu un orar bine definit, programul este totuși flexibil. Spre exemplu, pauza mare este de 20 de minute, dar dacă timpul este frumos și soare, copiii sunt lăsați 30-40 de minute.

Stimulare polisenzorială – la clasele I și a II-a se desfășura în clasă, elevii fiind împărțiți în trei grupe. Prin rotație, fiecare grupă lucrează la unul din cele trei ateliere: modelaj, piscină cu apă și semințe. Elevii aveau sarcina să atingă, să modeleze, să recunoască diferite materiale.

Kinetoterapie – sală de kinetoterapie spațioasă, dotată cu aparatură modernă este locul unde profesorul (kinetoterapeutul) lucrează cu copiii pentru corectarea defectelor fizice [9]. Munca cu acești copiii începe după testarea lor, iar numărul de ore variază în funcție de gravitatea afecțiunii.

Terapia prin muncă – impresionante sunt atelierile (tâmplărie, modelaj în lut, lăcătușerie, reparații biciclete, frizerie, mini magazinul) în care elevii desfășoară activități interesante și utile. Foarte bine dotate, atelierile nu sunt numai un loc în care copiii să-și petreacă timpul în mod plăcut. Aici copiii fac primii pași în formarea unor abilități care să le permită în viitor să se integreze în societate.

Psihologul colaborează intens cu **asistentul social** din instituția educațională. Asistentul social al școlii **Herdersheeschool** este preocupat de

relația părinte–școală–elev. Dacă părinții se confruntă cu probleme deosebite pot contacta asistentul social, discută cu acesta problemele pe care le au, mai ales dacă problemele din familie afectează procesul instructiv-educativ al copilului, bună dezvoltare a elevului. Profesorii și asistentul social fac vizite la domiciliul copiilor anual și implică părinții (tutorii) în Planul de grup (PIS), perspectiva de dezvoltare și nevoia de sprijin. Frecvența la cursuri a elevilor este atent monitorizată, părinții sunt atenționați în legătură cu absențele nemotivate ale copiilor.

Mulți părinți au o zi liberă pe săptămâna ca să petreacă mai mult timp cu copiii și în multe cazuri aleg miercuri [11].

Școlile speciale din Olanda oferă o educație de calitate, un mediu de învățare provocator și eficient pentru copii, oferă siguranță și securitate pentru fiecare elev.

Activități și instrumente psihologice implementate de psihologii din Olanda.

Este de apreciat aportul psihologilor olandezi Ad Verheul și Jan Hulsegge care în anii '70 au conceput **camera de stimulare senzorială** [3, p. 63] utilizată în **terapia Snoezelen**. Psihologul olandez Ad Verheul, în timp ce lucra într-un Centru de zi (la Hartenberg, în Ede, Olanda) pentru persoane cu dizabilități, a experimentat reacțiile lor față de mediul în care trăiau. El a început să introducă mirosul, muzica, atingeri și gusturi, creându-se astfel medii relaxante și active. Ca rezultat al descoperirilor sale, a apărut și s-a dezvoltat conceptul de **cameră multisenzorială**. Mai apoi, împreună cu colegul său *Jan Hulsegge*, au elaborat conceptul *Snoezelen*, care a fost implementat ulterior în *Centre psihologice* [apud 6, p. 7]. Termenul „Snoezelen” este o combinație din câteva cuvinte din limba olandeză: *snuiven* – a miroși; *doze/dommelen* – a dormi ușor; *ontspannen* – a se relaxa.

Camera de stimulare senzorială utilizată pentru relaxare, este un mediu în care activitățile stimulative și experiențele sunt utilizate pentru a crește conștiința și comportamentele pozitive a persoanelor cu deteriorări severe senzoriale sau probleme neurologice. Beneficiarii acestei camere pot fi: copii cu deficiențe de auz, văz, autism, comportament dificil [3; 6]. Această metodă permite activizarea diferitor funcții ale sistemului nervos central:

- stimulează procesele senzoriale,
- creează un fon emoțional pozitiv,
- depășirea tulburărilor emoționale și volitive.

Snoezelen este o cale de a realiza un contact cu mediul copilului, lăsându-i libertatea de exprimare a simțurilor și emoțiilor [6, p. 6]. Metodă descrisă anterior, elaborată de psihologii olandezi este utilizată cu succes în activitatea sa și de psihologii din alte state: România, Germania, Suedia, Elveția, Marea Britanie, SUA, Canada etc.

În Republica Moldova caracteristici, modalități și condiții de aplicare a **terapiei Snoezelen** au fost studiate de Emilia Furdul, cercetător științific, Institutul de Științe ale Educației și elaborată lucrarea metodologică *Aplicarea terapiei Snoezelen în reabilitarea psihologică a copiilor cu deficiențe de auz* (2015). Această tematică a fost abordată și în alte lucrări științifice ale cercetătorului.

Este de apreciat colaborarea dintre organizațiile ce oferă sprijin și servicii pentru copii din Olanda, cu societățile și centrele pentru copii din alte state europene implementând proiecte și activități utile în dezvoltarea și bunăstarea psihologică a copiilor.

Organizația „**Stichting Hulp Roemenie**” din Ermelo, Olanda în colaborare Societatea „**Binecuvântați copiii**” din România au deschis un *Centrul de zi* beneficiarii căruia sunt copii cu deficiențe de auz. Centrul prestează multiple servicii: asistență psihologică și socială; servicii medicale și de terapie; servicii educaționale și de sprijin; servicii de instruire și educare pentru părinți și personal.

Programe dezvoltate în Centru:

- **Programul „Step by step”** – constituie un program de intervenție psihologică timpurie, prin care psihologul participă la susținerea și educarea copiilor deficienți de auz de la vârste fragede, prin diverse modalități de stimulare.
- **Programul de implementare a modelului Portage** – destinat serviciilor psihologice de asistență la domiciliu familiilor acestor copii. De asemenea, în cadrul acestui program sunt incluși și specialiștii Centrului împreună cu familia copilului neauzitor.
- **Programul MISC** – se centrează pe promovarea unei concepții pozitive a copilului deficient de auz asupra potențialului său de dezvoltare, stabilirea unui climat pozitiv între copil și specialist.
- **Programul de constituire a grupului de sprijin pentru părinți** – în cadrul căruia aceștia sunt ajutați să-și înțeleagă mai bine copilul și să-l sprijine cât mai mult posibil. Părinții sunt ajutați să-și înțeleagă mai bine copilul și să-l susțină la maximum [*apud* 3, p. 65].

Prezintă interes o altă colaborare – *Fundația Româno-Olandeză pentru Psihoterapie Psihanalitică* (FROPP) – are drept obiective elaborarea și desfășurarea programelor de formare în psihoterapia psihanalitică; organizarea de cursuri și seminarii în acest domeniu; organizarea de manifestări științifice de profil; sprijinirea activității de informare și sensibilizare în domeniu; susținerea activităților educative și de cercetare în domeniu [7]. FROPP a primit acreditarea Colegiului Psihologilor din România ca furnizor de formare de bază în consiliere și psihoterapie psihanalitică, cât și acreditarea Colegiului Medicilor. În ultimii ani se înregistrează și o preocupare mai con-

sistentă pentru procesul de formare continuă, prin organizarea unor evenimente acreditate. Proiectul de formare de bază, dar și cele de formare continuă, însumează eforturile unui comitet profesional care include formatorii FROPP și ai Asociației Române de Psihoterapie Psihanalitică.

În urma celor prezentate anterior, conchidem:

Sistemul educațional din Olanda este unul bazat pe necesitățile reale ale elevilor, pentru acumularea și formarea competențelor, centrat pe elev, oferind multiple alternative de învățare foarte utile în perspectivă pentru elevi. Activitatea specialistului psiholog este valoroasă în cadrul sistemului educațional din Olanda, precum și a altor state din Europa. În activitatea sa, psihologul menține o poziție activă, de colaborare atât cu administrația școlii, cât și cu cadrele didactice, medicul, asistentul social, logopedul, dar și reprezentanții altor instituții, ce își au aportul în asigurarea bunăstării psihologice, sănătății mintale și dezvoltarea personalității elevilor. În Olanda – la fel ca și în alte țări – psihologul activează cu elevii la diverse trepte de instruire și tipuri de instituții educaționale, precum și în instituții cu educație specială. Activitățile realizate de psihologii școlari sunt similare cu ale psihologilor din alte state europene, or au și unele probleme comune de soluționat în scopul desfășurării eficiente a activității sale. Problema stresului la locul de muncă, incertitudinii rolului profesional, problema angajării în câmpul muncii, dar și alte impedimente provocate de multiple provocări societale și probleme ce țin de schimbările din sistemul educațional, constituie dificultăți majore ale psihologilor olandezi, precum și ale celor din spațiul educațional european. Experiențele profesionale promovate de serviciul psihologic olandez sunt apreciate, preluate, valorificate și implementate în activitatea psihologilor din alte state, precum și se inițiază parteneriate constructive între acestea pentru formări și schimb de bune practici. Politicile și practicile de asistență psihologică din domeniul educațional din Olanda sunt mult mai avansate, decât serviciile psihologice autohtone și reprezintă surse relevante în asigurarea calității și eficientizarea serviciilor de asistență psihologică școlară din Republica Moldova.

Referințe bibliografice:

1. AST, F. *Studiu privind educația incluzivă în Europa și în Republica Moldova: acomodarea rezonabilă, accesul la educație și nediscriminare*. Proiectul comun al Uniunii Europene și Consiliului Europei „Susținerea eforturilor naționale în prevenirea și combaterea discriminării în Republica Moldova”, parte a programului „Parteneriat pentru Buna Guvernare”. Chișinău, 2018. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Studiu-privind-educatia-incluziva_Ro

2. BATOG, M. Directive, atribuții și dificultăți ale serviciului psihologic școlar din Olanda. In: *Educația: factor primordial în dezvoltarea societății*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 09 octombrie 2020. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), pp. 257-280.
3. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. *Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale*. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.
4. *Country module – the Netherlands*. Nuffic. Degrees and qualifications in the Netherlands. 2nd edition 2011|version 3, 2012. [Accesat 19.10.2020]. Disponibil: <http://ecahe.eu/w/images/b/be/NUFFIC-country-module-netherlands.pdf>
5. CUCER, A. Tendințe internaționale în asistența psihologică a persoanelor cu dizabilități din perspectiva învățării permanente. In: *Revista Univers Pedagogic*, 2015, Nr. 4 (48), pp. 47-56.
6. DANKMEIJER, P. Homo-en transseksuele aandachtspunten in de leerlingenbegeleiding. In: *Toolkit Leerlingenbegeleiding*. Kluwer, 2006. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: https://www.edudivers.nl/over_ons/medewerkers/peter_dankmeijer/publicaties_peter_dankmeijer
7. DUMITRIU, I. *Procesele de certificare a competențelor și de recunoaștere a calificărilor în Olanda*. Studiu comparativ. 2013. [Accesat 13.10.2020]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/imipqnet/studiu-comparativ-regatularilordejosolandairinadumitriuunie>
8. *Fundația Româno-Olandeză pentru Psihoterapie Psihanalitică*. [Accesat 16.10.2020]. Disponibil: <http://www.fropp.ro/Despre.php>
9. FURDUI, E. *Aplicarea terapiei Snoezelen în reabilitarea psihologică a copiilor cu deficiențe de auz*. Suport metodologic. Coord. șt.: A. Bolboceanu. Chișinău: Tipogr. „Cavaioli”, 2015.
10. *Holland. School Education*. RO. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: <http://www.excel.md/schools-in-holland/>
11. *Îmbunătățirea competențelor profesionale din învățământul special și special integrat*. Ghid de bune practici. Proiect cofinanțat de Comisia Europeană prin programul Erasmus Plus. 2015. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: http://cseiturnu-ro.su/data/uploads/ghid_de_bune_practici.pdf
12. JOSKE, S. *Psychologists in health care in the Netherlands*. Utrecht: FGZP, 2014. [Accesat 19.10.2020]. Disponibil: https://www.fgzpt.nl/e2/site/fgzpt/custom/site/upload/file/pdf/180725_fgzpt_b
13. KARANDASHEV, V.N. *Psihologie: Introducere în profesie*. 2000. [Accesat 19.10.2020]. Disponibil: http://ro.medicine-guidebook.com/psiholog-profesiya-vvedenie_psihologiya-vvedenie-pro~1.html
14. KERSTEN, A.; SANDFORT, T. *Lesbische en homoseksuele adolescenten in de schoolsituatie*. Utrecht: Interfacultaire Werkgroep Homostudies, 1994. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: <http://www.edudivers.nl/doc/onderzoek/Kersten%20%27Homolesbische%20adolescenten%20in%20>
15. MARINESCU, I. *Învățământul în lume, episodul 19. Școala în Olanda. Școala internațională*. 2017. [Accesat 19.10.2020]. Disponibil: <https://piscapesarma.ro/scoala-in-olanda/>
16. *Organizarea serviciului de educație psihologică*. [Accesat 19.10.2020]. Disponibil: http://ro.medicine-guidebook.com/profesiya-psiholog-vvedenie_organizatsiya-psiholog~1.html

17. *Proiect de modificare a normelor de avizare a metodelor și tehnicilor de evaluare și asistență psihologică*. Colegiul Psihologilor din România. Comisia metodologică. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: https://www.alegericpr.ro/images/files/sedintaCD_09nov2018/4.Proiect_de_modificare_a_normelor_de_avizare_a_metodelor_si_tehnicilor_de_evaluare_si_asistenta_psihologica.pdf
18. *Psychologist. The Netherlands*. [Accesat 25.07.2020]. Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/Psychologist#The_Netherlands
19. *Regatul Țărilor de Jos*. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Regatul_%C8%9A%C4%83rilor_de_Jos
20. *Sistemul de învățământ din Olanda*. [Accesat 15.09.2020]. Disponibil: <https://ru.calameo.com/read/00574145019fb7ce766b4>
21. *The Life of a Psychologist. The Netherlands*. [Accesat 15.09.2020]. Disponibil: <https://www.psynip.nl/studenten/internationals/efpsa-events-services/efpsa-nl-blog/psychologist-in-the>
22. TIKKANEN, T. The Present Status and Future Prospects of the Profession of Psychologists in Europe. In: *European Psychologist*, 2006, Vol. 11 (1), pp. 71-75.
23. VOICU, N.; BABĂ, L. *Raport cu privire la situația educației incluzive în România*, 2009. [Accesat 12.09.2020]. Disponibil: <https://www.yumpu.com/ro/document/read/42541454/raport-cu-privire-la-situatia-educatiei-incluzive-centrul-educatia>
24. МАНИЧЕВ, С.А. Профессиональные стандарты как основа сертификации в области психологии. In: *Вестник Южно-Уральского государственного университета*. Серия: Психология. 2008, № 32, с. 51-61.
25. ТРУСОВА, Н.В. Психологическая служба образования: история развития и становления. In: *Научный журнал Инновационное развитие профессионального образования*, 2014, № 6, с. 78-80.
26. ЭТТУЭЛЛ, К.; РИЧМОНД, М.; КАСЛ, К. et al. *Передовая политика и практика системы образования в области здоровья и профилактики ВИЧ. Ответные меры системы образования на буллинг, вызванный гомофобией*. Выпуск 8. Перевод: UNESCO. Москва: UNESCO, 2014.

1.18. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN ROMÂNIA

Scurt istoric al psihologiei din România

Dezvoltarea psihologiei în România ca știință și practică a parcurs o serie de etape. Autorii vorbesc aici despre școlile academice și asociațiile profesionale. În cadrul școlilor academice sunt incluse:

1. *Școala Fondatoare / Generația de Aur* – Perioada pre-comunistă. Psihologia din România s-a născut în directă conexiune cu Școala de la Leipzig, prin foștii doctoranzi ai lui Wilhelm Wundt: Eduard Gruber, Constantin Rădulescu-Motru, Florian Ștefănescu-Goangă [30].

Eduard Gruber – a înființat la universitatea din Iași, în 1893, primul laborator de psihologie experimentală din România și a introdus primele cursuri

de psihologie experimentală asociate laboratorului. La data respectivă doar 10 țări din lume aveau laborator de psihologie. Înainte de psihologie, Eduard Gruber a activat în domeniul literelor/lingvistică, doctoratul în psihologie asupra „luminozității culorilor”, fiind obținut, la Leipzig, cu Wundt în a. 1893. Desființat în a. 1896 ca urmare a morții lui Eduard Gruber, laboratorul nu a reușit să creeze o școală puternică de psihologie experimentală în România, funcționând doar 3 ani. La Iași însă, prin Mihai Ralea (umanist, cu doctorat în litere / filosofie și drept / științe politice, în Franța), se înființează în a. 1925 o Catedră de Psihologie și Estetică, iar mai apoi, în cadrul Departamentului de Pedagogie se naște o echipă de psihologi, în jurul profesorului Vasile Pavelcu (cu doctorat în psihologie, în Franța), cele două combinate generând o școală puternică de psihologie de sorginte umanistă (ex.: Ralea, Pavelcu și colab.), psihologia fiind aici în strânsă conexiune cu literele, dreptul, filosofia și pedagogia.

Constantin Rădulescu-Motru: a introdus la universitatea din București, în 1897, primele cursuri universitare de psihologie experimentală în cadrul Catedrei de Istoria Filosofiei Antice și Estetică. În 1898/1900 această catedră devine Catedra de Psihologie Experimentală, iar în 1906 a fondat un laborator de psihologie experimentală, asociat catedrei. Din 1909, structurile academice se reorganizează, iar profesorul Constantin Rădulescu-Motru devine titular în Catedra de Psihologie, Logică și Teoria Cunoașterii. Constantin Rădulescu-Motru obține doctoratul în psihologie la Leipzig, cu Wundt, în 1893, cu o temă despre „Kant și cauzalitatea în natură”. Înființează *Societatea de Cercetări Psihologice* (1934) și trei reviste de specialitate: *Revista de Psihologie Experimentală și Practică* (în 1931 – probabil prima revistă de specialitate din țară, dar care se pare că funcționează doar un an); *Analele de Psihologie* (1934-1943) și *Jurnalul de Psihotehnică* (1937-1941). Seria de cursuri susținute în 1895 de Alfred Binet la universitatea din București la invitația ministrului Take Ionescu, cursuri audiate și de Constantin Rădulescu-Motru, a avut de asemenea un rol important în stimularea psihologiei experimentale/științifice în București și în România. Pornind de la aceste baze, se creează la București o școală puternică de psihologie de sorginte umanistă (Constantin Rădulescu-Motru și colab.), psihologia fiind aici în strânsă conexiune teoretică și organizatorică cu filosofia (uneori încurajată/practicată chiar de către Constantin Rădulescu-Motru).

Florian Ștefănescu-Goangă: a înființat la universitatea din Cluj-Napoca, în 1919, o Catedră de Psihologie, iar în 1921/1922 primul institut de psihologie din România – Institutul de Psihologie Experimentală, Comparată și Aplicată, reunind componentele de cercetare, predare (catedra de psihologie înființată în 1919) și de practică psihologică. Își obține doctoratul în psihologie la Leipzig, cu Wundt, în 1911/1912, cu tema „tonalitatea afectivă a

culorilor”. Florian Ștefănescu-Goangă înființează în 1938 cea mai longevivă revistă de specialitate din țară din această perioadă – Revista de Psihologie Teoretică și Aplicată (1938-1949). De asemenea, în 1931 pune bazele primei organizații profesionale a psihologilor din România, și anume Societatea de Psihologie. Se creează astfel la Cluj-Napoca o puternică școală de psihologie experimentală (ex.: Goangă, Roșca, Mărgineanu și colab.), în care psihologia este promovată ca știință și practică de sine stătătoare (Florian Ștefănescu-Goangă a încurajat și practicat o știință psihologică independentă, nu ca parte a altor științe, dar în colaborare cu alte științe).

În perioada precomunistă, psihologia românească era perfect ancorată în psihologia internațională – psihologii români publicând în străinătate și fiind membri în organizațiile internaționale de profil, România devenind în 1938 candidat la organizarea celui de al 12-lea Congres Internațional de Psihologie al International Union of Psychological Science.

2. Școala de legătură – Perioada Comunistă

În perioada comunistă, vechea Școală Fondatoare de psihologie a fost desființată (psihologi precum Nicolae Mărgineanu sau Florian Ștefănescu-Goangă au fost întemnițați), deoarece nu a dorit să devină suportul instaurării noii ideologii comuniste (ex.: de formare a omului nou). Prigoana a fost drastică mai ales în primii ani ai instaurării regimului comunist. Cu toate acestea, ulterior, sub impactul unor personalități academice de excepție, mai bine integrate în regimul comunist – Mihai Ralea și Alexandru Roșca, psihologia românească supraviețuiește și chiar evoluează științific și profesional într-o oarecare măsură, dincolo de presiunile ideologiei, urmând ca apoi să se prăbușească din nou sub loviturile regimului comunist.

În mediul universitar, la Cluj-Napoca, profesorul Alexandru Roșca conduce Catedra de Psihologie din 1946 până în 1977, când psihologia se desființează și se interzice ca specializare în universitățile românești; prin tradiția doctorală Goangă-Roșca, există o legătură academică cu școala fondatoare de la Leipzig. La București, șeful Catedrei de Psihologie devine Mihai Ralea (1948-1964), urmat apoi, până în 1977, de Gheorghe Zapan și de poetul Mihai Beniuc. La Iași, Catedra de Psihologie-Pedagogie este condusă de Vasile Pavelcu până în 1970, iar apoi, până în 1977, de colegi pedagogi.

În Academia Română (Academia RSR), Mihai Ralea înființează în 1956 Institutul de Psihologie (condus apoi între 1965 și 1970 de profesorul Alexandru Roșca), iar în 1955 Revista de Psihologie asociată acestuia (din 1964 apare și Revue Roumaine de Sciences Sociales). Institutul avea rol de ghidaj științific/metodologic pentru psihologia din România, inclusiv pentru unitățile psihologice din mediul social (ex.: spitale, școli, transporturi/căi ferate/aviație etc.). Institutul a fost transferat în 1970 către Academia de Științe Sociale și Politice, iar din 1978 funcționează ca Institutul de Cercetări Pedagogice și

Psihologie al ministerului educației, focalizat mai ales pe psihologie educațională/școlară. Institutul a fost desființat în 1982 ca urmare a scandalului meditației transcendente, în acest fel unitățile psihologice rămânând fără ghidaj științific/metodologic. Asociația Psihologilor din România a preluat în cea mai mare parte rolul de ghidaj al științei psihologice și al relației acesteia cu practica/profesia, rol pe care îl menținem și dezvoltăm și astăzi.

Toate dezvoltările științei și practici psihologice se anulează din nou în anul 1977, când specializările/catedrele de psihologie din universități sunt desființate (inclusiv profesia din nomenclatorul de meserii), iar în 1982 se desființează cercetarea în domeniu, prin desființarea Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice. Psihologia fusese deja scoasă din manualele de liceu din 1972. Desființarea este din nou legată de faptul că nici noua psihologie, stimulată chiar de către regimul comunist, nu s-a supus complet acestuia, ci s-a ambiționat să rămână o știință onestă și nu s-a angajat suficient în slujba ideologiei și în formarea omului nou și a noii orânduiri socialiste/comuniste.

În perioada comunistă, psihologia românească începe să nu mai aibă forța de odinioară în aria internațională a psihologiei, fără însă a fi izolată în perioada de vârf a activității profesorilor Mihai Ralea și Alexandru Roșca și a colaboratorilor acestora. Ulterior, după 1977 aceasta devine tot mai izolată și vetustă, ca urmare a accesului dificil la resursele de specialitate și la viața academică internațională.

3. Școala modernă – Perioada Post-comunistă

În anul 1990 s-au reluat specializările/catedrele de psihologie în universitățile din vechile și marile centre academice ale țării – Cluj-Napoca (Ioan Radu), București (Paul Popescu-Neveanu) și Iași (Adrian Neculau), care de aici s-au extins astăzi în mai multe universități ale țării. Prin școala doctorală Goangă-Roșca-Radu există încă la universitatea din Cluj-Napoca o legătură academică tradițională/generațională cu școala fondatoare de la Leipzig.

De asemenea, în 1990 s-a reînființat Institutul de Psihologie în cadrul ministerului educației, care a revenit în același an în cadrul Academiei Române sub numele de Institutul de Psihologie „Mihai Ralea” (din 2001 a format, împreună cu Institutul de Filosofie, Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”, rămânând ca Departament de Psihologie în cadrul acestui institut).

Astăzi psihologia românească este reintegrată în aria internațională a psihologiei, încercând să-și recâștige prestigiul și impactul din timpul generației de aur [30].

În România activitatea psihologului este reglementată de multiple acte normative, iar pentru activitatea realizată în sistemul educațional, în special pentru învățământul preuniversitar, prioritare sunt următoarele:

- *Legea nr. 1 a educației naționale* (1/2011 din 5 ianuarie 2011), publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 18 din 10 ianuarie 2011 cu modificările și completările ulterioare [16].
- *Legea nr. 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România* emisă de Parlamentul României în data de 27 mai 2004, care s-a publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 492 din 1 iunie 2004 [17].
- *Hotărârea Colegiului Psihologilor din România nr. 4CN, din 1 noiembrie 2013, pentru aprobarea Codului deontologic al profesiei de psiholog cu drept de liberă practică și a Codului de procedură disciplinară*, publicat în Monitorul Oficial nr. 715 din 20 noiembrie 2013 [12].
- *Ordinul Ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului nr. 6.552, din 13 decembrie 2011, pentru aprobarea Metodologiei privind evaluarea, asistența psihoeducațională, orientarea școlară și orientarea profesională a copiilor, a elevilor și a tinerilor cu cerințe educaționale speciale*, publicat în Monitorul Oficial nr. 45 din 19 ianuarie 2012 [24].
- Regulamentul-cadru de organizare și funcționare al unităților de învățământ preuniversitar aprobat prin OMENCȘ nr. 5079/2016 actualizat prin OMEN nr. 3027/08.01.2018 [28].
- Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea centrelor județene/al municipiului București și a cabinetelor de asistență psihopedagogică *Ordinul Ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (OMECTS) nr. 5555 / 7 octombrie 2011, cu modificările și completările ulterioare* [29].
- Metodologia-cadru privind mobilitatea personalului didactic de predare din învățământul preuniversitar în anul școlar 2020-2021, aprobată prin *Ordinul Ministrului Educației și Cercetării (O.M.E.C.) nr. 5259/12.11.2019 cu modificările și completările ulterioare*, art. 8, alin. 4 și 5 [22].
- Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar aprobat prin *Ordinul Ministrului Educației și Cercetării (O.M.E.C.) nr. 5447/31.08.2020* [27].
- *Ordinul Ministrului Educației și Cercetării (O.M.E.C.) nr. 5545/10.09.2020* pentru aprobarea Metodologiei – cadru privind desfășurarea activităților didactice prin intermediul tehnologiei și al internetului, precum și pentru prelucrarea datelor cu caracter personal [23].
- *Legea nr. 45/2020 pentru modificarea și completarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului*. Publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 287 din 06 aprilie 2020. Formă aplicabilă la 09 aprilie 2020 [21].

- Legea nr. 448/2006 – privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap. Republicată [19].
- Legea nr. 448/2006 HG 268 – aprobarea normelor metodologice de aplicare [20].
- LEGE Nr. 53/2003 din 24 ianuarie 2003 Republicată, Codul muncii [15].
- Legea nr. 272 – privind protecția și promovarea drepturilor copilului. Republicată [18].

Asociația Psihologilor din România (APR)

Asociația Psihologilor din România este cea mai veche și cea mai complexă organizație profesională a psihologilor din România, având rolul de a stimula psihologia ca știință și de a asigura legătura bidirecțională cu practica psihologică, în scopul evoluției științei psihologice și profesiei de psiholog (cu toate specializările sale) [1].

Înființată în anul 1964, APR a continuat prin membrii săi fondatori de atunci tradiția academică precomunistă (Societatea de Psihologie – înființată de Florian Ștefănescu-Goangă în 1931 și Societatea de Cercetări Psihologice – înființată de Constantin Rădulescu-Motru în 1934), a asigurat supraviețuirea psihologiei în anii de restricție din perioada comunistă și a stimulat/garantat dezvoltarea psihologiei ca știință și profesie după Revoluția Anticomunistă din 1989.

În timp ce Colegiul Psihologilor din România (CPR) este focalizat pe profesia de psiholog (pentru psihologii cu drept de liberă practică), APR trebuie să asigure inputul științific constant – prin ghiduri metodologice și de bune practici – pentru ca această profesie să nu rămână una revolută.

Actualmente Președinte al Asociației Psihologilor din România este Daniel David, doctor în psihologie, profesor universitar (2017-2021).

Istoricul Asociației Psihologilor din România

Asociația Psihologilor din România (APR) – s-a înființat în anul 1964 (5 martie), funcționând până în prezent. Imediat după înființare, din 1964, devine membră în *International Union of Psychological Science*. Prin unii dintre membrii fondatori și conducătorii ei (Alexandru Roșca), aceasta moștenește tradiția academică a societăților înființate de Florian Ștefănescu-Goangă (Societatea de Psihologie – 1931) și Constantin Rădulescu-Motru (Societatea de Cercetări Psihologice – 1934). APR era formată inițial din psihologi care activau în universități, unități de cercetare și în domenii aplicative. Inițiată de profesorul Mihai Ralea (și condusă de acesta în 1964), alături de profesorii Mihai Beniuc, Tatiana Slama-Cazacu, Alexandru Roșca și alți colegi, aceasta a fost condusă și dezvoltată de profesorul Alexandru Roșca din 1965 până în 1990, în calitate de președinte APR (alături de alți colegi, printre care

vicepreședintele APR Valeriu Ceaușu a avut un rol mai activ). Întâlnirile anuale aveau loc, de obicei, la Institutul de Psihologie al Academiei Române (între anii 1978-1982 la Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologie al ministerului educației, iar din a. 1982 în alte locații). În cadrul întâlnirilor anuale – de obicei organizate în luna octombrie – se prezentau lucrări științifice și avea loc primirea de noi membri. După Revoluția Anticomunistă din 1989, APR a trebuit să se reorganizeze prin prisma noilor reglementări legislative, astfel că în 1990, la inițiativa mai multor psihologi, APR s-a reorganizat (initial având chiar și filiale locale), iar noul președinte a fost ales profesorul Mihai Golu (acesta a condus APR până în 1999). În anul 2000 a fost ales ca președinte APR profesorul Nicolae Mitrofan, care a rămas de drept președintele APR până în 2017 (conducând însă APR, din 2005, împreună cu profesorul Mircea Miclea). Din anul 2017 noul președinte al APR este Daniel David, doctor în psihologie, profesor universitar.

Pentru a-și atinge funcția principală de stimulare a științei psihologice și a relației bidirecționale cu practica/profesia psihologică, APR a angajat organizarea periodică, la un interval nu mai mare de 4 ani, a unor conferințe naționale (deși peridocitatea planificată, din diverse motive obiective, nu a putut fi respectată). Conferințele naționale organizate până acum sunt următoarele:

- 1966; 1968; 1971 – Conferința Națională de Psihologie de la București.
- În 1972 psihologia a fost scoasă din curriculum liceal, iar în 1977 eliminată ca specializare universitară și prezență în nomenclatorul de meserii, astfel că această „conferința” a devenit „colocviu”, pentru a nu irita și a atrage atenția autorităților asupra ei.
- 1979 – Conferința Națională de Psihologie (Colocviul Național de Psihologie) de la București; 1984 – Conferința Națională de Psihologie (Colocviul Național de Psihologie – Psihologia în România) de la București.
- Pe lângă represaliile din anii '70, în 1982 se desființase Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice, astfel că și această „conferința” a fost menținută ca un „colocviu”.
- 1994 – Conferința Națională de Psihologie de la București; 2002 – Conferința Națională de Psihologie de la Neptun (unde s-a planificat organizarea Colegiului Psihologilor din România/CPR); 2004 – Conferința Națională de Psihologie de la Călimănești-Căciulata (unde s-a început implementarea proiectului CPR); 2006 – Conferința Națională de Psihologie de la Cluj-Napoca; 2008 – Conferința Națională de Psihologie de la Timișoara; 2010 – Conferința Națională de Psihologie de la Iași; 2012 – Conferința Națională de Psihologie de la Brașov; 2019 – Conferința Națională de Psihologie de la Cluj-Napoca [30].

Actualmente, din conducerea Asociației Psihologilor din România fac parte: președinte – Daniel David., dr., prof. univ.; vicepreședinte – Cătălin Nedelcea, dr., prof. univ.; secretar general – Dragoș Iliescu, dr., prof. univ. Conform Statutului APR, organele asociației sunt: Adunarea generală; Consiliul director; Comisia de cenzori; Trezorerul. Din *Consiliul APR* fac parte: P. Alexa, psiholog, practică privată; T. Constantin, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași; I. Dafinoiu, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași; F. Golu, Universitatea din București; C.N. Kulcsar, psiholog practică privată; M. Miclea, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca; M. Minulescu, SNSPA; N. Mitrofan, Universitatea din București; A. Roșan, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca; F.A. Sava, Universitatea de Vest din Timișoara; C. Tănase, psiholog, practică privată; D. Vîrga, Universitatea de Vest din Timișoara. *Comisia de cenzori* are următoarea componență: A.M. Ovessea, expert contabil; M. Rus, Universitatea „Ovidius” din Constanța; T. Voicu, psiholog, practică privată.

Codul de etică și conduită profesională este unul din documentele importante care a fost adoptat formal de Consiliul Asociației Psihologilor din România pe data de 6 noiembrie 2018 [7].

Adunarea Generală este forul suprem de conducere al APR. Atribuțiile Adunării Generale sunt următoarele: stabilește strategia și obiectivele generale ale asociației; aprobă modificările la statut; alege consiliul director al asociației; alege președintele, vicepreședintele și secretarul general al asociației; aprobă solicitările și încheie protocoalele de afiliere; aprobă bugetul de venituri și cheltuieli și bilanțul contabil; alege cenzorul sau comisia de cenzori; aprobă propunerile de excludere din asociație; aprobă dizolvarea și lichidarea asociației precum și stabilirea destinației bunurilor rămase după lichidare.

Asociația Psihologilor din România (APR) se compune din *membri plini*, *membri asociați* și *membri de onoare*. Membrii plini trebuie să dețină o diplomă de studii academice în psihologie. Membrii asociați sunt studenți în psihologie sau studenți și profesioniști în domenii conexe psihologiei.

Dobândirea calității de *membru de onoare* se face prin hotărârea Consiliului director, ca o recunoaștere a meritelor excepționale în plan științific și/sau profesional, afirmate pe plan național și internațional, precum și a contribuției deosebite aduse la atingerea obiectivelor APR. Recunoscând contribuția lor majoră la dezvoltarea Asociației Psihologilor din România, au devenit membri de onoare ai APR: *prof. univ. dr. Mihai Golu* (președinte APR-1990-1999); *prof. univ. dr. Gheorghe Iosif* (membru în Comitetul director și Președintele Secției/Comisiei/Diviziei de Psihologia Muncii Industriale din APR-1979-1990); *prof. univ. dr. Ilie Puiu Vasilescu* (Secretarul general al APR-1990-1999 și membru în Comitetul director și Președintele Secției/Comisiei/Diviziei de Metodologie a Cercetării și Testare Psihologică din APR-1984-1990).

Asociația Psihologilor din România este organizată și pe *secții/divizii*:

1. Secțiunile asociației se organizează la inițiativa membrilor și cu aprobarea Consiliului director, atunci când exprimă un interes real care garantează o activitate susținută și utilă pentru membrii săi.
2. Secțiunile se organizează pentru a acoperi domenii majore ale intereselor profesionale și științifice, pe criterii exclusive de specializare.
3. Aprobarea înființării unei secțiuni se va întemeia pe baza solicitării unui procent minim de 1% dintre membrii asociației, cu evitarea paralelismului și a suprapunerii cu secțiuni deja existente.
4. O secțiune se poate înființa și pe baza unei organizații sau asociații deja existente, afiliate la APR, situație în care își poate păstra numele inițial, cu designația „Secțiune a APR”.
5. Dizolvarea secțiunii se poate face prin autodizolvare sau prin hotărârea Consiliului director, atunci când se constată absența unei activități semnificative pe durata a doi ani consecutiv sau dacă, prin activitatea sa, contravine statutului APR.
6. Secțiunile își vor elabora propriul statut de organizare și funcționare, fără a contraveni statutului APR. Pot face obiectul de reglementare prin statutul propriu numai aspectele care nu sunt reglementate de către statutul APR. Statutul secțiunilor și modificările acestuia vor fi aprobate de Consiliul director.
7. Secțiunea va fi condusă de un președinte și un secretar; se pot prevedea și alte funcții, în raport cu cerințele proprii de organizare.
8. Președintele secțiunii va prezenta un raport anual de activitate în Consiliul director.
9. Secțiunea poate solicita fonduri din bugetul APR pentru activitățile incluse în programul propriu, cu aprobarea Consiliului director al APR. Orice alte fonduri procurate de către secțiune, în conformitate cu statutul APR, vor fi puse integral la dispoziția secțiunii, prin intermediul bugetului APR, dacă destinația acestor fonduri nu contravine obiectivelor APR.
10. Președintele secțiunii are dreptul de a participa la ședințele Consiliului director, fără drept de vot.

Din anul 2005, partea legată de profesia de psiholog – pentru psihologii cu drept de liberă practică – este derulată de Colegiului Psihologilor din România (CPR), APR fiind organizația care, prin legea de înființare a CPR (Legea 213/2004), a stat la baza apariției Colegiului [1].

Colegiul Psihologilor din România (CPR)

În 2014 fiind în calitate de Președinte a Colegiului Psihologilor din România – Mihai Aniței în prefața lucrării *Profesia de psiholog: acte normative*

menționa „Colegiul Psihologilor din România este astăzi un spațiu de comunicare profesională real, unde se transmit și se dezbat idei, unde am aflat că putem să nu fim de acord unii cu alții, unde sunt promovați psihologul și psihologia, unde, la nevoie, poate fi sancționat psihologul și unde ne regăsim mereu apărătorii profesiei, dar, cel mai important, este un spațiu care generează *autoreglementare profesională*. După apariția Colegiului, profesia de psiholog în România este altfel, reglementarea a dat naștere unor relații socioeconomice pe care la momentul apariției legii nu le puteam intui. Astăzi se vorbește mai mult despre formare profesională, despre supervizare, despre metode psihoterapeutice, despre teste, despre competențe, dar mai ales despre servicii psihologice. Cultura profesională a membrilor Colegiului a crescut, conferințele naționale și internaționale au dezvoltat o altă percepție asupra profesiei de psiholog din Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii. Psihologia a devenit „mult mai accesibilă, mult mai prezentă în cotidian, iar mulți dintre absolvenții de liceu își doresc să urmeze astăzi această nobilă profesie” [apud 25, p. 7].

Psihologia atrage, rezolvă probleme și găsește mereu alternative la soluțiile clasice. Psihologia promovează psihologii, dar și psihologii promovează psihologia, această relație fiind una de interdependență. Nu putem avea o profesie de psiholog bine organizată decât dacă aceasta se bazează pe o competență reală în psihologie. Toți reprezentăm profesia și psihologia ca știință, de noi depinde viitorul lor. Nu știi și nu cred că putem rezolva toate problemele profesiei de psiholog acum, dar trebuie să știm că am încercat, că am făcut tot ceea ce era posibil ca breaslă. *A nu face ceva e întotdeauna mult mai greșit decât a face ceva greșit* [apud 25, p. 8].

Colegiul Psihologilor din România s-a realizat prin respectarea unei *strategii de dezvoltare sintetizată* în câteva principii:

- *acces liber în profesie*, instituirea unor condiții riguroase de exercitare a profesiei în interiorul acesteia;
- *dezamorsarea oricărui conflict profesional, concilierea și dialogul, concomitent cu impunerea respectării unui cod deontologic clar și echilibrat*;
- *consolidarea competenței și autorității Colegiului* în domeniul psihoterapiei, psihopedagogiei speciale și al oricărei activități liberale conexe psihologiei;
- *dreptul fundamental* al psihologilor tineri la parafă și dreptul de a înființa cabinet sau societate civilă, ca forme liberale principale, alternative la forma salarială;
- controlul și analiza atentă a producătorilor și distribuitorilor de teste psihologice;
- *externalizarea serviciilor psihologice*;

- *serviciile psihologice – parte componentă a serviciilor de sănătate și reglementarea decontării directe a serviciilor psihologice prin sistemul de asigurări sociale de sănătate;*
- *instituirea unui sistem unic de formare profesională complementară și continuă a psihologilor și elaborarea ghidurilor de bune practici;*
- *eliminarea de pe piața serviciilor psihologice a comercianților și furnizorilor ilegali/neautorizați printr-un sistem de evidență și securizare a actelor profesionale, neafectat de schimbări politice sau legislative;*
- *promovarea și apărarea psihologilor români și a furnizorilor de formare profesională români;*
- *păstrarea independenței și autonomiei Colegiului în raport cu orice altă autoritate;*
- *apărarea și promovarea sistemului: o singură profesie, mai multe specialități;*
- *standard unic de calitate în serviciile psihologice, indiferent de forma de exercitare a profesiei;*
- *promovarea la nivel european și internațional a modelului românesc de reglementare a profesiei de psiholog: profesie autoreglementată printr-o autoritate profesională;*
- *dezvoltarea profesiei de psiholog ca profesie liberală, promovarea importanței socioeconomice a profesiei și deschiderea de noi domenii aplicative pentru psihologie;*
- *afilierea la structurile Uniunii Europene de recunoaștere a diplomelor și calificărilor profesionale și la organismele profesionale reprezentative la nivel internațional [25].*

Ștefan Iulian-Laurențiu în lucrarea *Profesia de psiholog: acte normative compartimentul Repere în reglementarea profesiei de psiholog* menționează că Asociația Psihologilor din România a reprezentat entitatea, reactivată după anul 2001, care a întreprins demersuri concrete pentru reglementarea profesiei de psiholog în România [25, p. 11]. În principal, a fost vorba despre două proiecte legislative, ultimul dintre acestea fiind elaborat după modelul unei legi clasice liberale, care corespunde *acquis-ului comunitar*. Proiectul cu caracter organic a fost înaintat de către reprezentanții Asociației Psihologilor din România și asumat de către doi parlamentari, senatorii Matei Vintilă și psihologul Rodica Șelaru.

Având în vedere formele diferite adoptate de către cele două camere, a fost elaborat un raport al comisiei de mediere, care a fost aprobat în unanimitate în data de 17 mai 2004. În aceeași dată, raportul de mediere a fost adoptat de către Senat, iar în data de 18 mai 2004 raportul a fost adoptat de către Camera Deputaților, în data de 25 mai 2004 Președintele României promulga *legea* prin Decretul nr. 378/2004. Astfel, în data de 27 mai 2004,

Parlamentul României emite *Legea nr. 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România* care s-a publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 492 din 1 iunie 2004, și a intrat în vigoare la 30 de zile de la publicare.

Astfel, în continuare sunt prezentate date importante care conturează activitatea Colegiului Psihologilor din România:

- 5 iulie 2004 are loc ședința Asociației Psihologilor din România, ocazie cu care este convocată adunarea de constituire a Colegiului Psihologilor din România. În data de 8 octombrie 2004 are loc adunarea de constituire a Colegiului Psihologilor din România. Comitetul director provizoriu, desemnat de adunarea de constituire, a elaborat primele documente-cadru privind organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România, în data de 8 aprilie 2005 are loc ședința Convenției naționale a Colegiului Psihologilor din România pentru desemnarea primelor organe de conducere ale Colegiului Psihologilor din România, ocazie cu care au fost adoptate mai multe acte administrative care vizau organizarea și funcționarea Colegiului. Astfel, au fost desemnați membrii comisiilor de specialitate din cadrul Comitetului director, au fost stabilite primele obiective ale instituției nou-create și a fost ales primul președinte al Colegiului Psihologilor din România, în persoana domnului *prof. univ. dr. Nicolae Mitrofan*, personalitate unanim recunoscută a psihologiei românești, care deținea și funcția de președinte al Asociației Psihologilor din România. Este elaborat un prim proiect al Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 213/2004. În data de 14 iulie 2005 Guvernul României aprobă în ședința de lucru Hotărârea Guvernului nr. 788/2005 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 213/2004, pe baza unui proiect elaborat de către Colegiul Psihologilor din România împreună cu Ministerul Educației și Cercetării, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 721 din 9 august 2005.
- 1 noiembrie 2005 Colegiul Psihologilor din România a început să funcționeze. În data de 20 decembrie 2005 este emis *primul atestat de liberă practică* din România, această dată constituind data liberalizării reale a serviciilor psihologice și a profesiei de psiholog în România. În data de 10 martie 2006 este aprobată Hotărârea Comitetului director al Colegiului Psihologilor din România nr. 1/2006 privind constituirea, declararea, înregistrarea și funcționarea cabinetelor individuale, cabinetelor asociate, societăților civile profesionale de psihologie, precum și exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică în sectorul public sau privat, în regim salarial, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 112 din 14 februarie 2007.

- 25 mai 2006 Colegiul Psihologilor din România inițiază o campanie de modificare a proiectului de lege a securității și sănătății în muncă, propus de către Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, prin includerea serviciilor de psihologia muncii, precum și stipularea altor dispoziții privind serviciile psihologice. Comisiile de specialitate ale Parlamentului României aprobă forma legii agreată de către reprezentanții Colegiului. În data de 24 iulie 2006, ca urmare a susținerii președintelui Comisiei de psihologia muncii, transporturilor și serviciilor, *conf. univ. dr. Mihai Aniței*, Parlamentul României adoptă *Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 646 din 26 iulie 2006. În premieră, serviciile de psihologia muncii sunt reglementate în mod distinct de serviciile medicale, acestea realizându-se atât la angajare, cât și printr-un control periodic.
- 6 februarie 2007 Ministerul Educației și Cercetării recunoaște Colegiul Psihologilor din România pentru prima dată drept autoritate română competentă pentru profesia de psiholog. Tot din această dată, Colegiul este în mod oficial implicat în implementarea sistemului *IMI – Internal Market Information System* – proiect privind recunoașterea calificărilor profesionale la nivelul Uniunii Europene, potrivit dispozițiilor *Directivei 36/2005/CE privind recunoașterea calificărilor profesionale pentru profesiunile reglementate*.
- 28 iunie 2007, cu avizul consultativ al Colegiului Psihologilor din România, ca urmare a susținerii *prof. univ. dr. Nicolae Mitrofan* și *conf. univ. dr. Mihai Aniței*, Parlamentul României a respins propunerea legislativă privind modificarea și completarea Legii nr. 213 din 27 mai 2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România, înregistrată sub nr. 898/2006, prin care s-a încercat stoparea funcționării tinerei instituții și a profesiei de psiholog, în sensul încetării demersurilor de liberalizare și externalizare a serviciilor psihologice și al transformării acestora în servicii comerciale.
- 1 august 2007 a fost emis Ordinul nr. 257/2007 privind activitatea de psihologie din cadrul Ministerului Internelor și Reformei Administrative, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 566 din 17 august 2007, prin care a fost reglementată activitatea de psihologie și s-a stabilit statutul special al psihologilor din Ministerul Internelor și Reformei Administrative.
- 21 septembrie 2007, în urma mai multor runde de negociere cu reprezentanții Ministerului Transporturilor a fost emis *Ordinul ministrului transporturilor nr. 922/2007 pentru aprobarea Normelor privind procedurile*

de agreare de către Ministerul Transporturilor a unităților specializate medicale și psihologice, în vederea examinării persoanelor cu funcții care concurează la siguranța circulației rutiere, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 679 din 5 octombrie 2007, fiind abrogate totodată și celelalte dispoziții cu caracter normativ anterioare.

- 10 octombrie 2007 Guvernul României a aprobat Ordonanța de urgență nr. 109/2007 prin care a fost modificată Legea nr. 200/2004 privind recunoașterea diplomelor și calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România. Potrivit dispozițiilor Anexei nr. 3 din același act normativ, Colegiul Psihologilor din România este reglementat drept autoritate română competentă pentru profesia de psiholog. Tot din această dată, atestatele de liberă practică, precum și celelalte acte emise de către Colegiul Psihologilor din România sunt recunoscute în statele membre ale Uniunii Europene.
- 27 noiembrie 2007 are loc ședința Consiliului Colegiului Psihologilor din România, în care se demarează procedurile de aprobare a hotărârii pentru construirea unui sediu pentru organizația profesională, iar în data de 28 martie 2008, în cadrul ședinței Consiliului Colegiului Psihologilor din România se aprobă măsura achiziției unui teren și contractarea lucrărilor de construire a noului sediu al Colegiului, în acest sens fiind împuternicit președintele autorității pentru derularea tuturor procedurilor necesare.
- 22 martie 2008, în urma demersurilor realizate de către Colegiul Psihologilor din România începând cu anul 2006 pentru introducerea la nivelul Clasificării ocupațiilor din România a celor zece specialități profesionale ca ocupații distincte, ministrul muncii, familiei și egalității de șanse și președintele Institutului Național de Statistică au aprobat Ordinul comun nr. 170/179/2008 privind completarea Clasificării ocupațiilor din România pentru armonizarea ocupațiilor din România cu cele existente în Uniunea Europeană, precum și pentru respectarea cadrului normativ al exercitării fiecărei profesii sau ocupații din România. Astfel, prin completarea Clasificării ocupațiilor din România, profesia de psiholog a fost restructurată conform dispozițiilor Legii nr. 213/2004 și Hotărârii Guvernului nr. 788/2005, ca o profesie distinctă, reglementată în mod unitar, având zece specialități de competență, cu trepte de competență și forme de exercitare proprii.
- 27 mai 2008 Parlamentul României adopta Legea nr. 117/2008 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 109/2007 pentru modificarea și completarea Legii nr. 200/2004 privind recunoașterea diplomelor și calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România.

- 18 iunie 2008 Parlamentul României a respins în mod definitiv propunerea legislativă privind reglementarea profesiei de psihoterapeut, înregistrată sub nr. 851/2007, Colegiul Psihologilor din România rămânând în continuare singura autoritate competentă în domeniul psihoterapiei, aceasta fiind definită ca o specialitate profesională psihologică interdisciplinară.
- 28 martie 2009 are loc ședința Convenției naționale a Colegiului Psihologilor din România, în cadrul căreia sunt desemnate noile foruri de conducere ale Colegiului. Domnul *prof. univ. dr. Mihai Aniței* este ales în funcția de președinte al autorității profesionale.
- 26 mai 2010 sunt publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 348 și 348 bis, următoarele acte administrative cu caracter normativ: *Hotărârea Comitetului director al Colegiului Psihologilor din România nr. 1/2010 pentru aprobarea Normelor privind organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România, Hotărârea Comitetului director al Colegiului Psihologilor din România nr. 2/2010 pentru aprobarea Normelor privind accesul în profesia de psiholog cu drept de liberă practică și Hotărârea Comitetului director al Colegiului Psihologilor din România nr. 3/2010 pentru aprobarea Normelor privind formarea profesională a psihologilor cu drept de liberă practică.*
- 2010 are loc selecția ofertelor de construire a sediului central al Colegiului Psihologilor din România, iar în data de 6 mai 2011 are loc inaugurarea noului sediu în prezența membrilor Consiliului Colegiului și a numeroși invitați. În același an, președintele EFPA – *European Federation of Psychologists' Associations*, *prof. dr. Robert Roe*, a vizitat noul sediu și a fost impresionat de capacitatea instituțională a Colegiului Psihologilor din România.
- 2012, la începutul anului, pe fondul nemulțumirilor psihologilor, generate de furnizarea serviciilor psihologice de către societăți comerciale sau de către alți furnizori neautorizați, având în vedere urgența reclamată din teritoriu și lipsa de reacție a autorităților cu privire la emiterea neautorizată a avizelor/rapoartelor psihologice, președintele Colegiului Psihologilor din România adoptă *Dispoziția nr. 1 din 11 ianuarie 2012 privind evidența profesională a psihologilor cu drept de liberă practică, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 94 din 6 februarie 2012.* Măsura a implementat un prim sistem de evidență a actelor profesionale pe bază de registre și un prim sistem de securizare a actelor profesionale pe baza timbrelor profesionale, în colaborare cu C.N. Poșta Română S.A. Pe fondul unei lipse de comunicare și al dezinformării, măsura a generat alte nemulțumiri în cadrul societăților comerciale din domeniul medical și al instituțiilor

publice, dar mai ales în rândul conducerii acestor entități, oglindite pe larg în mass-media. Ca urmare a acestor reacții, Comitetul director a hotărât în mod unilateral abrogarea actului emis, în pofida neidentificării niciunei alte soluții pentru contracararea practicilor ilegale de pe piața serviciilor psihologice.

- 11 ianuarie 2013 a fost aprobată *Hotărârea Comitetului director al Colegiului Psihologilor din România nr. 1/2013 pentru aprobarea Procedurilor privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru forurile de conducere ale Colegiului Psihologilor din România.*
- 19 aprilie 2013, în cadrul Convenției naționale este emisă Hotărârea Convenției naționale a Colegiului Psihologilor din România pentru aprobarea *Regulamentului de organizare și funcționare internă a Colegiului Psihologilor din România* și este reales ca președinte al Colegiului Psihologilor din România domnul *prof. univ. dr. Mihai Aniței*, precum și noi membri în foruri de conducere ale instituției. Convenția națională *a respins* prin vot proiectul Codului deontologic al profesiei de psiholog cu drept de liberă practică și proiectul Codului de procedură disciplinară, acestea încălcând unele drepturi fundamentale ale cetățenilor [25].

În Monitorul Oficial al României, Partea I, a fost publicată Hotărârea Guvernului nr. 215/2013 pentru completarea art. 17 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România. Astfel, în prezent, dreptul de liberă practică în specialitatea psihopedagogie specială poate fi dobândit și de către persoanele care au absolvit o instituție de învățământ superior de specialitate, având diplomă de licență cu specializarea psihopedagogie specială.

Colegiul Psihologilor din România și profesia de psiholog cu drept de liberă practică, sunt considerate modele de reglementare pentru profesiile liberale din Uniunea Europeană. Cadrul general de reglementare a profesiilor liberale reglementate în România este reprezentat de Legea nr. 200/2004 privind recunoașterea diplomelor și calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România, modificată și completată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 109/2007, aprobată prin Legea nr. 117/2008.

Profesia liberală modernă reglementată este reprezentată printr-o autoritate profesională, condiționată de respectarea regulilor și normelor de acces și exercitare, concretizată prin obligația legală de deținere a unui document care să ateste *titlul profesional*, singurul care poate autoriza titularul să desfășoare activități profesionale reglementate.

Toate activitățile profesionale exercitate sub *titlul profesional de psiholog* (psiholog cu drept de liberă practică) sunt parte componentă a *privilegiului*

profesional rezervat titularilor documentelor care atestă competența profesională (în speță, atestatul de liberă practică).

Conținutul constitutiv al unei profesii reglementate este reprezentat de ansamblul activităților profesionale pentru care legiuitorul a instituit obligația obținerii unui titlu profesional reglementat.

Potrivit legislației fiscale în vigoare, profesia liberală este acea profesie reglementată care poate fi exercitată în mod independent, fără a fi vorba despre un comerciant sau de un autor de opere de creație intelectuală. Astfel, în condițiile legii, o profesie liberală este întotdeauna o profesie reglementată. Pe de altă parte, autorii susțin că nu trebuie să se confunde noțiunea de profesie liberală cu noțiunea de profesie reglementată, deoarece nu întotdeauna o profesie reglementată este și liberală.

Având în vedere reminiscentele sistemelor de dreptul muncii de dinainte de 1989, precum și anumite relații socioeconomice pentru care în prezent o profesie liberală originală nu poate răspunde, în mod eficient, necesarului de pe piața serviciilor, în România, există astăzi profesii reglementate care pot fi exercitate atât în regim autentic liberal, ca liber-profioniști, cât și ca salariați, funcționari publici sau militari. O astfel de profesie este și cea de psiholog.

Din această perspectivă, având în vedere unele opinii care încearcă să contamineze natura juridică actuală a profesiei de psiholog, specifică unei profesii liberale autentice – se poate concluziona că în România, ca în orice sistem de drept coerent, nu pot exista mai multe profesii cu aceleași conținut specific de competențe.

Deci, profesia de psiholog este reglementată în mod unitar, pe baza unui titlu profesional unic, atestatul de liberă practică, titularii având însă posibilitatea să își exercite profesia ca liber-profioniști, dar și ca salariați, funcționari publici sau militari, însă potrivit unui singur sistem profesional constituit din reguli unice de exercitare atât la nivel concret-aplicativ, cât și sub aspectul normelor de deontologie și disciplină profesională.

Garantul unicității profesiei de psiholog în România este ordinul profesional înființat prin lege ca autoritate națională unică, Colegiul Psihologilor din România.

Persoanele care îndeplinesc condițiile legale pentru a obține titlul profesional de psiholog și care solicită să exercite profesia sunt obligate prin lege să facă parte din ordinul profesional unic.

Ordinele profesionale nu se înființează pe baza unui acord de asociere potrivit legislației generale specifice dreptului la liberă asociere, ci numai prin lege, având în vedere următoarele exigențe:

- ordinul profesional specific unei profesii reglementate este autoritatea competentă care emite acte de recunoaștere a diplomelor și calificărilor profesionale, în speță Colegiul Psihologilor din România;*

- *ordinul profesional este abilitat să emită acte cu caracter normativ, care se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, acestea fiind opozabile tuturor cetățenilor României.*

Colegiul Psihologilor din România este o veritabilă organizație profesională de drept privat, de utilitate publică, care prestează servicii publice.

Această persoană juridică de drept privat are la bază sub aspect organizațional și funcțional un regulament specific ordinelor/corpurilor profesionale.

Totuși, având în vedere funcționarea modernă specifică sistemelor juridice europene flexibile, înființarea acestor organizații profesionale nu este lăsată în sarcina membrilor, *personalitatea juridică a ordinelor profesionale este acordată prin lege, adeziunea ulterioară a membrilor pentru exercitarea profesiei fiind obligatorie.*

Putem aprecia că în același sistem de drept nu pot fi exercitate două profesii cu același conținut de competențe, împărțite în funcție de forma juridică prin care se contractează serviciile profesionale.

De asemenea, în organizațiile profesionale, membrii au calitatea de aderenți, nu de fondatori.

Ordinele profesionale înființează și administrează tablouri sau registre conținând membri. Exercițarea profesiei astfel reglementate este interzisă persoanelor care nu sunt înscrise în registrul/taboul respectiv. Ordinele profesionale nu sunt și nu pot fi asimilate autorităților publice, deoarece modelul de organizare și funcționare este unul de tip corporatist, acestea fiind conduse de membri aleși, nu de persoane numite/desemnate prin sistemul public al statului; au însă prerogative de autoritate publică, având drept de reglementare pentru anumite categorii de persoane sau servicii, și pot lua, la nevoie, măsuri de represiune disciplinară pentru membri (sub forma unei competențe administrativ-jurisdicționale).

În contextul liberalizării și modernizării profesiilor reglementate din România, profesia de psiholog cu drept de liberă practică reprezintă singura profesie de psiholog reglementată din întreg spațiul Uniunii Europene, reprezentând un model european, în acord cu principiile europene ce se regăsesc în *Valorile Comune Profesiilor Liberale*, document emis de CEPLIS (European Council of the Liberal Professions). Dintre toate organizațiile profesionale parte a *EFPA – European Federation of Psychologists' Associations*, *Colegiul Psihologilor din România reprezintă singura autoritate națională competentă și înregistrată la nivelul Comisiei Europene, care emite acte de recunoaștere, valabile în toate statele membre ale Uniunii Europene.* Mai mult, Colegiul Psihologilor din România constituie singura organizație profesională a psihologilor europeni care poate emite acte cu caracter normativ, publicate în buletinul oficial național, opozabile tuturor cetățenilor. De exemplu, Colegiul Psihologilor din România este singura organizație

membră a EFPA care figurează ca operator european în Internal Market Information System – IMI System.

Statusul instituțional obținut de Colegiul Psihologilor din România reprezintă unul dintre cele mai mari atuuri în recunoașterea internațională a competențelor psihologilor români, pentru libera circulație a serviciilor psihologice în Uniunea Europeană [25, pp. 11-21].

Deci, Colegiul Psihologilor din România este o organizație profesională, cu personalitate juridică, de drept privat, apolitică, autonomă și independentă, de interes public, cu patrimoniu și buget proprii. Această instituție are rolul de a reprezenta și de a ocroti la nivel național și internațional interesele profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, care își are sediul central în municipiul București [8]. Colegiul se constituie din totalitatea psihologilor cu drept de liberă practică din România. Psihologii cu drept de liberă practică au dreptul, fără nici o *îngrădire*, să adere la alte forme de asociere profesională. Colegiul are obligația de a publica anual Registrul Unic al Psihologilor cu drept de liberă practică din România.

Registrul Unic al Psihologilor include:

- R.U.P. Partea I – Atestate de liberă practică – (actualizat – 23.10.2020); Conform acestui registru actualizat la data de 23.10.2020, care cuprinde și atestatele de liberă practică validate în ședința Comitetului director din data de 12.10.2020, include 44138 de atestate pentru diferite comisii. Menționăm că un psiholog poate avea atestate pentru mai multe comisii concomitent [26].
- R.U.P. Partea II – Forme de exercitare (actualizat – 22.10.2020); În acest registru sunt înregistrate 17591 de persoane.
- R.U.P. Partea II – Forme de exercitare suspendate la cerere (actualizat – 22.10.2020);
- R.U.P. Partea II – Forme de exercitare radiate la cerere/hotărâri CD (actualizat – 22.10.2020);

Alte registre:

- Registrul Structurilor de psihologie (actualizat – 22.10.2020);
- Registrul experților psihologi (actualizat la data de 22.10.2020);
- Registrul supervisorilor (actualizat la data de 22.10.2020);
- Registrul supervisorilor (perioada 2006 – 2018);
- Registrul Furnizorilor de formare profesională – perioada 2006 – prezent (Registrul Furnizorilor de formare profesională Partea I – UNIVERSITĂȚI (istoric 2006 – rezoluții validate ședință CD 17.07.2020); Registrul Furnizorilor de formare profesională Partea II – ASOCIAȚII (istoric 2006 – rezoluții validate ședință CD 17.07.2020); Registrul Furnizorilor de formare profesională Partea III – Forme de exercitare și filiale teritoriale (istoric 2019 – rezoluții validate ședință CD 17.07.2020));

- Registrul Furnizorilor de formare profesională – 29.07.2020 (Registrul Furnizorilor de formare profesională Partea I – UNIVERSITĂȚI (aprobat în ședința CD din 17.07.2020); Registrul Furnizorilor de formare profesională Partea II – ASOCIAȚII (aprobat în ședința CD din 17.07.2020); Registrul Furnizorilor de formare profesională Partea III – Forme de exercitare și filiale teritoriale (aprobat în ședința CD din 17.07.2020);
- Istoricul Registrului furnizorilor de formare profesională – Partea I, Partea II, Partea III – anul 2019 (aprobat în ședințele Comitetului director al Colegiului Psihologilor din România) [8].

Atribuțiile Colegiului sunt următoarele: asigură respectarea cadrului organizatoric pentru exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică în condițiile prezentei legi; instituie standarde de calitate a serviciilor psihologice; instituie un cadru de promovare și de dezvoltare a competenței profesionale; instituie și promovează norme deontologice în exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică; reprezintă interesele membrilor săi în fața autorităților publice și administrative, precum și în organismele profesionale internaționale; atestă dreptul de liberă practică al psihologilor și gestionează Registrul unic al psihologilor cu drept de liberă practică din România.

Forurile de conducere ale Colegiului sunt: a) Convenția națională; b) Consiliul Colegiului; c) Comitetul director; d) președintele Colegiului.

Convenția națională este constituită din reprezentanții membrilor Colegiului, pe baza unei norme de reprezentare, proporțional cu numărul membrilor din fiecare filială.

Consiliul Colegiului este constituit din președintele Colegiului, care este și președinte al Consiliului Colegiului, membrii Comitetului director și președinții filialelor teritoriale.

Comitetul director este constituit din președintele Colegiului, care deține și calitatea de președinte al Comitetului director, președinții comisiilor prevăzute la art. 35/Legea 213 și membrii acestora. Din Comisiile Comitetului director fac parte: Comisia aplicativă; Comisia de metodologie; Comisia de deontologie și disciplină.

Președintele Colegiului Psihologilor din România actualmente este prof. univ. dr., Ion Dafinoiu, iar Director executiv al Colegiului – Laura Cristina Pătruț. Președintele Colegiului are următoarele atribuții: a) reprezintă Colegiul în relațiile cu alte organizații și instituții din țară și din străinătate; b) încheie convenții și contracte în numele Colegiului, cu aprobarea Comitetului director; c) convoacă și conduce ședințele Comitetului director, Consiliului Colegiului și Convenției naționale; d) ordonancează cheltuielile bugetare ale Comitetului director.

Comisiile Comitetului Director ale Colegiului Psihologilor din România sunt următoarele:

1. Comisia de Psihologie Clinică și Psihoterapie;
2. Comisia de Psihologia Muncii, Transporturilor și Serviciilor;
3. Comisia de Psihologie Educațională, Consiliere școlară și Vocațională;
4. Comisia de Psihologie pentru Apărare, Ordine publică și Siguranță națională;
5. Comisia de Metodologie;
6. Comisia de Deontologie și Disciplină [8].

Comisiile enumerate anterior sunt divizate în: *Comisii Aplicative* (Comisia de Psihologie Clinică și Psihoterapie; Comisia de Psihologia Muncii, Transporturilor și Serviciilor; Comisia de Psihologie Educațională, Consiliere Școlară și Vocațională; Comisia de Psihologie pentru Apărare, Ordine publică și Siguranță națională); *Comisia de Deontologie* (care este responsabilă de codul deontologic al profesiei de psiholog; codul de procedură disciplinară); *Comisia de Metodologie* (avizează metodele și tehnicile de asistență psihologică în conformitate cu Normele de avizare a metodelor și tehnicilor de evaluare și asistență psihologică.

Membrii comisiei sunt aleși la Convenția Națională, validați de Comisia de deontologie și disciplină și aprobați în ședința Consiliului Colegiului.

În conformitate cu specificul Comisiilor sunt propuse **specialitățile de competență**:

I. Comisia de Psihologie Clinică și Psihoterapie: – Psihologie Clinică; – Consiliere Psihologică; – Psihoterapie;

II. Comisia de Psihologie a Muncii, Transporturilor și Serviciilor: – Psihologia Muncii și Organizațională; – Psihologia Transporturilor; – Psihologia Aplicată în Servicii;

III. Comisia de Psihologie Educațională, Consiliere Școlară și Vocațională: – Psihologie Educațională, Consiliere Școlară și Vocațională; – Psihopedagogie Specială;

IV. Comisia de Psihologie pentru Apărare, Ordine Publică și Siguranță Națională: – Psihologie Aplicată în Domeniul Securității Naționale; Psihologie Judiciară – Evaluarea Comportamentului Simulat prin Tehnica Poligraf [25].

Colegiului Psihologilor din România în anul 2013 avea 25 de filiale teritoriale: Filiala Arad, Argeș, Bacău, Bihor, Brăila, Brașov, București, Buzău, Cluj, Constanța, Covasna, Dâmbovița, Dolj, Galați, Gorj, Harghita, Hunedoara, Iași, Mureș, Neamț, Olt, Prahova, Sibiu, Timiș, Vâlcea [4]. Actualmente (2020) Colegiului Psihologilor din România include următoarele filiale teritoriale Alba, Arad, Argeș, Bacău, Bihor, Brăila, Brașov (*Județe arondate: Brașov, Covasna, Harghita*), București (*Județe arondate: Giurgiu, Ilfov, Teleorman*), Buzău, Cluj (*Județe arondate: Cluj, Bistrița-Năsăud*), Constanța,

Dâmbovița, Dolj (*Județe arondate: Dolj, Gorj*), Galați, Hunedoara, Ialomița (*Județe arondate: Ialomița, Călărași*), Iași (*Județe arondate: Iași, Botoșani, Suceava, Vaslui*), Maramureș, Mureș, Neamț, Olt, Prahova, Sălaj, Satu-Mare, Sibiu, Timiș (*Județe arondate: Timiș, Caraș-Severin, Mehedinți*), Tulcea, Vâlcea, Vrancea [8].

Centrele de psihologie din România oferă diverse servicii.

Psihologie clinică: evaluări și expertize clinice, pentru stabilirea condiției psiho-medicale de către oficiul de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă; investigarea și psihodiagnosticul tulburărilor psihice și al altor condiții de patologie care implică în etiopatogeneză mecanisme psihologice; evaluarea stării de sănătate mentală; evaluări cognitive și neuropsihologice; evaluări comportamentale; evaluări bio-fiziologice; evaluări subiectiv-emoționale; evaluarea personalității și a mecanismelor de coping/adaptare/defensive; evaluarea unor aspecte psihologice specifice cuplului, familiei sau altor grupuri; evaluarea contextului familial, profesional, social, economic, cultural în care se manifestă problemele psihologice; evaluarea gradului de discernământ al persoanei; evaluarea dezvoltării psihologice.

Cabinetul oferă și evaluări psihologice pentru pacienții cu afecțiuni psihice: tulburări halucinator-delirante (schizofrenie, tulburare schizo-afectivă și tulburare bipolară), tulburarea depresivă, tipuri de demență.

Consiliere psihologică și psihoterapie: se oferă asistență psihologică pentru următoarele tipuri de disfuncții: tulburări anxioase și atacuri de panică; tulburări fobice; tulburări de dinamică sexuală; tulburări depresive; tulburări obsesiv-compulsive; dependențe (*tutun, alcool, droguri, medicamente*); tulburări de comportament alimentar; probleme legate de stres; dezechilibre ale factorilor mentali și comportamentali; probleme de cuplu; tulburări psihosomatice; tulburări de comportament la copii și adolescenți; dificultăți în orientarea școlară și profesională.

Psihologia muncii și organizațională: examinare psihologică pentru autorizarea exercitării meseriilor și profesiilor cu grad mare de risc (electricieni, fochiști, macaragii, lucru la înălțime etc.); examinare psihologică la reluarea activității; recrutare și selecție; evaluare psihologică în vederea angajării; evaluare periodică; organizare de workshop-uri și training-uri în domeniul resurselor umane; testări și evaluări psihologice pentru determinarea profilului vulnerabilității la stres în organizație sau individual; testarea și evaluarea performanței/motivației angajaților; analiza muncii în organizație sau sector de activitate; analiza psihologică a activității; analiza și prevenirea accidentelor de muncă; *team work*-uri cu teme specifice; *team building*; training-uri pentru personal; intervenție psihologică în caz de conflict în organizație; dezvoltare personală; întocmirea fișelor de post; întocmirea psihoprofesigramelor posturilor; (pentru o mai bună desfășurare a contractelor laboratoarele colaborează cu *Medicina muncii și protecția muncii*).

Psihologia transporturilor: examinarea psihologică a candidaților în vederea obținerii permisului de conducere auto pentru categoriile: A, B, C, C+E, D, TR; examinarea psihologică a personalului cu responsabilități în siguranța circulației specifice fiecărui mod de transport (Obținere licență transport A.R.R), de exemplu coordonatori activitate de transport, șefi de coloane, șefi de autobaze etc.; testare și examinare psihologică pentru instructorii auto și profesorii de legislație rutieră; examinare și consiliere psihologică pentru menținerea în funcție, schimbare de funcție, reexaminare, accident, sesizare, angajare, redobândire permis (suspendat sau anulat); examinare psihologică la angajare și periodică a celor care conduc autovehicule de serviciu sau personale, în interesul firmei și în timpul orelor de serviciu, fie că se deplasează cu acestea între locul de muncă și domiciliu; testarea și evaluarea psihologică a conducătorului auto la solicitarea angajatorului/instituției abilitate.

Psihologia aplicată în domeniul securității și apărare: Serviciile de Psihologie în domeniul Securității naționale se adresează persoanelor fizice și juridice cu atribuții în domeniul apărării, ordinii publice, siguranței naționale și/sau similare din România, precum și pentru persoanele fizice și juridice care solicită sau posedă dreptul de procurare/deținere de port armă. Astfel vin în ajutorul solicitanților pentru meseriile de agent pază, paznic, polițist comunitar, pădurar, să obțină sau să-și mențină permisul de port armă: agenți pază, profesori de tir, sportivi amatori și profesioniști, vânători amatori și profesioniști (deținători de arme de vânătoare), polițiști comunitari, persoane fizice ce dețin arme pentru autoapărare, angajați și administratori ai firmelor care transportă și comercializează arme și muniții, angajați și administratori ai firmelor care comercializează, montează și execută servicii de întreținere a sistemelor de pază și alarmare.

Altfel spus, consilierea/psihoterapia și serviciile psihologice sunt de un real folos atunci când întâlnim o sursă de nefericire, neîmplinire, când manifestăm un comportament dezadaptativ sau atunci când simțim o puternică dorință de schimbare, de maturizare, de dezvoltare personală [4].

Psihologii școlari care posedă atestat de liberă practică, în funcție de treapta de specializare, pot desfășura următoarele activități specifice:

- a) evaluarea și diagnoza copiilor, tinerilor, membrilor familiei și a cadrelor didactice – preuniversitare și universitare;
- b) consiliere școlară;
- c) consiliere vocațională;
- d) intervenție psihologică;
- e) consultanță;
- f) cercetare;
- g) formare și supervizare în domeniu;

- h) consiliere și intervenție educațională în instituții, organizații și comunitate.

În exercitarea profesiei de psiholog în domeniul *Psihologie educațională, consiliere școlară și vocațională* sunt recunoscute următoarele trepte de specializare:

1. psiholog practicant;
2. psiholog specialist;
3. psiholog principal.

Competențele psihologului școlar pentru diferite trepte de specializare sunt următoarele:

1. Psihologul școlar practicant are competențe în următoarele tipuri de activități:

a) evaluarea și diagnoza copiilor, tinerilor, membrilor familiei: – să cunoască instrumentele de psihodiagnoză; – să fie capabili să utilizeze instrumente de psihodiagnoză pentru surprinderea dezvoltării cognitive, afective și psiho-sociale a copiilor și tinerilor la nivel individual, de grup;

b) consiliere școlară: – să cunoască metode și tehnici de formare și educare a unor deprinderi și atitudini ce contribuie la învățarea eficientă, a capacităților de integrare în viața comunitară, a conduitei și atitudinilor sanogene.

c) consiliere vocațională: – să cunoască principalele domenii de profesionalizare în raport cu cerințele pieței; – să cunoască și să aplice metode și tehnici de identificare a aptitudinilor, valorilor și intereselor profesionale; – să formeze capacități de luare a deciziilor privind cariera și a unor deprinderi de integrare pe piața muncii.

d) intervenție psihologică primară: – să realizeze intervenția primară menită a contribui la dezvoltarea următoarelor arii: intelectuală, afectivă, socială, de personalitate, comportamente de adaptare, orientare vocațională; – să realizeze intervenția primară direcționată înspre promovarea stării de bine și prevenirea apariției unor probleme; – să realizeze servicii de consiliere psihoeducațională a copiilor și tinerilor aflați în situații de criză familială, de inadaptare școlară, socială, eșec școlar, abandon școlar, absentism etc., precum și a celor cu tulburări de comportament și disciplină, a părinților, cu privire la importanța climatului familial pentru dezvoltarea optimă a copiilor și tinerilor, optimizarea relațiilor dintre familie și școală.

e) cercetare: – să participe în calitate de colaborator în activități de cercetare specifice domeniului.

2. Psihologul școlar specialist are competențe în următoarele tipuri de activități:

a) evaluarea și diagnoza copiilor, tinerilor, membrilor familiei, cadrelor didactice: – să cunoască instrumentele de psihodiagnoză; – să fie capabili

să utilizeze instrumente de psihodiagnoză pentru surprinderea dezvoltării cognitive, afective și psiho-sociale a copiilor și tinerilor la nivel individual, de grup, precum și a cadrelor didactice; – să interpreteze datele obținute prin aplicarea testelor și probelor psihologice; – să formuleze concluziile examenului psihodiagnostic.

b) consiliere școlară: – să cunoască metode și tehnici de formare și educare a unor deprinderi și atitudini ce contribuie la învățarea eficientă, a capacităților de integrare în viața comunitară, a conduitelor și atitudinilor sanogene; – să cunoască și să utilizeze metode și tehnici de dezvoltare și optimizare personală a copiilor și tinerilor; – să supervizeze diagnoza efectuată de psihologul practicant.

c) consiliere vocațională: – să cunoască principalele domenii de profesionalizare în raport cu cerințele pieței; – să cunoască și să aplice metode și tehnici de identificare a aptitudinilor, valorilor și intereselor profesionale; – să formeze capacități de luare a deciziilor privind cariera și a unor deprinderi de integrare pe piața muncii; – să supervizeze consiliere vocațională efectuată de psihologul practicant.

d) intervenție psihologică: – să realizeze intervenția primară, competență prevăzută și pentru psihologul practicant; – să realizeze intervenția secundară direcționată înspre minimizarea dificultăților care apar într-o primă etapă; – să realizeze intervenția terțiară menită a stabili anumite tulburări de dezvoltare și învățare; – să realizeze servicii de consiliere psihoeducațională a copiilor și tinerilor aflați în situații de criză familială, de inadaptare școlară, socială, eșec școlar, abandon școlar, absentism etc., precum și a celor cu tulburări de comportament și disciplină, a părinților, cu privire la importanța climatului familial pentru dezvoltarea optimă a copiilor și tinerilor, optimizarea relațiilor dintre familie și școală, precum și a cadrelor didactice; – să supervizeze intervenția efectuată de psihologul practicant.

e) consultanță: – să ofere servicii de consultanță care pun accentul pe utilizarea cooperării și colaborării în rezolvarea unor probleme specifice domeniului; – să ofere consultanță cadrelor didactice, personalului administrativ al școlii sau instituției, părinților, liderilor comunitari; – să promoveze cunoștințele de psihologie, de didactica învățării în rândul părinților, cadrelor didactice, personalului administrativ în scopul creării unui climat pozitiv de viață, învățare și de muncă.

f) activitatea de supervizare a psihologului practicant: – să supervizeze psihologul practicant în activitățile specifice.

g) cercetare: – să propună și să inițieze activități de cercetare specifice domeniului.

h) consiliere și intervenție educațională în instituții, organizații și comunitate: – să cunoască și să identifice problemele comunității care necesită

consiliere și intervenție educațională; – să cunoască metode, tehnici și strategii de consiliere și intervenție educațională în problemele instituțiilor, organizațiilor comunității.

3. Psihologul școlar principal are competențe pentru desfășurarea următoarelor tipuri de activități:

a) evaluarea și diagnoza copiilor, tinerilor, membrilor familiei, cadrelor didactice: – să cunoască instrumentele de psihodiagnoză; – să utilizeze eficient instrumente de psihodiagnoză pentru surprinderea dezvoltării cognitive, afective și psiho-sociale a copiilor și tinerilor, la nivel individual și de grup; – să interpreteze datele obținute prin aplicarea testelor și probelor psihologice; – să formuleze concluziile examenului psihodiagnostic; – să elaboreze strategii de psihodiagnoză; – să supervizeze diagnoza efectuată de psihologul practicant sau specialist.

b) consiliere școlară: – să cunoască metode și tehnici de formare și educare a unor deprinderi și atitudini ce contribuie la învățarea eficientă, a capacităților de integrare în viața comunitară, a conduitelor și atitudinilor sanogene; – să cunoască și să utilizeze metode și tehnici de dezvoltare și optimizare personală a copiilor și tinerilor; – să elaboreze strategii de consiliere și dezvoltare personală a copiilor și tinerilor.

c) consiliere vocațională: – să cunoască principalele domenii de profesionalizare în raport cu cerințele pieței; – să cunoască și să aplice metode și tehnici de identificare a aptitudinilor, valorilor și intereselor profesionale; – să formeze capacități de luare a deciziilor privind cariera și a unor deprinderi de integrare pe piața muncii; – să elaboreze strategii de eficientizare a deciziei privind cariera; – să supervizeze consilierea vocațională efectuată de psihologul practicant.

d) intervenție psihologică: – să realizeze toate formele de intervenție psihologică (primară, secundară, terțiară); – să realizeze servicii de consiliere psihoeducațională prevăzute pentru psihologul specialist; – să elaboreze planuri complexe de intervenție psihologică prin valorificarea la maximum a resurselor de care dispun: copilul, tânărul, familia, grădinița, școala, comunitatea; – să supervizeze intervenția psihologică efectuată de psihologul practicant și psihologul specialist.

e) consultanță: – să ofere servicii de consultanță specifice psihologului specialist prevăzută de Art. 28, litera e) Legea, la care se adaugă: servicii de consultanță în planificarea și evaluarea programelor educaționale, implementarea sistemului de management al calității în unitățile școlare; – să identifice și să selecteze tehnici moderne de consultanță și să le adapteze serviciilor câmpului educațional.

f) cercetare: – să propună, să inițieze și să coordoneze activități de cercetare.

g) formare și supervizare profesională: – inițierea unor cursuri care să completeze formarea inițială a psihologului școlar, conform normelor metodologice; – dezvoltarea unor programe de formare pe termen scurt sau lung pentru psihologii școlari fără experiență în domeniu în conformitate cu normele metodologice.

h) consiliere și intervenție educațională în instituții, organizații și comunitate: – să cunoască și să identifice problemele comunității care necesită consiliere și intervenție educațională; – să cunoască metode, tehnici și strategii de consiliere și intervenție educațională în problemele instituțiilor, organizațiilor comunității.

Învățământul în România

Pentru a analiza activitatea psihologului / consilierului școlar în sistemul de învățământ preuniversitar este important să prezentăm câteva dimensiuni ale acestui sistem.

În România învățământul constituie prioritate națională în conformitate cu *Legea educației naționale* care asigură cadrul pentru exercitarea sub autoritatea statului român a dreptului fundamental la învățătură pe tot parcursul vieții. Legea reglementează structura, funcțiile, organizarea și funcționarea sistemului național de învățământ de stat, particular și confesional; are ca viziune promovarea unui învățământ orientat pe valori, creativitate, capacități cognitive, capacități volitive și capacități acționale, cunoștințe fundamentale și cunoștințe, competențe și abilități de utilitate directă, în profesie și în societate. În România, învățământul este serviciu de interes public și se desfășoară în limba română, precum și în limbile minorităților naționale, și în limbi de circulație internațională.

Statul susține antepreșcolarii, preșcolarii, elevii și studenții cu probleme și nevoi sociale, precum și pe aceia cu cerințe educaționale speciale. Educația persoanelor cu tulburări de învățare (dislexia, disgrafia, discalculia) este asigurată prin metode psihopedagogice consacrate și prin abordare adecvată, potrivit legii. Persoanele cu tulburări de învățare sunt integrate în învățământul de masă. Statul garantează dreptul la educație al tuturor persoanelor cu cerințe educaționale speciale. Învățământul special și special integrat sunt parte componentă a sistemului național de învățământ preuniversitar. Învățământul special și special integrat reprezintă o formă de instruire școlară diferențiată, adaptată, precum și o formă de asistență educațională, socială și medicală complexă, destinată persoanelor cu cerințe educaționale speciale.

Sistemul național de învățământ preuniversitar cuprinde următoarele niveluri:

- educația timpurie (0-6 ani), formată din nivelul antepreșcolar (0-3 ani) și învățământul preșcolar (3-6 ani), care cuprinde grupa mică, grupa mijlocie și grupa mare;
- învățământul primar, care cuprinde clasa pregătitoare și clasele I – IV;
- învățământul secundar, care cuprinde: învățământul secundar inferior sau gimnazial, care cuprinde clasele V – VIII; învățământul secundar superior care poate fi: – *învățământ liceal*, care cuprinde clasele de liceu IX – XII/XIII, (cu următoarele filiere: teoretică, vocațională și tehnologică); – *învățământ profesional* cu durata de minimum 3 ani;
- învățământul terțiar nonuniversitar, care cuprinde învățământul postliceal.

Învățământul liceal este organizat în două cicluri care se succedă: ciclul inferior al liceului, format din clasele a IX-a – a X-a, și ciclul superior al liceului, format din clasele a XI-a – a XII-a / a XIII-a. Învățământul liceal, vocațional și tehnologic, învățământul profesional și învățământul postliceal se organizează pentru specializări și calificări stabilite de Ministerul Educației și Cercetării, în conformitate cu Registrul național al calificărilor.

Învățământul general obligatoriu cuprinde învățământul primar, învățământul gimnazial și primii 2 ani ai învățământului secundar superior. Învățământul secundar superior și grupa mare din învățământul preșcolar devin obligatorii începând cu anul 2020.

Sistemul de învățământ preuniversitar are caracter deschis. În învățământul preuniversitar, trecerea elevilor de la o unitate școlară la alta, de la o clasă la alta, de la un profil la altul și de la o filieră la alta este posibilă în condițiile stabilite prin metodologia elaborată de către Ministerul Educației și Cercetării [16].

Unitățile conexe ale învățământului preuniversitar

Unitățile conexe ale Ministerului Educației și Cercetării sunt: Centrul Național de Politici și Evaluare, casele corpului didactic, centrele atestate de formare continuă în limbile minorităților naționale, Centrul Național de Instruire Diferențiată, Unitatea pentru Finanțarea Învățământului Preuniversitar, palatele și cluburile copiilor și centrele județene de excelență/Centrul Municipiului București de Excelență.

Unitățile conexe ale învățământului preuniversitar sunt: Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională / Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională.

În fiecare județ și în municipiul București funcționează casa corpului didactic (CCD), cu personalitate juridică, coordonată metodologic de inspectoratul școlar. Structura și atribuțiile CCD se stabilesc prin ordinul ministrului educației și cercetării.

În fiecare județ și în municipiul București funcționează un centru județean de excelență/Centrul Municipiului București de Excelență (CEX), ca unitate conexă a Ministerului Educației și Cercetării, cu personalitate juridică, coordonat metodologic de inspectoratul școlar. Organizarea și funcționarea CEX se stabilesc prin regulamentul aprobat prin ordinul ministrului educației și cercetării. CEX organizează, coordonează metodologic, monitorizează și evaluează, după caz, la nivel județean / al municipiului București, următoarele activități și servicii educaționale:

- elaborarea strategiilor de identificare și de selecție a copiilor și tinerilor capabili de performanțe înalte în vederea constituirii unor grupe de performanță pe discipline, arii curriculare sau domenii științifice, artistice și tehnice;
- inițierea acțiunilor de identificare și promovare a copiilor și tinerilor capabili de performanțe înalte;
- asigurarea, anual, constituirea, funcționarea și pregătirea grupelor de excelență;
- elaborarea și asigurarea implementării unor programe de parteneriat cu diverse instituții din țară și străinătate, cu organizații neguvernamentale, cu comunitatea locală, în scopul îmbunătățirii condițiilor și resurselor necesare educării diferențiate a copiilor și tinerilor capabili de performanțe înalte;
- dezvoltarea programelor proprii de cercetare didactică și organizarea conferințelor care au ca temă activitățile specifice centrului de excelență;
- organizarea, anual, a taberelor naționale de pregătire a copiilor și tinerilor capabili de performanțe înalte, pe discipline;
- poate organiza activitatea de pregătire a loturilor olimpice județene/ al municipiului București.

Centrele județene de resurse și asistență educațională/Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională sunt unități specializate ale învățământului preuniversitar, cu personalitate juridică, coordonate metodologic de inspectoratul școlar. Finanțarea centrului județean de resurse și asistență educațională/Centrului Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională se asigură de la bugetul consiliului județean.

Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională / Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională organizează, coordonează metodologic, monitorizează și evaluează, după caz, la nivel județean/ al municipiului București, următoarele activități și servicii educaționale: servicii de asistență psihopedagogică/psihologică, furnizate prin centrele județene și prin cabinetele de asistență psihopedagogică/psihologică; servicii de terapii logopedice, furnizate prin centrele și prin cabinetele logopedice interșcolare; servicii de evaluare, de orientare școlară și profesională; servicii de mediere școlară, furnizate de mediatorii școlari; servicii de consultanță

pentru educație incluzivă, furnizate de centrele școlare de educație incluzivă. Structura, organizarea și funcționarea Centrului Județean de Resurse și de Asistență Educațională se stabilesc prin regulamentul aprobat prin ordin al ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului.

Unitatea pentru Finanțarea Învățământului Preuniversitar se organizează în subordinea Ministerului Educației și Cercetării. Atribuțiile, structura, organizarea și funcționarea Unității pentru Finanțarea Învățământului Preuniversitar se stabilesc prin ordinul ministrului educației (*Regulamentul de organizare și funcționare a Unității pentru Finanțarea Învățământului Preuniversitar, aprobat prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 4188/2020*).

Centrele de formare continuă în limbile minorităților naționale sunt persoane juridice în subordinea Ministerului Educației și Cercetării. Atribuțiile, structura, organizarea și funcționarea acestora se stabilesc prin hotărâre a Guvernului (Hotărârea Guvernului nr. 922/2018 privind înființarea, organizarea și funcționarea Centrului pentru Formarea Continuă în Limba Maghiară).

Conform Hotărârii Guvernului nr. 277/2020 privind organizarea și funcționarea Centrului Național de Politici și Evaluare în Educație se înființează Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație prin preluarea activității și structurii Institutului de Științe ale Educației și ale Centrului Național pentru Evaluare și Examinare.

Palatele și cluburile copiilor sunt unități de învățământ pentru activități extrașcolare. Palatele copiilor au și rol metodologic. Palatul Național al Copiilor din București este subordonat Ministerului Educației și Cercetării. Palatele și cluburile copiilor sunt în subordinea inspectoratelor școlare. Organizarea și competențele palatelor și cluburilor copiilor se stabilesc prin regulamentul aprobat prin ordinul ministrului educației și cercetării [16].

Este de menționat faptul că în România este bine determinată structura de coordonare și monitorizare a activității psihologilor care au posturi didactice de profesori consilieri școlari în învățământul preuniversitar. Astfel, pentru coordonarea și monitorizarea acestei activități sunt responsabile diferite instituții (Figura 1).

Din punct de vedere al relațiilor instituționale, psihologii care activează în sistemul educațional, nemijlocit în învățământul preuniversitar sunt cu posturi didactice de profesori consilieri școlari care sunt implicați într-o rețea vastă de legături. Deci, în cadrul cabinetelor de asistență psihopedagogică, *funcția didactică este de consilier școlar*.

Astfel, din Figura 1, observăm că activitatea acestor specialiști este coordonată de Ministerul Educației și Cercetării prin Inspectoratele Școlare Județene, care coordonează la rândul lor în ordine ierarhică cu *Inspectoratele școlare județene (ISJ) / Inspectoratul Școlar al Municipiului București (ISMB); Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE) / Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională (CMBRAE);*

Centrului Județean de Asistență Psihopedagogică (CJAP) / Centrului Municipiului București de Asistență Psihopedagogică (CMBAP); Cabinetele Școlare / Interșcolare de Asistență Psihopedagogică.

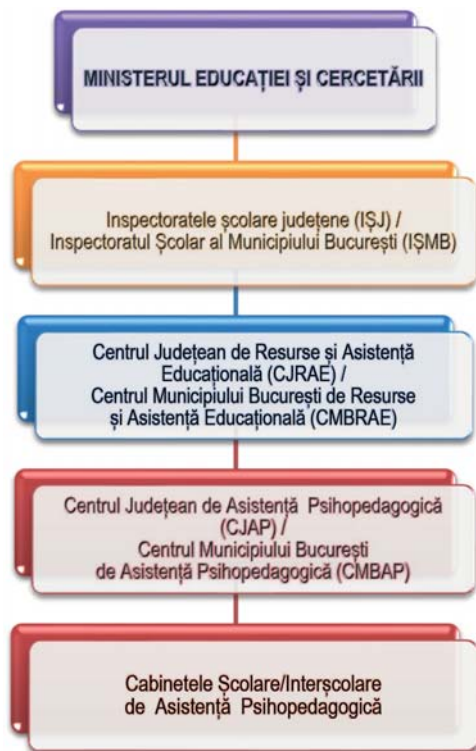

Fig. 1. Instituții responsabile de coordonarea și monitorizarea activității psihologice în sistemul educațional – învățământul preuniversitar – din România

Inspectoratele școlare județene (ISJ) / Inspectoratul Școlar al Municipiului București (ISMB)

Inspectoratele școlare județene și Inspectoratul Școlar al Municipiului București sunt servicii publice deconcentrate ale Ministerului Educației și Cercetării, se organizează la nivel județean și acționează pentru realizarea obiectivelor educaționale prevăzute de Legea Educației în domeniul învățământului preuniversitar.

Își desfășoară întreaga activitate pe baza Legii Educației, a Statutului personalului didactic, a hotărârilor și ordonanțelor emise de Guvernul Româ-

niei, a tuturor actelor normative ce decurg din conținutul Legii Educației, precum și a ordinelor/precizărilor elaborate de Ministerul Educației și Cercetării (MEC).

Aplică politicile și strategiile, controlează aplicarea legislației și monitorizează calitatea activităților de predare-învățare și respectarea standardelor naționale / indicatorilor de performanță, prin inspecția școlară, controlează, monitorizează și evaluează calitatea managementului unităților și instituțiilor de învățământ, asigură, împreună cu autoritățile administrației publice locale, școlarizarea elevilor și monitorizează participarea la cursuri a acestora pe durata învățământului obligatoriu, coordonează admiterea în licee, evaluările naționale și concursurile școlare la nivelul unităților de învățământ din județ și, respectiv, din municipiul București.

În România activează inspectoratele școlare din următoarele regiuni: Alba, Argeș, Arad, București (Sector 1, Sector 2, Sector 3, Sector 4, Sector 5, Sector 6, Bacău, Bihor, Bistrița-Năsăud, Brăila, Botoșani, Brașov, Buzău, Cluj, Călărași, Caraș-Severin, Constanța, Covasna, Dâmbovița, Dolj, Gorj, Galați, Giurgiu, Hunedoara, Harghita, Ilfov, Ialomița, Iași, Mehedinți, Maramureș, Mureș, Neamț, Olt, Prahova, Sibiu, Sălaj, Satu-Mare, Suceava, Tulcea, Timiș, Teleorman, Vâlcea, Vrancea, Vaslui [14].

Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE) / Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională (CMBRAE)

Astfel în conformitate cu regulamentul (din 7 octombrie 2011 – actualizat până la data de 30 iunie 2014) privind organizarea și funcționarea centrelor județene/al municipiului bucurești de resurse și asistență educațională în fiecare județ funcționează *Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională*, denumit în continuare CJRAE, iar în municipiul București funcționează *Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională*, denumit în continuare CMBRAE.

Centrele menționate sunt unități conexe ale învățământului preuniversitar, cu personalitate juridică, subordonate Ministerului Educației și Cercetării, coordonate metodologic de inspectoratele școlare județene (ISJ)/ Inspectoratul Școlar al Municipiului București (ISMB).

Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională este unitate conexă a învățământului preuniversitar, cu personalitate juridică, subordonată Ministerului Educației și Cercetării, coordonată metodologic de Inspectoratul Școlar al Municipiului București (ISMB).

În *Figura 2* este prezentată organigrama Centrului Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională care prezintă clar structura acesteia, inclusiv toate componentele.

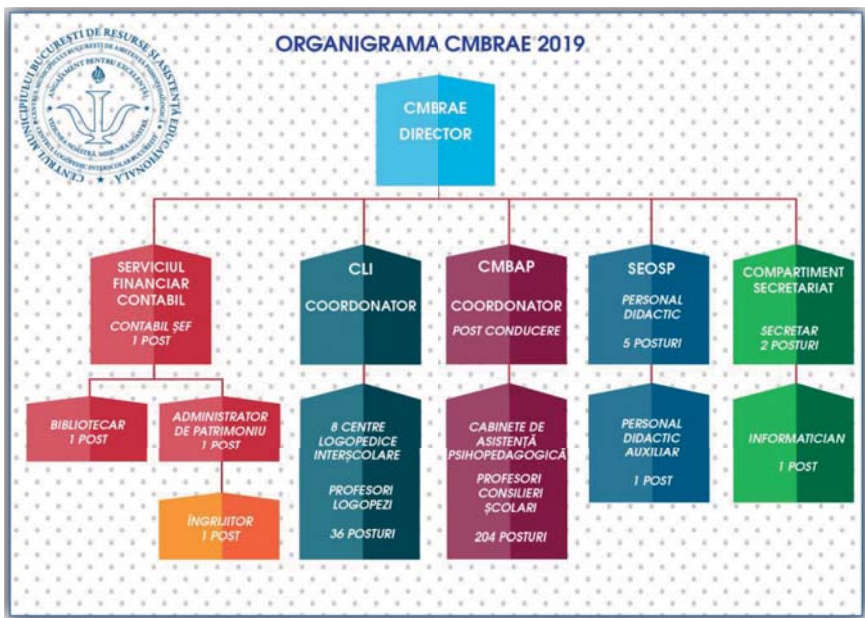

Fig. 2. Organigrama Centrului Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională (CMBRAE)

CJRAE/CMBRAE poate organiza prestări de servicii pentru activitățile circumscrise de prezentul regulament, în baza unui contract de prestări de servicii. CJRAE/CMBRAE are următoarea structură organizatorică: personal de conducere; personal didactic; personal didactic auxiliar; personal nedidactic. Conducerea CJRAE/CMBRAE este asigurată de un consiliu de administrație. Consiliul de administrație al CJRAE/CMBRAE are un număr impar de membri, cuprins între 9 și 13, din care fac parte: directorul CJRAE/CMBRAE; un reprezentant al consiliului județean/local; un reprezentant al instituției primarului municipiului București, pentru CMBRAE; coordonatorul centrului județean de asistență psihopedagogică; coordonatorul centrului logopedic interșcolar; un reprezentant al mediatorilor școlari; un reprezentant al ISJ/ISMB, desemnat prin decizie a inspectorului școlar general; cadre didactice. La ședințele consiliului de administrație al CJRAE/CMBRAE sunt invitați să participe, cu statut de observatori, reprezentanții organizațiilor sindicale.

Consiliul de administrație al CJRAE/CMBRAE funcționează în baza prevederilor art. 96 din Legea nr. 1/2011 și ale metodologiei-cadru de organizare și de funcționare a consiliului de administrație al unităților de învățământ preuniversitar, aprobată prin ordinul ministrului educației și cercetării.

Statul de funcții al CJRAE/CMBRAE, avizat de către ISJ/ISMB, va cuprinde: un post didactic de profesor cu funcția de director; posturi didactice de profesori consilieri școlari și profesori logopezi; posturi didactice auxiliare; posturi nedidactice. Numărul total de posturi/catedre din cadrul CJRAE/CMBRAE este cel aprobat de ISJ/ISMB, la propunerea CJRAE/CMBRAE, cu consultarea serviciilor specializate din cadrul Ministerului Educației și Cercetării. Înființarea posturilor didactice din cabinetele de asistență psihopedagogică și din cabinetele logopedice interșcolare se face în condițiile stabilite de lege. Personalul didactic și didactic auxiliar al CJRAE/CMBRAE va fi încadrat de către directorul CJRAE/CMBRAE, cu respectarea prevederilor legale în vigoare.

Consiliile județene asigură baza tehnico-materială corespunzătoare pentru funcționarea CJRAE/CMBRAE. Condițiile de ocupare a funcției de director al CJRAE/CMBRAE și de coordonator al CJAP/CMBAP, precum și organizarea concursului sunt reglementate prin metodologia de ocupare a funcțiilor de conducere din învățământul preuniversitar, aprobată prin ordin al ministrului educației și cercetării. Funcția de director al CJRAE/CMBRAE se ocupă numai de absolvenți cu studii superioare de licență sau studii superioare de masterat, cu specializarea în psihologie, pedagogie, psihopedagogie specială ori sociologie, având o vechime în specialitate de minimum 5 ani și cel puțin gradul II. Directorul CJRAE/CMBRAE este degrevat parțial de norma didactică, cu obligație de catedră de 4-6 ore, constând în activități de consiliere psihopedagogică. Ocuparea posturilor didactice rezervate/vacante/nouînființate din cabinetele de asistență psihopedagogică și din cabinetele logopedice interșcolare se realizează prin concurs – organizat de către CJRAE/CMBRAE prin intermediul comisiei de concurs, aprobată de consiliul de administrație, care validează rezultatele concursului. CJRAE/CMBRAE poate să angajeze colaboratori în regim de cumul sau plată cu ora, fără a depăși numărul de posturi/catedre aprobat anual. Personalul didactic auxiliar și nedidactic își desfășoară activitatea având durata timpului de muncă de 8 ore pe zi și de 40 de ore pe săptămână.

Cu privire la componenta *evaluarea personalului* se menționează faptul că domeniile de competență ale personalului didactic auxiliar și nedidactic vor fi stipulate în fișele postului, însoțite de fișe de evaluare. Fișele de post și, respectiv, fișele de evaluare se elaborează și se avizează anual de către directorul CJRAE/CMBRAE, cu aprobarea consiliului de administrație. În funcție de aceste documente, se realizează evaluarea anuală a acestor categorii de personal. Evaluarea anuală a directorului CJRAE/CMBRAE se face de către consiliul de administrație al CJRAE/CMBRAE, în baza unei fișe de post și a unei fișe de evaluare specifice, elaborate de către acesta [29].

Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională coordonează, monitorizează și evaluează, la nivelul municipiului București,

activitatea Centrului Municipiului București de Asistență Psihopedagogică (CMBAP) și a cabinetelor de asistență psihopedagogică, a centrelor și cabinetelor logopedice interșcolare, colaborează cu centrele școlare pentru educație incluzivă în vederea asigurării serviciilor educaționale specializate, coordonează, monitorizează și evaluează servicii specializate de mediere școlară [5].

CJRAE/CMBRAE reprezintă o instituție de învățământ special integrat specializată în oferirea, coordonarea și monitorizarea de servicii educaționale specifice acordate copiilor/elevilor, cadrelor didactice, părinților și membrilor comunității, pentru a asigura tuturor accesul la o educație de calitate, precum și asistența necesară în acest sens. CJRAE/CMBRAE coordonează, monitorizează și evaluează, la nivel județean/al municipiului București, activitatea Centrului Județean de Asistență Psihopedagogică (CJAP)/ Centrului Municipiului București de Asistență Psihopedagogică (CMBAP) și a cabinetelor de asistență psihopedagogică, a centrelor și cabinetelor logopedice interșcolare, colaborează cu centrele școlare pentru educație incluzivă în vederea asigurării serviciilor educaționale specializate, coordonează, monitorizează și evaluează servicii specializate de mediere școlară. Scopul activității CJRAE/CMBRAE îl constituie asigurarea calității serviciilor educaționale în domeniile menționate. Obiectivele principale ale activității CJRAE/CMBRAE sunt:

- cuprinderea și menținerea în sistemul de învățământ obligatoriu a tuturor copiilor/tinerilor, indiferent de particularitățile lor psihoindividuale și sociale;
- asigurarea suporturilor suplimentare necesare desfășurării educației de calitate în funcție de potențialul biopsihosocial al fiecărui copil/tânăr;
- informarea și consilierea cadrelor didactice în spiritul optimizării activității didactico-educative;
- colaborarea cu factorii educaționali implicați în dezvoltarea personalității elevilor/tinerilor în scopul integrării optime a acestora în viața școlară, socială și profesională;
- implicarea părinților în activități specifice unei relații eficiente școală-familie-comunitate, ca bază a adaptării școlare și a integrării sociale a copiilor/tinerilor;
- organizarea elaborării de studii privind abandonul școlar, comportamentul deviant juvenil, anturajul negativ, activitățile extrașcolare/timpul liber;
- organizarea de programe și proiecte antivioolență în mediul educațional.

CJRAE/CMBRAE îndeplinește următoarele funcții: a) de coordonare, monitorizare și evaluare a serviciilor educaționale specifice din județ/municipiu; b) de monitorizare a evoluției beneficiarilor serviciilor educaționale;

c) de informare și documentare pentru beneficiarii serviciilor educaționale;
d) de colaborare cu partenerii sociali din comunitate, precum și cu organizații și asociații la nivel național și internațional.

CJRAE/CMBRAE dezvoltă servicii de asistență psihopedagogică și orientare școlară și profesională, furnizate prin centrele județene și prin cabinetele școlare de asistență psihopedagogică; servicii de terapii logopedice, furnizate prin centrele și prin cabinetele logopedice interșcolare; servicii de evaluare, orientare/reorientare dinspre școala specială spre școala de masă și invers, prin intermediul comisiei de orientare școlară și profesională, la propunerea serviciului de evaluare și orientare școlară și profesională din cadrul CJRAE/CMBRAE; servicii de mediere școlară, furnizate de mediatorii școlari; servicii de consultanță pentru educație incluzivă, furnizate de centrele școlare pentru educație incluzivă; servicii de formare, prin parteneriate cu instituții abilitate să ofere formare inițială, conform unor acorduri-cadru; servicii de informare și consiliere pentru cadre didactice, copii, părinți, precum și pentru alți membri ai comunității; servicii de consiliere și prevenire a delincvenței și predelinvenței juvenile.

Responsabilitățile CJRAE/CMBRAE sunt următoarele:

- coordonează, monitorizează și evaluează metodologic și științific serviciile educaționale realizate de către CJAP/CMBAP, cabinetele de asistență psihopedagogică, centrele și cabinetele logopedice;
- colaborează din punct de vedere metodologic cu centrele școlare pentru educație incluzivă în vederea furnizării serviciilor specializate;
- constituie echipe multidisciplinare de intervenție timpurie, menite să realizeze evaluarea tuturor copiilor, monitorizarea, depistarea și asistența precoce corespunzătoare a celor cu cerințe educaționale speciale sau cu risc în dezvoltarea competențelor personale;
- propune ISJ/ISMB școlarizarea la domiciliu pentru copiii nedeplasabili, respectiv înființarea de clase sau de grupe în spitale conform unei metodologii-cadru elaborate de Ministerul Educației și Cercetării;
- oferă servicii de evaluare complexă și diagnosticare a gradului de deficiență pentru copiii, elevii și tinerii cu cerințe educaționale speciale din învățământul special, special integrat și din învățământul de masă, prin intermediul serviciului de evaluare și orientare școlară și profesională și al centrelor școlare pentru educație incluzivă, pe baza colaborării dintre comisiile din cadrul CJRAE/CMBRAE și comisiile pentru protecția copilului din cadrul direcțiilor generale județene/a municipiului București de asistență socială și protecția copilului, colaborarea între comisii realizându-se conform unui protocol de colaborare;
- participă la formarea inițială a cadrelor didactice, prin asigurarea practicii pedagogice în unități de învățământ preuniversitar din județ/municipiu, în baza acordurilor/parteneriatelor;

- participă la formarea continuă prin identificarea nevoii de formare și furnizează servicii în domeniu;
- colaborează cu instituțiile acreditate în scopul formării inițiale și continue, cu casa corpului didactic, instituții de învățământ superior, organizații neguvernamentale etc., în baza unor acorduri-cadru/parteneriate;
- informează și consiliază cadrele didactice în domeniul educației incluzive;
- informează beneficiarii în domeniul consilierii privind cariera;
- realizează materiale și mijloace de învățământ cu valoare de suport metodic-științific pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar;
- evaluează specialiștii care oferă servicii educaționale din centrele de asistență psihopedagogică și din centrele logopedice, precum și mediatorii școlari;
- realizează o bază de date care centralizează toate serviciile oferite beneficiarilor și semnează/aprobă documentele elaborate de profesioniștii din subordine, planuri de activitate, rapoarte de activitate etc.;
- gestionează registrul de evidență a salariaților din subordine, cu excepția personalului din centrele școlare pentru educație incluzivă;
- analizează și gestionează propunerile venite din partea unităților din învățământul preuniversitar privind înființarea de cabinete de asistență psihopedagogică și cabinete logopedice, pentru a oferi servicii educaționale specifice direct beneficiarilor, cu avizul / sprijinul consiliului județean și al ISJ/ISMB;
- realizează studii și cercetări pe baza unei analize de nevoi și la solicitarea partenerilor educaționali;
- facilitează relaționarea unităților și instituțiilor din învățământul preuniversitar cu comunitatea, prin parteneriate, proiecte și programe.

De serviciile CJRAE/CMBRAE beneficiază: copii, elevi și tineri; părinții sau aparținătorii legali ai copiilor; personalul angajat în unitățile de învățământ sau în alte instituții care acționează în domeniul problematicei copiilor; membri ai comunității locale [29].

Centrele județene de asistență psihopedagogică (CJAP) / Centrul Municipiului București de Asistență Psihopedagogică (CMBAP)

Centrele județene de asistență psihopedagogică (CJAP), respectiv Centrul Municipiului București de Asistență Psihopedagogică (CMBAP) sunt structuri în cadrul centrului județean de resurse și asistență educațională (CJRAE)/Centrului Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională (CMBRAE) ce oferă servicii de asistență psihopedagogică/psihologică,

care funcționează în fiecare județ, respectiv în municipiul București și sunt finanțate, coordonate, monitorizate și evaluate de către CJRAE/CMBRAE.

Cabinetele de asistență psihopedagogică funcționează în unități de învățământ preuniversitar și asigură asistență psihopedagogică unui număr de 800 de elevi sau de 400 de preșcolari. Acestea funcționează în unitățile de învățământ la care sunt înmatriculați cel puțin 800 de elevi. Unitățile de învățământ cu mai puțin de 800 de elevi beneficiază de serviciile de asistență psihopedagogică ale unui cabinet interșcolar de asistență psihopedagogică. Cabinetul interșcolar de asistență psihopedagogică oferă servicii de asistență psihopedagogică unui număr de cel puțin două unități de învățământ care împreună au un efectiv de 400 de preșcolari sau 800 de elevi [29].

Din istoricul Centrului Municipiului București de Asistență Psihopedagogică (CMBAP) se reliefează etapele de dezvoltare a instituției și anume:

- 1991: Se înființează Centrul Municipal de Asistență Psihopedagogică (CMBAP) cu o echipă inițială formată din 3 angajați: 1 psiholog, 1 asistent social, 1 bibliotecar.
- 1995-1998: Se înființează primele 5 cabinete interșcolare ale rețelei CMBAP.
- 1998: Rețeaua cuprinde 24 de cabinete la nivelul Municipiului București, coordonate de CMBAP.
- 1999-2000: Echipa CMBAP este completată cu două posturi: laborant și secretar. Rețeaua se extinde la 32 de cabinete în sectoarele 1-6.
- 2000-2003: Există o rețea de 66 de cabinete școlare și interșcolare, coordonată de echipa formată din 7 specialiști de la CMBAP.
- 2003-2004: Rețeaua CMAP are 67 cabinete și 75 angajați.
- 2004-2005: Rețeaua CMBAP se dezvoltă: 120 cabinete școlare și interșcolare și 128 specialiști.
- 2005-2006: În cadrul rețelei CMBAP sunt angajați 165 profesori consilieri; 2007-2008 funcționează 167 cabinete.
- 2008 – 2009 – rețeaua este în dezvoltare, profesorii consilieri asigură servicii de specialitate în 304 de cabinete.
- Începând cu anul școlar 2016-2017 rețeaua cabinetelor școlare și interșcolare de consiliere școlară și asistență psihopedagogică este deservită de 209 profesori consilieri care își desfășoară activitatea în 352 dintr-un total de 383 unități de învățământ de stat. Acoperirea rețelei școlare a Municipiului București peste 90 % [5]. Astfel, evidentă este modalitatea în care s-a dezvoltat ***Centrul Municipiului București de Asistență Psihopedagogică.***

CJAP/CMBAP sunt instituții subordonate financiar, metodologic și organizatoric CJRAE/CMBRAE. Activitățile cabinetelor de asistență psihopedago-

gică sunt coordonate metodologic de către CJAP/CMBAP. De activitatea CJAP/CMBAP răspund coordonatorul CJAP/CMBAP și directorul CJRAE/CMBRAE. Finanțarea CJAP/CMBAP și a cabinetelor de asistență psihopedagogică se asigură de la bugetul consiliului județean/sectorului municipiului București, din sumele defalcate din unele venituri ale bugetului de stat prin bugetele locale ale consiliilor județene și ale sectoarelor municipiului București.

CJAP/CMBAP prezintă, la cererea directorului CJRAE/CMBRAE, rapoarte periodice privind activitatea proprie. CJAP/CMBAP organizează acțiuni de cunoaștere și consiliere psihopedagogică a preșcolarilor/elevilor, realizate individual și colectiv, acțiuni cu părinții și cu cadrele didactice, prin consultații individuale și colective, precum și acțiuni de colaborare cu comunitățile locale, în scopul orientării școlare și profesionale, orientării carierei elevilor, activități de consiliere individuală și de grup a elevilor cu manifestări deviante, prin informare, documentare, consiliere, acestea fiind monitorizate și evaluate periodic de CJRAE/CMBRAE. Cabinetele de asistență psihopedagogică din unitățile de învățământ asigură în permanență informarea, cunoașterea și consilierea psihopedagogică a preșcolarilor/elevilor, prin consultații individuale și colective, acțiuni de îndrumare a părinților și a cadrelor didactice și de colaborare cu comunitățile locale, în scopul orientării școlare, profesionale și a carierei elevilor.

Consiliul județean/local asigură, prin intermediul CJRAE/CMBRAE, tuturor centrelor și cabinetelor de asistență psihopedagogică spații și dotări corespunzătoare în cabinete destinate exclusiv desfășurării activităților de cunoaștere și consiliere psihopedagogică a preșcolarilor/elevilor în cadrul unităților de învățământ, cu sprijinul inspectoratului școlar județean/Inspectoratului Școlar al Municipiului București. CJAP/CMBAP colaborează în cadrul CJRAE/CMBRAE cu unități și instituții de învățământ, cu direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului, cu agențiile județene de ocupare și formare profesională, cu alte organizații guvernamentale și neguvernamentale, cu inspectoratul județean de poliție – compartimentul prevenire, precum și cu alte persoane juridice care au atribuții în domeniul educației.

Orientarea școlară și profesională, precum și alte activități desfășurate în cadrul CJAP/CMBAP și în cabinetele de asistență psihopedagogică se realizează prin intervenție, asistență psihologică, metode psihopedagogice și de consiliere în carieră. Cu referire la organizarea CJAP/CMBAP și a cabinetelor de asistență psihopedagogică se evidențiază că în cadrul acestora funcționează următoarele categorii de personal: personal de conducere; personal didactic; personal didactic auxiliar. Personalul de conducere – coordonatorul CJAP/CMBAP – poate fi profesor cu specializarea în pedagogie, psihopedagogie, psihologie, sociologie ori psihopedagogie specială sau, în mod excepțional, profesor absolvent al Facultății de Filosofie-Istorie,

promoțiile 1978-1989, grupe opționale de psihologie, pedagogie, sociologie, având cel puțin gradul didactic II și o vechime de minimum 5 ani în activitatea de asistență psihopedagogică. Ocuparea funcției de coordonator al CJAP/CMBAP se face prin concurs organizat de consiliul de administrație al CJRAE/CMBRAE, conform metodologiilor elaborate de Ministerul Educației și Cercetării privind organizarea și desfășurarea concursului pentru funcțiile de director și director adjunct din unitățile de învățământ.

În cadrul CJAP/CMBAP/cabinetelor de asistență psihopedagogică, *funcția didactică este de consilier școlar*, prin care se înțelege: profesor psihopedagog/psihopedagogie specială, profesor psiholog, profesor sociolog, profesor pedagog cu specializări conform centralizatorului aprobat prin ordin al ministrului educației și cercetării. În cadrul CJAP/CMBAP *funcțiile didactice auxiliare* sunt: asistent social, informatician și secretar. Structura organizatorică, statul de funcții și numărul de personal didactic și didactic auxiliar din structura CJAP/CMBAP sunt aprobate anual de către inspectoratul școlar județean/Inspectoratul Școlar al Municipiului București, la propunerea CJRAE/CMBRAE.

Posturile de profesori consilieri școlari din cabinetele de asistență psihopedagogică sunt prevăzute în statul de funcții al CJRAE/CMBRAE. Încadrarea CJAP/CMBAP, precum și a cabinetelor școlare și interșcolare de asistență psihopedagogică cu personal didactic și didactic auxiliar se face pe baza concursului organizat de către CJRAE/CMBRAE și avizat de către inspectoratul școlar județean/Inspectoratul Școlar al Municipiului București.

Norma didactică aferentă postului de profesor consilier școlar din cadrul CJAP/CMBAP se stabilește în baza prevederilor art. 262 din Legea nr. 1/2011. Norma didactică aferentă postului de profesor consilier școlar din cabinetele de asistență psihopedagogică cuprinde un număr de 40 de ore/săptămână, repartizate astfel:

- 18 ore/săptămână care constau în: activități de asistență psihopedagogică, desfășurate individual și colectiv cu preșcolarii/elevii, orientare, reorientare școlară și profesională, activități de consiliere a preșcolarilor, elevilor, părinților, cadrelor didactice, din care 4 ore/săptămână de predare în specialitate sau ore în cadrul curriculumului la decizia școlii din ariile curriculare Om și societate ori Consiliere și orientare, în acord cu Planul-cadru, conform specializării/specializărilor înscrise pe diploma/diplomele de studii, în concordanță cu Centralizatorul privind disciplinele de învățământ, domeniile și specializările, precum și probele de concurs, valabile pentru încadrarea personalului didactic din învățământul preuniversitar;
- 22 de ore/săptămână care constau în: activități de pregătire metodică-științifică și complementară, stabilirea măsurilor și întocmirea

programele de prevenire și intervenție psihoeucațională, activități metodico-științifice, colaborarea cu comunitățile locale, participarea la ședințe și lectorate cu părinții, la comisiile metodice și consiliile profesionale cu tematică specifică, respectiv activități de dirigență la solicitarea conducerilor unităților de învățământ în care își desfășoară activitatea.

Fiecare profesor consilier școlar care desfășoară activități de dirigență beneficiază de o singură indemnizație de dirigență, calculată conform prevederilor legale.

CJAP/CMBAP au următoarele atribuții: oferă informare, consiliere, documentare și îndrumare pentru preșcolari/elevi, părinți și cadre didactice în problematici specifice: cunoaștere și autocunoaștere, adaptarea elevilor la mediul școlar, adaptarea școlii la nevoile elevilor, optimizarea relațiilor școală-elevi-părinți; asigură prin intermediul metodelor, procedurilor și tehnicilor specifice prevenirea și diminuarea factorilor care determină tulburări comportamentale, comportamente de risc sau disconfort psihic; realizează investigarea psihopedagogică a copiilor și elevilor; propun și organizează programe de orientare a carierei elevilor în unitățile de învățământ; asigură servicii de consiliere și cursuri pentru părinți; coordonează și sprijină cabinetele de asistență psihopedagogică și cabinetele interșcolare din unitățile de învățământ preuniversitar; colaborează cu personalul de la agențiile locale de ocupare și formare profesională; sprijină și asigură asistența și consilierea metodologică a cadrelor didactice; elaborează studii psihosociologice privind opțiunile elevilor claselor terminale vizând calificările profesionale prin învățământul profesional și liceal, precum și tipurile de unități de învățământ din cadrul rețelei și alte tipuri de studii în funcție de nevoile identificate; sunt implicate alături de inspectoratul școlar județean/Inspectoratul Școlar al Municipiului București în examinarea propunerilor tuturor unităților de învățământ preuniversitar din rețea și a ofertei privind planul de școlarizare; monitorizează proiectele/programele, parteneriatele educaționale interne sau internaționale derulate pe plan local cu autoritățile din învățământ, autoritățile locale, asociații și fundații cu preocupări în domeniu vizând problematica consilierii, orientării școlare, profesionale și a carierei elevilor; monitorizează, prin intermediul profesorilor consilieri școlari proprii, situațiile de abandon școlar ridicat, risc privind consumul de droguri, tulburări comportamentale din unitățile de învățământ preuniversitar din județ/municipiul București în care din motive obiective nu au putut fi normate posturi în cabinete școlare, urmând să prezinte rapoarte semestriale; recomandă părinților consultarea altor instituții pentru problemele care nu sunt de competența sa – centre logopedice, comisii de expertiză, cabinete medicale, cabinete psihologice etc.; coordonează și sprijină cadrele

didactice din cabinetele de asistență psihopedagogică în vederea perfecționării curente și prin grade didactice; colaborează cu cabinetele logopedice; colaborează cu mediatorii școlari; asigură servicii de consiliere și asistență psihopedagogică pentru copiii cu cerințe educative speciale; organizează grupuri de intervizare; coordonează proiectele și activitățile de consiliere individuală și de grup ale elevilor cu manifestări deviante.

Cabinetele de asistență psihopedagogică și cabinetele interșcolare de asistență psihopedagogică au următoarele atribuții: asigură informarea și consilierea preșcolarilor/elevilor, părinților și cadrelor didactice pe diferite problematice: cunoaștere și autocunoaștere, adaptarea elevilor la mediul școlar, adaptarea școlii la nevoile elevilor, optimizarea relațiilor școală-elevi-părinți etc.; asigură, prin intermediul metodelor, procedeele și tehnicilor specifice, prevenirea și diminuarea factorilor care determină tulburări comportamentale, comportamente de risc sau disconfort psihic; realizează investigarea psihopedagogică a copiilor și elevilor; propun și organizează programe de orientare școlară, profesională și a carierei elevilor în unitățile de învățământ unde își desfășoară activitatea; propun în cadrul curriculumului la decizia școlii cursuri opționale vizând dezvoltarea personală a elevilor; asigură servicii de consiliere și cursuri pentru părinți; sprijină și asigură asistență și consilierea metodologică a cadrelor didactice; elaborează studii psihosociologice privind opțiunile elevilor claselor terminale vizând calificările profesionale din învățământul profesional și liceal; recomandă părinților consultarea altor instituții pentru problemele care nu sunt de competența lor – centre logopedice, comisii de expertiză, cabinete medicale, cabinete psihologice etc.; colaborează cu cabinetele logopedice; colaborează cu cadrele didactice itinerante și de sprijin; colaborează cu mediatorii școlari; asigură servicii de consiliere și asistență psihopedagogică pentru copiii cu cerințe educaționale speciale; colaborează cu diverse instituții și organizații neguvernamentale care oferă servicii și desfășoară activități în sfera educațională.

Profesorul consilier școlar din cabinetele școlare de asistență psihopedagogică are următoarele obligații în unitatea de învățământ preuniversitar unde își desfășoară activitatea: stabilirea, aprobarea și afișarea programului de lucru la cabinetul de asistență psihopedagogică; prezentarea în consiliul profesoral al unității de învățământ a unui raport de activitate semestrial care să cuprindă informații privind: numărul de copii/elevi, părinți, cadre didactice care au beneficiat de servicii de consiliere și asistență psihopedagogică, măsurile ameliorative propuse pentru situațiile de criză, situațiile speciale și măsurile întreprinse pentru rezolvarea/ameliorarea acestora, alte informații solicitate de unitatea de învățământ; colaborarea cu personalul didactic al unității de învățământ în care funcționează; participarea la con-

siliile profesoriale, ședințele cu părinții și, după caz, la alte acțiuni organizate de unitatea de învățământ; organizarea de lectorate pentru părinți cu tematică specifică; participarea, la solicitarea unității de învățământ, la diverse proiecte și programe educaționale [29]. Trecând în revistă componentele enumerate, din structura de coordonare și monitorizare a activității psihologului, observăm că rolul acestuia este unul important, necesitând un nivel înalt de implicare.

Consilierul școlar / Profesorul consilier școlar

În România există *Autoritatea Națională pentru Calificări* (A.N.C.) care este o instituție publică cu personalitate juridică, organ de specialitate în coordonarea Ministerului Educației și Cercetării (Art 342-Legea educației naționale /2011 cu modificările și completările ulterioare) misiunea căreia este de asigurare a cadrului general pentru realizarea formării profesionale continue și dezvoltarea de calificări necesare susținerii unei resurse umane naționale competitive, capabile să funcționeze eficient în societatea actuală și într-o comunitate a cunoașterii (HG 556/2011 cu modificările și completările ulterioare) [3]. Aici se regăsește și standardul ocupațional pentru **consilierul școlar** care este cu codul 235903 în lista ocupațiilor din nomenclatorul COR (Clasificarea Ocupațiilor din România) [32]. Acest standard este prezentat pentru sectorul: Educație și formare profesională, cercetare – proiectare, sport (Anexa 2).

Consilierul școlar este un specialist în educație care planifică și desfășoară activități de consiliere educațională individuală sau de grup care au drept obiectiv adaptarea elevului la probleme specifice mediului școlar; implementează programele de educație pentru carieră în scopul formării de competențe în domeniile vizate prin aria curriculară „Consiliere și orientare”; organizează programe extracurriculare de orientare vocațională; promovează și implementează programele de educație pentru sănătate care vizează formarea și dezvoltarea la elevi a abilităților de management al stilului de viață.

Calificarea de consilier școlar este necesară cadrelor didactice licențiate în psihologie, științele educației sau științe socio-umane care doresc să se specializeze în consiliere educațională și consiliere și orientare. Competențele specifice ocupației de consilier școlar sunt formate și dezvoltate prin programe de formare continuă organizate prin structuri (centre/departamente) aparținând sistemului național de învățământ specializate în pregătirea cadrelor didactice. Consilierul școlar își desfășoară activitatea în cabinetul școlar, cabinetul de orientare în carieră sau în sala de clasă, într-un mediu sigur și controlat [32].

Pentru consilierul școlar în afară de condițiile de acces, de nivelul de studii minim necesar sunt importante rutele de progres – prin programe de formare continuă în consiliere educațională și consiliere și orientare [10]. Se accentuează că prin consiliere școlară se poate face prevenția problemelor de adaptare școlară și se dezvoltă competența „managementul vieții personale”. Competențele specifice ocupației de consilier școlar sunt formate și dezvoltate prin programe de formare continuă organizate prin structuri (centre/departamente) aparținând sistemului național de învățământ specializate în pregătirea cadrelor didactice. Activitatea profesională a consilierului școlar se desfășoară în conformitate cu reglementările legislative emise de Ministerul Educației și Cercetării.

În conformitate cu cerințele specifice ocupației, consilierul școlar realizează următoarele sarcini:

- analizează problemele specifice mediului școlar: adaptare școlară, motivație școlară, deprinderi de studiu, absentism, eșec și abandon școlar etc.;
- observă și evaluează performanța școlară, comportamentul și dezvoltarea elevului, utilizând metode și instrumente specifice consilierului școlar;
- identifică problemele de natură familială (abuz, neglijență, hărțuire) care pot afecta dezvoltarea și performanța școlară a elevului;
- planifică și organizează activități de consiliere educațională individuală și / sau de grup adresate elevilor;
- oferă intervenții cu caracter suportiv în situații de criză elevilor care se confruntă cu dificultăți specifice mediului școlar: dificultăți de învățare, dificultăți de adaptare școlară, absentism etc.;
- implică elevii în activități de autocunoaștere și dezvoltare personală și îi asistă elevii în formarea și dezvoltarea deprinderilor și atitudinilor utile în luarea deciziilor legate de carieră;
- investighează caracteristicile personale relevante pentru orientarea vocațională și le analizează în raport cu opțiunile și oportunitățile educaționale și profesionale ale elevilor;
- întocmește profilul vocațional și recomandă elevilor programe de studiu adecvate aptitudinilor, intereselor și scopurilor educaționale;
- organizează activități extracurriculare care facilitează accesul elevilor la informații relevante pentru deciziile legate de alegerea carierei (zilele carierei, vizite în instituții/organizații, invitați din diferite domenii de activitate);
- dezvoltă și implementează programe de prevenție și intervenție privind violența în școală, consumul de droguri și alcool și alte comportamente de risc;

- recomandă și încurajează elevii și părinții acestora să solicite și să accepte asistență specializată în cazul în care se confruntă cu probleme de sănătate fizică și/sau psihică;
- selectează și aplică principii, metode și tehnici de consiliere educațională;
- colaborează cu părinții, tutorii legali și alți specialiști în educație (cadre didactice, psiholog școlar) în scopul adaptării programei la nevoile elevului, precum și a soluționării problemelor școlare, comportamentale sau de altă natură ale elevului [32].

Unitatea de învățământ are următoarele obligații față de profesorul consilier școlar din cabinetele școlare de asistență psihopedagogică: asigură spațiul pentru funcționarea cabinetului, necesar desfășurării în cele mai bune condiții a activităților de consiliere și asistență psihopedagogică; asigură serviciile de igienizare și dotare a cabinetului de consiliere și asistență psihopedagogică; asigură toate drepturile prevăzute de legislația în vigoare.

Consilierii școlari care își desfășoară activitatea în cabinetele de asistență psihopedagogică și în cabinetele interșcolare de asistență psihopedagogică vor utiliza următoarele documente: planul de activități, registrul de evidență a activităților, fișa de consiliere/psihopedagogică, fișe de orientare a carierei și alte documente specifice activității de consiliere.

Atribuțiile personalului de conducere, ale personalului didactic, ale personalului didactic auxiliar și ale personalului nedidactic din centrele și cabinetele de asistență psihopedagogică sunt prevăzute în regulamentul de organizare și funcționare și în regulamentul de ordine interioară ale CJAP/CMBAP, precum și în fișa postului și sunt monitorizate anual de către CJRAE/CMBRAE. Fișele de post se aprobă anual de către directorul CJRAE/CMBRAE, respectiv de către coordonatorul CJAP/CMBAP, cu avizul consiliului de administrație, pentru personalul din cabinetele de asistență psihopedagogică.

Evaluarea anuală a coordonatorului CJAP/CMBAP se face de către consiliul de administrație al CJRAE/CMBRAE, în baza unei fișe de post și a unei fișe de evaluare specific, propuse de către directorul CJRAE/CMBRAE și avizate de către consiliul de administrație. Domeniile de competență ale personalului didactic din cadrul CJAP/CMBAP și din cabinetele de asistență psihopedagogică vor fi stipulate în fișele postului, însoțite de fișe de evaluare. Fișele de post și, respectiv, fișele de evaluare se elaborează și se avizează anual de către directorul CJRAE/CMBRAE, cu aprobarea consiliului de administrație, la propunerea coordonatorului CJAP/CMBAP. În funcție de aceste documente se realizează evaluarea anuală a profesorilor consilieri școlari.

Domeniile de competență ale personalului didactic auxiliar vor fi stipulate în fișele postului, însoțite de fișele de evaluare. Fișele de post și, respec-

tiv, fișele de evaluare se elaborează și se avizează anual de către directorul CJRAE/CMBRAE, cu aprobarea consiliului de administrație, la propunerea coordonatorului CJAP/CMBAP, în funcție de aceste documente realizându-se evaluarea anuală a personalului didactic auxiliar [29].

Centrele și cabinetele logopedice interșcolare (CLI)

Centrele și cabinetele logopedice interșcolare, denumite în continuare CLI, sunt structuri de învățământ special integrat ale învățământului preuniversitar, finanțate, coordonate, monitorizate și evaluate de centrul județean de resurse și asistență educațională (CJRAE)/Centrul Municipiului București de Resurse și de Asistență Educațională (CMBRAE).

CLI sunt structuri de învățământ special integrat pentru copiii/elevii cu cerințe educative speciale, care prezintă tulburări de limbaj și de comunicare, precum și dificultăți de învățare specifice. Activitatea desfășurată în CLI constă în terapia tulburărilor de limbaj și de comunicare, precum și în elaborarea și realizarea unor programe/proiecte specifice, corespunzătoare principalelor disfuncționalități ale limbajului și comunicării.

Activitatea desfășurată în CLI constă în terapia tulburărilor de limbaj și de comunicare. În competența profesorilor logopezi din cadrul CLI intră următoarele tulburări de limbaj și de comunicare: tulburările de pronunție/articulare; tulburările de ritm și fluență a vorbirii; tulburările limbajului scris-citit; tulburările de dezvoltare a limbajului; tulburările de voce; alte tulburări de limbaj care influențează negativ adaptarea școlară și socială a copiilor.

Activitatea desfășurată în CLI are următoarele obiective: depistarea, evaluarea și identificarea tulburărilor de limbaj și de comunicare la copiii preșcolari înscriși sau nu în grădinițe și la școlarii mici; asigurarea caracterului preventiv al activității de terapie logopedică, prin acordarea unei atenții prioritare copiilor preșcolari cu tulburări de limbaj înscriși în grădinițe, în scopul prevenirii instalării dificultăților de învățare a scrisului și cititului la vârsta școlară; orientarea terapiei logopedice spre corectare, recuperare, compensare, adaptare și integrare școlară și socială; corectarea tulburărilor de limbaj și de comunicare în vederea diminuării riscului de eșec școlar; sprijinirea cadrelor didactice în abordarea personalizată a copiilor/elevilor cu tulburări de limbaj și comunicare.

Activitatea de îndrumare logopedică a cadrelor didactice din învățământul preșcolar și primar cu privire la activitatea de intervenție logopedică se realizează de către profesorii logopezi din CLI prin: participarea/organizarea la/unor acțiuni de informare și consiliere logopedică în unitățile școlare și preșcolare arondate fiecărui profesor logoped; acțiuni metodice de îndrumare/consiliere logopedică a cadrelor didactice din școli și grădinițe, în vederea sprijinirii procesului de corectare a tulburărilor ușoare de limbaj;

dezbateri tematice privind importanța consolidării limbajului în procesul dezvoltării generale a copilului, condiție esențială a unei integrări școlare și sociale optime.

Intervențiile logopedice se desfășoară în centre logopedice, cabinete logopedice, organizate de regulă în școlile sau în grădinițele de masă. Într-un CLI pot funcționa unul sau mai multe cabinete logopedice, în funcție de numărul copiilor și al elevilor din unitățile de învățământ din zona arondată/sector care au nevoie de terapie logopedică, precum și de numărul profesorilor logopezi normați și încadrați. Activitatea logopedică se desfășoară în cabinetele logopedice dotate conform normelor metodologice cu cel mult 2 profesori logopezi, care își planifică activitățile în ture diferite.

Unitățile de învățământ au următoarele obligații față de profesorii logopezi din CLI: asigură spațiul necesar desfășurării în cele mai bune condiții a activității de terapie logopedică; asigură serviciile de igienizare a cabinetelor de terapie logopedică; asigură toate drepturile prevăzute de legislația în vigoare.

Numărul posturilor de profesori logopezi se stabilește de către CJRAE/CMBRAE conform prevederilor legale, cu avizul consiliului județean/inspectoratului școlar județean/Inspectoratului Școlar al Municipiului București, în funcție de: numărul copiilor din grădinițe; numărul elevilor din clasele I-IV; în unitățile cu predare în limba minorităților naționale, profesorii logopezi vor satisface condițiile de limbă.

Un profesor logoped acoperă o zonă de intervenție/circumscripție logopedică de cel puțin 500 de copii/elevi din grădinițe și din clasele I-IV. Repartizarea zonelor de intervenție din teritoriul alocat CLI se realizează de către comisia metodică a CLI, în funcție de numărul copiilor/elevilor și de numărul de profesori logopezi încadrați. Se va ține cont și de apropierea unităților de învățământ arundate de CLI. Depistarea copiilor/elevilor cu tulburări de limbaj din zona de intervenție logopedică arondată, planificarea activității și programarea copiilor la cabinet se vor realiza în decurs de o lună de la începutul fiecărui an școlar. Activitățile de reevaluare/reexaminare se realizează la începutul semestrului al II-lea, timp de două săptămâni.

Pe parcursul unui an școlar un profesor logoped lucrează cu un efectiv de 15-40 copii/elevi cu tulburări de limbaj. Norma didactică aferentă postului de profesor logoped din CLI cuprinde un număr de 40 de ore/săptămână, repartizate astfel:

- 16 ore/săptămână desfășurate în cadrul CLI, care constau în: depistarea, evaluarea și identificarea tulburărilor de limbaj și de comunicare; corectarea tulburărilor de limbaj și de comunicare prin programe de intervenție specifice; consilierea părinților și a cadrelor didactice în problematica specifică;

- 24 de ore/săptămână care constau în: activități de pregătire meto- dico-științifică și complementară, stabilirea măsurilor și întocmirea programelor de prevenire și intervenție logopedică, activități meto- dico-științifice, colaborarea cu comunitățile locale.

Activitatea logopedică se poate desfășura zilnic, în cabinetele logopedice din sediu, în CLI, în funcție de orarul unităților de învățământ preuniversitar din care provin copiii. Durata unei activități de terapie logopedică este de regulă de 45 de minute, realizându-se în afara orelor de curs. Forma de organizare este activitatea cu grupe mici de 2-4 copii sau individual, în funcție de următoarele criterii: tipul tulburării de limbaj; gravitatea tulburării de limbaj; vârsta copilului/elevului; colaborarea cu familia, vizând receptivitatea, implicarea activă în procesul terapeutic, posibilitatea de răspuns la programarea propusă etc.

Activitatea profesorilor logopezi din CLI se desfășoară în conformitate cu atribuțiile și responsabilitățile prevăzute în fișa postului, precum și cu normele deontologice ale profesiei. Activitatea este eșalonată în etape și vizează următoarele obiective specifice: identificarea, depistarea și înregistrarea copiilor sesizați din zona de intervenție logopedică, examinarea de către fiecare profesor logoped, la începutul fiecărui an școlar, a tuturor copiilor preșcolari din grupele mari din grădinițe, a elevilor din clasa pregătitoare și a celor din clasa I din toate unitățile care aparțin circumscripției logopedice; înregistrarea copiilor cu tulburări de limbaj în fișele de depistare avizate de către directorul unității în care s-a făcut depistarea; convocarea copiilor cu tulburări de limbaj la CLI, pe bază de invitații scrise adresate părinților; examinarea logopedică complexă și psihopedagogică a copiilor consiliați/sprijiniți, în colaborare cu familia, cu cadrele didactice și cu consilierul școlar, acolo unde este cazul, în scopul identificării tuturor factorilor care au influențat evoluția limbajului și a comunicării copilului; formularea diagnosticului și prognosticului pentru fiecare copil/elev evaluat; proiectarea activității de terapie a tulburărilor de limbaj și de comunicare identificate; intervenția terapeutic-recuperatorie în concordanță cu diagnosticul logopedic al copiilor/elevilor examinați; evaluarea periodică a progreselor realizate de elevi și reprojectarea activității de intervenție.

Evidența copiilor/elevilor cu tulburări de limbaj se realizează prin următoarele documente: fișe de depistare; registre de evidență a copiilor cu tulburări de limbaj care sunt consiliați/sprijiniți în CLI, realizate pe an școlar; registre de evidență a prezenței copiilor la ședințele de corectare programate; fișa logopedică – instrument de consemnare a datelor anamnezice, a demersului terapeutic și a dinamicii corectării; programe de terapie logopedică pe tip de tulburare.

Coordonarea metodologică a profesorilor logopezi din CLI este asigurată de către un profesor logoped coordonator, care conduce și comisia metodică a CLI respectiv. Profesorul logoped coordonator este numit prin decizie a directorului CJRAE/CMBRAE, la propunerea comisiei metodice a profesorilor logopezi, ca urmare a respectării procedurii interne. Procedura internă este elaborată de către consiliul de administrație al CJRAE/CMBRAE. Relațiile profesorului logoped cu directorii unităților școlare sunt relații de colaborare, comunicare și sunt circumscrise de normele etico-profesionale.

În CLI pot fi încadrați profesori logopezi cu specializările psihopedagogie specială, psihologie sau pedagogie. Baza materială recomandată a cabinetelor logopedice cuprinde: material didactic: audiovideo, oglindă logopedică, copiator, calculator, truse logopedice, atlase logopedice, jocuri pentru dezvoltarea limbajului, casete, dischete etc.; materiale psihopedagogice speciale: teste pentru examinarea limbajului, probe pentru cunoașterea vârstei psihologice; teste de evaluare a proceselor psihice; probe de evaluare a nivelului de cunoștințe.

Evaluarea anuală a coordonatorului CLI se face de către consiliul de administrație al CJRAE/CMBRAE, în baza unei fișe de post și a unei fișe de evaluare specifice propuse de către directorul CJRAE/CMBRAE și avizate de către consiliul de administrație. Domeniile de competență ale personalului didactic din CLI vor fi stipulate în fișele postului, însoțite de fișele de evaluare. Fișele de post și, respectiv, fișele de evaluare se elaborează și se avizează anual de către directorul CJRAE/CMBRAE, cu aprobarea consiliului de administrație, la propunerea coordonatorului CLI, în funcție de aceste documente realizându-se evaluarea anuală a profesorilor logopezi.

Rețeaua care cuprinde CLI este propusă de CJRAE/CMBRAE și este avizată pentru conformitate de către inspectoratele școlare județene / al municipiului București. În vederea integrării și reabilitării copiilor/elevilor cu cerințe educative speciale în/prin comunitate, inspectoratele școlare vor aviza un număr suficient de posturi de profesor logoped, corelat cu populația școlară [29].

Centrul școlar pentru educație incluzivă

Centrul școlar pentru educație incluzivă reprezintă cadrul instituțional de acțiune care asigură accesul la educație tuturor copiilor, prin educație formală și servicii educaționale acordate copiilor cu cerințe educaționale speciale, școlarizați atât în învățământul special, cât și în învățământul de masă, precum și personalului care este implicat în educația acestora. Centrul școlar pentru educație incluzivă este o unitate de învățământ cu personalitate juridică, care face parte din rețeaua școlară, fiind organizată de către Ministerul Educației și Cercetării, având ca scop și finalitate recuperarea,

compensarea, reabilitarea și integrarea școlară și socială a diferitelor categorii de copii/elevi/tineri cu deficiențe. Activitățile specifice procesului de învățământ din centrul școlar pentru educație incluzivă se află sub îndrumarea și coordonarea inspectoratului școlar județean/al municipiului București, iar documentele emise vor fi echivalente celor emise de orice unitate de învățământ preuniversitar din țară.

În sensul prezentului regulament-cadru, termenii și sintagmele specifice învățământului special și special integrat se definesc după cum urmează:

- *deficiență* – absența, pierderea sau alterarea unei structuri ori a unei funcții anatomice, fiziologice sau psihice a individului, rezultând în urma unei maladii, unui accident ori a unei perturbări, care îi împiedică participarea normală la activitate în societate;
- *incapacitate* – limitări funcționale cauzate de disfuncționalități, deficiențe fizice, intelectuale sau senzoriale, de condiții de sănătate ori de mediu și care reduc posibilitatea individului de a realiza o activitate motrică sau cognitivă ori un comportament;
- *dizabilitate* – rezultatul sau efectul unor relații complexe dintre starea de sănătate a individului, factorii personali și factorii externi care reprezintă circumstanțele de viață ale acestui individ;
- *educație specială* – ansamblul proceselor de punere în aplicare a programelor, activităților de învățare și asistență complexă de recuperare-compensare psihoterapeutică, medicală, socială și culturală, adaptate persoanelor care nu reușesc independent să atingă, temporar sau pe toată durata școlarizării, un nivel de dezvoltare corespunzător vârstei, pentru formarea competențelor de bază în vederea pregătirii pentru viața de adult;
- *integrare școlară* – procesul de adaptare a persoanei cu cerințe educaționale speciale la normele și cerințele școlii pe care o urmează, de stabilire a unor relații afective pozitive cu membrii grupului școlar (clasa) și de desfășurare cu succes a activităților școlare;
- *incluziune școlară* – procesul permanent de îmbunătățire a serviciilor oferite de unitățile de învățământ pentru a cuprinde în procesul de educație toți membrii comunității, indiferent de caracteristicile, dezavantajele sau dificultățile acestora;
- *cerințe educaționale speciale (CES)* – necesități educaționale suplimentare, complementare, care solicită o școlarizare adaptată particularităților individuale și celor caracteristice unei anumite deficiențe sau tulburări/dificultăți de învățare, precum și o asistență complexă.

Centrul școlar pentru educație incluzivă colaborează cu unități de învățământ, cu unități conexe ale învățământului preuniversitar, cu universitățile, cu direcțiile județene de asistență socială și protecția copilului, cu auto-

ritățile locale, cu operatorii economici, cu organizații neguvernamentale, cu reprezentanți ai comunității locale, precum și cu persoane fizice din țară și din străinătate care au preocupări în domeniul educației.

Centrul școlar pentru educație incluzivă dispune de planuri de învățământ, programe școlare, de manuale și metodologii didactice alternative, adaptate tipului și gradului de dizabilitate. Scopul centrului este reprezentat de instruirea, educarea, recuperarea și integrarea socială a copiilor, elevilor și tinerilor cu CES. Centrul școlar pentru educație incluzivă desfășoară activități de predare-învățare-evaluare, normate în baza legislației în vigoare, și dezvoltă servicii educaționale în domeniul educației incluzive, de tipul: formare, informare, documentare, consiliere, proiecte și programe etc. Obiectivele centrului sunt următoarele: intervenția directă, prin oferirea de servicii psihopedagogice, psihologice și de consiliere în domeniul educației incluzive beneficiarilor direcți: copiii/elevii/tinerii cu CES, părinți, cadre didactice din școlile de masă, membri ai comunității locale; informarea, formarea continuă / perfecționarea și consilierea personalului didactic în domeniul educației incluzive; oferirea de suport metodic-științific în domeniul educației incluzive pentru cadrele didactice din școlile de masă; oferirea de servicii de învățare, de pregătire pentru viața de adult.

Centrul școlar pentru educație incluzivă are următoarele atribuții: realizează depistarea precoce și asigură intervenția timpurie în cazul copiilor cu CES; școlarizează copiii/elevii/tinerii cu diverse grade și tipuri de deficiență; realizează terapii specifice pentru copiii cu CES din învățământul special și din învățământul de masă; evaluează și urmărește evoluția școlară a copiilor cu CES prin intermediul comisiei interne de expertiză complexă; întocmește dosarul copiilor/elevilor/tinerilor cu CES și îl trimite către comisia de evaluare și orientare școlară și profesională din cadrul centrului județean de resurse și asistență educațională (CJRAE)/Centrului Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională (CMBRAE); face propuneri de reorientare dinspre școala specială spre școala de masă și invers, prin intermediul comisiei interne de expertiză complexă; realizează și aplică planuri de servicii individualizate pentru fiecare copil/elev evaluat; realizează adaptări curriculare și asigură asistența psihoeducațională a copiilor/elevilor cu CES integrați, prin profesori itineranți și de sprijin; propune servicii de sprijin și/sau terapii specifice, după caz; oferă consiliere și asistență psihopedagogică cadrelor didactice din învățământul de masă care furnizează programe de educație remedială; promovează învățământul incluziv; asigură școlarizarea și asistența educațională și terapeutică a copiilor/elevilor nedeplasabili, prin forme de școlarizare la domiciliul elevului, cu frecvență redusă, cu scutire de frecvență, comasate etc.; monitorizează evoluția copiilor/elevilor cu CES; oferă asistență socială și servicii în regim de semiinternat/internat/centru

de zi pentru copiii/elevii cu CES care solicită acest lucru; informează și consiliază familiile copiilor/elevilor cu CES cu privire la problematica educației acestora; participă, împreună cu CJRAE/CMBRAE, la activități de informare, formare, perfecționare și documentare a cadrelor didactice din învățământul obișnuit și special care se ocupă de educația copiilor cu CES; valorifică experiența psihopedagogică pozitivă și promovează ideile moderne privind educația specială prin publicații de specialitate periodice, prin cercetare aplicativă și prin crearea de mijloace didactice; asigură resursele umane și materiale necesare realizării practicii pedagogice în domeniul educației speciale; desfășoară activități de cercetare și consultanță metodicostiințifică; asigură propria dezvoltare instituțională prin mijloacele legale disponibile (granturi, proiecte de finanțare, sponsorizări, donații, parteneriate etc.); colaborează cu instituțiile care promovează alternativele educaționale aprobate și cu toate instituțiile din comunitatea locală implicate în problematica copiilor; în vederea obținerii unei calificări și a integrării în viața activă a tinerilor cu CES, se pot organiza ateliere protejate.

Centrul școlar pentru educație incluzivă asigură următoarele servicii specializate: educație specială și specializată a copiilor/elevilor/tinerilor cu dizabilități; compensare prin terapii specifice pentru copiii/elevii cu dificultăți de învățare, dificultăți de dezvoltare, dificultăți de adaptare, tulburări de limbaj, tulburări de comportament, dizabilități mintale, senzoriale, fizice, neuromotorii și asociate; evaluarea psihopedagogică a competențelor fundamentale la finalul claselor a II-a, a IV-a, a VI-a și a IX-a; evaluarea, diagnosticarea, orientarea școlară și profesională a elevilor din clasa a IX-a; asistență educațională și terapeutic-recuperatorie pentru copiii/elevii cu CES integrați în unitățile de învățământ de masă; informare și consiliere pentru părinți; informarea și consilierea cadrelor didactice; cercetare psihopedagogică și elaborare de studii de specialitate; testare și consiliere psihologică.

De serviciile centrului școlar pentru educație incluzivă beneficiază: preșcolari și școlari din învățământul special și din cel de masă; părinți sau aparținători legali ai copiilor; personalul angajat în unitățile de învățământ sau în alte instituții care acționează în domeniul educației speciale a copiilor; elevi/studenți care efectuează module de practică pedagogică; membri ai comunității locale.

În vederea exercitării în mod corespunzător a atribuțiilor care îi revin comisiei de evaluare și orientare școlară și profesională din cadrul CJRAE/CMBRAE, în fiecare unitate de învățământ cu personalitate juridică din învățământul special se înființează și funcționează comisia internă de expertiză complexă. Comisia internă de expertiză complexă are ca scop principal realizarea unei evaluări complexe (fizice, psihologice, intelectuale și sociale) a copilului/elevului/tânărului cu CES în vederea sprijinirii comisiei de

evaluare și orientare școlară și profesională din cadrul CJRAE/CMBRAE în luarea unor decizii corecte, în interesul suprem al copilului.

Comisia internă de expertiză complexă are următoarele atribuții: efectuează monitorizarea completă a activității copiilor/elevilor/tinerilor din zona sa de acțiune, sector, județ, indiferent de forma de școlarizare pe care o urmează; validează/invalidază diagnosticul psihologic și cel educațional; transmite comisiei de orientare școlară și profesională din cadrul CJRAE/CMBRAE dosarul complet al copiilor/elevilor/tinerilor cu CES din învățământul special și special integrat, precum și recomandări psihologice de orientare școlară și profesională; transmite comisiei de orientare școlară și profesională din cadrul CJRAE/CMBRAE dosarul complet al copiilor/elevilor/tinerilor care au întrerupt școlarizarea, au studii incomplete, nu au urmat nicio formă de școlarizare, au depășit cu peste 3 ani vârsta clasei școlare, aflați în situație de repetenție sau cu dificultăți grave de învățare, care au tulburări de comportament ori au fost marginalizați și face recomandări psihologice de orientare școlară și profesională; asigură repartizarea pe grupe/clase/ani de studiu a copiilor/elevilor/tinerilor cu CES din unitățile școlare de învățământ special la începutul anului școlar, după criteriile obiective (diagnostic, gradul deficienței, nivelul psihointelectual, gradul de integrare socio-școlară); elaborează, realizează și urmărește realizarea planului de servicii individualizat al copilului/elevului cu CES; fundamentează din punct de vedere psihopedagogic reevaluarea absolvenților clasei a IX-a din unități de învățământ special, în vederea orientării profesionale; efectuează reevaluarea anuală a copiilor/elevilor cu CES (la cererea părinților, reprezentantului legal sau a cadrelor didactice), în vederea orientării școlare; propune comisiei de orientare școlară și profesională din cadrul CJRAE/CMBRAE schimbarea diagnosticului sau reorientarea școlară cu cel puțin 30 de zile înainte de expirarea termenului de valabilitate a certificatului de expertiză școlară ori în situația în care se constată schimbarea condițiilor pentru care s-a eliberat certificatul.

Categoriile de copii/elevi/tineri evaluate de comisia internă de expertiză complexă sunt următoarele: toți copiii/elevii/tinerii cu CES înscriși în învățământul special și special integrat; copiii/elevii/tinerii propuși spre evaluare de către CJRAE/CMBRAE; copiii/elevii/tinerii propuși spre evaluare de către conducerile unităților din învățământul de masă; copiii/elevii/tinerii propuși spre evaluare de către părinții acestora; copiii/elevii/tinerii propuși spre evaluare de către centrele de plasament; copiii/elevii/tinerii propuși spre evaluare de către centrele de primire a minorilor; copiii/elevii/tinerii propuși spre evaluare de către medicii de familie, medicii pediatri, medicii neuropsihiatri, medicii oftalmologi, medicii neurologi, medicii ORL-iști; copiii/elevii/tinerii propuși spre evaluare de către unitățile de învățământ

mânt cu dublă subordonare: Ministerul Educației și Cercetării și Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Ministerul Sănătății etc.

Comisia internă de expertiză complexă se înființează prin decizie a directorului unității de învățământ. Aceasta are următoarea componență: coordonatorul comisiei, ales de consiliul profesoral al unității de învățământ special și numit prin decizie de către directorul unității; membri permanenți: un profesor de educație specială, un profesor psihopedagog, de preferință cel care se ocupă de psihodiagnoză în unitatea școlară, medicul unității școlare, asistentul social al unității școlare; membri nepermanenți, cadre didactice care lucrează efectiv cu copilul/elevul/tânărul ce urmează a fi evaluat: profesorul psihopedagog, profesorul de educație specială, profesorul-educator, profesorul itinerant și de sprijin. Coordonatorul comisiei interne de expertiză complexă este un profesor din unitatea de învățământ special, titular, absolvent al uneia dintre specializările psihologie, psihopedagogie, pedagogie, cu gradul didactic I și o vechime de cel puțin 5 ani în învățământul special sau special integrat. Activitatea de evaluare continuă a comisiei interne de expertiză complexă este trecută ca sarcină în fișa postului și trebuie evaluată ca atare. Având în vedere că activitatea din cadrul comisiei interne de expertiză complexă prezintă particularități și necesită eforturi deosebite din partea membrilor acesteia, conducerile unităților de învățământ din care fac parte membrii comisiei vor ține cont de aceasta în acordarea premiilor, gradațiilor de merit, recompenselor, distincțiilor etc. Comisia internă de expertiză complexă funcționează pe întreaga perioadă a anului școlar. Ea se întrunește bilunar în ședințe ordinare și ori de câte ori este necesar în ședințe extraordinare. Pentru asigurarea unor hotărâri corecte și obiective, membrii comisiei interne de expertiză complexă nu pot fi membri cu drept de vot ai comisiei de evaluare și orientare școlară și profesională din cadrul CJRAE/CMBRAE, dar ei pot fi invitați pentru clarificarea unor cazuri mai dificile. Comisia internă de expertiză complexă colaborează cu: comisia de orientare școlară și profesională din cadrul CJRAE/CMBRAE; comisia de protecție a copilului județeană/a sectorului municipiului București; centrele logopedice interșcolare; centrele de asistență psihopedagogică; unitățile de învățământ preuniversitar; asociații neguvernamentale.

Diagnosticarea copiilor, elevilor și tinerilor cu CES se face în baza prevederilor art. 50 alin. (3) din Legea nr. 1/2011. Dosarul copilului/elevului cuprinde: 1. cererea părinților/tutorilor; 2. copii ale actelor de identitate ale părinților/tutorilor și ale copiilor/elevilor/tinerilor cu CES; 3. certificatul de încadrare într-un grad de deficiență, după caz; 4. certificatul medical sau scrisoarea medicală; 5. raportul și recomandarea comisiei interne de expertiză complexă; 6. fișa psihopedagogică; 7. fișa de traseu educațional; 8. rezultatul anchetei sociale; 9. caracterizarea profesorului diriginte. Este

interzisă înscrierea de către conducerea unității de învățământ special a unui copil/elev în cadrul învățământului special fără prezentarea, în prealabil, a hotărârii comisiei pentru orientare școlară și profesională din cadrul CJRAE/CMBRAE.

Cu privire la structura organizatorică se menționează că Centrul școlar pentru educație incluzivă se organizează și funcționează ca unitate de învățământ preuniversitar cu personalitate juridică, în conformitate cu prevederile legale. Activitatea de predare-învățare-evaluare din centrul școlar pentru educație incluzivă se desfășoară pe nivelurile și formațiunile de studiu. Copiii/elevii/tinerii cu diferite grade și tipuri de deficiențe beneficiază de toate serviciile oferite de centrul școlar de educație incluzivă, inclusiv cele de terapii specifice, indiferent de nivelul de învățământ pe care îl frecventează. Pentru copiii/elevii/tinerii cu deficiențe ușoare și/sau medii, grupele/clasele cuprind în medie 10 elevi, dar nu mai puțin de 8 și nu mai mult de 12. Pentru copiii/elevii/tinerii cu deficiențe grave, grupele/clasele cuprind în medie 5 elevi, dar nu mai puțin de 4 și nu mai mult de 6. Pentru copiii/elevii/tinerii cu deficiențe senzoriale multiple sau cu autism, grupele/clasele cuprind în medie 3 elevi, dar nu mai puțin de 2 și nu mai mult de 4. În cadrul centrului există posibilitatea redistribuirii posturilor/catedrelor în funcție de conținutul activității proiectate. Personalul didactic, didactic-auxiliar și nedidactic al centrului școlar pentru educație incluzivă va fi angajat prin concurs organizat de către consiliul de administrație al unității.

Funcțiile, normele didactice și condițiile de ocupare a catedrelor/posturilor din centrul școlar pentru educație incluzivă sunt:

- *profesor pentru învățământ preșcolar* – un post pentru fiecare grupă cu program normal sau două posturi pentru fiecare grupă cu program prelungit, cu norma didactică de 16 ore săptămânal;
- *profesor psihopedagog* – un post pentru fiecare grupă de preșcolari, cu norma didactică de 16 ore săptămânal, cu calificare în psihopedagogie specială, psihologie sau pedagogie;
- *profesor de educație specială pentru activitățile de predare în învățământul primar pentru elevi cu deficiențe senzoriale*, cu norma didactică de 16 ore săptămânal, cu calificare în psihopedagogie specială, psihologie sau pedagogie;
- *profesor de educație specială pentru activitățile de predare în învățământul primar și gimnazial pentru elevi cu deficiențe mintale*, cu norma didactică de 16 ore săptămânal, cu calificare în psihopedagogie specială, psihologie sau pedagogie;
- *profesor, cu diferite specialități, pentru activitățile de predare în învățământul gimnazial, liceal și postliceal pentru elevi cu deficiențe senzoriale*, cu norma didactică de 16 ore săptămânal;

- *profesor psihopedagog, profesor psiholog școlar, profesor logoped, profesor de psihodiagnoză, kinetoterapeut* – un post la fiecare grupă/clasă, cu norma didactică de 16 ore săptămânal, cu calificare în psihopedagogie specială, psihologie, pedagogie sau kinetoterapie, după caz;
- *profesor-educator* – un post la fiecare grupă/clasă, cu norma didactică de 20 de ore săptămânal;
- *profesor de instruire practică pentru activitățile de instruire practică*, cu norma didactică de 20 de ore săptămânal;
- *profesor itinerant și de sprijin* – un post la 8 copii/elevi cu deficiențe moderate și ușoare sau la 4 copii/elevi cu deficiențe grave, profunde sau asociate, integrați în învățământul de masă, cu norma didactică de 16 ore săptămânal, cu calificare în psihopedagogie specială, psihologie sau pedagogie;
- *profesor de educație specială pentru școlarizarea la domiciliu* – o catedră la 4 copii/elevi/tineri cu dizabilități nedeplasabili, cu norma didactică de 16 ore săptămânal, cu calificare în psihopedagogie specială, psihologie sau pedagogie.

Pentru ocuparea unor funcții didactice precum profesor de educație specială pentru activitățile de predare în învățământul primar și gimnazial pentru elevi cu deficiențe mintale, profesor psihopedagog, profesor psiholog școlar, profesor logoped, profesor de psihodiagnoză, kinetoterapeut și profesor-educator este necesar un stagiu atestat de pregătire teoretică și practică în educația specială. Personalul didactic auxiliar din centrul școlar pentru educație incluzivă este format din: bibliotecar; informatician; instructor de educație extrașcolară sau pedagog școlar; asistent social; secretar; administrator financiar; administrator de patrimoniu. Personalul nedidactic este format din: medic pediatru; medic specialist; asistent medical; infirmieră; supraveghetor de noapte; bucătar, muncitor la bucătărie; muncitor calificat; îngrijitor; șofer.

Directorul centrului școlar pentru educație incluzivă este cadru didactic cu specialitatea psihopedagogie specială, psihologie sau pedagogie, cu o vechime de cel puțin 5 ani în învățământul special și gradul didactic II, numit prin concurs organizat de unitatea de învățământ, prin intermediul consiliului de administrație; încheie contract de management cu președintele consiliului județean/primarul sectorului municipiului București pe raza căruia se află unitatea de învățământ. Ocuparea posturilor în centrul școlar pentru educație incluzivă se realizează prin concurs. Centrul școlar pentru educație incluzivă poate să angajeze colaboratori în regim de cumul sau plată cu ora, fără a depăși numărul de posturi/catedre aprobat anual. Personalul didactic auxiliar și nedidactic își desfășoară activitatea având durata timpului de muncă de 8 ore pe zi și de 40 de ore pe săptămână.

Domeniile de competență ale personalului didactic auxiliar și nedidactic sunt cele stipulate în normativele aflate în vigoare, precum și în regulamentul de ordine interioară al centrului școlar pentru educație incluzivă. În funcție de aceste documente se realizează evaluarea anuală a acestor categorii de personal. Evaluarea anuală a personalului didactic din centrul școlar pentru educație incluzivă se face de către conducerea centrului și de către consiliul de administrație al acestuia, conform atribuțiilor menționate în fișa postului.

Centrul școlar pentru educație incluzivă poate beneficia de sprijin material și financiar din partea unor persoane fizice sau juridice din țară și din străinătate, în condițiile legii; poate obține venituri proprii din activități specifice, prin contract de prestări de servicii. Copiii și tinerii cu CES școlarizați în unitățile de învățământ special sau de masă, inclusiv cei școlarizați în alt județ decât cel de domiciliu, beneficiază de asistență socială constând în asigurarea alocației zilnice de hrană, rechizitelor școlare, cazarmamentului, îmbrăcăminte și a încălțăminte în cuantum egal cu cele alocate copiilor aflați în sistemul de protecție a copilului, precum și de găzduire gratuită în internate sau centre de asistare pentru copiii cu CES din cadrul direcțiilor generale județene/a municipiului București de asistență socială și protecția copilului. Baza materială recomandată a centrului școlar pentru educație incluzivă cuprinde următoarele spații/utilități: săli de clasă; cabinete pentru terapii specifice și consiliere; cabinet pentru comisia internă de expertiză complexă; sală de sport și cabinet de cultură fizică medicală/kinetoterapie; laboratoare și cabinete pentru învățarea limbilor străine și de informatică; ateliere pentru activități practice sau de profesionalizare; sală de festivități; ludotecă; bibliotecă/centru de documentare metodică-științifică și în domeniul legislației școlare, care dispune și de o sală de lectură; baza logistică necesară desfășurării activităților de formare și de editare a materialelor didactice; sală de mese și bloc alimentară; spații de cazare și dormitoare; spălătorie; spații de joacă special amenajate pentru copii. În centrul școlar pentru educație incluzivă se interzic activitățile de propagandă politică, prozelitismul religios sau activitățile care încalcă normele generale de moralitate [29].

Serviciul de Evaluare și Orientare Școlară și Profesională (SEOSP) Comisia de orientare școlară și profesională (COSP)

Activitatea Comisiei de Orientare Școlară și Profesională (COSP) și a Serviciului de Evaluare, Orientare Școlară și Profesională (SEOSP) este reglementată de prevederile ordinului privind aprobarea metodologiei pentru evaluarea și intervenția integrată în vederea încadrării copiilor cu dizabilități în grad de handicap, a orientării școlare și profesionale a copiilor cu cerințe educaționale speciale, precum și în vederea abilitării și reabilitării copiilor cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale (1985/5805/1305/2016).

Pentru obținerea certificatului de orientare școlară și profesională, părinții/reprezentantul legal depun la sediul CMBRAE, la secretarul COSP cel puțin următoarele documente lizibile: 1. Cerere-tip pentru evaluare complexă și orientare școlară și profesională; 2. Copie a certificatului de naștere al copilului său a actului de identitate; 3. Copii ale actelor de identitate ale părinților/reprezentantului legal; 4. Copie a documentului prin care se face dovada că persoana care semnează cererea este reprezentantul legal al copilului, de exemplu, hotărâre a instanței sau hotărâre a comisiei pentru protecția copilului; 5. Ancheta socială – (doar pentru cei care au certificat de încadrare în grad de handicap); 6. Certificat de încadrare în grad de handicap – (daca este cazul); 7. Fișa medicală sintetică; 8. Certificatul medical tip a5; 9. Fișa de evaluare psihologică; 10. Fișa psihopedagogică; 11. Copie a foii matricole/adeverință care atestă înscrierea copilului în unitatea de învățământ; 12. Copie a ultimului certificat de orientare școlară și profesională, la reorientare. Cererea-tip semnată de părinți/reprezentantul legal, împreună cu documentele menționate pot fi depuse și de către unitatea de învățământ în condițiile obținerii acordului în scris al părinților/reprezentantului legal [31].

Serviciul de evaluare și orientare școlară și profesională (SEOSP) oferă servicii de evaluare, de asistență psihoeducațională, de orientare școlară și de orientare profesională a copiilor, a elevilor și a tinerilor cu cerințe educaționale speciale.

Scopul evaluării, asistenței psihoeducaționale, orientării/reorientării școlare și profesionale a copiilor, elevilor și a tinerilor cu cerințe educaționale speciale (CES) este identificarea nevoilor specifice ale acestora și asigurarea condițiilor optime de integrare școlară, profesională și socială. Cerearea de realizare a evaluării poate fi făcută, după caz, de către părinte/tutore legal instituit/școala/instituții educaționale/instituții ale statului. Evaluările făcute de SEOSP sunt înaintate Comisiei de Orientare Școlară și Profesională (COSP) care poate recomanda:

- integrare în învățământ de masă;
- orientare spre învățământul special;
- școlarizare la domiciliu;
- școlarizare în spitale;
- alternative educaționale.

Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională a elaborat un infografic pentru profesioniști și părinții copiilor cu CES care este prezentat în Figura 3 [30].

Din Figura 3 observăm importanța tuturor structurilor care se implică procesul incluziunii școlare a copiilor cu CES [13].

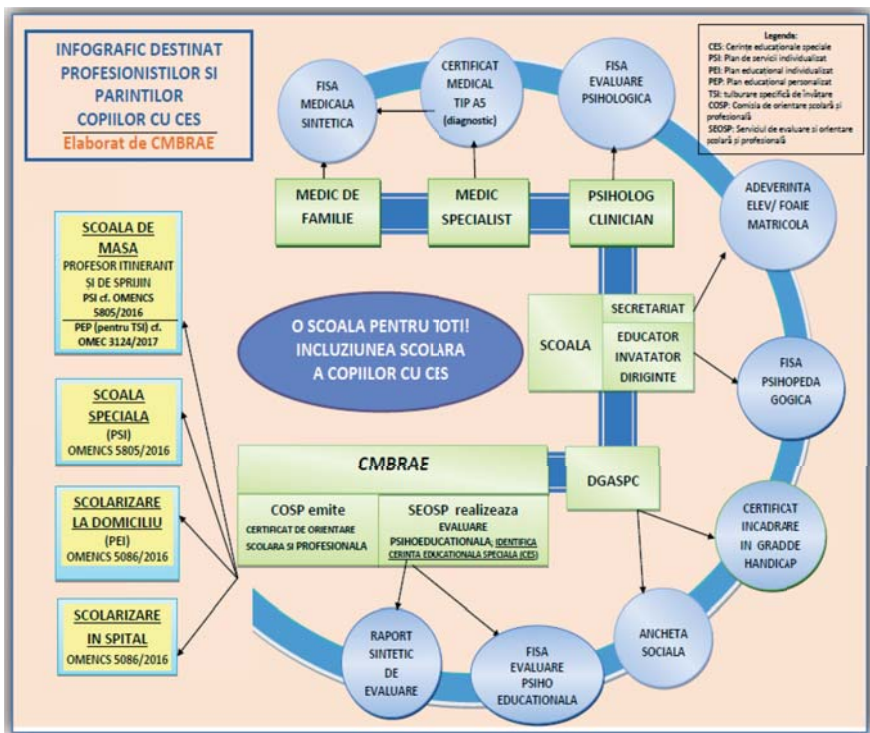

Fig. 3. Infografic pentru profesioniști și părinții copiilor cu CES

Comisia de Orientare Școlară și Profesională (COSP) are în competența sa emiterea certificatului de orientare școlară și profesională cel puțin odată pentru un nivel de învățământ la cererea părintelui/tutorei legal instituit sau la cererea instituțiilor educaționale. Comisiei de Orientare Școlară și Profesională se pot adresa părinții, tutorii legal instituiți, instituțiile de învățământ sau instituțiile educaționale în vederea orientării școlare și profesionale a copiilor/elevilor/tinerilor. Deci, scopul orientării școlare și profesionale vizează valorificarea potențialului aptitudinal, a intereselor, aspirațiilor, cunoștințelor, abilităților, deprinderilor și a altor particularități psihocomportamentale, precum și consilierea asupra modului de integrare socioprofesională adecvată în vederea asigurării egalității de șanse. Beneficiarii certificatelor de orientare școlară și profesională sunt: copiii/elevii/tinerii cu certificat de încadrare în grad de handicap eliberat de comisia pentru protecția copilului din cadrul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului și cu cerințe educaționale speciale; copiii/elevii/tinerii cu cerințe educaționale speciale neîncadrați în grad de handicap [31].

Totodată, conform Legii educației naționale învățământul special și special integrat, organizat pentru persoanele cu cerințe educaționale speciale sau alte tipuri de cerințe educaționale, se realizează pentru toate nivelurile de învățământ, diferențiat, în funcție de tipul și gradul de deficiență. Învățământul special și special integrat este gratuit și este organizat, de regulă, ca învățământ cu frecvență. În funcție de necesitățile locale, acesta se poate organiza și sub alte forme, în conformitate cu legislația în vigoare. Guvernul elaborează reglementări specifice pentru serviciile educaționale și de asistență, oferite copiilor cu cerințe educaționale speciale.

Învățământul special se organizează în: 1. unități de învățământ special; 2. învățământul de masă, prin cuprinderea fiecărui preșcolar și elev cu dizabilități sau cerințe educaționale speciale în grupe, clase sau formațiuni de studiu din învățământul de masă. Efectivele formațiunilor de studiu din învățământul special și special integrat sunt stabilite de Ministerul Educației și Cercetării în funcție de tipul și gradul dizabilității. Conținuturile învățământului special și special integrat, demersurile didactice, precum și pregătirea și formarea personalului care își desfășoară activitatea în domeniul educației copiilor cu cerințe educaționale speciale sunt stabilite prin metodologii elaborate de Ministerul Educației și Cercetării. Durata școlarizării copiilor cu cerințe educaționale speciale poate fi mai mare decât cea precizată prin prezenta lege și se stabilește, în funcție de nevoile individuale, de gradul și tipul dizabilității, prin ordinul ministrului educației și cercetării.

Evaluarea, asistența psihoeducațională, orientarea școlară și orientarea profesională a copiilor, a elevilor și a tinerilor cu cerințe educaționale speciale se realizează de către centrele județene de resurse și de asistență educațională (CJRAE), respectiv de Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională (CMBRAE), prin serviciile de evaluare și de orientare școlară și profesională, pe baza unei metodologii elaborate de Ministerul Educației și Cercetării, acordându-se prioritate integrării în învățământul de masă.

Pentru copiii, elevii și tinerii cu boli cronice sau cu boli care necesită perioade de spitalizare mai mari de 4 săptămâni se organizează, după caz, grupe sau clase în cadrul unității sanitare în care aceștia sunt internați. Pentru copiii, elevii și tinerii care, din motive medicale sau din cauza unei dizabilități, sunt nedepasabili, se organizează școlarizare la domiciliu, pe o perioadă determinată. Școlarizarea la domiciliu, respectiv înființarea de clase sau de grupe în spitale se fac de către inspectoratul școlar, la propunerea CJRAE/CMBRAE, conform unei metodologii-cadru elaborate de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului. Unitățile de învățământ special pot beneficia de sprijinul instituțiilor de protecție socială, al altor organisme private autorizate, al persoanelor fizice sau juridice din țară și

din străinătate, pentru stimulare, compensare și pentru reducerea gradului de dizabilitate.

Învățământul special dispune de planuri de învățământ, de programe școlare, de programe de asistență psihopedagogică, de manuale și de metodologii didactice alternative, adaptate tipului și gradului de dizabilitate și aprobate de Ministerul Educației și Cercetării.

În funcție de evoluția copilului se pot face propuneri de reorientare din spre școala specială spre școala de masă și invers. Propunerea de reorientare se face de către cadrul didactic care a lucrat cu copilul în cauză sau de către părinții copilului/tutorele legal instituit și de către psihologul școlar. Decizia de reorientare se ia de către comisia de expertiză din cadrul CJRAE/CMBRAE, cu acordul familiei sau al susținătorului legal.

Funcțiile didactice în învățământul special și în comisiile de expertiză complex sunt: educatoare/educator, educatoare/educator de sprijin, învățător-educator, învățător itinerant și de sprijin, învățător, maistru-instructor, institutor, profesor itinerant și de sprijin, profesor educator, profesor-psihopedagog, profesor-psiholog școlar, profesor-logoped, psiholog, psihopedagog, logoped, profesor de psihodiagnoză și kinetoterapeut – se normează câte un post la fiecare grupă/clasă; profesor, profesor de educație specială și profesor preparator nevăzător.

La absolvirea învățământului special, Ministerul Educației și Cercetării colaborează cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale și cu alte organisme guvernamentale sau nonguvernamentale în vederea integrării în viața activă, potrivit calificării obținute și în condițiile prevăzute de legislația în vigoare.

În cadrul programelor de formare continuă a personalului didactic se vor introduce sesiuni de informare/teme/cursuri de perfecționare asupra problemelor legate de violența psihologică – bullying, în vederea dobândirii de competențe în identificarea acestora și a capacității de aplicare a unor strategii educaționale potrivite (Ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr. 4343/2020 privind aprobarea *Normelor metodologice de aplicare a prevederilor art. 7 alin. (1), art. 56 din anexa la Legea educației naționale nr. 1/2011, privind violența psihologică – bullying*) [16].

Învățământul pentru persoanele cu tulburări de învățare

Conform *Legii educației naționale* pentru persoanele cu tulburări de învățare se aplică curriculumul național în toate ciclurile de învățământ pre-universitar. În învățământul primar, cu precădere pentru clasa pregătitoare și pentru clasa I, se vor efectua, în mod obligatoriu, teste de evaluare a capacității de învățare în vederea depistării precoce a tulburărilor de învățare, stabilirii eventualelor metode specifice de educație și a asigurării terapiilor specifice. Pe parcursul ciclului de învățământ primar se efectuează evaluări

anuale. Ministerul Educației și Cercetării elaborează, metodologia (*Ordinul ministrului educației naționale nr. 3124/2017 privind aprobarea Metodologiei pentru asigurarea suportului necesar elevilor cu tulburări de învățare*) pentru asigurarea suportului necesar elevilor cu tulburări de învățare. Metodologia va cuprinde procedurile de evaluare pentru depistarea tulburărilor de învățare, precum și cadrul general de asigurare a cadrelor didactice cu pregătire adecvată și a terapiilor specifice. Cu acordul prealabil al consiliului de administrație al unității de învățământ și la recomandarea specialistului, pentru fiecare caz în parte, elevii cu deficiențe de învățare pot folosi materiale sau instrumente compensatorii, inclusiv tehnologie informatică, și vor beneficia de evaluare adaptată pe parcursul semestrelor. La nivelul centrelor județene de resurse și de asistență educațională/Centrului Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională se organizează compartimente de consiliere parentală pentru părinții care au copii cu tulburări de învățare, pentru a se asigura comunicarea și colaborarea între școală, familie și specialiști pentru diagnosticarea și reabilitarea pe tot parcursul școlarizării elevilor. În cadrul programelor de formare continuă a personalului didactic se vor introduce sesiuni de informare/cursuri de perfecționare asupra problemelor legate de tulburările de învățare, în vederea dobândirii de competențe în identificarea acestora și a capacității de aplicare a unor strategii didactice potrivite [16].

Este de menționat faptul că în România există și **Asociația națională a psihologilor școlari** (ANPS) care a luat ființă în anul 2006, la inițiativa unui grup de cadre didactice și psihologi de la Universitatea din Oradea, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca și Universitatea București. În acest moment sediul central al *Asociației naționale a psihologilor școlari* este la Oradea, iar președintele asociației este dr., conf. univ. Daniela Roman [2].

Obiectivele organizației sunt următoarele:

- Promovarea cercetării științifice fundamentale și aplicate în domeniul psihologiei educaționale, consilierii școlare și vocaționale;
- Evaluare și intervenție psihologică;
- Elaborarea unor instrumente și tehnici psihologice științifice specifice domeniului psihologiei educaționale, consilierii școlare și vocaționale;
- Stimularea schimburilor științifice interne și internaționale în domeniile de interes;
- Activități de formare în domeniul psihologiei educaționale, consilierii școlare și vocaționale;
- Editarea unei reviste de specialitate, asigurare de suport financiar membrilor *Asociației naționale a psihologilor școlari* care promovează realizarea obiectivelor acesteia.

Pentru activitatea psihologului din România un alt aspect de apreciat este și faptul că începând cu anul 2019 au fost înaintate Parlamentului României *Proiecte de lege* importante privind profesia de psiholog printre care: – Proiectul de Lege privind exercitarea profesiei de psiholog, reorganizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România; – Proiectul de Lege privind organizarea și exercitarea profesiei de psihoterapeut în România; – Proiectul de Lege privind modificarea și completarea Legii 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România [11]. Această situație demonstrează faptul că pentru spațiul românesc activitatea psihologului este una deosebit de valoroasă.

În concluzie menționăm că în România este de apreciat modelul de asigurare a activității psihologice, deoarece este bine determinată structura de coordonare și monitorizare a acesteia. O dimensiune care merită evidențiată este faptul că specialiștii din domeniu au la bază acte normative care le reglementează clar activitatea atât în sectorul public cât și în sectorul privat. În cadrul sistemului educațional serviciile de asistență psihopedagogică/psihologică sunt oferite de pedagogii consilieri școlari. De altfel ei își desfășoară activitatea în cadrul cabinetelor de asistență psihopedagogică care se subordonează Centrelor Județene de Asistență Psihopedagogică / Centrul Municipiului București de Asistență Psihopedagogică, iar acestea sunt structuri în cadrul Centrului Județean de Resurse și Asistență Educațională / Centrului Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională.

Considerăm că modelul de asigurarea a activității psihologice implementat în România este oportun și pentru țara noastră, deoarece reflectă un sistem clar care promovează cultura psihologică prin dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a personalității și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală.

Referințe bibliografice:

1. Asociația Națională a Psihologilor Școlari. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: <https://www.anps.ro/index.php>
2. Asociația Psihologilor din România. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: <https://www.apsi.ro/>
3. Autoritatea Națională pentru Calificări. [Accesat 22.09.2020]. Disponibil: <http://www.anc.edu.ro>
4. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. *Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale*. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.
5. Centrul Municipiului București de Asistență Psihopedagogică. [Accesat 22.09.2020]. Disponibil: <http://www.cmbrae.ro/2017/cmbrae-prez/cmbap/>
6. Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: <http://www.cmbrae.ro/2017/cmbrae-prez/>
7. *Codul de etică și conduită profesională*. Asociația Psihologilor din România. București: APR, 2019. [Accesat 19.10.2020]. Disponibil: [https://drive.google.com/file/d/1fijU-U67FLCrEVkqQ4p\]qhflyuo2PSFW/view](https://drive.google.com/file/d/1fijU-U67FLCrEVkqQ4p]qhflyuo2PSFW/view)

8. Colegiul Psihologilor din România. [Accesat 25.10.2020]. Disponibil: <https://alegericpr.ro/index.php/contact-alegericpr>
9. Comisiile Comitetului Director ale Colegiului Psihologilor din România. [Accesat 25.10.2020]. Disponibil: <https://alegericpr.ro/index.php/contact-alegericpr>
10. *Consilierul școlar*. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: <http://www.cmbrae.ro/2017/reteaz/prof-consilieri/>
11. *Consultarea publică pentru cele trei proiecte de lege privind profesia de psiholog este în desfășurare*. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: <https://alegericpr.ro/index.php/amendamente-lege>
12. Hotărârea Colegiului Psihologilor din România nr. 4CN, din 1 noiembrie 2013, pentru aprobarea Codului deontologic al profesiei de psiholog cu drept de liberă practică și a Codului de procedură disciplinară. In: *Monitorul Oficial nr. 715 din 20 noiembrie 2013*. [Accesat 25.10.2020]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/152765>
13. *Infografic destinat profesioniștilor și părinților copiilor cu CES*. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: http://www.cmbrae.ro/2017/wp-content/uploads/INFOGRAFIC_TRASEU_CES_CMBRAE_1.pdf
14. *Inspectorate școlare județene*. [Accesat 12.10.2020] Disponibil: <https://www.edu.ro/inspectorate-scolare-judetene>
15. *LEGE Nr. 53/2003 din 24 ianuarie 2003, republicată. Codul muncii*. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMJS/Legislatie/Munca/2018/20190207-L_53-Codul_muncii_ian-2019.pdf
16. Legea nr. 1 a educației naționale (1/2011 din 5 ianuarie 2011). In: *Monitorul Oficial al României, nr. 18 din 10 ianuarie 2011, cu modificările și completările ulterioare*. [Accesat 05.10.2020]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/229849>
17. Legea nr. 213/2004 privind exercitarea profesiei de psiholog cu drept de liberă practică, înființarea, organizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România emisă de Parlamentul României în data de 27 mai 2004. In: *Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 492 din 1 iunie 2004*. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: <http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/LEGI/L213-2004.pdf>
18. *Legea nr. 272 – privind protecția și promovarea drepturilor copilului*. Republicată. [Accesat 05.10.2020]. Disponibil: <http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/L272-2004-R.pdf>
19. *Legea nr. 448/2006 – privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap*. Republicată. [Accesat 21.10.2020]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/77815>
20. *Legea nr. 448/2006. HG 268 – aprobarea normelor metodologice de aplicare*. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/80918>
21. Legea nr. 45/2020 pentru modificarea și completarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. In: *Monitorul Oficial, Partea I nr. 287 din 06 aprilie 2020*. Formă aplicabilă la 09 aprilie 2020. [Accesat 25.10.2020]. Disponibil: <https://www.scribd.com/document/467220097/Lege-45-2020-modificarea-si-completarea-L-272-2004-protectie-promovare-dr-copilului-doc>

22. *Metodologia-cadru privind mobilitatea personalului didactic de predare din învățământul preuniversitar în anul școlar 2020-2021, aprobată prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr. 5259/12.11.2019 cu modificările și completările ulterioare, art. 8, alin. 4 și 5.* [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: https://www.edu.ro/sites/default/files/fisiere%20articole/Metodologie%20_mobilitate%20opers_did%20_2020_2021.pdf
23. *Ordinul Ministrului Educației și Cercetării (O.M.E.C.) nr. 5545/10.09.2020 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind desfășurarea activităților didactice prin intermediul tehnologiei și al internetului, precum și pentru prelucrarea datelor cu caracter personal.* [Accesat 05.09.2020] Disponibil: https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Legislatie/2020/ROFUIP%202020%20-%20anexa%20ordin%20nr.%205.447_2020.pdf
24. *Ordinul Ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului nr. 6.552, din 13 decembrie 2011, pentru aprobarea Metodologiei privind evaluarea, asistența psihoeducțională, orientarea școlară și orientarea profesională a copiilor, a elevilor și a tinerilor cu cerințe educaționale special.* In: *Monitorul Oficial nr. 45 din 19 ianuarie 2012.* [Accesat 12.08.2020]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/134644>.
25. *Profesia de psiholog: acte normative.* Ed. a 2-a, rev. București: Monitorul Oficial R.A., 2014.
26. *Registrul Unic al Psihologilor cu drept de liberă practică din România.* [Accesat 25.10.2020]. Disponibil: <https://alegericpr.ro/index.php/registre>
27. *Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar aprobat prin O.M.E.C. nr. 5447/31.08.2020.* [Accesat 18.10.2020] Disponibil: <https://www.edu.ro/etichete/rofuip>
28. *Regulamentul-cadru de organizare și funcționare al unităților de învățământ preuniversitar aprobat prin OMENCȘ nr. 5079/2016 actualizat prin OMEN nr. 3027/08.01.2018.* [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/gj3dombrheya/ordinul-nr-3027-2018-pentru-modificarea-si-completarea-regulamentului-cadru-de-organizare-si-functionare-a-unitatilor-de-invata-mant-preuniversitar-aprobat-prin-ordinul-ministrului-educatiei-nationale>
29. *Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea centrelor județene/al municipiului București și a cabinetelor de asistență psihopedagogică OMECTS nr. 5555 / 7 octombrie 2011, cu modificările și completările ulterioare.* [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Invatamant-Preuniversitar/2016/retea%20scolară/conexe/OM_5555_2011_ROF_centre_jud_resurse_%C5%99Fi_asisten%C5%A3%C4%83_educa%C5%A3ional%C4%83_CJRAE.pdf
30. *Scurt istoric al psihologiei din România.* [Accesat 27.08.2020]. Disponibil: <https://www.apsi.ro/scurt-istoric-al-psihologiei-din-romania-si-al-apr/>
31. *Serviciul de Evaluare și Orientare Școlară și Profesională.* [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: <http://www.cmbrae.ro/2017/seosp/>
32. *Standardul ocupațional pentru consilierul școlar.* [Accesat 07.10.2020]. Disponibil: http://intern.anc.edu.ro/standarde/standarde_ocupationale/management/uploads/Asociatie.scolar.pdf
33. *Statutul Asociației Psihologilor din România.* [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: https://www.apsi.ro/wp-content/uploads/2017/10/Statutul_APR_2017-09-15_Autenticat.pdf

1.19. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN SINGAPORE

Singapore a fost desemnată țara cu cei mai deștepți copii din lume, iar modul în care a fost construit sistemul de învățământ de aici poate fi un exemplu pentru restul lumii.

„Singapore este un caz fascinant”, a declarat Marc Tucker, președintele Centrului National de Educație și Economie din America. „A fost un port britanic înainte de al doilea război mondial. Când Marea Britanie a plecat și și-a închis baza, Singapore era într-o stare îngrozitoare. Acum, este una dintre cele mai performante economii din întreaga lume. În mare, au făcut-o prin educație”, a precizat M. Tucker.

Rezultatele excelente obținute de elevi la testele de matematică și de științe au făcut din Singapore, în mod oficial, țara cu cei mai inteligenți elevi din lume, excelența constituind de altfel regula, nu excepția, nota CNN în 2015.

Pentru a înțelege mai bine saltul uriaș săvârșit într-un timp atât de scurt, dar și pentru a ne reda speranța și încrederea în noi (R. Moldova), voi mai prezenta câteva detalii importante (riscând ca cititorul să le cunoască deja). Astfel, orașul-stat Singapore are un teritoriu de 719 km pătrați, repartizat pe 63 insulițe, o populație de 5.612.300 locuitori (chinezi, malaiezi, indieni și alții). Principalele religii sunt: budiști (33%), creștini (18,8%), musulmani (14%), taoiști (11%), hinduși (5%), iar circa 18% s-au declarat atei. Există 4 limbi oficiale în Singapore: engleză, chineză, malay și tamil. În ceea ce privește educația – gradul de alfabetizare constituie 97%, fiind cel mai ridicat din Asia.

La fel voi menționa aici și faptul că Singapore nu dispune de resurse naturale și nici chiar de apă potabilă, pe care o importă din Malaiezia. Tot de acolo este adus și nisipul, cu ajutorul căruia orașul-stat își extinde teritoriul. Deci, noi am putea fi considerați drept privilegiați la acest capitol.

În continuare voi trece peste politica stabilă, lipsa corupției, curățenia exemplară (aici chiar nu ne asemănăm) și voi ajunge la sistemul de învățământ, atât de mediatizat în ultimii ani. Care este rolul psihologului aici și cum anume psihologul ce activează în mediul educațional din Singapore contribuie la fundamentarea succesului acestei țări?

Pentru asta am consultat mai multe surse teoretice, dar și documente oficiale, printre care Prevederile Societății Psihologice din Singapore, dar și Codul deontologic de care se conduc psihologii din orașul-stat respectiv.

Conform prevederilor **Societății Psihologice din Singapore** (*Singapore Psychological Society*) [19], psihologii ce activează în mediul educației și cel al formării profesionale au o serie de responsabilități, repartizate pe diverse paliere:

1. Dezvoltarea programului educațional

- Psihologii responsabili de proiectarea programelor de educație și a celor de formare profesională se asigură că programul educațional proiectat oferă cunoștințe și experiențe adecvate și îndeplinește cerințele pentru certificare și alte obiective revendicate de programul Ministerului Educației din Singapore.
- Avizele programelor educaționale și de formare construite de psihologii ce activează în mediul educațional sunt prezentate în mod onest, fără a încerca să inducă în eroare publicul.
- Psihologii care proiectează programe de educație și formare se asigură că oferă publicului informații actuale și exacte vizând: – conținutul programului; – scopurile și obiective programului formativ; – burse și beneficii; – cerințe de evaluare pentru finalizarea programului.

2. În ceea ce privește *Precizia predării*:

- Psihologii ce activează în sistemul de învățământ se asigură că cursurile sunt corecte în ceea ce privește: (i) subiectul materiei (ii) procesul de evaluare (iii) natura experiențelor cursului.
- Psihologii pot modifica și/sau îmbunătăți conținutul sau cerințele cursului, atunci când consideră că este necesar sau dezirabil din punct de vedere educațional, cu condiția ca școala și elevii să fie informați despre aceste modificări.
- Psihologii prezintă informații psihologice exacte.

3. *Dezvăluirea informațiilor personale ale elevilor*

Psihologii nu solicită elevilor sau profesorilor să dezvăluie informații personale, decât dacă programul sau instituția au identificat în mod clar această cerință în admiterea și materialele sale de program; informațiile sunt necesare pentru a evalua elevii ale căror probleme personale ar putea fi analizate în vederea prevenirii comportamentelor disfuncționale și în vederea responsabilizării acestora într-o manieră sigură și competentă.

4. *Terapie individuală sau de grup în mediul educațional*

Atunci când terapia individuală sau de grup este necesară, psihologii responsabili pentru acest program permit elevilor opțiunea de a selecta o astfel de terapie de la practicieni neafiliați cu programul. Psihologii responsabili de evaluarea performanțelor academice ale elevilor nu oferă acest gen de terapie.

5. Printre sarcinile psihologului școlar se regăsește și cea de *Evaluare a performanței elevilor și a supervisorului*. Astfel, în relațiile academice și tutoriale, psihologii stabilesc un proces oportun și specific pentru a oferi un feedback elevilor și supervisorului. Informațiile privind procesul de evaluare sunt furnizate studentului la începutul programului. Psihologii evaluează studenții și supervisorii pe baza performanței lor reale în conformitate cu cerințele relevante stabilite de program [19].

Pentru a înțelege modul în care respectivele prevederi legislative se aplică în practica educațională, este necesar să înțelegem faptul că aproximativ 18% din populația țării este sub vârsta de 14 ani. Fiind o țară foarte urbanizată, majoritatea domeniilor sale economice includ activități bancare și financiare internaționale, salarii mari și tehnologie înaltă. Cu excepția oamenilor săi, Singapore este foarte limitată în resurse naturale. Prin urmare, economia este foarte sensibilă și dependentă de mediul economic al lumii externe. Educația este văzută ca o cale crucială, capabilă să maximizeze avantajul națiunii în economia globală.

Sistemul de învățământ general durează în medie 10 ani și cuprinde șase ani de învățământ primar obligatoriu și patru sau cinci ani a treptei gimnaziale. Educația primară începe în ianuarie a anului în care copilul împlinește vârsta de șapte ani. La finalizarea învățământului gimnazial, elevii pot opta pentru înscrierea într-un program de doi ani de facultate pentru a se pregăti de admiterea la universitate, sau pentru formarea profesională prin intermediul instituțiilor politehnice. Opțiunile elevilor depind în mare măsură de performanțele lor la nivelul examenelor naționale din ultimul an al școlii primare și a celei secundare. Copii cu nevoi educaționale speciale care nu pot frecventa școlile obișnuite din cauza dizabilităților fizice sau de altă natură, sunt încadrați în școli speciale [22].

Fiind o națiune mică cu un trecut colonial, locuitorii din Singapore au căutat în Occident modele și idei de succes testate, multe dintre care le-au adaptat pentru a fi aplicate în mediul educațional din Singapore. Astfel, Sistemul educațional din Singapore oferă un curriculum axat pe dimensiunea academică, având drept scop „dezvoltarea de abilități mai sofisticate și mai complexe pentru a avea succes în societate” [16, 17], subliniindu-se cu tărie nu doar realizările educaționale pe termen lung și succesul ocupațional, ci și dezvoltarea unui spirit inovator și întreprinzător. De asemenea, în mediul școlar se încurajează formarea de abilități esențiale pentru viață, precum: rezistența, ca trăsătură de caracter, spiritul investigativ și adaptabilitatea social-emoțională la elevi [7]. Aceasta presupune dezvoltarea unei educații holistice, care să cuprindă dimensiunile academice, intelectuale, morale, fizice, precum și aspectele sociale și estetice ale dezvoltării elevilor. De asemenea, se încurajează nevoile și talentele variate ale elevilor. Sistemul educațional oferă un program diversificat și flexibil, ce permite dezvoltarea multidimensională a elevilor.

Această perspectivă a educației a definit rolurile diferitor actori educaționali, inclusiv a psihologilor școlari, pentru a permite asigurarea succesului școlar [15, 16].

Chiar dacă în școlile din Singapore există un program diversificat și multidimensional, mai sunt unii elevi care continuă să experimenteze dificultăți

școlare. În acest sens, este oportună implicarea psihologului școlar, care va identifica cauzele și va determina direcții de intervenție eficiente, vizând atât elevii, cât și profesorii acestora. Activitățile psihologului școlar, pentru a fi eficiente și de succes, cuprind nu doar acțiuni de remediere și de furnizare a suportului reactiv, dar și programe care vizează prevenția și/sau detectarea timpurie a problemelor [11]. La fel, direcțiile de lucru ale psihologului școlar sunt îndreptate și spre reducerea sau eliminarea factorilor de risc și creșterea factoriilor de protecție; spre încurajarea elevilor să-și atingă potențialul maximal [1]. Un accent important este pus și pe programele preventive ce promovează atribute pozitive în prevenirea apariției eventualelor probleme în viitor [22].

Modelul Singapore de intervenții școlare pentru elevi nu este conceput în mod specific pe o anumită perspectivă teoretică. În școlile din Singapore, există un cadru sistematic general pentru întreaga școală, dar au fost identificate, evaluate și furnizate diverse facilități pentru a îmbunătăți experiențele de învățare ale elevilor în afara domeniului academic.

În lucrarea *School psychology and school-based child and family interventions in Singapore*, autorii Wan Har Chong, Boon Ooi Lee, Soo Yin Tan, Shyh Shin Wong and Lay See Yeo ne vorbesc despre *Modelul implicării psihologului școlar pe trei niveluri care implică sprijin la nivelurile primar, secundar și terțiar*. Respectivul model oferă un cadru cuprinzător pentru organizarea intervențiilor bazate pe dovezi în prevenirea întârzierilor în învățare și comportament. Astfel, programele psihologice vizând prevenirea și promovarea sănătății mintale se adresează tuturor elevilor. Mulți dintre psihologii școlari pot fi implicați (în cazul în care dispun de timpul necesar) în predarea la toate treptele școlare a unor astfel de materii ca: educația civică și morală, educația sexuală, abilitățile de viață, orientarea în carieră, dar și în activitățile extracurriculare. Aceste programe sunt realizate cu scopul de a încuraja dezvoltarea la elevi a abilităților și cunoștințelor adecvate pentru a face față provocărilor zilnice comune, cum ar fi presiunea negativă a colegilor, auto-gestiunea cerințelor academice și sociale și diminuarea tentațiilor și distragerilor de diferite feluri. Psihologii școlari contribuie la implicarea elevilor în experimentarea diferitor activități implicând cunoașterea de sine și a altor persoane în vederea stabilirii relațiilor armonioase extinse: școală, comunitate și eventual, națiune” [2].

O altă direcție importantă de implicare a psihologului educațional este *Programul învățării social-emoționale*, inițiat de Ministerul Educației în 2005, cu scopul de a ajuta elevii să-și „recunoască și gestioneze emoțiile lor, să-și dezvolte empatia și grijă pentru ceilalți, să stabilească relații pozitive cu alții, să ia decizii responsabile și să fie capabil să facă față provocărilor”. Astfel se oferă oportunități de a promova alfabetizarea emoțională, compe-

tența, bunăstarea și sănătatea mentală a elevilor [9]. De asemenea, încorporând aceste dimensiuni în programul academic, se modifică rolurile și practicile pedagogice ale profesorilor, solicitându-li-se abilitățile și dispoziția necesară pentru a ști cum și când să încurajeze învățarea afectivă; mulți profesori nefiind pregătiți în acest sens.

Psihologii ce activează în mediul educațional din Singapore sunt ghidați, în activitatea lor de prevederi **Codului deontologic al psihologilor din Singapore** [19]. Astfel, conform acestei baze legislative, există 3 principii generale ale organizării activității psihologice în general și în mediul educațional în particular:

Principiul general 1: Respect

Este responsabilitatea psihologilor educaționali să acorde respect tuturor celor cu care lucrează profesional. Aceasta se referă la respectarea diferențelor multiculturale, dar și a altor diferențe, vizând variabilele: sex, rasă, religie, statut socioeconomic, statut de dizabilitate, țara de origine, vorbire fluentă a limbii, orientare sexuală, situație conjugală sau familială etc. Este considerată o practică discriminatorie dacă psihologii refuză acordarea serviciilor unui client datorită acestor diferențe. Psihologii sunt încurajați să recunoască faptul că, deși au dreptul la propriile valori și atitudini în propriile vieți personale, este imperativ să fie cât mai obiectivi atunci când lucrează cu clienții. Respectul se referă, de asemenea, la neimpunerea propriilor valori clientului.

Principiul general 2: Integritate

Este de o importanță primară faptul ca psihologii (inclusiv cei educaționali) să fie sinceri cu ei înșiși. Aceasta se referă la reflectarea modului în care psihologul simte și gândește despre un anumit elev/client sau proces. Integritatea vizează, de asemenea, faptul de a fi echitabil cu fiecare dintre cei implicați în procesul de lucru. Această veridicitate este extrem de importantă pentru stabilirea contactului între psiholog și client. De asemenea, este responsabilitatea psihologilor să se implice doar în domeniile profesionale în care sunt competenți.

Principiul general 3: Bunăvoință

Psihologii educaționali se străduiesc întotdeauna să fie binevoitori cu clienții lor. Uneori, conceptul de „bine” este atât de larg încât nu poate fi întotdeauna clar dacă anumite decizii sunt inerent bune. Psihologii trebuie să fie conștienți de faptul că deciziile sunt potrivite dacă au un impact pozitiv pentru client pe termen mediu și lung și nu contează dacă la momentul respectiv îi plac sau nu clientului.

În ceea ce privește **Limitele confidențialității**, psihologii din mediul educațional trebuie să fie atenți la limitele confidențialității atunci când lucrează cu copii, cu membrii vulnerabili ai populației care prezintă un risc

pentru ei sau pentru ceilalți. În ceea ce privește: (a) copiii, psihologii au obligația de a informa tutorii (care au autoritate juridică asupra copilului) în cazul în care un copil este în pericol sau necesită o intervenție suplimentară. (b) membrii vulnerabili ai populației – psihologii au datoria de a informa persoanele corespunzătoare în cazul în care un elev este în pericol sau necesită intervenție suplimentară. Pentru împărtășirea acestor informații, trebuie să se adopte diligența necesară pentru a împărtăși numai informații pertinente persoanelor relevante care sunt implicate în îngrijirea imediată a elevilor vulnerabili.

Una dintre cerințele de bază a psihologilor ce activează în mediul educațional din Singapore fiind evaluarea, utilizarea instrumentelor de evaluare psihologică în mediul educațional necesită respectarea următoarelor condiții [10]:

Consimțământul acordat în evaluări. Psihologii școlari obțin consimțământ de la elevi și/sau reprezentant desemnat (de exemplu părinți sau profesori) pentru evaluări și servicii de diagnostic. Consimțământul poate implica următoarele domenii de explicații:

- natura și scopul evaluării;
- timpul și/sau taxele suportate;
- implicarea terților;
- limitele confidențialității.

Excepțiile de la consimțământul acordat în evaluări se fac în următoarele situații:

- atunci când testarea este prevăzută de lege sau de reglementările guvernamentale;
- consimțământul informat este implicat deoarece testarea se desfășoară ca o activitate educațională, instituțională sau organizațională de rutină (de exemplu, când participanții sunt de acord în mod voluntar la evaluare atunci când solicită un loc de muncă).

Utilizarea metodelor de evaluare în mediul educațional

- ❖ Psihologii educaționali specifică clar scopurile și utilizările tehnicilor de evaluare și indică clar limitele aplicabilității tehnicilor, atunci când este necesar.
- ❖ Psihologii se asigură că procedurile și rezultatele evaluării sunt alese, administrate și interpretate în mod adecvat și precis. Psihologii folosesc metode de evaluare adecvate preferinței și competenței limbajului unei persoane, cu excepția cazului în care utilizarea unui limbaj alternativ este relevantă pentru problemele de evaluare.
- ❖ Psihologii din mediul educațional utilizează proceduri și constatări de cercetare valabile atunci când notează și interpretează datele de evaluare psihologică.

- ❖ Psihologii nu compromit utilizarea eficientă a metodelor sau tehnicilor de evaluare psihologică și nici nu le fac deschise la utilizarea necorespunzătoare, publicând sau divulgând altfel conținutul lor persoanelor neautorizate sau necalificate pentru a primi astfel de informații.
- ❖ Psihologii folosesc instrumente de evaluare în care au fost stabilite validitatea și fiabilitatea pentru a fi utilizate cu membrii populației testate. Aceste instrumente de evaluare ar fi trebuit să fie actualizate cu norme valabile și fiabile stabilite și sunt în cea mai actualizată versiune. Atunci când valabilitatea sau fiabilitatea nu au fost stabilite în mod adecvat, psihologii descriu clar punctele forte și limitările rezultatelor și interpretării testelor (de exemplu, disponibilitatea altor norme adecvate).

Bazele evaluărilor psihologice în mediul educațional

- Psihologii educaționali își bazează opiniile conținute în recomandările, rapoartele și declarațiile lor de diagnostic sau de evaluare, pe informații și tehnici adecvate care demonstrează rezultatele lor.

Publicarea informațiilor vizând evaluarea psihologică

- Informațiile parvenite în urma evaluării psihologice includ răspunsuri la întrebări sau stimuli de testare (fără a compromite confidențialitatea elementelor de testare standardizate), precum și note și înregistrări privind declarațiile și comportamentele elevilor în timpul examinării;
- Psihologii furnizează informații de evaluare numai elevilor, părinților lor și adulților relevanți (de exemplu, profesori de clasă).
- Atunci când informațiile de evaluare trebuie comunicate altor profesioniști sau părților externe, psihologii obțin consimțământul sau instrucțiunea de la elev și/sau reprezentantul acestuia (de exemplu, părintele).

Interpretarea rezultatelor evaluării

Atunci când interpretează rezultatele evaluării, inclusiv interpretări computerizate sau automate, psihologii din Singapore sunt obligați să ia în considerare diverși factori de testare, situațională și personală, inclusiv scopuri de evaluare, abilități de luare a testelor și alte caracteristici ale clientului (elevului) evaluat (de exemplu, situațional, personal, lingvistic și diferențe culturale), care ar putea afecta judecățile psihologilor sau reduce exactitatea interpretărilor acestora. Psihologii indică în mod clar orice limi-

tări semnificative ale interpretărilor sale. Psihologii nu-și fundamentează deciziile/recomandările de evaluare sau intervenție pe teste și măsuri care sunt: învechite; nu sunt utile în scopul curent și/sau metode psihometrice care sunt deja depășite.

Explicarea de către psihologul educațional a rezultatelor evaluării psihologice

- Psihologii iau măsuri rezonabile pentru a oferi explicații clare ale rezultatelor elevului și/sau reprezentantului desemnat (de exemplu, părinții, profesorii clasei).
- Psihologii explică rezultatele în limbajul și maniera care este inteligibilă pentru elevi și/sau reprezentantul desemnat (de exemplu, părinții)
- În caz de necesitate, psihologii educaționali recomandă consultația altor profesioniști, care pot persoana în cauză la soluționarea problemelor apărute [19].

Condiții de utilizare a instrumentelor de evaluare

Psihologii vor utiliza (administra, scora, interpreta) metodele și tehnicile de evaluare în strictă conformitate cu normele instituite în acest sens de Colegiul Psihologilor. Astfel psihologii ce activează în emdiul educațional vor folosi numai instrumente de evaluare ale căror caracteristici tehnice (validitate și fidelitate) au fost stabilite, care dețin etalon pentru membrii populației vizate și sunt însoțite de un manual explicativ. În urma oricărei evaluări, psihologii vor preciza beneficiarului limitele rezultatelor și interpretărilor. Psihologii vor folosi metode de evaluare adecvate nivelului educațional al indivizilor, în afara cazului în care folosirea unui limbaj sofisticat sau a unei alte limbi este relevantă pentru scopul evaluării. Psihologii vor respecta de asemenea legislația în vigoare cu privire la drepturile de autor și de proprietate intelectuală pentru instrumentele de evaluare folosite.

Menținerea competenței

- Este responsabilitatea psihologilor din Singapore, inclusiv a celor ce activează în mediul educațional, să se implice în dezvoltarea profesională continuă.
- Psihologii rămân informați și sunt la curent cu inovațiile științifice, etice și juridice, inerente activităților lor profesionale.
- Psihologii se angajează în domenii suplimentare de activitate profesională numai după ce obțin cunoștințele, abilitățile, instruirea, educația și experiența necesară pentru funcționarea competentă.

- Psihologii educaționali din Singapore rămân la curent și recunosc limitele metodelor lor, precum și limitele concluziilor care pot fi obținute pe baza respectivelor metode [20].

Activând în mediul educațional, psihologii respectă atât prevederile Codului deontologic al psihologilor din Singapore, cât și prevederile Ministerului Educației și poartă numele de **psihologi educaționali**. Spre deosebire de astfel de țări ca SUA și Canada, unde este raportul dintre psihologii școlari și elevi este de aproximativ 1: 2000, cel dintre Psihologii educaționali și elevii din Singapore este în prezent de aproximativ 1: 14.000. Datorită deficitului acut de psihologi educaționali în sistemul școlar din Singapore, rolul acestora se concentrează în mare măsură pe evaluarea elevilor ce întâmpină dificultăți, astfel încât să se constate natura nevoilor lor cu scopul de a oferi intervenții psihologice adecvate. Recomandările care necesită implicarea nemijlocită a psihologilor educaționali includ de obicei: dificultăți specifice de învățare (de exemplu, dislexie), dizabilități de dezvoltare (de exemplu, întârziere globală a dezvoltării, tulburare a spectrului autist) și tulburări psihologice (de exemplu, anxietate și depresie). Cadrele didactice și consilierii școlari, în intensă colaborare cu psihologul educațional, elaborează și pun în aplicare diverse activități, cum ar fi pregătirea planurilor individuale de educație și strategii de intervenție. De asemenea, psihologul școlar facilitează, în cazul în care este nevoie, conexiunea elevilor cu diverse centre comunitare (de exemplu, clinici de dezvoltare a copiilor, management psihiatric etc.) dincolo de ceea ce școlile sunt capabile să ofere [21].

Astfel, în multe cazuri, rolul psihologului educațional în furnizarea de servicii psihologice este similară cu cea a psihologilor școlari din Occident. În plus, psihologii educaționali caută să ajute școlile să își dezvolte capacitatea de a satisface diversele nevoi ale elevilor, oferind cursuri de instruire pentru coordonatorii de sprijin pentru învățare, educatori aliați și profesori din diverse domenii de sprijin pentru nevoi speciale. Având în vedere că un psiholog educațional poate coordona o medie de 14 școli, efortul de a oferi psihologie profesorilor și aliaților educaționali reprezintă o provocare semnificativă. De fapt, această nevoie de a consolida capacitatea școlilor de a dezvolta programe de prevenire a devenit și mai presantă în ultimii câțiva ani, după implementarea învățământului obligatoriu în 2003 și odată cu acesta, apariția unui număr tot mai mare de copii cu unele probleme de învățare în sălile de clasă [22].

Concluzii:

- Având în vedere dimensiunile sale teritoriale reduse și resursele naturale limitate, educația este calea esențială prin care Singapore își poate maximiza accesul și avantajul în economia globală. În acest scop,

Ministerul Educației evidențiază necesitatea unui proces educațional amplu și holistic, care permite copiilor din Singapore să-și dezvolte potențialul. Acest lucru se realizează printr-un program educațional diversificat, care vizează atât dezvoltarea și realizarea pe plan academic, precum și explorarea și încurajarea diferitelor talente și interese ale elevilor, contribuind la dezvoltarea lor multidimensională.

- Conform Ministerului Educației din Singapore, intervenția directă în factorii determinanți psihologici și emoționali ai învățării poate fi o modalitate eficientă de dezvoltare a dimensiunilor potențiale ale învățării.
- Psihologul are o implicație majoră în mediul educațional și cel al formării profesionale din Singapore;
- Spectrul implicării profesionale al psihologului din Singapore este unul bine delimitat, iar sarcinile sunt concrete și riguros formulate. Ca și comparație cu R. Moldova, putem menționa faptul că psihologul ce activează în sistemul nostru de învățământ are o gamă mai extinsă de obiective/sarcini/obligații.
- În Singapore, ca și în R. Moldova, psihologul școlar utilizează o serie de metode și tehnici de evaluare; cerințele vizând calitatea testelor psihologice fiind riguros respectate în Singapore. Astfel, psihologii din Singapore folosesc numai instrumente de evaluare etalonate pentru membrii populației vizate și sunt însoțite de un manual descriptiv. În urma oricărei evaluări, psihologii precizează beneficiarului limitele rezultatelor și interpretărilor.
- Serviciile psihologice școlare dețin un rol esențial în prevenția, remedierea și intervenția în rezolvarea problemelor, căutând să ajute școlile să își dezvolte capacitatea de a satisface diversele nevoi ale elevilor. Psihologul educațional face acest lucru oferind consultanță școlară și instruire personalului didactic în diverse domenii de sprijin pentru cerințe educaționale speciale.

Referințe bibliografice:

1. ANNAN, J.; PRIESTLEY, A. A contemporary story of school psychology. In: *School Psychology International*, 2012, No. 33, pp. 325-344.
2. BROWN-CHIDSEY, R.; STEEGE, M.W. *Response to intervention: Principles and strategies for effective practice*, 2nd ed. New York, NY: The Guilford Press, 2010.
3. CAPLAN, G. *Principles of preventative psychology*. New York, NY: Basic Books, 1964.
4. CHANG, A. *Psychology in Singapore Education*. *Applied Psychology: An International Review*, No. 51, pp. 204-217. Singapore, 2002.

5. CHEN, J.J.-L. Grade-level differences: Relations of parental, teacher and peer support to academic engagement and achievement among Hong Kong students. In: *School Psychology International*, 2008, No. 29, pp. 183-198.
6. CHONG, W.H. et al. School psychology and school-based child and family interventions in Singapore. In: *School Psychology International*, 2013, No. 34(2), pp. 177-189. 21
7. ELLIOT, J.M. Singapore studies in psychology 1985-1995. In: B.H. Chua (Ed.), *Singapore Studies II*. Singapore: Singapore University Press and Centre for Advanced Studies NUS, 1999.
8. FORLIN, C. *The role of the school psychologist in inclusive education for ensuring. Guidance Branch in Singapore schools*. Unpublished Manuscris. Singapore: Nanyang Technological, 2010.
9. LEE, B.O.; CHONG, W.H. *Psychology, therapeutic beliefs, and psychiatric diagnosis*. Singapore, 2010.
10. LIM, K. Singapore Psychological Society: Membership & Activities 1999-2002. In: *Asian Psychologist*, No. 3, pp. 74-77. Singapore, 2002.
11. LIM, L.; NAM, S. Special education in Singapore. In: *The Journal of Special Education*, No. 34, pp. 104-109. Singapore, 2000.
12. LONG, F. Psychology in Singapore: Its roots, context and growth. In: G.H. Blowers & A.M. Turtle (Eds.), *Psychology moving East: Status of Western psychology in Asia and Oceania Boulder*. CO: Westview, 1987, pp. 231-236.
13. LONG, F.Y. Psychology in Singapore: Its roots, contexts and growth. *Singapore Psychologist*, No. 1, 2, pp. 5-15. Singapore, 1983.
14. Ministry of Education. *Desired outcomes of education*. Singapore, 2009.
15. Ministry of Education. *Professional Practice Guidelines: Psycho-educational assessment & placement of students with special educational needs*. Singapore, 2018.
16. Ministry of Education. *The SEL resource pack for Singapore schools*. Singapore: Guidance Branch, 2008.
17. NAIR, E. Psychology in Singapore. In: M.J. Stevens; D. Wedding (Eds.), *Handbook of international psychology*. New York: Brunner-Routledge, 2004, pp. 211-223.
18. ROSE, D. *Book review: Psychology in Singapore*. The Graduate: The National University of Singapore Society, p. 24. Singapore, 2002.
19. Singapore Psychological Society. *Code of Professional Ethics Singapore*, 2000. <https://singaporepsychologicalsociety.org/sps-code-of-ethics/>
20. TAN, A. Development of psychology in Singapore: Some perspectives. In: A.G. Tan; M. Goh (Eds.), *Psychology in Singapore: Issues of an emerging discipline*. Singapore: McGraw-Hill Education, 2002, pp. 3-19.
21. TAN, A.; LIM, K. Reflections on the development of psychology in Singapore. In: A.G. Tan, M. Goh (Eds.), *Psychology in Singapore: Issues of an emerging discipline*. Singapore, 2002.
22. <https://reporterglobal.ro/ce-pot-invata-alte-tari-de-la-scolile-din-singapore/> 8

1.20. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN SPANIA

Psihologia în Spania s-a dezvoltat în special, ramificându-se în diferite domenii precum psihologia sportului, psihologia clinică și a sănătății, psihologia educațională, psihologia intervenției sociale, psihologia legală, psihologia muncii și organizaționale, și psihologia siguranței rutiere.

Scurt istoric al dezvoltării psihologiei în Spania. Rădăcinile psihologiei spaniole se regăsesc în secolul al XVI-lea, în opera medicului Huarte de San Juan (1529-1588). El a devenit cunoscut ca înaintașul psihologiei moderne datorită activității sale în domeniul psihologiei, bazându-se pe fiziologie și biologie (îndepărtându-se de concepțiile filosofice și spirituale) [4]. Mai târziu, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, a crescut considerabil interesul pentru psihologie în Spania. În ciuda unei disensiuni filosofice persistente, psihologia în această perioadă a început să se consolideze în mare parte datorită Planului Pidal (1845), care a decretat învățământul obligatoriu al „Principiilor psihologiei, ideologiei și logicii” în școlile secundare. Planul Pidal a dus la prima apariție a manualelor de predare a psihologiei, în timp ce psihologia la nivel universitar a continuat să facă parte din subiectul academic al Metafizicii [4]. În 1902 Luis Simarro (1851-1921) a fondat primul laborator experimental. La Barcelona în 1906 Ramon Turró (1854-1926) a deschis un laborator psihofiziologic, iar în 1922 al doilea laborator spaniol de psihologie experimentală. Santiago Ramon y Cajal (1852-1934) este considerat unul dintre părinții unor ramuri actuale ale psihobiologiei, el deschizând o școală de anatomie, cu studiu asupra sistemului nervos central. În Barcelona, psihometria a început să fie pe larg utilizată de către Emilio Mira (1896-1964) în orientarea vocațională și selectarea personalului, activând în guvernul municipal al orașului [2, p. 192].

Perioada interbelică a fost marcată de o activitate științifică intensă în domeniul Psihotehnicii. În această perioadă au apărut primele instituții de psihologie aplicată [4]:

(a) Secretariatul învățării (1915): primul serviciu de orientare vocațională. Obiectivul principal era orientarea tinerilor lucrători în alegerea unei profesii, în dependență de aptitudinile și preferințele fiecăruia.

(b) Institutul de orientare profesională (1918): a apărut ca o extindere a primei instituții, ca urmare a cererii crescute din partea beneficiarilor.

(c) Laboratorul de psihologie-pedagogie (1925): creat în scopul evaluării nu doar a performanței școlare a elevilor, dar și a aspectelor fiziologice și psihologice.

Următoarea perioadă-cheie pentru psihologia modernă în Spania a avut loc după Războiul civil spaniol (1936-1939). Reperele sale includ primul

jurnal spaniol de psihologie (1939–1945), mai târziu înlocuit de Revista de psihologie generală și aplicată (1946). În 1943 a fost creat *Departamentul de Psihologie Experimentală* în CSIC (Consejo Superior de Investigaciones Científicas), unde a fost instituită o importantă mișcare de promovare a psihologiei ca știință experimentală. Prima societate științifică în domeniul *Sociedad Española de Psicología* a apărut în 1952. Toate acestea au creat condițiile pentru o nouă consolidare în domeniile de cercetare, instruire și activitate profesională a psihologilor spanioli. În acest context, psihologia a continuat să se dezvolte, devenind parte a programelor universitare oficiale: mai întâi ca „secțiune” (1968) în Facultăți de filosofie și litere, și mai târziu ca facultate (1980) la Universitatea Complutense din Madrid și Universitatea Centrală din Barcelona. Acestea au fost urmate de Universitatea Autonomă din Madrid, Universitatea Națională de Învățământ la Distanță (UNED) și Universitatea din Valencia (1983). În 1989 s-a deschis Facultatea de Psihologie la Universitatea Autonomă din Barcelona și în 1991 la Universitățile din La Laguna, Oviedo, País Vasco, Salamanca și Santiago [4].

Psihologia a înflorit în Spania în timpul ultimelor două decenii ale secolului XX, inclusiv prin publicarea aproape a 30 de reviste de specialitate, funcționarea unui număr semnificativ de asociații de psihologie și înființarea Colegiului Oficial de Psihologi din Spania (COP) în 1980. Aceste evenimente au consolidat psihologia ca știință în curs de creștere și dezvoltare continuă în Spania [4].

Consiliul General al Psihologiei din Spania, numit și Consiliul General al Colegiilor Oficiale de Psihologi, este un organism creat în 2005, al cărui scop este să apere profesia de psiholog în Spania, promovând totodată caracterul său științific și a bunelor practici în psihologie. A fost creat prin Legea 7/2005, din 13 mai, constituind organul de coordonare și reprezentare a celorlalte Colegii oficiale de psihologi și ale consiliilor autonome, pentru a îndeplini funcțiile care îi sunt proprii la nivel național și internațional.

Complexitatea societății secolului XXI prezintă câteva provocări la care trebuie să răspundem, astfel încât educația să aibă sensul fundamental de a contribui la dezvoltarea integrală a elevilor și potențialul acestora, astfel încât aceștia să poată fi competenți în diversele aspecte ale vieții lor și în societate și să poată acționa responsabil, etic și proactiv în fața realităților cu care se confruntă.

Provocările din domeniul educațional sunt largi și diverse, în special referindu-se la diferite aspecte: inadaptarea în instituțiile de învățământ general, insuccesul școlar, rata ridicată a abandonului școlar; problemele psihoemoționale și de comportament care condiționează dezvoltarea învățării și personalității; creșterea cazurilor de violență domestică; nivel scăzut de coeziune în grupurile de elevi; dependențe de diferite substanțe și noi tehnologii.

În cadrul primei întâlniri naționale a profesioniștilor în psihologia educațională organizată de către Consiliul General al Colegilor Oficiale ale Psihologilor (Barcelona, 2009), psihologul educațional a fost definit drept „profesionistul în psihologie, al cărui scop se centrează pe analiza, evaluarea, intervenția și cercetarea comportamentului uman în contexte educaționale și de învățare, prin dezvoltarea capacităților și competențelor oamenilor, grupurilor și instituțiilor” [1, p. 4].

Profesionistul în psihologia educației este o figură-cheie în dezvoltarea optimă a proceselor educaționale de-a lungul ciclului vieții, înțelegând termenul de educație într-un sens larg (procese care au loc în contexte și situații formale și nonformale). Deși o bună parte a acestor procese se desfășoară în cadrul sistemului educațional formal și, în consecință, o parte foarte semnificativă a acțiunii profesionale a psihologilor educaționali se desfășoară în școli, este preferat să se numească zona profesională ca psihologie educațională și nu ca psihologie școlară [*ibidem*].

Astfel, psihologul educațional este un profesionist cu diplomă în psihologie și special instruit în educație, care își desfășoară activitatea la toate aceste niveluri educaționale. Termenul „educativ” este înțeles în sensul cel mai larg de formare și dezvoltare personală și colectivă.

În sfera publică, psihologii în Spania pot lucra ca consilieri de orientare școlară (din anul 1977, când Ministerul Educației a creat primele servicii de orientare școlară și vocațională). În timp ce LOGSE a intrat în vigoare (Legea de reformă educațională din 1990), administrația educațională și-a perfecționat intervenția din domeniul psihologiei școlare moderne și îndrumării educaționale, la două niveluri de practică profesională:

(1) *Departamentul de orientare* la fiecare școală secundară, acționând în calitate de sprijin special pentru predare și o resursă pentru îndrumare profesională la școală, servind școala în sine, elevii, profesorii, familiile și alte instituții;

(2) *Echipe de orientare* la nivelul întregului district care păstrează școlile primare, oferind asistență specializată și sprijin, indiferent dacă sunt didactice, psihologice, sociale sau organizaționale, încadrate în funcții specifice nivelului raional.

Există, de asemenea, *echipe specifice* la nivel de provincie (specialiști în tratamentul autismului, surditate, orbire sau lipsa abilităților motrice) și *echipe de îngrijire timpurie* (care adaugă nivelul preșcolar).

LOGSE a stabilit funcțiile și sarcinile psihologului pe care încă le putem considera actuale. După LOGSE au existat mai multe reforme educaționale care răspundeau schimbărilor politicii guvernamentale. Aceste schimbări au dat naștere la două legi organice: Legea organică a calității în predare (LOCE) publicată în 2002, dar care nu a intrat în vigoare din cauza schim-

bărilor politice și Legea organică a educației (LOE), publicată în 2006, fiind în prezent în vigoare [5].

Funcțiile psihologilor-practicieni din domeniul educațional includ [1; 2; 5]:

- intervenții care abordează nevoile educaționale ale elevilor;
- îndrumare profesională și profesională;
- prevenire și intervenție pentru îmbunătățirea procesului educațional;
- pregătirea și consilierea familiei;
- intervenția socio-educativă;
- cercetarea și instruirea.

Direcții de activitate a psihologului școlar

Psihologul în Spania acționează la toate nivelele educaționale: EI, EP, ESO, FP, BCHTO, UNIVERSIDAD, lucrând cu principalii agenți ai sistemului educațional (elevi, studenți, familie și profesori) și în zone extracurriculare (diverse instituții și asociații implicate în dezvoltarea educațională). Din această premisă, activitatea psihologului educațional presupune două obiective majore: 1) evaluare și psihodiagnostic; 2) intervenție [1; 3].

În raport cu elevii, psihologul se axează preponderent pe:

1) *Evaluarea psihologică* atât individuală, cât și la nivel colectiv pentru a evalua dezvoltarea psihologică și academică a elevilor la diferite niveluri educaționale.

2) *Implementarea programelor de intervenție psihologică și psihoeducațională* în scopuri preventive, de dezvoltare și terapeutice. Termenul de intervenție este un termen ambiguu și polivalent, deoarece poate denota educație, îmbogățire, prevenire, corecție, reabilitare, modificare, stimulare, îmbunătățire, terapie, pregătire, tratament.

În acest context, psihologul dezvoltă 2 linii principale de acțiune:

- Intervenția psihologică terapeutică cu accent clinic: este axată pe elevii cu probleme emoționale sau intelectuale care au fost identificate în explorările diagnostice anterioare și, pe baza diagnosticului, psihologului, sau efectuează tratamentul corespunzător pe o bază individuală, de grup sau de familie (tratamente la primul nivel), sau direcționează cazul la profesioniștii din domeniul sănătății mintale sau la alte servicii din rețeaua de intervenție socială existentă.
- Intervenția psihologică psihoeducațională bazată pe programe – implică selectarea programelor existente, implementarea lor și evaluarea efectelor acestor programe; psihologul pune în aplicare aceste programe sau antrenează cadrele didactice să le aplice (în colaborare cu managerii pedagogici ai centrului) sau să contacteze organizațiile din rețeaua de servicii specializate disponibile pentru realizarea acestora. În cadrul programelor de intervenție, pot fi diferențiate

4 tipuri de programe în funcție de obiectivele lor: prevenire, dezvoltare, terapeutică și orientare academică și profesională.

În raport cu profesorii, pot fi evidențiate 4 funcții ale psihologului:

1) *Evaluare*: psihologul primește mai întâi informații de la profesori și apoi oferă informații cadrelor didactice despre rezultatele diagnostice individuale și colective făcute elevilor, ținând cont de natura lor confidențială. În măsura în care profesorii au informații despre abilități intelectuale, strategii de învățare cognitivă, personalitate, dificultăți de învățare etc., vor putea să-și ajute mai bine elevii.

2) *Consiliere și colaborare*: psihologul colaborează cu profesorii pe diverse teme precum: analiza situațiilor școlare și soluții problematice (demotivare, comportament perturbator, intimidare etc.), înțelegerea proceselor de predare-învățare în raport cu conținutul programelor de învățământ specifice, tehnici de dinamică de grup, comunicare, observație, învățare cooperativă.

3) *Instruire*: psihologul organizează cursuri de instruire pentru profesori în legătură cu programele de intervenție pe care le vor implementa (programe de stimulare a inteligenței, motivației, creativității, conviețuirii, valorilor prosociale), precum și pe diferite teme față de care profesorii își exprimă interesul (tutoriale, dificultăți ale procesului de predare-învățare, tehnici de cercetare în clasă).

4) *Cercetare*: o funcție secundară a psihologului ar fi realizarea unor studii de cercetare cu diverse metodologii (experimentale, corelaționale, calitative, etnografice etc.), în colaborare cu profesorii și alți profesioniști, în jurul diferitelor materii de Psihologie Educațională (proces de predare-învățare, procese mentale implicate în învățare, învățare mediată de utilizarea noilor tehnologii, trăsături și atitudini ale profesorilor care favorizează procesele educaționale, studii asupra situațiilor de intimidare sau consumul de droguri prezente în centru, efectele programelor de intervenție care sunt implementate în centru).

În raport cu părinții, pot fi definite 3 funcții ale psihologului:

1) *Diagnostic*: psihologul colectează mai întâi informații de la părinți (interviuri inițiale – anamneză) și apoi oferă informații (interviuri de retur), despre evaluările efectuate la copiii lor (orientare individuală, colectivă, academico-profesională).

2) *Instruire*: psihologul organizează conferințe-coloquio pe teme de interes pentru părinți (caracteristici evolutive ale fiecărui ciclu de viață, strategii pentru promovarea conceptului de sine-stima de sine, inteligență emoțională, atașament sigur la copii, sexualitate în copilărie și adolescență, tehnici de comunicare cu copiii, consum de droguri, dependența de internet, probleme de învățare, psihopatologie copil-adolescent). În plus, încurajează școlile părinților să contextualizeze aceste procese de formare.

3) *Intervenție*: psihologul efectuează intervenții terapeutice de prim nivel cu grupul familial. În plus, realizează intervenții colective pentru implicarea părinților în programele care se desfășoară cu copiii lor și facilitează cooperarea între părinți și alți profesioniști pentru depistarea și soluționarea problemelor educaționale și de dezvoltare.

Formarea psihologului educațional în Spania

În instruirea și formarea psihologului în domeniul educațional se va ține cont de pregătirea acestuia preponderent pentru:

- a) efectuarea activităților specifice de evaluare, diagnostic și intervenție în cel mai eficient mod posibil, în conformitate cu criteriile științifice disponibile;
- b) exercitarea specifică a acestei specialități dintr-o perspectivă etică;
- c) participarea în cadrul echipelor multidisciplinare.

Conținutul tematic al instruirii în cadrul Programului de pregătire al psihologului/expertului în psihologie educațională se divizează în pregătire de bază și pregătire continuă [1, pp. 9-10].

Pregătirea continuă se bazează pe principiul continuității în timp pentru actualizarea cunoștințelor. Este o recomandare, dar nu o cerință în criteriile de acreditare a psihologului educațional în Spania.

În Spania, în ciuda faptului că Psihologia Educației ocupă locul doi, după Psihologia Clinică, din punct de vedere al profilurilor de activitate profesională, rolul psihologului în centrele educaționale a fost diminuat în ultimii ani (alți profesioniști dezvoltă multe dintre funcțiile specifice ale psihologului, dar fără o pregătire adecvată). Puțini studenți la psihologie fac această alegere (între 5% și 10%), comparativ cu psihologia clinică (aproximativ 50%) și psihologia socială sau organizațională (între 20%-25%).

Deși câmpul de intervenție a psihologului școlar este destul de extins prin diversitatea și complexitatea activităților, totuși se atestă o serie de dificultăți cu care se confruntă psihologii din mediul educațional spaniol. Societatea în continuă schimbare, realitatea socio-economică și diversitatea problemelor psihosociale contribuie la creșterea cererii sociale de intervenție în fața problemelor acute care necesită de cele mai multe ori o abordare multifactorială. Acest lucru presupune o actualizare permanentă a cunoștințelor în domeniu, precum și a abilităților științifico-tehnice ale psihologului, ceea ce necesită resurse semnificative personale, temporale și financiare. Se întâlnesc dificultăți și în angajarea în câmpul muncii, aceste dificultăți fiind datorate definirii precare și problemelor de recunoaștere a rolului psihologului școlar. Deși în sistemul de învățământ spaniol, departamentele de îndrumare sunt responsabile de intervenția și soluționarea nevoilor și pro-

blemelor beneficiarilor, totuși de multe ori membrii acestor departamente nu sunt psihologi. Aici putem găsi trei tipuri de profesioniști cu diferite cursuri de pregătire: psihologie, pedagogie și psihopedagogie. Toți aceștia, fără a diferenția profilul de formare inițială, sunt numiți consilieri. Aceasta poate crea confuzie în rândul cadrelor didactice și a părinților care solicită intervenția anume a unui psiholog [5].

<p><i>Psihologia evolutivă și a ciclului de viață</i> Dezvoltare emoțională, dezvoltare psihomotorie, dezvoltarea limbajului, dezvoltare cognitivă, dezvoltarea funcțiilor de îngrijire și executive, dezvoltarea socializării, dezvoltarea personalității.</p>
<p><i>Psihopatologie de dezvoltare</i></p>
<p><i>Psihologia învățării</i> Dezvoltare neuropsihologică aplicată învățării, aspecte emoționale care influențează învățarea , metodologia procesului de predare-învățare.</p>
<p><i>Evaluare psihologică, psihoeucațională și diagnostic diferențial</i> Tehnici de evaluare a proceselor de predare-învățare, inteligență, atenție, funcții executive, psihomotricitate, limbaj, personalitate, relații sociale, coexistență, bullying, psihopatologie. Rapoarte psihologice și psihoeucaționale.</p>
<p><i>Programe de intervenție pentru prevenirea problemelor în procesele cognitive, emoționale, comportamentale și sociale și pentru promovarea dezvoltării acestor procese</i></p>
<p><i>Tehnici psihoeucaționale și psihoterapeutice</i></p>
<p><i>Atenție la diversitate</i></p>
<p><i>Impactul tehnologiilor și rețelelor sociale asupra comportamentului</i></p>
<p><i>Orientare vocațională și profesională</i></p>
<p><i>Orientare, consiliere și pregătire pentru profesori</i></p>
<p><i>Orientarea, sfatul și intervenția familiei și formarea familiei</i></p>
<p><i>Deontologie profesională</i></p>
<p><i>Proiecte de cercetare</i></p>

Tabelul 1. Unități de conținut reflectate în pregătirea de bază a psihologului educațional

Totodată, Psihologia educațională este aplicată în principal în cadrul sistemelor de educație socială la toate nivelurile: sisteme reglementate de stat și private, setări formale și informale și pe tot parcursul învățării în timpul vieții.

Funcția prioritară a psihologului educațional în Spania este de a participa și de a promova dezvoltarea psihologică în toate componentele sale – psihomotorie, cognitivă, emoțională, socială, morală – pentru a promova sănătatea mentală și bunăstarea psihologică. Psihologul în domeniul educațional contribuie la necesitatea de a combina școala din ce în ce mai competitivă și școala incluzivă, care încurajează includerea și dezvoltarea cuprinzătoare a tuturor elevilor, nevoia de a lucra în echipă și nevoia de a construi un spațiu eficient de asistență pentru elevi, părinți și profesori. Profesia de psiholog școlar este o profesie multidimensională care implică aspecte ale intervenției și aplicabilității sociale, precum și dimensiuni ale responsabilității individuale și colective.

Referințe bibliografice:

1. *Acreditación Nacional de Psicólogo/A Experto/A en Psicología Educativa*. [Accesat 10.10.2020]. Disponibil: <http://www.acreditaciones.cop.es/pdf/APEducativa.pdf>
2. ALGARABEL, S.; LUCIANO, J. *Psychology in Spain*. 2003. [Accesat 14.09.2020]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/230629638_Psychology_in_Spain
3. *Código Deontológico del Psicólogo*. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: <https://www.cop.es/pdf/Codigo-Deontologico-Consejo-Adaptacion-Ley-Omnibus.pdf>
4. MONTES-BERGES, B.; ARANDA, M.; CASTILLO-MAYÉN, R. *Psychology in Spain: Its historical and cultural roots, instruction, research and future prospects*. In: *Psychology Teaching Review*, 2011, Vol. 17, No. 2. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/236001837_Psychology_in_Spain_Its_historical_and_cultural_roots_instruction_research_and_future_prospects
5. ZABALLOS, L. *El Psicólogo Educativo en España. Algunas Propuestas para la Reflexión*. In: *Psicología Educativa*, 2011, Vol. 17, No. 1, pp. 39-56. [Accesat 10.10.2020]. Disponibil: <https://journals.copmadrid.org/psed/art/ed2011v17n1a4>

1.21. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN UCRAINA

Scurt istoric al dezvoltării serviciului psihologic

Începutul gândirii psihologice în Ucraina datează din secolul al XVII-lea. În acele timpuri un important centru științific, cultural și educațional al Ucrainei a fost Academia Kiev-Moghileanskaia (1589-1814), creată în 1632 ca urmare a fuziunii școlilor frățești din Kiev și Lavra. Printre absolvenții săi au fost oameni de știință celebri precum Н. Амбодик, fondatorul obstetricii

științifice din Rusia; directorul Academiei de medicină-chirurgie din Sankt Petersburg С.Андриевский; profesor extraordinar al Departamentului de Fiziologie și Dietetică al Universității din Moscova Ф. Барсук-Моисеев (Мойза); doctor în medicină, membru al Academiei de Științe din Rusia, membru de onoare al Academiei Romane А. Итальянский etc.

Celebrul filozof, psiholog, profesor, Г. Конисский (1717-1795) este considerat a fi un reprezentant important al științei psihologice ucrainene. Г. Конисский a recunoscut natura activă a reflectării lumii obiective de către organele de simț. El credea că principalele proprietăți ale unui suflet rațional sunt imaterialitatea și nemurirea acestuia, recunoscând nevoia de „armonie” între suflet și trup.

Punctul de plecare în interpretarea psihicului de către Г. Сковорода (1722-1794) a fost fenomenologia autocunoașterii ca cunoaștere a celui mai profund în ființă. El privea psihicul uman ca pe un microcosmos, care este o imagine și o aparență a macrocosmosului: prin cunoașterea de sine a esenței sale, pentru a cunoaște esența lumii. Acest lucru este confirmat de experiența de viață a acestui gânditor călător.

În lucrările din domeniul psihologiei, elaborate de către savanții Academiei Kievo-Moghiliov (majoritatea s-au păstrat în manuscris), au fost reflectate ideile antice, mai ales a lui Aristotel, idei de patristică și educație. Au fost elaborate concepțiile privind esența sufletului, rolul creșterii și înmulțirii și dezvoltarea simțurilor în formarea calităților sufletului, esenței rațiunii și libertății voinței. O atenție deosebită a fost acordată problemei motivării acțiunilor și faptelor umane.

În Ucraina, la începutul secolului XX, au fost create mai multe școli științifice: la Kiev (Г.И. Челпанов, И.А. Сикорский, С.А. Ананьин), la Odesa (И.М. Сеченов, И.И. Мечников, Н.М. Ланге, С.Л. Рубинштейн). Deja în acel moment, psihologia se dezvolta nu numai ca o știință academică, se studia problema esenței sufletului, ci și ca o ramură practică a vieții sociale: psihologii rezolvau probleme legate de asigurarea științifică a condițiilor pentru dezvoltarea optimă a individului. Astfel la Kiev în 1984 cu contribuția lui А. Щербин a fost înființat institutul pentru copii orbi.

Unul dintre cele mai mari centre de dezvoltare a psihologiei experimentale din anii '20 și '30 a fost la Harkov, unde remarcabilul psiholog L.S. Vigotski a realizat primele sale studii.

Tezele teoretice ale lui Vigotski privind dezvoltarea psihicului, vorbirii, gândirii au avut o contribuție semnificativă pentru psihologia clinică [23; 24].

În anii '30, în Ucraina s-a creat un grup de savanți psihologi cercetători talentați (А.М. Леонтьев, А.В. Запорожец, А.Г. Лурия, И.А. Соколянский, В.П. Протопопов, Л.С. Залужный, П.И. Зинченко, Л.И. Божович, П.Я. Гальперин et al.). Majoritatea savanților nominalizați mai sus activau

la Harikov, care pe atunci era capitala Ucrainei. Ei planificau să transforme universitatea din Harikov într-un centru intelectual. Aceasta ne vorbește despre faptul că condițiile pentru activitatea științifică în domeniul psihologiei erau foarte bune. Mai apoi în legătură cu centralizarea conducerii țării (pe atunci – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste) baza materială a științei și savanții de bază au fost concentrați în capitală, la Moscova.

În același timp, la Harikov a fost înființat institutul psihoneurologic în baza căruia mai târziu a fost creată Academia de psihoneurologie, în cadrul căreia a fost creat Sectorul de Psihologie. Șeful acestui sector a fost numit А.Г. Лурия, iar șeful Departamentului *Psihologie genetică și infantilă* a fost numit О.М. Леонтьев. Având la bază teoria cultural-istorică a lui Л.С. Выготский, О.М. Леонтьев a realizat mai multe cercetări experimentale ce au dezvăluit mecanismul formării funcțiilor psihice superioare, începe să analizeze dezvoltarea psihicului în filo- și ontogeneză. Rezultatele acestor cercetări au fost reflectate în cartea „Проблемы развития психики”. De asemenea în această perioadă, se efectuează un studiu teoretic și experimental al problemei activității ca factor în dezvoltarea psihicului uman. Procesele mentale sunt considerate ca o formă de reflectare a realității [7].

În 1962 la Academia duhovnicească din Kiev se deschide catedra de psihologie, iar mai apoi datorită lui Н. Троицкий a fost înființat un laborator de psihologie. Se consideră că psihologia ca știință independentă a început să existe din 1979 odată cu organizarea de către В. Вундт a laboratorului experimental de psihologie din Leipzig.

Acte normative ce reglementează activitatea serviciului psihologic școlar

Actele normative de bază ce reglementează și asigură activitatea sistemului Național de asistență psihologică din Ucraina au apărut odată cu adoptarea în 1992 a Concepției serviciului psihologic de stat.

Activitatea serviciului psihologic din Ucraina este reglementată de următoarele acte normative:

- Constituția Ucrainei, 2012.
- Declarația Universală a Drepturilor Omului 10.12.1948.
- Convenția privind drepturile copiilor. 20.11.1989.
- Legea Ucrainei „cu privire la educație”, 1991.
- Legea Ucrainei „cu privire la învățământul mediu de specialitate”, 1999.
- Recomandările metodice ale Centrului social-psihologic.
- Legea privind educația profesională, 1998.
- Legea privind educația extrașcolară, 2000
- Legea privind educația preșcolară, 2001 etc.

- „Regulamentul privind serviciul psihologic al sistemului educațional al Ucrainei” (Ordinul Ministerului Educației al Ucrainei 030599 № 127), 12.05.2004;
- ordinul N3 386 MON al Ucrainei „despre starea și perspectivele de dezvoltare a serviciului psihologic din sistemul educațional”;
- ordinul MON al Ucrainei N616 din 02.07.2009 despre introducerea schimbărilor în „Regulamentul despre serviciul psihologic din sistemul educațional al Ucrainei”, este stipulat că instituțiile de învățământ trebuie să dispună de unitatea de psiholog și pedagog social, care vor activa ca o echipă unică, dar cu determinarea concretă a atribuțiilor fiecăruia [20].

În martie 1992, au fost pregătite scrisori care au fost transmise Comisiei Radei Supreme din Ucraina cu privire la știință și educație: „Cu privire la crearea sistemului de stat al serviciului psihologic din Ucraina” și „Cu privire la personalul serviciului psihologic de stat al Ucrainei”, care au stat la baza soluționării practice a problemei, creării rețelelor de servicii psihologice și socio-psihologice în Ucraina.

În 1993, de către Institutul de psihologie în numele lui „Г.С. Костюк”, Academia Pedagogică Națională a Ucrainei a fost elaborată și aprobată de Cabinetul de Miniștri „Concepția sistemului de stat al serviciului psihologic”. Această Concepție în sine nu este un act legislativ, dar constituie o bază substanțială pentru dezvoltarea acestui sistem.

În Concepție sunt stabilite scopul și obiectivele activității serviciului socio-psihologic Național, sunt descrise structura, direcțiile de activitate și cerințele pentru specialiștii care își pot desfășura activitatea în cadrul sistemului. Astfel, în special, se remarcă faptul că Sistemul Național al serviciului social psihologic este o uniune a organizațiilor și instituțiilor de stat care desfășoară activități practice în domeniul pedagogiei sociale, psihologiei aplicate și sociologiei aplicate.

Cel mai dezvoltat sector al sistemului de servicii sociale psihologice este serviciul psihologic din domeniul educației. Activitatea căruia sunt reglementate de legea „Despre educație” (mai 1991) și „Despre învățământul secundar general al Ucrainei” (mai 1999).

În sistemul educațional funcționează Serviciul psihologic de stat. Asigurarea psihologică a procesului educațional în instituțiile de învățământ este realizată de psihologii practicieni, care, conform statutului pe care îl au sunt incluși în categoria de pedagogici.

În septembrie 1993 a fost elaborat „Regulamentul privind serviciul psihologic în sistemul educațional din Ucraina”, care mai apoi a fost completat și modificat. Varianta finală a acestui Regulament a fost aprobată prin Ordinul Ministrului educației al Ucrainei nr. 127 și înregistrat la Ministerul justiției al Ucrainei la 30.12.1999 sub nr. 922/4 215..

În art.3.6 al acestui Regulament se indică faptul că atestarea psihologilor practicieni este realizată de către comisiile de atestare ce sunt create pe lângă centrele raionale (orășenești) și cabinetele metodice.

Conform art. 3.4 din Regulamentului standard, atestarea psihologilor practicieni din instituțiile de învățământ prevede cursuri preliminare de formare profesională (nu mai rar o dată la cinci ani) în instituții de formare profesională acreditate [7].

Structura, direcțiile și formele de activitate ale serviciului psihologic școlar

În activitatea sa, serviciul psihologic este ghidat de Constituția Ucrainei, Legile Ucrainei „Cu privire la educație”, „Cu privire la educația preșcolară”, „Cu privire la învățământ secundar general”, „Despre învățământul extrașcolar”, „Despre învățământul profesional învățământ tehnic”, „Despre învățământul superior”, alte legi ale Ucrainei, rezoluțiile Verkhovna Rada din Ucraina, actele președintelui Ucrainei, Cabinetului de Miniștrii din Ucraina, Ministerul Educației și Științei Ucrainei etc.

Serviciul psihologic cooperează cu autoritățile sanitare, politică socială, tineret și sport, afaceri interne, precum și instituțiile publice de protecție socială copii, sprijin pentru familii, copii și tineri, profesioniști în asistență socială, organizații nonguvernamentale.

Fig. 1. Sarcinile serviciului psihologic din Ucraina

Activitatea serviciului psihologic în sistemul educațional al Ucrainei este asigurată de către psihologi practicieni, pedagogi sociali, metodiști, directorii cabinetelor instructiv-metodice (centre). După statutul său specialiștii psihologi sunt atribuiți lucrătorilor pedagogi și în corespundere cu legislația în vigoare se folosesc de toate drepturile, garanțiile, privilegiile pentru ei. Serviciului psihologic școlar (în continuare – SPȘ) funcționează pe trei nivele (Figura 2).

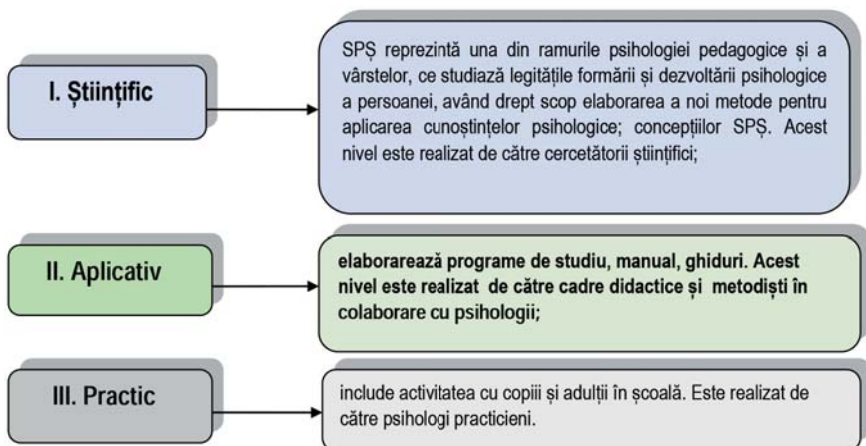

Fig. 2. Nivele de funcționare a serviciului psihologic

La nivelul practic direcțiile de activitatea a serviciului psihologic școlar sunt:

1) **de moment** – are drept scop soluționarea problemelor psihologice curente:

- depășirea greutăților de educație și instruire, tulburărilor de comportament, comunicare și de activitate;
- studierea cauzelor de reducere a productivității și identificarea căilor de depășire a lor;
- soluționarea conflictelor și îmbunătățirea relațiilor cadru didactic – copil, adult–copil, conducător–subordonat, coleg–coleg ș.a.;
- depistarea problemelor socio-psihologice, problemelor de dezvoltare individuală și socializare a persoanei;
- depășirea problemelor psihologice din viața personală.

2) **de perspectivă** – are drept scop dezvoltarea individualității, formarea deprinderilor de viață, crearea condițiilor prielnice pentru dezvoltarea copilului. Această direcție are un rol important în activitatea serviciului psihologic școlar. Realizarea acestuia depinde de scopul inițial și de cel final al interacțiunii psihologului școlar cu copilul. Scopul inițial presupune stabilirea nivelului de pregătire a copilului pentru școală, depistarea particularităților individuale de învățare și educație. Scopul final constă în formarea pregătirii psihologice pentru viață (personală, profesională, socială).

Activitatea profesională ale psihologilor se realizează prin intermediul următoarelor forme de activitate:

Diagnostic: cercetarea socială și psihologo-pedagogica a tuturor participanților procesului educațional; monitorizarea conținutului și condițiilor dezvoltării individuale a copiilor și adolescenților, determinarea cauzelor care împiedică dezvoltarea și instruirea acestora.

Profilaxie: activitate sistematică, îndreptată spre preîntâmpinarea abaterilor în dezvoltarea persoanei, profilaxia apariției conflictelor și a problemelor de relaționare între elevi etc.

Expertiză psihologică: determinarea calităților psihologice, capacităților și perspectivelor dezvoltării persoanei, structurii și conținutului comunicării în colectiv la solicitarea organelor de conducere din sistemul educațional, evaluarea eficacității intervenției psihologo-pedagogice, a noilor tehnologii pentru formare și educație etc.

Prognostic psihologic: proiectarea conținutului și direcțiilor dezvoltării individuale a copilului, crearea/elaborarea planurilor de viață, determinarea tendințelor de dezvoltare a grupului, a situației educaționale în general, participare la planificarea politicii educaționale etc.

Asistență consultativ metodică tuturilor participanților la procesul educațional privind educația, instruirea, dezvoltarea copiilor și organelor de conducere în aprecierea pregătirii/adecvării profesionale a cadrelor didactice și cadrelor de conducere.

Intervenția psihologo-pedagogică: include măsurile pentru înlăturarea problemelor în dezvoltarea individuală și comportamentul persoanei, a problemelor de relaționare interpersonale și de grup, formarea unei perspective de viață adecvate, a diferitor forme de comportament deviant etc.

Informare psihologică: formarea culturii psihologice la toți participanții procesului educațional, explicând conținutul, sarcinile serviciului psihologic etc.

Reabilitarea social-psihologică: acordarea asistenței psihologice participanților la procesul educațional, ce se află în situații de criză, ce au suferit traume psihologice, stres, îmbolnăviri grave etc. cu scopul adaptării acestora la noile condiții.

Conform caracteristicilor structurii organizaționale, există două modele ale serviciului psihologic școlar *Figura 3*.

Serviciul psihologic din instituțiile de învățământ din Ucraina este coordonat de administrația instituției de învățământ, iar din punct de vedere metodic – este coordonată de șeful serviciului psihologic de nivelul corespunzător (psihologul principal). Serviciului psihologic include următoarele funcții: psiholog, pedagog social, defectolog, consultant, logoped și alți specialiști, în dependență de profilul instituției de învățământ. Serviciul de asistență psihologică este condus de un psiholog.

La nivel de regiune și de raion, Centrele de psihologie practică sunt principalele instituții metodice și administrative. Ele nu au statut de persoane juridice. De regulă, acestea îndeplinesc toate genurile de activitate ale serviciului psihologic, oferă servicii psihologice pentru populație, coordonează cu activitatea serviciilor psihologice care li se supun, le oferă acestora suport metodologic, practic și informațional.

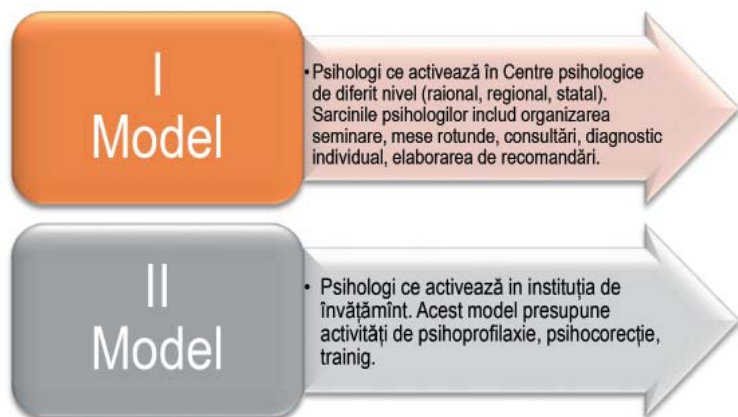

Fig. 3. Caracteristici ale structurii organizaționale a serviciului psihologic

Activitatea serviciului psihologic include:

- asistență consultativă și metodică tuturor participanților procesului instructiv-educational privind educația și dezvoltarea copiilor, elevilor etc.; asistență organelor de conducere în planificarea activităților educaționale; activitate de diseminare și instruire, în scopul formării culturii psihologice în instituțiile de învățământ și în familie;
- educarea psihologică (prin intermediul mijloacelor de informare în masă, în cadrul activităților de instruire în baza programelor de studiu sau ca obiect de studiu individual), care are drept scop formarea orientării către modul sănătos de viață și protejarea sănătății psihice; profilaxia alcoolismului, narcomaniei, criminalității, infecției HIV.

Structura și managementul serviciului psihologic

Structura și managementul serviciului psihologic include:

- Instituția științifică de stat „Institutul pentru modernizarea conținutului educațional”;
- Centrul științific și metodologic ucrainean pentru psihologie practică și asistență socială a Academiei de Științe Pedagogice din Ucraina;
- Centrul științifico-metodic Ucrainean de psihologie practică și asistență socială;
- cabinetele (centrele) didactico-metodice ale Serviciului Psihologic al Sistemului de Învățământ din regiuni, din orașele Kiev și Sevastopol, și din raioane și orașe;
- metodiștii Cabinetelor metodice ale Direcțiilor de Învățământ din raioane/orașe;

- subdiviziunile serviciului psihologic din cadrul instituțiilor superioare de învățământ, de nivelul III-IV de acreditare;
- psihologi practicieni și pedagogi sociali din instituțiile de învățământ de toate tipurile.

Organul suprem de conducere al Sistemului Național al Serviciului Social Psihologic este Consiliul Psihologilor Principali ai departamentelor și regiunilor, care determină direcția și conținutul activităților Sistemului Național al Serviciului Social Psihologic. Principala organizație managerială, metodologică și coordonatoare a sistemului național de servicii sociale și psihologice este Centrul științific și metodologic Ucrainean pentru psihologie practică și asistență socială [11]. Acesta activează în bază de regulament și desfășoară activități de organizare, coordonare, precum și funcții științifico-metodice în domeniul dat.

Centrul științifico-metodic de psihologie practică și asistență socială din Ucraina are următoarele atribuții expuse grafic în *Figura 4*.

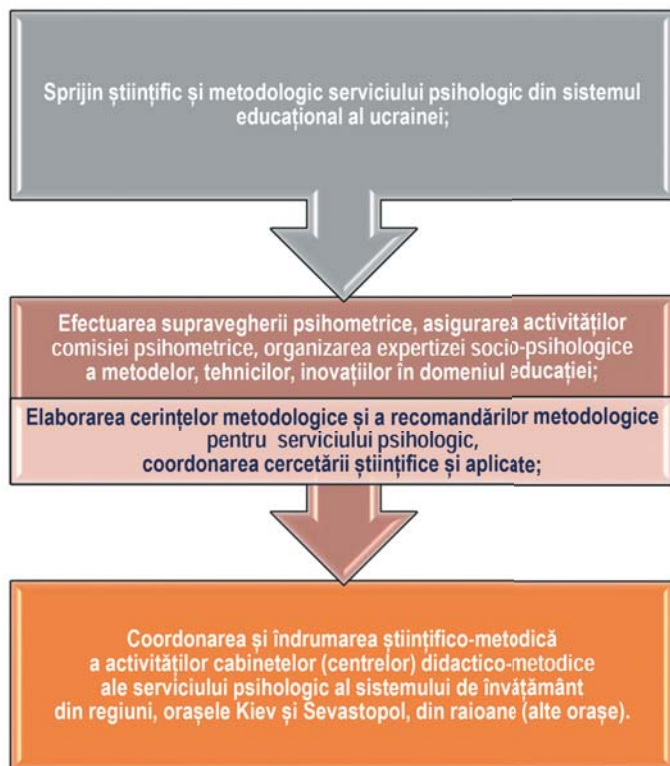

Fig. 4. Atribuțiile Centrul științifico-metodic de psihologie practică și asistență socială

Cabinetele/Centrele didactico-metodice ale Serviciului Psihologic din Sistemul de Învățământ sunt create de către autoritățile executive locale sau de către autoritățile publice locale. Aceste cabinete funcționează fie ca subdiviziuni ale cabinetelor metodice raionale/orășenești, fie ca persoane juridice independente, fiind verigile de bază ale serviciului psihologic din sistemul de învățământ.

În cazul imposibilității de a crea un cabinet/centru didactico-metodic al Serviciului Psihologic al Sistemului de Învățământ raional/orășenesc, în statele de personal ale cabinetului/centrului metodic raional/orășenesc este creată funcția de metodist pe serviciul psihologic.

Din punct de vedere administrativ, Cabinetul (centrele) didactico-metodic al Serviciului Psihologic al Sistemului de Învățământ raional/orășenesc se subordonează fondatorului, iar din punct de vedere al sprijinului științific și metodologic pentru serviciului psihologic – se subordonează Cabinetelor (centrelor) didactico-metodice ale Serviciului Psihologic al Sistemului de Învățământ din regiuni, din orașele Kiev și Sevastopol, sau celor din raioane și orașe.

Atestarea lucrătorilor serviciului psihologic – psihologi practicieni, pedagogi sociali, metodiști de serviciu psihologic, directorilor cabinetelor (centrelor) didactico-metodice ale serviciului psihologic din sistemul de învățământ – se efectuează în conformitate cu legislația. Structura și statele de personal ale Cabinetelor regionale, raionale/orășenești se stabilesc și se aprobă de către autoritățile publice locale.

Finanțarea activității serviciului psihologic

Finanțarea activității serviciului psihologic din cadrul sistemului de învățământ și remunerarea muncii personalului acestora se efectuează conform legislației. Angajaților li se acordă spații separate pentru desfășurarea activităților de diagnostic, educație, instruire, consultație, dezvoltare și corecție.

Tabelul 1. Stabilirea numărului de unități pentru psihologii practicieni și pedagogii sociali în instituțiile de învățământ preșcolar

Oraș		Sat (orașel)	
Numărul grupelor	Numărul de unități	Numărul grupelor	Numărul de unități
până la 7	0,5	până la 4	0,5
7 și mai mult	0,75	4 și mai mult	0,75
9 și mai mult	1,0	6 și mai mult	1,0

Funcțiile de psihologi practicieni din instituțiile de învățământ preșcolar în care sunt 2 și mai multe grupe, sunt create în număr de cel mult 1 unitate pentru o instituție de învățământ, din contul fondului general al bugetului alocat pentru instituțiile respective.

Tabelul 2. Stabilirea numărului de unități pentru psihologii practicieni și pedagogii sociali în instituțiile de învățământ

Oraș		Sat (orașel)	
Numărul elevilor	Numărul de unități	Numărul elevilor	Numărul de unități
până la 400	0,5	până la 99	0,25
500 și mai mult	0,75	100 și mai mult	0,50
700	1,0	200 și mai mult	0,75
		300	1,0

Funcțiile psihologilor practicieni din școlile speciale (școlile internat), gimnaziile, liceele, colegiile, școli-internat, școli generale de profil (școli-internat), școli generale de tip sanatorial, școli de reabilitare socială, școli serale, școli profesionale, școli superioare nivelul I și nivelul II, sunt create în număr de cel mult o unitate pentru o instituție de învățământ din contul fondului general al bugetului alocat pentru instituțiile respective.

Durata săptămânii de lucru al psihologului practician și pedagogului social este de 40 ore/săptămână. Ca excepție, numărul de ore pe săptămână pentru psihologul/pedagogul social din cadrul școlilor internat, centrelor de reabilitare pentru copiii care necesită reabilitare dezvoltării fizice și psihologice, constituie 18 ore/săptămână [9].

Asistența psihologică a persoanelor cu dizabilități

O problemă actuală în Ucraina este satisfacerea nevoilor fiecărui copil și crearea tuturor condițiilor pentru aceasta. Conform statisticilor în această țară sunt în jur de 135,4 mii de copii cu dizabilități sau 120 de persoane per la fiecare 10000 de copii

Un șir de acte normative, legi reglementează modernizarea educației și asigurarea dreptului și libertății copiilor cu dizabilități la o viață decentă: Constituția Ucrainei, Legea Ucrainei „Despre educație”, program național „Copii Ucrainei”, Legea Ucrainei privind protecția copilului, Legea Ucrainei privind statul, asistență socială persoanelor cu dizabilități din copilărie și pentru copiii cu dizabilități, Legea Ucrainei privind elementele fundamentale de protecție socială a persoanelor cu dizabilități din Ucraina etc.) [17].

Modalitățile de implementare a educației incluzive sunt definite de Conceptul de educație incluzivă, aprobat prin ordinul Ministrului Educației și Științei din 01.10.2010, nr. 912, și anume, în ceea ce privește sprijinul educațional și metodologic al procesului educațional, implementarea componentei corecționale și a curriculumului incluziv.

Luând în considerare principalele tendințe ale sistemului de educație privind copii cu nevoi educaționale speciale, sunt determinate domeniile

de activitate care necesită o atenție specială, unul dintre care este sprijinul psihologic și social al educației incluzive din Ucraina.

Conținutul și principalele sarcini de participare a serviciului psihologic din sistemul de învățământ privind implementarea educației incluzive sunt definite de o serie de documente normative legislative, în special, ordinul Ministrului Educației și Științei nr.855, din 11.09.2009 „Cu privire la aprobarea Planului de acțiune pentru educația incluzivă în instituțiile de învățământ general”.

Pentru a atrage copii cu nevoi educaționale în învățământul general, sunt oferite diferite forme de educație a acestora. În special, în clasele speciale din instituțiile de învățământ general. Acestea fiind reglementate de Regulamentul privind clasele speciale pentru copii cu nevoi educaționale speciale din instituțiile de învățământ general. Ordinul Ministrului Educației și Științei al Ucrainei nr. 1224, din 09.12.2010, înregistrat la Ministerul Justiției la 29.12.2010, nr.18707.

Documentul normativ specificat mai sus definește sarcinile asistenței psihologice și pedagogice:

- a) actualizarea potențialului personal de dezvoltare al copilului cu nevoi speciale;
- b) formarea relațiilor interpersonale pozitive la elevii cu tulburări psihofizice cu colegii lor în procesul de integrare intrașcolară;
- c) consilierea părinților, a persoanelor care îi înlocuiesc cu privire la particularitățile de dezvoltare, comunicare, educație, orientare profesională, adaptare socială a copilului lor etc.

Procedura de organizare a educației incluzive în școlile secundare, aprobată prin rezoluția Cabinetului de Miniștri din Ucraina, nr. 872, din 15 august 2011, ce stabilește că în instituțiile de învățământ general sprijinul psihologic și pedagogic acordat copiilor cu nevoi educaționale speciale este oferit în clase cu educație incluzivă de către angajații serviciului psihologic (psihologi practicieni, pedagogii sociali) din aceste instituții.

Activitatea angajaților serviciului psihologic este coordonată de centrele de psihologie practică și asistență socială, cabinetele metodice raionale. Documentul menționat mai sus prevede, de asemenea, organizarea asistenței corecționale cu copiii cu nevoi educaționale speciale de către profesori de educație specială și psihologi practici.

Un psiholog practician într-un mediu incluziv creează condiții psihologice favorabile tuturor participanților la procesul educațional (elevi, părinți, profesori, reprezentanți ai administrației) de a interacționa cu copilul cu cerințe educaționale speciale prin traininguri, lecții, seminare, discursuri etc.

În conformitate cu „Regulamentul privind examinarea instrumentelor psihologice și sociologice utilizate în instituțiile de învățământ din Ministe-

rul Educației și Științei din Ucraina”, aprobat prin ordinul Ministerului Educației și Științei din Ucraina, nr. 330 din 20.04.2001, au fost aprobate tehnici de diagnostic, tehnici și tehnologii psihocorecționale, psihoterapeutice și de reabilitare, chestionare sociologice și socio-psihologice pentru activitatea psihologului din instituția școlară. O atenție deosebită se acordă dezvoltării motivației învățării, dorinței de a învăța, de a forma credința copilului în propriile abilități, ceea ce este posibil prin conștientizarea și evaluarea realizărilor reale.

Algoritmul de activitate al psihologului practician și al pedagogului social, în condițiile educației incluzive include:

1. Cunoașterea fișei personale a copilului, istoricul și particularitățile bolii, comunicarea cu reprezentanții Consultației Medico-Psihologo-Pedagogice.
2. Conversația cu copilul și părinții acestuia, pentru a determina nivelul capacităților copilului (de auto-îngrijire, comunicare, abilități cognitive, autocontrol al comportamentului, sferă emoțională și volitivă etc.).
3. Evaluarea mediului educațional, determinarea corespunderii acestuia cu nevoile și capacitățile copilului. Psihologul oferă propuneri pentru implementarea schimbărilor organizaționale, funcționale, metodologice.
4. Studiul caracteristicilor individuale și dezvoltarea mentală a copilului.
5. Desfășurarea unui consiliu psihologo pedagogic pentru elaborarea programului individual de dezvoltare.
6. Organizarea întâlnirilor cu părinții și elevii clasei (școală), profesorii.
7. Dezvolta potențialului și a personalității copilului.
8. Promovarea integrării sociale a copilului: implicare în activități extracurriculare și extracurriculare.
9. Monitorizarea nivelului de adaptabilitate și integrare a elevului, adaptarea programelor individuale, a planurilor de activitate.

Succesul educației unui copil cu nevoi educaționale speciale depinde de diagnosticarea precoce și de asistență la timp oferită de specialiști. Un rol important în acest domeniu revine specialiștilor Consultației Medico-Psihologo-Pedagogice, a căror activitate este reglementată de Regulamentele privind Consultațiile Medico-Psihologo-Pedagogice Centrale și Republicane (Republica Autonomă Crimeea), regionale, Kiev și Sevastopol, district (oraș) aprobate prin ordinul comun al Ministerului Educației. și Știință, Tineret și Sport și Academia Națională de Științe Pedagogice din Ucraina nr. 623/61 din 23.06.2011, înregistrată la Ministerul Justiției la 06.12.2011 sub nr. 1407/20145.

Sarcina principală a consultațiilor psihologice, medicale și pedagogice este de a oferi asistență consultativă și metodologică copiilor cu cerințe educaționale speciale și părinților lor, profesorilor, de a determina după care

curriculum ar trebui să învețe copilul, fără a determina tipul de instituție de învățământ. Recomandările Consultației Medoco-Psihologo-Pedagogice reflectă domeniile de lucru psihologic și pedagogic cu copilul, care vizează realizarea potențialului de dezvoltare și educație, luând în considerare caracteristicile individuale, abilitățile, experiența practică și socială a lui.

În conformitate cu articolul 20 din Legea Ucrainei „Despre educație” 2145-19 din 05.09.2017, Legea Ucrainei „Despre educația preșcolară”, rezoluția Cabinetului de miniștri din Ucraina „Cu privire la aprobarea procedurii de organizare a educației incluzive în școlile secundare” din 15 august 2011, nr. 872 (modificat în conformitate cu Rezoluția Cabinetului de Miniștri nr. 588, din 09.08.2017) și pentru a crea condiții optime pentru educația copiilor cu nevoi educaționale speciale, luând în considerare nevoile și abilitățile lor individuale, sprijin psihologic și pedagogic al copiilor cu nevoi educaționale speciale în grupuri incluzive și clase cu educație incluzivă, a fost aprobat *Regulamentul privind echipa de sprijin psihologic și pedagogic a copiilor cu nevoi educaționale speciale în instituțiile generale de învățământ secundar și preșcolar.*

Conform acestui regulament echipa de sprijin psihologic și pedagogic a fost înființată în toate instituțiile preșcolare și școlare. Membrii acestei echipe oferă asistență psihologică și pedagogică copiilor cu cerințe educaționale speciale. Membrii echipei (director, pedagog special, logoped, psiholog, pedagogul social, educatorul, părinții copilului) sunt numiți în baza ordinului directorului instituției de învățământ

În instituțiile educaționale funcționează Centrul de Resurse Incluziv care oferă suport metodologic pentru specialiștii implicați în activitatea cu copii cu CES, părinți [16].

Persoanelor cu tulburări auditive primesc asistență în cadrul Centrul de Medicină și de Reabilitare a auzului și vorbirii (SUVAG – Kiev), unde pe lângă diverse metode de corecție se oferă consiliere psihologică. Activitățile verbo-tonale și serviciile psihologice desfășurate în cadrul Centrului pe parcursul anilor au permis reabilitarea a 600 copii cu deficiențe de auz de diferită complexitate, circa 200 copii au fost integrați în învățământul general, iar 37 își continuă studiile în instituții superioare de învățământ. Consultațiile psihopedagogice sunt organizate după principiul: copil – psiholog – părinte; iar ocupațiile psihologice se petrec și individual, și frontal. De o mare popularitate se bucură Centrele de Audiologie și Asistență psihologică „Reoton”, „Aurora”, „Medel”, care acordă ajutor psihologic complex de socializare și sprijin educațional adecvat copiilor deficienți de auz [1].

De asemenea în Ucraina se acordă asistență psihologică și studenților cu nevoi speciale deoarece ei mai greu se integrează în mediul studentesc. Aceasta se datorează faptului că lor nu li se acordă suficientă atenție și sprijin din partea profesorilor. Alții sunt sensibili la dizabilitatea lor și nu vor să fie

etichetați din această cauză. În activitatea sa, studenții cu nevoi speciale se pot baza pe metode care i-au ajutat până acum, dar, deoarece ritmul de studiu la universitate este mai rapid decât la școală și trebuie să îndeplinească mai multe sarcini mai complicate cu siguranță va fi nevoie de ajutor suplimentar pentru ei. Asistența psihologică acordată în universitate îi ajută să se integreze în mediul social, să crească competitivitatea lor pe piața muncii.

Direcțiile asistenței psihologice a studenților cu nevoi speciale sunt:

1. Îmbunătățirea culturii psihologice a tuturor participanților la procesul educațional – studenți, profesori.
2. Diagnosticul socio-psihologic, monitorizarea dezvoltării personale și a situației sociale a dezvoltării studenților.
3. Prognozarea schimbărilor în situația educațională și determinarea tendințelor sale principale.
4. Proiectarea și corectarea socio-psihologică a dezvoltării studenților în procesul educațional.
5. Reabilitarea socio-psihologică și pedagogică a studenților cu nevoi speciale.
6. Asistență consultativă și metodologică pentru toți participanții la procesul educațional [8].

În concluzie putem menționa că experiența Ucrainei poate servi o sursă pentru perfecționarea sistemului de asistență psihologică și pentru țara noastră. Pentru Republica Moldova sunt utile experiența privind activitatea Centrului științifico-metodic de psihologie practică și asistență socială și a Consiliului Psihologilor ce coordonează și monitorizează activitatea psihologilor oferindu-le asistență metodologică; experiența privind asistența psihologică a persoanelor cu dizabilități; organizarea procesului de formare inițială și continuă de calitate a psihologilor etc.

Referințe bibliografice:

1. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. *Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale*. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.
2. АБРАМОВА, Г.С. *Введение в практическую психологию*. Москва: Международная педагогическая академия, 1994.
3. АБРАМОВА, Г.С. *Практикум по психологическому консультированию*. Екатеринбург: „Деловая книга”; Москва: Изд. центр „ACADEMIA” 1995.
4. АМИНОВ, Н.А.; МОЛОКАНОВ, М.В. Социально-психологические предпосылки Специальных способностей школьных психологов. In: *Вопросы психологии*, 1992, №1, с. 74-83.
5. БОНДАРЕНКО, А.Ф. *Психологическая помощь: теория и практика: Учеб. пособие*. Москва: Изд-во „Укртехпрес”, 1997.

6. Государственные образовательные стандарты высшего профессионального образования: 540000. Педагогические науки. СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2000.
7. ДУТКЕВИЧ, Т.В.; САВИЦЬКА, О.В. *Д 84 Вступ до спеціальності: Практична психологія: Курс лекцій і практикум(навчальний посібник)*. Кам'янець-Подільськ: „Аксиома”, 2005.
8. ДРОБОТУН, Е.С. *Asistența psihologică a studenților cu dizabilități*. [Accesat 02.10.2020]. Disponibil: https://translate.google.com/translate?hl=ru&sl=uk&u=https://uu.edu.ua/psihologichnii_suprovid_studentiv_z_invalidnystyu&prev=search&pto=aue
9. Инструкция о порядке исчисления заработной платы работников образования, утвержденная приказом Минобразования от 15.04.93 г. № 102.
10. Закон Украины „Об образовании”.
11. Законодательные акты Украины. О социально-психологической службы. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: https://studbooks.net/22946/psihologiya/zakonodatelnye_akty_ukrainy_sotsialno_psihologicheskoy_sluzhby
12. Законодательная и правовая база психологической службы в области образования. [Accesat 12.10.2020]. Disponibil: https://studbooks.net/22947/psihologiya/zakonodatelnaya_pravovaya_baza_psihologicheskoy_sluzhby_oblasti_obrazovaniya
13. МАТВЕЕВА, М.П. *Организация работы школьного психолога: Методические рекомендации*. Каменец-Подольский: Информационно-издательский отдел Каменец-Подольского государственного педагогического университета, 2001.
14. Основные виды деятельности социально-психологической службы: психологическое консультирование. [Accesat 15.10.2020]. Disponibil: https://studbooks.net/22966/psihologiya/osnovnye_vidy_deyatelnosti_sotsialno_psihologicheskoy_sluzhby_psihologicheskoe_konsultirovanie
15. Положение о психологической службе системы образования Украины. In: *Практическая психология и социальная работа*, 2000, № 2, с. 35-38.
16. Положение о команде психолого-педагогического сопровождения детей с особыми образовательными потребностями в учреждениях общего среднего и дошкольного образования. [Accesat 02.10.2020]. Disponibil: <https://translate.google.com/translate?hl=ru&sl=uk&tl=ru&u=https%3A%2F%2Fmon.gov.ua%2Fstorage%2Fapp%2Fmedia%2Fgromadske-obgovorenniya%2F2018%2F02%2F13%2Fpsihologo-pedagogichno-suprovodu-ditey-z-oor.docx&prev=search&sandbox=1>
17. ПОЛЬОВИК, О.В. *Проблеми життєдіяльності дітей з особливими потребами в сучасному суспільстві*. [Accesat 02.10.2020]. Disponibil: file:///C:/Users/Angela/Downloads/Znpkhist_2010_2_25.pdf
18. Приказ от 02.07.2009 г. № 616, Министерство Образования и Науки Украины О внесении изменений в положение о психологической службе системы образования Украины. Приказ от 02.07.2009 г. № 616, Зарегистрирован в Министерстве юстиции Украины 23.07.2009 г. под № 687/16703.
19. *Практическая психология в системе образования: Вопросы организации и методики*. Под ред. В.Г. Панка. Москва: Изд-во „Провещение”, 1995.

20. *Психологическая служба в учебных заведениях Украины*. [Accesat 02.10.2020]. Disponibil: http://uchebnikirus.com/pedagogika/osnovi_sotsialno-pedagogichnoyi_diyalnosti_-shevtsiv_zm/sotsialno-pedagogichniy_patronazh.htm
21. *Рабочая книга школьного психолога*. Под ред. И.В. Дубровиной. Москва: Международная педагогическая академия, 1995.
22. *Структура, направления и формы деятельности школьной психологической службы в Украине*. [Accesat 02.10.2020]. Disponibil: https://studbooks.net/22966/psihologiya/osnovnye_vidy_deyatelnosti_sotsialno_psihologicheskoy_sluzhby_psihologicheskoe_konsultirovanie
23. ТРОФИМОВ, Ю.Л.; РЫБАЛКА, В.В.; ГЭНЧАРУК, П.А. et al. *Психология: Учебник*. Под ред. Ю.Л. Трофимова. Киев, 1999.
24. ФРАНСЕЛЛА, Ф.; БАННИСТЕР, Д. *Новый метод исследования личности*. Пер. с англ. Москва: Изд-во „Прогресс”, 1987.

1.21. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN UNGARIA

În Ungaria a fost instituită funcția de psiholog școlar încă în anii 1970-1980, având însă caracter sporadic și bazat pe entuziasm mai mult decât pe posibilități reale. O intenție serioasă de înființare a serviciului psihologic școlar a fost proiectul pilot realizat de către *Departamentul de Educație și Psihologie Socială al Universității Eötvös, Loránd*. Proiectul care urma să fie testat pe parcursul unui an de zile viza utilitatea metodelor de lucru în procesul aplicării psihologiei în școlile maghiare. Concepția bazată pe aceste experiențe a avut patru caracteristici:

1. Fiecare școală avea psiholog și acces la servicii psihologice. Specialiștii care aveau sarcina de lucru la mai multe școli, erau consultați de un coordonator. De obicei școlile aveau aproximativ 500 de elevi. La început psihologii erau ajutați de organizația națională numită **Bazele Metodologice naționale a Psihologiei Școlare**, care activa la Universitatea din Lorand. Apoi, peste 5 ani au obținut o altă bază – **Bazele metodologice ale Psihologiei școlare** ale South Lowland la Universitatea din Szeged.

2. Concepția psihologiei școlare se baza preferențial pe **prevenția primară**. Cu acest scop psihologii școlari efectuau identificarea cât mai de timpuriu a problemelor psihologice ale elevilor, determinau conținutul ajutorului necesar și aplicau programe educative pentru sănătatea mintală (spre exemplu, programe de preîntâmpinare a uzului de droguri și alcool, training-uri pentru consolidarea coeziunii de grup, dezvoltarea competențelor de comunicare etc.).

3. O sarcină organizațională a fost determinarea grupului de persoane cu care trebuia să lucreze psihologul școlar. Psihoterapia nu este sarcina psiho-

logilor școlari. În Ungaria este stabilit locul de muncă a psihoterapeuților. Dar acest loc de muncă nu a fost totdeauna accesibil; în orașele mari funcționează servicii de ghidare a copiilor cu probleme emoționale sau mentale; acestea îl direcționează spre specialistul potrivit. În orașele mici însă, nu există servicii de orientare spre specialistul potrivit.

4. Regulamente pentru serviciile psihologice în școală nu au existat până în 2011. Era doar o declarație a Ministerului Educației din 1989, care servea drept document oficial referitor la psihologia în școală. Acest document definea domeniul psihologiei și principiile psihologice anterior cunoscute [4].

În ultimii 28 de ani în acest domeniu a avut loc o dezvoltare, poate nu rapidă, dar semnificativă, inspirată de diferiți factori de influență. Primul eveniment semnificativ a fost preluarea finanțării locurilor de muncă pentru psihologi de către Ministerul Educației. Anterior nu exista o lege care să descrie și să reguleze psihologia școlară; totuși Legea Națională a Educației din Ungaria permitea angajarea psihologilor școlari în școli și acordarea serviciilor de ghidantă.

La începutul angajării psihologilor școlari a fost un curs postgradual de doi ani, cerut de specialiștii care lucrează independent în școli. Din anii '90 al secolului trecut a devenit posibilă specializarea în psihologia școlară la nivel de masterat. Scopul programului este de a instrui profesioniști psihologi care cunosc teoriile dar și metodele științei psihologiei la un nivel avansat, care sunt competenți în diferitele domenii ale psihologiei, care posedă abilitățile și tehnicile profesiei de psiholog și sunt capabili să le aplice pentru a ajuta elevii, familiile acestora, profesorii și școlile la buna lor funcționare. Obiectivele masteratului sunt de a prezenta materiale recente teoretice și practice, de a stabili aptitudini profesionale și angajament pentru profesie în domeniul psihologiei la un nivel care să ofere o bază solidă de cunoștințe care să permită studenților să practice psihologia ca vocație independentă, să participe la cursuri postuniversitare și să urmeze cursuri de formare continuă în școlile doctorale. Un absolvent al masteratului în psihologie se caracterizează prin cunoștințe profesionale și teoretice expansive și integrate, adaptarea creativă a metodelor de cunoaștere academică, reacția psihologică și eficacitatea comunicării prin utilizarea resurselor personale, împreună cu un grad înalt de angajare profesională.

Obiectivele educaționale ale specializării în consiliere și psihologie școlară vizează:

- ✓ Formarea profesioniștilor – care lucrează în primul rând în domeniile practice – care sunt la fel de familiarizați cu problemele de socializare ale copilăriei, adolescenței și vârstei adulte, care dețin abilitățile necesare în pregătirea lor teoretică, precum și în metodele de diagnostic și consiliere utilizate în practică pentru a lucra cu clienți din diferite grupe de vârstă.

- ✓ Aceștia pot fi angajați în primul rând de instituții de îngrijire a copiilor (creșă și preșcolară) și școli, consultantță educațională și alte instituții care lucrează cu consiliere în carieră, consiliere pentru abilități de viață și consiliere pentru criză.
- ✓ Sunt familiarizați cu psihodinamica consilierii individuale, de grup și de familie.
- ✓ Munca lor în îngrijirea psihologică poate fi utilă în special la diferite niveluri de prevenire. Misiunea lor este de a facilita dezvoltarea și schimbarea persoanelor, grupurilor și sistemelor familiale.

Grupurile de cercetare și atelierele de pregătire pentru psihologii școlari vizează:

- Psihologie pedagogică
- Grup de cercetare privind metodologia de testare pentru psihologia diferențială și școlară;
- Grupul de cercetare privind predarea psihologiei în școală;
- Grupul de cercetare privind psihologia creativității și a calității.

La fel, în diverse instituții ce se ocupă de educarea și dezvoltarea copilului pot activa și absolvenții ai programului de master *Psihologia copilului în dezvoltarea și clinica copilului*. Obiectivele educaționale ale respectivului program de master vizează oferirea de cunoștințe teoretice și metodologice actuale în domeniile dezvoltării tipice și atipice pentru a putea efectua activități de diagnosticare generală, terapie și cercetare în instituțiile care se ocupă de copii. Drept abilități de bază ale absolvenților acestui program de master sunt: psihopatologie, procesele de diagnosticare, posibilități de intervenție terapeutică, cercetare în psihologia dezvoltării și psihologia clinică a copilului.

Este necesar să menționăm aici și faptul că în școlile din medii multiculturale pot fi implicați și absolvenții ai programului de master **Specializarea psihologică interpersonală și interculturală**. Pe lângă oferirea unei baze teoretice a interculturalismului, programul dat pune un accent deosebit pe aplicarea teoriilor pentru a practica în diferite domenii ale psihologiei. Permițând studenților să gestioneze diversitatea într-un mod creativ, ei vor fi pregătiți să utilizeze pe larg cunoștințele dobândite în cursul formării lor, fie ca cercetători, fie ca practicieni de psihologie / practicieni psihologi.

În prezent, psihologii școlari în Ungaria lucrează cu elevii individual, cu grupuri mici de elevi sau cu clase. În acest caz, există, de asemenea, diferențe în ceea ce privește nivelul de vârstă al elevilor. Deseori psihologii școlari lucrează și cu copiii preșcolari, deoarece identificarea timpurie și dezvoltarea timpurie a abilităților cognitive, a competențelor lingvistice sau corectarea problemelor de comportament au o importanță deosebită pentru prezentul acestor copii, dar și pentru viitorul lor. Un exemplu de

intervenție timpurie pentru Ungaria a fost Franța, unde 92 la sută dintre copii și aproape toți copiii de la vârsta de 4 și mai mult, frecventează instituții de educație preșcolară [3].

Astfel, **evaluarea timpurie** și identificarea timpurie a necesităților de intervenție psihologică, în asociere cu educația potrivită vârstei timpurii constituie una dintre direcțiile de implicare a psihologului din Ungaria. Specialiștii în psihologie școlară contribuie adesea la planificarea acestor programe. În cazurile când nu există asistența psihologică echilibrată, serviciul nu este la fel de disponibil pentru toate grupurile de vârstă. Aceasta depinde nu numai de concepția, care influențează prestarea serviciilor, ci și de alți specialiști disponibili.

O altă direcție a asistenței psihologice școlare în Ungaria este **consilierea școlară**. Această arie de activitate în structura serviciilor psihologice de multe ori este realizată de consilierii școlari, care de obicei, au pregătire în domeniul psihologiei. Raportul mediu dintre consilierii școlari disponibil în țară și elevi este de aproximativ 1: 500, iar raportul psiholog/elev – aproximativ 1: 1500, fapt care complică activitatea specialiștilor în domeniul serviciilor psihologice școlare [2].

Astfel, obiectivul general al asistenței psihologice școlare este prevenirea unor comportamente, care pot dăuna sănătății, inclusiv și sănătății psihice a elevilor. Activitatea de prevenție psihologică este organizată pe trei niveluri:

1. **Prevenirea primară** vizează toți elevii, scopul psihologilor școlari este de a proteja dezvoltarea sănătoasă și armonioasă a elevilor;
2. **Prevenirea secundară** se ocupă de elevii cu probleme: dificultăți de învățare, probleme de comportament etc. Identificarea timpurie și programele de dezvoltare sunt metode obișnuite la acest nivel.
3. **Prevenția terțiară** are drept scop reducerea simptomelor secundare ale copiilor cu probleme.

Este fapt cunoscut faptul, că atât profesorii, cât și părinții, au nevoie de ajutor atunci când apar probleme în interacțiunea cu copiii. În general, există o anumită presiune asupra psihologilor școlari referitor la a face față problemelor reale, dar prevenirea primară ar putea fi prospectiv mai eficientă. Acest model este util în psihologia școlară, însă pentru utilizarea metodelor de prevenire primară psihologul din școală trebuie să se concentreze pe activitatea de susținere. Prevenirea primară se ocupă nu numai de elevi, ci și de personalul școlii, dar și de anturajul apropiat al acestora, inclusiv părinții.

Intervenția în structura activității psihologilor școlari din Ungaria. În mod tradițional, psihologii școlari lucrează cu elevi individual. Modelul de **determinism reciproc** descris de Bandura [5], subliniază importanța factorilor de mediu. Conform acestui model este util a lucra cu alte persoane semnificative – părinți, profesori sau prieteni ai clientului. Dar, în

unele cazuri, rezolvarea problemelor este eficientă numai la nivel de sistem. Dacă luăm în considerare probleme repetate, ca bullying-ul sau eșecul școlar, sunt necesare modificări la nivel de sistem: organizarea de grup, metode de predare, educație civilă, autocunoaștere și autoapreciere etc.

În cartea *Consultare eficientă în psihologia școlară*, autorii Ester Cole și Jane A. Siegel explicau modelul de servicii psihologice în școală ca fiind plasate pe trei niveluri: nivel de prevenire, clienții serviciului și serviciul propriu-zis (direct sau indirect).

Numărul de psihologi școlari.

Psihologii școlari din Ungaria lucrează în școală și de asemenea în instituții preșcolare. Multe școli nu au psiholog școlar și grădinițele la fel. Dar profesia este bine cunoscută de către cadrele didactice și de majoritatea părinților.

Suportul psihologic pentru copii include următoarele direcții de lucru:

- Servicii prestate (individual sau în grup);
- activități de promovare a sănătății mintale;
- activități de integrare și relații sociale sănătoase; pentru învățarea cu succes; pentru reducerea problemelor fizice și mentale;
- identificarea și evaluarea timpurie a abilităților, relațiilor sociale; motivației, dificultăților comportamentale; problemelor de învățare – începând în clasele primare;
- igiena mentală, prevenția primară în promovarea sănătății fizice și psihice; suport pentru sănătatea mintală, managementul conflictului, intervenție antibullying;
- consilierea în criză și delegarea la psihoterapeut;
- educația și promovarea culturii psihologice printre elevi;
- atenție și intervenție în cazul copiilor dotați;
- ghidare în vocație, educația și promovarea culturii psihologice printre învățători și profesori.

Tendința generală în Ungaria este că cei mai mulți psihologi se angajează la norma întreagă în clasele primare. Probabil această tendință are un aspect pozitiv: problemele psihologice soluționate la vârsta școlară mica duc spre diminuarea esențială a problemelor în preadolescență.

În Ungaria, psihologii școlari acordă servicii elevilor individual, în grupuri mici de elevi sau clasei de elevi. În ultimul caz pot exista diferențe de vârstă între copii. În multe cazuri psihologii școlari lucrează și cu copiii de vârstă preșcolară, deoarece este știut, că identificarea și dezvoltarea timpurie a abilităților cognitive, a competențelor lingvistice este mai eficientă. Ca dovadă este exemplul Franței, unde 92 procente dintre copii și aproape toți cei de 4 ani frecventează școală pre-elementară (în Republica Moldova – grupul de pregătire pentru școală). Pentru comparație, în SUA doar 5 procente dintre psihologi (anul 1989) lucrau cu preșcolarii (Oakland, 1989).

În multe cazuri în sistemul școlar din Ungaria nu există un serviciu psihologic echilibrat; asistența psihologică nu este la fel de disponibilă pentru toate grupele de vârstă. Aceasta depinde nu numai de concepția care influențează prestarea serviciilor, ci și de alți specialiști disponibili. Care este diviziunea muncii între diferitele profesii? Deși această este mai mult o întrebare practică, specialiștii din Ungaria consideră, că are o legătură importantă cu probleme de ordin teoretic. Experții în domeniul educației și a serviciului psihologic din Ungaria constată că pot fi identificate dovezi elocvente pentru influența prezenței sau lipsei de domenii conexe. În acest caz autorii din Ungaria se adresează la exemplul Franței, unde serviciile de ghidare vocațională erau accesibile deja în a treia decadă a secolului 20, iar dezvoltarea lor era în dinamică. Progresul s-a înregistrat și în psihologia școlară, doar că specialiștii în servicii psihologice pot să lucreze în diferite locuri: psihologii școlari în școli, iar consilierii vocaționali – în școala superioară.

În final, menționăm faptul că **Profesia de psiholog** (în maghiară: pszichológus) nu este definită din perspectiva activităților (nu există o definiție stabilită pentru profesie), ci mai degrabă, din punctul de vedere al formării. În același timp, există trei domenii în care profesia este privită diferit: în primul rând, în sectorul de afaceri, consiliere a persoanelor fizice și în psihologie generală, „okleveles pszichológus”), acestea având o contribuție națională.

Astfel, concluzionăm că datorită reformelor din ultimii ani, în Ungaria serviciul psihologic școlar este funcțional și bine structurat. Acest serviciu este direcționat spre activitatea cu copiii, profesorii și părinții. Totodată, se pune în continuare accent pe crearea condițiilor pentru a aduce psihologul școlar în fiecare școală – aceasta considerându-se o prioritate.

Referințe bibliografice:

1. COLE, E.; SIEGEL, J.A. (eds.) *Effective Consultation in School Psychology*. Toronto, Hogrefe and Huber, 2002.
2. FAGAN, T.K.; WISE, P.S. *School Psychology: Past, Present, and Future*. Second Edition. Bethesda, MD: NASP Publications, 2000.
3. GUILLEMARD, A.-M. *Le Déclin du Social, Formation et Crise des Politiques de la Vieillesse*. Paris: Presses Universitaires de France, 1986.
4. PORKOLÁBNÉ, B.K. *Szito Imre Az iskolapszichológus konzultációs tevékenysége. Pedagogiai Szemle*. [Accesat 25.08.2020]. Disponibil: http://szitoimre.com/doc/02_konzultacio.pdf
5. REYNOLDS, C.R. The elusive professionalism of school psychology: Lessons from the past, portents for the future. In: *Professional School Psychology*, 1986, No. 1(1), pp. 41-46.

1.23. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL PRIN PRISMA POLITICILOR INTERNAȚIONALE: DIMENSIUNI GENERALE

Ideile care au stat la temeiul elaborării Proiectului *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane* au vizat eficiențizarea asigurarea activității psihologice din țara noastră. Astfel, autorii proiectului au considerat că este necesară, în primul rând, analiza experiențelor internaționale reliefate în politicile țărilor cu sisteme educaționale de succes, fiind cu gândul la experiența Finlandei care a devenit foarte cunoscută în ultimii ani, după anul 2001, pentru rezultatele *Programului de Evaluare Internațională a Elevilor*.

În contextul dat a fost analizată literatura de specialitate pentru a stabili principiile de valorificate a experiențelor internaționale și a stabili și alte țări care denotă modele interesante, funcționale cu privire la asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ. Respectiv, au fost studiate amplu practicile de asigurare a activității psihologice din: Belgia, Belarusia, Bulgaria, Canada, Cehia, Slovacia, Coreea de Sud, Elveția, Estonia, Letonia, Lituania, Finlanda, Franța, Germania, Israel, Italia, Japonia, Marea Britanie, Olanda, România, Federația Rusă, Singapore, Spania, Ucraina, Ungaria. De altfel, studiile realizate de către echipa de cercetare a Proiectului menționat, pentru cele 22 de țări, descriu activitatea psihologului în sistemul educațional, reliefând istoricul dezvoltării acestui domeniu, structurile care coordonează și monitorizează activitatea psihologului, actele normative care conținează activitatea psihologului etc.

Menționăm că, analiza politicilor internaționale scoate în evidență experiențele valorificate în diferite țări pentru asigurarea activității psihologice în sistemul educațional, în general, și pentru asigurarea activității psihologice în sistemul educațional cu referire la învățământul general, în special. Luând în considerație provocările societale actuale, la nivel global, care influențează toate domeniile considerăm importante descrierile periodice ale specialității psihologiei dedicată furnizării de servicii actorilor educaționali: elevilor, cadrelor didactice și de conducere, psihologilor și părinților.

Analizând modul de asigurare a activității psihologice în Finlanda observăm că aici sunt mai multe structuri organizaționale naționale deosebit de importante și anume *Asociația Psihologilor din Finlanda; Societatea Psihologilor; Asociația Studenților Psihologi; Asociația Profesorilor de Psihologie; Rețeaua de expertiză a psihologilor; PsykoNet; Asociația neuropsihologică finlandeză; Asociația finlandeză a editorilor științifici* care activează

în strânsă colaborare. Mai mult decât atât în Finlanda se constată o relație frumoasă de colaborare cu alte asociații internaționale referitor la domeniul psihologiei. Astfel *Asociația Psihologilor din America*; *Societatea psihologică britanică*; *Federația Europeană a Asociațiilor Profesionale de Psihologi*; *Uniunea Internațională a Științelor Psihologice*; *Asociația Internațională de Psihologie Aplicată* etc. sunt structurile care ghidează activitatea psihologică și au repercusiuni asupra sistemului educațional. În aceiași ordine de idei găsim valoroase pentru sistemul de învățământ și grupurile profesionale de lucru din cadrul Asociației Psihologilor din Finlanda, care vizează mai multe domenii, respectiv, este grupul responsabil pentru relația profesională cu profesorii psihologi; grupul profesional responsabil pentru educație, învățare/studii; precum și grupul profesional responsabil pentru psihologia școlară. Experiența Finlandei cu privire la modalitatea de asigurare a activității psihologice în cadrul sistemului de învățământ pentru multe țări poate fi considerată un exemplu din această perspectivă, deoarece pentru specialiștii psihologi se creează condiții de lucru prin oferirea suportului, formării continue. Similar profesiei de cadru didactic și cea de psiholog, în Finlanda, este cu prestigiu.

Asigurarea activității psihologice în Belgia are la bază acte normative și legi, conform cărora, psihologii își desfășoare activitatea. Centrele de stat sunt independente de școli și nu sunt, în general, responsabile pentru îndatoririle didactice; laboratorul d'Angleur își combină activitatea mai strâns cu cea a profesorilor; în sfârșit, integrarea este completă la École Normale Charles-Buls, unde serviciul psiho-medical-social este una dintre părțile esențiale ale unei organizații educaționale progresive. Autoritățile publice sunt preocupate să ofere un statut stabil psihologiei școlare. Federația, care tocmai a recunoscut profesia de psiholog clinic și practica psihoterapiei, este atentă la orice inițiativă care ar permite crearea unei asociații sectoriale pentru profesia de psiholog în școlile de limbă franceză. Rolul psihologului școlar crește de la an la an. Tot mai mulți manageri școlari, cadre didactice, părinți înțeleg în ce constă acest rol și care este locul psihologului școlar în asigurarea succesului școlar al elevilor și al climatului psihologic favorabil în instituția școlară. Deci, experiența asistenței psihologice din Belgia este de apreciat, aceasta având la bază acte normative și legi, în baza cărora psihologii pot să își desfășoare activitatea, iar clienții lor dispun de protecția împotriva unui tratament neadecvat. Este de mare valoare activitatea Comisiei Psihologilor care gestionează sistemul la un nivel național, precum și a altor organizații, *Federația Belgiană a Psihologilor*, *Asociația Psihiatrilor și Psihanaliștilor practicieni*, *Uniunea Profesională a Psihologilor* ș.a., care au drept scop coordonarea și monitorizarea activității psihologice.

Cu privire la reglementarea activității psihologice în Belarusia se menționează că începând cu anii '90 a fost creată baza normativ legislativă pri-

vind activitatea psihologului în instituțiile educaționale. Activitatea serviciului psihologic a fost reglementată de o serie de legi, acte normative, regulamente, reglementări, privitor la problemele tineretului modern și necesității organizării asistenței psihologice în instituțiile de învățământ, care vizează socializarea studenților, integrarea lor în societate, formarea diverselor aspecte ale identității lor sociale. Actele normative de bază ce reglementează și asigură activitatea sistemului Național de asistență psihologică din Ucraina au apărut odată cu adoptarea în 1992 a Concepției serviciului psihologic de stat. Structurile existente în aceste țări acordă suport metodologic psihologilor din diferite instituții; elaborează metodologii de evaluare și asistență a copiilor pentru psihologii instituțiilor de învățământ preșcolar, primar și secundar general; administrează baza de date și monitorizează activitatea psihologului, la nivel național; organizează și realizează programe de informare, educare, comunicare și sensibilizare publică în domeniul psihologiei; coordonează și monitorizează activitatea psihologilor privind asistența psihologică a persoanelor cu dezabilități; organizează procesul de formare inițială și continuă de calitate a psihologilor. În Belorusia și Ucraina funcționează centre medico-sociale, psiho-pedagogice și școli auxiliare pentru copiii cu cerințe educaționale speciale; direcțiile de activitate de bază ale asistenței psihologice sunt: diagnosticare, consiliere, dezvoltare.

În Bulgaria, începând cu anii '90, psihologul școlar începe să se implice în triumghiul *elev, părinți, cadre didactice*, iar principalul rol al său este de a menține o legătură permanentă între actorii menționați, cu scopul de a descoperi problemele de comunicare dintre aceștia și de a propune soluții. Liniile directe pentru activitățile psihologului și consilierii pedagogice pentru a sprijini dezvoltarea personală a copiilor și studenților în Bulgaria, și Ordonanța a Ministerului Educației și Științei din Bulgaria cu referire la normarea și remunerarea muncii cadrelor didactice, inclusiv a psihologilor în învățământul general din anul 2017 sunt dimensiuni importante pentru activitatea psihologică.

Deși domeniul psihologiei în Canada își are o istorie de mai bine de un secol, posedă structuri organizaționale bine determinate și suficiente acte normative, totuși, se confruntă cu insuficiență de psihologi școlari, neavând cadre necesare pentru fiecare școală din țară. Domeniul psihologiei școlare din Canada trebuie să își continue eforturile pentru a ajunge la un consens la nivel național pentru dezvoltarea calificărilor uniforme pentru toți psihologii. Acest lucru va permite profesioniștilor calificați să migreze dintr-o provincie în alta pentru a stabili nevoia de servicii psihologice în toată țara.

Analiza asistenței psihologice din instituțiile de învățământ general din Coreea de Sud este preocupare care a devenit prioritară pentru sistemul educațional odată cu complexitatea problemelor cu care se confruntau ele-

vii în instituțiile de învățământ, acestea afectând performanța academică și starea de bine a elevilor. Totodată, sursele studiate permit identificarea pe de o parte a consilierilor școlari, iar pe de altă parte a psihologilor școlari, având în calitate de obiectiv comun facilitarea dezvoltării socio-emoționale a elevilor. Deși consilierii școlari au o istorie îndelungată și au înregistrat progrese semnificative, serviciul psihologic școlar se află la un stadiu incipient, fiind privit o perioadă îndelungată cu reticență, iar rolul specialiștilor nu este clar definit în contextul politicilor educaționale. Totodată, conștientizarea importanței serviciului psihologic a crescut recent ca răspuns la nevoile cadrelor didactice și a părinților, care nu reușeau să facă față multitudinilor de problemele cu care se confruntă elevii. Experiența din Coreea de Sud cu referire la activitatea psihologică în instituțiile de învățământ general, denotă unele caracteristici care pot fi valorificate în sistemul de învățământ general din Republica Moldova.

În baza analizei studiilor cu referire la experiența internațională din Cehia și Slovacia privind activitatea psihologilor școlari, s-a identificat faptul că, atât specificul serviciilor de asistență psihologică în instituțiile educaționale, precum și formarea profesională a psihologilor școlari, trebuie abordate din perspectiva școlii ca sistem organizațional. Școala este o organizație, în care colaborează diverși actori organizaționali. În acest sens, considerăm necesară o abordare sistemică, deoarece problemele psihologice apar în contextul social-organizațional mai larg al instituției cu profil educațional, iar de asistență psihologică beneficiază inclusiv părinții, managerii școlari, cadrele didactice și alți specialiștii din domenii conexe implicați în procesul educațional.

În Elveția unitățile funcționale ale psihologilor practicieni au fost introduse treptat în diferite tipuri de instituții educaționale, iar ca urmare a independenței cantoanelor, aici funcționează diferite modele de acordare a asistenței psihologice elevilor. *Standardele Profesionale* ale psihologiei școlare servesc drept cadru de referință și îndrumare pentru toate serviciile de psihologie școlară. Acestea au fost aprobate și adoptate de către *Asociația intercantonală responsabilă de serviciile de psihologie școlară cantonală*. Un rol important revine *Federației Psihologilor din Elveția*, care exercită multiple funcții: de certificare, evidență, inclusiv și cele de formare, dezvoltare profesională a psihologilor, de conectare între organizații regionale și naționale. Competențele psihologilor școlari se referă la direcțiile: prevenție, intervenție, managementul crizelor, dezvoltarea instituțiilor școlare, studii de impact și cercetare practică.

Serviciile psihologice școlare se dezvoltă cu succes în Țările Baltice: Lituania, Letonia și Estonia. Cercetarea experiențelor acestor țări în contextul dezvoltării serviciului psihologic a scos în evidență experiențe comune

legate de contextul istoric (parte a sistemului sovietic pe parcursul a câtorva decenii), dar și cu oportunități de dezvoltare după obținerea independenței. Astfel, anii '90 ai secolului trecut s-au remarcat în domeniul psihologic prin experiențe vaste de schimb de practici cu sistemul european, dar și american, implementare de proiecte. În acest sens psihologii au beneficiat de numeroase formări și schimb de experiență. Aceste experiențe au condiționat schimbări rapide în sistemul educațional, inclusiv de suport psihologic în educație. Psihologii care activează în sistemul educațional prestează servicii pentru copii, părinți și personalul școlar, având scopul de a asigura sănătatea mentală și a facilita educația. Domeniile prioritare de activitate a psihologilor școlari sunt: consultanța, evaluarea, educarea, prevenția, supervizarea. Numărul psihologilor în sistemul educațional este în continuă creștere, iar, organizarea unei Asociații a psihologilor din Lituania, care este parte a Federației Europene a Psihologilor a condiționat dezvoltarea actelor legislative și normative în domeniu și racordarea la standardele de calitate corespunzătoare.

Problemele cu care se confruntă societatea în prezent sunt comune pentru *Franța și Italia* (politice, socio-culturale, economice, psihologice, pedagogice, valorice etc.). În țările examinate există modele, care interacționează eficient prin *Centre psihologice*, care, asigură asistența psihologică a copiilor și părinților. Serviciul psihologic în cadrul școlii, paralel cu activitatea de diagnosticare, cea terapeutică, asigură și *evaluarea psihologică* a elevilor, prevăzută de lege, justificată prin necesitatea de a cunoaște particularitățile individuale ale copilului și evoluția sa psihologică. Această evaluare contribuie la: anticiparea eșecului școlar; adaptarea și socializarea copilului; integrarea în colectivul școlar inclusiv și a persoanelor cu deficiențe; orientarea școlară și ghidarea în carieră.

Psihologia școlară din Germania are un profil profesional uniform dincolo de toate diferențele structurale din regiunile independente și din statele federale. Asigurarea activității psihologice școlare este realizată de stat în baza actelor normative și legislative care deseori diferă de la o regiune a țării la alta. Deosebit de calitativ în Germania este conținutul activității psihologice școlare, managementul asistenței psihologice în ajutorul copilului, drepturile și responsabilitățile părinților în educație și rolul psihologului școlar în adaptarea și includerea elevilor, tinerilor în viața socială.

În Israel, legea psihologiei denumită *Actul Psihologic* permite utilizarea titlului de *psiholog* și a dreptului de practică psihologică numai pentru persoanele cu o diplomă calificată, adică cu o diplomă în studii psihologice universitare și mai sus, care au absolvit cu succes o instituție de învățământ superior recunoscută de Consiliul pentru Învățământul Superior din Israel sau în alte țări. Conform acestui document, persoana trebuie să fie înregis-

trată în Registrul de Psihologie al Ministerului Sănătății și poate avea un permis permanent sau temporar de la Ministerul Sănătății (licență) pentru practica psihologică. Legea israeliană prevede că o persoană nu are dreptul de a se angaja în psihologie dacă nu este psiholog. Psihologia educației în Israel este în continuă evoluție. Modele noi și programe de servicii psihologice pentru copiii din școli și instituții pentru copiii de vârstă preșcolară sunt în curs de dezvoltare și puse în aplicare. Psihologii din sistemul educațional în activitatea lor utilizează pe scară largă noile tehnologii, luând în considerare cele mai recente realizări ale științei și informatizării. Asigurarea dezvoltării optime a copilului, sănătatea sa fizică și mentală, siguranța și autoactualizarea este principalul criteriu pentru funcționarea cu succes a *Serviciului israelian de educație psihologică*.

Psihologii școlari în Japonia ajută la construirea de școli egale și pline de speranță, la creșterea gradului de conștientizare a problemelor de sănătate mentală și dezvoltă modalități de a trata problemele în mod individual. Psihologii școlari ajută personalul școlii să îmbogățească viața tuturor copiilor, să ofere suport, să evalueze și dezvolte planuri pentru copiii cu cerințe educaționale speciale. Totodată psihologul școlar este și specialistul care consultă experții în planificarea și implementarea curriculumului școlar. În Japonia sunt discutate actualmente standardele pentru exercitarea profesiei de psiholog școlar.

În Marea Britanie profesia de psiholog este reglementată de către *Societatea Britanică de Psihologie* împreună cu *Consiliul Profesiiilor din domeniul Sănătății și Asistenței*. Societatea Britanică de Psihologie este cea mai importantă societate științifică și profesională din Marea Britanie. Aceasta este a doua ca mărime din întreaga lume, fiind recunoscută la nivel internațional în promovarea științei și practicii psihologice. *Consiliul Profesiiilor din domeniul Sănătății și Asistenței* este o organizație care reglementează activitatea profesioniștilor din domeniul sănătății, psihologiei și îngrijirii. Domeniul prioritar de activitate constă în a dezvolta, promova și aplica cunoștințele din domeniul psihologiei în interes public, prin stabilirea unor standarde înalte în educație și dezvoltare profesională. Ele acoperă toate domeniile de cercetare și practică psihologică.

Sistemul educațional din **Olanda** este cunoscut drept unul de înaltă calitate, bazat pe nevoile reale ale elevilor, oferind variate alternative de învățare utile pentru elevi. Rolul psihologului este foarte important în cadrul acestui sistem, fiind implicat în activitate la diverse trepte de instruire și tipuri de instituții educaționale. Activitățile realizate de psihologii școlari din Olanda sunt similare cu cele ale psihologilor din alte state europene, iar psihologul școlar îndeplinește în primul rând sarcini de orientare școlară și orientare în carieră. *Asociația Profesională a Psihologilor din Olanda* coor-

donează activitatea psihologilor din țară și are în subordonanță *Comitetul de Teste și Testare* care elaborează sistemul de evaluare a calității testelor, este responsabil de acest domeniu și activează conform standardelor europene. În cadrul școlilor psihologul face parte din Comisiile interne de evaluare a elevilor și Comisii de înscriere, a copiilor în școală.

În România asigurarea activității psihologice se realizează în baza actelor legislative și normative bine structurate, în baza standardelor ocupaționale elaborate de către *Autoritatea Națională pentru Calificări*, iar structura de coordonare și monitorizare a acestora este bine determinată. Actele normative existente reglementează clar activitatea atât a psihologilor din sectorul public, cât și a celor din sectorul privat. În România există *Asociația Psihologilor din România*, *Colegiul Psihologilor din România*, *Asociația națională a psihologilor școlari* precum și alte asociații importante pentru întreg domeniul psihologiei. În cadrul sistemului educațional serviciile de asistență psihologică/psihopedagogică sunt oferite de pedagogii consilieri școlari. De altfel ei își desfășoară activitatea în cadrul cabinetelor de asistență psihopedagogică care se subordonează Centrelor Județene de Asistență Psihopedagogică / Centrului Municipiului București de Asistență Psihopedagogică, iar acestea sunt structuri în cadrul Centrului Județean de Resurse și Asistență Educațională / Centrului Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională.

Asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ din Rusia este realizată de la începutul anilor '80, odată cu apariția serviciilor psihologice. În anul 1988 a fost elaborată Rezoluția Comitetului de Stat pentru Educație cu privire la introducerea unității de psiholog în toate instituțiile de învățământ din țară. Sarcinile asistenței psihologice sunt rezolvate în cadrul activităților individuale și de grup cu copiii; training-uri, seminare-practice, lecții cu părinții și cadrele didactice; activități privind pregătirea psihologică a copiilor pentru școală; activități tematice cu părinții, consilierea părinților. În acest sens, asistența psihologică cuprinde mai multe direcții: educație psihologică și profilaxie; diagnostic psihologic; dezvoltare psihologică; consiliere psihologică.

Singapore este țara în care educația este calea esențială prin care își poate maximiza accesul și avantajul în economia globală, iar psihologul are o implicație majoră în mediul educațional și cel al formării profesionale. Conform Ministerului Educației din Singapore, intervenția directă asupra factorilor psihosociali ai învățării poate fi o modalitate eficientă de dezvoltare a unor dimensiuni potențiale ale personalității. Spectrul implicării profesionale al psihologului educațional din Singapore este unul bine delimitat, iar sarcinile sunt concrete și riguros formulate. În mare parte, rolul psihologului este similară cu cea a psihologilor școlari din Occident. Serviciile

psihologice educaționale dețin un rol esențial în prevenția, remedierea și intervenția în rezolvarea problemelor, căutând să ajute școlile să-și dezvolte capacitatea maximală de satisfacere a diverselor nevoi ale elevilor, oferind cursuri de instruire pentru coordonatorii de sprijin pentru învățare, educatori aliați și profesori din diverse domenii. Activitățile psihologului educațional cuprind programe care vizează prevenția și/sau detectarea timpurie a problemelor. Direcțiile de lucru ale psihologului ce activează în mediul școlar sunt îndreptate spre reducerea sau eliminarea factorilor de risc și creșterea factoriilor de protecție; spre încurajarea elevilor să-și dezvolte potențialul.

Psihologul școlar în Spania contribuie la necesitatea de a combina școala din ce în ce mai competitivă și solicitantă, care încurajează includerea și dezvoltarea cuprinzătoare a tuturor elevilor, nevoia de a lucra în echipă și de a construi un spațiu eficient de asistență pentru elevi, părinți și cadre didactice. De altfel, în Spania, psihologia educației ocupă locul doi, după psihologia clinică, din punct de vedere al profilurilor de activitate profesională.

În Ungaria profesia de psiholog nu este definită din perspectiva activităților, ci mai degrabă, din punctul de vedere al formării. În același timp, există trei domenii în care profesia este privită diferit: în primul rând, în sectorul de afaceri, consiliere a persoanelor fizice și în psihologie generală, acestea având o contribuție națională. Datorită reformelor din ultimii ani, în Ungaria serviciul psihologic școlar este funcțional și bine structurat. Această activitate este direcționată spre activitatea cu copiii, profesorii și părinții. Totodată, se pune în continuare accent pe crearea condițiilor pentru a aduce psihologul școlar în fiecare școală – aceasta considerându-se o prioritate.

Cu privire la dimensiunile prezentate conform unor studii internaționale, pentru 73% din țările europene există un statut recunoscut legal pentru psihologi în sistemul de învățământ. Calificarea profesională necesară în multe țări este cel puțin nivelul masteratului în psihologie. Astfel, pentru a ocupa profesia de psiholog educațional, țările precum Franța, Letonia, Olanda, România, Republica Slovacă, Marea Britanie necesită o specializare în acest domeniu. Cu privire la durata formării universitare se menționează că majoritatea țărilor europene necesită număr diferit de ani, iar cu referire la instruirea specializată în psihologie școlară se indică faptul că Franța, Austria, Luxemburg organizează și un curs de formare specializată. Totodată câteva universități, începând cu anul 2010, au introdus programe de masterat pentru psihologii educaționali: Universitatea Comenius din Bratislava; Universitățile belgiene din Louvain și Liège. Sunt puține țări care oferă sprijin profesional psihologilor la începutul carierei. Austria, Croația, Luxemburg și Marea Britanie par să aibă cea mai structurată metodă. În mai multe țări (Bulgaria, Letonia, Lituania, Olanda, Spania), psihologii nu au

suficientă experiență practică și nici sprijin specific la începutul carierei. În Olanda, a fost creat un post master de 2 ani într-o universitate: psihologii lucrează 4 zile pe săptămână în domeniu și participă o zi pe săptămână la acest training. În Malta, stagiarii după absolvirea unui curs de licență și a experienței profesionale, urmează un curs de masterat specializat în Psihologie: fie în *psihologia educației*, fie în *psihologia de orientare*, apoi psihologii educaționali beneficiază de o practică supravegheată de 2 ani [3].

Studiile prezentate reliefează necesitatea armonizării asigurării activității psihologice din Republica Moldova cu structurile internaționale de succes în domeniul educației.

Activitatea psihologică la nivel internațional actualmente este ghidată, în aspect general, de Federația Europeană a Asociațiilor Psihologilor – EFPA (*European Federation of Psychologists' Associations*). În 2005, Federația Europeană a Asociațiilor Psihologilor a adoptat sistemul EuroPsy – Certificatul European în Psihologie, ca un pas înainte către o certificare transfrontalieră a calificărilor necesare psihologilor europeni. EuroPsy definește un set de cerințe privind educația care trebuie primită de psihologi în mediul academic, dar și competențele profesionale și angajamentul etic care se așteaptă de la psihologi. Federația Europeană a Asociațiilor Psihologilor consideră că acestea sunt precondiții pentru ca un psiholog să poată oferi servicii adecvate. În prezent, sistemul este pus în aplicare în unele țări și este absorbit din ce în ce de mai multe state din Europa. EuroPsy face distincția între „domeniile de competență” sau „domenii de practică” care vizează faptul că deținătorii certificatului european sunt considerați calificați într-un domeniu specific de activitate. Pentru a fi înregistrați ca și calificați într-un anumit domeniu, psihologii trebuie să fi desfășurat activitate în supervizare în respectivul domeniu și să facă dovada deținerii de competențe suficiente. EuroPsy reprezintă, în mod clar, un pas înainte față de perioada când psihologii din Europa aveau calificări foarte diverse, chiar divergente. Cu toate acestea, sistemul de certificări EuroPsy are și unele limite: se referă doar la nivelul de bază al calificărilor, necesar pentru a dobândi statutul de psiholog certificat la nivel european (acest lucru înseamnă că nu sunt discutate condițiile ideale, ci condițiile minime); există dificultăți în stabilirea clară a legăturii între „domeniile de competență” sau „domenii de practică”, adică în stabilirea standardelor pentru psihologii dintr-un anumit domeniu [1; 2].

În concluzie menționăm că analiza studiilor realizate ne reliefează detalii importante cu privire la impactul politicilor internaționale asupra asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general. Totodată aceste studii oferă oportunități de a cunoaște dimensiunile specifice activității psihologului în fiecare țară, vizând aspecte cu referire la – activitatea psihologică realizată în general; – activitatea psihologică realizată pentru sistemul educațional, și, în special, pentru sistemul de învățământ general.

Activitatea psihologică realizată în general denotă informații cu privire la:

- Reperele legislative cheie care au creat cadrul politic cu privire la asigurarea activității psihologice;
- Acte normative care reglementează profesia de psiholog, activitatea psihologică în sistemul public și privat;
- Ordinele profesionale unice înființate prin lege cu diferite exigențe;
- Structurile internaționale și naționale (asociații, colegii, uniuni, societăți, rețele, organizații, delegații, centre, secții, Cabinete de psihologie etc.) existente care ghidează activitate psihologică;
- Statutul și normele Federației Europene a Asociațiilor Profesionale de Psihologi;
- Autoritățile competente care emit acte de recunoaștere a diplomelor și calificărilor profesionale;
- Instituțiile abilitate să emită acte cu caracter normativ;
- Autoritățile existente la nivelul Comisiei Europene, care emit acte de recunoaștere, valabile în toate statele membre ale Uniunii Europene;
- Furnizorii de formare inițială și continuă în domeniul psihologiei, acreditați;
- Standardele ocupaționale/profesionale pentru psihologi;
- Domeniile valorificate în cadrul psihologiei (Psihologia clinică; Psihoterapie; Psihologia muncii / Psihologia organizațională; Psihologia transporturilor; Psihologia aplicată în servicii; Psihologia Educațională; Psihologia aplicată în domeniul Securității Naționale; Psihologie judiciară etc.);
- Comisii responsabile pentru diverse domenii ale psihologiei (Psihologia clinică; Psihoterapie; Psihologia muncii / Psihologia organizațională; Psihologia transporturilor; Psihologia aplicată în servicii; Psihologia Educațională; Psihologia aplicată în domeniul Securității Naționale; Psihologie judiciară etc.), precum și comisii pentru *Metodologie, Deontologie* etc.;
- Grupuri profesionale ale psihologilor pentru mai multe domenii: protecția copilului; criză și psihologie traumatică; psihoterapie; dezvoltarea timpurie a copilului și relațiile de familie; sănătatea muncii; psihologia muncii și organizațională; orientarea sexuală și diversitatea de gen; antrenamentul mental (sport și arte); relația profesională cu profesorii psihologi; sănătatea primară; educație, învățare/studii; psihologia juridică / criminalistică; neuropsihologie; psihologia traficului; psihologia copiilor și adolescenților; psihologia școlară; sănătate mintală pentru adulți etc.;
- Cercetarea în domeniul psihologiei;
- Normele de avizare a metodelor și tehnicilor de evaluare și asistență psihologică;

- Reguli și norme de acces și exercitare, concretizată prin obligația legală de deținere a unui document care să ateste *titlul profesional de psiholog*;
- Activități științifice colaborative a psihologilor cu alți specialiști din domenii apropiate;
- Tipuri de norme a activității psihologului și modalități de salarizare a psihologilor etc.

Activitatea psihologică realizată pentru sistemul educațional, și, în special, pentru sistemul de învățământ general:

- Acte normative care reglementează activitatea psihologului în sistemul educațional;
- Structurile internaționale și naționale existente care ghidează activitate psihologică educațională;
- Instituțiile care oferă formare inițială și continuă în domeniul psihologiei educaționale;
- Standardele ocupaționale pentru psihologii educaționali (consilieri școlari, psihologi școlari);
- Direcțiile de activitate în domeniul educațional;
- Comisii responsabile pentru domeniul psihologiei educaționale;
- Grupuri *de lucru profesional ale psihologilor* pentru domeniul educațional: relația profesională cu profesorii psihologi; educație, învățare / studii; psihologia școlară; etc.;
- Cercetarea în domeniul psihologiei educaționale;
- Rețelele de cercetare existente care furnizează informațiile necesare pentru psihologia educațională;
- Reguli și norme de acces și exercitare, a titlului profesional de psiholog educațional;
- Modalități de valorificare a activității psihologice în sistemul de învățământ pentru fiecare treaptă de învățământ;
- Titlurile utilizate pentru a descrie activitatea specialiștilor psihologi în domeniul educațional: psiholog, psiholog educațional (psiholog în educație), consilier școlar, consilier educațional, psihopedagog, psiholog în școli sau psiholog școlar;
- Modalități de a oferi o perspectivă internațională psihologiei educaționale;
- Numărul psihologilor din sistemul de învățământ, în diferite țări, raportat la numărul de copii/elevi/tineri;
- Diferențele în natura serviciilor oferite de psihologii din sistemul educațional în diferite țări;
- Competențele pe care trebuie să le poseze un psiholog educațional;
- Tipuri de pregătirea profesională a psihologilor din sistemul de învățământ general;

- Dezvoltarea și evaluarea programului de activitate a psihologului educațional;
- Modalitățile de colaborare dintre psiholog și alți actori educaționali (elevi, cadre didactice și de conducere, părinți);
- Dimensiuni cu privire la evaluarea individuală a copiilor care pot prezenta dificultăți cognitive, emoționale, sociale sau comportamentale;
- Dezvoltarea și implementarea programelor de intervenție primară și secundară;
- Instituțiile în care pot activa psihologii educaționali etc.

Studiile realizate oferă posibilitatea de a actualiza la nivel internațional informațiile despre asigurarea activității psihologului în sistemul educațional; despre structurile care au impact asupra educației, psihologiei și psihologiei educaționale; despre pregătirea, rolurile, funcțiile și responsabilitățile psihologilor care activează în sistemul de învățământ general.

Evident că în politicile internaționale se regăsesc multe idei care pot fi valorificate. Din această perspectivă unele obiective prioritare, care necesită realizate în Republica Moldova pentru asigurarea activității psihologice eficiente în sistemul de învățământ general sunt:

- Elaborarea legislației naționale cu privire la exercitarea profesiei de psiholog și armonizarea acesteia cu legislația internațională, a Uniunii Europene;
- Crearea Asociației Psihologilor din Republica Moldova; Asociației Psihologilor din Sistemul Educațional care să fie viabile, funcționale și să contribuie la dezvoltarea psihologiei;
- Dezvoltarea unui program eficient de formare profesională inițială și continuă – psihologul școlar trebuie să aibă pregătirea necesară pentru a lucra cu toate subsistemele și actorii instituției educaționale în ansamblu;
- Reglementarea activității practice – pe lângă studiile universitare, psihologii din sistemul de învățământ general trebuie să parcurgă un program de training și supervizare (avizat în cadrul instituțiilor de profil sau a unei asociații profesionale);
- Dezvoltarea domeniului prin stimularea colaborării locale și internaționale (proiecte comune, psihologi și profesori invitați, inițiative editoriale etc.), racordarea la prevederile UE privind calitatea serviciilor oferite de psihologul din sistemul de învățământ general;
- Formarea profesională a psihologilor din sistemul de învățământ general și pe dimensiuni înguste cu accent pe intervenția în situații de criză;
- Promovarea imaginii psihologului școlar la nivel național;
- Dezvoltarea structurilor care coordonează și monitorizează procesul de asigurare a activității psihologice în sistemul de învățământ general etc.

Referințe bibliografice:

1. GHIBAN, A.-M. *Competențele psihologului specializat în psihologia muncii și organizațională. România.* [Accesat 05.08.20]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/120-125_1.pdf
2. *European Federation of Professional Psychologists' Associations.* [Accesat 05.08.20]. Disponibil: <http://www.efpa.eu/>
3. CORMAN, F. *Les psychologues scolaires européens améliorent l'apprentissage tout au long de la vie.* [Accesat 21.09.20]. Disponibil: https://www.afpen.fr/IMG/sites/www/IMG/pdf_resume_doc_ESPIL3.pdf

II. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT GENERAL: *POLITICI NAȚIONALE*

2.1. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT GENERAL DIN REPUBLICA MOLDOVA PRIN PRISMA PROVOCĂRILOR SOCIETALE

Orice sistem (natural, social, cultural sau economic) are proprietatea fundamentală de a-și schimba organizarea și starea funcțională, sub presiunea unor influențe externe și a dinamicii interacțiunii dintre părțile sale componente. Societatea umană nu face excepție de la această regulă. Și-au pus amprenta asupra ei schimbările sociale produse în diferite perioade istorice ale umanității, marcate de numeroase evenimente locale sau globale, de transformări ale raporturilor politice, economice și culturale dintre țările lumii sau de etape de progres ori regres economic. Specialiștii au argumentat că existența omului într-o colectivitate ancorată într-un anumit context socio-cultural, economic și geopolitic este marcată de schimbările sociale care au loc în timpul în care acesta se naște, este socializat și apoi începe să acționeze în virtutea status-rolurilor pe care și le asumă [20]. Autorul B. Valade afirmă că schimbările sociale pot fi definite prin ansamblul prefacerilor care sunt observabile la nivelul structurii, organizării și funcționării unei anumite colectivități și care modifică cursul istoriei acesteia, la care se adaugă transformarea de-a lungul timpului a instituțiilor sociale, precum și a practicilor sociale și culturale [apud 20].

De altfel schimbările sociale sunt în relație directă cu toate problemele societale care apar la diferite etape în sistemului educațional.

De altfel, provocările societale create de realitatea din întreaga lume sunt valorificate în diverse cercetări științifice. În acest context, un document important este *Strategia Națională de Dezvoltare 2030 a Republicii Moldova: adaptarea și răspunsurile la provocările globale și transformarea societății* care prin capitolul *Provocările globale și regionale* face trecerea în revistă a principalelor forțe, factori care vor schimba definitiv lumea către 2030. Transformările expuse contează în calitate de factorii externi determinativi în crearea condițiilor, formării realităților economice și societale dominante inclusiv pentru Republica Moldova. Respectiv din *Strategia Națională de Dezvoltare „MOLDOVA” 2030, strategiile sectoriale și programele-cadru ale UE* se reliefează un alt document și anume *Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023* (Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 381/2019) cu *Planul de acțiuni privind implementarea acestuia*. Acesta reprezintă documentul de referință în baza căruia Ministerul Educației, Culturii și Cercetării asigură elaborarea politicii naționale în domeniul cercetării și inovării.

Important este să menționăm faptul că *Programul național* intervine cu o abordare sistemică pe termen lung a dezvoltării durabile a unei societăți sănătoase, armonioase, orientate spre educarea unei societăți bazate pe cunoaștere, competitive, capabile să răspundă la provocările timpului, unde, luând în considerare cerințele contemporane pentru dezvoltarea durabilă, cercetările (fundamentale și aplicative) au ca obiectiv realizarea și asigurarea unui suport științific necesar pentru soluționarea problemelor sociale.

Programul național se realizează prin proiectele de cercetare și inovare care corespund celor 5 priorități strategice ale domeniilor cercetării și inovării: I. Sănătate; II. Agricultură durabilă, Securitate alimentară și siguranța alimentelor; III. Mediu și schimbări climaterice; IV. Provocări societale; V. Competitivitate economică și tehnologii inovative.

Provocările societale sunt prezentate în direcții strategice precum:

- Inovațiile sociale, educaționale și culturale pentru integrare și adaptare;
- Migrația, diaspora și schimbările sociodemografice;
- Patrimoniul material și imaterial;
- Valorificarea capitalului uman și social.

Analizând ultima direcție strategică prezentată, *Valorificarea capitalului uman și social*, observăm că se pune accent pe schimbările sociale rapide din ultimii ani care au impact asupra calității vieții și siguranței psihosociale, dar și asupra aspectelor de integrare socială a persoanelor. Se accentuează ideea că valorificarea capitalului uman și social este un factor esențial în dezvoltarea socio-economică a țării noastre. Tendințele actuale demonstrează necesitatea extinderii cercetărilor spre resursa umană. Printre rezultate scontate la această dimensiune se menționează:

- a) dezvoltarea unui sistem de protecție social, solid și incluziv;
- b) consolidarea expertizei științifice în domeniul științelor educației, asistenței sociale, psihologice și psihopedagogice;
- c) consolidarea expertizei științifice în domeniul îmbătrânirii active a populației;
- d) elaborarea politicii de reconciliere a obligațiilor de muncă cu cele ale vieții de familie;
- e) diminuarea riscurilor de sărăcie (dezvoltarea rezilienței, formarea abilităților psihologice de gestionare a situațiilor de criză, crearea condițiilor psihosociale în asistarea traseului profesional);
- f) adaptarea sistemului educațional la noile abordări din societatea contemporană [15].

Evident că provocările societale care influențează sistemul educațional au consecințe asupra tuturor instituțiilor și reprezentanților din cadrul acestuia. Institutul de Științe ale Educației asigură sistemul educațional cu produse menite de a realiza transformări înaintate de societate, de globali-

zare, demonstrând viabilitatea acțiunilor întreprinse în acest sistem. Globalizarea este un fenomen total, care implică competiții largite la nivelul tuturor națiunilor, în toate domeniile vieții, dinamicitate ca spirit al lumii. Pentru a înțelege mult mai bine consecințele globalizării, această realitate trebuie văzută în ansamblul prezenței aspectelor contradictorii, tensiunilor, dar și al complementarității identităților naționale cu noua identitate mondială. Necesitatea depășirii tensiunilor, ocupă un rol central în problematica secolului al XXI-lea. Cunoașterea modalităților de manifestare a stărilor de tensiune, a cauzelor care le generează, ne pot introduce în decodificarea complexității și diversității polilor generatori de neliniște sau, din contra, de încredere în găsirea soluțiilor pentru rezolvarea acesteia.

Anterior, în cadrul proiectelor IȘE, direcțiile de cercetare în educație s-au referit la *Valorificarea resurselor umane, naturale și informaționale pentru dezvoltarea durabilă a economiei țării, Patrimoniul național și dezvoltarea societății*, ale căror priorități strategice se înscriau în elaborarea bazelor psihopedagogice și axiologice ale formării și dezvoltării personalității integre, în argumentarea științifică a schimbării paradigmei managementului educațional de calitate, în identificarea factorilor sociali, psihologici și pedagogici de formare a resurselor umane pentru economia națională prin sistemul educațional. Activitatea de cercetare în științele educației și sociale este desfășurată în cadrul proiectelor instituționale naționale și internaționale. Rezultatele științifice ale cercetătorilor sunt implementate în finalitățile științifico-didactice, care conduc la reformarea sistemului de învățământ general în mod special.

În acest sens important este și faptul că educația trebuie să transmită eficient și pe scară largă acel volum de cunoștințe și informații adaptate noii civilizații a globalizării, care să nu copleșească prin cantitate, dar să contribuie la dezvoltarea oamenilor la nivel individual și comunitar. Educația trebuie să traseze transformările noii lumi aflate în permanentă mișcare și, în același timp, să pună la dispoziția oamenilor instrumentele de orientare cu ajutorul cărora acestea să-și găsească drumul afirmării și dezvoltării continue. În acest context, educația realizează un rol primordial pentru reformele din sistem prin reconceptualizarea elaborării produselor de realizare a transformărilor, pe de o parte, și prin activitățile de formare continuă a cadrelor didactice și manageriale, pe de altă parte.

În articolul *Globalizarea și cercetarea psihopedagogică* am menționat faptul că este importantă lărgirea ariei cercetărilor spre dezvoltarea sistemului de educație timpurie prin diversificarea acestuia, implementarea noilor curricula, promovarea tehnologiilor educaționale contemporane; spre dezvoltarea tinerilor pentru realizarea individuală, socială în baza valorilor general-umane și naționale; spre asigurarea accesului și a șanselor egale la

educație a tuturor copiilor și tinerilor; spre dezvoltarea sistemului de educație pe parcursul întregii vieți. Devine o necesitate diversificarea conținuturilor învățământului gimnazial și liceal în funcție de aptitudinile copiilor, necesitățile regiunilor, posibilitățile școlii și asigurarea confortului sănătății moral-spirituale, sociale, psihice și fizice ale elevilor, în procesul educațional. Trebuie să optăm pentru păstrarea nivelului academic internațional de pregătire, prin integrarea disciplinelor, prin implementarea transdisciplinarității și interdisciplinarității, elaborarea conținuturilor relevante socializării. Nu în ultimul rând este necesar de a activa transferul de tehnologii educaționale noi, moderne, în procesul de predare-învățare-evaluare în instituțiile de învățământ, a asigura mobilitatea și adaptarea socială a absolvenților în procesul de angajare în câmpul muncii [1].

Pentru cercetările din această perioadă rămân a fi relevante toate dimensiunile enumerate. Un moment important pentru întreaga comunitate științifică din Republica Moldova, precum și pentru cercetarea din cadrul Institutului de Științe ale Educației a început în septembrie 2019, perioada în care Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare a anunțat lansarea concursului „Program de Stat” (2020-2023) în vederea finanțării proiectelor de cercetare științifică fundamentală și/sau aplicativă care au drept scop dobândirea de noi cunoștințe, formularea și verificarea a noi ipoteze și teorii într-un domeniu sau mai multe domenii ale științei, în corespundere cu prioritățile și direcțiile strategice aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 381/2019. Astfel au fost prezentate prioritățile și direcțiile strategice în domeniul cercetării și inovării. De altfel, au fost respectate condițiile de participare la concurs care au indicat și faptul că cercetările fundamentale și aplicative vor răspunde rezultatelor scontate conform direcției strategice, indicate anterior și vor fi orientate spre integrarea rezultatelor științifice și inovaționale din RM în Spațiul European de Cercetare, precum și spre integrarea în rețele de infrastructură regională și internațională; vor fi îndreptate spre sporirea sinergiei între domeniile de cercetare, antrenarea unui spectru de organizații din domeniul cercetării-inovării, raționalizarea finanțării cu asigurarea valorificării nivelului de excelență și vizibilității proiectului etc.

Cercetătorii din cadrul Institutului de Științe ale Educației au înaintat pentru concurs câteva proiecte care au fost aprobate în lista proiectelor selectate de către ANCD pentru finanțare. În dorința de a colabora în domeniul cercetării, inovării și dezvoltării au fost stabilite acorduri de parteneriat cu alte instituții din țară precum Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea de Stat din Tiraspol cu sediul în mun. Chișinău, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” și Universitatea de Stat din Cahul „Bogdan-Petriceicu Hașdeu”.

În acest sens evidențiem că actualmente Institutul de Științe ale Educației este organizație *leader* pentru 3 proiectele (1 proiect fundamental și

2 aplicative) din cadrul Priorității strategice IV – *Provocări societale* înscrise în Registrul de stat al proiectelor din sfera științei și inovării:

1. **Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale** (98/23.10.19 A); conducător de proiect Ludmila FRANȚUZAN, doctor în științe pedagogice, conferențiar cercetător.

2. **Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane** (152/23.10.19 F); conducător de proiect Oxana PALADI, doctor în psihologie, conferențiar universitar.

3. **Fundamentarea paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice în contextul provocărilor societale** (206/23.10.19 A); conducător de proiect Nelu VICOL, doctor în științe filologice, conferențiar universitar.

Institutul de Științe ale Educației este și instituție partener, pentru proiectul aplicativ:

4. **Cadrul conceptual, metodologic și managerial al educației non-formale în Republica Moldova** (203/23.10.19 A); conducător de proiect Valentina BODRUG-LUNGU, doctor habilitat în științe pedagogice, conferențiar universitar (*leader* pentru acest proiect este Universitatea de Stat din Moldova).

Rezultatele concursului național al proiectelor de cercetare și inovare, au fost aprobate prin Decizia Colegiului Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare, Nr. 01 din 03.01.2020, ord. nr. 01-PC din 10 ianuarie 2020 [4].

Proiectul **Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane** este înscris în Registrul de stat al proiectelor din sfera științei și inovării cu cifrul 20.80009.1606.10. În procesul evaluării de către experții ANCD proiectul a fost apreciat cu 90,6 puncte – de către expertul 1; cu 84,4 puncte – expertul 2; și cu 80,2 puncte – de către expertul 3; deci punctajul mediu acumulat a fost – 85,1. Pentru acest proiect este important parteneriatul cu Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Departamentul Psihologie în ceea ce privește desfășurarea activităților de cercetare în comun. Aici rezultatele scontate, conform Hotărârii de Guvern nr. 382/2019 sunt dezvoltarea unui sistem de protecție social solid și incluziv; consolidarea expertizei științifice în domeniul științelor educației, psihologie și psihopedagogice precum și adaptarea sistemului educațional la noile abordări din societatea contemporană.

Valoros pentru proiectul respectiv este potențialul științific. Din echipa de cercetători ai Institutului de Științe ale Educației fac parte: Bucun Nicolae, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, consultant științific; Bolboceanu Aglaida, doctor habilitat în psihologie, profesor cercetător, cer-

cetător principal; Paladi Oxana, doctor în psihologie, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator; Cucer Angela, doctor în psihologie, conferențiar cercetător, cercetător științific coordonator; Rusnac Virginia, doctor în psihologie, cercetător științific superior; Lungu Tatiana, cercetător științific stagiar; Marț Viorica, cercetător științific; Furdui Emilia, cercetător științific; Batog Mariana, cercetător științific; Cuconășu Mariana, cercetător științific stagiar; iar din echipa de cercetători ai Universității de Stat din Moldova: Potâng Angela, doctor în psihologie, conferențiar universitar, cercetător științific superior; Cojocaru Natalia, doctor în psihologie, conferențiar universitar, cercetător științific superior; Cerlat Raisa, doctor în psihologie, cercetător științific superior; Tarnovski Ana, doctor în psihologie, cercetător științific; Dolinski Cristina, cercetător științific stagiar; Guțu Olga, cercetător științific stagiar.

Proiectul definește bazele teoretice și praxiologice ale asigurării activității psihologice în învățământul general din perspectiva abordărilor societale contemporane. Pentru a răspunde acestora sunt promovate investigații cu referire la asigurarea condițiilor psihologice optime în desfășurarea procesului de învățământ general. Cercetarea propune analiza politicilor naționale și internaționale cu referire la asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general; realizarea expertizei metodologiilor existente de asigurare psihologică; elaborarea dimensiunilor conceptuale și a modelelor de asigurare a activității psihologice în sistemul de învățământ general; actualizarea, adaptarea, elaborarea, experimentarea, validarea, implementarea și diseminarea complexelor de metodologii pentru prevenție, evaluare și intervenție psihologică per diverse domenii de dezvoltare: cognitiv; afectiv; psihocomportamental – din perspectiva schimbărilor reale în societatea contemporană. Realizarea unei astfel de cercetări, devine o direcție strategică de asigurare a calității învățământului și poate fi valorificată prin: prevenirea dificultăților în dezvoltarea copilului; optimizarea procesului de adaptare psihosocială la noile condiții societale; facilitarea comunicării eficiente în vederea antrenării abilităților sociale; asigurarea parteneriatelor eficiente în scopul construirii relațiilor pozitive; selectarea metodologiilor și instrumentelor de evaluare și intervenție în funcție de vârsta și particularitățile de dezvoltare ale copilului etc.

Astfel, vor fi actualizate, adaptate și elaborate complexe de metodologii psihologice pentru dezvoltarea personală; formarea și dezvoltarea competențelor prosociale; comunicare; colaborare și cooperare; negociere; relaționare; adaptare la situațiile solicitante ale vieții; rezolvarea problemelor și luarea deciziilor; autodezvoltare; autoevaluare; depășirea situațiilor de criză, conflict și risc etc. Vor fi aplicate complexe de metodologii și instrumente psihologice pentru reabilitarea, integrarea și includerea în societate a copiilor cu cerințe educaționale speciale.

Obiectivele proiectului se referă la: analiza politicilor naționale și internaționale cu referire la asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general, realizarea analizei metodologiilor existente de asigurare psihologică în sistemul de învățământ general; elaborarea dimensiunilor conceptuale și modelelor de asigurare a activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane; actualizarea, adaptarea, elaborarea, experimentarea și validarea complexelor de metodologii pentru prevenție, evaluare și intervenție psihologică; definitivarea complexelor de metodologii pentru prevenție, evaluare și intervenție psihologică; implementarea și diseminarea rezultatelor obținute în cadrul proiectului [12].

În conformitate cu obiectivele cercetării au fost preconizate câteva rezultate care se referă la determinarea: problemelor societale contemporane influente asupra asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general; politicilor naționale și internaționale cu referire la asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general; instrumentelor, metodelor de analiză a metodologiilor existente de asigurare psihologică în sistemul de învățământ general; domeniilor, indicatorilor, criteriilor, instrumentelor de analiză a asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general.

În acest context amplu au fost analizate documentele naționale existente care reglementează activitatea psihologilor din sistemul educațional din țara noastră precum *Regulamentul cu privire la organizarea și desfășurarea activității psihologului în instituțiile de învățământ din R. Moldova*, aprobat la ședința DGECTS din 20.06.2018 [16]; *Reperete metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general*, care stabilesc modul de organizare și desfășurare a activității psihologului în instituțiile de învățământ general, fapt ce constituie o activitate complexă, sistematică, orientată spre optimizarea procesului educațional și asigură dezvoltarea progresivă a personalității copilului etc. [19]. Au fost analizate și alte acte legislative aprobate în domeniul de competență de care trebuie să țină cont psihologul pentru buna organizare și desfășurare a activității *Codul Educației al Republicii Moldova Nr. 152 din 17 iulie 2014* [3]; *Codul de Etică al Cadrului didactic*, aprobat prin ordinul ME nr. 831 din 07 septembrie 2015 [2]; *HG nr. 270 din 08 aprilie 2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistență și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului* [5]; *HG nr. 732 din 16.09.2013 cu privire la Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică și Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică* [6]; *Legea nr. 140 din 14 iunie 2013 cu privire la protecția specială a copiilor aflați în situații de risc și a*

copiilor separați de părinți [8]; Legea nr. 45-XVI din 01 martie 2003 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie [9]; Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului, ordinul ME nr. 99 din 26.02.2015 [10]; Metodologia de organizare și funcționare a Centrului de Resurse pentru Educația Incluzivă din instituția de învățământ preuniversitar, ordinul ME nr. 100 din 26.02.2015 [11]; Instrucțiunea de aplicare în educația timpurie a Metodologiei de evaluare a dezvoltării copilului, ordinul MECC nr. 343 din 22.03.2018 [7]; Planului educațional individualizat. Structura-model și ghidul de implementare, ordinul MECC nr. 671 din 01 august 2017 [14]; Planul educațional individualizat pentru copii cu cerințe educaționale speciale din instituțiile de educație timpurie, ordinul MECC nr. 1780 din 03.12.2018 [13]; Regulamentul de atestare a cadrelor didactice din învățământul general, profesional tehnic și din cadrul serviciilor de asistență psihopedagogică, ordinul MECC nr.62 din 23.01.2018 [17]; Regulamentul-cadru al Comisiei multidisciplinare intrașcolare din instituția de învățământ primar, secundar, ciclul I și II, ordinul MECC nr. 683 din 03.06.2019 [18] etc. În baza examinării documentelor, au fost identificați indicatori și criterii de analiză a asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general.

Importanța și necesitatea activităților de cercetare propuse reliefează necesitatea elaborării unei viziuni integrate de dezvoltare a asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general pentru: promovarea calității în învățământ; asigurarea activității psihologilor, cadrelor didactice și de conducere din sistemul de învățământ general cu complexe de metodologii de prevenție, evaluare și intervenție psihologică; crearea unui sistem coerent de parteneriat „elev-cadru didactic-psiholog-familie”; asigurarea unui mediu școlar prietenos, protectiv și incluziv; asigurarea suportului necesar cadrelor didactice și cadrelor de conducere în desfășurarea procesului educațional eficient; prevenirea dificultăților în dezvoltarea copilului prin identificarea factorilor de risc; facilitarea antrenării abilităților sociale ale copiilor în procesul de învățare și relaționare; diminuarea violenței și a comportamentelor agresive ale copiilor și a altor actori educaționali; incluziunea școlară a copiilor aflați în dificultate; fortificarea structurilor de asistență psihopedagogică din diferite regiuni ale țării; elaborarea unui sistem managerial de asigurare a activității psihologice în învățământul general.

Noutatea și originalitatea cercetărilor propuse rezidă în: proiectarea, edifierea și lansarea unei concepții noi integrate cu referire la dimensiunile teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane; oferirea unei viziuni unitare asupra principiilor, mecanismelor, condițiilor și metodelor care fac posibilă relevarea și explicarea asigurării activității psihologice în sistemul educațional; demonstrarea specificului în elaborarea

rea noilor complexe de metodologii pentru prevenție, evaluare, intervenție psihologică per diverse domenii de dezvoltare: cognitiv; afectiv; psiho-comportamental; exprimarea unicității proiectării, actualizării, elaborării și dezvoltării unui complex metodologic cu referire la dezvoltarea personală, adaptarea psihosocială, reglarea emoțională, orientarea valorică, dezvoltarea creativității, gestionarea stresului, diminuarea *bulling*-ului ș.a.; asigurarea prestigiului profesiei de psiholog în sistemul educațional etc.

Ne propunem asigurarea psihologilor și a altor actori educaționali cu publicații teoretico-aplicative; implementarea rezultatelor proiectului în programe de perfecționare a psihologilor școlari, în planurile de pregătire a psihologilor în instituțiile superioare de învățământ; în publicații, seminare speciale, cursuri de formare, mese rotunde, ateliere, emisiuni TV și radio științifico-populare cu referire la subiectul cercetat. O altă dimensiune se referă la participarea psihologilor în cadrul activităților științifice și de perfecționare profesională la nivel național și internațional; în procesul fundamentării și elaborării strategiilor naționale de dezvoltare a educației; în procesul informării societății cu referire la asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general etc.

Rezultate științifice preconizate în cadrul proiectului *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*:

- Abordări contemporane în descrierea problemei;
- Metodologii de analiză a activității psihologice în sistemul de învățământ general; domenii; criterii; indicatori; indici;
- Baze de date experimentale referitor la situația actuală și nevoile de asigurare psihologică ale beneficiarilor;
- Sugestii (reper) conceptuale ale dezvoltării activității psihologice în structura sistemului educațional modern;
- Concepția asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general care prezintă argumente pentru nevoia de schimbare (analiza situației; rezultatele constatării; scopul cercetării; obiectivele cercetării; acțiunile de management inovativ; algoritmul activităților de cercetare; metodologiile necesare etc.);
- Model de cercetare experimentală referitor la nevoile de restructurare a asigurării activității psihologice în sistemul educațional;
- Seturi de materiale experimentale pentru asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general;
- Bază de date obținută în experimentul de aprobare a materialelor elaborate;
- Complexe metodologice aprobate pentru asigurarea activității psihologice în sistemul educațional modern;

- Informații referitoare la modalitățile de aplicare a rezultatelor de către psihologii școlari;
- Structuri organizaționale de diferit nivel pentru asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general.

Fezabilitatea proiectului este asigurată de potențialul creativ și de experiența în domeniul cercetării științifice a membrilor echipei. Succesul în realizarea temei este asigurat de potențialul logistic suficient al Institutului de Științe ale Educației, Universității de Stat din Moldova – de entuziasmul și atmosfera creatoare din aceste instituții.

Aria de impact a rezultatelor poate fi extinsă asupra fundamentării și modernizării curriculumului școlar prin susținerea psihologică; domeniului de formare a competențelor profesionale ale psihologilor practicieni la nivel de formare inițială și continuă; elaborării materialelor valide pentru activitatea psihologilor din învățământul general; valorificarea rezultatelor prin implementarea lor în activitatea tuturor psihologilor.

Proiectul dat se încadrează în problematica programelor europene de cercetare pe dimensiunea asigurării calității în educație și crearea unei societăți bazate pe cunoaștere (domeniul strategic). În acest context, subiectul cercetării poate defini și subiectul unui proiect european sau regional „conexiunea inversă ca factor de asigurare a calității și a funcționalității sistemelor de învățământ”. În mod special ne dorim colaborări cu instituții de cercetare la nivel internațional.

Conform obiectivelor proiectului sunt analizate problemele apărute în urma schimbărilor societale contemporane influente asupra asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general. Unele dintre problemele care repercusează asupra asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general sunt: fenomenul migrației, problemele demografice, criza economică, sărăcia, violența în societate și familie, lipsa cadrelor didactice și a psihologilor în sistem etc.

La acest subiect, cercetătorii din cadrul proiectului au realizat o analiză a datelor privind numărul psihologilor din instituțiile de învățământ general. Menționăm că aceste date au fost prezentate Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică de către Serviciile raionale/municipale de asistență psihopedagogică, constatându-se existența unor dificultăți identificate la nivel de raion/municipiu privind asigurarea asistenței psihologice în învățământul general. Respectiv, în instituțiile de învățământ general din Republica Moldova activează circa 430 de psihologi. Dintre aceștia cei mai mulți psihologi activează în mun. Chișinău, aproximativ 140 de specialiști, iar cei mai puțini psihologi sunt în raioanele Cantemir și Nisporeni. La nivel de raion/municipiu activează circa 50 de psihologi în Serviciile de asistență psihopedagogică. Respectiv, raportând numărul total de specialiști psihologi

din sistem, la numărul de 1200 instituții de învățământ primar și secundar general din țară, în care studiază circa 321375 copii, dintre care 9446 copii cu cerințe educaționale speciale, putem concluziona că există o necesitate stringentă de dezvoltare și consolidare a serviciului psihologic la nivel instituțional. O altă problemă constatată se referă la fluctuația mare în rândul psihologilor din instituțiile de învățământ general, unul din argumentele prioritare fiind invocat salarizarea specialiștilor. De altfel, în același context o altă problemă majoră o constituie calificarea profesională a psihologilor și competențele pe care specialiștii le prezintă în raport cu necesitățile și solicitările de intervenție la nivel instituțional.

În ultima perioadă s-au intensificat problemele cu care se confruntă elevii, cadrele didactice și de conducere, părinții/reprezentanții legali, iar psihologii nu întotdeauna le fac față. Constituie o problemă și faptul că psihologii din sistemul de învățământ general nu posedă suficiente materiale care le-ar facilita activitatea, respectiv fiind necesare lucrări care să răspundă necesităților actuale. Uneori și cursurile de formarea profesională continuă la care participă psihologii școlari nu corespund necesităților de formare ale acestora, dar și problemelor cu care se confruntă specialiștii la nivel de servicii solicitate.

În această perioadă este oportun să menționăm și despre importanța pregătirii psihologilor pentru diverse situații de criză din societate. Astfel, menționăm provocarea societală de mare amploare pentru sistemul educațional din țara noastră care s-a făcut simțită, din cauza epidemiei COVID-19, de la începutul lunii martie, anului curent (11.03.2020), perioada în care a fost sistat procesul educațional tradițional, realizat „față-în-față”, în toate instituțiile de învățământ. Această schimbare a atras după sine, în mod evident, necesitatea adaptării psihosociale accelerate a tuturor actorilor educaționali: elevi, cadre didactice, cadre de conducere, psihologi, părinți. Aici remarcăm importanța implicării responsabile și competente a psihologilor în menținerea sănătății mintale, optimizarea dezvoltării psihice, adaptarea psihosocială, autodezvoltarea, realizarea de sine și îmbunătățirea calității vieții a actorilor educaționali și a întregii societăți.

Analiza problemelor în dimensiunea asigurării activității psihologice din țară, experiențele existente în acest domeniu sugerează necesitatea schimbărilor continue prin implicarea amplă, complexă în următoarele domenii de activitate: 1. Prevenție/profilaxie; 2. Evaluare/diagnostic; 3. Intervenție/dezvoltare.

În concluzie, menționăm că din perspectiva abordărilor societale contemporane considerăm relevante și valoroase pentru activitatea psihologică următoarele dimensiuni care necesită studiate: managementul asigurării activității psihologice; reprezentarea socială a profesiei psihologului școlar;

solicitățile organizaționale în activitatea psihologului școlar; modelele de incluziune, metodologiile, instrumentele psihologice pentru reabilitarea, integrarea și includerea în societate a copiilor cu CES; adaptarea psihologică și socială, inclusiv adaptarea școlară a elevului; comportamentul psihomotor; valorificarea potențialului comunicării; comportamentul antisocial al elevului; dezvoltarea sferei relaționale a elevilor; afectivitatea elevilor; motivația elevului; memoria elevului; atenția elevului; gândirea elevului; limba-jul elevului.

Problemele societale actuale denotă un caracter global, complex și repercusionează asupra sistemului educațional. Acestea sunt valorificate în varii proiecte de cercetare științifică. Considerăm că dimensiunile prezentate în cadrul proiectului vor oferi oportunitatea de a elabora o amplă viziune cu referire la dezvoltarea asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general.

Referințe bibliografice:

1. BUCUN, N.; PALADI, O. Globalizarea și cercetarea psihopedagogică. In: *Curriculumul școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, IȘE, 7-8 decembrie 2018. Chișinău: IȘE (Lyceum), 2018, pp. 495-498.
2. *Codul de etică al cadrului didactic, aprobat prin ordinul ME nr. 831 din 07 septembrie 2015*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/document/attachments/codul_de_etica_ro_4.pdf
3. Codul Educației al Republicii Moldova. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24.10.2014, Nr. 319-324 (634).
4. *Decizia Colegiului Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare*, Nr. 01 din 03.01.2020, ord. nr. 01-PC din 10 ianuarie 2020. [Accesat 11.01.20]. Disponibil: <https://ancd.gov.md/ro/content/acte-ancd>
5. *HG nr. 270 din 08 aprilie 2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistență și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro
6. *HG nr. 732 din 16.09.2013 cu privire la Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică și Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22066&lang=ro
7. *Instucțiunea de aplicare în educația timpurie a Metodologiei de evaluare a dezvoltării copilului*. Ordinul MECC nr. 343 din 22.03.2018. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_343_o.pdf
8. *Legea nr. 140 din 14 iunie 2013 cu privire la protecția specială a copiilor aflați în situații de risc și a copiilor separați de părinți*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=83908&lang=ro

9. *Legea nr. 45-XVI din 01 martie 2003 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.* [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110200&lang=ro
10. *Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului.* Ordinul ME nr. 99 din 26.02.2015. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_me_nr_99_26_02_2015.pdf
11. *Metodologia de organizare și funcționare a Centrului de Resurse pentru Educația Incluzivă din instituția de învățământ preuniversitar.* Ordinul ME nr. 100 din 26.02.2015. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_me_nr_100_26_02_2015.pdf
12. PALADI O. *Provocările societale cercetate prin prisma bazelor teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general.* In: *Revista Univers Pedagogic*, 2020, Nr. 2 (66), pp. 87-92.
13. *Planul educațional individualizat pentru copii cu cerințe educaționale speciale din instituțiile de educație timpurie.* Ordinul MECC nr. 1780 din 03.12.2018. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/anexa_la_ordi_nul_1780_din_03.12.2018.docx
14. *Planul educațional individualizat. Structura-model și ghidul de implementare.* Ordinul MECC nr. 671 din 01 august 2017. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_pei_final_o.docx
15. *Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023.* Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 381/2019 [Accesat 22.04.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/pnci_romana.pdf
16. *Regulamentul cu privire la organizarea și desfășurarea activității psihologului în instituțiile de învățământ din R. Moldova, aprobat la ședința DGECTS din 20.06.2018* [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://www.particip.gov.md/proiect-view.php?l=ro&idd=3908>
17. *Regulamentul de atestare a cadrelor didactice din învățământul general, profesional tehnic și din cadrul serviciilor de asistență psihopedagogică.* Ordinul MECC nr. 62 din 23.01.2018. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/regulament_atestare.pdf
18. *Regulamentul-cadru al Comisiei multidisciplinare intrașcolare din instituția de învățământ primar, secundar, ciclul I și II.* Ordinul MECC nr. 683 din 03.06.2019. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/anexa_la_nr_683_din_03.06.2019.pdf
19. *Reperete metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general.* [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_nr.02_din_02.01.2018_o.pdf
20. TUFEANU, M. *Subrealizarea școlară a adolescenților contemporani în contextul schimbării sociale.* Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2015.

2.2. STRUCTURILE DE ASISTENȚĂ PSIHOPEDAGOGICĂ – ELEMENETE-CHEIE ÎN ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL GENERAL DIN REPUBLICA MOLDOVA

Codul Educației al Republicii Moldova (Cod nr. 152 din 17 iulie 2014) definește idealul educațional al școlii din Republica Moldova prin formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate (art. 6).

Procesul educațional trebuie să răspundă diversității copiilor și cerințelor individuale de dezvoltare și să ofere oportunități și șanse egale de a beneficia de drepturile fundamentale ale omului la dezvoltare și educație de calitate în medii comune de învățare. Această abordare a solicitat sistemului educațional să identifice posibilități și să dezvolte structuri la diferite niveluri care ar facilita un mediu prietenos de educație și incluziunea educațională a tuturor copiilor. Procesul de incluziune educațională este complex, axându-se pe evaluarea dezvoltării copilului, identificarea timpurie a necesităților, trasarea intervențiilor în procesul de creștere și educație cu viziuni definitorii pentru o incluziune socială și profesională.

STRUCTURI FUNCȚIONALE DE ASISTENȚĂ PSIHOPEDAGOGICĂ

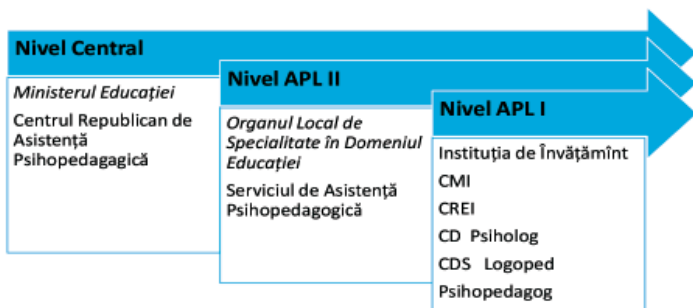

Fig. 1. Structuri funcționale de asistență psihopedagogică în Republica Moldova

În ierarhia instituțiilor care au atribuții în asigurarea asistenței psihologice și psihopedagogice a copilului (*Figura 1*), care, din anumite motive, nu poate studia conform unui program standard sau întâmpină alte tipuri de

bariere în procesul de realizare a unui demers educațional și necesită pregătire și/sau sprijin adițional pot fi identificate:

1. la nivel național – *Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică – CRAP (art. 129.1)*;
2. la nivel raional – *Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică – SAP (art. 129.2)*;
3. la nivel instituției de învățământ trebuie să se presteze *asistență psihopedagogică* (art. 20.5) pentru ca toți copiii, inclusiv cei cu cerințe educaționale speciale, să achiziționeze competențe de bază și alte competențe asociate, prin dezvoltarea formelor de suport:
 - *comisia multidisciplinară școlară (CMI)*,
 - *echipa de elaborarea a Planului educațional individualizat (PEI)*,
 - *Centrul de resurse pentru educația incluzivă (CREI)*,
 - personal de suport specializat: *psihologul, psihopedagogul, logopedul, cadrul didactic de sprijin*.

Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică

Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică, instituție subordonată Ministerului Educației, Culturii și Cercetării și-a început activitatea în anul 2014 (Ordinul ME nr. 1139 din 04 decembrie 2013) în baza Hotărârii Guvernului nr. 732 din 16 septembrie 2013 cu privire la Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică și Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică (Monitorul Oficial Nr. 206-211/823 din 20.09.2013).

Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică are drept scop acordarea asistenței psihopedagogice la nivel național prin realizarea atribuțiilor directe cu impact asupra serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagogică, autorităților publice locale, instituțiilor de învățământ, familiei copilului și anume:

- a) oferirea asistenței metodologice SAP-urilor, autorităților APL, familiei copilului sau altor structuri implicate în proces în vederea implementării recomandărilor privind măsurile de intervenție și serviciile de suport pentru incluziunea educațională;
- b) monitorizarea, evaluarea și supervizarea metodologică a SAP-urilor;
- c) elaborarea metodologiilor de evaluare și asistență a copiilor pentru specialiștii serviciilor, psihologii instituțiilor de învățământ preșcolar, primar și secundar general, cadrele didactice, cadrele didactice de sprijin, precum și pentru alți specialiști implicați în proces;
- d) elaborarea recomandărilor metodologice privind adaptările curriculare, dezvoltarea planului educațional individualizat, principiile de organizare a evaluărilor și susținerea probelor de evaluare pentru copiii cu cerințe educaționale speciale;

- e) elaborează instrucțiunilor privind eficientizarea procedurii de stabilire a cerințelor educaționale speciale, a măsurilor de intervenție și serviciilor de suport;
- f) elaborează programe de incluziune școlară a copiilor în situație de risc;
- g) examinarea contestațiilor privind procesul de evaluare complexă a dezvoltării copiilor, stabilirea cerințelor educaționale speciale, acordarea asistenței psihopedagogice copilului și familiei, oferirea asistenței metodologice specialiștilor în lucrul cu copiii cu cerințe educaționale speciale.

PROCES DE ASISTENȚĂ INTERINSTITUȚIONALĂ

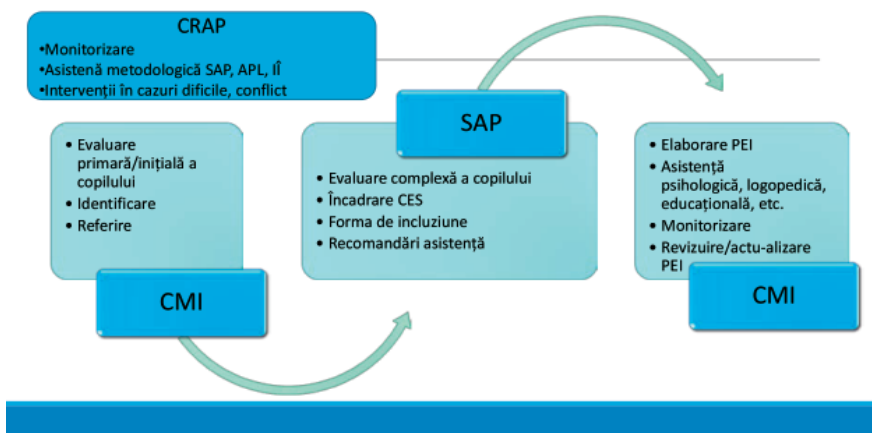

Fig. 2. Structura procesului de asistență interinstituțională în Republica Moldova

În cadrul Centrului funcționează Secția asistență psihopedagogică cu atribuții de asistență metodologică în domeniul psihopedagogiei în cadrul căreia activează psihopedagogi speciali, pedagogi, logopezi și kinetoterapeuți și Secția asistență psihologică cu atribuții de asistență metodologică în domeniul psihologiei, în cadrul căreia activează psihologi și psihopedagogi. Centrul dispune de 12 unități specialiști.

Serviciile raionale/municipale de asistență psihopedagogică (SAP)

Serviciile raionale/municipale de asistență psihopedagogică funcționează în baza Hotărârii Guvernului nr. 732 din 16 septembrie 2013 cu privire la Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică și Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică (Monitorul Oficial Nr. 206-211/823 din 20.09.2013) și au fost instituite prin deciziile consiliului raional/municipal

pal din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul al doilea, inclusiv mun. Chișinău și Bălți, UTA Găgăuzia, în subordinea administrativă a Subdiviziunii raionale/municipale cu atribuții în domeniul învățământului și metodică – a Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică. Astfel, pe parcursul anilor 2010/2014 au fost constituite 35 de Servicii de asistență psihopedagogică în 35 unități teritorial-administrative, organizate în cadrul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului.

Beneficiari ai Serviciului sânt:

- a) toți copiii, indiferent de starea materială a familiei, mediul de reședință, apartenența etnică, limba vorbită, sex, vârstă, starea de sănătate, de caracteristicile de învățare, de antecedente penale, sau alte categorii de copii, care din diferite motive sânt marginalizați sau excluși din procesul accederii și realizării unui program de educație obligatoriu;
- b) cadrele didactice, cadrele didactice de sprijin, psihologii, alți specialiști implicați în procesul de incluziune educațională, care activează în cadrul instituțiilor de învățământ preșcolar, primar și secundar general;
- c) autoritatea publică locală;
- d) familia copilului.

Serviciile raionale/municipale de asistență psihopedagogică au drept scop organizarea evaluării și acordarea asistenței psihopedagogice la nivel raional/municipal prin realizarea atribuțiilor:

- a) realizarea evaluării complexe și reevaluării copiilor pentru incluziunea educațională, orientarea profesională;
- b) stabilirea cerințelor educaționale speciale și elaborarea recomandărilor privind măsurile de intervenție și serviciile de suport pentru incluziunea educațională în funcție de nevoile specifice ale copilului;
- c) emiterea recomandărilor privind formele de incluziune (totală, parțială, ocazională) a copilului în activitățile educaționale la nivel de clasă/grupă, instituție de învățământ și organizarea instruirii individuale a copiilor la domiciliu;
- d) acordarea asistenței psihopedagogice, logopedice, psihologice, precum și alte servicii, după caz, copilului integrat în instituțiile care nu dispun de servicii specializate;
- e) oferirea asistenței metodologice privind asistența psihopedagogică și consilierea psihologică instituțiilor de învățământ preșcolar, primar, secundar general, precum și altor instituții implicate în realizarea intervențiilor menite să rezolve probleme cu care se confruntă copiii;
- f) monitorizarea, evaluarea și supervizarea activității specialiștilor implicați în procesul educației incluzive: cadrelor didactice de sprijin,

- responsabililor de educație incluzivă, psihologilor, precum și activitatea altor specialiști;
- g) implementarea programelor de incluziune educațională a copiilor în situație de risc.

DOMENII DE INTERVENȚIE SAP

Fig. 3. Domeniile de intervenție a Serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagogică în Republica Moldova

Serviciile raionale/municipale de asistență psihopedagogică acordă asistență psihopedagogică în scopul:

- abilitării/reabilitării dezvoltării copilului care prezintă dificultăți sau probleme de învățare, de adaptare, de relaționare, de comunicare etc.;
- prevenirii dificultăților de incluziune și a instituționalizării copilului;
- orientării școlare și profesionale;
- integrării sociale.

Serviciul realizează asistența psihopedagogică prin:

- stabilirea măsurilor de intervenție și serviciilor de suport pentru incluziunea educațională;
- acordarea serviciilor de asistență psihopedagogică, logopedică, psihologică, precum și a altor servicii, după caz, copilului inclus în instituțiile care nu dispun de servicii specializate;
- realizarea terapiilor specifice: ludoterapie, logopedie, kinetoterapie, ergoterapie etc.;
- monitorizarea progresului educațional al copiilor cu cerințe educaționale speciale, incluși în instituțiile de învățământ;
- informare și consiliere.

Serviciul organizează activități de sprijin, consiliere, educație pentru persoanele care au în îngrijire copii: părinți, reprezentanții legali, asistenți parentali profesioniști, părinți-educatori.

În scopul consolidării capacităților și formării percepțiilor corecte în abordarea copilului cu cerințe educaționale speciale, Serviciul consultă și acordă asistență metodologică instituțiilor de învățământ preșcolar, primar și secundar general, comisiilor multidisciplinare din instituțiile de învățământ, cadrelor didactice/de sprijin, psihologilor, logopezilor, altor specialiști care interacționează cu copilul, centrelor de resurse pentru educația incluzivă, familiilor, părinților sau reprezentanților legali ai copilului, autorităților publice locale.

Personalul de profil al Serviciului este constituit din:

- pedagog în domeniul educației preșcolare;
- pedagog în domeniul învățământului primar și secundar general;
- psiholog;
- psihopedagog;
- logoped;
- kinetoterapeut.

Serviciului se recomandă să dispună de până la 10 unități.

Psihologul școlar

Scopul activității psihologului școlar constă în prevenirea, identificarea și intervenția psihologică în vederea dezvoltării personalității copilului, atins prin realizarea obiectivelor privind:

- a) asigurarea suportului psihologic pentru dezvoltarea și formarea unei personalități capabile de autodezvoltare, care să posede un sistem de cunoștințe și competente necesare integrării psihosociale;
- b) prevenirea și combaterea excluderii/marginalizării copiilor în instituțiile de învățământ general;
- c) identificarea și intervenția timpurie în cazul copiilor aflați în dificultate, în situație de risc;
- d) conlucrarea cu administrația instituției, cadrele didactice, alți specialiști care asistă copilul, părinții/reprezentanții legali în crearea mediului educațional favorabil pentru dezvoltarea copilului.

Beneficiari ai serviciilor psihologului școlar sunt:

- a) toți copiii, indiferent de starea materială a familiei, mediul de reședință, apartenența etnică, limba vorbită, sex, vârstă, starea de sănătate, potențialul de învățare, antecedente penale, sau alte categorii de copii care, din diferite motive, sunt marginalizați sau excluși din proces;
- b) accederii și realizării unui program de educație obligatoriu;

- c) cadrele didactice, cadrele de conducere, alți actori implicați în procesul educațional;
- d) părinții/reprezentanții legali ai copilului.

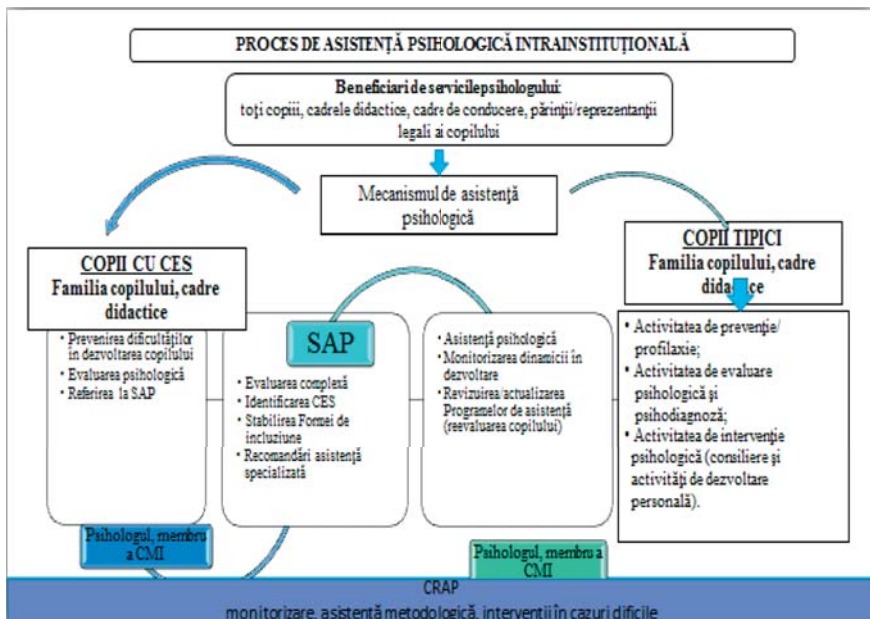

Fig. 4. Structura procesului de asistență psihologică intrainsituțională în Republica Moldova

Activitatea psihologului include următoarele direcții de activitate:

1) Activitatea de prevenție/profilaxie, ce presupune:

- facilitarea procesului de adaptare a copilului la condițiile noi din instituțiile de învățământ general;
- prevenirea dificultăților în dezvoltarea copilului prin identificarea factorilor de risc care ar favoriza apariția problemelor în procesul de dezvoltare și crearea condițiilor favorabile pentru această dezvoltare;
- facilitarea comunicării eficiente în vederea antrenării abilităților sociale ale copiilor în procesul de învățare și relaționare;
- asigurarea suportului necesar cadrelor didactice și cadrelor de conducere în desfășurarea unui proces educațional eficient și dezvoltarea relațiilor constructive cu copiii, părinții/reprezentanții legali, ceilalți actori;
- elaborarea recomandărilor în vederea dezvoltării personalității copilului, care să reflecte particularitățile individuale și de vârstă, modalități adecvate de dirijare a activității didactice din instituție;

- asigurarea unui parteneriat eficient cu familia, în vederea consolidării competențelor parentale, construirii unor relații pozitive și constructive între părinte-copil, părinte-cadru didactic.
- 2) Activitatea de evaluare psihologică și psihodiagnoză (individuală și de grup) ce presupune:
- analiza auto/sesizărilor din partea copiilor, cadrelor didactice, cadrelor de conducere, părinților/reprezentanților legali, alți actori implicați în procesul educațional;
 - selectarea instrumentelor de evaluare în funcție de vârsta și particularitățile de dezvoltare ale copilului, scopul și obiectivele evaluării;
 - realizarea evaluării psihologice cu acordul părinților/reprezentanților legali ai copilului, în limba maternă a copilului pentru asigurarea obiectivității și gradului de înțelegere adecvată;
 - organizarea și desfășurarea evaluării psihologice a copiilor la solicitare sau necesitate în vederea:
 - determinării nivelului actual de dezvoltare a copilului/elevului, a potențialului și a necesităților de dezvoltare;
 - stabilirii nivelului de adaptare a copilului/elevului la condițiile socio-psihologice noi, în scopul prevenirii inadapării;
 - determinării intereselor, aptitudinilor, deprinderilor elevului, în vederea orientării în carieră;
 - stabilirii climatului psihologic, relațiilor interpersonale în colectivul de copii, cadre didactice;
 - identificării copiilor în situații de risc, aflați în situații de dificultate etc.;
 - interpretarea calitativă și cantitativă a rezultatelor obținute în urma evaluării psihologice și stabilirea acțiunilor de intervenție în corespundere cu necesitățile copilului;
 - întocmirea Raportului de evaluare psihologică, notelor informative la solicitarea administrației instituției, Comisiei multidisciplinare intrașcolare;
 - reevaluarea copiilor în scopul constatării progreselor sau regreselor în dezvoltarea copilului și/sau proiectarea unor noi acțiuni de intervenții.
- 3) Activitatea de intervenție psihologică, ce presupune: consiliere psihologică și activități de dezvoltare personală.
- a) Consilierea psihologică (individuală și/sau de grup) presupune:
- ședințe de consiliere psihologică cu copiii în vederea prevenirii și diminuării abandonului, inadapării în procesul educațional, depășirii unor situații conflictuale, optimizării comunicării, relațiilor interpersonale, depășirii eșecului școlar, problemelor de comportament etc.;

- consilierea elevilor în luarea deciziilor legate de carieră, oferirea de suport în elaborarea traseului educațional privind ghidarea în carieră;
 - ședințe de consiliere psihologică cu părinții/reprezentanții legali ai copilului în scopul prevenirii și diminuării dificultăților de învățare, relaționare, comportament, dezvoltarea abilităților parentale, optimizarea relațiilor părinte-copil etc.;
 - ședințe de consiliere cu cadrele didactice și cadrele de conducere în vederea stabilirii dificultăților/problemelor specifice vârstei, grupei/clasei de copii, particularităților individuale de dezvoltare a copilului, identificării cauzelor acestora și implicarea în soluționarea lor etc.
- b) Activitatea de dezvoltare personală, presupune:
- selectarea și elaborarea programelor de intervenție pe diverse domenii de dezvoltare (cognitiv, comunicare, socio-emoțional, comportament adaptativ etc.);
 - implementarea programelor de intervenție în vederea dezvoltării proceselor psihice; formării competențelor pro-sociale – de comunicare, colaborare/cooperare, negociere, relaționare, adaptare la situațiile solicitante ale vieții, rezolvarea problemelor și luarea deciziilor;
 - dezvoltării capacităților individuale de autocunoaștere, autoevaluare și dezvoltare personală, depășirii situațiilor de criză, conflict și risc etc.

Documente și materiale metodice în domeniul asistenței psihologice și psihopedagogice

- Instrucțiune de organizare a învățământului la domiciliu (Colegiul ME din data de 23.12.2014).
- Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului (Colegiul ME din data de 23.12.2014).
- Instrucțiune cu privire la implementarea metodologiei de evaluare a dezvoltării copilului.
- Metodologia de organizare și funcționare a Centrului de Resurse pentru Educația Incluzivă din instituția de învățământ preuniversitar (Colegiul ME din data de 23.12.2014).
- Instrucțiune privind procedurile specifice de examinare a elevilor cu cerințe educaționale speciale (Ordinul ME nr. 156 din 20 martie 2015).
- Reperete metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general (Ordinul MECC nr. 02 din 02 ianuarie 2018) (*Anexa 1*).

- Reperete metodologice privind activitatea psihopedagogului în instituțiile de învățământ general (Ordinul MECC nr. 212 din 27 februarie 2018) (Anexa 2).
- Reperete metodologice privind activitatea cadrului didactic de sprijin în instituțiile de învățământ general (Ordinul MECC nr. 209 din 27 februarie 2018) (Anexa 3).
- Reperete metodologice privind activitatea logopedului în instituțiile de învățământ (Ordinul MECC nr. 01 din 02 ianuarie 2018) (Anexa 4).
- Structura-model și Ghidul de implementare a Planului educațional individualizat (Ordinul ME nr. 776 din 01 august 2017).
- Conceptul și ghidul privind individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare (Ordinul MECC nr. 671 din 01.08.2017).
- Planul educațional individualizat pentru copii cu cerințe educaționale speciale din instituțiile de educație timpurie, Ordinul MECC nr. 1780 din 03.12.2018 (Anexa 5).
- Programe educaționale: Makaton, Comunicarea prin muzică, Portage, în suportul copiilor cu CES, Ordinul MECC nr. 1779 din 03.12.2018
- Instrucțiunea de aplicare în educația timpurie a Metodologiei de evaluare a dezvoltării copilului, Ord. MECC nr. 343 din 22.03.2018.
- Ghid privind incluziunea educațională a copiilor cu autism (Ordinul MECC nr. 671 din 01.08.2017).
- Incluziunea educațională a copiilor cu deficiențe de vedere. Ghid metodologic., Ordinul MECC nr. 792 din 25.05.2018.
- Incluziunea educațională a copiilor cu deficiențe de auz. Ghid metodologic., Ordinul MECC nr. 792 din 25.05.2018.

În tabelul 1 sunt prezentați indicatorii statistici (2014-2019) cu referire la numărul serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagogică, numărul specialiștilor (psihologi, psihopedagogi, logopezi, pedagogi) în cadrul SAP-urilor, numărul Centrelor de resurse pentru educația incluzivă în instituțiile de învățământ, numărul psihologilor în instituțiile de învățământ general din Republica Moldova.

Tabelul 1. Indicatori statistici 2014-2019

Indicatori	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nr. de servicii raionale/municipale de asistență psihopedagogică	35	35	35	35	35	35
Nr. de specialiști (psihologi, psihopedagogi, logopezi, pedagogi) în cadrul SAP-urilor	188	238	237	249	239	238
Nr. de Centre de resurse pentru educația incluzivă în instituțiile de învățământ	585	749	826	841	845	861
Nr. de psihologi în instituțiile de învățământ general	447	426	419	412	432	430

Conform indicatorilor statistici prezentați (*Tabelul 1*) observăm că începând cu anul 2014 și până în 2019 este în creștere numărul specialiștilor (psihologi, psihopedagogi, logopezi, pedagogi) în cadrul SAP-urilor. Totodată este în creștere și numărul Centrelor de resurse pentru educația incluzivă în instituțiile de învățământ, respectiv numărul acestora fiind de 585 în anul 2014 și de 861 în 2019. Constatăm că este fluctuant numărul psihologilor în instituțiile de învățământ general din Republica Moldova, fiind 447 de psihologi angajați în 2014 și 430 în 2019.

În concluzie menționăm faptul că este de apreciat înalt importanța Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică pentru sistemul educațional din Republica Moldova prin intermediul căruia se acordă asistență psihopedagogică la nivel național prin realizarea atribuțiilor directe cu impact asupra serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagogică, autorităților publice locale, instituțiilor de învățământ, familiei copilului. Totodată, structurile raionale/municipale de asistență psihopedagogică, precum și serviciul psihologic școlar, rămân a fi elementele de suport psihologic direct incontestabil beneficiarilor din învățământul general.

Referințe bibliografice:

1. Codul Educației al Republicii Moldova. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24.10.2014, Nr. 319-324 (634).
2. *Hotărârea Guvernului nr. 732 din 16.09.2013 cu privire la Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică și Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22066&lang=ro
3. *Rapoarte consolidate ale activității Serviciilor municipale/raionale de asistență psihopedagogică pentru anii, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018*.
4. *Reperete metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_nr.02_din_02.01.2018_o.pdf
5. TROFIN, L. et al. *Evaluarea comună a Programului pentru Dezvoltare a Educației Incluzive 2011-2020 în Republica Moldova, 2019*. [Accesat 20.05.20]. Disponibil: <https://www.unicef.org/moldova/en/reports/joint-evaluation-implementation-programme-development-inclusive-education-20112020>

2.3. ASIGURAREA ACTIVITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL GENERAL DIN REPUBLICA MOLDOVA: PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI

Actualmente provocările societale indică la necesitatea stringentă de valorificare/implementare a activității psihologului în toate sistemele din țara noastră, dar, în mod special, în sistemul educațional.

Referindu-ne la conceptul de *activitate psihologică* menționăm că este ansamblu de servicii psihologice oferite în baza principiilor psihologice, cunoștințelor, modelelor și metodelor psihologice aplicate într-un mod etic și științific, pentru a promova dezvoltarea, bunăstarea și eficiența indivizilor, grupurilor, organizațiilor și societății, inclusiv totalitatea demersurilor desfășurate în vederea asigurării capacității optime de funcționare a individului, familiei sau grupului social din punct de vedere al factorilor psihologici, sociali și comportamentali. Conceptul de *asistență psihologică* denotă activitățile întreprinse de psiholog îndreptate spre rezolvarea unor situații de criză, sociale, profesionale sau familiale, în vederea valorificării resurselor personale ale beneficiarului și conștientizarea de către acesta a propriilor nevoi și limite. Psihologul este persoana specializată în studiul psihologiei, care analizează stările psihice atât în normă, cât și înafara ei, în domeniile: cognitiv, afectiv și comportamental. Psihologul care activează în sistemul de învățământ general acționează ca membru al echipei comunitare integrate în relație cu școala, asigură furnizarea de servicii de consiliere educațională în cadrul echipei comunitare integrate, prin aria educației, pentru reducerea suprapunerilor, armonizarea resurselor și crearea unui proces sustenabil de integrare socială eficientă. Psihologul educațional trebuie să sprijine participarea tuturor copiilor din comunitate în învățământul obligatoriu, să încurajeze implicarea părinților în educația copiilor și în activitatea școlii, să faciliteze cooperarea dintre familii [6].

În Republica Moldova începând cu anul 1990 au început să fie întreprinse primele acțiuni cu privire la asigurarea activității psihologice în sistemul educațional. Totodată menționăm că sunt foarte puține lucrări care să prezinte informații cu privire la aceste aspecte [2; 9].

Actualmente, după o perioadă îndelungată de 30 de ani, exercitarea profesiei de psiholog în Republica Moldova nu este reglementată de acte normative concrete și suficiente.

Este îmbucurător faptul că în această perioadă au fost întreprinse unele acțiuni (2018) cu referire la elaborarea *Legii cu privire la exercitarea profesiei de Psiholog*, dar din anumite cauze aceste proiecte nu au fost finalizate [12].

În anul 2015 în cadrul unei conferințe organizate de către reprezentanții mediului academic din Republica Moldova împreună cu reprezentanții Colegiului Psihologilor din România s-a evidențiat faptul că psihologii din Moldova activează fără norme metodologice și standarde de funcționare, iar unii practică această meserie ilegal. Astfel s-a făcut iarăși accent pe faptul că elementar, Moldova nu are o Lege a Psihologului care ar reglementa activitatea acestor specialiști, așa cum este, de exemplu, în România și în multe alte țări.

Scopul acestei conferințe a psihologilor din Moldova a fost întâi de toate crearea Societății Psihologilor care urma să elaboreze împreună cu colegii din România toate actele normative care vor reglementa domeniul lor de activitate. Nici în acest caz activitatea nu a finalizat cu succes.

În același context menționăm că în țara noastră sunt înregistrate oficial mai multe Asociații a Psihologilor, Colegiul Psihologilor din Moldova (Asociația Psihologilor Practicieni [1], Colegiul Psihologilor din Moldova), dar până la momentul de față nu există o *Asociație a Psihologilor din Republica Moldova* care să fie funcțională pentru toți psihologii și să reprezinte interesele acestora similar experiențelor internaționale descrise în prima secvență a lucrării: de ex. România [2], Canada [10], Finlanda [8] etc. care se bucură de mare succes. Menționăm că este deosebit de importantă crearea unei astfel de organizații profesionale care să fie autonomă, apolitică și nonprofit, din care să facă parte toți psihologii din Republica Moldova. Respectiv această Asociație Națională a Psihologilor din Republica Moldova va reprezintă profesia de psiholog în raport cu autoritățile naționale și internaționale, va reprezenta interesele acestora, va institui standarde de calitate a serviciilor psihologice, va asigura dezvoltarea profesională a psihologilor etc.

În acest an (2020) un alt proiect de lege a fost elaborat de către un grup de deputați și Grupul de lucru pentru elaborarea proiectului de lege privind exercitarea profesiei de psiholog, constituit pe platforma Comisiei protecție socială, sănătate și familie, prezidat de vicepreședintele Comisiei, deputatul Vl. Odnostalco. Din grupul de lucru au făcut parte reprezentanți ai mediului academic, psihologi ce activează în diferite structuri ale statului: educație, sănătate, apărare, psihologi de liberă practică, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale.

Printre condițiile care au impus elaborarea proiectului de act normativ, de către grupurile menționate, sunt indicate următoarele:

- Domeniul activității psihologice devine tot mai important.
- În mod deosebit necesitatea reglementării juridice a activității de psiholog a fost accentuată în perioada stării de pandemie.
- Zilnic, tot mai multe persoane necesită asistență psihologică și, spre regret, sunt frecvente cazurile când serviciile psihologice sunt oferite de către persoane necalificate și în condiții necorespunzătoare. Or,

activitatea psihologică presupune și respectarea principiilor de bază, pregătire în psihologie conform standardelor universitare, respectarea metodelor psihologice și aplicarea acestora într-un mod corespunzător pentru a promova dezvoltarea, bunăstarea și eficiența indivizilor, grupurilor, organizațiilor și societății per ansamblu.

- Ținând cont de importanța activității psihologice în sporirea calității vieții cetățenilor prin intervenție în toate etapele existenței unui individ, asistarea persoanelor în rezolvarea unor situații de criză, sociale, profesionale sau familiale, în vederea valorificării resurselor personale, conștientizarea propriilor nevoi și limite, restructurarea personalității și a mecanismelor de a face față factorilor stresogeni, devine absolut necesar ca acest domeniu să beneficieze de atenție sporită din partea statului, de conștientizare a importanței și impactului factorilor psihici asupra vieții din partea juriștilor, medicilor, pedagogilor, organizațiilor, dar mai ales din partea cetățenilor.
- Actualmente, sistemul național de prestare a serviciilor psihologice se confruntă cu deficiențe majore de activitate: lipsa standardelor, salarizare psihologilor la cel mai de jos nivel, lipsa unui organ de reglementare a activității de psiholog și supraveghere etc.

Deci, soluționarea acestor probleme, dar și a altor ce se propun a fi rezolvate, constituie o condiție esențială pentru asigurarea calității prestării serviciilor psihologice. De altfel, proiectul de lege a fost elaborat pentru a unifica standardele privind asistența psihologică, furnizarea de servicii psihologice de calitate [1].

Evident că elaborarea și implementarea acestui act normativ va duce la îmbunătățirea activității psihologice în sistemul de învățământ.

Este de menționat că **în sistemul educațional**, de-a lungul istoriei sale psihologia s-a dezvoltat într-o anumită măsură, dar încă nu suficient. Datele prezentate în 2013 relevă faptul că în Republica Moldova asistența psihologică, conform statelor confirmate de Ministerul Educației, se realiza doar în licee; unitățile de psiholog școlar care existau în școli primare, gimnazii, licee, diverse Centre sau instituții preșcolare fiind instituite de administrația locală sau de unele organizații nonguvernamentale. În 2013 activitatea psihologului școlar se realiza în baza Legii învățământului (nr. 547-XIII din 21.07.1995) și a Regulamentului cu privire la Asistența Psihologică preuniversitară, confirmat la Colegiul Ministerului Educației și al Tineretului în anul 2008 [2].

Începând cu anul 2014 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Codul Educației al RM (*Cod nr. 152 din 17 iulie 2014, intrat în vigoare începând cu data de 23.11.2014*) care stabilește cadrul juridic al raporturilor privind proiectarea, organizarea, funcționarea și dezvoltarea sistemului de educație din

Republica Moldova [3]. *Codul Educației* este deosebit de important și pentru psihologii care activează în sistemul educațional.

În conformitate cu prevederile *Codul Educației*, art. 5, educația are ca misiune: satisfacerea cerințelor educaționale ale individului și ale societății; dezvoltarea potențialului uman pentru a asigura calitatea vieții, creșterea durabilă a economiei și bunăstarea poporului; dezvoltarea culturii naționale; promovarea dialogului intercultural, a spiritului de toleranță, a nediscriminării și incluziunii sociale; promovarea învățării pe tot parcursul vieții; facilitarea reconcilierii vieții profesionale cu viața de familie pentru bărbați și femei. Idealul educațional al școlii din Republica Moldova (art. 6) constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate.

În art. 12 este prezentată structura sistemului de învățământ. Astfel, după cum cunoaștem, sistemul de învățământ în RM este organizat pe niveluri și cicluri în conformitate cu Clasificarea Internațională Standard a Educației (ISCED-2011):

- a) nivelul 0 – educația timpurie: – educația antepreșcolară; – învățământul preșcolar;
- b) nivelul 1 – învățământul primar;
- c) nivelul 2 – învățământul secundar, ciclul I: învățământul gimnazial;
- d) nivelul 3: – învățământul secundar, ciclul II: învățământul liceal; – învățământul profesional tehnic secundar;
- e) nivelul 4 – învățământul profesional tehnic postsecundar;
- f) nivelul 5 – învățământul profesional tehnic postsecundar nonterțiar;
- g) nivelul 6 – învățământul superior, ciclul I: învățământ superior de licență;
- h) nivelul 7 – învățământul superior, ciclul II: învățământ superior de master;
- i) nivelul 8 – învățământul superior, ciclul III: învățământ superior de doctorat.

Învățământul general conform articolului 20 cuprinde:

1. educația timpurie: – grupele antepreșcolare, pentru copiii cu vârsta de la 0 la 2 ani; – grupele preșcolare, pentru copiii cu vârsta de la 2 la 6 (7) ani, inclusiv grupele pregătitoare;
2. învățământul primar: clasele I – a IV-a;
3. învățământul gimnazial: clasele a V-a – a IX-a;
4. învățământul liceal: clasele a X-a – XII-a (XIII-a).

Învățământul general include, de asemenea, învățământul special, învățământul extrașcolar, alternativele educaționale. Instituțiile de învățământ general poartă răspundere pentru respectarea drepturilor și pentru securitatea vieții și sănătății copiilor și elevilor în timpul aflării acestora în cadrul instituției.

Instituțiile de învățământ general au următoarele atribuții: asigură tuturor copiilor și elevilor educație de calitate, îngrijire și sprijin; identifică copiii și elevii cu dificultăți de învățare și le acordă ajutorul și asistența individuală necesară în procesul de învățare; asigură oportunități de dezvoltare personală copiilor și elevilor cu aptitudini deosebite în anumite domenii; acordă asistența necesară copiilor și elevilor aflați în dificultate, în colaborare cu instituțiile de asistență socială; asigură armonizarea componentei școlare a curriculumului cu cerințele, interesele și preferințele educaționale ale copiilor și elevilor.

În învățământul general, instituțiile de învățământ pot organiza, în caz de necesitate, prestarea de servicii logopedice, de asistență psihopedagogică etc., în modul stabilit de Guvern. Conform articolul 53 al aceluiași cod se menționează că personalul din învățământul general este constituit din personal de conducere, personal didactic, personal didactic auxiliar și personal nedidactic. Respectiv, conform articolului dat **funcția de psiholog este considerată funcție didactică.**

În articolul 129 se subliniază faptul că Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică este subordonat Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (1); Serviciile locale de asistență psihopedagogică sunt organizate în cadrul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului (2); Activitatea Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică și a serviciilor locale de asistență psihopedagogică este reglementată de Guvern (3) [3].

Aceste articole vin să ajute psihologii din sistemul de învățământ să cunoască detalii cu privire la structurile de bază din sistem precum și cu privire la vectorizarea acțiunilor necesare de întreprins.

În subcapitolul anterior am prezentat detalii cu privire la activitatea Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică. Prin crearea *Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică* și a *Serviciilor de Asistență Psihologică* [5; 14] în Republica Moldova s-a conturat structura serviciului psihologic în învățământ (*Figura 1*).

Conform *Figurii 1*, observăm care sunt relațiile dintre structurile menționate și anume activitatea psihologilor din toate instituțiile de învățământ este coordonată, în ordine ierarhică de *Ministerul Educației, Culturii și Cercetării* prin *Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică*, *Organele Locale de Specialitate în domeniul Învățământului*, *Serviciile de Asistență Psihopedagogică*. Acest sistem creat în domeniul educației este unul funcți-

onal. Astfel, per total, se poate de menționat faptul că activitatea psihologului din instituțiile de învățământ repercusează asupra întregului sistem de învățământ. După cum am indicat anterior în cadrul acestor rețele psihologul este considerat cadru didactic.

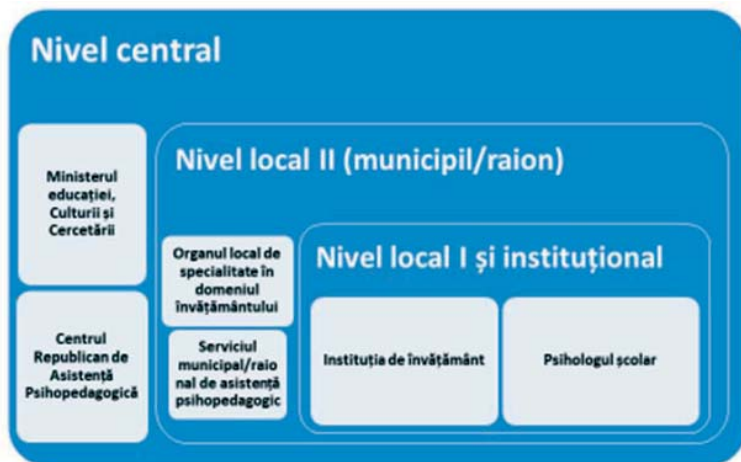

Fig. 1. Instituții responsabile de coordonarea și monitorizarea activității psihologice în învățământul general din Republica Moldova

Totodată, analiza SWOT a activității Serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagogică – structură-cheie în organizarea asistenței psihologice și psihopedagogice la nivel teritorial (Tabelul 1), relevă acele aspecte, care ar determina asigurarea eficacității și eficienței intervenției de suport psihologic a beneficiarilor.

Tabelul 1. Analiza SWOT a activității Serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagogică – structură-cheie în organizarea asistenței psihologice și psihopedagogice la nivel teritorial

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> Sediul Serviciilor este dotat cu bază tehnico-materială (calculator per specialiști, printer, telefon, proiector, acces la internet, aparat foto, laminatoare, echipament specializat). Specialiștii SAP dispun de literatură de specialitate/materiale didactice pentru evaluarea complexă și asistența psihopedagogică oferită copiilor, ghiduri metodologice, alte publicații. 	<ul style="list-style-type: none"> Infrastructura Serviciilor și a instituțiilor de învățământ este parțial accesibilă pentru copiii cu dizabilități. Număr mic de unități de personal în SAP, care nu permite acoperirea necesităților și realizarea calitativă a responsabilităților. Fluctuația personalului SAP (eliberarea personalului cu experiență și angajarea altor specialiști care necesită dezvoltare de competențe).

<ul style="list-style-type: none"> • SAP-urile gestionează eficient Fondul de educație incluzivă la nivel de raion/municipiu și bugetul la nivel de SAP. • SAP dispune de specialiști calificați, cu studii superioare, preocupați de sporirea calității serviciilor prestate. • Comparativ cu anul precedent a crescut numărul specialiștilor SAP care au obținut grad didactic. • Specialiștii SAP sunt formați pe dimensiuni înguste: copii cu deficiențe de auz, vâz, TSA, tulburări de comportament etc. • Specialiștii SAP au formate deprinderi de operare la calculator, comunicare asertivă, lucrul în echipă, organizare, planificare, management și implicare pe cazul educațional problematic. • Persistă o comunicare și colaborare eficientă cu toți actorii implicați în organizarea procesului educațional pentru copiii cu CES. • SAP-urile au dezvoltate și consolidate parteneriate cu autoritatea publică locală, instituții sociale, medicale, juridice, ONG-uri etc. • Bunele practici sunt diseminate, are loc informarea, sensibilizarea comunității în domeniul educației incluzive: pe pagina Web a OLSDÎ, pe rețeaua de socializare Facebook. • Se atestă un număr semnificativ de copii evaluați/reevaluați de SAP, pentru care se perfectează constant și se eliberează Rapoarte de evaluare/reevaluare. • Pentru un număr impunător de copii au fost elaborate/eliberate Formularul nr. 5, ca parte a dosarului copilului pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă. • Se constată un număr mare de cadre didactice, cadre manageriale din instituțiile de învățământ formate în domeniul incluziunii educaționale. • Comparativ cu anul precedent, se constată o creștere a numărului de copii care au beneficiat de asistență psihopedagogică. • Se constată o colaborare frumoasă și experiență de lucru în asigurarea traseului de incluziune a absolvenților cu CES în învățământul profesional tehnic. 	<ul style="list-style-type: none"> • Număr limitat de cadre specializate de profil (psihologi, logopezi, psihopedagogici, kinetoterapeuți etc.) în instituțiile de învățământ general. • Fondul Educației incluzive la nivel de raion/municipiu acoperă doar cheltuielile de salarizare pentru cadrele didactice de sprijin. • Lipsa resurselor financiare pentru dotarea SAP cu alte tehnologii asistive, care ar facilita asistența psihopedagogică a copiilor cu CES/dizabilități. • Insuficiența/lipsa schimbului de date și informații între instituții și autorități privind prestarea serviciilor educaționale, sociale și medicale și beneficiarii acestora. • Suprasolicitarea specialiștilor în alte activități (Inspectoratul de Poliție Procuratura, Judecătoria, Probațiunea, Asistența Socială etc.). • Lipsa instrumentelor de evaluare standardizate, pentru utilizarea în cazurile specifice de evaluare. • Colaborarea insuficientă a familiei cu instituția de învățământ pentru satisfacerea nevoilor copilului. • Reticența față de procesul de incluziune educațională din partea unor cadre de conducere și cadre didactice. • Lipsa transportului adaptat pentru deplasarea copiilor cu dizabilități fizice/neuromotorii. • Existența unui număr mare de copii neglijăți/abuzăți care necesită intervenția de durată și specifică a specialiștilor SAP. • Finanțarea insuficientă a dezvoltării serviciilor de suport la nivel instituțional: CDS, psiholog, logoped, dotarea CREI cu materiale necesare în instituțiile de învățământ general. • Salarizarea necompetitivă a specialiștilor SAP, raportată la atribuțiile funcției și volumul de muncă.
---	--

Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> • Oportunități de formare în diferite proiecte. • Angajarea specialiștilor psihologi, psihopedagogi, logopezi în instituțiile de învățământ general. • Mărirea numărului de specialiști SAP, raportat per număr de instituții/ copii/ necesități. • Motivarea și ghidarea managerilor școlari de a accesibiliza infrastructura instituțiilor de învățământ. • Consolidarea parteneriatelor, a proiectelor educaționale. • Organizarea și desfășurarea unor activități în comun cu partenerii SAP. • Interes sporit a parteneriatelor socio-educăționale la contribuirea și identificarea problemelor cu care se confruntă atât fiecare instituție educațională, cât și fiecare familie defavorizată cu copiii cu CES și/sau cu dizabilități. • Dezvoltarea și consolidarea competențelor persoanelor implicate în domeniul educației incluzive. • Sensibilizare continuă a societății în vederea implicării continue în procesul de incluziune. • Sprijinul elevilor proveniți din medii defavorizate. • Oferirea serviciilor specializate în mediul natural al copilului. • Schimb de experiență la nivel național și internațional. • Acces nelimitat la sursele informaționale (normative, metodologice, de specialitate etc.), plasate pe platforme electronice gratuite, cu grad înalt de utilitate în planificarea și realizarea propriu-zisă a proceselor în contextul dezvoltării educației incluzive. 	<ul style="list-style-type: none"> • Demisionarea specialiștilor SAP ca consecință a salarizării necorespunzătoare. • Resurse (umane, financiare etc.) reduce pentru oferirea serviciilor specializate copiilor cu CES/dizabilitate. • Suprasolicitarea specialiștilor SAP duce la arderea profesională a acestora, dar și scăderea randamentului/eficienței în realizarea activităților propuse. • Fluctuația specialiștilor SAP, a cadrelor didactice de sprijin, specialiștilor psihologi, logopezi din instituțiile de învățământ. • Număr crescut de solicitări privind evaluarea/asistența copiilor cu dizabilități severe, care nu pot fi acoperite cu unitățile de personal existent. • Divergențe în colectarea de date privind numărul copiilor cu CES / dizabilități. • Conștientizarea insuficientă de către toți factorii de decizie a importanței SAP-urilor și educației incluzive ca manifestare a asigurării accesului la educație tuturor copiilor. • Imposibilitatea de bugetare a serviciilor educaționale pentru copiii cu CES din instituțiile de educație timpurie.

Provocări, perspective și priorități ale activității Serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagogică

Provocări:

Pe parcursul celor șase ani de activitate (2014-2020), Serviciile raionale/municipale de asistență psihopedagogică s-au promovat ca structură la nivel raional/municipal, dar și la nivel național, fapt care a impulsionat părinții, instituțiile de învățământ general, diferite instituții de protecție a copilului

să solicite suport în incluziunea educațională a copiilor cu cerințe educaționale speciale / dizabilități, asistența psihologică a copiilor solicitări care, de fapt, argumentează necesitatea Serviciilor, dar și capacitatea acestora de a interveni prompt pentru soluționarea diferitor situații. Totodată, Serviciile s-au confruntat cu o multitudine de provocări, printre care listăm:

- Incluziunea educațională și asistența psihologică a copiilor cu dizabilități severe. Lipsa serviciilor de suport specializat în instituție pentru această categorie de copil (psiholog, logoped, psihopedagog, kinetoterapeut).
- Numărul mare de copii cu tulburări din spectrul autist care necesită asistență specializată și totodată, cadrele didactice în instituțiile de învățământ sunt nepregătite pentru a face față provocărilor în incluziunea acestor copii în instituțiile educaționale.
- Creșterea numărului de copii expuși abuzului în rândurile minorilor. Din lipsă de specialiști calificați în instituțiile de învățământ/comunitate/raion, această categorie de copii nu beneficiază de asistență specializată conform necesităților.
- Prestarea serviciilor (de evaluare, asistență psihologică și psihopedagogică, metodologică) de calitate în condițiile actuale (volum mare de lucru, fluctuație de personal/număr mic de specialiști, lipsa serviciilor/specialiștilor în instituțiile de învățământ general).
- Fluctuația specialiștilor SAP, a cadrelor didactice de sprijin și a specialiștilor de profil, din instituțiile de învățământ general (psihologi, logopezi, psihopedagogi).
- Reticența unui număr considerabil de părinți/reprezentanți legali, în special a copiilor de vârstă preșcolară la problemele de dezvoltare a copilului, de unde reiese și numărul mic de referințe din partea instituțiilor de educație timpurie pentru realizarea evaluării complexe.

Perspective și priorități:

În vederea asigurării incluziunii educaționale de calitate la nivel de raion/municipiu, Serviciile de asistență psihopedagogică s-au axat pe cele mai prioritare sarcini în activitatea curentă, printre care evidențiem:

- Monitorizarea procesului educațional în instituțiile de învățământ, la nivel raion/municipiu, din perspectiva accesului tuturor copiilor la o educație de calitate, relevantă pentru comunitatea educațională, prin valorificarea resurselor umane, financiare, materiale, bazate pe un management eficient, orientat spre performanțe.
- Implicarea în dezvoltarea serviciilor de suport de calitate pentru copiii cu cerințe educaționale speciale (CREI dotat corespunzător,

cabinete create pentru logoped, psiholog. Identificarea specialiștilor de profil la nivel raional/municipal și capacitatea acestora).

- Identificarea și completarea statelor de personal al Serviciului de asistență psihopedagogică cu specialiști și dezvoltarea politicilor de dezvoltare a acestuia.
- Identificarea unui mecanism de organizarea procesului educațional individualizat pentru copiii cu dizabilități severe, senzoriale, a copiilor cu comportament tulburări de comportament.
- Implementarea programelor de prevenire a abuzului/violenței, comportamentului deviant/delincvent, a comportamentului suicidal în instituțiile de învățământ general.
- Consolidarea competențelor profesionale a specialiștilor SAP pentru asigurarea cu servicii de calitate a unui număr mai mare de copii cu CES/dizabilități **și familiilor acestora**.
- Monitorizarea eficientă a activității CREI și a personalului de suport la nivel instituțional: CDS, echipa CMI, psiholog, logoped, psihopedagog, alți specialiști din instituție care asistă copilul.
- Capacitarea a specialiștilor psihologi, cadrelor didactice / didactice de sprijin, cadrelor manageriale în lucrul cu copiii cu dizabilități severe: copii cu TSA, copii cu dizabilități intelectuale, copii cu deficiențe de auz, văz, copii cu tulburări de comportament.
- Organizarea schimbului de experiență, a vizitelor de studii la nivel local, raional/municipal (instituțiile cu experiență pozitivă și avansată).
- Consolidarea parteneriatelor cu structurile/instituțiile responsabile de incluziunea educațională și socială a copiilor (domeniile – educație, social, sănătate, justiție).

Concluzii generale și recomandări pentru activitatea Serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagogică:

1. Resursele umane existente în cadrul Serviciului sunt estimate ca insuficiente, corelate la volumul mare de muncă care îi revine specialistului SAP, în special, psihologul care este foarte solicitat. Totodată, se constată fluctuație de personal; număr mic de specialiști SAP raportat la numărul mare de solicitări privind evaluarea/reevaluarea complexă; intervenție la solicitarea Organelor de drept; implicări pe cazurile specifice, copii din grupul de risc (tentative de suicid, cazuri de abuz/violență în instituțiile educaționale); număr mare de copii cu CES care necesită asistență individualizată, în lipsa specialiștilor de profil în instituțiile de învățământ general.

2. Pe parcursul anilor se constată o creștere semnificativă privind numărul de participări a specialiștilor SAP la stagiile de formare, organizate la nivel raional/municipal, național și internațional. Totodată, persistă un număr mare de Servicii care au identificat resurse financiare suplimentare pentru formarea pe dimensiuni înguste a specialiștilor, participări în vizite de studii și schimb de experiență.
3. Creșterea profesională devine un indicator de calitate profesională. În ultimii ani se constată un număr mai mare de specialiști SAP care au conferit/confirmit gradul didactic, situație care oferă oportunități de promovare la nivel de raion/municipiu, dar și de dezvoltare personală și profesională.
4. Se observă o creștere a numărului de solicitări din partea părinților privind evaluarea/reevaluarea complexă pentru eliberarea Formularului nr. 5, ca parte a dosarului copilului pentru *Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă*. Situația dată a contribuit la identificarea unui număr semnificativ de copii, care nu sunt în vizorul SAP, prezintă dificultăți de învățare și dezvoltare și sunt beneficiarii direcți ai Serviciilor de asistență psihopedagogică.
5. Se constată o creștere a evaluărilor pe cazuri specifice, solicitări parvenite cel mai frecvent din partea Organelor de drept (*Judecătorie, Procuratură, Probațiune, Inspectoratul de Poliție*). De obicei, în acest proces cel mai frecvent sunt antrenați psihologii SAP.
6. Cu referire la cazurile problemă de incluziune, se atestă o conlucrare eficientă cu diverse structuri de protecție a copilului, în acest sens, fiind dezvoltate și consolidate un număr semnificativ de parteneriate. Astfel, Serviciile referă un număr tot mai important de cazuri de incluziune educațională problemă la CRAP pentru identificarea soluțiilor în vederea asigurării dreptului la educație de calitate, dar și soluționare a cazurilor de ordin psihologic.
7. Se constată o creștere semnificativă a calității serviciilor prestate de specialiștii SAP pentru copiii cu CES și familia acestora (*asistență psihologică, logopedică, psihopedagogică, educațională, kinetoterapeutică*).
8. Pentru promovarea și eficientizarea procesului educațional incluziv, SAP-urile au acordat asistență metodologică diferitor grupuri-țintă din instituțiile de învățământ general: CMI, CDS, CD, logopezi, psihologi, manageri din instituții de învățământ general, părinți/reprezentanți legali ai copilului, APL, prin diverse forme de activitate: *seminare, ateliere de lucru, training-uri, mese rotunde, ședințe de lucru individuale și implicarea în soluționarea cazurilor în echipă*.
9. Vizitele de monitorizare realizate de către specialiștii SAP în instituțiile de învățământ general au scos în evidență îmbunătățirea calității

PEI-urilor, curricula modificate întocmite/implementate/actualizate și suportul psihologic și educațional oferit copiilor tipici, dar și a celor cu CES.

10. Dificultățile/impedimentele, cu care s-au confruntat specialiștii SAP în activitatea sa vizează: *fluctuația specialiștilor SAP, lipsa serviciilor specializate în instituțiile de învățământ general; număr mare de beneficiari SAP; fluctuația cadrelor didactice de sprijin, a psihologilor, logopezilor din instituțiile de învățământ general și/sau absența lor; lipsa spațiului fizic adaptat pentru copii cu dizabilități fizice/neuomotorii; timp insuficient pentru acordarea directă a asistenței psihopedagogice elevilor; unitatea de transport mică ce nu permite realizarea mai multor sarcini în paralel; număr mare de instituții de învățământ și așezarea lor geografică; suprapunerea cu alte activități; volum mare de lucru al activităților, lipsa continuității asistenței copilului la domiciliu.*
11. Cu toate acestea, activitatea Serviciilor de asistență psihopedagogică are un impact major asupra sistemului educațional la nivel raional/municipal, dar și la nivel național, ceea ce denotă pe de o parte conștiințizarea și acceptarea copiilor cu CES/dizabilități și integrarea unui număr mare de copii în instituțiile de învățământ general, iar pe de altă parte consolidarea și promovarea Serviciilor pentru asigurarea dreptului la educație de calitate tuturor copiilor.

Recomandări generale:

- Completarea statelor de personal cu specialiști de profil, în corespundere cu prevederile HG nr. 732 din 16.09.2013 privind Regulamentul de activitate al Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică.
- *Încurajarea personalului SAP pentru solicitarea gradelor didactice la disciplinele de profil în corespundere cu prevederile actelor normative în vigoare.*
- Organizarea, sistematizarea și prioritizarea asistenței psihologice și pedagogice a copiilor cu CES din instituțiile de învățământ general în care lipsesc specialiștii de profil (de ex: copii cu deficiențe senzoriale, copii cu autism, copii cu dizabilități severe, cu tulburări afective și comportament). Elaborarea și implementarea Planurilor individualizate de intervenție per domenii de dezvoltare: limbaj și comunicare, cognitiv, fizic/neuomotor, comportament socio-emoțional, comportament adaptativ.
- Oferirea asistenței psihologice și pedagogice părinților/reprezentanților legali în vederea stabilirii modalității de implicare a părinților în procesul de asigurare a continuității serviciilor prestate.

- Argumentarea necesității dezvoltării serviciilor de suport educațional la nivel instituțional (psiholog, logoped, psihopedagog), argument fiind numărul copiilor cu CES per instituție și numărul de copii expuși abuzului/violenței/neglijării etc.
- Sensibilizarea specialiștilor din organele locale de specialitate și a cadrelor manageriale din instituțiile educaționale privind necesitatea dezvoltării serviciilor de profil în instituțiile de învățământ.
- Planificarea asistenței metodologice diferențiate la nivel de instituții de învățământ, în concordanță cu necesitățile determinate.
- Dezvoltarea și consolidarea parteneriatelor socio-educaționale care să contribuie la prevenirea impedimentelor cu care se confruntă instituțiile educaționale și familiile defavorizate cu copii cu dizabilități.
- Colaborarea cu ONG-uri, agenți economici, alți actori relevanți în vederea implementării diverselor proiecte educaționale, atragerea surselor extrabugetare de finanțare, pentru dezvoltarea bazei tehnico-materiale și ajustării la necesitățile copiilor; dotări, echipamente, care să sprijine procesul educațional.
- Consolidarea competențelor profesionale a specialiștilor SAP, pentru prestarea serviciilor de calitate copiilor și familiilor acestora, precum și acordarea asistenței metodologice instituțiilor de învățământ general.

Per total, aceste dimensiuni prezentate indică asupra faptului că schimbările realizate începând cu anul 2014 sunt deosebit de importante pentru asigurarea activității psihologice din sistemul de învățământ al RM.

Totodată analizând minuțios experiența internațională la tematica **activitatea psihologului în sistemul de învățământ**, prezentată în prima secțiune a lucrării, menționăm că aceasta este, în majoritatea cazurilor, bine incorporată în sisteme unice, create în baza actelor normative privind exercitarea profesiei de psiholog. Este important să conștientizăm valoarea modelelor prezentate și să le valorificăm pe cele mai relevante pentru țara noastră pentru a facilita funcționalitatea mecanismelor implicate în toate domeniile, inclusiv în domeniul educațional.

În concluzie menționăm că impactul prezumat al rezultatelor proiectului *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane* se va referi la:

1. Abordarea științifică a problemelor de asigurare a activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva schimbărilor societale contemporane, va:
 - avea impact asupra cercetărilor în domeniul științelor sociale și a științelor educației;

- deveni argument pentru elaborarea documentelor de politici educaționale în domeniul asigurării activității psihologice;
 - conduce spre creșterea calității, atractivității și accesibilității educației.
2. Rezultatele preconizate cu referire la asigurarea activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane vor:
 - asigura coerența dintre toate nivelurile și ciclurile educaționale, promovând un mediu școlar prietenos, protectiv și incluziv;
 - oferi crearea unui sistem eficient de prevenție, evaluare și intervenție psihologică;
 - oferi posibilități de îmbogățire a resurselor umane;
 - crea un mecanism eficient de creștere a calității educației;
 - ridica nivelul performanțelor educaționale și vor promova excelența și talentele;
 - forma și susține parteneriate cu familia;
 - dezvolta servicii psihologice pentru elevi la nivel local;
 - schimba atitudinile, relațiile sociale, responsabilitatea etc. contribuind la dezvoltarea durabilă a societății.
 3. Complexele de metodologii elaborate pentru activitatea psihologică în învățământul general vor contribui la echiparea tuturor elevilor cu abilități și cunoștințe adaptate la cerințele tot mai dinamice ale societății.

De menționat e importanța tuturor acțiunilor care vin să fortifice și să dezvolte activitatea psihologului în sistemul de învățământ. Prin prisma proiectului de cercetare **„Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane”**, se vor realiza activități cu privire la eficientizarea activității psihologice.

Referințe bibliografice:

1. *Asociația Psihologilor Practicieni din Moldova*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <http://psihologie.key.md/>
2. BOLBOCEANU, A. (coord. șt.); BUCUN, N.; PALADI, O. et al. *Asistența psihologică în educație: practici naționale și internaționale*. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2014.
3. Codul Educației al Republicii Moldova. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24.10.2014, Nr. 319-324 (634).
4. *Decizia Colegiului Agenției Naționale pentru Cercetare și Dezvoltare, Nr. 01 din 03.01.2020, ord. nr. 01-PC din 10 ianuarie 2020*. [Accesat 11.01.20]. Disponibil: <https://ancd.gov.md/ro/content/acte-ncd>

5. HG nr. 732 din 16.09.2013 cu privire la Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică și Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22066&lang=ro
6. *Lege privind exercitarea profesiei de psiholog, reorganizarea și funcționarea Colegiului Psihologilor din România*, 2019. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <https://www.ces.ro/newlib/PDF/proiecte/2019/b113.pdf>
7. PALADI, O. Provocările societale cercetate prin prisma bazelor teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general. In: Revista *Univers Pedagogic*, 2020, Nr. 2 (66), pp. 87-92.
8. PALADI, O. Asigurarea activității psihologice în sistemul educațional din Finlanda. In: Revista *Univers Pedagogic*, 2020, Nr. 3 (67), pp. 102-106.
9. PLATON, C. *Serviciul psihologic școlar*. Chișinău: Editura „Epigraf”, 2001.
10. POTĂNG, A. Scurt istoric privind asistența psihologică în sistemul de învățământ din Canada. In: *Educația: factor primordial în dezvoltarea societății*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 09 octombrie 2020. Chișinău: IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), pp. 187-190.
11. *Proiectul Legii cu privire la exercitarea profesiei de psiholog*. [Accesat 12.12.20]. Disponibil: http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5360/language/ro-RO/Default.aspx?fbclid=IwARoqOupD58P53NtysXo9WdTWKN_w4itHoGdZfBnoyrnNqYA2_movY_2WFZE
12. *Proiectul legii cu privire la profesiunea și activitatea de psiholog*, 2018. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/4130/language/ro-RO/Default.aspx>
13. *Psihologii din Moldova practică meseria aproape ilegal, fără reguli și controale*, 2015. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: <http://sanatateinfo.md/News/Item/5411>
14. *Reperete metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general*. [Accesat 12.03.20]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_nr.02_din_02.01.2018_o.pdf
15. *Ședința grupului de lucru pentru definitivarea proiectului de lege cu privire la activitatea de psiholog*, 17.07.2020. [Accesat 20.07.20]. Disponibil: www.flickr.com/photos/parliamentrm/albums/72157715132238057?fbclid=IwAR3UFIJedA-3OtfXbolh7D8yVjGGiIBOs5Dd6VHqA2fmMmGcwcl8ORKLdy6w

REPERE METODOLOGICE
privind activitatea psihologului în instituțiile
de învățământ general
/Ordinul MECC nr. 02 din 02 ianuarie 2018/

Ministerul Educației, Culturii
și Cercetării al Republicii Moldova

ORDIN

02.01.2018 nr. 02

mun. Chișinău

Cu privire la aprobarea
Reperelor metodologice privind activitatea
psihologului în instituțiile de învățământ general

În baza prevederilor art. 53 și art.140 alin.(1) lit.b) din Codul educației al Republicii Moldova Nr. 152 din 17 iulie 2014 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.319-324, art.634) și pct.9, subpct.13) al Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 691 din 30 august 2017 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr.322-328, art.793), în baza expertizei juridice efectuată de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova (scrisoarea nr. 03/13374 din 01 decembrie 2017), Ministrul emite următorul

ORDIN:

1. Se aprobă și se pun în aplicare, la data semnării prezentului ordin, *Reperele metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general.*
2. Se aprobă *Nomenclatorul documentelor psihologului*, Anexa nr.1.
3. Se aprobă Fișa postului (tip) a psihologului din instituțiile de învățământ general, Anexa nr.2.
4. Se aprobă *Fișa de autoevaluare/evaluare a activității psihologului*, Anexa nr.3.
5. Direcția învățământ general (domnul Valentin Crudu, șef Direcție):
 - va aduce prezentul ordin la cunoștința organelor locale de specialitate în domeniul învățământului;
 - va monitoriza implementarea *Reperelor metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general.*
6. Se desemnează responsabil de executarea prevederilor prezentului ordin domnul Igor Șarov, Secretar General de Stat.

7. Se abrogă Ordinul nr. 329 din 02 noiembrie 2017 referitor la aprobarea *Regulamentului cu privire la activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general.*

Ministru

Monica BABUC

1. Scopul prezentei dispoziții este de a stabili în vigoare la data intrării în vigoare a prezentei dispoziții regulamentul privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general, care conține în anexă conținutul anexelor referitoare la aplicarea prezentei dispoziții și a dispozițiilor din Regulamentul de organizare a activității psihologului.

2. Dispozițiile prezentei dispoziții se aplică începând cu data intrării în vigoare a prezentei dispoziții, cu excepția cazurilor în care dispozițiile prezentei dispoziții sunt aplicabile în baza dispozițiilor prezentei dispoziții. Dispozițiile prezentei dispoziții se aplică începând cu data intrării în vigoare a prezentei dispoziții, cu excepția cazurilor în care dispozițiile prezentei dispoziții sunt aplicabile în baza dispozițiilor prezentei dispoziții. Dispozițiile prezentei dispoziții se aplică începând cu data intrării în vigoare a prezentei dispoziții, cu excepția cazurilor în care dispozițiile prezentei dispoziții sunt aplicabile în baza dispozițiilor prezentei dispoziții. Dispozițiile prezentei dispoziții se aplică începând cu data intrării în vigoare a prezentei dispoziții, cu excepția cazurilor în care dispozițiile prezentei dispoziții sunt aplicabile în baza dispozițiilor prezentei dispoziții.

3. Conținutul prezentei dispoziții este următorul:

a) scopul activității psihologice este de a asigura dezvoltarea psihică și socială a copilului, în funcție de vârsta, sex, etnia, starea de sănătate, orientarea în familie, caracteristicile personale și alte caracteristici de copil, din diferite motive, cu rolul psihologului este să asigure în prezentul actului de învățământ un program de educație obligatorie;

b) activitatea psihologică este de a asigura dezvoltarea psihică și socială a copilului;

c) activitatea psihologică este de a asigura dezvoltarea psihică și socială a copilului, în funcție de vârsta, sex, etnia, starea de sănătate, orientarea în familie, caracteristicile personale și alte caracteristici de copil, din diferite motive, cu rolul psihologului este să asigure în prezentul actului de învățământ un program de educație obligatorie;

d) activitatea psihologică este de a asigura dezvoltarea psihică și socială a copilului;

e) activitatea psihologică este de a asigura dezvoltarea psihică și socială a copilului;

f) activitatea psihologică este de a asigura dezvoltarea psihică și socială a copilului;

g) activitatea psihologică este de a asigura dezvoltarea psihică și socială a copilului;

h) activitatea psihologică este de a asigura dezvoltarea psihică și socială a copilului;

i) activitatea psihologică este de a asigura dezvoltarea psihică și socială a copilului;

Executor: Viorica Mari, 022 233 897

REPERE METODOLOGICE **privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general**

I. Dispoziții generale

1. Reperete metodologice privind activitatea psihologului în instituțiile de învățământ general stabilesc modul de organizare și desfășurare a activității psihologului în instituțiile de învățământ general care constituie o activitate complexă, sistematică, orientată spre optimizarea procesului educațional și asigură dezvoltarea progresivă a personalității copilului.
2. Specialistul psiholog își desfășoară activitatea în baza Codului educației al Republicii Moldova nr.152 din 17 iulie 2014; Legii nr. 140 din 14 iunie 2013 cu privire la protecția specială a copiilor aflați în situații de risc și a copiilor separați de părinți; Legii nr.45-XVI din 01 martie 2003 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie; Legii nr. 60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități; Hotărârii Guvernului nr. 270 din 08 aprilie 2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului; Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului, aprobată prin ordinul ministerului nr. 99 din 26 februarie 2015; Codului de etică al cadrului didactic, aprobat prin ordinul ministerului nr. 831 din 07 septembrie 2015; altor acte normative relevante.
3. Beneficiari de serviciile psihologului sunt:
 - a) toți copiii, indiferent de starea materială a familiei, mediul de reședință, apartenența etnică, limba vorbită, sex, vârstă, starea de sănătate, potențialul de învățare, antecedente penale, sau alte categorii de copii care, din diferite motive, sunt marginalizați sau excluși în procesul accederii și realizării unui program de educație obligatoriu;
 - b) cadrele didactice, cadrele de conducere, alți actori implicați în procesul educațional;
 - c) părinții/reprezentanții legali ai copilului.
4. Activitatea psihologului este realizată în interesul superior al copilului și are la bază următoarele principii:
 - a) asigurarea șanselor egale;
 - b) nondiscriminarea, toleranța și respectarea diversităților;
 - c) intervenția timpurie;
 - d) abordarea individualizată și valorificarea potențialului fiecărui copil;
 - e) protecția copilului;
 - f) confidențialitatea;
 - g) imparțialitatea;

h) abordarea intersectorială și multidisciplinară.

II. Scopul și obiectivele activității psihologului

5. Scopul activității psihologului constă în prevenirea, identificarea și intervenția psihologică în vederea dezvoltării personalității copilului.
6. Obiectivele activității de muncă sunt:
 - a) asigurarea suportului psihologic pentru dezvoltarea și formarea unei personalități capabile de autodezvoltare, care să posede un sistem de cunoștințe și competente necesare integrării psihosociale;
 - b) prevenirea și combaterea excluderii/marginalizării copiilor în instituțiile de învățământ general;
 - c) identificarea și intervenția timpurie în cazul copiilor aflați în dificultate, în situație de risc;
 - d) conlucrarea cu administrația instituției, cadrele didactice, alți specialiști care asistă copilul, părinții/reprezentanții legali în crearea mediului educațional favorabil pentru dezvoltarea copilului.

III. Organizarea și desfășurarea activității psihologului

7. În instituțiile de învățământ general, activitatea psihologului este asigurată de către un specialist, care deține studii superioare de licență în psihologie.
8. Psihologul este angajat în baza criteriilor de competență profesională, conform actelor normative de angajare a personalului didactic, aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, iar în cazul tinerilor specialiști – prin repartizare.
9. Specialistul psiholog se subordonează administrativ directorului instituției de învățământ.
10. Metodologic, activitatea psihologului este monitorizată și supervizată de către specialistul psiholog din cadrul Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică.
11. Activitatea psihologilor din învățământul general se realizează într-un interval zilnic de 7 ore, respectiv 35 de ore pe săptămână:
 - a) 18 ore/săptămână care includ activități directe pentru copii: asistență psihologică, desfășurată individual și/sau cu grup de copii, prin activități de prevenție/profilaxie, evaluarea psihologică și psihodiagnoză, consiliere psihologică și activități de dezvoltare personală;
 - b) 17 ore/săptămână care includ: activități de consiliere psihologică cu cadrele didactice, părinții/reprezentanții legali ai copilului, cadre nedidactice, managerii instituției; participarea la ședințe cu părinții, comisiile metodice și consiliile profesionale; conlucrarea intersectorială și multidisciplinară; activități de pregătire metodică-științifică și complementară (planificarea activității lunare/anuale, prelucrarea datelor evaluării psihologice și elaborarea recomandărilor, întocmirea proceselor-verbale, rapoartelor și notelor informative, pregătirea suportului informațional pentru activitățile curente, elaborarea programelor de prevenție și intervenție psihologică, completarea Registrului de evidență a activității psihologului și Registrului de evidență a copiilor din grupul de risc etc.).

12. Domeniile de competență ale psihologului sunt stipulate în fișa postului, însoțită de fișa de evaluare. Fișa de post și, respectiv, fișa de evaluare, se elaborează și se avizează anual de către directorul instituției, cu aprobarea consiliului de administrație. În funcție de aceste documente se realizează evaluarea anuală a psihologului.
13. Psihologului i se acorda gradele didactice doi, unu și superior în baza procedurii de acordare a gradelor didactice stabilită de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
14. Evaluarea internă a activității psihologului se efectuează anual în baza actelor normative de evaluare a cadrelor didactice, aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
15. Evaluarea externă a psihologului se efectuează o dată la 5 ani de către organele abilitate, în baza metodologiei de evaluare aprobată de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării .
16. În activitatea sa, psihologul respectă Codul de etică al Cadrului didactic, aprobat prin ordinul ministerului nr. 861 din 07 septembrie 2015.
17. Psihologul are următoarele atribuții:
 - a) respectă actele normative și completează documentația în conformitate cu cerințele și recomandările de rigoare;
 - b) acordă asistență psihologică copiilor, părinților/reprezenților legali, cadrelor didactice, cadrelor de conducere, contribuind la dezvoltarea integră a personalității copilului;
 - c) contribuie la crearea unui climat psihologic favorabil în instituție, pentru realizarea activităților de suport pentru copil, familie, cadre didactice etc;
 - d) participă ca membru al Comisiei multidisciplinare intrașcolare în organizarea procesului educațional incluziv;
 - e) participă ca membru în diverse comisii create în cadrul instituției de învățământ și/sau în afara ei, cu acordul managerului instituției de învățământ;
 - f) acumulează și comunică echipei care elaborează Planul educațional individualizat informația cu referință la punctele forte, necesitățile, interesele și caracteristicile specifice ale elevului;
 - g) sesizează cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copiilor și realizează activități de prevenție și intervenție în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copiilor;
 - h) elaborează recomandări copiilor, familiilor acestora și cadrelor didactice privind oportunitatea dezvoltării competențelor și/sau soluționarea de conflicte etc.;
 - i) organizează evenimente de informare, formare, comunicare și sensibilizare publică în domeniile ce se înscriu în aria sa de activitate;
 - j) informează administrația instituției, părinții/reprezenții legali, cu privire la rezultatele evaluărilor psihologice;
 - k) sesizează și informează administrația instituției, părinții/reprezenții legali, alte instituții/structuri de protecție a copilului cu privire la problemele identificate, care prezintă risc pentru integritatea fizică și psihică a copilului, în conformitate cu legislația în vigoare;
 - l) elaborează și administrează baze de date și monitorizează la nivel instituțional situația tuturor copiilor, beneficiari de serviciile psihologului;
 - m) contribuie la elaborarea și implementarea planului de dezvoltare a instituției de învățământ;

n) elaborează planuri lunare/anuale, rapoarte de activitate semestriale/anuale.

18. Psihologul are următoarele drepturi:

- a) să solicite informații ce țin de domeniul său de activitate;
- b) să fie asigurat cu spațiul/mediul fizic în care își desfășoară activitatea, conform necesităților și recomandărilor, cu dotare tehnică necesară funcționării eficiente;
- c) să solicite administrației instituției de învățământ materialul - suport necesar activității profesionale;
- d) să asiste la ore și activități curente sau extracurriculare;
- e) să selecteze și să aplice metode și tehnici psihologice în conformitate cu particularitățile de vârstă ale copilului, specificul problemei, recomandate în literatura de specialitate;
- f) să convoace, în caz de necesitate, diferiți factori de decizie pentru abordarea problemelor copiilor;
- g) să participe în programe de formare continuă și recalificare profesională.

19. Activitatea psihologului include următoarele direcții de activitate:

1) *Activitatea de prevenție/profilaxie*, ce presupune:

- a) facilitarea procesului de adaptare a copilului la condițiile noi din instituțiile de învățământ general;
- b) prevenirea dificultăților în dezvoltarea copilului prin identificarea factorilor de risc care ar favoriza apariția problemelor în procesul de dezvoltare și crearea condițiilor favorabile pentru această dezvoltare;
- c) facilitarea comunicării eficiente în vederea antrenării abilităților sociale ale copiilor în procesul de învățare și relaționare;
- d) asigurarea suportului necesar cadrelor didactice și cadrelor de conducere în desfășurarea unui proces educațional eficient și dezvoltarea relațiilor constructive cu copiii, părinții/reprezentanții legali, ceilalți actori;
- e) elaborarea recomandărilor în vederea dezvoltării personalității copilului, care să reflecte particularitățile individuale și de vârstă, modalități adecvate de dirijare a activității didactice din instituție.
- f) asigurarea unui parteneriat eficient cu familia, în vederea consolidării competențelor parentale, construirii unor relații pozitive și constructive între părinte-copil, părinte-cadru didactic.

2) *Activitatea de evaluare psihologică și psihodiagnoză* (individuală și de grup) ce presupune:

- a) analiza auto/sesizărilor din partea copiilor, cadrelor didactice, cadrelor de conducere, părinților/reprezentanților legali, alți actori implicați în procesul educațional;
- b) selectarea instrumentelor de evaluare în funcție de vârsta și particularitățile de dezvoltare ale copilului, scopul și obiectivele evaluării;
- c) realizarea evaluării psihologice cu acordul părinților/reprezentanților legali ai copilului, în limba maternă a copilului pentru asigurarea obiectivității și gradului de înțelegere adecvată;

- d) organizarea și desfășurarea evaluării psihologice a copiilor la solicitare sau necesitate în vederea:
- determinării nivelului actual de dezvoltare a copilului/elevului, a potențialului și a necesităților de dezvoltare;
 - stabilirii nivelului de adaptare a copilului/elevului la condițiile socio-psihologice noi, în scopul prevenirii inadaptării;
 - determinării intereselor, aptitudinilor, deprinderilor elevului, în vederea orientării în carieră;
 - stabilirii climatului psihologic, relațiilor interpersonale în colectivul de copii, cadre didactice;
 - identificării copiilor în situații de risc, aflați în situații de dificultate etc.;
- e) interpretarea calitativă și cantitativă a rezultatelor obținute în urma evaluării psihologice și stabilirea acțiunilor de intervenție în corespundere cu necesitățile copilului;
- f) întocmirea Raportului de evaluare psihologică, notelor informative la solicitarea administrației instituției, Comisiei multidisciplinare intrașcolare;
- g) reevaluarea copiilor în scopul constatării progreselor sau regreselor în dezvoltarea copilului și/sau proiectarea unor noi acțiuni de intervenții.
- 3) *Activitatea de intervenție psihologică, ce presupune: consiliere psihologică și activități de dezvoltare personală.*
- a) Consilierea psihologică (individuală și/sau de grup) presupune:
- ședințe de consiliere psihologică cu copiii în vederea prevenirii și diminuării abandonului, inadaptării în procesul educațional, depășirii unor situații conflictuale, optimizării comunicării, relațiilor interpersonale, depășirii eșecului școlar, problemelor de comportament etc.;
 - consilierea elevilor în luarea deciziilor legate de carieră, oferirea de suport în elaborarea traseului educațional privind ghidarea în carieră.
 - ședințe de consiliere psihologică cu părinții/reprezentanții legali ai copilului în scopul prevenirii și diminuării dificultăților de învățare, relaționare, comportament, dezvoltarea abilităților parentale, optimizarea relațiilor părinte-copil etc.;
 - ședințe de consiliere cu cadrele didactice și cadrele de conducere în vederea stabilirii dificultăților/problemelor specifice vârstei, grupei/clasei de copii, particularităților individuale de dezvoltare a copilului, identificării cauzelor acestora și implicarea în soluționarea lor etc.
- b) Activitatea de dezvoltare personală, presupune:
- selectarea și elaborarea programelor de intervenție per diverse domenii de dezvoltare (cognitiv, comunicare, socio-emoțional, comportament adaptativ etc.);
 - implementarea programelor de intervenție în vederea dezvoltării proceselor psihice; formării competențelor pro-sociale – de comunicare, colaborare/cooperare, negociere, relaționare,

adaptare la situațiile solicitante ale vieții, rezolvarea problemelor și luarea deciziilor; dezvoltării capacităților individuale de autocunoaștere, autoevaluare și dezvoltare personală, depășirii situațiilor de criză, conflict și risc etc.

IV. Dispoziții speciale

20. Salarizarea psihologului se efectuează conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 381 din 13 aprilie 2006 *cu privire la condițiile de salarizare a personalului din unitățile bugetare*, cu modificările și completările ulterioare.
21. Instituția de învățământ asigură condiții pentru buna desfășurare a activității psihologului prin repartizarea unui spațiu adecvat, dotarea cu mobilier, materiale didactice, literatură metodică de specialitate.
22. Administrația instituției de învățământ asigură desfășurarea eficientă a activităților psihologului prin implicarea, la necesitate, a cadrelor didactice, a părinților/reprezentanților legali, altor actori care asistă copilul în dezvoltarea lui.

NOMENCLATORUL DOCUMENTELOR PSIHOLOGULUI

Codul	Denumirea	Notă
01. Acte normative		
01.01	Codul educației al Republicii Moldova	
01.02	Metodologia cu privire la evaluarea dezvoltării copilului	
01.03	Portofoliul psihologului: <ul style="list-style-type: none"> - Fișa postului de psiholog - CV-ul - Copia diplomelor de studii - Copia certificatului de grad didactic - Certificatele de participare la seminare, ateliere de lucru, conferințe etc. - Materialele atestării precedente 	
01.04	Alte acte legislative, Hotărâri de Guvern și alte acte normative emise de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării în domeniul de competență	
02. Acte organizațional – metodice		
02.01	Planul de activitate (lunar, anual)	
02.02	Orarul de lucru	
02.03	Registrul de evidență a activității psihologului	
02.04	Registrul de evidență a elevilor din grupul de risc	
02.05	Rapoarte semestriale/anuale de activitate	
02.06	Mape cu materiale ale activităților metodice și de formare continuă (seminare, conferințe, întruniri metodice, ateliere de lucru, training-uri, mese rotunde etc.)	
02.07	Mapa cu materiale la activitatea de prevenție/profilaxie: <ul style="list-style-type: none"> 02.07.01 Materiale pentru ședințele cu copiii/elevii 02.07.02 Materiale pentru ședințele cu cadrele didactice 02.06.03 Materiale pentru ședințele cu părinții/reprezentanții legali 	
02.08	Mapa cu instrumente de evaluare psihologică și psihodiagnoză <ul style="list-style-type: none"> 02.08.00 Metode de evaluare pentru copiii din instituțiile de educație timpurie 02.08.01 Metode de evaluare pentru treapta primară 02.08.02 Metode de evaluare pentru treapta gimnazială 02.08.03 Metode de evaluare pentru treapta liceală 	

02.09	Mapa cu materiale pentru activitatea de Consiliere psihologică (suport pentru copii/elevi, părinți/reprezentanți legali, cadre didactice, cadre de conducere)	
02.10	Mapa cu programe de asistență per domenii de dezvoltare (cognitiv, comunicare, socio-emoțional, comportament adaptativ etc.).	
03. Acte speciale		
03.01	Dosarele copiilor/elevilor, beneficiari de serviciile psihologului	
03.02	Note informative cu privire la evaluarea psihologică a copiilor/elevilor prezentate pe parcursul anului în cadrul consiliilor profesorale/de administrație.	
03.03	Mapă pentru fișele de asistență la ore/activități	
03.04	Arhiva activității psihologice (pe 5 ani): Registrul de evidență a activității psihologului, Registrul de evidență a copiilor din grupul de risc, Planuri și rapoarte de activitate, dosarele copiilor, note informative.	
04. Mediateca psihologului		
04.01	Biblioteca specialistului la disciplină	
04.02	Dotarea spațiului/mediului fizic cu instrumentariul necesar: mobilier (pentru activitatea de consiliere individuală, de grup și pentru relaxare), computer, imprimantă, birotică, etc.	

Fișa postului (tip) a psihologului din instituțiile de învățământ general

Capitolul I.

Dispoziții generale

Instituția de învățământ general: _____

Denumirea funcției: psiholog

Nivelul de salarizare: Salariu de bază, sporuri, premii, adaosuri la salariu, conform legislației în vigoare.

Capitolul II. Descrierea postului

Scopul general al funcției:

Scopul activității psihologului constă în prevenirea, identificarea și intervenția psihologică în vederea dezvoltării personalității copilului.

Responsabilități, sarcini specifice postului de muncă:

Responsabilități:

- 1) Activitatea psihologului este realizată în interesul superior al copilului și are la bază următoarele principii:
 - a) asigurarea șanselor egale;
 - b) nondiscriminarea, toleranța și respectarea diversităților;
 - c) intervenția timpurie;
 - d) abordarea individualizată și valorificarea potențialului fiecărui copil;
 - e) protecția copilului;
 - f) confidențialitate;
 - g) imparțialitate.
 - h) abordarea intersectorială și multidisciplinară.
- 2) Respectă Regulamentul intern al instituției.
- 3) Asigură calitate și eficiența muncii pe care o desfășoară.
- 4) Asigură veridicitate și corectitudine în furnizarea informațiilor (rezultatele evaluării, recomandările oferite copiilor, cadrelor didactice, părinților/reprezentanților legali etc).
- 5) Protejează confidențialitatea tuturor informațiilor colectate în timpul activității profesionale. În situațiile justificate de lege sau în cazul unor situații extrem de grave, psihologul este obligat să furnizeze informații confidențiale, fără consimțământul celui vizat.
- 6) Respectă regulile de securitate a vieții și sănătății copiilor, de securitate a muncii prevăzute de legislația în vigoare.
- 7) La eliberarea din funcție, psihologul va arhiva baza de date, dosarele copiilor, Registrul de evidență a activității psihologului, Registrul de evidență a copiilor din grupul de risc, note informative etc. și le va transmite în arhiva instituției.

Atribuțiile postului:

- a) respectă actele normative și completează documentația în conformitate cu cerințele și recomandările de rigoare;
- b) acordă asistență psihologică copiilor, părinților/reprezentanților legali, cadrelor didactice, cadrelor de conducere, contribuind la dezvoltarea integră a personalității copilului;
- c) contribuie la crearea unui climat psihologic favorabil în instituție, pentru realizarea activităților de suport pentru copil, familie, cadre didactice etc;
- d) participă ca membru al Comisiei multidisciplinare intrașcolare în organizarea procesului educațional incluziv;
- e) participă ca membru în diverse comisii create în cadrul instituției de învățământ și/sau în afara ei, cu acordul managerului instituției;
- f) acumulează și comunică echipei care elaborează Planul educațional individualizat informația cu referință la punctele forte, necesitățile, interesele și caracteristicile specifice ale elevului;
- g) sesizează cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copiilor și realizează activități de prevenție și intervenție în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copiilor;
- h) elaborează recomandări copiilor, familiilor acestora și cadrelor didactice privind oportunitatea dezvoltării competențelor și/sau soluționarea de conflicte etc.;
- i) organizează evenimente de informare, formare, comunicare și sensibilizare publică în domeniile ce se înscriu în aria sa de activitate;
- j) informează administrația instituției, părinții/reprezentanții legali, cu privire la rezultatele evaluărilor psihologice;
- k) sesizează și informează administrația instituției, părinții/reprezentanții legali, alte structuri de protecție a copilului cu privire la problemele identificate, care prezintă risc pentru integritatea fizică și psihică a copilului, în conformitate cu legislația în vigoare;
- l) elaborează și administrează baze de date și monitorizează la nivel instituțional situația tuturor copiilor, beneficiari de serviciile psihologului;
- m) contribuie la elaborarea și implementarea planului de dezvoltare a instituției de învățământ;
- n) elaborează planuri lunare/anuale, rapoarte de activitate semestriale/anuale.

Drepturi:

- a) să solicite informații ce țin de domeniul său de activitate;
- b) să fie asigurat cu spațiu/mediu fizic în care își desfășoară activitatea, conform necesităților și recomandărilor, cu dotare tehnică necesară funcționării eficiente;
- c) să solicite administrației instituției de învățământ materialul - suport necesar activității profesionale;
- d) să asiste la ore și activități curente sau extracurriculare;
- e) să selecteze și să aplice metode și tehnici psihologice în conformitate cu particularitățile de vârstă ale copilului, specificul problemei, recomandate în literatura de specialitate;
- f) să convoace, în caz de necesitate, diferiți factori de decizie pentru abordarea problemelor copiilor;
- g) să participe în programe de formare continuă și recalificare profesională.

Cui îi raportează titularul funcției:

Psihologul raportează despre activitatea sa directorului instituției de învățământ și, după caz, specialistului psiholog din cadrul Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică.

Cine îl substituie:

Atribuțiile psihologului nu pot fi substituite de un alt specialist.

Cooperarea internă:

1. cu administrația instituției;
2. cu cadrele didactice pe discipline școlare;
3. cu cadrele didactice de sprijin;
4. cu diriginții;
5. cu membrii Comisiei multidisciplinare intrașcolare;
6. cu echipa care elaborează Planul educațional individualizat ;
7. cu asistentul medical.

Cooperarea externă:

1. cu Organul local de specialitate în domeniul învățământului;
2. cu Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică;
3. cu părinții/reprezentanții legali ai copilului;
4. cu organizații guvernamentale și neguvernamentale cu activități în domeniu.

Mijloacele de lucru/echipamentul utilizat:

1. culegere de acte normative din domeniul educațional și documente de politici educaționale elaborate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării;
2. ghiduri metodice, literatură și materiale didactice avizate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, instituțiile abilitate în domeniu și de consiliile metodice ale psihologilor;
3. literatură științifică de specialitate, presa periodică în domeniu;
4. instrumente de evaluare, pe domenii de dezvoltare (cognitiv, limbaj și comunicare, socio-emoțional, comportament adaptativ);
5. computer, imprimantă, internet etc.

Condițiile de muncă:

1. Regim de muncă: 35 ore pe săptămână, 7 ore pe zi, cu pauza de masă de o oră.
2. Activitate: în clasă, în birou, în Centrul de Resurse pentru Educația Incluzivă.

Capitolul III.
Cerințele funcției față de persoană

Studii: superioare, de licență în psihologie.

Experiență profesională: începător, 1 an și mai mult.

Cunoștințe în legătură cu domeniul profesat:

1. cunoașterea legislației în domeniu;
2. cunoașterea domeniului învățământului preșcolar, primar și secundar general, extrașcolar, special;
3. cunoașterea politicilor, precum și a practicilor pozitive naționale în protecția drepturilor copilului;
4. cunoștințe de utilizare a calculatorului: Word, Excel, etc.

Abilități: planificare, organizare, luare a deciziilor, consiliere psihologică, organizare și desfășurare a sesiunilor de training, abilități de lucru cu informația, analiză și sinteză, argumentare, prezentare, instruire, motivare, mobilizare de sine și a echipei, soluționare de conflicte, comunicare eficientă.

Atitudini/comportamente: respect față de oameni, diplomatie, creativitate, flexibilitate, disciplină, responsabilitate, rezistență la efort și stres, adaptare la sarcini de lucru schimbătoare, empatie și receptivitate, tendință spre dezvoltare profesională continuă.

Întocmită de:

Nume, prenume _____

Funcția _____

Semnătura _____

Luată la cunoștință de către titularul funcției:

Nume, prenume _____

Semnătura _____

Data _____

FIȘA DE AUTOEVALUARE/EVALUARE A ACTIVITĂȚII PSIHOLOGULUI
ÎN ANUL DE STUDII _____

Numele, prenumele psihologului _____

Instituția de învățământ _____

Perioada evaluării _____

Stagiul de muncă general _____ Stagiul de muncă în unitatea de învățământ _____ Gradul didactic _____

Calificativul acordat _____

Criteriu de analiză	Denumirea indicatorului de performanță/ Punctajul maxim al indicatorului	Mod de verificare	Autoevaluare	Evaluarea din partea administrației de învățământ	Evaluarea responsabilului de psihologului	Punctajul mediu*
Criteriu de analiză I ORGANIZARE, PLANIFICARE ȘI RAPORTARE - 12 p	1. Prezența actelor normative conform Reglementărilor metodologice privind activitatea psihologului în învățământul general – 2 p. 2. Existența planului anual de activitate coordonat cu responsabilul de activitatea psihologului și aprobat de directorul instituției. Planul lunar aprobat de directorul instituției – 2 p. 3. Respectarea orarului de lucru conform Fișei postului de psiholog – 1 p. 4. Completarea Registrului de evidență a activității psihologului – 3 p.	Mapa cu acte normative Nomenclatorul documentelor psihologului Planul de activitate anual, lunar Registrul de evidență a activității psihologului Orar de lucru afișat Fișa de post a psihologului Registrul de evidență a activității psihologului				

	<p>5. Existența raportului de activitate semestrial, anual și prezentarea acestora în termenii stabiliți – 2 p.</p> <p>6. Existența arhivei documentației psihologului (Registrul de evidență a activității psihologului, Registrul de evidență a copiilor din grupul de risc, planuri și rapoarte de activitate, note informative, procese-verbale, dosarele copiilor) – 2 p.</p>	<p>Raportul semestrial, anual aprobat de directorul instituției</p> <p>Registrul de evidență a activității psihologului</p> <p>Registrul de evidență a activității psihologului</p> <p>Registrul de evidență a copiilor din grupul de risc</p> <p>Planuri și rapoarte de activitate</p> <p>Note informative</p> <p>Procese-verbale</p> <p>Dosarele copiilor</p>		
TOTAL CRITERIUL I				
<p>Criteriu de analiză</p> <p>II.</p> <p>MANAGEMENTUL ASISTENȚEI PSIHLOGICE – 6 p.</p>	<p>1. Amenajarea spațiului/mediului fizic cu instrumentariu necesar, în corespundere cu Nomenclatorul documentelor psihologului – 2 p.</p> <p>2. Dotarea cu materiale didactice/mijloace de instruire – 2 p.</p> <p>3. Dotarea cu softuri/instrumente de evaluare și tehnologii informaționale, conectate la internet – 2 p.</p>	<p>Nomenclatorul documentelor psihologului</p> <p>Computer. Imprimantă. Birotică</p> <p>Materiale didactice stocate</p> <p>Fișe de lucru</p> <p>Instrumente de evaluare</p>		
TOTAL CRITERIUL II				
<p>Criteriu de analiză</p> <p>III.</p> <p>ACTIVITATEA DE PREVENȚIE/ PROFILAXIE – 12 p.</p>	<p>1. Prezența mapelor cu materiale pentru activitățile de prevenție/profilaxie (copii, cadre didactice, părinți) – 3 p.</p> <p>2. Elaborarea suportului informațional/notelor informative abordate în cadrul seminarelor, consiliilor profesoriale și de administrație etc. (minimum 4 participări pe an) – 3 p.</p> <p>3. Sesizarea și realizarea activităților de prevenire a cazurilor de violență, abuz, neglijare, discriminare,</p>	<p>Mape cu materiale</p> <p>Fișe de lucru</p> <p>Proiecte didactice</p> <p>Note informative</p> <p>Procese-verbale ale Consiliilor profesoriale și de administrație</p> <p>Registrul de evidență a activității psihologului</p>		

	exploatare și trafic în rândurile copiilor/elevilor, părinților, a cadrelor didactice/educatorilor – 3 p	Proiecte didactice Materiale Fișe de lucru		
	4. Consolidarea climatului psihologic favorabil în instituție, în colectivele de copii/elevi – 3 p.	Plan de activitate Registrul de evidență a activității psihologului		
TOTAL CRITERIUL III				
Criteriu de analiză IV.		Mapa cu instrumente de evaluare		
ACTIVITATEA DE EVALUARE PSIHOLGICĂ ȘI PSIHODIAGNOZĂ – 15 p.	<p>1. Prezența mapelor cu instrumente de evaluare per trepte de școlaritate (treapta primară, gimnazială, liceală) – 3 p.</p> <p>2. Aplicarea instrumentelor de evaluare în funcție de vârstă și de particularitățile de dezvoltare ale copilului, scopul și obiectivele evaluării – 3 p</p> <p>3. Elaborarea proceselor verbale, a concluziilor și recomandărilor conform scopului evaluării – 3 p.</p> <p>4. Existența Rapoartelor de evaluare psihologică și a dosarelor copiilor evaluați – 3 p.</p> <p>5. Realizarea reevaluării copiilor în vederea constatării progreselor/regreselor în dezvoltarea copilului și proiectarea unor noi acțiuni de intervenție – 3 p.</p>	<p>Mapa cu instrumente de evaluare</p> <p>Mapa cu instrumente de evaluare</p> <p>Raportul de evaluare psihologică</p> <p>Ghid de organizarea a activității psihologului</p> <p>Procese-verbale</p> <p>Dosarele copiilor</p> <p>Dosarele copiilor</p> <p>Raportul de evaluare psihologică</p> <p>Dosarele copiilor</p> <p>Raportul de reevaluare psihologică</p>		
TOTAL CRITERIUL IV				
Criteriu de analiză V.		Plan de activitate		
ACTIVITATEA DE INTERVENȚIE PSIHOLGICĂ – 26 p.	<p>1. Realizarea ședințelor de consiliere cu copiii și înregistrarea cazurilor în Registrul de evidență a activității psihologului – 3 p.</p> <p>2. Desfășurarea ședințelor de consiliere cu cadrele didactice/ cadrele de conducere și înregistrarea cazurilor în Registrul de evidență a activității psihologului – 3 p.</p>	<p>Plan de activitate</p> <p>Registrul de evidență a activității psihologului</p> <p>Plan de activitate</p> <p>Registrul de evidență a activității psihologului</p>		

	<p>3. Desfășurarea ședințelor de consiliere cu părinții/reprezenții legali ai copilului, înregistrarea cazurilor în Registrul de evidență a activității psihologului – 3 p.</p> <p>4. Medierea problemelor de natură psihologică, situațiile de criză și conflict din unitatea de învățământ – 3 p.</p> <p>ACTIVITATEA DE DEZVOLTARE PERSONALĂ</p> <p>5. Prezența programelor de asistență per domenii de dezvoltare (cognitiv, comunicare, socio-emoțional, comportament adaptativ etc.) – 3 p.</p> <p>6. Implementarea programelor de intervenție per domenii de dezvoltare – 3 p.</p> <p>7. Relevanța programelor de dezvoltare personală – 2 p.</p> <p>8. Număr de beneficiari asistați – 3 p.</p> <p>9. Proportia copiilor care au beneficiat de asistență psihologică (din numărul total de copii care necesită asistență) – 3 p.</p>	<p>Plan de activitate Registrul de evidență a activității psihologului</p> <p>Plan de activitate Registrul de evidență a activității psihologului</p> <p>Mapa cu programe de asistență</p> <p>Plan de activitate Dosarele copiilor Programul de intervenție Registrul de evidență a activității psihologului Dosarele copiilor</p> <p>Dosarele copiilor Registrul de evidență a activității psihologului</p> <p>Dosarele copiilor Registrul de evidență a activității psihologului</p>		
TOTAL CRITERIUL V				
<p>Criteriu de analiză VI.</p> <p>IMPLICAREA PSIHOLOGULUI ÎN ACTIVITĂȚI ȘI ÎNDEPLINIREA</p>	<p>1. Colaborarea activă și eficientă cu cadrele didactice și cadrele de conducere din unitatea de învățământ – 2 p.</p> <p>2. Organizarea și desfășurarea activităților extracurriculare (minimum 2 activități pe an, individual și/sau în colaborare cu cadrele didactice) – 2 p</p>	<p>Registrul de evidență a activității psihologului Raport de activitate Proiect didactic Materiale didactice Registrul de evidență a activității psihologului</p>		

RESPONSABILITĂ - TILOR LA NIVEL DE UNITATE DE ÎNVĂȚĂMÂNT – 9 p.	3. Îndeplinirea responsabilităților specifice în consiliile/comisiile existente la nivelul unității de învățământ: – membru al comisiei pentru protecția drepturilor copilului - 0,5 p. – membru al comisiei multidisciplinare intrașcolară - 0,5 p.	Proces-verbal Ordinul directorului Raport de activitate		
	4. Colaborarea cu specialiștii din domeniile conexe în vederea integrării psihosociale a copiilor – 2 p.	Acord de colaborare Raport de activitate		
	5. Interațiunea eficientă cu specialiștii SAP, CRAP, ONG-uri în sprijinul beneficiarilor – 2 p.	Registrul de evidență a activității psihologului Raport de activitate		
	TOTAL CRITERIUL VI			
	Criteriu de analiză VII. CALIFICAREA PSIHOLOGULUI – 20 p.	1. Corespunderea funcției cu calificarea din diplomă – 1 p. 2. Masterat (finalizat sau în curs de finalizare) – 1 p. 3. Grade didactice dobândite (gradul II – 0,5 p., gradul I – 1 p., gradul superior – 2 p.) 4. Cursuri de formare/perfecționare – 2 p. 5. Diplome de merit, multumiri din partea instituției de învățământ, mențiuni OLSDÎ, ME, alte instituții și organizații – 1 p. 6. Participare la seminare, ateliere de lucru etc. organizate de către SAP, CRAP, OLSDÎ – 2 p. 7. Participare cu comunicări, la activitățile organizate de SAP, CRAP, OLSDÎ – 2 p. 8. Participări în activități științifice: - participarea cu lucrări și/sau în calitate de audient la conferințe, simpozioane, workshop-uri etc. – 1 p.	Diploma de studii Diploma de studii Certificat de confirmare a gradului Certificate de confirmare Raport de activitate Diploma Mențiuni Certificat de participare Registrul de evidență a numărului de participare Raport de activitate Certificat de participare Registrul de evidență a activității psihologului Raport de activitate Certificat de participare Registrul de evidență a activității psihologului	

	- promovarea activității psihologului prin participări la emisiuni radio, TV etc. – 1 p.	Raport de activitate Linkuri	
	9. Elaborare, publicare, recenzare de: - studii/cercetări în reviste/lucrări de specialitate – 1 p. - programe școlare, regulamente, ghiduri metodice, cărți și lucrări științifice etc. – 1 p. - îndrumări/ghiduri metodologice, manuale, auxiliare didactice, avizate de ME, OLSDI – 1 p.	Registrul de evidență a activității psihologului Raport de activitate Materiale publicate	
	10. Activitatea de mentorat, de formator în formarea continuă a personalului din învățământ: - activitate de mentorat/supervizare – 1 p. - activitate de formator (local – 0,5 p., național – 1 p.)	Registrul de evidență a activității psihologului Raport de activitate	
TOTAL CRITERIUL VII			
TOTAL CRITERIUL I-VII			

*Cu excepția punctajului din rubrica *Autoevaluare*

Punctaj total: _____ Calificativul: _____

Directorul
instituției de învățământ

Psihologul

Numele, prenumele

Numele, prenumele

Semnătura

Semnătura

Data:

Data:

Punctajul și calificativele:

85 - 100 puncte - calificativul „foarte bine”

45 – 85 puncte - calificativul „bine”

16 - 45 puncte – calificativul „satisfăcător”

0 - 15 puncte – calificativul „nesatisfăcător

REPERE METODOLOGICE
privind activitatea psihopedagogului
în instituțiile de învățământ general
/Ordinul MECC nr. 212 din 27 februarie 2018/

Aprobate prin ordinul
Ministerului Educației, Culturii și Cercetării
nr. _____ din _____ 2018

REPERE METODOLOGICE
privind activitatea psihopedagogului în instituțiile de învățământ general

I. Dispoziții generale

1. Reperele metodologice privind activitatea psihopedagogului în instituțiile de învățământ general stabilesc modul de organizare și desfășurare a activității psihopedagogului în instituții de învățământ general, în scopul dezvoltării copilului/elevului cu cerințe educaționale speciale și asigurării acestuia unui proces educațional de calitate.
2. Specialistul psihopedagog își desfășoară activitatea în baza Codului educației al Republicii Moldova Nr.152 din 17 iulie 2014; Legii Nr.60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități; Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 523 din 11 iulie 2011; altor acte normative relevante.
3. Beneficiarii de serviciile psihopedagogului sunt:
 - a) Copiii/elevii cu cerințe educaționale speciale;
 - b) familiile copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale /reprezentanții legali ai copiilor;
 - c) cadrele didactice, cadrele didactice de sprijin, alți actori implicați în realizarea procesului educațional.
4. Activitatea psihopedagogului este realizată în interesul superior al copilului și are la bază următoarele principii:
 - a) drepturi egale în educație;
 - b) nondiscriminare, toleranță și valorificarea diferențelor;
 - c) intervenția timpurie;
 - d) abordarea individualizată și complexă;
 - e) valorificarea potențialului fiecărui copil;
 - f) abordarea intersectorială și multidisciplinară;
 - g) confidențialitate;
 - h) cooperare și parteneriat educațional și social.

II. Scopul și obiectivele activității psihopedagogului

5. Scopul activității psihopedagogului în instituțiile de învățământ general constă în prevenirea și combaterea excluderii/marginalizării copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale prin acordarea asistenței specializate acestora,

părinților/reprezenților legali, cadrelor didactice, cadrelor didactice de sprijin, altor actori implicați în realizarea și dezvoltarea procesului educațional.

6. Obiectivele activității psihopedagogului în instituții de învățământ general sunt:
 - a) depistarea unor eventuale dificultăți de dezvoltare, învățare și adaptare ale copiilor/elevilor în procesul educațional în instituții de învățământ general;
 - b) oferirea suportului psihopedagogic necesar pentru depășirea dificultăților și asigurarea dinamicii pozitive în dezvoltarea copilului/elevului;
 - c) monitorizarea evoluției copilului/elevului în procesul educațional;
 - d) acordarea asistenței metodologice cadrelor didactice, cadrelor didactice de sprijin, părinților/reprezenților legali ai copilului, altor specialiști privind specificul de dezvoltare și necesitățile de suport a copiilor cu cerințe educaționale speciale;
 - e) colaborarea cu Comisia multidisciplinară intrașcolară din instituția de învățământ, familia /reprezenții legali ai copilului, alți specialiști implicați în realizarea obiectivelor incluse în Planul educațional individualizat.

III. Organizarea și desfășurarea activității psihopedagogului

7. În instituțiile de învățământ general asistența psihopedagogică specializată, poate fi prestată de unul sau mai mulți specialiști psihopedagogi.
8. Funcția de psihopedagog este deținută de persoane cu studii superioare în domeniul psihopedagogiei speciale sau de persoane cu studii pedagogice după cursuri de recalificare în psihopedagogia specială.
9. Psihopedagogul este angajat prin concurs, în baza criteriilor de competență profesională, conform metodologiei de angajare a personalului didactic aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
10. Psihopedagogul se subordonează administrativ directorului instituției de învățământ general.
11. Activitatea psihopedagogilor din învățământul general se realizează într-un interval zilnic de 7 ore, respectiv 35 de ore pe săptămână și include:
 - a) 18 ore per săptămână pentru activități directe cu copiii/elevii: activități de asistență psihopedagogică, desfășurate individual și/sau în grup, în scopul prevenirii, identificării, ameliorării dificultăților de dezvoltare, învățare și adaptare.
 - b) 17 ore per săptămână pentru activități de prevenire (asistență la activități/lecții /observarea comportamentului și implicării copiilor/elevilor), pregătire metodică-științifică și complementară: elaborarea programelor de intervenție psihopedagogică, realizarea activităților de consultanță psihopedagogică cu cadrele didactice, părinții/reprezenții legali ai copilului, participarea în cadrul comisiilor metodice și consiliilor profesionale, conlucrarea intersectorială și multidisciplinară.

12. Numărul copiilor/elevilor care necesită asistență psihopedagogică se va determina în urma realizării procesului de evaluare inițială și complexă, în conformitate cu Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului, aprobată prin Ordinul ministerului nr.99 din 26 februarie 2015.
13. Psihopedagogul desfășoară activități individuale, în grup mic (2-3 copii/elevi), grup mare (4-6 copii/elevi) în funcție de următoarele criterii:
 - a) tipul instituției de învățământ;
 - b) vârsta copiilor/elevilor (vârsta cronologică și cea mintală);
 - c) tipul deficienței/dizabilității;
 - d) categoria cerințelor educaționale speciale;
 - e) potențialul de dezvoltare și necesitățile individuale ale copilului/elevilor;
 - f) implicarea familiei;
 - g) rezultatele și impactul asistenței psihopedagogice.
14. Durata activităților de asistență psihopedagogică vor corespunde vârstei cronologice și dezvoltării individuale a copiilor (de la 15-20 de minute la 30-45 minute).
15. Psihopedagogului i se pot acorda gradele didactice doi, unu și superior în baza procedurii de acordare a gradelor didactice stabilită de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
16. Evaluarea internă a activității psihopedagogului se efectuează anual în baza Metodologiei de evaluare a cadrelor didactice, aprobată de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
17. Domeniile de competență ale psihopedagogului sunt stipulate în fișa postului. Fișa de post și, respectiv, fișa de evaluare, se elaborează și se avizează anual de către directorul instituției cu aprobarea consiliului de administrare (Anexele nr. 2, nr. 3).
18. Psihopedagogul își desfășoară activitatea conform unui orar prestabilit, ținându-se cont de regimul de funcționare a instituției de învățământ.
19. Metodologic, activitatea psihopedagogului este monitorizată de către specialistul psihopedagog din cadrul Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică.
20. Evaluarea externă a psihopedagogului se efectuează o dată la 5 ani de către organele abilitate, în baza metodologiei de evaluare, aprobată de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
21. Psihopedagogul activează în conformitate cu Codul de etică al cadrului didactic, aprobat prin Ordinul ministerului nr. 861 din 07 septembrie 2015.
22. Psihopedagogul are următoarele atribuții:
 - a) respectă actele normative și completează documentația în conformitate cu cerințele și recomandările de rigoare;
 - b) amenajează spațiul în care își desfășoară activitatea, conform recomandărilor;
 - c) identifică în instituția de învățământ general copiii cu eventuale dificultăți de dezvoltare, învățare, adaptare;
 - d) informează administrația instituției, părinții/represențanții legali ai copilului cu privire la problemele identificate;

- e) participă la organizarea și realizarea procesului de evaluare inițială a dezvoltării copilului, stabilește nivelul actual de dezvoltare al copilului, potențialul și necesitățile lui de dezvoltare;
- f) participă la completarea proceselor verbale ale ședințelor de evaluare a copiilor identificați și evaluați inițial, în scopul referirii acestora către Serviciile raionale/municipale de asistență psihopedagogică pentru realizarea unui proces de evaluare complexă;
- g) asigură asistență psihopedagogică copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale în Centrul de resurse pentru educația incluzivă/sala de clasă/grupă/spațiu delimitat;
- h) elaborează și realizează programe/planuri de intervenție individualizate pentru copiii/elevii care prezintă probleme de dezvoltare, învățare, adaptare;
- i) acordă consiliere psihopedagogică părinților/reprezentanților legali ai copilului;
- j) acordă asistență metodologică cadrelor didactice, cadrelor didactice de sprijin și altor specialiști care asistă copilul/elevul în vederea prevenirii, identificării și ameliorării dificultăților de dezvoltare, învățare, adaptare;
- k) recomandă părinților/reprezentanților legali ai copilului consultarea altor instituții (instituții medicale, de abilitare/reabilitare, etc) pentru problemele care nu sunt în competența specialiștilor din instituția de învățământ;
- l) este membru al Comisiei multidisciplinare intrașcolare, participă la ședințele de lucru, colaborează cu membrii echipei de elaborare a Planului educațional individualizat și alți actori implicați în vederea organizării unui proces educațional de calitate;
- m) contribuie la elaborarea și implementarea Planurilor educaționale individualizate ale copiilor/elevului cu cerințe educaționale speciale;
- n) monitorizează dezvoltarea copilului/elevului și colaborează cu părinții/reprezentanții legali ai copilului;
- o) administrează baze de date și monitorizează la nivel instituțional situația tuturor copiilor/elevilor, beneficiari ai asistenței psihopedagogice;
- p) își planifică activitatea și elaborează rapoarte de activitate.

23. Activitatea psihopedagogului include următoarele direcții de activitate:

1. Activități de evaluare/reevaluare a dezvoltării copilului (evaluare/reevaluare psihopedagogică):

- a) selectarea instrumentelor de evaluare/reevaluare a dezvoltării copilului/elevului în funcție de vârstă și particularitățile de dezvoltare;
- b) identificarea condițiilor de creștere, dezvoltare și implicare educațională a copilului/elevului;
- c) stabilirea nivelului actual de dezvoltare a copilului/elevului;
- d) estimarea gradului de corespundere a nivelului de dezvoltare a copilului/elevului cu nivelul caracteristic vârstei respective;
- e) estimarea gradului de corespundere a condițiilor educaționale situației/nivelului și necesităților de dezvoltare ale copilului/elevului;

- f) interpretarea rezultatelor evaluării/reevaluării și elaborarea concluziilor;
 - g) elaborarea proceselor-verbale cu privire la rezultatele obținute;
 - h) reevaluarea copiilor/elevului în scopul constatării progreselor sau regreselor în dezvoltarea copilului/elevului și/sau proiectarea unor noi acțiuni de intervenții.
2. Activități de dezvoltare, compensare/ameliorare:
- a) elaborarea Programului individual conform necesităților stabilite în urma evaluării;
 - b) elaborarea în baza Programului individual a Planului de intervenție individualizat;
 - c) elaborarea materialelor didactice de lucru pentru desfășurarea activităților de dezvoltare, compensare/ameliorare;
 - d) monitorizarea dinamicii dezvoltării copilului/elevului.
3. Activități de asistență metodologică:
- a) acordarea asistenței metodologice cadrelor didactice, cadrelor didactice de sprijin, specialiștilor implicați în asistența copilului/elevului, sub diverse forme, în scopul desfășurării unui proces educațional de calitate, cu implicarea și participarea copiilor cu cerințe educaționale speciale;
 - b) acordarea consilierii psihopedagogice părinților/reprezentanților legali ai copilului, sub diverse forme, în scopul identificării unor soluții comune de compensare/ameliorare a situației copilului/elevului;
 - c) acordarea consultațiilor de specialitate, participarea în ședințe de lucru, cu referire la cazurile copiilor cu cerințe educaționale speciale, care urmează a fi soluționate printr-o abordare intersectorială.
4. Activități de prevenire a unor eventuale dificultăți de dezvoltare și/sau implicare/participare a copiilor/elevilor în procesul educațional (asistențe în cadrul activităților/lecțiilor, observări în cadrul activităților neformale, discuții cu cadrele didactice, cu părinții).
24. Psihopedagogul are următoarele drepturi:
- a) să solicite informații ce țin de domeniul său de activitate;
 - b) să convoace, în caz de necesitate, diferiți factori de decizie pentru a analiza dificultățile de implicare ale copiilor/elevilor în procesul educațional;
 - c) să colaboreze cu familia/reprezentanții legali ai copilului, cadrele didactice privind oportunitatea dezvoltării competențelor și organizarea procesului de învățare, adaptare al copilului cu cerințe educaționale speciale;
 - d) să solicite o evaluare specializată (complexă, specifică) pe unul sau mai multe domenii de dezvoltare ale copilului de către structura abilitată;
 - e) să sesizeze organele de resort prin intermediul administrației instituției privind situațiile de risc în care se află copilul/elevul;
 - f) să organizeze evenimente de informare, formare, comunicare și sensibilizare publică în domeniile ce se înscriu în aria sa de activitate;
 - g) să participe în programe de formare continuă și recalificare profesională;
 - h) să-și perfecționeze competențele profesionale.

IV. Dispoziții speciale

25. Reperele metodologice privind activitatea psihopedagogului în instituțiile de învățământ general sunt obligatorii spre aplicare de către titularul funcției și de către persoanele responsabile, în cadrul instituției de învățământ general, de organizarea și desfășurarea activității specialistului psihopedagog.
26. Instituția de învățământ asigură condiții pentru buna desfășurare a activității psihopedagogului:
 - a) spațiu adecvat pentru realizarea activităților;
 - b) mobilier necesar, inclusiv mobilier adaptat la condițiile fizice ale copiilor;
 - c) materiale didactice necesare, inclusiv literatură didactică de specialitate;
 - d) dispozitive speciale pentru copii în funcție de necesitățile de dezvoltare și implicare/participare.
27. Administrația instituției de învățământ asigură desfășurarea eficientă a activităților de asistență psihopedagogică prin implicarea activă a tuturor specialiștilor care asistă copilul în dezvoltarea lui: cadrelor didactice, cadrelor didactice de sprijin, părinților/reprezentanților legali ai copilului, altor actori implicați în procesul educațional.
28. Administrația instituției de învățământ asigură condiții pentru dezvoltarea profesională a specialistului psihopedagog.

NOMENCLATORUL DOCUMENTELOR PSIHOPEdagogULUI

Codul	Denumirea
01. Acte normative	
01.01	Codul educației al Republicii Moldova
01.02	Metodologia cu privire la evaluarea dezvoltării copilului (aprobată de ME prin ord.nr.99, din 26.02.2015)
01.03	Portofoliul psihopedagogului: Fișa postului de psihopedagog CV-ul Copia diplomelor de studii Copia certificatului de grad didactic Certificatele de participare la seminare, ateliere de lucru, conferințe etc. Materialele atestării precedente
01.04	Alte acte normative emise de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării în domeniul de competență
02. Acte organizațional - metodice	
02.01	Planurile de activitate (anual/semestrial, zilnic)
02.02	Orarul de lucru
02.03	Registrul de evidență a copiilor/elevilor asistați
02.04	Rapoartele anuale de activitate
02.05	Mapele cu materiale ale activităților metodice și de formare continuă (seminare, conferințe, întruniri metodice, ateliere de lucru, training-uri, mese rotunde etc.)
02.06	Mapa cu instrumente de evaluare psihopedagogică
02.07	Mapa cu programe de asistență/activități de compensare/ameliorare psihopedagogică
02.08	Mapa cu materiale de promovare a experienței psihopedagogice (mass-media: TV, radio, ziare, etc.)
03. Acte speciale	
03.01	Dosarele copiilor/elevilor beneficiari ai asistenței psihopedagogice
03.02	Notele informative/Rapoartele cu privire la evaluarea/reevaluarea psihopedagogică a copiilor/elevilor
03.03	Fișele psihopedagogice
03.04	Mapa pentru fișele de asistență la ore/activități
03.05	Arhiva activității psihopedagogice (pe 5 ani): registrul de evidență a copiilor asistați, planurile și rapoartele de activitate, procesele verbale, notele informative.
04. Dotarea spațiului/cabinetului	
04.01	Mobilier adaptat vârstei și necesităților copiilor, dispozitive speciale în corespundere cu specificul de dezvoltare și necesitățile copiilor, materiale didactice, computer, imprimanta, birotică, consumabile.
04.02	Soft-uri dezvoltative/educaționale; materiale video/audio de informare pentru părinți, cadre didactice
04.03	Biblioteca de specialitate

Fișa postului (tip) a psihopedagogului din instituțiile de învățământ general

Capitolul I. Dispoziții generale

Instituția de învățământ general: _____

Denumirea funcției: psihopedagog

Nivelul de salarizare: salariu de bază, sporuri, premii, adaosuri la salariu, conform legislației în vigoare.

Capitolul II. Descrierea funcției

Scopul general al funcției:

Acordarea unei asistențe specializate copiilor/elevilor, părinților/reprezenților legali, cadrelor didactice, cadrelor didactice de sprijin, altor actori implicați în realizarea și dezvoltarea procesului educațional.

Sarcina de bază:

Dezvoltarea și promovarea activităților de suport care să asigure compensarea/ameliorarea dificultăților de dezvoltare, învățare și adaptare ale copiilor/elevilor în instituții de învățământ general.

Atribuțiile postului:

1. Respectă actele normative și completează documentația în conformitate cu cerințele și recomandările de rigoare.
2. Amenajează spațiul în care își desfășoară activitatea, conform recomandărilor.
3. Identifică în instituția de învățământ general copiii cu eventuale dificultăți de dezvoltare, învățare, adaptare și informează administrația instituției, părinții / reprezentanții legali ai copilului cu privire la problemele identificate.
4. Participă la organizarea și realizarea procesului de evaluare inițială a dezvoltării copilului.
5. Stabilește nivelul actual, potențialul și necesitățile de dezvoltare a copilului, completează procesul verbal în urma evaluării.
6. Asigură asistență psihopedagogică copiilor cu cerințe educaționale speciale în Centrul de resurse pentru educația incluzivă/sala de grupă/clasă/grupă sau spațiu delimitat.
7. Elaborează și realizează programe/planuri de intervenție individualizate pentru copiii/elevii care prezintă probleme de dezvoltare, învățare, adaptare.
8. Acordă consiliere psihopedagogică părinților/reprezentanților legali ai copilului;

9. Acordă asistență metodologică cadrelor didactice, cadrelor didactice de sprijin și altor specialiști care asistă copilul/elevul în vederea prevenirii, identificării și ameliorării dificultăților de dezvoltare, învățare, adaptare.
10. Recomandă părinților/reprezentanților legali ai copilului consultarea altor instituții pentru problemele care nu sunt în competența specialiștilor din instituția de învățământ (instituții medicale, de abilitare/reabilitare, etc).
11. Este membru al Comisiei multidisciplinare în vederea organizării unui proces educațional incluziv de calitate.
12. Contribuie la elaborarea și implementarea Planurilor educaționale individualizate ale copiilor cu cerințe educaționale speciale.
13. Monitorizează dezvoltarea copilului și colaborează cu părinții/reprezentanții legali ai copilului.
14. Administrează baze de date și monitorizează, la nivel instituțional, situația tuturor copiilor, beneficiari ai asistenței psihopedagogice.
15. Se implică în activitățile de formare ale cadrelor didactice din școală prin măsuri specifice de lucru cu copiii cu cerințe educaționale speciale.
16. Contribuie la elaborarea și implementarea Planului de dezvoltare a instituției de învățământ.
17. Își planifică activitatea (anul/semestrial, zilnic) și elaborează rapoarte de activitate (anuale).

Responsabilitățile postului:

1. Respectă următoarele principii în activitate: confidențialitate, drepturi egale, nondiscriminare, toleranță și valorificare a tuturor diferențelor, intervenție timpurie, abordare individualizată, intervenție multidisciplinară și complexă, relevanță și eficiență.
2. Respectă în activitatea sa acte normative în vigoare, dispoziții ale autorităților publice centrale și locale.
3. Respectă Regulamentul intern de activitate a instituției de învățământ.
4. Completează și menține în ordine documentația aferentă postului/funcției.
5. Realizează activități în conformitate cu planul și orarul de activitate.
6. Selectează instrumente de evaluare în conformitate cu vârsta și dificultățile de dezvoltare ale copilului.
7. Monitorizează dinamica/evoluția copilului.
8. Planifică și realizează procesul de reevaluare în caz de necesitate.
9. Respectă Codul de etică al cadrului didactic.
10. Își dezvoltă continuu competențele profesionale.
11. Respectă regulile de securitate a vieții și sănătății copiilor, de securitate a muncii prevăzute de legislația în vigoare.
12. Păstrează bunurile materiale utilizate.

Împuterniciri:

- a) de a solicita de la instituția de învățământ, părinți, specialiști/persoane care asistă copilul/elevul a diferitor informații ce țin de domeniul său de competență (starea de sănătate, comportamentul copilului, mediul socio-familial, efectele acțiunilor recomandate etc.);
- b) de a selecta instrumentele de evaluare și asistență psihopedagogică;
- c) de a asista la alte activități în care este implicat copilul/elevul pentru a-și completa imaginea despre situația acestuia;
- d) de a participa în ședințe de parteneriat intersectorial în scopul soluționării situației copilului/elevului;
- e) de a participa periodic la programe de formare continuă și recalificare în domeniu.

Cui îi raportează titularul funcției:

Psihopedagogul îi raportează despre activitatea sa directorului instituției de învățământ, după caz, responsabilului din cadrul Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică.

Pe cine îl substituie titularul funcției:

Psihopedagogul poate substitui, temporar, în caz de necesitate logopedul, cadrul didactic de sprijin.

Cine îl substituie:

Atribuțiile psihopedagogului pot fi exercitate, în caz de necesitate, de logoped.

Cooperarea internă:

1. cu administrația instituției de învățământ;
2. cadrele didactice, cadrele didactice de sprijin, alți specialiști implicați în asistența copilului/elevului.
3. cu membrii Comisiei multidisciplinare intrașcolare;
4. cu psihologul;
5. cu logopedul;
6. cu asistentul medical;
7. cu părinții/reprezentanții legali ai copilului.

Cooperarea externă:

1. cu Organul local de specialitate în domeniul învățământului;
2. cu Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică;
3. cu structuri raionale/municipale responsabile pentru protecția drepturilor copilului;
4. cu alte instituții de învățământ;
5. cu părinții/reprezentanții legali ai copilului.
6. cu prestatorii de servicii comunitare;
7. cu organizații neguvernamentale care prestează servicii în domeniu;

Mijloacele de lucru/echipamentul utilizat:

1. culegere de acte normative din domeniul educațional și documente de politici educaționale elaborate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării;

2. ghiduri metodice, literatură și materiale didactice avizate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, literatura de specialitate;
3. instrumente de evaluare/testare;
4. computer, imprimantă, internet;
5. echipament specific activităților (mobiliu adaptat, dispozitive speciale- lampe, monitoare, lufe, sisteme de comunicare).

Condițiile de muncă:

1. Regim de muncă: 35 ore pe săptămână, 7 ore pe zi, cu o pauză de masă de o oră.
2. Activitate: în spațiu adaptat/cabinet, în Centrul de resurse pentru educația incluzivă, spațiu delimitat, activitate în sala comună de activitate (sala de grupă/clasă), în funcție de scopul proiectat.

Capitolul III. Cerințele funcției față de persoană

Studii: Superioare, de licență sau echivalente, în domeniul științelor educației (psihopedagogie specială).

Experiență profesională: începător, 1 an și mai mult.

Cunoștințe:

1. cunoașterea legislației în domeniu;
2. cunoașterea domeniului învățământului preșcolar, primar și secundar general, extrașcolar, special;
3. cunoașterea politicilor, precum și a practicilor pozitive naționale și de peste hotare în protecția drepturilor copilului;
4. abilități de utilizare a calculatorului: Word, Excel etc.

Abilități: planificare, organizare, motivare, soluționare de probleme, aplanare de conflicte, comunicare eficientă.

Atitudini/comportamente: respect față de oameni, diplomație, creativitate, acceptarea diferențelor și a diversității, flexibilitate, disciplină, responsabilitate, receptivitate, capacitatea de colabora și a activa în echipă, tendință spre dezvoltare profesională continuă.

Întocmită de:

Nume, prenume _____

Funcția _____

Semnătura _____

Luat la cunoștință de către titularul funcției:

Nume, prenume _____

Semnătura _____

Data _____

FIȘA DE AUTOEVALUARE/EVALUARE A ACTIVITĂȚII PSIHOPEdagogULUI

ÎN ANUL DE STUDII _____

Numele, prenumele psihopedagogului _____

Instituția de învățământ _____

Perioada evaluării _____

Stagiul de muncă general _____ Stagiul de muncă în unitatea de învățământ _____ Gradul didactic _____

Calificativul acordat _____

Criteriu de analiză	Denumirea indicatorului de performanță/ Punctajul maxim al indicatorului	Mod de verificare	Autoevaluarea	Evaluarea din partea administrativei instituției de învățământ	Evaluarea responsabilității de psihopedagogului	Punctajul*
I. ORGANIZARE, PLANIFICARE ȘI RAPORTARE –	1. Prezența actelor normative conform Reglementărilor metodologice privind activitatea psihopedagogului în instituțiile de învățământ general – 3 p.	Mapa cu acte normative				

26 p.	<p>2. Existența planului anual/semestrial de activitate coordonat cu responsabilul de activitatea psihopedagogului și aprobat de directorul instituției – 5 p.</p> <p>3. Respectarea orarului de lucru conform Fișei postului – 2 p.</p> <p>4. Completarea Registrelor privind organizarea activității – 5 p.</p> <p>5. Existența raportului de activitate anual și prezentarea acestora în termenii stabiliți – 5 p.</p> <p>6. Evidența beneficiarilor asistenței psihopedagogice (dosarele copiilor cu cerințe educaționale speciale) – 3 p.</p> <p>7. Existența arhivei documentației psihopedagogului (registru de evidență a activității , registru de evidență a copiilor cu cerințe educaționale speciale asistați, planuri și rapoarte de activitate, procese-verbale, note informative, dosarele copiilor, fișe psihopedagogice) – 3 p.</p>	<p>Planul de activitate anual/semestrial</p> <p>Orarul de lucru afișat Fișa postului</p> <p>Registru de evidență a activității</p> <p>Registru de evidență a copiilor/elevilor asistați</p> <p>Raportul anual aprobat de directorul instituției</p> <p>Dosarele copiilor cu cerințe educaționale speciale Fișele psihopedagogice</p> <p>Registru de evidență a copiilor asistați</p> <p>Planurile și rapoartele de activitate</p> <p>Procese - verbale</p> <p>Note informative</p> <p>Dosarele copiilor</p> <p>Fișele psihopedagogice</p>		
TOTAL CRITERIUL I				
II. MANAGEMENTUL ASISTENȚEI	1. Amenajarea spațiului/mediului fizic în corespundere cu nomenclatorul documentelor psihopedagogului– 3 p.	<p>Mapă cu documente</p> <p>Computer</p> <p>Imprimantă</p> <p>Bitrotică</p>		

PSIHOPEDAGOGI CE – 9 p.	2. Dotarea cu materiale didactice/mijloace de instruire – 3 p.	Materialele didactice stocate Fișele de lucru			
	3. Dotarea cu softuri/instrumente de evaluare și tehnologii informaționale, conectare la internet – 3 p.	Instrumentele de evaluare			
TOTAL CRITERIUL II _____					
III. REALIZAREA ACTIVITĂȚII PSIHOPEDAGOGI CE– - 52 p.	1. Identificarea și elaborarea instrumentelor de evaluare și asistență psihopedagogică a copiilor/elevilor – 2 p.	Mapele cu instrumentele de evaluare Fișele de lucru			
	2. Identificarea și evaluarea dificultăților de dezvoltare, învățare, adaptare ale copiilor/elevilor – 2 p.	Fișele psihopedagogice Notele informative			
	3. Realizarea evaluării psihopedagogice complexe ale copiilor/elevilor – 5 p.	Fișele psihopedagogice Notele informative Dosarele copiilor			
	4. Întocmirea fișelor psihopedagogice– 3 p.	Fișele psihopedagogice			
	5. Elaborarea și realizarea programelor de intervenție individualizate pentru copiii/elevii cu cerințe educaționale speciale – 5 p.	Programele de intervenție Dosarele copiilor Fișele psihopedagogice			
	6. Planificarea activității de reevaluare a copiilor/elevii în scopul constatării dinamicii de dezvoltare (progrese sau regresie în dezvoltarea copilului) și/sau proiectarea unor noi acțiuni de intervenție – 2 p.	Fișele psihopedagogice Notele informative Dosarele copiilor			
	7. Informarea administrației instituției, părinților /reprezenților legali ai copilului cu privire la asistență psihopedagogică, progrese sau regresie în dezvoltare– 2 p.	Notele informative			

	<p>8. Elaborarea notelor informative la cerința administrației instituției de învățământ, Comisiei multidisciplinare intrașcolare – 3p.</p>	<p>Notele informative</p>			
	<p>9. Colaborarea cu Comisia multidisciplinară intrașcolară (membru, ori de câte ori este cazul), implicarea în realizarea procesului de evaluare inițială, a Planului educațional individualizat (domeniul cognitiv, adaptativ, comunicare, relaționare) – 2 p.</p>	<p>Ordinul directorului instituției de învățământ Planul de activitate Raportul de activitate</p>			
	<p>10. Administrarea bazelor de date și monitorizarea la nivel instituțional a situației tuturor copiilor/elevilor, beneficiari ai asistenței psihopedagogice – 2 p.</p>	<p>Bazele de date Registrul de evidență a copiilor asistați</p>			
	<p>11. Realizarea activităților de ameliorare/dezvoltare (individuale, de grup) în raport cu tipul dificultăților și necesitățile individuale ale copilului/elevului – 3 p.</p>	<p>Planul de activitate Registrul de evidență a copiilor asistați Registrul de evidență a activității</p>			
	<p>12. Acordarea asistenței metodologice cadrelor didactice, părinților/reprezentanților legali ai copilului în vederea prevenirii, compensării/ameliorării dificultăților de dezvoltare, învățare, adaptare – 3 p.</p>	<p>Planul anual/semestrial de activitate Raportul de activitate Registrul de evidență a activității</p>			
	<p>13. Realizarea obiectivelor activității psihopedagogului propuse în planul anual/semestrial – 2 p.</p>	<p>Planul anual /semestrial de activitate</p>			
	<p>14. Îndeplinirea indicatorului cantitativ și calitativ privind organizarea și desfășurarea activității de asistență psihopedagogică – 4 p.</p>	<p>Planul anual/semestrial de activitate Raportul de activitate</p>			

	<p>15. Comunicarea sistematică a rezultatelor/progreselor părinților/reprezentanților legali ai copilului, cadrelor didactice implicate – 3 p.</p>	Notele informative Raportul de activitate		
	<p>16. Colaborarea activă și directă cu administrația unității de învățământ, dirigenții, cadrele didactice, educatorii, cadrul didactic de sprijin, cadrele medicale în conformitate cu principiile educației incluzive – 3 p.</p>	Planul anual /semestrial de activitate Registrul de evidență a activității Raportul de activitate		
	<p>17. Participarea la activitățile extracurriculare (minimum 2 activități pe an, individual sau în colaborare cu educatori/cadre didactice, cadre didactice de sprijin) - 2 p.</p>	Planul anual /semestrial de activitate Raportul de activitate Registrul de evidență a activității		
	<p>18. Coordonarea activității didactice (materiale de suport, activități în parteneriat etc.) a comisiilor metodice ale cadrelor didactice din unitatea de învățământ – 4 p.</p>	Planul anual /semestrial de activitate Registrul de evidență a activității Raportul de activitate		
TOTAL CRITERIUL III				
<p>IV. CALIFICAREA PSIHOPEDAGOGI CĂ – 13 p.</p>	<p>1. Corespunderea funcției cu calificarea din diplomă – 2 p.</p>	Diploma de studii		
	<p>2. Masterat (finalizat sau în curs de finalizare) – 1 p.</p>	Diploma de studii		
	<p>3. Grade didactice dobândite (gradul III – 0,5 p., gradul I – 1 p., gradul superior – 2 p.)</p>	Certificatul de confirmare a gradului		
	<p>4. Cursuri de formare/perfecționare – 1 p.</p>	Certificate de confirmare Raportul de activitate		
	<p>5. Diplome de merit, mulțumiri din partea instituției de învățământ, mențiuni din partea Organului local de</p>	Diploma Mențiuni		

	specialitate în domeniul învățământului, Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, alte instituții și organizații – 2 p.	Ordinul organului local de specialitate în domeniul învățământului, Ministerului Educației, Culturii și Cercetării			
	6. Participarea la seminare, ateliere, conferințe, simpozioane organizate la nivel local, național și internațional, etc. – 1 p.	CertIFICATELE DE CONFIRMARE RAPORTUL DE ACTIVITATE REGISTRUL DE EVIDENȚĂ A ACTIVITĂȚII			
	7. Promovarea experienței profesionale prin activități publice: workshopuri, seminare, mese rotunde; participări la emisiuni radio, TV etc. – 1 p.	CERTIFICATUL DE PARTICIPARE RAPORTUL DE ACTIVITATE LINK-URI			
	8. Elaborare, publicare: articole, studii/cercetări în domeniu, lucrări de specialitate – 2 p.	RAPORTUL DE ACTIVITATE REGISTRUL DE EVIDENȚĂ A ACTIVITĂȚII			
	9. Activitatea de mentorat, de formator în formarea continuă a personalului din învățământ: activitate de formator (local – 0,5 p., național – 1 p.)	RAPORTUL DE ACTIVITATE REGISTRUL DE EVIDENȚĂ A ACTIVITĂȚII			
TOTAL CRITERIUL IV _____					
TOTAL CRITERIILE I-IV _____					

*Cu excepția punctajului din rubrica *Autoevaluare*

Punctaj total: _____ Calificativul: _____

Directorul instituției de învățământ

Numele, prenumele

Psihopedagogul
Numele, prenumele

Semnătura

Semnătura

Punctajul și calificativele:

85 - 100 puncte – calificativul „foarte bine”

46 – 85 puncte – calificativul „bine”

16 - 45 puncte – calificativul „satisfăcător.”

0 - 15puncte – calificativul „nesatisfăcător”

REPERE METODOLOGICE
privind activitatea cadrului didactic de sprijin
în instituțiile de învățământ general
/Ordinul MECC nr. 209 din 27 februarie 2018/

Aprobat prin ordinul
Ministrului Educației, Culturii și Cercetării
nr. _____ din _____ 2018

REPERE METODOLOGICE
privind activitatea cadrului didactic de sprijin în instituțiile de învățământ general

I. Dispoziții generale

1. Reperele metodologice privind activitatea cadrului didactic de sprijin în instituțiile de învățământ general stabilesc modul de organizare și desfășurare a activității cadrului didactic de sprijin în instituțiile de învățământ general.
2. Cadrul didactic de sprijin este o funcție didactică de asistență educațională individualizată a copilului/elevului cu cerințe educaționale speciale, în vederea asigurării incluziunii educaționale și a progresului, în contextul potențialului și a particularităților individuale de dezvoltare ale acestuia.
3. Activitatea cadrului didactic de sprijin se realizează în conformitate cu prevederile normative stabilite pentru personalul didactic din învățământul general, într-un interval zilnic de 7 ore, respectiv 35 de ore săptămânal.
4. În exercitarea funcției, cadrul didactic de sprijin respectă următoarele principii:
 - interesul superior al copilului;
 - nondiscriminării;
 - abordării individualizate;
 - flexibilității;
 - confidențialității;
 - cooperării și parteneriatului socio-educational.
5. Cadrul didactic de sprijin se înscrie în lista de personal a instituției, care se aprobă, în modul stabilit, de către autoritatea publică locală de nivelul al doilea.

II. Scopul și obiectivele activității cadrului didactic de sprijin

6. Scopul activității cadrului didactic de sprijin este dezvoltarea și promovarea asistenței educaționale a copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale asigurând progresul în dezvoltarea copilului/elevului, compensarea și remediarea dificultăților de învățare.
7. Obiectivele generale ale activității cadrului didactic de sprijin sunt:
 - a) acordarea suportului educațional și facilitarea incluziunii educaționale a copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale în instituțiile de învățământ general;
 - b) abilitarea copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale pentru realizarea și achiziționarea nivelurilor adecvate de competențe școlare;
 - c) colaborarea cu cadrele didactice la clasă, alți specialiști, părinții/reprezentanții legali ai copilului/elevului, în scopul stabilirii modalităților optime de lucru cu copiii/elevii cu

cerințe educaționale speciale, în vederea realizării obiectivelor Planului educațional individualizat.

III. Instituirea postului de cadru didactic de sprijin

8. Instituirea postului de cadru didactic de sprijin se face prin decizia directorului instituției de învățământ, la recomandarea Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică, în baza rezultatelor evaluării complexe a dezvoltării copilului.
9. Numărul de posturi de cadru didactic de sprijin se stabilește anual, în funcție de numărul de copii/elevi cu cerințe educaționale speciale din instituție, pentru care Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică a recomandat acest serviciu, în rezultatul evaluării complexe a dezvoltării copilului.
10. Numărul de posturi de cadru didactic de sprijin, inclus în schema de încadrare a personalului instituției, se coordonează cu Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică (Anexa nr. 1).
11. Cadru didactic de sprijin este angajat în baza criteriilor de competență profesională, conform actelor normative de angajare a personalului didactic aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
12. În calitate de cadre didactice de sprijin sunt angajați absolvenți ai învățământului superior, titulari ai diplomei de licență/masterat în domeniul științe ale educației.
13. Cadru didactic de sprijin trebuie să parcurgă, până a fi angajat sau pe parcursul primului an de activitate în funcția dată, un modul de formare în domeniul educației incluzive, care să includă:
 - a) cadrul normativ privind drepturile copilului și protecția acestora;
 - b) politicile naționale și internaționale privind accesul la educație al copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale;
 - c) cadrul metodologic de dezvoltare a educației incluzive;
 - d) particularitățile de vârstă și individuale ale dezvoltării copiilor;
 - e) psihopedagogia cerințelor educaționale speciale;
 - f) tehnologii specifice de predare-învățare-evaluare pentru diferite categorii de copii/elevi cu cerințe educaționale speciale;
 - g) modalități de adaptare, flexibilizare, diferențiere de curriculum pentru copiii/elevii cu cerințe educaționale speciale;
 - h) tehnologii de elaborare/adaptare a materialelor didactice și modalități de utilizare a acestora;
 - i) aspecte ale managementului grupei/clasei în cazul copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale;
 - j) oportunități de colaborare și modalități de sprijin pentru familiile copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale;
 - k) rețele de organizații, instituții, specialiști care pot acorda servicii de suport copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale, etc.

IV. Atribuții și responsabilități ale cadrului didactic de sprijin

14. Atribuțiile și responsabilitățile cadrului didactic de sprijin sunt orientate spre asigurarea realizării obiectivelor stipulate în pct. 7 și se stabilesc în Fișa de post, care se aprobă de către directorul instituției de învățământ (Anexa nr. 2).
15. Atribuțiile și responsabilitățile cadrului didactic de sprijin privind acordarea suportului educațional și facilitarea incluziunii școlare a copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale în instituțiile de învățământ general sunt:
- participă, în comun cu cadrele didactice la discipline școlare și/sau alți specialiști la:
 - elaborarea și realizarea Planului educațional individualizat;
 - realizarea adaptărilor în procesul educațional adecvate nivelului și particularităților individuale de dezvoltare ale copilului/elevului cu cerințele educaționale speciale;
 - evaluarea rezultatelor aplicării programelor curriculare modificate;
 - monitorizarea progresului în dezvoltarea copilului/elevului;
 - evaluarea, revizuirea și actualizarea Planului educațional individualizat.
 - propune și realizează materiale didactice individualizate în funcție de dificultățile de învățare ale copiilor/elevilor asistați;
 - elaborează și implementează strategii de suport individualizat pentru copiii/elevii asistați, identifică resursele necesare și adecvate realizării acestora;
 - monitorizează eficiența strategiilor de asistență individualizată a copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale și propune, după caz, modificarea acestora.
16. Atribuțiile și responsabilitățile cadrului didactic de sprijin privind abilitarea copiilor/elevilor pentru realizarea și achiziționarea de competențe adecvate potențialului fiecăruia:
- asistă copilul/elevul cu cerințe educaționale speciale la activități/lecții și în afara acestora;
 - realizează activități de asistență educațională, individuale sau în grup;
 - desfășoară, după caz, activități de tip ocupațional, individuale sau în grup;
 - monitorizează și înregistrează progresul în dezvoltarea copiilor/elevilor asistați;
 - identifică și recomandă tehnologii educaționale care facilitează procesul de achiziționare a competențelor școlare de către copiii/elevii asistați.
17. Atribuțiile și responsabilitățile cadrului didactic de sprijin privind colaborarea cu cadrele didactice la discipline școlare, alți specialiști, părinții/reprezentanții legali asistați, în scopul realizării obiectivelor Planului educațional individualizat:
- colaborează cu cadrele didactice la discipline școlare, alți specialiști pentru realizarea obiectivelor din Planul educațional individualizat și stabilirea modalităților concrete de lucru cu copiii/elevii cu cerințe educaționale speciale;
 - colaborează cu specialiștii care realizează asistență specializată și/sau terapii specifice de dezvoltare, în vederea realizării obiectivelor Planului educațional individualizat;
 - colaborează cu copiii/elevii și cu părinții/reprezentanții legali în procesul de elaborare a Planului educațional individualizat;
 - adaptează strategiile pe care le utilizează în asistența copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale, în conformitate cu recomandările psihologului, cadrului didactic la grupă/clasă, altor specialiști;

- e) coordonează activitatea Centrului de resurse pentru educația incluzivă din instituție, în cazul desemnării de către directorul instituției în calitate de coordonator al Centrului de resurse pentru educația incluzivă.
18. Atribuțiile cadrului didactic de sprijin privind promovarea educației incluzive și a beneficiilor acesteia pentru dezvoltarea copiilor sunt:
- a) prezintă, la solicitarea Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică sau a Comisiei multidisciplinare intrașcolare, informații privind bunele practici în asistența copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale, în cadrul programelor de informare/formare a cadrelor didactice în probleme de educație incluzivă, la nivel de raion/municipiu și instituție;
 - b) perfectează și distribuie materiale informative privind beneficiile asistenței copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale în asigurarea incluziunii educaționale;
 - c) publică articole, participă în activitatea grupurilor de promotori ai educației incluzive la nivel de comunitate, iar la indicația superiorilor – la emisiuni radio, TV cu tematica educației incluzive.
19. Cadrul didactic de sprijin organizează activitățile de asistență educațională, având ca bază:
- a) potențialul și necesitățile copilului/elevului;
 - b) obiectivele Planului educațional individualizat;
 - c) rezultatele evaluărilor curente;
 - d) informațiile parvenite de la cadrele didactice, alți specialiști, de la copii/elevi, părinți/reprezentanții legali.
20. Activitatea cadrului didactic de sprijin cu referire la asistența copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale include următoarele forme de lucru:
- a) participarea, în calitate de consultant al copilului și/sau co-participant, la activități/ore desfășurate la clasă de către cadrele didactice;
 - b) prestarea serviciilor de suport în afara lecțiilor în Centrul de resurse pentru educația incluzivă sau alte locații din instituția de învățământ.
21. Cadrul didactic de sprijin planifică orele de asistență a copilului/elevului cu cerințe educaționale speciale pentru acordarea suportului la activități/lecții și a suportului în cadrul Centrului de resurse pentru educația incluzivă în dependență de recomandările Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică, stipulările din Planul educațional individualizat, sub monitorizarea și aprobarea Comisiei multidisciplinare intrașcolare.
22. Cadrul didactic de sprijin elaborează, coordonează cu Comisia multidisciplinară intrașcolară și prezintă conducerii spre aprobare, în modul stabilit de instituție, planuri de activitate (anuale/semestriale, lunare), planifică zilnic activitățile de suport pentru copii/elevi (planul activităților de suport).
23. Cadrul didactic de sprijin elaborează și prezintă conducerii instituției rapoarte de activitate (anual/semestrial).
24. Cadrul didactic de sprijin prezintă, la solicitare, Consiliului profesoral, Consiliului de administrație al instituției, Comisiei multidisciplinare intrașcolare, spre examinare, rapoarte de activitate, analize ale impactului asistenței prestate în dezvoltarea copiilor asistați.
25. Cadrul didactic de sprijin perfectează și prezintă, la solicitarea conducerii instituției, informații tematiche, rapoarte statistice, în contextul atribuțiilor și responsabilităților de funcție.

26. Proiectarea activităților curente se face cu luarea în considerare a demersurilor metodologice realizate în procesul predării materiilor concrete în clasa în care învață elevul asistat, ținând cont de potențialul și particularitățile individuale de dezvoltare ale acestuia.
27. Planul anual de activitate al cadrului didactic de sprijin include activități vizând:
- organizarea și proiectarea activității;
 - organizarea și realizarea activităților de suport educațional;
 - realizarea Planului educațional individualizat;
 - evaluarea progresului școlar al copiilor asistați;
 - coordonarea activității Centrului de resurse pentru educația incluzivă;
 - dezvoltarea profesională;
 - dezvoltarea parteneriatelor socio-educative;
 - promovarea educației incluzive la nivel de comunitate.
28. Cadrul didactic de sprijin, în comun cu specialiștii care asistă copilul, elaborează și realizează planul săptămânal de asistență pentru fiecare copil, în care se indică, ziua, formele de asistență, prestatorul, și timpul desfășurării (Anexa nr. 3). Planul activităților săptămânal de asistență a copilului cu cerințe educaționale speciale se coordonează cu președintele Comisiei multidisciplinare intrașcolare.
29. Planificarea și realizarea asistenței copiilor cu cerințe educaționale speciale va întruni următoarele cerințe:
- adecvat cerințelor educaționale speciale ale copilului;
 - în conformitate cu Planul educațional individualizat;
 - abordarea sistemică și multidisciplinară;
 - coerența, coordonarea acțiunilor specialiștilor implicați;
 - asigurarea continuității procesului educațional în context formal și non-formal.
30. Cadrul didactic de sprijin este responsabil de propria dezvoltare profesională continuă, în scopul informării asupra tendințelor moderne în abordarea copilului cu cerințe educaționale speciale și asistența lui, utilizării celor mai noi și adecvate tehnologii didactice, care să asigure valorificarea maximă a potențialului copilului și dezvoltarea lui generală.
31. Cadrul didactic de sprijin beneficiază de programe de formare continuă în domeniul educației incluzive, organizate de Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, de alte instituții autorizate;
32. Cadrul didactic de sprijin poate solicita, în conformitate cu reglementările Ministerului Educației, Culturii și Cercetării încadrarea în atestarea pentru conferirea/confirmarea gradelor didactice, înaintând cererea pentru conferirea gradului didactic, în funcția de cadru didactic de sprijin.

V. Asistarea copilului cu cerințe educaționale speciale la lecții

33. Asistarea copilului de către cadrul didactic de sprijin la lecții se va realiza cu respectarea următoarelor etape:
- analiza Planului educațional individualizat, precizarea competențelor copilului la materia de studiu;
 - cooperarea cu cadrul didactic la clasă;
 - identificarea tehnologiilor de lucru la clasă;

- d) elaborarea planului de asistare (Anexa nr. 4);
 - e) pregătirea/elaborarea/adaptarea materialelor de învățare, pentru lucrul cu copilul;
 - f) asistarea propriu-zisă;
 - g) identificarea necesităților de suport educațional post-asistență la lecție;
 - h) realizarea activităților pentru consolidarea competențelor achiziționate.
34. Cadrul didactic de sprijin planifică și realizează activități post-asistență la lecție:
- a) actualizarea/precizarea programelor de suport pentru copil;
 - b) comunicarea continuă cu învățătorul/profesorul la clasă;
 - c) convocarea, la necesitate, a echipei pentru elaborarea Planului educațional individualizat;
 - d) informarea, consilierea educațională a părinților;
 - e) referirea către servicii specializate.

VI. Servicii prestate de către cadrul didactic de sprijin copilului cu cerințe educaționale speciale în afara lecțiilor

35. Activitatea de asistență a copilului, prestată de către cadrul didactic de sprijin în afara lecțiilor, inclusiv în Centrul de resurse pentru educația incluzivă vizează:
- a) asistență educațională (individuală și/sau în grup);
 - b) activități cu elemente de terapii ocupaționale (ludo-, ergo-, arte-terapii etc.);
 - c) activități de socializare, dezvoltarea deprinderilor de autoadministrare.
36. Activitatea cadrului didactic de sprijin în asistența copilului în afara lecțiilor se organizează prin activități 1:1 sau în grup, pentru:
- a) dezvoltarea competențelor și abilităților de învățare;
 - b) însușirea materiei la diverse discipline de studiu la care copiii atestă dificultăți de învățare;
 - c) recuperarea unor lacune în învățare;
 - d) pregătirea pentru viața independentă.

VII. Documentația cadrului didactic de sprijin

37. Cadrul didactic de sprijin perfectează și gestionează documentația ce vizează:
- a) asistența copilului;
 - b) activitatea Centrului de resurse pentru educația incluzivă, în cazul când îi sunt delegate responsabilitățile respective.
38. Documentația cadrului didactic de sprijin include:
- a) actele normative în domeniul educației incluzive: materiale metodologice privind activitatea cadrului didactic de sprijin și a Centrului de resurse pentru educația incluzivă;
 - b) planuri de activitate;
 - c) rapoarte de activitate;
 - d) registrul de evidență a copiilor asistați;
 - e) dosarele copiilor asistați;
 - f) registrul echipamentelor/mobilierului, literaturii din Centrul de resurse pentru educația incluzivă;
 - g) mape cu materiale didactice pentru copii;

39. Documentația privind activitatea Centrului de resurse pentru educația incluzivă se perfectează în conformitate cu Metodologia de organizare și funcționare a Centrului de Resurse pentru Educația Incluzivă în instituțiile de învățământ preuniversitar, aprobată prin Ordinul ministerului nr. 100 din 26 februarie 2015.

VIII. Dispoziții finale

40. Prevederile Reperelor metodologice privind activitatea cadrului didactic de sprijin în instituțiile de învățământ general sunt obligatorii pentru aplicare de către toate cadrele didactice de sprijin din instituțiile de învățământ general, precum și de toți subiecții implicați în organizarea, monitorizarea și evaluarea activității cadrului didactic de sprijin.
41. În raport cu modificările intervenite în actele normative în vigoare, prezentele Reglementări se modifică corespunzător.

Fișa postului (tip) a cadrului didactic de sprijin din instituțiile de învățământ general

Capitolul I. Dispoziții generale

Instituția: _____

Denumirea funcției: cadru didactic de sprijin

Nivelul de salarizare: Salariu de bază, sporuri, premii, adaosuri la salariu, conform legislației în vigoare.

Capitolul II. Descrierea postului

Scopul general al funcției:

Acordarea suportului educațional și facilitarea incluziunii școlare a copiilor cu cerințe educaționale speciale în instituțiile de învățământ general.

Sarcina de bază:

Dezvoltarea și promovarea activităților de suport educațional care să asigure diminuarea/compensarea și remediarea dificultăților de învățare de ordin structural, organizatoric, emoțional sau de altă natură ale copiilor cu cerințe educaționale speciale.

Atribuțiile postului:

1. Participarea, în comun cu administrația instituției, Comisia multidisciplinară intrașcolară, alți specialiști (asistentul social comunitar, medicul de familie), la analiza situației copiilor, în scopul identificării celor care necesită suport educațional pentru depășirea dificultăților de învățare.
2. Planificarea activității referitoare la suportul educațional acordat copiilor cu cerințe educaționale speciale, incluși în instituția de învățământ general (planuri anuale/semestriale, zilnice).
3. Participarea, în comun cu Comisia multidisciplinară intrașcolară, cu învățătorii/cadrele didactice pe discipline școlare, alți specialiști la:
 - elaborarea Planului educațional individualizat și realizarea acestuia;
 - realizarea adaptărilor în procesul educațional adecvate nivelului de dezvoltare a copilului cu cerințe educaționale speciale;
 - evaluarea rezultatelor aplicării programelor curriculare modificate;
 - evaluarea, revizuirea și actualizarea Planului educațional individualizat .
4. Colaborarea cu învățătorii/cadrele didactice pe discipline școlare, alți specialiști în scopul realizării obiectivelor din Planul educațional individualizat și stabilirea modalităților concrete de lucru cu copiii cu cerințe educaționale speciale.
5. Elaborarea, în comun cu învățătorii/cadrele didactice la clasă, și implementarea strategiilor de sprijin în toate ariile curriculare.

6. Identificarea resurselor necesare și adecvate realizării activităților de suport educațional.
7. Realizarea activităților de asistență educațională, individuale sau în grup, sprijinirea copiilor cu cerințe educaționale speciale în pregătirea temelor pentru acasă.
8. Organizarea și promovarea activităților de prevenire a eșecului școlar al copiilor cu cerințe educaționale speciale.
9. Colaborarea cu specialiștii care realizează asistență specializată și/sau terapii specifice de dezvoltare, în vederea realizării obiectivelor Planului educațional individualizat.
10. Realizarea, după caz, a activităților de tip ocupațional, individuale sau în grup.
11. Elaborarea și aplicarea materialelor didactice de suport individualizat, în funcție de dificultățile de învățare ale elevilor.
12. Coordonarea activității Centrului de resurse pentru educația incluzivă:
 - elaborarea și înaintarea spre aprobare direcției instituției a planului și orarului de activitate a Centrului de resurse pentru educația incluzivă;
 - realizarea activităților cu copiii, individuale sau în grup;
 - perfectarea documentației Centrului de resurse pentru educația incluzivă.
13. Acordarea consultației și colaborarea cu familiile copiilor care beneficiază de serviciile cadrului didactic de sprijin.
14. Prezentarea, la solicitarea Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică sau a Comisiei multidisciplinare intrașcolare, a informațiilor privind bunele practici în asistența copiilor cu cerințe educaționale speciale, în cadrul programelor de informare/formare a cadrelor didactice în probleme de educație incluzivă, la nivel de raion și instituție.
15. Perfectarea (întocmirea, actualizarea, evidența) documentației privind suportul educațional realizat (registru de evidență a copiilor și a activităților realizate, fișe, teste etc.).
16. Completarea periodică a Fișei de observație a copilului asistat în Centrul de resurse pentru educația incluzivă.
17. Participarea, în calitate de observator, consultant, co-participant, la orele de predare/activitățile desfășurate la clasă de către învățători/profesori.
18. Analiza eficienței, impactului activităților de suport educațional asupra dezvoltării copilului; efectuarea evaluării periodice a progresului înregistrat de către copii.
19. Participarea, în limitele competențelor, în activități de evaluare a calității educației incluzive în instituția de învățământ general.
20. Întocmirea și prezentarea în Consiliul profesoral, în Consiliul de administrație, în alte instanțe a rapoartelor de activitate (semestriale, anuale, tematice).
 21. Mediarea contactelor între instituția de învățământ și instituțiile de specialitate care contribuie la incluziunea cu succes a copiilor cu cerințe educaționale speciale.
 22. Studiarea, promovarea și aplicarea experienței avansate în domeniu.
 23. Realizarea activităților periodice de informare și sensibilizare a opiniei publice în domeniul protecției drepturilor copilului, educației incluzive.
 24. Îndeplinirea altor sarcini care derivă din atribuțiile de bază ale cadrului didactic de sprijin.

Responsabilități:

1. Respectarea, în activitate, a principiilor:

- interesului superior al copilului;
 - nondiscriminării;
 - acordării suportului calitativ și calificat;
 - flexibilității;
 - confidențialității;
 - cooperării și parteneriatului.
2. Respectarea actelor normative în vigoare, dispozițiilor conducerii instituției.
 3. Respectarea Regulamentului intern al instituției;
 4. Realizarea atribuțiilor de funcție în condiții de calitate și eficiență.
 5. Asigurarea veridicității și corectitudinii informațiilor (rezultate ale evaluărilor, recomandări) referitoare la copilul asistat.
 6. Utilizarea adecvată a strategiilor didactice pentru a asigura progres în dezvoltarea copiilor cu cerințe educaționale speciale.
 7. Coordonarea eficientă a activității Centrului de resurse pentru educația incluzivă.
 8. Amenajarea spațiului (spațiilor) de desfășurare a activității, în vederea creării unei ambianțe optime pentru realizarea atribuțiilor stabilite.
 9. Completarea și menținerea în ordine a documentației.
 10. Dezvoltarea continuă a competențelor profesionale.
 11. Respectarea regulilor de securitate a vieții și sănătății copiilor, de securitate a muncii prevăzute de legislația în vigoare.
 12. Păstrarea bunurilor materiale utilizate.

Împuterniciri:

În vederea realizării calitative a atribuțiilor stabilite, cadrul didactic de sprijin beneficiază de următoarele împuterniciri/drepturi:

1. Solicitarea, prin coordonare cu învățătorul/dirigintele, de la părinții copilului sau de la alte cadre didactice, a diferitor informații ce țin de domeniul de competență (starea de sănătate, comportamentul, progresul școlar, mediul socio-familial, efectele acțiunilor de suport educațional etc.).
2. Selectarea și aplicarea tehnologiilor de suport educațional.
3. Asistarea la orice activitate în care este implicat copilul asistat.
4. Referirea copiilor pentru examinare de către Comisia multidisciplinară intrașcolară.
5. Solicitarea de la administrația instituției a:
 - referirii copiilor pentru evaluare complexă și multidisciplinară în cadrul Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică;
 - sesizării autorităților și serviciilor comunitare (asistentul social, medicul de familie, polițistul de sector) cu privire la problemele care vizează copiii asistați și familiile acestora;
 - procurării de inventar, echipamente, literatură de specialitate, altor dotări necesare lucrului cu copiii cu cerințe educaționale speciale.
6. Utilizarea resurselor instituționale în realizarea activităților de suport educațional.
7. Participarea la conferințe, seminare, ateliere, alte activități metodice cu tematică în domeniul de referință; încadrarea periodică în stagii de formare continuă în domeniu.

Cui îi raportează titularul postului:

Cadrul didactic de sprijin îi raportează directorului instituției de învățământ, președintelui Centrului de resurse pentru educația incluzivă.

Cine îl substituie:

Atribuțiile cadrului didactic de sprijin pot fi exercitate, temporar, în caz de necesitate, prin dispoziția directorului instituției, de un psihopedagog, psiholog școlar sau un alt cadru didactic.

Cooperarea internă:

- cu membrii Centrului de resurse pentru educația incluzivă;
- cu învățătorii/diriginții;
- cu cadrele didactice pe discipline școlare;
- cu psihologul;
- cu psihopedagogul
- cu asistentul medical.

Cooperarea externă:

- cu Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică;
- cu prestatorii de servicii comunitare;
- cu părinții/reprezentanții legali ai copiilor asistați;
- cu organizații neguvernamentale cu activitate în domeniu.

Mijloacele de lucru/echipamentul utilizate:

- legislația învățământului (legi, acte normative, dispoziții oficiale);
- anuare, materiale metodice și informative în domeniul educației incluzive;
- instrumente de evaluare/testare;
- diferite chestionare;
- presă periodică din domeniu;
- computer, imprimantă, internet.

Condițiile de muncă:

1. Regim de muncă: 35 de ore/săptămână.
2. Activitate în clasa în care este inclus/ sunt incluși copiii cu cerințe educaționale speciale, în Centrul de resurse pentru educația incluzivă.

Capitolul III. Cerințele postului față de persoană

Studii: Superioare, de licență în domeniul științe ale educației.

Experiență profesională: Minimum 3 ani de activitate pedagogică în instituțiile de învățământ general.

Cunoștințe:

1. cunoașterea legislației în domeniu;
2. cunoașterea domeniilor învățământului primar și secundar general, extrașcolar;
3. cunoașterea politicilor, a practicilor pozitive naționale și internaționale în domeniul asistenței copiilor cu cerințe educaționale speciale;

4. cunoștințe de utilizare a calculatorului: Word, Internet, PowerPoint.

Abilități: planificare, organizare, prezentare, instruire, motivare, mobilizare de sine, soluționare de probleme, aplanare de conflicte, comunicare eficientă.

Atitudini/comportamente: respect față de oameni, creativitate, flexibilitate, disciplină, responsabilitate, rezistență la efort și stres, adaptare la sarcini de lucru schimbătoare, empatie și receptivitate, tendință spre dezvoltare profesională continuă.

Întocmită de:

Nume, prenume _____

Funcția _____

Semnătura _____

Luată la cunoștință de către titularul funcției:

Nume, prenume _____

Semnătura _____

Data _____

**Coordonat: Președintele
Comisiei multidisciplinare
intrașcolare:**

_____ 20 _____

Planul săptămânal de asistență a copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale

Instituția de învățământ _____

Cadrul didactic de sprijin _____

Semestrul _____, anul de studii _____

Zilele săptămânii	Ora	Asistarea/însoțirea la activități/ore	Asistență educațională în Centrul de resurse pentru educația incluzivă	Suport în pregătirea temelor pentru acasă	Activități ocupaționale	Activități de socializare
Luni						
Marti						
Miercuri						
Joi						
Vineri						

Structura-model a Planului de asistență la activități/ore a copilului/elevului cu cerințe educaționale speciale de către cadrul didactic de sprijin

Nume, prenume copilului/elevului: _____	
Activitatea/Disciplina școlară _____	
Clasa _____	
Data _____	
Cadrul didactic la grupă/clasa _____	
Tema activității/Subiectul lecției _____	
Tipul lecției _____	
Obiective de referință (pentru copilul asistat):	
Subcompetențe (pentru elevul asistat):	
1. _____	
2. _____	
Obiective operaționale (pentru copilul/elevul asistat):	
1. _____	
2. _____	
3. _____	
4. _____	
Etapele activității/lecției	Activități cu copilul/elevul
Evocarea	
Realizarea sensului	
Reflecția	
Extinderea	
Evaluarea lecției	

Mecanismul de determinare a normei didactice a cadrului didactic de sprijin**Coordonat:**

Serviciul raional/municipal
de asistență psihopedagogică
" " _____ 20__

Aprobat:

Directorul instituției
" " _____ 20__

Instituția de învățământ _____

Lista copiilor/elevilor care necesită asistența cadrului didactic de sprijin

Nr. crt.	Numele, prenumele elevului	Clasa	Categoria cerinței educaționale speciale (CES)	Gradul de dizabilitate (mediu, accentuat și sever)

Număr de copii cu cerințe educaționale speciale care necesită cadru didactic de sprijin (N_{ces}) și/sau (grad de dizabilitate mediu)	
Număr de copii cu dizabilități accentuate/severe (N_{das})	
Norma pentru cadrul didactic de sprijin ($N_{m_{cds}}$) *	

$$N_{m_{cds}} = \frac{N_{ces}}{10} + \frac{N_{ds}}{5} =$$

NOTĂ: Norma didactică pentru CDS se calculează, în conformitate cu prevederile HG nr. 351 din 29.05.2012, după cum urmează: 1 normă pentru 10 copii cu cerințe educaționale speciale (grad de dizabilitate mediu); 1 normă pentru 5 copii cu dizabilități accentuate/severe.

REPERE METODOLOGICE
privind activitatea logopedului
în instituțiile de învățământ general
/Ordinul MECC nr. 01 din 02 ianuarie 2018/

Ministerul Educației, Culturii
și Cercetării al Republicii Moldova

O R D I N

02.01.2018 nr. 01

mun. Chișinău

Cu privire la aprobarea
Reperelor metodologice privind activitatea
logopedului în instituțiile de învățământ general

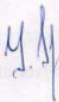
În baza prevederilor art. 53 și art.140 alin.(1) lit.b) din Codul educației al Republicii Moldova Nr. 152 din 17 iulie 2014 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.319-324, art.634) și pct.9, subpct.13) al Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 691 din 30 august 2017 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr.322-328, art.793), în baza expertizei juridice efectuată de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova (scrișoarea nr. 03/13381 din 01 decembrie 2017), Ministrul emite următorul

O R D I N:

1. Se aprobă și se pun în aplicare, la data semnării prezentului ordin, *Reperele metodologice privind activitatea logopedului în instituțiile de învățământ general.*
2. Se aprobă Nomenclatorul documentelor logopedului, Anexa nr.1.
3. Se aprobă Fișa postului (tip) a logopedului din instituțiile de învățământ general, Anexa nr.2.
4. Se aprobă Fișa de autoevaluare/evaluare a activității logopedului, Anexa nr.3.
5. Direcția învățământ general (domnul Valentin Crudu, șef Direcție):
 - va aduce prezentul ordin la cunoștința organelor locale de specialitate în domeniul învățământului;
 - va monitoriza implementarea *Reperelor metodologice privind activitatea logopedului în instituțiile de învățământ general.*
6. Se desemnează responsabil de executarea prevederilor prezentului ordin domnul Igor Șarov, Secretar General de Stat.

7. Se abrogă Ordinul nr. 350 din 08 noiembrie 2017 referitor la aprobarea *Regulamentului cu privire la activitatea logopedului în instituțiile de învățământ general.*

Ministru

Monica BABUC

I. Dispoziții generale

scuile școlare primare activitatea logopedului în instituțiile de învățământ general, precum și activitatea logopedului în instituțiile de învățământ general.

scuile școlare primare activitatea logopedului în instituțiile de învățământ general.

- a) asigurarea activității logopedului în instituțiile de învățământ general;
- b) asigurarea activității logopedului în instituțiile de învățământ general;
- c) asigurarea activității logopedului în instituțiile de învățământ general;
- d) asigurarea activității logopedului în instituțiile de învățământ general;

scuile școlare primare activitatea logopedului în instituțiile de învățământ general.

- a) asigurarea activității logopedului în instituțiile de învățământ general;
- b) asigurarea activității logopedului în instituțiile de învățământ general;
- c) asigurarea activității logopedului în instituțiile de învățământ general;
- d) asigurarea activității logopedului în instituțiile de învățământ general;

Executor: Viorica Mart, 022 233 897

REPERE METODOLOGICE

privind activitatea logopedului în instituțiile de învățământ general

I. Dispoziții generale

1. Reperele metodologice privind activitatea logopedului în instituțiile de învățământ general stabilesc modul de organizare și desfășurare a activității logopedului în instituțiile de învățământ general.
2. Activitatea logopedului în instituțiile de învățământ general constituie o activitate complexă, sistematică prin suportul specializat oferit, orientat spre dezvoltarea limbajului și a comunicării copiilor/elevilor în scopul dezvoltării armonioase a personalității acestora, și contribuie la optimizarea procesului educațional în general.
3. Beneficiarii activității logopedului în instituțiile de învățământ general sunt:
 - a) toți copiii/elevii care prezintă tulburări de limbaj și comunicare în raport cu vârsta și cerințele mediului educațional;
 - b) cadrele didactice, cadrele didactice de sprijin, alți actori implicați în procesul educațional;
 - c) familia copilului/reprezentanții legali ai copilului.
4. Logopedul își desfășoară activitatea în interesul superior al copilului respectând următoarele principii:
 - a) intervenția timpurie;
 - b) asigurarea de șanse egale;
 - c) abordarea individualizată și valorificarea potențialului fiecărui copil;
 - d) nondiscriminarea, acceptarea și valorificarea tuturor diferențelor;
 - e) colaborarea și abordarea multidisciplinară;
 - f) respectarea confidențialității.

II. Scopul și obiectivele activității logopedului în instituțiile de învățământ general

5. Scopul activității logopedului în instituțiile de învățământ general constă în acordarea unei asistențe specializate în dezvoltarea limbajului și a comunicării: prevenirea, identificarea, compensarea/ameliorarea tulburărilor de limbaj și comunicare ale copiilor/elevilor.
6. Obiectivele activității logopedului sunt:
 - a) identificarea și intervenția timpurie în cazul tulburărilor de limbaj și comunicare la copii/elevi;
 - b) dezvoltarea holistică a copiilor/elevilor;
 - c) dezvoltarea abilităților de limbaj și comunicare în raport cu vârsta și cerințele mediului educațional;
 - d) dezvoltarea unor modalități specifice de comunicare în raport cu potențialul de dezvoltare al copilului și necesitățile lui individuale;
 - e) prevenirea unor eventuale tulburări de limbaj și comunicare la copii/elevi;
 - f) prevenirea și combaterea excluderii/marginalizării copiilor/elevilor în instituțiile de învățământ;

- g) acordarea asistenței metodologice cadrelor didactice, cadrelor didactice de sprijin, părinților/reprezentanților legali ai copilului, altor specialiști privind specificul de dezvoltare și necesitățile de suport pentru copiii/elevii cu tulburări de limbaj și comunicare;
- h) conlucrarea cu administrația instituțiilor de învățământ, cadrele didactice și familia /reprezentanții legali ai copilului, alți specialiști implicați, în crearea unui mediu educațional favorabil pentru formare/dezvoltare.

III. Organizarea și desfășurarea activității logopedului în instituțiile de învățământ general

7. În instituțiile de învățământ general, activitatea logopedului este asigurată de către un specialist, cu studii superioare în domeniul psihopedagogiei speciale/logopediei.
8. Logopedul este angajat în baza criteriilor de competență profesională, conform actelor normative de angajare a personalului didactic aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
9. Logopedul se subordonează administrativ directorului instituției de învățământ.
10. Metodologic, activitatea logopedului este monitorizată și supervizată de către specialistul logoped/psihopedagog din cadrul Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică.
11. Activitatea logopedului din învățământul general se realizează într-un interval zilnic de 7 ore, respectiv 35 de ore pe săptămână:
 - a) 18 ore/săptămână includ activități directe cu copiii/elevii: activități de asistență logopedică, desfășurate individual și/sau cu grup de copii/elevi, prin prevenirea, identificarea, compensarea/ameliorarea tulburărilor de limbaj și comunicare;
 - b) 17 ore/săptămână includ activități de pregătire pentru realizarea procesului de asistență logopedică prin elaborarea instrumentelor de evaluare, programelor de intervenție, asistență metodologică acordată cadrelor didactice, altor specialiști implicați în asistența copiilor/elevilor, părinților; participarea la comisiile metodice și consiliile profesoriale; conlucrarea intersectorială și multidisciplinară; activități de dezvoltare și creștere profesională.
12. Numărul copiilor/elevilor care necesită asistență logopedică se va determina în urma realizării procesului de evaluare inițială și/sau complexă, în conformitate cu Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului, aprobată de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
13. Logopedul desfășoară activități de asistență logopedică individuale, în grup mic (2-3 copii/elevi), grup mare (4-6 copii/elevi), în funcție de următoarele criterii:
 - a) tipul instituției de învățământ;
 - b) vârsta copiilor (vârsta cronologică și cea mentală);
 - c) tipul tulburării de limbaj și comunicare;
 - d) necesitățile individuale ale copilului;
 - e) implicarea familiei;
 - f) rezultatele și impactul asistenței logopedice.
14. Durata activităților de asistență logopedică va corespunde vârstei copilului (vârsta cronologică și cea mentală), potențialului de dezvoltare:

în instituțiile de învățământ preșcolar:

 - a) pentru copiii de 2-3ani: 10-15 min.; pentru copiii de 3-4 ani: 15-20 min.; pentru copiii de 4-5 ani: 20-25 min.; pentru copiii de 5-6 ani: 25-30 min.; pentru copiii de 6-7 ani: 30-35 min.;

- b) în instituțiile de învățământ primar: elevii cl. I-a: 35-40 min.; începând cu elevii cl. a II-a - 45 min.
15. Activitatea logopedului se desfășoară în conformitate cu atribuțiile și responsabilitățile prevăzute în fișa postului. Fișa de post și, respectiv, fișa de evaluare, se elaborează și se avizează anual de către directorul instituției, cu aprobarea consiliului de administrație. În funcție de aceste documente se realizează evaluarea anuală a logopedului.
16. Logopedului i se pot acorda gradele didactice doi, unu și superior în baza procedurii de acordare a gradelor didactice stabilită de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
17. Evaluarea internă a activității logopedului se efectuează anual în baza actelor normative de evaluare a cadrelor didactice, aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
18. Evaluarea externă a logopedului se efectuează o dată la 5 ani de către organele abilitate, în baza metodologiei de evaluare aprobată de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.
19. Logopedul activează în conformitate cu Codul de etică al Cadrului didactic, aprobat prin Ordinul ministrului nr. 861 din 07.09.2015.
20. Activitățile de asistență logopedică în instituția de învățământ general se desfășoară într-un spațiu/cabinet logopedic amenajat și/sau în spațiile comune de activitate în dependență de scopul proiectat.
21. Logopedul are următoarele atribuții:
- a) identifică și evaluează tulburările de limbaj și comunicare ale copiilor/elevilor;
 - b) stabilește nivelul actual de dezvoltare al copilului/elevului, potențialul și necesitățile lui de dezvoltare pe domeniul ce ține de limbaj și comunicare;
 - c) informează administrația instituției, părinții/reprezentanții legali ai copilului/elevului cu privire la problemele identificate;
 - d) elaborează și realizează programe/planuri de intervenție individualizate pentru copiii/elevii care prezintă tulburări ale limbajului și a comunicării;
 - e) acordă asistență instrumente (metode, probe, tehnici) de evaluare și asistență logopedică;
 - f) desfășoară activități de compensare/ameliorare pentru copiii/elevii care prezintă tulburări de limbaj și comunicare;
 - g) acordă asistență metodologică, recomandări cadrelor didactice, părinților/reprezentanților legali ai copilului/elevului în vederea prevenirii și compensării/ameliorării tulburărilor de limbaj și comunicare;
 - h) colaborează cu membrii Comisiei multidisciplinare intrașcolare în vederea organizării unui proces educațional incluziv de calitate;
 - i) administrează baze de date și monitorizează la nivel instituțional situația tuturor copiilor/elevilor beneficiari ai asistenței logopedice;
 - j) elaborează planuri, rapoarte de activitate.
22. Activitatea logopedului în instituția de învățământ general include următoarele direcții:
- 1) Direcția/activități de evaluare, reevaluare a copiilor/elevilor:
- a) analiza sesizărilor din partea cadrelor didactice, părinților/reprezentanților legali ai copilului, altor actori implicați în procesul educațional;
 - b) selectarea instrumentelor de evaluare logopedică în funcție de vârsta și particularitățile de dezvoltare ale copilului/elevului;
 - c) determinarea profilului psiho-logopedic al copilului/elevului cu tulburare de limbaj și comunicare;
 - d) identificarea tipului de tulburare de limbaj și comunicare;
 - e) consemnarea fișei logopedice cu privire la rezultatele evaluării;

- f) reevaluarea copiilor/elevilor în scopul constatării dinamicii de dezvoltare (progrese sau regrese în dezvoltare) și/sau proiectarea unor noi acțiuni de intervenție;
 - g) elaborarea unui raport logopedic/note informative la solicitarea administrației instituției, Comisiei multidisciplinare intrașcolare, cadrelor didactice sau părinților/reprezenților legali ai copilului.
- 2) Direcția/activități de compensare/ameliorare și dezvoltare a limbajului și comunicării:
- a) elaborarea programelor de intervenție logopedică în corespondere cu tipul de tulburare de limbaj și comunicare;
 - b) elaborarea planurilor de intervenție individualizate pe domeniul de dezvoltare limbaj și comunicare;
 - c) elaborarea materialelor didactice de lucru pentru desfășurarea activităților de compensare/ameliorare a tulburărilor de limbaj și comunicare;
 - d) desfășurarea activităților de compensare/ameliorare și dezvoltare a limbajului și comunicării;
 - e) monitorizarea dinamicii dezvoltării limbajului și comunicării a copilului/elevului.
- 3) Direcția/ activități de asistență metodologică:
- a) acordarea asistenței metodologice sub diverse forme (consultații, mese rotunde, ședințe metodice, discuții, etc.) cadrelor didactice, altor specialiști implicați în asistența copilului/elevului, părinților/reprezenților legali ai copilului, în scopul prevenirii tulburărilor de limbaj și comunicare;
 - b) acordarea asistenței metodologice sub diverse forme (consultații, mese rotunde, ședințe metodice, discuții, etc.) cadrelor didactice, psihologului, altor specialiști implicați în asistență copilului/elevului, părinților/reprezenților legali ai copilului cu tulburări de limbaj și comunicare, în scopul implicării în procesul de compensare/ameliorare a tulburărilor de limbaj.

IV. Dispoziții speciale

23. Administrația instituției de învățământ asigură condiții pentru buna desfășurare a activității logopedului prin repartizarea unui spațiu/cabinet, dotarea acestuia cu: mobilier, materiale didactice, echipament special, literatură metodică.
24. Administrația instituției de învățământ asigură realizarea activității logopedului prin implicarea activă a tuturor actorilor care asistă copilul/elevul în dezvoltarea lui: cadrelor didactice, psihologului școlar, părinților/reprezenților legali, altor specialiști .
25. Salarizarea logopedului se efectuează conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 381 din 13 aprilie 2006 *cu privire la condițiile de salarizare a personalului din unitățile bugetare*, cu modificările și completările ulterioare.

NOMENCLATORUL DOCUMENTELOR LOGOPEDULUI

Codul	Denumirea	Notă
	01. Acte normative	
01.01	Codul educației al Republicii Moldova	
01.02	Metodologia cu privire la evaluarea dezvoltării copilului	
01.03	Portofoliul logopedului: Fișa postului de logoped CV-ul Copia diplomelor de studii Copia certificatului de grad didactic CertIFICATELE de participare la seminare, ateliere de lucru, conferințe etc. Materialele atestării precedente	
01.04	Alte acte normative emise de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării în domeniul de competență	
	02. Acte organizațional - metodice	
02.01	Planuri de activitate (anual, lunar)	
02.02	Orarul de lucru	
02.03	Registrul de evidență a activității logopedului	
02.04	Registrul de evidență a copiilor/elevilor asistați	
02.05	Rapoarte semestriale/anuale de activitate	
02.06	Mape cu materiale ale activităților metodice și de formare continuă (seminare, conferințe, întruniri metodice, ateliere de lucru, training-uri, mese rotunde etc.)	
02.07	Mapă cu instrumente de evaluare logopedică	
02.08	Mapă cu programe de asistență/activități de compensare/ameliorare logopedică	
02.09	Mapă cu materiale de promovare a experienței logopedice (mass-media: TV, radio, ziare etc.)	
	03. Acte speciale	
03.01	Dosarele copiilor/elevilor beneficiari ai asistenței logopedice	
03.02	Note informative/Rapoarte cu privire la evaluarea logopedică a copiilor/elevilor	
03.03	Fișe logopedice	
03.04	Mapă pentru fișele de asistență la ore/activități	

03.05	Arhiva activității logopedice (pe 5 ani): registrul de evidență a activității logopedului, planuri și rapoarte de activitate, procese verbale, note informative.	
	04. Dotarea spațiului/cabinetului	
04.01	Biblioteca de specialitate	
04.02	Soft-uri educaționale	
04.03	Materiale didactice, mobilier adaptat, oglindă de perete, casetofon, computer, imprimanta, birotică, consumabile, oglinzi individuale, spatule, dezinfectante.	

Fișa postului (tip) a logopedului din instituțiile de învățământ general

Capitolul I. Dispoziții generale

Instituția de învățământ general: _____

Denumirea funcției: logoped

Nivelul de salarizare: salariu de bază, sporuri, premii, adaosuri, conform legislației în vigoare.

Capitolul II. Descrierea funcției

Scopul general al funcției:

Acordarea unei asistențe specializate în dezvoltarea limbajului și a comunicării, în prevenirea, identificarea, compensarea/ameliorarea tulburărilor de limbaj și comunicare ale copiilor/elevilor.

Sarcina de bază:

Dezvoltarea și promovarea activităților de suport care să asigure compensarea/ameliorarea tulburărilor de limbaj și comunicare ale copiilor/elevilor.

Atribuțiile postului:

1. Planificarea activității de evaluare și asistența logopedică a copiilor/elevilor (planuri anuale, trimestriale, zilnice).
2. Identificarea/elaborarea instrumentelor de evaluare și asistență logopedică a copiilor/elevilor.
3. Identificarea și evaluarea tulburărilor de limbaj și comunicare ale copiilor/elevilor.
4. Stabilirea nivelului actual de dezvoltare al copilului/elevului, potențialului și necesităților de dezvoltare pe domeniul ce ține de limbaj și comunicare.
5. Informarea administrației instituției, părinților/reprezenților legali ai copilului/elevului cu privire la problemele identificate.
6. Întocmirea fișelor logopedice, completarea tuturor documentelor privind evaluarea și asistența logopedică (registru de evidență a copiilor evaluați și asistați, registrul activităților de asistență metodologică etc.).
7. Elaborarea și realizarea programelor/planurilor de intervenție individualizate pentru copii/elevi identificați cu tulburări ale limbajului și a comunicării.
8. Reevaluarea copiilor/elevilor în scopul constatării dinamicii de dezvoltare (progrese sau regresie în dezvoltarea copilului) și/sau proiectarea unor noi acțiuni de intervenție.
9. Elaborarea și propunerea spre aprobare a orarului activităților pe care le realizează.

10. Acordarea asistenței metodologice, recomandărilor cadrelor didactice, părinților/reprezentanților legali ai copilului în vederea prevenirii, compensării/ameliorării tulburărilor de limbaj și comunicare.
11. Colaborarea cu Comisia multidisciplinară intrașcolară (este membru, ori de câte ori este cazul), implicarea în realizarea procesului de evaluare inițială, a Planului educațional individualizat pe domeniul limbaj și comunicare.
12. Colaborarea cu cadrele didactice, alți specialiști în scopul realizării obiectivelor din Planul educațional individualizat pe domeniul limbaj și comunicare.
13. Colaborarea cu membrii Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică în vederea organizării unui proces educațional incluziv de calitate.
14. Administrarea bazelor de date și monitorizarea la nivel instituțional a situației tuturor copiilor/elevilor, beneficiari ai activităților de asistență logopedică.
15. Organizarea și participarea la seminare, mese rotunde, ateliere, etc, în domeniul de competență.
16. Studiarea și promovarea unei experiențe avansate în domeniu.
17. Realizarea unor activități de sensibilizare a opiniei publice în domeniul de competență, diseminarea experienței în domeniu.
18. Elaborarea rapoartelor de activitate.

Responsabilitățile postului:

1. Respectarea următoarelor principii: intervenția timpurie; asigurarea de șanse egale; abordarea individualizată și valorificarea potențialului fiecărui copil; nondiscriminarea, acceptarea și valorificarea tuturor diferențelor; colaborarea și abordarea multidisciplinară; respectarea confidențialității.
2. Respectarea actelor normative în vigoare, dispozițiilor autorităților publice centrale și locale în activitatea de evaluare și asistență logopedică și metodologică.
3. Respectarea Regulamentului intern de activitate al instituției de învățământ.
4. Completarea și menținerea în ordine a documentației aferente postului/funcției.
5. Realizarea activităților în conformitate cu planul și orarul de activitate.
6. Selectarea instrumentelor de evaluare în conformitate cu vârsta copilului.
7. Asigurarea veridicității și corectitudinii informațiilor în urma procesului de evaluare (rezultate, recomandări).
8. Monitorizarea dinamicii/evoluției copilului pe domeniul limbaj și comunicare.
9. Planificarea și realizarea procesului de reevaluare în caz de necesitate.
10. Respectarea Codului de etică al cadrului didactic.
11. Amenajarea spațiului în care își desfășoară activitatea, în vederea creării unei ambianțe optime pentru realizarea unei asistențe de calitate.
12. Dezvoltarea continuă a competențelor profesionale.
13. Respectarea regulilor de securitate a vieții și sănătății copiilor, de securitate a muncii prevăzute de legislația în vigoare.
14. Păstrarea bunurilor materiale utilizate.

Împuterniciri:

1. de solicitare de la instituția de învățământ, părinți, specialiști/persoane care asistă copilul/elevul a diferitor informații ce țin de domeniul său de competență (starea de sănătate, comportamentul copilului, mediul socio-familial, efectele acțiunilor recomandate etc.);
2. de selectare a instrumentelor de evaluare și asistență logopedică;
3. de asistare la alte activități în care este implicat copilul/elevul evaluat/asistat pentru a-și completa imaginea despre situația copilului;
4. de încadrare periodică în stagii de formare continuă în domeniu.

Cui îi raportează titularul funcției:

Logopedul îi raportează directorului instituției de învățământ, responsabilului din cadrul Serviciului de asistență psihopedagogică.

Pe cine îl substituie titularul funcției:

Logopedul poate substui, temporar, în caz de necesitate psihopedagogul, cadrul didactic de sprijin.

Cine îl substituie:

Atribuțiile logopedului pot fi exercitate, în caz de necesitate, de psihopedagog.

Cooperarea internă:

1. cu administrația instituției de învățământ, cadrele didactice, alți specialiști implicați în asistența copilului/elevului.
2. cu membrii Comisiei Multidisciplinare Intrașcolare;
3. cu psihologul școlar;
4. cu asistentul medical;
5. cu părinții/reprezentanții legali ai copilului.

Cooperarea externă:

1. cu Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică;
2. cu Organul local de specialitate în domeniul învățământului;
3. cu Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică;
4. cu alte instituții de învățământ;
5. cu prestatorii de servicii comunitare;
6. cu organizații neguvernamentale care prestează servicii în domeniu, asociații ale logopezilor.

Mijloacele de lucru/echipamentul utilizat:

1. legislația în domeniul învățământului (legi, acte normative, dispoziții oficiale);
2. anuare, materiale metodice și informative în domeniul educației incluzive;
3. instrumente de evaluare/testare;
4. literatura de specialitate;
5. computer, imprimantă, internet;
6. materiale didactice;
7. echipament specific activităților (mese de lucru adaptate, oglinzi, spatule, consumabile și soluții dezinfectante).

Condițiile de muncă:

1. Regim de muncă: 35 ore pe săptămână, 7 ore pe zi
2. Activitate în spațiu adaptat/cabinet, activitate în sala comună de activitate (sala de clasă, sala/grupa de copii), în dependență de scopul proiectat.

Capitolul III. Cerințele funcției față de persoană

Încadrarea în normele în vigoare privind condițiile în care se consideră apt de muncă.

Studii: Superioare, de licență sau echivalente, în domeniul învățământului special (psihopedagogie, logopedie).

Experiență profesională: începător, 1 an și mai mult.

Cunoștințe:

1. cunoașterea legislației în domeniu;
2. cunoașterea domeniului învățământului preșcolar, primar și secundar general, extrașcolar, special;
3. cunoașterea politicilor, precum și a practicilor pozitive naționale și de peste hotare în protecția drepturilor copilului;
4. cunoștințe de operare la calculator: Word, Excel, Power Point, Internet.

Abilități: planificare, organizare, motivare, soluționare de probleme, aplanare de conflicte, comunicare eficientă.

Atitudini/comportamente: respect față de oameni, creativitate, flexibilitate, disciplină, responsabilitate, empatie și receptivitate, tendință spre dezvoltare profesională continuă.

Întocmită de:

Nume, prenume _____

Cadrul de conducere _____

Semnătura _____

Data întocmirii _____

Luat la cunoștință de către titularul funcției:

Nume, prenume _____

Semnătura _____

Data _____

FIȘA DE AUTOEVALUARE/EVALUARE A ACTIVITĂȚII LOGOPEDULUI

ÎN ANUL DE STUDII _____

Numele, prenumele logopedului _____

Unitatea de învățământ _____

Perioada evaluării _____

Stagiul de muncă general _____ Stagiul de muncă în unitatea de învățământ _____ Gradul didactic _____

Calificativul acordat _____

Criteriu de analiză	Denumirea indicatorului de performanță/ Punctajul maxim al indicatorului	Mod de verificare	Autoevaluarea	Evaluarea din partea administrativei instituției de învățământ	Evaluarea responsabilului de activitatea logopedului	Punctajul mediu *
I. ORGANIZARE, PLANIFICARE ȘI	I. Prezența actelor normative conform Reglementărilor metodologice privind activitatea logopedului în	Mapa cu acte normative Nomenclatorul				

RAPORTARE – 26 p.	instituțiile de învățământ general – 3 p.	documentelor logopedului	
2. Existența planului anual/semestrial de activitate coordonat cu responsabilul de activitatea logopedului și aprobat de directorul instituției – 5 p.	2. Existența planului anual/semestrial de activitate coordonat cu responsabilul de activitatea logopedului și aprobat de directorul instituției – 5 p.	Planul de activitate anual/semestrial	
3. Respectarea orarului de lucru conform Fișei postului de logoped – 2 p.	3. Respectarea orarului de lucru conform Fișei postului de logoped – 2 p.	Orarul de lucru afișat Fișa de post a logopedului	
4. Completarea Registrelor privind organizarea activității logopedului – 5 p.	4. Completarea Registrelor privind organizarea activității logopedului – 5 p.	Registrul de evidență a activității logopedului Registrul de evidență a copiilor/elevilor asistați	
5. Existența raportului de activitate anuală și prezentarea acestora în termenii stabiliți – 5 p.	5. Existența raportului de activitate anuală și prezentarea acestora în termenii stabiliți – 5 p.	Raportul anual/semestrial aprobat de directorul instituției	
6. Evidența beneficiarilor serviciului logopedic (dosarele copiilor/elevilor beneficiari ai asistenței logopedice) – 3 p.	6. Evidența beneficiarilor serviciului logopedic (dosarele copiilor/elevilor beneficiari ai asistenței logopedice) – 3 p.	Dosarele copiilor Fișe logopedice	
7. Existența arhivei documentației logopedului (Registrul de evidență a activității logopedului, Registrul de evidență a copiilor/elevilor asistați, Planuri și rapoarte de activitate, procese-verbale, note informative, dosarele copiilor, fișe logopedice) – 3 p.	7. Existența arhivei documentației logopedului (Registrul de evidență a activității logopedului, Registrul de evidență a copiilor/elevilor asistați, Planuri și rapoarte de activitate, procese-verbale, note informative, dosarele copiilor, fișe logopedice) – 3 p.	Registrul de evidență a activității logopedului Registrul de evidență a copiilor/elevilor asistați Planuri și rapoarte de activitate Procese - verbale Note informative Dosarele copiilor Fișele logopedice	
	TOTAL CRITERIUL I		

II. MANAGEMENTUL ASISTENȚEI LOGOPEDICE – 9 p.	1. Amenajarea spațiului/mediului fizic în corespundere cu Nomenclatorul documentelor logopedului – 3 p. 2. Dotarea cu materiale didactice/mijloace de instruire – 3 p. 3. Dotarea cu softuri/instrumente de evaluare și tehnologii informaționale, conectare la internet – 3 p.	Nomenclatorul documentelor logopedului Computer Imprimantă Birotică Materiale didactice stocate Fișe de lucru Instrumente de evaluare		
TOTAL CRITERIUL II _____				
III. REALIZAREA ACTIVITĂȚII LOGOPEDICE – 52 p.	1. Identificarea și elaborarea instrumentelor de evaluare și asistență logopedică a copiilor/elevilor– 2 p. 2. Identificarea și evaluarea tulburărilor de limbaj și comunicare ale copiilor/elevilor – 2 p. 3. Realizarea evaluării logopedice complexe ale copiilor/elevilor – 5 p. 4. Întocmirea fișelor logopedice – 3 p. 5. Elaborarea și realizarea programelor de intervenție individualizate pentru copiii/elevii identificați cu tulburări ale limbajului și a comunicării – 5 p.	Mape cu instrumente de evaluare Fișe de lucru Fișe logopedice Note informative Fișe logopedice Note informative Dosarele copiilor Fișe logopedice Programe de intervenție Dosarele copiilor Fișe logopedice		

	<p>12. Acordarea asistenței metodologice cadrelor didactice, părinților/reprezentanților legali ai copilului/elevului în vederea prevenirii, compensării/ameliorării tulburărilor de limbaj și comunicare – 3 p.</p> <p>13. Realizarea obiectivelor activității logopedului propuse în planul anual/semestrial – 2 p.</p> <p>14. Îndeplinirea indicatorului cantitativ și calitativ privind organizarea și desfășurarea activității de recuperare a tulburărilor de limbaj și comunicare – 4 p.</p> <p>15. Comunicarea sistematică a rezultatelor/progreselor în urma activității de recuperare logopedică părinților/reprezentanților legali ai copilului/elevului și cadrelor didactice implicate – 3 p.</p> <p>16. Colaborarea activă și directă cu administrația unității de învățământ, dirigenții, cadrele didactice, educatoarii, cadrul didactic de sprijin, cadrele medicale în conformitate cu principiile educației incluzive – 3 p.</p> <p>17. Participarea la activitățile extracurriculare (minimum 2 activități pe an, individual sau în colaborare cu educatori/cadre didactice) - 2 p.</p>	<p>Planul semestrial, anual de activitate Raportul de activitate Registrul de evidență a activității logopedului</p> <p>Planul semestrial, anual de activitate</p> <p>Planul semestrial, anual de activitate Raportul de activitate</p> <p>Note informative Raportul de activitate</p> <p>Planul semestrial, anual de activitate Registrul de evidență a activității logopedului Raportul de activitate</p> <p>Planul semestrial, anual de activitate Raport de activitate Registrul de evidență a activității logopedului</p>		

	18. Sprijinirea activității didactice (materiale de suport, activități în parteneriat etc.) a comisiilor metodice ale cadrelor didactice din unitatea de învățământ – 4 p.	Planul semestrial, anual de activitate Registrul de evidență a activității logopedului Raportul de activitate		
TOTAL CRITERIUL III				
IV. CALIFICAREA LOGOPELULUI – 13 p.	<p>1. Corespunderea funcției cu calificarea din diplomă – 2 p.</p> <p>2. Masterat (finalizat sau în curs de finalizare) – 1 p.</p> <p>3. Grade didactice dobândite (gradul II – 0,5 p., gradul I – 1 p., gradul superior – 2 p.)</p> <p>4. Cursuri de formare/perfecționare – 1 p.</p> <p>5. Diplome de merit, mulțumiri din partea instituției de învățământ, mențiuni OLSDÎ, ME, alte instituții și organizații – 2 p.</p> <p>6. Participarea la seminare, ateliere, conferințe, simpozioane organizate la nivel local/internațional, etc. – 1 p.</p> <p>7. Promovarea experienței profesionale prin activități publice: work-shopuri, seminare, mese rotunde; participări la emisiuni radio, TV etc. – 1 p.</p> <p>8. Elaborare, publicare: studii/cercetări în domeniu, lucrări de specialitate – 2 p.</p>	<p>Diploma de studii</p> <p>Diploma de studii</p> <p>Certificatul de confirmare a gradului</p> <p>Certificate de confirmare Raportul de activitate</p> <p>Diploma Mențiuni Ordin OLSDÎ, ME</p> <p>Certificate de confirmare Raportul de activitate Registrul de evidență a activității logopedului</p> <p>Certificatul de participare Raportul de activitate Linkuri</p> <p>Raportul de activitate Registrul de evidență a activității logopedului</p>		

	9. Activitatea de mentorat, de formator în formarea continuă a personalului din învățământ: activitate de formator (local – 0,5 p., național – 1 p.)	Raportul de activitate Registrul de evidență a activității logopedului			
TOTAL CRITERIUL IV _____					
TOTAL CRITERIILE I-IV _____					

Cu excepția punctajului din rubrica *Autoevaluarea

Punctaj total: _____ Calificativul: _____

Director _____ Logoped _____
Numele, prenumele _____ Numele, prenumele _____
Semnătura _____ Semnătura _____
Data: _____ Data: _____

Punctajul și calificativele:

85 - 100 puncte – calificativul „foarte bine”

46 – 85 puncte – calificativul „bine”

16 - 45 puncte – calificativul „satisfăcător ”

0 - 15 puncte – calificativul „nesatisfăcător”

**PLANUL EDUCAȚIONAL INDIVIDUALIZAT
pentru copii cu cerințe educaționale speciale
din instituțiile de educație timpurie
/Ordinul MECC nr. 1780 din 03 decembrie 2018/**

Anexa nr. 1

la ordinul nr. 1780 din 03 decembrie 2018

**Structura-standard a Planului educațional individualizat
pentru copiii cu cerințe educaționale speciale din instituțiile de educație timpurie**

Instituția de educație timpurie _____

Aprobat:_____
Directorul instituției_____
20 ____

Planul educațional individualizat (PEI) pentru perioada _____

1. Date generale

Nume, prenume copil _____

Data nașterii _____

CES / dizabilitatea _____

(conform Raportului de evaluare complexă a dezvoltării copilului)

2. Puncte forte și necesități ale copilului

Domeniul de dezvoltare	Puncte forte	Necesități
Dezvoltarea fizică		
Dezvoltarea socio-emoțională		
Dezvoltarea cognitivă		
Dezvoltarea lingvistică		

3. Obiective și activități de intervenție pe domenii de dezvoltare

3.1. Domeniul _____

Nr.	Obiective	Activități	Resurse necesare			Perioada de realizare	Indicatori de rezultat
			Conținuturi	Materiale	Persoane implicate, responsabili		
O1.							
O2.							
...							

3.2. Domeniul _____

Nr.	Obiective	Activități	Resurse necesare			Perioada de realizare	Indicatori de rezultat
			Conținuturi	Materiale	Persoane implicate, responsabili		
O1.							
O2.							
...							

4. Adaptări

Adaptări psihopedagogice	Adaptări de mediu (ambientale)	Echipament specializat

PEI a fost elaborat de:

Nume, prenume	Funcția	Semnătura

Consultarea PEI cu părinții/alt reprezentant legal al copilului

Numele, _____ prenumele _____ părintelui/reprezentantului _____ legal

Semnătura _____, data _____

Instrucțiunea de elaborare a Planului educațional individualizat

1. Prezenta Instrucțiune stabilește modul de elaborare a Planului educațional individualizat (PEI) pentru copilul cu cerințe educaționale speciale (CES) din instituția de educație timpurie. Categoria CES se stabilește de către Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică, în rezultatul evaluării complexe a dezvoltării copilului.
2. În instituția de educație timpurie se elaborează și realizează PEI pentru fiecare copil cu CES, pe o perioadă de 3-6 luni, în conformitate cu necesitățile copilului. În perioada de realizare, PEI poate fi revizuit/actualizat, în funcție de rezultatele monitorizării realizării Planului.
3. Evaluarea dezvoltării copilului se realizează în conformitate cu Metodologia de evaluare a dezvoltării copilului, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației nr. 99 din 26 februarie 2015 și a Instrucțiunii de aplicare în educația timpurie a Metodologiei de evaluare a dezvoltării copilului, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 343 din 22 martie 2018.
4. PEI pentru copilul cu CES din instituția de educație timpurie este un instrument de organizare și realizare coordonată a procesului educațional și de abilitare/reabilitare pe domenii de dezvoltare a copilului.
5. Scopul PEI este asigurarea dezvoltării armonioase a copilului, prin intervenții timpurii eficiente pe domeniile de dezvoltare, în funcție de particularitățile individuale ale acestuia.
6. PEI are următoarele funcții:
 - reglementarea procesului educațional pentru copilul cu CES, asigurându-i acces echitabil la educație timpurie în medii comune;
 - identificarea punctelor forte și a necesităților de intervenție pentru asigurarea dezvoltării multilaterale a copilului și pregătirea pentru incluziunea în învățământul primar;
 - definirea scopului și obiectivelor educaționale și de abilitare/reabilitare pe domenii de dezvoltare, pe termen scurt și mediu;
 - stabilirea și planificarea intervențiilor individualizate pentru asistența copiilor;
 - stabilirea conexiunilor între toți specialiștii/persoanele cu responsabilități în asistența copilului;
 - identificarea și alocarea resurselor disponibile pentru intervenție individualizată (umane, materiale, de timp) și asumarea responsabilităților pentru realizare, inclusiv de către părinți/alt reprezentant legal al copilului;
 - monitorizarea, evaluarea și reevaluarea proceselor aferente asistenței individualizate oferite copilului și a impactului în evoluția dezvoltării acestuia.
7. Procesul de elaborare PEI se realizează prin parcurgerea obligatorie a următoarelor etape:
 - a. Constituirea echipei de elaborare și realizare a PEI (echipa PEI) și delimitarea responsabilităților;
 - b. Analiza rezultatelor evaluării complexe a dezvoltării copilului și identificarea necesităților;
 - c. Stabilirea și planificarea intervențiilor individualizate pentru asistența copilului pe domenii de dezvoltare;

a) Aprobarea PEI.

8. *Constituirea echipei PEI*

8.1. Echipă PEI se constituie prin ordinul directorului instituției de educație timpurie. În conformitate cu necesitățile copilului și în funcție de resursele instituției, în componența echipei PEI se includ:

- educatorul grupei în care este înscris copilul pentru care se elaborează PEI;
- cadrul didactic de sprijin;
- psihologul;
- logopedul;
- kinetoterapeutul;
- asistentul medical;
- alți specialiști, la necesitate.

8.2. În calitate de membri ai echipei PEI mai pot fi incluși:

- asistentul social comunitar, în cazul în care copilul provine din familie în situație de risc;
- specialistul în terapii specifice, dacă este în listele de personal ale instituției, sau în cazul în care copilul beneficiază de serviciile acestuia în cadrul altor structuri comunitare.

8.3. Educatorul este coordonatorul echipei PEI.

9. *Responsabilitățile membrilor echipei PEI*

9.1. Responsabilitățile generale în procesul de elaborare PEI vizează colectarea, coordonarea și valorificarea informațiilor privind dezvoltarea copilului, în scopul planificării coerente a asistenței individualizate relevante pentru copil.

9.2. Membrii echipei PEI au următoarele sarcini de bază:

- Identifică și prioritizează necesitățile copilului; stabilesc, prin consens, domeniile de dezvoltare a copilului în care vor fi operate intervenții pentru asistența individualizată a acestuia;
- Planifică activitățile de intervenție individualizată pe domeniile stabilite;
- Formulează recomandări privind adecvarea conținuturilor, tehnologiilor, materialelor pentru intervențiile de asistență individualizată la necesitățile copilului;
- Stabilesc adaptările psihopedagogice necesare pentru realizarea asistenței educaționale individualizate a copilului;
- Planifică adaptări ambientale rezonabile pentru copilul cu CES și formulează recomandări pentru realizarea acestora;
- Cooperează cu părinții, în vederea adecvării intervențiilor planificate la necesitățile copilului și implicării acestora în realizarea PEI;
- Confirmă, prin semnătura aplicată în PEI, veridicitatea informațiilor și adecvarea PEI la necesitățile copilului.

10. *Analiza rezultatelor evaluării complexe a dezvoltării copilului și identificarea necesităților*

10.1. În cadrul primei ședințe a echipei PEI, directorul sau metodistul instituției de educație timpurie prezintă constatările, recomandările, concluziile expuse în Raportul de evaluare complexă a copilului, remis instituției de către Serviciul de asistență

- psihopedagogică (SAP). Se recomandă invitarea/participarea părinților/altui reprezentant legal al copilului la prima ședință a echipei PEI și, după caz, a specialistului/specialiștilor SAP, care pot interveni cu completări/precizări în stabilirea necesităților copilului.
- 10.2. Membrii echipei PEI examinează constatările și recomandările SAP pe fiecare domeniu de dezvoltare a copilului, acestea constituind baza planificării intervențiilor pentru asistența individualizată a copilului.
- 10.3. Identificarea punctelor forte înscrise în PEI se face în baza rezultatelor evaluării complexe și a observării zilnice a comportamentelor copilului în diferite contexte, evidențind cele mai relevante caracteristici pe fiecare domeniu de dezvoltare a copilului. În anexa 1 sunt prezente exemple de formulare a punctelor forte ale copilului.
- 10.4. La stabilirea necesităților, se indică forma de incluziune, precum și tipurile/formele de suport și strategiile individualizate necesare pentru asigurarea incluziunii educaționale a copilului. În anexa 2 sunt prezente exemple de formulare a necesităților copilului.
- 10.5. În cazul în care dezvoltarea copilului pe un anumit domeniu corespunde standardelor conforme vârstei copilului, în compartimentul „Necesități” se indică absența necesităților specifice („Nu atestă necesități specifice”).
- 10.6. În rezultatul analizei concluziilor generale formulate de SAP în raport, se examinează forma de incluziune a copilului și tipurile de asistență individualizată recomandate, în conformitate cu care se stabilește perioada/orarul intervențiilor pentru asistență individualizată și responsabilii pentru realizarea acestora.
11. *Stabilirea și planificarea intervențiilor individualizate pentru asistența copilului pe domenii de dezvoltare*
- 11.1. Intervențiile pentru asistența individualizată se stabilesc pe fiecare domeniu de dezvoltare, în care au fost identificate necesități specifice ale copilului.
- 11.2. Intervențiile pentru asistența individualizată sunt orientate spre satisfacerea necesităților copilului și asigurarea progresului acestuia pe domeniul respectiv de dezvoltare.
- 11.3. În procesul de planificarea intervențiilor pentru asistența individualizată a copilului, se stabilesc obiective concrete, activități pentru realizarea obiectivelor, resurse necesare pentru realizarea activităților (conținuturi educaționale, materiale, persoane implicate), se indică rezultatele scontate.
- 11.4. Pe fiecare domeniu identificat pentru intervenții individualizate, în funcție de necesitățile copilului, pot fi stabilite mai multe obiective. În anexa 3 sunt prezente exemple de obiective și activități planificate pentru intervenții pe domenii de dezvoltare pentru un copil cu cerințe educaționale speciale.
- 11.5. În cazul absenței în instituție a anumitor specialiști pentru asistența individualizată a copilului (logoped, psiholog, alți), specialiștii SAP vor asista instituția în planificarea și realizarea intervențiilor pe domenii de dezvoltare a copilului.
- 11.6. Echipa PEI, în baza rezultatelor evaluării complexe a dezvoltării copilului și a informațiilor privind necesitățile copilului convine asupra adaptărilor psihopedagogice și ambientale de care are nevoie copilul pentru asigurarea incluziunii educaționale autentice, de calitate.

- 11.7. Adaptările au drept scop facilitarea incluziunii copilului în activitățile educaționale, pe domenii de activitate, conforme Curriculumului pentru educația timpurie, și realizarea eficientă a obiectivelor stabilite pentru intervențiile de asistență individualizată.
- 11.8. Adaptările psihopedagogice vizează adaptarea tehnologiilor didactice (strategii, procedee, activități) și a materialelor didactice. Exemple de adaptări psihopedagogice:
- Pauze frecvente în realizarea sarcinilor pe domenii de activitate (la fiecare 10 min.);
 - Repetarea sarcinii după fiecare pauză;
 - Evitarea imaginilor care pot provoca teamă, dezechilibru emoțional, comportament provocator;
 - Utilizarea imaginilor cu contur lin în activitățile de desenare/colorare;
 - Încadrarea în figuri geometrice (pătrat, dreptunghi, cerc) a imaginilor propuse pentru decupare;
 - Utilizarea programului/schemei/algorithmului cu imagini pentru realizarea sarcinii.
- 11.9. Adaptările ambientale vizează intervențiile în mediul fizic al grupei, în alte spații, pentru a asigura participarea efectivă a copilului la activitățile planificate. Exemple de adaptări ambientale:
- Accesul copilului în cărucior la masa de lucru (masă cu tăietură ovală);
 - Pat cu bare protectoare (pentru a nu se rostogoli și pentru a facilita trecerea din poziție culcat în poziție șezut);
 - Repere vizuale pentru spațiile grupei (dormitor, sală de baie);
 - Plasarea rechizitelor pentru realizarea sarcinii în partea stângă (pentru copilul stângaci);
 - Sursă suplimentară de lumină, orientată spre obiectul de lucru (fișă, desen, imagine);
 - Organizarea activităților pe fundal muzical.
- 11.10. La stabilirea și realizarea obiectivelor participă toți specialiștii care asistă copilul.
12. *Aprobarea PEI*
- 12.1. PEI se semnează de către toți membrii echipei, fapt care confirmă acordul privind conținutul PEI și asumarea responsabilității de realizare a sarcinilor care le revin.
- 12.2. PEI se aprobă de către directorul instituției de educație timpurie.
- 12.3. PEI aprobat se coordonează cu părinții sau alt reprezentant legal al copilului, pentru informare și participare la realizare.
13. PEI aprobat se păstrează în dosarul copilului cu CES.
14. Pentru facilitarea accesului, asigurarea realizării obiectivelor și cooperării între specialiști în procesul de realizare, fiecărui membru al echipei PEI i se distribuie o copie a PEI aprobat.

Anexa 5.2

Exemple de puncte forte ale copilului cu CES

Domeniul de dezvoltare	Punte forte
Dezvoltare fizică	<ul style="list-style-type: none"> - Aruncă cu exactitate mingea; - Apucă și ține sigur obiecte mici; - Participă cu plăcere în jocuri de mobilitate; - Se orientează bine în spațiile grupei; - Utilizează, de regulă, mâna stângă în activitățile de mânăuire a creionului, foarfecilor, tacâmurilor la masă.
Dezvoltare socio-emoțională	<ul style="list-style-type: none"> - Preferă activitățile în grup; - Poate negocia, acceptă și se subordonează regulilor grupului; - Inițiază jocuri de rol; - Îi place să fie lider în activități; - Poate explica cauzele care îi provoacă supărări.
Dezvoltare cognitivă	<ul style="list-style-type: none"> - Îi place să construiască obiecte din cuburi; - Îi place să asocieze obiectele din mediul înconjurător cu figuri geometrice; - Poate să examineze un obiect de care este interesat sau să urmărească fenomene ale naturii (ploaia, legănatul pomilor la adierea vântului, căderea frunzelor) pe o durată de 20 min.; - Clasifică cu ușurință obiecte după mărime; - Cunoaște și utilizează, în comunicare, numele tuturor copiilor din grupa lui.
Dezvoltare lingvistică	<ul style="list-style-type: none"> - Insistă să vadă fața vorbitorului în comunicare; - Insistent solicită explicarea cuvântului necunoscut auzit; - Formulează corect propoziții din 2 – 3 cuvinte, în baza imaginilor (<i>Frunza este verde, Mărul este roșu</i>); - Desenează sau arată obiectul/figura denumirea căreia nu o poate pronunța; - Însoțește fiecare silabă a cuvântului rostit prin bătăi cu degetul în masă.

Exemple de necesități ale copilului cu CES

Domeniul de dezvoltare	Necesități
Dezvoltare fizică	<ul style="list-style-type: none"> - Reducerea efortului fizic până la 5 minute, - Formarea abilităților de a apuca obiecte cu toate degetele, - Suport în deplasare, în urcarea și coborârea scărilor; - Dezvoltarea abilităților de orientare a mișcării la auzul comenzilor („înainte!”, „înapoi!”, „spre geam!”) - Formarea abilităților de a-și spăla mâinile.
Dezvoltare socio-emoțională	<ul style="list-style-type: none"> - Suport individualizat, în vederea dezvoltării competențelor de adecvare a emoțiilor la situații concrete (durere, frică, bucurie etc.); - Dezvoltarea imaginii pozitive despre sine; - Dezvoltarea abilităților de lucru în grup; - Formarea abilităților de a deosebi persoane după grade de rudenie (frate, soră, bunel, bunic, mătușă, unchi); - Însușirea formulelor de politețe („Bună ziua!” , „La revedere!” , „Mulțumesc!” , „Vă/te rog!”)
Dezvoltare cognitivă	<ul style="list-style-type: none"> - Dezvoltarea abilităților de comparare a obiectelor după mărime (mare-mic, lung-scurt); - Formarea abilităților de grupare a obiectelor după culoare, formă, destinație; - Dezvoltarea abilităților de efectuare a operațiilor de adunare și scădere în limita 10, prin numărarea obiectelor concrete; - Dezvoltarea memoriei vizuale; - Însușirea regulilor elementare de securitate.
Dezvoltare lingvistică	<ul style="list-style-type: none"> - Însușirea unei tehnici de comunicare augmentativă; - Formarea deprinderilor de utilizare adecvată a gesturilor care însoțesc comunicarea verbală; - Utilizarea schemelor cu imagini pentru formularea răspunsului la întrebări; - Dezvoltarea vocabularului, stimularea utilizării conștiente a cuvintelor noi auzite în reproducerea verbală sau audierea poveștilor înregistrate sonor/video; - Postarea sunetelor lipsă „ș”, „ț”, „f”.

*Exemple de obiective și activități
pe domenii de dezvoltare a copilului*

1. Obiective și activități de intervenție pe domenii de dezvoltare
4.1. Domeniul Dezvoltare fizică

Nr.	Obiective	Activități	Resurse necesare			Perioada de realizare	Indicatori de rezultat
			Conținuturi	Materiale	Persoane implicate, responsabili		
O1	Formarea deprinderii de mănuiere a creionului	Exersarea ținerii creionului îmbrăcat în suport antiterapant	<ul style="list-style-type: none"> Jocul „Adunăm creioanele” Exerciții de selectare a creionelor de culoarea preferată 	Creioane colorate Suporturi antiterapante pentru creion Foi pentru desinare	Educator Cadru didactic de sprijin Părinți	Septembrie- octombrie	Copilul poate apuca, ține și mănui creionul îmbrăcat în suport antiterapant
		Masaj falange, palme	<ul style="list-style-type: none"> Trasarea liniilor cu creioane îmbrăcate în suport antiterapant Kinetoterapie 	Mingi mici pentru masaj (cu suprafață diversă) Mingi pentru gimnastică Mărgele și șnur pentru înșuruirea lor	Kinetoterapeut Educator Cadru didactic de sprijin Părinți		
		Stimulare senzorială, tactilă	<ul style="list-style-type: none"> Jocul „Prindem mingea” Jocul „Facem șirag din mărgele” 	A bac de masă	Kinetoterapeut Educator	Septembrie- decembrie	

				<ul style="list-style-type: none"> • Pipăirea obiectelor care stimulează senzorii tactili • Jocul „Facem minge din hârtie” • Jocul „Spălăm masa” 	<p>Obiecte suprafață diferită Hârtie Lavetă</p> <p>cu</p>	Cadru didactic de sprijin Părinți	
--	--	--	--	---	---	--------------------------------------	--

4.2. Domeniul *Dezvoltare socio-emoțională*

Nr.	Obiective	Activități	Resurse necesare			Perioada de realizare	Indicatori de rezultat
			Conținuturi	Materiale	Persoane implicate, responsabili		
01.	Dezvoltarea abilităților de lucru în grupuri mici (3-4 copii)	Creare de situații pentru acceptarea lucrului în perechi	<ul style="list-style-type: none"> • Jocuri de rol: „La grădiniță” „La magazin” „Dialog telefonic” • Exerciții de rotire a coardei în doi • Colorarea imaginii unui obiect (foaia cu imaginea o ține un copil pe tablă, în preajmă nu sunt instrumente de fixare a foii), cu schimbarea rolurilor 	<p>Imagini și obiecte pentru jocurile de rol</p> <p>Jucării telefon</p> <p>Coardă elastică</p> <p>Foaie cu diverse imagini</p> <p>Creioane colorate</p>	<p>Educator</p> <p>Cadru didactic de sprijin</p>	Septembrie-noiembrie	Copilul participă la activități în grupuri mici (3-4 copii)
		Jocuri de stimulare a lucrului în grup de 3-4 copii	<ul style="list-style-type: none"> • Jocul de rol „Familia noastră”, organizat în etape: în bază de imagini, prin delegare de roluri, copilul participând în diverse roluri 	<p>Imagini pentru organizarea jocului virtual</p> <p>Elemente distincte de costume/maște pentru membrii</p>	<p>Educator</p> <p>Cadru didactic de sprijin</p> <p>Psiholog</p> <p>Părinți</p>	Septembrie-noiembrie	

			familiei					
	Delegarea rolului de lider în grupurile de lucru pe domeniul de activitate pe domeniile de activitate <i>Eu, familia și societatea, Limbaj și comunicare, Arte</i>	<ul style="list-style-type: none"> Alternarea rolului de lider în grupurile de lucru pe domeniul de activitate, cu implicarea copilului și delegarea rolului respectiv acestuia 		Educator Cadru didactic de sprijin Psiholog	Septembrie- decembrie			
	Vizionarea filmului cu desen animat	<ul style="list-style-type: none"> Povestea „Prietenul la nevoie se cunoaște” 	Filmul cu desen animat	Educator Cadru didactic de sprijin psiholog	Septembrie, noiembrie, decembrie			Copilul vrea să fie prieten cu cineva din grupă

4.3. Domeniul Dezvoltare cognitivă

Nr.	Obiective	Activități	Resurse necesare			Perioada de realizare	Indicatori de rezultat
			Conținuturi	Materiale	Persoane implicate, responsabilii		
01.	Dezvoltarea reprezentărilor vizuale, auditive, tactile,	Exerciții de dezvoltare a reprezentărilor vizuale, auditive, tactile,	<ul style="list-style-type: none"> Exerciții „Ce obiect a dispărut?” Jocul „Telefonul fără fir” Jocul degetelor – „Ploaia” Exerciții de stimulare a gândirii, memoriei, imaginației, atenției, 	Obiecte diverse, Telefon jucărie	Psiholog Educator Cadru didactic de sprijin Logoped Părinți	Septembrie -decembrie	Copilul observă dispariția unui obiect dintr-o mulțime de 4

	kinestezice	kinestezice	<p><i>limbajului, voinței:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de incastrare • Exerciții de alcătuire a unor obiecte din corpuri mai mici („Păpușa demontabilă”, „Să construim din piese lego!”) • Alcătuirea figurilor (siluete umane, scheletul unor obiecte familiare) <i>din elemente mici</i> (bețișoare, chibrituri, riglete, figuri geometrice); • Exerciții de compilare a imaginii din piese puzzle 	<p>Incastru Păpușă demontabilă Constructor Lego</p> <p>Bețișoare Figuri geometrice</p> <p>Jocuri Puzzle</p>			<p>obiecte, Copilul înțelege mesajul auzit, poate răspunde la întrebarea adresată Copilul poate imita cu degetele ritmul căderii picăturilor de ploaie Copilul manipulează cu obiecte mici Copilul distinge elementele de bază din structura corpului uman Copilul reușește să compileze imagine din 20 de piese puzzle</p>
02	Dezvoltarea abilităților de comparație și clasificare	Exerciții de comparație și clasificare a obiectelor	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de comparare și clasificare, <i>după caracteristici simple</i> ale obiectelor (mărime; aspru-neted, tare-moale, gros-subțire, cald-rece; înalt - scund) • Jocul „Alege obiectele...!” 	<p>Obiecte cu diverse caracteristici Mulțimi de obiecte (animale, fructe, legume, păsări, mașinuțe, avioane etc.)</p>	<p>Educator Psiholog Cadru didactic de sprijin Logoped Părinți</p>	<p>Septembrie -decembrie</p>	<p>Copilul poate grupa obiecte după caracteristici de bază (transport, legume, fructe) și după factura acestora (neted, aspru)</p>

O3	Dezvoltarea memoriei vizuale și auditive	Exerciții de dezvoltare a memoriei vizuale și auditive	<ul style="list-style-type: none"> • Exercițiu-joc de extragere a unui obiect dintr-un set de 3-4 obiecte/imagini percepute anterior „Ce lipsește?” • Exercițiu-joc de formare a unor perechi de obiecte/ imagini pe o planșă/ tablă magnetică („Formează perechea”, „Oglinda obiectelor”) • Memorarea de poezii scurte și cântece • Reproducerea, în desen, a unor elemente grafice/ geometrice/fenomene ale naturii după indicație verbală (cerul, soarele, ploaia, fulgerul) 	Seturi de obiecte Tablă magnetică Fișe cu imagini Imagini cu reflectarea conținuturilor unor poezii scurte Figuri geometrice decupate	Educativ Psiholog Cadru didactic de sprijin Logoped Părinți	Septembrie -decembrie	Copilul memorează conștient elementele unui set din 3-4 obiecte, poate indica lipsa unuia din ele Copilul poate forma perechi de obiecte de același fel Copilul memorează poezii de un catren
O4	Dezvoltarea atenției	Exerciții de dezvoltare a atenției	<ul style="list-style-type: none"> • Jocul „Fă ca mine!”, „Urmărește traseul!” • Exerciții de încastare (rapiditate, precizie) • Exerciții de construire a unui obiect („Atenție la asemănare!”) 	Încastru Construcții Jocuri Labirint	Educativ Psiholog Cadru didactic de sprijin Logoped Părinți	Septembrie -decembrie	Copilul poate imita acțiunile demonstrate, identifică ușor obiectul după forma în care urmează să îl încastreze

05	Dezvoltarea imaginației	Exerciții-joc pentru dezvoltarea imaginației	<ul style="list-style-type: none"> Jocuri de construcție sau de asamblare a obiectelor din elemente/piese date (de ex: „Casa”, „Podul”, „Trenul”, „Șarpele”, „Castelul”, „Robotul” etc.) Desenare liberă sau cu temă dată („Familia mea”, „Copacul înflorit”, „Casa”) Completare de desene lacunare Exerciții-joc de realizare de colaje simple („Mozaic”, „Anotimpurile”, „Covorul colorat” etc.) Exerciții de completare verbală a propozițiilor cu sau fără sprijin imagistic Exerciții de povestire după imagini Exerciții de construire a unei machete („Parcul de distracții”, „Ograda bunicii”) Joc de rol / dramatizări („Imaginează-ți personajul”) 	<p>Imagini tematice aplicate</p> <p>Creioane colorate</p> <p>Desene elemente lipsă (lacunare)</p> <p>Mozaic</p>	<p>Educator</p> <p>Psiholog</p> <p>Cadru didactic de sprijin</p> <p>Logoped</p> <p>Părinți</p>	Septembrie -decembrie	Copilul poate să descrie arată un obiect, poate inventa obiecte noi
06	Dezvoltarea competențelor de comunicare	Jocuri de comunicare verbală	<ul style="list-style-type: none"> Jocuri de exercsare a aparatului fonarticulator: <ul style="list-style-type: none"> Jocuri onomatopeice frământări de limbă Jocuri de verbalizare a acțiunii cu obiectele Exerciții de formare a noțiunilor integrate (vocabular tematic: culori, fructe, legume, animale, îmbrăcăminte, obiecte de igienă etc.) Exerciții-joc de integrare a cuvintelor în propoziție („Propoziții lacunare”, „Cuvinte amestecate” etc.) Dialoguri tematice, jocuri de rol („Doi prieteni la pescuit”, „Educațoarea” etc.) 	<p>Jocuri Cuvinte decupate</p>	<p>Educator</p> <p>Psiholog</p> <p>Cadru didactic de sprijin</p> <p>Logoped</p> <p>Părinți</p>	Septembrie -decembrie	<p>Copilul verbalizează acțiunile de mișcare cu obiecte</p> <p>Copilul verbalizează în duet frământări de limbă</p> <p>Copilul recunoaște 4 culori (roșu, alb, verde, galben)</p> <p>Copilul inițiază un dialog cu prietenul</p>

DESPRE AUTORI

Nicolae BUCUN

doctor habilitat în psihologie, profesor universitar

Primul doctor habilitat în psihologie din Republica Moldova, unul dintre savanții din republică participant activ la reforma învățământului preuniversitar contribuind în mod substanțial la elaborarea documentelor conceptuale și normative din învățământ.

Performanțe profesionale: Director adjunct Cercetare și Relații Internaționale – Institutul de Științe ale Educației; Consultant științific în cadrul proiectului *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, Sectorul Psihologie, IȘE.

Contribuții științifice și didactice: Realizează cercetări în diverse domenii de știință precum medicină, psihologie, pedagogie. Pregătește cadre calificate în domeniile *Pedagogie și Psihologie* prin doctorat: 7 doctori habilitați și peste 45 doctori; prin cursurile susținute la pregătirea inițială și continuă a specialiștilor în psihologie, psihopedagogie, pedagogie, management educațional, marketing educațional etc.

Publicații: Autor a peste 200 de publicații științifice.

Aglaida BOLBOCEANU

doctor habilitat în psihologie, profesor cercetător

Performanțe profesionale: Cercetător științific principal în cadrul proiectului *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, Sectorul Psihologie, IȘE (2020-2023).

Preocupări științifice:

Aspecte psihologice ale educației; Asistența psihologică a învățării pe tot parcursul vieții; Comunicarea – ca factor al dezvoltării personalității.

Publicații: Articole științifice și de popularizare a științei, monografii, ghiduri pentru psihologi-practicieni, coordonator și autor al culegerilor de articole științifice, autor de lucrări de popularizare a științei – în total circa 200 de publicații.

Oxana PALADI

doctor în psihologie, conferențiar universitar

Performanțe profesionale: Secretar științific – IȘE; Conferențiar universitar – Departamentul Psihologie, USM; Cercetător științific coordonator și Director al proiectului *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, Sectorul Psihologie, IȘE (2020-2023).

Membru al Seminarelor Științifice de Profil – *Psihologie socială, Psihologie generală*, al Consiliilor Științifice Specializate (IȘE, USM) și al Școlii Doctorale *Psihologie și Științe ale Educației* (USM).

Preocupări științifice:

Orientările valorice; conștiința de sine; adaptarea psihosocială; Vârsta adolescentă; Motivația pentru învățare; Socializarea copiilor de vârstă timpurie; Perspectiva psihologică de asigurare a calității în educație.

Preocupări didactice: Psihologie generală; Psihologie socială; Psihologie managerială; Psihologie educațională; Psihologia comunicării; Psihodiagnostic; Psihologie clinică; Cunoașterea și consolidarea Sinelui; Ghidarea carierei; Cercetarea științifică în patopsihologie.

Publicații: Autor și coautor a peste 105 de lucrări științifice și științifico-metodologice.

Angela CUCER

doctor în psihologie, conferențiar cercetător

Performanțe profesionale: Cercetător științific coordonator în cadrul proiectului: *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, Sectorul Psihologie, IȘE (2020-2023).

Preocupări științifice:

Psihologie; Psihologie specială; Logopedie; Pedagogie specială, educație, management organizațional; Planificarea și efectuarea cercetărilor științifice, studiilor, expertizare, elaborarea materialului didactico-metodic etc.

Distincții: diploma Academiei de Științe a Moldovei pentru activitate științifică, profesionalism în cercetare (2011).

Stații de formare: Academia de Științe Pedagogice (stagii în domeniul logopediei), or. Moscova, 1988; Institutul de Științe Psihologice și Pedagogice, Chișinău (stagii logopedie în instituțiile medicale), 1993; USM, formare profesională cu tematica „Educația centrată pe cel ce învață, 2012; Cursul „Platforme TIC on-line pentru formatorii Institutului de Științe ale Educației”; Academia de Inovare și Schimbare prin Educație, 2015; Curs Moodle – IȘE, 2020.

Publicații: Autor a peste 80 publicații științifice, inclusiv: monografii – 2, capitole în monografii – 2, recomandări metodologice – 1, ghid metodologic-1, articole științifice.

Virginia RUSNAC,

doctor în psihologie, grad didactic superior

Performanțe profesionale: Cercetător științific superior în cadrul proiectului: *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, Sectorul Psihologie, IȘE (2020-2023).

Peste 25 de ani de experiență în realizarea de cercetări și studii științifice, implementarea de proiecte naționale și internaționale, dezvoltarea de module de instruire în servicii sociale și educaționale pentru studenți, studenți de masterat și profesioniști. În perioada 2008-2013 – expert în echipa de Implementare pentru Reforma Sistemului Rezidențial și Dezvoltarea Educației Incluzive din cadrul Ministerului Educației, cu sprijinul UNICEF. Începând cu 2014 este Directorul Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică, instituție publică, subordonată Ministerului Educației, care are atribuții în domeniul organizării la nivel republican a incluziunii educaționale a tuturor copiilor.

Publicații: Autor a peste 70 de publicații științifice.

Angela POTÂNG,

doctor în psihologie, conferențiar universitar

Performanțe profesionale: Conferențiar universitar, Șef Departament Psihologie, USM; Cercetător științific superior în cadrul proiectului: *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, IȘE (2020-2023); Membru al Seminarului Științifice de Profil – Psihologie generală, Psihologie socială, al Consiliilor Științifice Specializate (USM, IȘE) și al Școlii Doctorale Psihologie și Științe ale Educației (USM).

Activități didactice: Psihologie managerială, Psihologia comunicării, Psihologie organizațională, Psihologia afectivității și a proceselor reglatorii.

Preocupări științifice:

Sănătatea ocupațională; Motivația pentru muncă; Satisfacție și performanță profesională; Perspectiva psihologică de asigurare a calității vieții; Psihologia conducătorului auto.

Publicații: Autor și coautor a peste 65 de lucrări științifice și științifico-metodologice.

Natalia COJOCARU

doctor în psihologie, conferențiar universitar

Performanțe profesionale: Conferențiar universitar – Departamentul Psihologie, USM; Cercetător științific superior în cadrul proiectului: *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, IȘE (2020-2023).

Preocupări științifico-didactice:

Activități didactice (Psihologie socială, Psihologia influenței sociale, Psihologie organizațională, Psihologie economică, Analiză și intervenții psihosociale în organizații, Cercetare calitativă);

Interese științifice (fenomene și procese organizaționale, reprezentări polemice, obiecte sensibile de reprezentare, memorie colectivă și relații intergrupuri);

Experiență de cercetare (2015-2019, „Interferențe dintre viața profesională și cea privată”; 2015-2016, „From clandestine migrants to approved residents: Moldovan labourers in Italy”, ERSTE Foundation, Austria; 2012, „Psychosocial aspects of haemophilia”, UNIBO, Italia ș.a.)

Stagii profesionale: 2015 – Universitatea Sapienza din Roma, Italia; 2014 – Universitatea din Granada, Spania; 2012 – Universitatea din Bologna, Italia; 2010 – Universitatea din Rouen, Franța; 2009 – Institute of Social Psychology, LSE, Marea Britanie.

Membru al European Association of Social Psychology (din 2010).

Publicații: Autor și coautor a circa 60 de publicații științifice.

Raisa CERLAT

doctor în psihologie, lector universitar

Performanțe profesionale: Doctor în psihologie; lector universitar la Departamentul Psihologie, Universitatea de Stat din Moldova; Cercetător științific superior în cadrul proiectului *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, IȘE (2020-2023).

Preocupări științifice:

Psihologie socială; Psihologie educațională; Psihologie organizațională; Psihologie clinică.

Publicații: Autor și coautor a circa 40 de lucrări științifice și științifico-metodologice.

Ana TARNOVSKI

doctor în psihologie, lector universitar

Performanțe profesionale: Lector universitar la Departamentul Psihologie, USM; **prodecan** al Facultății de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială; Cercetător științific în cadrul proiectului: *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, IȘE (2020-2023).

Preocupări științifico-didactice:

Psihologia generală; Psihologia securității; Psihosomatica; Gestalterapia; Statistica aplicată în științele socio-umane.

Publicații: Autor a peste 30 de publicații științifice.

Viorica MARȚ

cercetător științific, master în Management educațional

Performanțe profesionale: Cercetător științific în cadrul proiectului: *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, Sectorul Psihologie, IȘE (2020-2023).

Promovarea educației incluzive la nivel național, în special respectarea drepturilor copilului în vederea asigurării echității sociale și accesului la studii de calitate, reorientarea sistemului rezidențial de educație a copiilor cu dizabilități spre comunitate și familie.

Publicații: Autor și coautor a circa 9 auxiliare didactice, coordonator național a curriculumului disciplinar *Dezvoltare personală* și coordonator operațional al *Cadrului de referință a educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova*.

Emilia FURDUI,
cercetător științific

Performanțe profesionale: Specialist în psihologie și pedagogie specială. Cercetător științific în cadrul proiectului: *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, Sectorul Psihologie, IȘE (2020-2023). Executor în cadrul proiectelor: Elaborarea curriculumului de formare continuă. Educația incluzivă. Grup de lucru cu specialiștii de la LUMOS; Programul național pentru dezvoltarea resurselor umane în învățământul general din Republica Moldova etc.

Preocupări științifice:

Conceptul dezvoltării asistenței psihologice în învățământul secundar general; Elaborarea proiectelor de standarde de calitate și a regulamentului activității psihologului în învățământul preșcolar și preuniversitar; Incluziunea școlară și psihosocială a persoanelor cu cerințe educative speciale; Determinarea căilor și formelor de asistență psihologică în cadrul activităților de învățare, comunicare a elevilor cu CES; Utilizarea tehnologiilor inovatoare în recuperarea psihologică a persoanelor cu nevoi speciale etc.

Publicații: Autor și coautor a circa 90 de lucrări științifice (monografii colective, ghiduri, articole științifice) publicate atât în țară, cât și peste hotare.

Mariana BATOG,
cercetător științific

Performanțe profesionale: Psiholog, profesor de psihologie; **master** în științe sociale; **master** în filologie; **doctorandă** la specialitatea „Psihologie socială” ULM; Cercetător științific în cadrul proiectului: *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, Sectorul Psihologie, IȘE (2020-2023).

Preocupări științifice:

Asistența psihologică a copiilor cu stres posttraumatic; Independența și responsabilitatea ca resurse psihosociale în contextul învățării pe tot parcursul vieții; Mijloace psihologice de dezvoltare a capacității de decizie în învățarea pe tot parcursul vieții; Asigurarea psihologică a părinților în cadrul didactice în dezvoltarea personalității elevilor.

Publicații: Autor și coautor a 60 de lucrări științifice (ghiduri, capitole în monografii, reviste științifice, culegeri de articole). Autor a 30 de articole de popularizare a științei, inclusiv articole electronice.

Tatiana LUNGU,

cercetător științific stagiar, grad didactic superior

Performanțe profesionale: Licențiat în Psihologie; **master** în Psihologie; cercetător științific stagiar în cadrul proiectului *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, IȘE (2020-2023); formator național în domeniul educației incluzive; membru în diverse comisii/grupuri de lucru la nivel național; Brevet acordat de Inspectoratul General de Poliție; diplome de merit din partea MECC, CRAP, DGETS; participări la emisiuni radio și TV.

Stagii de formare: Evaluare și expertiză psihologică clinică pentru copil, adult și familie; Aplicarea standardului internațional în diagnosticarea și evaluarea autismului-testului ADOS-2, cu licență de aplicare; Comunicarea prin muzica; Carduri metaforice asociative; Programe educaționale etc.

Publicații: Autor și coautor a circa 25 de lucrări (articole științifice, lucrări metodicodidactice, ghiduri în reviste de specialitate etc.).

Mariana CUCONAȘU,

cercetător științific stagiar, psiholog școlar

Performanțe profesionale: Licențiat în Științe ale Educației; **master** în Științe ale Educației; specialitatea: Psihopedagogia învățământului preuniversitar; cercetător științific stagiar în cadrul proiectului: *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, IȘE (2020-2023).

Preocupări științifico-didactice:

Psihopedagogia învățământului preuniversitar; Psihologia vârstelor; Psihologia educațională.

Stagii de formare continuă: R. Moldova, Institutul de Științe ale Educației (certificat – specialitatea Psihologie, psihologi în învățământul general / profesional tehnic) 2019.

Publicații: Autor a 2 lucrări științifice.

Cristina DOLINSCHI,

cercetător științific stagiar, asistent universitar

Performanțe profesionale: Licențiat în științe sociale, domeniul de formare profesională – psihologie; **master** în științe sociale; cercetător științific stagiar în cadrul proiectului: *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, IȘE (2020-2023).

Preocupări științifico-didactice:

Neuropsihologie; Psihologie generală; Serviciul de asistență psihologică; Cultura comunicării interpersonale și organizaționale.

Olga GUȚU,

cercetător științific stagiar, asistent universitar

Performanțe profesionale: Licențiat în științe sociale, domeniul de formare profesională – psihologie; **master** în științe sociale; *tehnician categoria I* pe durata 2013-2015, în cadrul proiectului instituțional *Cercetarea dimensiunilor psihologice ale calității vieții în mediul educațional din perspectivă regională durabilă*; cercetător științific stagiar în cadrul proiectului: *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectivă abordărilor societale contemporane*, IȘE (2020-2023);

Preocupări științifice:

Psihologia proceselor cognitive; Psihologia socială.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Politici naționale și internaționale de asigurare a activității psihologice în sistemul de învățământ general: Monografie colectivă / Nicolae Bucun, Oxana Paladi, Virginia Rusnac [et al.]; coordonatori științifici: Nicolae Bucun, Oxana Paladi; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Institutul de Științe ale Educației. – Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2020 (Tipogr. „Print-Caro”). – 516 p.: fig.

Referințe bibliogr. la sfârșitul cap. – 100 ex.

ISBN 978-9975-48-186-1.

37.014:373.015.3

P 75
